ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ÜRÜN SORUMLULUK SİGORTASINDA TEMİNATIN KAPSAMI

Doktora Tezi

ELİF AKINCI

Özel Hukuk Doktora Programı
Ankara, 2025

ÜRÜN SORUMLULUK SİGORTASINDA TEMİNATIN KAPSAMI

Elif AKINCI

Prof. Dr. Kürşat GÖKTÜRK

Tez Jürisi

Prof. Dr. Rıza AYHAN

Prof. Dr. Samim ÜNAN

Prof. Dr. Mehmet ÖZDAMAR

Prof. Dr. Mustafa İsmail KAYA

DOKTORA TEZİ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

Ankara - 2025

ETİK BEYAN

Bu tezi/projeyi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez ve Proje Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı; tezin/projenin tamamında akademik kurallara ve etik ilkelere uyduğumu ifade ederim. Yararlandığım eserlerin tamamını metin içinde referanslandırdığımı ve kaynakçada kılavuzda tanımlanan şekilde yer verdiğimi, haricindeki ifadelerin bana ait olduğunu, herhangi bir kaynaktan kopyalama yapmadığımı ya da yapay zeka aracılığı ile üretilmiş ifadelere metinde yer vermediğimi beyan ederim. Herhangi bir zamanda bu beyanıma uygun olmayan bir durumun tespit edilmesi halinde, aleyhime doğacak bütün hak kayıpları dahil tüm hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Elif AKINCI

17.04.2025

ONAY

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Elif AKINCI tarafından hazırlanan "Ürün Sorumluluk Sigortasında Teminatın Kapsamı" Başlıklı tez çalışması 17/04/2025 tarih ve 14:00 saatinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile DOKTORA TEZİ olarak KABUL edilmiştir.

	Kabul	**Ret**
Başkan (Prof. Dr. Rıza Ayhan): Başkent Üniversitesi	☒	☐
Üye (Prof. Dr. Samim Ünan): Piri Reis Üniversitesi	☒	☐
Üye (Prof. Dr. Kürşat Göktürk): Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	☒	☐
Üye (Prof. Dr. Mehmet Özdamar): Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	☒	☐
Üye (Prof. Dr. Mustafa İsmail Kaya): Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	☒	☐

ÜRÜN SORUMLULUK SİGORTASINDA TEMİNATIN KAPSAMI

Elif AKINCI

Doktora Tezi

Danışman: Prof. Dr. Kürşat GÖKTÜRK
T.C. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı
2025, Ankara

ÖZET

Ürün sorumluluk sigortası, ürünün piyasaya sürülmesinden sonra sebep olabileceği zararlara karşı üreticileri ve ürün sorumluluk hukuku kapsamında üretici gibi sorumlu tutulan kişileri korumayı ve aynı zamanda tüketici güvenliğini sağlamayı amaçlayan özel bir sorumluluk sigortası türüdür. İlk kez İngiltere'de ortaya çıkmış, zamanla ABD, Avrupa ve Türkiye'de uygulanmaya başlamıştır. Başlangıçta sadece yüksek riskli sektörlerde kullanılırken, günümüzde teknolojik gelişmeler ve küreselleşmenin etkisiyle hemen her sektörde önemli hâle gelmiştir. Avrupa Birliği'nin Ürün Sorumluluk Direktifini reformu ve Türkiye'de 7223 sayılı Kanun'un kabulü ise bu sigortanın yasal altyapısının güçlendirilmesi ihtiyacını bir kere daha gündeme getirmiştir. Bu doğrultuda çalışma, ürün sorumluluk sigorta teminatını yalnızca Türk Hukuku bakımından değil; Alman, İngiliz ve Amerikan hukuk sistemleriyle karşılaştırmalı olarak, 2024/2853 sayılı yeni Avrupa Birliği Ürün Sorumluluk Direktifi ve 7223 sayılı Kanun hükümleri de dikkate alınarak hazırlanmıştır. Dört bölümden oluşan çalışmada; ilk olarak ürün, üretici ve sorumluluğun kapsamına giren diğer aktörler tanımlanmakta, ardından ürün sorumluluk sigortasına ait geleneksel teminat yapısı ile bu kapsam içerisine giren zararlar incelenmiştir. Üçüncü bölümde, teminatı genişleten ve daraltan hükümler oldukça detaylı bir şekilde ele alınmış, son bölümde ise sigorta olayının meydana gelme zamanı, zamanaşımı, coğrafi kapsam ve sigorta bedeli gibi teknik hususlar karşılaştırmalı bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Çalışmanın temel amacı, uluslararası uygulamalardan yararlanarak teminatın kapsamını detaylı bir biçimde incelemek ve Türk hukukuna özgü, işlevsel ve uygulanabilir bir ürün sorumluluk sigortası modeli geliştirmektir.

Anahtar Kelimeler: Ürün sorumluluk sigortası, ürün sorumluluğu, üreticinin sorumluluğu, sorumluluk sigortası, teminatın kapsamı, ürün, üretici.

PRODUCT LIABILITY INSURANCE COVERAGE

Elif AKINCI

Doctoral Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Kursat GOKTURK
Ankara Haci Bayram Veli University, Institute of Graduate Programs
Department of Private Law
2025, Ankara

ABSTRACT

Product liability insurance is a distinct form of liability insurance that aims to protect manufacturers and other parties deemed liable under product liability legislation from damages that may arise after a defective product has been released to the market. This insurance was initially developed in the UK and subsequently adopted in the US, Europe, and Turkey. Originally, its provision was restricted to high-risk industries. However, due to increasing globalisation and rapid technological progress, it has become relevant across nearly all sectors. Recent legislative developments, particularly the adoption of the new EU Product Liability Directive 2024/2853 and Turkey's Code 7223 have renewed attention on the need to reinforce the legal infrastructure governing this type of insurance. The present study aims to comprehensively examine the scope of product liability insurance coverage under Turkish law, in comparison with the legal systems of Germany, the UK, and the US. The analysis is structured in four sections. The first section provides a conceptual framework, defining the terms "product", "manufacturer", and other relevant entities. The subsequent section explores the standard coverage elements and types of damages typically insured. The third part examines clauses that are either extensions or limitations of coverage. The fourth part of the study compares technical aspects, including the occurrence of the insured event, limitation periods, territorial scope and aggregate limit of indemnity. By integrating international practices and current legislative developments, the study ultimately aims to propose a functional and adaptable model of product liability insurance suited to the Turkish legal context.

Keywords: Product liability insurance, product liability, manufacturer's liability, liability insurance, coverage, product, manufacturer.

TEŞEKKÜR

Doktora tezimin yazımı sırasında araştırmalarımı, 2214-A Yurt Dışı Doktora Sırası Araştırma Burs Programı ile destekleyen Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı'na ve değerli çalışanlarına teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv
ABSTRACT v
TEŞEKKÜR vi
İÇİNDEKİLER vii
KISALTMALAR ix
1. GİRİŞ 1
2. ÜRÜN SORUMLULUK SİGORTASINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER, ESAS ALINAN TERMİNOLOJİ, SİGORTANIN KONUSU VE TARAFLARI 3
2.1. Ürün Sorumluluk Sigortasının Tarihî Gelişimi ve Kavramsal Çerçevesi 3
2.1.1. Tarihî Gelişimi 3
2.1.2. Ürün Sorumluluk Sigortasının Sigorta Türleri İçerisindeki Yeri ve Benzer Türler ile Karşılaştırılması 9
2.1.3. Ürün Sorumluluk Sigortasına Uygulanacak Hükümler 15
2.2. Terminoloji 20
2.2.1. Ürün Kavramı 20
2.2.2. Hata ve Ayıp Kavramları 22
2.2.3. Üretici ve İmalatçı Kavramları 24
2.3. Ürün Sorumluluk Sigortasının Konusu ve Tarafları 26
2.3.1. Ürün Sorumluluk Sigortasının Konusu 26
2.3.2. Ürün Sorumluluk Sigorta Sözleşmesinin Tarafları 27
3. ÜRÜN SORUMLULUK SİGORTASI TEMİNATININ KAPSAMI VE BU KAPSAMA DAHİL OLAN ZARARLAR 45
3.1. Ürün Sorumluluk Teminatının Kapsamı 45
3.1.1. Teminatın Hukukî Kapsamı 45
3.1.2. Teminatın Maddî Kapsamı 55
3.1.3. Teminatın Zaman Bakımından Kapsamı 84
3.2. Teminat Kapsamındaki Zarar 97
3.2.1. Maddi Zarar 98
3.2.2. Manevî Zarar 147
3.2.3. İlliyet Bağı 148

4. ÜRÜN SORUMLULUK SİGORTASINDA TEMİNATI GENİŞLETEN VE SINIRLANDIRAN HÜKÜMLER 153
4.1. Teminatı Genişleten Hükümler 153
4.1.1. Genel Olarak 153
4.1.2. Ürün Sorumluluk Sigortasında Uygulanan Genişletme Sistemleri 154
4.1.3. Ürün Sorumluluk Teminatında Belirlenebilecek Genişletme Hükümleri 159
4.2. Teminatı Sınırlandıran Hükümler 238
4.2.1. Genel Olarak 238
4.2.2. Genel Şartlarda Düzenlenen İstisna Hükümleri 239
4.2.3. Genel Şartlarda Düzenlenmemiş Olan İstisna Hükümleri 282
5. ÜRÜN SORUMLULUK SİGORTASINDA SİGORTA OLAYI VE SİGORTA BEDELİ KAVRAMLARI 323
5.1. Sigorta Olayı/Riziko 323
5.1.1. Genel Olarak Sigorta Olayı Kavramı 323
5.1.2. Sorumluluk Sigortalarında Sigorta Olayının Gerçekleşme Anı Bakımından Sigorta Sözleşmesinin Dayanabileceği Esaslar 324
5.1.3. Ürün Sorumluluk Sigortasında Sigorta Olayının Gerçekleşme Anı Bakımından Sigorta Sözleşmesinin Dayandığı Esaslar 333
5.1.4. Sigorta Olayının Zaman Bakımından Sınırlandırılması 348
5.1.5. Sigorta Olayının Yer Bakımından Sınırlandırılması 358
5.2. Sigorta Bedeli 368
5.2.1. Sigorta Bedeli ve Limitler 368
5.2.2. Sigorta Bedelinin Belirlenmesi 372
5.2.3. Sigorta Bedelini Aşan Giderler 373
5.2.4. Sigorta Bedeline Dahil Olmayan Ödemeler 375
5.2.5. Seri Hasar Klozu 378
6. SONUÇ 393
EXTENDED ABSTRACT 417
KAYNAKÇA 417
ÖZGEÇMİŞ 433

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	**Açıklamalar**
AB	Avrupa Birliği
ABAD	Avrupa Birliği Adalet Divanı
AHB	Alman Sorumluluk Sigortası Genel Şartları (*Allgemeine Versicherungsbedingungen für die Haftpflichtversicherung*)
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AVB BHV	Alman Ticarî ve Meslekî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları (*Allgemeine Versicherungsbedingungen für die Betriebs- und Berufshaftpflichtversicherung*)
BATİDER	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BGB	Alman Medenî Kanunu (*Bürgerliches Gesetzbuch*)
BGH	Alman Federal Mahkemesi (*Der Bundesgerichtshof*)
Bkz.	Bakınız
B2B	İşletmeler arası (*business to business*)
C	Cilt
CPA	İngiliz Tüketici Koruma Kanunu (*Consumer Protection Act 1987*)
dn.	Dipnot
E	Esas
Ed.	Editör
Einl.	Giriş Bölümü (*Einlass*)
ET	Erişim Tarihi
GDV	Alman Sigorta Endüstrisi Birliği (*Gesamtverband der Versicherer*)
HD	Hukuk Dairesi
HGK	Hukuk Genel Kurulu

İÜHFD	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
K	Karar
m.	Madde
N	Numaralı Paragraf
No.	Numara
OLG	Alman Yüksek Bölge Mahkemesi (*Oberlandesgericht*)
ProdHaftG	Alman Ürün Sorumluluk Kanunu (*Produkthaftungsgesetz*)
ProdHM	Alman Ürün Sorumluluk Sigortası Modeli (*Produkthaftpflicht-Modell*)
s.	Sayfa
S	Sayı
T	Tarih
Teklif	2022/0302 sayılı yeni Avrupa Birliği Hatalı Ürünlerden Kaynaklanan Sorumluluğa İlişkin Direktif Teklifi
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TKHK	6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
ÜGTDK	7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu
ÜSSGŞ	Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları
v.	karşı (*versus*)
vd.	ve devamı
VVG	Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu (*Versicherungsvertragsgesetz*)
Y	Yargıtay
Yönetmelik	Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği
Ziff.	Alman hükümlerinde paragraf veya bölüm (*Ziffer*)

1. GİRİŞ

Ürün sorumluluğu, günümüz ticaret hayatında yalnızca son kullanıcıları ve nihai imalatçıları değil, aynı zamanda üreticileri, tedarikçileri ve diğer ticarî aktörleri de yakından ilgilendirmektedir. Başlangıçta ilaç, gıda ve otomotiv sektörleriyle sınırlı olarak değerlendirilen ürün sorumluluğu, artık hemen her sektöre yayılmış durumdadır. Teknolojik gelişmeler ve küreselleşme ve seri üretimin yaygınlaşması, ürün sorumluluğunu ticaretin farklı alanlarına taşıyarak hatalı ürünlerden kaynaklanan sorumlulukları hemen her alanda görünür hale getirmiştir. Bu durum, ticarî işletmeler arasında ürün sunan, üreten ve tedarik eden aktörler için geliştirilen teminatların önemini daha da artırmıştır.

Yeni yürürlüğe giren ürün güvenliği yönetmelikleri ve bunların getirdiği sorumluluk rejimleri ürün sorumluluğu kavramının kapsamını genişletirken, Avrupa Birliğinde 8 Aralık 2024 tarihinde tamamen yenilerek yürürlüğe giren 2024/2853 sayılı Ürün Sorumluluk Direktifi de ürün sorumluluk sigortasına olan ihtiyacı arttıracağa benzemektedir. Bu gelişmeler, yalnızca Avrupa Birliği üye ülkelerinde değil, uluslararası ticarette yer alan tüm aktörler için ürün sorumluluk sigortasının zorunlu bir ihtiyaç haline gelebileceğini göstermektedir. Bu sebeple çalışmada Direktifin getirdiği yenilikler ve ürün sorumluluk sigortasına olası etkileri üzerinde de durulması icap etmiştir.

Bu çalışmanın temel amacı, ürün sorumluluk sigortasını hukukî, ekonomik ve uygulamadaki boyutlarıyla detaylı bir şekilde incelemektir. Araştırma, yalnızca Türk Hukuku değil, aynı zamanda Alman, İngiliz ve Amerikan hukuklarıyla karşılaştırmalı bir perspektif sunmaktadır. Almanya Federal Cumhuriyeti, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde ürün sorumluluk sigortası, kapsamlı hukukî altyapısı ve düzenli olarak güncellenen hükümleri ile dikkat çekmektedir. Uluslararası karşılaştırmalar, ürün sorumluluk sigortasının farklı hukuk sahalarındaki uygulamalarını anlamak açısından önemli bir zemin sunmaktadır. Zira bu ülkelerde ürün sorumluluk sigortası, yalnızca üreticiler için değil, aynı zamanda tüketici güvenliği ve ticarî sürdürülebilirlik açısından da kritik bir araç olarak değerlendirilmektedir. Çalışma, bu uluslararası uygulamalardan yola çıkarak Türk hukuk sistemi için uygun bir model geliştirmeyi ve ürün sorumluluk sigortasının Türkiye'de yaygınlaştırılmasına yönelik öneriler sunmayı amaçlamaktadır. Sigorta sisteminin uluslararası

standartlarla uyumlu hale getirilmesi ve Türk üreticiler ile ticarî aktörler için rekabet avantajı oluşturacak bir çerçeve sunulması da ayrıca hedeflenmektedir.

İşbu çalışma, dört temel bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, ürün sorumluluk sigortasına giriş yapılarak, bu sigorta türüne ilişkin genel bilgiler ve kavramsal çerçeve sunulmaktadır. İkinci bölümde, ürün sorumluluk sigortası teminatının kapsamı; yer bakımından, zaman bakımından, maddi bakımdan ve hukuki bakımdan detaylı bir şekilde incelenmektedir. Üçüncü bölümde, sigorta teminatının genişletilmesi ve sınırlandırılmasına ilişkin düzenlemeler detaylandırılmıştır. Bu incelemelerde öncelikle Türk Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları ve ulusal uygulamalar, daha sonra uluslararası hüküm ve uygulamalar ele alınmıştır. Son olarak, dördüncü bölümde, ürün sorumluluk sigortasında riziko ve sigorta bedeli kavramları, yine uluslararası hukuk dahil olmak üzere detaylı bir biçimde değerlendirilmiştir. Ürün sorumluluk sigortası taraflarının hak ve yükümlülükleri ile sigorta teminatının sona ermesi konuları ise çalışmanın daha fazla genişlememesi adına kapsam dışında bırakılmıştır.

2. ÜRÜN SORUMLULUK SİGORTASINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER, ESAS ALINAN TERMİNOLOJİ, SİGORTANIN KONUSU VE TARAFLARI

2.1. Ürün Sorumluluk Sigortasının Tarihî Gelişimi ve Kavramsal Çerçevesi

Ürün sorumluluk sigorta sözleşmesini ayrıntılı olarak incelemeye başlamadan önce bu sigorta türünün öneminin ve hukukî niteliğinin doğru anlaşılabilmesi için tarihî gelişimini, diğer sigorta türleri içindeki yerini, benzerleri ile farklarını ve bir uyuşmazlık halinde sözleşmenin nasıl yorumlanacağı hususlarını ortaya koymak gerekir.

2.1.1. Tarihî Gelişimi

Ürün sorumluluk sigortasının tarihî gelişiminin temelinde ürün sorumluluğu ve tüketicinin korunması fikri yatmaktadır. Dünya genelinde, üretilen ürünlerden veya satılan mallardan doğan zararlardan kaynaklanan sorumluluk günden güne ağırlaşmaya ve sözleşmenin karşı tarafındaki tüketici lehine pozitif ayrımcılık yapılmaya başlanmıştır. Bunun sonucunda üreticilerin ve satıcıların kendilerini koruma altına alma, en azından sorumluluk doğurabilecek risklerini daha yönetilebilir hale getirme ihtiyacı doğmuştur. Bu da noktada da ürün sorumluluk sigortasını gündeme getirmiştir.

20. yüzyılın yeni endüstriyel ekonomisi ile birlikte Anglo-Sakson Hukukunda yeni sigorta türlerine olan talepler artmıştır. Bu türlerinin başında, ürün sorumluluk sigortasının da içinde bulunduğu sorumluluk sigortaları gelmektedir[1]. Aşağıda başta ürün sorumluluk sigortasının doğduğu İngiliz Hukuku olmak üzere, sırayla Amerikan, Alman ve nihayet Türk Hukukundaki konu ile ilgili gelişimler üzerinde durulmuştur.

2.1.1.1. İngiliz Hukukunda

Ürün sorumluluk sigortası ilk defa 1890 yılında İngiltere'de, hamur karışımına kazara giren hamamböceği ilacından kaynaklanan zehirlenmeler sebebiyle sigorta yaptırmak isteyen turta ustalarının ihtiyaçlarını gidermek maksadıyla doğmuştur[2]. Bu süreçte "zehir sigortası"

---

1 **Derrington, Desmond/ Ashton, Ronald Shaw**, The Law of Liability Insurance, Cilt 2, 3. Bası, Sidney 2014, N. 11.155, s. 2338; **Anderson, Eugene R./Stanzler, Jordan S./Masters, Lorelie S**., Insurance Coverage Litigation, 2. Bası, New York 2021, N. 14-9.

2 **Andersen, Ray H.**, Current Problems on Products Liability Law and Products Liability Insurance, Insurance Counsel Journal, C. 31, S. 3, Temmuz 1964, s. 441; **Derrington/Ashton**, N. 11.155, s. 2338; **Anderson/Stanzler/Masters**, N. 14-9; **Henderson, Roger C.**, Insurance Protection for Products Liability and Completed Operations—What Every Lawyer Should Know, Nebraska Law Review, C. 50, S. 3, 1971,

olarak anılan ürün sorumluluk sigortası, daha sonra 1920'lere kadar talep gören bir tür olmamıştır. Bu tarihlerde kürklü ve yünlü giysilerin işlenmesinden kaynaklanan *dermatitin* (deri iltihabı) hastalığının baş göstermesi ile ürün sorumluluk sigortası tekrar gündeme gelmiştir[3]. 1932 yılında görülen *Donoghue v Stevenson*[4] davası ise bu sigorta türünün daha da popüler hale gelmesini sağlamıştır[5]. Söz konusu dava şöyledir; davacı Donoghue, Stevenson tarafından üretilen ve opak bir şişe içerisinde satılan zencefilli biranın içerisinde çürümüş salyangoz parçalarının olduğunu fark etmiştir. Birayı içtikten sonra hastalanan ve kendisine mide ve bağırsak iltihabı teşhisi konan davacı *Donoghue*, biranın bu hastalığa sebebiyet verdiğini ileri sürerek *Stevenson*'a dava açmıştır. Birayı kendisi değil başka bir arkadaşı satın aldığı için bu iddiasını hukukî olarak akdî sorumluluğa dayandıramamış ve aynı zamanda davalı *Stevenson*'ın ürünlerin tehlikeli veya kusurlu olduğunu bildiğini de ispatlayamayacağını düşünmüştür. Bu sebeple davacı, *Stevenson*'ın insan tüketimi için güvenli olan ürünler satmak için makul özeni gösterme yükümlülüğü olduğunu ileri sürmüş ve Lordlar Kamarası davacıyı haklı bulmuştur[6]. Bu karar ile birlikte İngiliz Hukukunda üretici/satıcı ile sözleşme ilişkisi içinde olmayan üçüncü kişilerin üreticiye/satıcıya başvurma hakkı doğmuştur[7]. Akabinde, özellikle 1960 ve sonrasında tüketicinin korunma ihtiyacı ve halkın bu yönde artan bilinci ile ürün sorumluluğu ve ürün sorumluluk sigortası muazzam bir ilerleme kaydetmiştir[8].

Avrupa Komisyonu, 25 Temmuz 1985 tarihinde üye devletlerin ayıplı ürünlerden doğan sorumluluğa ilişkin kanunlarının, yönetmeliklerin ve idarî düzenlemelerin yakınlaştırılmasına ilişkin 85/374 sayılı Konsey Direktifini (Direktif) yayınlamıştır. Direktifin amacı Avrupa Birliği genelinde tüketicilere tek tip koruma sağlanmasının yanı sıra yasal farklılıklar sebebiyle yaşanan ticarî engelleri ortadan kaldırmak ve şirketlerin yenilikçi ürünleri piyasaya sunmalarına imkân tanıyan istikrarlı ve yasal bir rekabet ortamı sağlayarak ekonomik büyümeye katkıda bulunmaktır[9]. Bu amaçla Direktif, Avrupa Birliği'ne üye devletlerin, söz konusu metni iç

---

s. 416, dn. 6; **Harvey, William Brantley II**., Products Liability Insurance Coverage, South Carolina Law Review, C. 31, N. 4, 1980, s. 720.

3 **Derrington/Ashton**, No. 11.155, s. 2338; **Demirci Serdar**, Ürün Sorumluluk Sigortası, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2011, s. 7.

4 Bkz. *Donoghue v Stevenson* [1932] AC 562.

5 **Derrington/Ashton**, N. 11.155, s. 2338; **Merkin, Robert/Goldrein, QC Iain/Jonathan, Mance,** Insurance Disputes, 3. Bası, Oxfordshire 2011, N. 25.4; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 7.

6 **Eagleston, Frank/Madge, Peter**, A Guide to Product Liability and Insurance, Surrey 1989, s. 2.

7 **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.4.

8 **Eagleston/Madge**, s. 75.

9 *Fifth Report on the Application of the Directive 85/374/EEC Concerning Liability for Defective Products*, Brüksel 2018, s. 1. https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2018/EN/COM-2018-246-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF ET. 9.12.2020; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.5.

hukuka aktarmalarını zorunlu tutmuş ve İngiltere de bu amaçla Tüketici Koruma Kanunu'nu 1987 yılında yürürlüğe sokmuştur. Direktifin iç hukuka derç edilmesinden ibaret olan bu Kanun ile İngiliz Hukukunda üreticilerin sorumluluğu kusursuz sorumluluk temeline oturtulmuştur. Öyle ki, İngiliz Hukukunda yıllardır süregelen, zararının giderilmesini isteyen tüketicinin, uğradığı zararın yanı sıra zararın üretici veya tedarikçinin kusurundan kaynaklandığını da ispat etmesi gerektiğine dair kural değişmiş ve tüketicilerin uğradıkları zararı ispatlamaları yeterli kabul edilmiştir[10].

Kanun ile üreticiye getirilen bu yeni kusursuz sorumluluk rejimi sebebiyle İngiliz sigorta piyasalarında ürün sorumluluk sigortasına olan talebin büyük oranda artacağından endişe edilmiş ve hatta bazı sigortacılar tarafından kusursuz sorumluluk ilkesinin benimsenmesinin bir sonucu olarak primlerin % 20'ye kadar yükselmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Ne var ki beklenen olmamış, bu sigorta türünün sigorta şirketleri arasında daha popüler olması sebebiyle rekabet artmış ve dolayısıyla primler umulduğu kadar etkilenmemiştir[11]. Benzer bir sonuca Direktifin[12], üye ülke devletlerin iç hukuklarına iktisabının ardından 1993 yılında hazırlanan Direktifin uygulanmasına ilişkin raporda[13] da rastlanmaktadır. Raporda, başta İngiltere olmak üzere Almanya, İtalya, Yunanistan ve Portekiz'den kırk beşten fazla sigorta şirketinin çoğunluğunun, Direktifin getirdiği yeni sorumluluk düzeninin ürün sorumluluk sigortasının mevcudiyeti, prim bedelleri veya talepler üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığı yönündeki görüşleri yer almıştır[14].

---

10 **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.5.

11 **Mildred, Mark**, Product Liability: Law and Insurance, Londra 2000, s. 234, N. 5.45.

12 Direktifin 21. maddesi uyarınca Komisyon ürün sorumluluğu yasal çerçevesinin etkinliğini düzenli olarak gözden geçirme görevini üstlenmiştir. Bu kapsamda ilki 1995 olmak üzere sırasıyla 2000, 2006, 2011 ve 2018 yıllarında Direktifin uygulanmasına ilişkin raporlar yayınlamıştır. Bkz. https://ec.europa.eu/growth/single-market/goods/free-movement-sectors/liability-defective-products_en ET. 09.12.2020. Son raporda, Direktifin yürürlüğe girdiği günden bu yana hiç değinilmeyen yapay zekâ teknolojisi üzerinde durulmuş ve Direktifin bu konuyu nasıl ele aldığı değerlendirilmiştir. Öncelikle Komisyonun yasal zorlukları ele alan tutarlı bir politika belirleyebilmek için "Yapay zekânın faydalarının en üst düzeye çıkarılması" (*Commission Communication*, '*Maximising the Benefits of Artificial Intelligence for Europe'*, COM (2018) 237) konulu tebliği kabul ettiğine değinilmiş ve daha sonra Direktifin bugün ilk günkü amacına hizmet edip etmediği, giderek daha otonom hale gelen cihazların ve siber güvenliğin zorluklarını yeterince ele alıp almadığı, üreticileri yenilikçi ürünleri piyasaya sürmelerini engelleyip engellemediği veya tersine, üreticileri hatalı ve güvenli olmayan ürünleri piyasaya sürmekten caydırıp caydırmadığı hususları ele alınmıştır. Bkz. *Fifth Report on the Application of the Directive 85/374/EEC Concerning Liability for Defective Products*, Brüksel 2018, s. 2. https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2018/EN/COM-2018-246-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF ET. 9.12.2020.

13 *Report for the Commission of the European Communities on the Application of Directive 85/374/EEC on Liability for Defective Products- Study Contract* No. ETD/93/B5-3000/MI/06.

14 *Report For The Commission of The European Communities On The Application of Directive 85/374/EEC on Liability For Defective Products*, s. 14. Bu rapor imalatçılar için kusursuz sorumluluk rejiminin getirilmesinin sigortası piyasasına etkisi hakkında ilginç bir genel değerlendirme sunmaktadır. Rapor, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren ilk yedi seneyi içerdiğinden, bazı sigorta şirketlerinin, henüz

2.1.1.2 Amerikan Hukukunda

Amerika'da ürün sorumluluğu için sigorta koruması ilk defa 1920'lerin ortalarında, makul olmayan derecede tehlikeli ürünlerden kaynaklanan yaralanmalar için örf ve âdet hukuku sorumluluk teorilerinin genişlemesi fikri ile doğmuştur. Bu kapsamda, kasten veya üretimdeki bir ihmal sebebiyle ürünün neden olduğu arızi nitelikteki bedensel yahut malvarlığı zararlarının yükünü, zarar gören müşterinin değil, daha iyi bir konumda olan üreticinin üstlenmesi gerektiği öne sürülmüştür. Motorlu araçların Amerikan ekonomisine girmesi ile birlikte artan ürün sorumluluğu davaları ise bu sigorta türünün gelişmesine ön ayak olmuştur[15].

Ürün sorumluluk sigortası, Amerikan Hukukunda, 1930'ların sonlarında sorumluluk sigortasının bir türü olarak tanınmaya başlanmış ancak mahkemelerde çok fazla ürün sorumluluğu davası görülmediğinden popülerlik kazanamamıştır. 1950'lere gelindiğinde ise mahkemeler, sözleşmenin nispiliği ilkesini göz ardı ederek ürünün sebep olduğu zararlardan (ürünün aracılarından bağımsız olarak) doğrudan üreticiyi sorumlu tutmaya başlamıştır. Bu kapsamda ürün sorumluluğuna ilişkin davalarda hükmedilen tazminat miktarları da özellikle bedensel bir zarar söz konusuysa oldukça yüksek miktarlara tırmanır hale gelmiştir[16]. Bu gelişmeler ve kusursuz sorumluluk eğilimi ile birlikte ciddi bir ekonomik sorun haline gelen ürün sorumluluğu davalarına çözüm sigorta şirketlerinden gelmiştir. Sigorta şirketleri üreticilerin, ürünlerinin neden olduğu kazalar ve bu tür kazalardan kaynaklanan taleplere karşı endişelerini ürün sorumluluğuna ilişkin teminat sağlayarak gidermeye çalışmıştır[17].

2.1.1.3. Alman Hukukunda

Alman Hukukunda ürün sorumluluk sigortası ayrı bir sigorta türü olarak kabul edilmeden önce üretilen veya satılan üründen kaynaklanan zararlar kısıtlı da olsa Sorumluluk Sigortası Genel Şartları (*Allgemeine Versicherungsbedingungen für die Haftpflichtversicherung-AHB*) tarafından teminat altına alınıyordu[18]. Ancak seri üretimin

---

gelişme göstermemiş alanlar olabileceğini göz önünde bulundurarak ürün sorumluluk sigortasına etkisinin gözlemlenememesini normal karşıladığı da görülmektedir. Raporda ayrıca, her yıl tüketicilerin ürün sorumluluğu ve ürün güvenliği düzenlemeleri ve bu bağlamda sahip oldukları haklar noktasında daha bilinçli olduklarının da altı çizilmiştir. Bkz. *Report For The Commission of The European Communities On The Application of Directive 85/374/EEC on Liability For Defective Products,* s. 15-16; **Mildred,** s. 234, N. 5.46.

15 **Anderson/Stanzler/Masters**, N. 14-9.

16 **Andersen,** s. 436, 441; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 7.

17 **Anderson, Owen G**., Products Liability Insurance, Management Review, C. 40, S. 7, 1951, s. 446.

18 **Littbarski, Sigurd,** Produkthaftpflichtversicherung, 2. Bası, Münih 2014, Einl., N. 3, s. 3; **Thürmann, Dagmar/Kettler, Christian,** Produkthaftpflichtversicherung: Systematik, Kommentierung und Beispiele, 7.

yaygınlaşması, üretim sürecinde farklı endüstriler arası iş birliklerinin yapılıyor olması, hammadde-ara ürün imalatçıları ile tedarikçilerin ayrı ayrı tazminat taleplerine maruz kalmaları ve özellikle üreticinin sorumluluğuna olan yaklaşım ile birlikte zaman içinde AHB teminatı bu sorumluluğu koruma altına almakta yetersiz kalmaya başlamıştır[19]. Bu yetersizliğin baş göstermesinde ise özellikle 1960'lı yıllarda Alman Federal Mahkemesi (BGH) tarafından verilen önemli nitelikli kararların büyük etkisi olmuştur[20].

Kararlar içerisinde belki de en önemlisi 29 Mayıs 1968 yılında verilen *Kleber* kararıdır[21]. Kararda Alman Federal Mahkemesi, satıcının var olduğunu beyan ettiği bir özelliğin üründe bulunmaması halinde doğan "doğrudan" zararların teminat altında olduğuna dair uygulamayı değiştirerek, bu zararların yanı sıra "dolaylı" zararların da sigorta teminatı içerisinde yer aldığına hükmetmiştir[22]. Bu karar sonrasında teminatın kapsamına dair gerek doktrinde gerekse uygulamada büyük bir tartışma baş göstermiştir. Tartışma alevlendikçe Sorumluluk, Kaza ve Motorlu Araç Sigortacıları Birliği (*HUK-Verband*) yeni bir sigorta türüne ihtiyaç duyulacağını fark etmiş ve bu tartışmanın çözüme kavuşması amacıyla 1970 yılında sigortacılar tarafını kendisinin, sigortalılar tarafını ise Alman Sanayi Federasyonu (BDI) ve Alman Sigorta Birliği (DVS)'nin temsil ettiği bir komisyon kurmuştur[23]. 1972 yılına kadar süren uzun müzakereler neticesinde çözüm olarak bir ürün sorumluluk sigortası modeli geliştirilmiş, bu model 1974 yılında o dönemin yetkili makamı BAV tarafından onaylandıktan sonra aynı yıl "Sınai ve Ticarî İşletmelere Yönelik Ürün Sorumluluk Sigortası Özel Şartları ve Risk Tanımları (Ürün Sorumluluk Modeli)" (*Besondere Bedingungen und*

Bası, Münih 2019, s. 29; **Langheid, Theo/Wandt, Manfred/Thürmann**, **Dagmar,** Münchener Kommentar Versicherungsvertragsgesetz: VVG, 2. Bası, Münih 2017, § 310, N. 3.

19 **Littbarski**, Einl., N. 3; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 3.

20 **Littbarski**, Einl., N. 3; **Thürmann/Kettler**, s. 29; **Beckmann, Roland Michael/Matusche-Beckmann, Annemarie/Schneider, Winfried Thomas,** Versicherungsrechts-Handbuch, 3. Bası, 2015, § 25, N. 1. Örneğin 17 Ekim 1967 tarihli *Schubstreben* kararı (BGH NJW 1968, 247 ff.); 26 Kasım 1968 tarihli *Hühnerpest* kararı (BGHZ 51,91ff. - NJW 1969, 269 ff.). **Littbarski**, Einl., N. 3.

21 Karar şöyledir: Alıcı, satıcıdan tavan döşemesi için uygun bir yapıştırıcı olduğu tavsiyesi ile bir tutkal almış ancak tutkalın buna uygun olmadığı döşemeler düşünce anlaşılmıştır. Alman Federal Mahkemesi bu uyuşmazlıkta, satıcının uygunluk beyanını, sonuçta ortaya çıkan hasardan satıcının sorumlu olacağına dair zımni bir teminat olarak kabul etmiştir. Böylece zikir ve vadedilen özelliklerin bulunmamasından kaynaklanan dolaylı zararlardan imalatçı sorumlu tutulmuştur. Bkz. BGHZ 30,200- NJW 1968, 1622 vd.

22 **Littbarski**, Einl., N. 18.

23 **Späte, Bernd/Schimikowski, Peter**, Haftpflichtversicherung, 2. Bası, Münih 2014, ProdHM, N. 7; **Littbarski**, Einl., N. 20; **Looschelders, Dirk/Pohlmann, Petra/Lenz, Tobias**, VVG-Kommentar, Versicherungsvertragsgesetz, 3. Bölüm 2016, Anhang E, N. 1.

Risikobeschreibungen für die Produkthaftpflichtversicherung von Industrie- und Handelsbetrieben (Produkthaftpflicht-Modell-ProdHM)) adı altında yayınlanmıştır[24].

ProdHM, yayınlandığı günden bugüne defalarca kez revize edilmiştir. 2000 yılından bu yana yapılan revizyon çalışmaları ise sigortalı tarafı temsil eden bir birlik olmaksızın, GDV[25] tarafından tek taraflı olarak gerçekleştirilmektedir[26]. Bu revizyonların bazıları sadece küçük değişiklikler içerirken bazıları hükümleri temelden değiştirmiş, onları Alman Hukukundaki yeni düzenlemeler ile uyumlu hale getirmiştir[27]. Ancak tüm değişiklere rağmen Ürün Sorumluluk Modeli, Alman Hukukunda ürün sorumluluk sigortasının özünü oluşturmaya devam etmiştir[28].

2.1.1.4. Türk Hukukunda

Türk Hukukunda ürün sorumluluk sigortasının gelişimi ürün sorumluluk hukukunun gelişimini takip etmiştir. Ancak ürün sorumluluk hukukunun ülkemizdeki kanunlaşma süreci oldukça çetrefilli olduğundan ürün sorumluluk sigortası genel şartlarının yukarıda bahsedilen ülke hukuklarında olduğu gibi 1970'lerde değil 17 Temmuz 2014'te yayınlanmıştır[29]. Bugün

---

24 Komisyon bu Modeli oluştururken iki temel meseleyi çözüme kavuşturmayı amaçlamıştır. Bunlardan ilki, BGH'nin *Kleber* kararı ile zikir ve vadedilen özelliklerin bulunmamasından kaynaklanan doğrudan ve dolaylı zararlardan sorumlu tutulan imalatçıya ilişkin bir düzenleme yapmaktır. (Buna rağmen bu dolaylı zararların teminat altında olup olmadığı ancak 2000 yılındaki revizyon ile açıklığa kavuşturulmuştur.). İkincisi ise AHB ile çok sınırlı biçimde teminat altına alınan ancak esasında önemli bir zarar kalemi oluşturan, hammadde üreticilerinin/tedarikçilerinin hatalı ürünleri sebebiyle müşterilerinin hatalı işlenmiş ürün üretmelerinden doğan zararların niteliğinin belirlenmesidir. Komsiyon'un söz konusu zararların mala gelen zarar (*Sachschäden*) mı yoksa mameleki zarar (*Vermögensschäden*) mı olduğuna karar vermeyi hedeflemesinin temel sebebi mala gelen zararın AHB kapsamında teminat altına alınırken, mameleki zararın kapsam dışında bırakılıyor olmasıdır. Bu sebeple ürün sorumluluk sigortası teminatının mameleki zararları teminat altına alıp almayacağı hem sigortacı hem de sigorta ettirenler açısından büyük önem arz etmiştir. Komisyon bu iki zararı da teminat altına alan Ürün Sorumluluk Modeli (ProdHM) ile sorunu kökünden çözmüştür. **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 8; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 1; **Thürmann/Kettler**, s. 9, 29.

25 HUK-Coburg sonradan GDV (Alman Sigorta Endüstrisi Birliği) ile birleşmiştir

26 **Littbarski**, Einl., N. 5; **Bruck, Ernst/Möller, Hans/Koch, Robert**: VVG- Großkommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, Band 5: AHB; Produkthaftpflicht; Umwelt; Cyberversicherung, 10. Bası, Münih 2023, ProdHM 2008/2015, Einl., N. 1; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 8, 12; **Thürmann/Kettler**, s. 7; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 2; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 1. ProdHM'nin Alman Hukukuna girerken sigorta endüstrisinin tüm paydaşları tarafından hazırlanıyor iken 2000 yılından itibaren yalnızca GDV tarafından tek taraflı olarak yenileniyor olmasının son derece sübjektif hale geldiğinin bir göstergesi olduğu yönünde bkz. **Littbarski**, Einl., N. 59.

27 Bu revizyonlar hakkında detaylı bilgi için bkz. **Littbarski**, Einl., N. 27, s. 11 – N. 47, s. 18; **Thürmann/Kettler**, s. 7-20.

28 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 3; **Thürmann/Kettler**, s. 6; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 2. Ayrıntılar için bkz. **Littbarski**, Einl., N. 27 vd.

29 https://www.tsb.org.tr/media/attachments/Urun_Sorumluluk_Sigortas%C4%B1_Genel_Sartlar%C4%B1.pdf ET. 10.05.2023.

yaklaşık on senedir uygulanmakta olan bu genel şartlar diğer sorumluluk sigortaları ile karşılaştırıldığında oldukça yenidir. Kanaatimizce ülkemizde ürün sorumluluk sigortasına münhasır olan genel şartların bu derece geç oluşturulmasının en önemli sebebi ürün sorumluluğuna ilişkin düzenlemelerin hukukumuzdaki durumudur. Bu husus şu şekilde izah edilebilir; 1985 yılında Direktif ile Avrupa Birliği'nde hatalı üründen kaynaklanan zararlardan doğan sorumluluğa kusursuz sorumluluk rejiminin tahsis edilmesinin ardından Türk Hukukunda da bir değişiklik yapılması gündeme gelmiştir. Direktif ile yalnızca tüketicilere karşı olan ürün sorumluluğu için kusursuz sorumluluk rejimi benimsediğinden Türk Hukukunda konuya ilişkin özel bir ürün sorumluluğu kanunu düzenlenmesine gerek görülmemiş, ürün sorumluluğu Türk Hukukuna ilk kez 2003 yılında 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile girmiştir[30]. Ancak bu kanun 2014 yılında yürürlüğe giren 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK) ile yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlüğe giren yeni TKHK'da ise ürün sorumluluğu düzenlenmemiştir. Böylece 2013 yılından itibaren ülkemizde ürün sorumluluğu hususunda kanun boşluğu doğmuştur. Bu boşluk 12 Mart 2020 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanan ve bir sene sonra yürürlüğe giren 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (ÜGTDK) ile giderilmiştir[31]. Tüm bu gelişmeler ışığında ürün sorumluluk sigortası genel şartlarının nispeten yeni olması, Türk Hukukunda ürün sorumluluğunun düzenlendiği yasal bir hükmün bulunmadığı bir tarihte yürürlüğe girdiği de düşünüldüğünde kanaatimizce anlaşılabilir bir durumdur.

2.1.2. Ürün Sorumluluk Sigortasının Sigorta Türleri İçerisindeki Yeri ve Benzer Türler ile Karşılaştırılması

2.1.2.1. Ürün Sorumluluk Sigortasının Sigorta Türleri İçerisindeki Yeri

Sigorta türleri doktrinde farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır. İhtiyacın karşılanmasına göre zarar ve meblağ sigortaları (hayat ve hayat dışı sigortalar), rizikonun konusuna göre malvarlığı ve şahıs sigortaları, zorunlu ve ihtiyari sigortalar, aktif ve pasif sigortalar şeklinde listeyi uzatmak mümkündür. Türk Ticaret Kanunu ise bu ayrımlardan zarar-can sigortası ayrımını esas alarak sigorta konusunu düzenlemiştir. Kanunda düzenlendiği şekliyle zarar

---

30 Aynı yıl bir de Ayıplı Malın Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmiş ve doktrinde gerek sorumluluğun niteliğinin açık olmaması gerekse kanun ile yönetmeliğin uyumsuz olması sebebiyle bu düzenlemeler yoğun eleştirilere konu olmuştur.

31 **Kanışlı, Erhan**, Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (ÜGTDK) Uyarınca Üreticinin Sorumluluğu, İstanbul Hukuk Mecmuası, Cilt 78, Sayı 3, s. 1418-1419.

sigortalarının içerisine mal ve sorumluluk sigortaları; can sigortalarının içerisine ise hayat, kaza ve hastalık-sağlık sigortaları girmektedir[32].

Zarar sigortaları (*Schadenversicherung*) kısaca, belirlenen rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortalının malvarlığında meydana gelen zararın tazmin edilmesine yönelmektedir[33]. Sorumluluk sigortaları (*Haftpflichtversicherung*) ise sigortalının hukukî bir sorumluluğu sebebiyle malvarlığında meydana gelebilecek azalma riskini koruma altına aldıklarından, zarar sigortalarının bir alt dalını oluşturmaktadır[34]. Dolayısıyla ürün sorumluluk sigortası, bir zarar ve aynı zamanda sorumluluk sigortasıdır[35]. Sorumluluk sigortalarının özel bir türü olan ürün sorumluluk sigortası da hatalı bir ürünün üçüncü bir kişiye vereceği zarar sebebiyle sigorta ettirenin pasifinde meydana gelebilecek artışı ve aynı zamanda zarar gören üçüncü kişinin uğrayacağı zararı teminat altına aldığından, zarar sigortalarının pasif sigortası (*Passivenversicherung*) tasnifi altında yer almaktadır[36].

---

32 **Kender, Rayegân**, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 12. Bası, İstanbul 2013, s. 204 vd; **Ayhan, Rıza/Çağlar, Hayrettin/Özdamar, Mehmet**, Sigorta Hukuku Ders Kitabı, 6. Bası, Ankara 2023, s. 7 vd; **Yazıcıoğlu, Emine/Şeker Öğüz, Zehra**, Sigorta Hukuku, İstanbul 2019, s. 85 vd.; **Bozer, Ali**, Sigorta Hukuku, 2. Bası, Ankara 2007, s. 23 vd.; **Çeker, Mustafa**, Sigorta Hukuku, 20. Bası, Adana 2019, s. 17 vd.; **Kara**, **Hacı**, Sigorta Hukuku, 2. Bası, İstanbul 2021, s. 44 vd.; **Bozkurt, Tamer**, Sigorta Hukuku Ders Kitabı, 14. Bası, Ankara 2023, s. 11 vd.; **Kayıhan, Şaban/Günergök, Özcan**, Türk Özel Sigorta Hukuku, 7. Bası, İstanbul 2024, s. 29 vd.; **Nomer, Cahit,** Sigortanın Genel Prensipleri ve Reasürans, İstanbul 1977, s. 15 vd.

33 **Arseven, Haydar**, Sigorta Hukuku, İstanbul 1987, s. 40; **Kender, Rayegân**, Mesuliyet Sigortasının Mahiyeti ve Türleri (Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları), III. Sigorta Semineri, (İstanbul 4-7 Nisan 1977), Ankara 1977, s. 8; **Sergici, Erdoğan**, Mesuliyet Sigortası Türleri, Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları, III. Sigorta Semineri, Ankara 1977, s. 67; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 312; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 85; **Can, Mertol**, Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı), Ankara 2018, s. 29; **Doğanay, İsmail**, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Üçüncü Cilt-Madde 816-1475, 4. Bası, İstanbul 2004, s. 3238; **Ünan, Samim**, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, İstanbul-1998, s. 13; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 17; **Çeker**, s. 19; **Bozkurt**, s. 11.

34 **Kender**, Mesuliyet Sigortası, s. 8; **Bozer**, s. 131; **Ünan, Samim**, Türk Sigorta Hukuku Bakımından Sorumluluk Sigortalarının Değerlendirilmesi, Sorumluluk Sigortaları Semineri, İstanbul 2006, s. 31; **Ünan, Samim,** Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku – Cilt: II Zarar Sigortaları, İstanbul 2016, s. 263; **Karayalçın, Yaşar**, Mesuliyet ve Sigorta Hukuku Bakımından Başlıca İşletme Kazaları, Ankara 1960, s. 50; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 312; **Ünan**, Riziko, s. 13; **Kara**, H., s. 17; **Çeker**, s. 21; **Bozkurt**, s. 241; **Kaner**, İnci Deniz, Sigorta Hukuku, 4. Bası, İstanbul 2021, s. 39.

35 **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 17.

36 **Kender,** Mesuliyet Sigortası, s. 9-10; **Kender**, Sigorta Hukuku, s. 208; **Karayalçın,** İşletme Kazaları, s. 53, dn. 7; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 315; **Can**, s. 165; **Ünan**, Cilt II, s. 263; **Ünan,** Sorumluluk Sigortaları, s. 31; **Ünan,** Riziko, s. 13; **Ünan, Samim,** Ürün Sorumluluğu Sigortası, Ürün Sorumluluğu-Sorumluluk Hukuku Konferansları I, (Ed. Atamer Yeşim M.; Baysal Başak) İstanbul 2022, s. 294; **Sergici**, s. 67; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz,** s. 85-86; **Şenocak, Kemal**, Mesleki Sorumluluk Sigortası, Ankara 2000, s. 54; **Ulaş, Işıl,** Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları, Ankara, 2012, s. 764; **Sopacı Öztuna, Birgül**, Yönetici Sorumluluk Sigortası (D&O-Sigortası), 2. Bası, İstanbul 2015, s. 69; **Ergün, Mevci**, Sorumluluk Hukuku ile Sorumluluk ve Genel Sigortaların İlişkisi, Yargıtay Dergisi, Y. 1984, C. X, S. 4, s. 488; **Demirci,** Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 17; **Kara**, H., s. 311; **Dinç, İnan Deniz**, Ürün Sorumluluk Sigortasında Rizikonun Konusu ve Teminatın Kapsamı, İstanbul 2017, s. 162; **Er, Burak Hamza**, Ürün Sorumluluk Sigortaları, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, s. 70; **Bozkurt,** s. 242; **Günay, M. Barış**, Sigorta Hukuku, Ankara 2019, s. 188.

Sigortalar ayrıca yapılmasının zorunlu veya ihtiyarî olması bakımından da ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrım sorumluluk sigortaları için de geçerlidir[37]. Bu kapsamda ürün sorumluluk sigortası kural olarak yaptırılması ihtiyarî (isteğe bağlı) nitelikte olan bir sigortadır. Zira yaptırılması hususunda hukukumuzda bir zorunluluk bulunmamaktadır[38]. Bu nitelik yalnızca Türk Hukuku için değil Kıta Avrupası ve Anglo-Sakson hukuk sistemleri için de geçerlidir. Nitekim 8 Aralık 2024 tarihinde yürürlüğe giren yeni Avrupa Birliği 2024/2853 sayılı Hatalı Ürünler için Sorumluluk ve 85/374/EEC sayılı Konsey Direktifinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Direktif (2024/2853 sayılı Direktif)[39] ile ürün sorumluluğuna dair yapılan tüm genişletmelere rağmen ürün sorumluluk sigortası zorunlu hale getirilmemiş, 2022/0302 sayılı yeni Avrupa Birliği Hatalı Ürünlerden Kaynaklanan Sorumluluğa İlişkin Direktif Teklifi[40] (Teklif) metninde bu sigorta türünün isteğe bağlı olarak uygulanmaya devam etmesi gerektiği belirtilmiştir. Buna karşın istisnai olarak bazı tehlikeli maddeler için ürün sorumluluk sigortasının yaptırılması zorunlu tutulabilir. Örneğin, Hukukumuzda Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası ve Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası böyledir.

Rizikonun konusuna göre ise sigortalar malvarlığı (*Sachversicherung*) ve şahıs sigortası (*Personenversicherung*) olarak ikiye ayrılır. Buna göre, malvarlığı sigortaları sigorta ettirenin malvarlığını korumayı esas alırken, şahıs sigortaları ise hastalık veya ölüm gibi insan sağlığına yönelik sigortalardır[41]. Ürün sorumluluk sigortası, üründeki hata sebebiyle üçüncü kişinin malvarlığındaki azalmayı ve ayrıca bu kişinin açtığı dava ve icra takip masraflarını da teminat altına aldığından, bu ayrımda malvarlığı sigortası niteliğindedir[42].

---

37 **Karayalçın**, İşletme Kazaları, s. 51; **Ünan**, Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 296; **Bozer**, s. 132; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 87; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 23.

38 **Ünan**, Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 296; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 87; **Er**, s. 71; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 24; **Can**, s. 23.

39 Directive (EU) 2024/2853 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2024 on liability for defective products and repealing Council Directive 85/374/EEC https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/2853/oj/eng ET. 24.12.2024.

40 Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on horizontal cybersecurity requirements for products with digital elements and amending Regulation (EU) 2019/1020 (CRA-D), 15.9.2022, COM (2022) 454 final. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52022PC0454 E.T. 04.01.2023.

41 **Kender**, Sigorta Hukuku, s. 209; **Bozer**, s. 133; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 88; **Can**, s. 28; **Karayalçın**, İşletme Kazaları, s. 54.

42 **Kender**, Mesuliyet Sigortası, s. 9; **Kender**, Sigorta Hukuku, s. 209; **Bozer**, s. 133; **Ergün**, s. 490; **Ünan**, Riziko, s. 13; **Karayalçın**, İşletme Kazaları, s. 53; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 314; **Ulaş**, s. 660; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 88; **Şenocak**, s. 43; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, 20-21; **Dinç**, s. 162; **Er**, s. 70; **Kara**, H., s. 311.

2.1.2.2. Üçüncü Kişi Mali Sorumluluk Sigortası ile Karşılaştırılması

Ürün sorumluluk sigortası, üründen kaynaklanan tehlikeleri bertaraf edebilmek amacıyla kendine özgü özellikleri olan ve doğrudan ürün sorumluluğuna yönelen özel bir sigorta türüdür[43]. Bu türe görünüşte oldukça yakın olmakla beraber, aralarındaki farkların özellikle sigorta ettirenler tarafından bilinmesi gereken başka bir sorumluluk sigortası daha bulunmaktadır; üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası. Teminatın kapsamı biraz daha geniş ve biraz daha dar olmakla birlikte İngiliz Hukukunda kamu sorumluluk sigortası (*Public Liability Insurance-PLI*), Amerikan Hukukunda (kapsamı çok daha geniş olmakla birlikte) ticarî genel sorumluluk sigortası (*Commercial General Liability Insurance*), Kıta Avrupası'nda ise daha ziyade işletme sorumluluk sigortası (*Betriebshaftpflichtversicherung, Business Liability Insurance*) olarak isimlendirilmektedir. Üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası sigorta ettirenler tarafından evrensel olarak ürün sorumluluk sigortası ile birlikte satın alınmaktadır. Bu uygulama, belki de bu iki sigorta teminatının birbirine oldukça yakın ancak aynı zamanda farklı olduğunun en güzel örneğidir.

Üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası ile ürün sorumluluk sigortasını ayıran en önemli fark teminatın zaman bakımından uygulanması hususunda karşımıza çıkar. Ürün sorumluluk sigortasının geleneksel teminatı, tesis içi veya faaliyet sırasında meydana gelen zararlara değil, tesis dışında meydana gelen sorumluluğa yöneliktir. Üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası ise sigorta ettirenin ticarî faaliyetlerinden doğan tesis içi sorumluluğu ile ilgilidir[44]. Daha açık ifade etmek gerekirse, üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası (tesis-faaliyet riskini içeren ticarî genel sorumluluk sigortası veya kamu sorumluluk sigortası), üretilen veya teslim edilen ürünlerin ürün piyasaya sürülmeden, iş tamamlanmadan veya hizmet verilmeden önce neden olduğu zararı teminat altına alır[45]. Dolayısıyla sigortalanan, sigortalının faaliyeti devam ederken ve üretim aşaması tamamlanmadan meydana gelen zararlara ilişkin sorumluluk, bir diğer ifade ile

---

43 **Derrington/Ashton**, N. 11.155, s. 2339.

44 **Derrington/Ashton**, N. 11.155, s. 2339. Amerikan Hukukunda ticarî genel sorumluluk sigortalarına tesis-faaliyet riski olarak adlandırılan bir hüküm eklenerek bu teminat sağlanır. Bu hükmü şöyle olabilir; *"Sigorta şirketi, sigortalının tesisinin mülkiyet, bakım veya kullanımından ve bunlarla ilgili gerekli veya arızi tüm faaliyetlerden kaynaklanan bedensel veya malvarlığı zararı nedeniyle ödemekle yükümlü olacağı tüm meblağı karşılayacaktır*.". **Ostrager, Barry R./Newman, Thomas R.,** Handbook On Insurance Coverage Disputes, Cilt 1, 20. Bası, New York 2020, s. 485, § 7.02; **Andersen**, s. 442; **Henderson**, s. 417; **Harvey,** s. 721; **Simpson Jr., James M.**, Insurance: The Products Hazard Exclusion, Arkansas Law Review, C. 30, S. 3, Fall 1976, s. 359.

45 **Derrington/Ashton**, N. 11.155, s. 2340; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 1, N. 4-5; **Höra, Knut/Schubach, Arno/Stempfle, Christian,** Münchener Anwaltshandbuch Versicherungsrecht, 5. Bası, 2022, § 15, N. 21; **Thürmann/Kettler**, s. 66; **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski***, ProdHM, N. 3.

sigorta ettirenin genel faaliyet riskidir[46]. Buna karşın ürün tamamlanıp piyasaya sürüldükten veya iş tamamlandıktan veya hizmet verildikten sonra meydana gelen zararlar ürün sorumluluk sigortası tarafından teminat altına alınır[47]. Dolayısıyla üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası sadece imalatçılar için değil ticaretle uğraşan herkes için gerekli bir sorumluluk teminatı sunar. Ürün sorumluluk sigortası ise özellikle üretim, dağıtım veya satış sektöründe faaliyet gösteren ve ürün sorumluluk riski ile karşı karşıya olan kişileri/işletmeleri hedef alır[48].

Öte yandan tesis içi-tesis dışı sorumluluk tespit edilirken, teminatın zaman bakımından kapsamının tek başına ele alınması her zaman doğru sonuç da vermeyebilir. Örneğin, sigorta ettiren, ürettiği ürünün montajını alıcının tesisinde gerçekleştiriyorsa ve montaj sırasında ürün bir zarara sebep olursa, bu zarar sigortalının tesisinde doğmamış olmasına rağmen üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası teminatı altındadır. Ürün sorumluluk sigortasının devreye girebilmesi için ürünün montajının tamamlanıp alıcıya teslim edilmesi gerekir. Dolayısıyla bu iki teminat

---

46 **Ostrager/Newman**, 20. Bası, s. 484-485, § 7.02; **Henderson**, s. 417; **Simpson**, s. 359. Bkz. *Tucker Constr. Co. v. Michigan Mut.* Ins. *Co., 423 So.2d 525* (Fla. 5th DCA *1982*). Örneğin Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, üçüncü kişi mâli sorumluluk ve ürün sorumluluk sigortalarının bir arada yaptırılması halinde, işletme faaliyetinden ne anlaşılması gerektiği ve bu faaliyetin kapsamı hakkında şu şekilde karar vermiştir; "*Somut olayda da kaza, davalının çalışanı olan sürücü desteğin şirkete ait servis hizmetini yerine getirirken meydana gelmiştir. Belirtildiği gibi servis hizmeti de bir tür destekleyici işletme faaliyetidir. Söz konusu işletmesel faaliyetin doğası gereği işletme sınırları içinde yapılması zorunluluğu da bulunmamaktadır. Öte yandan taraflar arasında düzenlenen poliçede de her türlü işletme faaliyetinin teminat kapsamı içinde olduğu hususu vurgulanmış, trafik kazalarından doğan zararlarında teminat dışı bırakıldığı gibi bir özel şarta da yer verilmemiştir. Söz konusu teminatlar da işletmenin sınırları içinde doğacak zararlarla da sınırlandırılmamıştır. Yukarıdaki açıklamalar ışığında davalı ...Ş.'nin "Üçüncü Şahıs Mâli Mesuliyet ve Mamul sorumluluk Sigortası" bakımından da sorumludur. Mahkemece bu yönde verilen karar doğrudur. Hukuk Genel Kurulunca yapılan görüşmeler sırasında poliçenin Genel Şartlar'a göre amacının, mamullerin imal dağıtımının kusurlu ve ayıplı olması sebebiyle üçüncü şahıslar tarafından ileri sürülecek bedeni (ölümlü- ölümsüz) ve maddi zarar ve ziyan talepleri olduğu, Genel Şartlar'ın 4. maddesine göre "... Motorlu nakil vasıtalariyle römorkların, motorlu bisikletlerin ve her nev'i hava nakil vasıtalarının kondüktörleri, zilyetleri (detenteur) veya sahiplerine karşı ileri sürülen mutalebeler.." in teminat kapsamı dışında bırakıldığı, somut olaydaki trafik kazasının işletme faaliyeti kapsamında olmadığı gibi Genel Şartlar uyarınca da talebin teminat kapsamı dışında kaldığı yönünde görüş ileri sürülmüş ise de, bu görüş Kurul çoğunluğunca benimsenmemiştir. Hâl böyle olunca yerel mahkemenin kazanın, sigortalının işletme faaliyeti kapsamında gerçekleştiği ve davalı ... şirketinin "Üçüncü Şahıs Mâli Mesuliyet ve Mamul sorumluluk Sigortası" yönünden de sorumluluğunun bulunduğu gerekçesiyle verdiği direnme kararı yerindedir*. Y. HGK., E. 2018/38 K. 2018/772 T. 11.4.2018. www.lexpera.com.tr

47 **Derrington/Ashton**, N. 11.155, s. 2340; **Ostrager/Newman,** 20. Bası, s. 485-486, § 7.02; **Andersen,** s. 442; **Harvey,** s. 721. Bkz. *Lindley Chem., Inc. v. Hartford* Accid. and *Indem. Co.*, 71 *N.C.App*. 400, *322 S.E.2d 185*, *188* (*1984*). Alman Hukukunda ise ürün sorumluluk sigortası VVG § 102'de tanımlanan işletme sorumluluk sigortasının bir parçası olarak tasarlanmıştır. Ne var ki işletme sorumluluk sigortası ile ürün sorumluluk sigortası arasındaki bu adeta iç içe geçmiş durum, GDV tarafından yayınlanan AVB BHV ile değişime uğramıştır. AVB BHV ürün sorumluluk sigortası ile işletme sorumluluk sigorta teminatının arasındaki benzerlikleri azaltmış, bu iki teminatı ayrıştırmıştır. **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 1, N. 4-5; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 5; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 21; **Thürmann/Kettler**, s. 66; **Littbarski,** Einl., N. 51; **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski***, ProdHM, N. 1.

48 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 21; **Littbarski**, Einl., N. 51; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 5.

arasındaki fark esasında ürünün kimin hakimiyet alanında olduğuna göre değişir[49]. Örneğin, bir işçi, fırın tamiri sırasında dikkatsiz tavırları sebebiyle evde yangın çıkmasına sebebiyet verirse, bu zarar tesis-faaliyet riski teminatı içerisine girer. Ancak bu işçi fırını tamir ettikten sonra ayıplı işçilik sebebiyle fırın patlar ve evin yanmasına sebebiyet verirse, bu durumda söz konusu zarar ürün sorumluluk sigortası teminatı ile çözümlenir. Çünkü zarar, işlem sona erdikten sonra meydana gelmiştir[50]. Kimi hallerde bu ayırda varmak ve özellikle hangi teminatın zararı karşılayacağını tespit etmek zordur. Özellikle iki poliçede farklı teminat tutarlarının belirlenmiş olması ve farklı muafiyetlerin varlığı halinde bu ayrımın yapılması önem arz eder. Bu sebeple aynı anda iki sigortayı yaptıran bir sigorta ettirene menfaatinin korunabilmesi açısından önerilebilecek olan, poliçelerinin aynı miktarda teminatı içermesi olur[51].

Üçüncü kişi mali sorumluluk sigortasında teminatın kapsamı genellikle özel olarak belirlenir ve ürün sorumluluğu bu kapsama dâhil olmayabilir[52]. Ancak incelenen tüm hukuk sistemlerinde üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası teminatına ürün sorumluluğu riskinin eklendiği ve uygulamada özellikle üreticilerin ürün sorumluluk sigortası yaptırmak yerine ürün sorumluluk risklerini de içerisine alan bir üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası yaptırmayı tercih ettikleri görülmektedir[53]. Sigorta ettirenin bu türden bir teminatı tercih etmesi halinde teminatının kapsamının titizlikle genişletilmesi gerekir. Zira üründen kaynaklanan bazı zararlar kendiliğinden bu sigorta tarafından koruma altında olabileceği gibi, ürün sorumluluk sigortasında standartlaşmış korumaları teminat kapsamı dışında bırakılmış da olabilir[54]. Ancak

---

49 **Schmidt-Salzer, Joachim/Hinsch, Christian**, Produkthaftung, Band IV, Produkthaftpflichtversicherung, Teil 1, 2. Bası, Heidelberg 1990, N. 7.174; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 11.

50 **Andersen**, s. 442. Amerikan Hukukunda, özellikle eski tarihli kararlarda, bu ayrımın doğru yapılamadığına rastlamak mümkündür. Örneğin 1960 yılında Virginia Supreme Court tarafından verilen *Fidelity & Casualty Co. v. Fratarcangelo,* 201 Va. 672, 112 S.E.2d 892 (1960) kararında mahkeme, eve götürüldükten sonra patlayan çamaşırhanelerde ütü ısıtmak için kullanılan bir tür soba (*laundry stove*) sebebiyle doğan zararın ürün sorumluluğu değil, tesis-faaliyet riski kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Aynı yönde bkz. *Kendrick v.Mason.* Supreme Court of Louisiana. Feb 10, 1958. 99 So.2d 108 (La. 1958). **Andersen,** s. 443.

51 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.175; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 21.

52 **Derrington/Ashton**, N. 11.155, s. 2339; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.76. Alman Hukukunda, hem üçüncü kişi mâli sorumluluk sigortası hem de ürün sorumluluk sigortası yaptırmış bir sigorta ettirenin üründen kaynaklanan zararlarının tazmini için sadece ürün sorumluluk sigortası teminatının uygulanmaktadır. **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 1, N. 5; **Littbarski**, Einl., N. 49.

53 Amerikan Hukukunda ürün sorumluluk sigortası yerine ticarî genel sorumluluk poliçelerine "*product hazard and complete operations*" teminatının eklendiği görülmektedir. İmalatçılardan ziyade satıcılar tarafından daha sık kullanılan söz konusu ek teminat hakkında detaylı bilgi için bkz. **Harvey,** s. 721 vd.; **Simpson,** s. 357-362.

54 Sigortalı, ticarî genel sorumluluk sigortasının kapsamını genişletme yöntemini seçerse, teminatın kapsamının belirlenmesinde yaşanabilecek zorluk Avusturalya Yüksek Mahkemesinin bir kararına konu olmuştur. Dava konusu poliçede, sigortalı tarafından imal edilen, inşa edilen, değiştirilen veya tamir edilen bir üründen kaynaklanan sorumluluk teminat kapsamı dışında tutulmuş ancak ilerleyen hükümlerde teminat "Satılan Mallar" başlığı altında genişletilmiştir. Tamir edilen mala ait giderlerin kimin tarafından ödeneceği

bu her zaman sigorta ettiren için doğru bir tercih olmayabilir. Üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası kural olarak tüm ürün sorumluluk risklerini içermez. Salt ekonomik zararlar ise yalnızca ürün sorumluluk sigortası teminatı ile özel olarak koruma altına alınabilir[55]. Şu hâlde, ürün sorumluluk taleplerinin karşılanmasını isteyen bir üreticinin sadece üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası yaptırarak üründen kaynaklı taleplere karşı kendisini geniş çaplı bir koruma altına alması çok mümkün gözükmemektedir. Ancak diğer taraftan üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası da ürün sorumluluk sigortası tarafından koruma altına alınmayan birçok farklı riski teminat altına almaktadır[56]. Dolayısıyla burada müstakbel sigorta ettirene düşen, kendisine en uygun teminatı belirleyip, ürün sorumluluk teminatı için üçüncü kişi mali sorumluluk sigortasına doğrudan güvenmeden, ürün sorumluluk sigortası teminatının kapsamını değiştirmek olmalıdır[57]. Ancak üründen kaynaklanan zararlara ilişkin sorumluluk teminatı önemli ölçüde yüksek riskleri kapsadığından, uygulamada ürün sorumluluk sigorta primlerinin üçüncü kişi mali sorumluluk primlerine nazaran daha yüksek olduğu da unutulmamalıdır[58].

2.1.3. Ürün Sorumluluk Sigortasına Uygulanacak Hükümler

2.1.3.1. Türk Hukukunda

hususunda yaşanan uyuşmazlığa ilişkin davada sigorta şirketi, istisna hükmünü gerekçe göstererek tamir edilen malların teminat kapsamında olmadığını ileri sürmüştür. Ancak yüksek mahkeme, sigortacının niyeti bu giderleri teminat altına almak olmasa bile teminatın sınırlarının açıkça belirlenmemiş olması sebebiyle ilgili hükmü sigortalı lehine yorumlayarak bir ek teminat olan "satılan mallar" hükmünün, onarılan malları kapsayacak şekilde uygulanması gerektiğine hükmetmiştir. Somut olayda teminatın kapsamı sigorta ettiren lehine genişletilmiş olsa bile sigorta ettirenin sigorta bedelinden kısmak niyetiyle çıktığı bu yolda hiç koruma elde edemeyerek daha büyük zarara uğraması da söz konusu olabilir. Bunun önüne geçmek için poliçe hükümlerinin titizlikle belirlenmesi gerekir. Aksi halde teminatın genişletildiği ticarî genel sorumluluk poliçelerinde bu gibi problemlerin yaşanması muhtemeldir. **Derrington/Ashton**, N. 11.155, s. 2340.

55 **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 6.

56 Örneğin, ürün sorumluluk sigortası teminatı, sigortalının çalınma, kaybolma gibi sebeplerle kendisi tarafından piyasaya sürülmeyen ürünlerden kaynaklanan riskleri kapsamaz. Ancak bu tür zararlar üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası kapsamında korunan bir işletme riskidir ve bu sigorta ile teminat sağlanabilir. **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 1, N. 14.

57 **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 1, N. 5; **Littbarski**, Einl., N. 55. Çünkü örneğin poliçede test klozu varsa, sigortaya konu olan yazılım yeni geliştirilmiş ve kullanımının veya etkisinin özel kullanım amacına göre henüz tam olarak test edilememiş olsa bile doğan zararlar teminat dışında kalacaktır. **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 1, N. 6-8. Dolayısıyla sigortalı bu tür yazılımlar üretiyorsa, sözleşme içerisinde bu klozun bulunmadığından emin olmalı ve üçüncü kişi mâli sorumluluk sigortası teminatına da güvenmemelidir. Zira ürün piyasaya sürüldükten sonraki zararlar bu teminatın da konusunu oluşturmamaktadır.

58 **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski***, ProdHM, N. 1; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 21; **Littbarski**, Einl., N. 51; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 15.

Türk Hukukunda ürün sorumluluk sigortası, sorumluluk sigortalarının alt dalı olduğundan sigorta hukuku genel hükümlerinin düzenlendiği TTK'nın Altıncı Kitabın Birinci Bölümü (m. 1401-1452) ile zarar sigortalarının düzenlendiği İkinci Kısımın Birinci Bölümünde sorumluluk sigortalarını özel olarak ele alan m. 1473-1485 (zorunlu sorumluluk sigortalarını düzenleyen TTK m. 1483 ve 1484 hükümleri hariç olmak üzere) tâbidir[59]. Ayrıca TTK m. 1485 gereği mal sigortasına ilişkin bazı (TTK m. 1454, 1458, 1466/I, 1471) hükümlerin sorumluluk sigortasına da uygulanacağı düzenlenmiştir. TTK'da hüküm bulunmayan hâllerde ise TTK m. 1451 uyarınca sigorta sözleşmesi hakkında Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır. TTK m. 1/II'de yer alan ve hakkında ticarî bir hüküm bulunmayan ticarî işlerde, ticarî örf ve âdete, bu da yoksa genel hükümlere[60] göre karar verileceğine dair düzenleme ise TTK m. 1451'in sigorta sözleşmelerine özel getirilmiş bir hüküm olması dolayısıyla TTK m. 1/II'in önüne geçmektedir[61].

Öte yandan ülkemizde sigortacılığının geliştirilmesini sağlamak, sigorta sözleşmesinde yer alan kişilerin hak ve menfaatlerini korumak ve sigortacılık sektörünün güvenli ve istikrarlı bir ortamda etkin bir şekilde çalışmasını temin etmek üzere usûl ve esasları düzenleyen 5684 sayılı Sigortacılık Kanunundan (SK) da söz etmek gerekir. Sigorta sözleşmelerinin düzenlendiği SK m. 11/I uyarınca; sigorta sözleşmelerinin ana muhtevasının, Müsteşarlıkça onaylanan ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak olan genel şartlara uygun olarak düzenlemesi gerekmektedir. Sigorta şirketleri, her bir sigorta türü için özel olarak hazırlanan, sigorta sözleşmelerinin ana muhtevasını düzenleyen, Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren ve ilgili sigorta poliçesinin arkasına, kolay okunacak şekilde eklenen genel şartlara uygun olarak hareket etmek zorundadır[62]. Türk Hukukunda ürün sorumluluk sigortası sözleşmeleri için 2014 yılına kadar 6 Nisan 1959 tarihli Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları esas alınmıştır. 17 Temmuz 2014 yılında ise nihayet Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları (ÜSSGŞ) yayınlanmış ve bu tarihten itibaren hukukumuzda ürün sorumluluk sigorta teminatı ve sözleşme hükümleri düzenlenirken bu şartlar esas alınmaya başlanmıştır[63].

Sigorta sözleşmesi, irade serbestisine tabidir. Sigortacı ve sigorta ettiren, SK m. 11/I'in ikinci cümlesi kapsamında, emredici hükümlere, ilgili genel şartlara aykırı ve sigortalı aleyhine

---

59 **Ünan,** Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 300; **Kara**, H., s. 313.

60 Burada emredici olmayan genel hükümlerden söz edildiğine dair bkz. **Ünan**, Riziko, s. 14, dn. 37.

61 Aynı yönde bkz. **Ünan**, Riziko, s. 14.

62 **Arseven**, s. 27; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 35; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 13; **Kayıhan/Günergök**, s. 91; **Günay**, s. 22; **Kara,** H., s. 146-147.

63 **Ünan**, Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 301.

olmamak kaydı ile aralarındaki sözleşmenin şartlarını belirleyebilir[64]. Özel şart olarak adlandırılan bu hükümler ile taraflar, sigorta sözleşmesinin içeriğini sigorta ettirenin faaliyet koluna ve risklerine göre daha belirgin ve somut hale getirir[65]. Ürün sorumluluk sigortasında tarafların aralarında kararlaştırabilecekleri özel şartlar ise aşağıda detaylı olarak incelenmiştir.

2.1.3.2. Alman Hukukunda

Alman Hukukunda ürün sorumluluk sigortası, uzun yıllardır ProdHM (Alman Ürün Sorumluluk Sigortası Modeli- Ürün Sorumluluk Sigortası Özel Şartları)'ye, tamamlayıcı olarak ise AHB (Alman Sorumluluk Sigortası Genel Şartları) ve Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu (VVG) §§ 100-124 arasında düzenlenen sorumluluk sigortasına ilişkin hükümlere tabi idi[66].

AHB, Alman sorumluluk sigortalarına ilişkin genel hükümleri ile teminatı içeren ve özellikle sorumluluk sigorta sözleşmesinin taraflarının hak ve yükümlülüklerinin çerçevesinin çizildiği genel şartlardır. ProdHM ise Alman ürün sorumluluk sigortasının kendisine özgü kurallarını içeren özel şartlar olarak tanımlanabilir. ProdHM geleneksel olarak AHB'ye dayanmaktadır ve bu hükümler üzerine inşa edilmiştir. Ancak ürün sorumluluk sigortası teminatının AHB tarafından belirlendiği anlamına gelmez. Üründen kaynaklanan risklere ilişkin sigorta sözleşmesine birincil kaynak ProdHM'dir. ProdHM'nin, AHB'ye kıyasla daha özel hükümleri içeren bir düzenleme olmasından ve özel hükümlerin genel hükümlerin karşısında uygulama önceliğine sahip olduğu *lex specialis derogat legi generali* ilkesinden hareketle, uyuşmazlığı ProdHM çözemiyorsa (ProdHM'de sorunun çözümüne ilişkin hüküm yoksa veya var olan hüküm adil değilse) AHB'ye başvurulması gerekir[67]. Dolayısıyla ProdHM,

---

64 Bu hususi tartışmalar için bkz. Üçüncü Bölüm, § 5, I.

65 **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 176; **Kara**, H., s. 145.

66 **Littbarski**, Ziff. 1, N. 6-16, s. 30-33; **Bruck/Möller/Koch**, Einl. ProdHM 2008/2015, N. 1-2; **Thürmann/Kettler**, s. 29-30; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 12-16; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 16; **Beckmann/Matusche-Beckmann** § 25 N. 6-10; **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski,*** ProdHM, N. 15. **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 19; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 19.

67 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 19; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 19. Alman Hukukunda uzun yıllar ürün sorumluluk riskine ilişkin olarak ProdHM'nin mi yoksa AHB'nin mi öncelikli olarak uygulanması gerektiği tartışılmıştır. Bu tartışmalara, özellikle 2000 yılında yapılan değişikliğe kadarki süreçte ProdHM'nin bu hususa ilişkin açık bir ifadeye yer vermemesi sebep olmuştur. Bu kapsamda doktrindeki baskın görüş ProdHM 1987'nin AHB'ye kıyasla öncelikli uygulanması gerektiğini savunmuştur. 2000 yılında ProdHM'de yapılan değişikliklerle 1.-10. Paragrafların giriş kısmına, "ürün sorumluluğuna ilişkin sigorta teminatının AHB ve ProdHM'ye dayandığı" ifadesi eklenmiştir. Bu yeni ifade de yine ProdHM'nin AHB'ye göre öncelikli uygulanıp uygulanmayacağının tespitine hizmet etmemiş ancak doktrindeki baskın görüşü değiştirememiştir. Bu görüş uyarınca, ProdHM'nin, AHB'ye kıyasla daha özel hükümleri içeren bir düzenleme olması ve özel hükümlerin genel hükümlerin karşısında uygulama önceliğine sahip olduğu *lex specialis derogat legi generali* ilkesinden hareketle, uyuşmazlığı ProdHM çözemiyorsa (ProdHM'de soruna ilişkin hüküm yoksa veya var olan hüküm adil değilse) AHB'ye başvurulması gerektiği kabul edilmiştir. 2015 yılında yapılan revizyon ile birlikte bu husus açıklığa kavuşturulmuş, doktrindeki

ürün sorumluluk sigortası teminatına ilişkin daha özel hükümler içeren, AHB'yi tamamlayan veya değiştiren hüküm ve koşullar bütünüdür[68].

Ancak AHB ve diğer özel sorumluluk sigortası türlerine ilişkin özel şartların bu şekilde ayrı ayrı düzenlenmesi uygulamada, hükümlerin okunması ve anlaşılmasını zorlaştırmış ve özel türlere ilişkin şartların AHB ile uyumuna ilişkin sorunlar gündeme gelmiştir. Bunun üzerine GDV, düzenlemenin daha fazla şeffaflığa ihtiyacı olduğu düşünülerek 2013 yılında tüm bu türleri tek bir çatı altında toplama hedefi ile bir revizyon çalışması içine girmiştir[69]. 25 Ağustos 2014 tarihinde tüm ticarî ve meslekî sorumluluk sigortası türleri birleştirilerek AVB BHV (*Allgemeine Versicherungsbedingungen für die Betriebs- und Berufshaftpflichtversicherung*) adı altında tek bir genel şart metni yayınlamıştır[70]. Ürün sorumluluk riskine ilişkin hükümler bu şartların "A3" bölümünde yer almaktadır[71]. Dolayısıyla piyasada ürün sorumluluk sigortası teminatı satışını en çok etkileyen üçüncü kişi mâli sorumluluk sigortası (*Betriebshaftpflichtversicherung*) ile teminat çerçeveleri açıkça ayrışmış[72] ve hükümler tek bir

---

baskın görüş nihayet yasal karşılık bulmuştur. Bkz. **Littbarski**, Ziff. 1, No. 6-16, s. 30-33; **Bruck/Möller/Koch**, Einl., ProdHM 2008/2015, N. 1-2; **Thürmann/Kettler**, s. 29-30; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 12-16; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 16; **Beckmann/Matusche-Beckmann** § 25 N. 6-10; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski*,** ProdHM, N. 15. **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 19; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 19. Aksi yönde bkz. **Foerste, Ulrich/Graf von Westphalen, Friedrich**, Produkthaftungshandbuch, 2. Bası, Berlin 1997, § 50, N. 20. Yazarlar doktrinde taraftar bulamayan bu görüşten vazgeçmiştir. Bkz. **Foerste, Ulrich/Graf von Westphalen, Friedrich**, Produkthaftungshandbuch, 3. Bası, Berlin 2012, § 64, N. 8.

68 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, No. 16; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 7; **Thürmann/Kettler**, s. 30; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 20; **Littbarski**, Einl, N. 65. Ancak yine de bu iki genel şartın birbiri ile uyumlu olması gerekir. Aksi bir durum hem sigorta ettiren hem de sigortacılar için özellikle teminatın kapsamının belirlenmesinde sorun doğurabilir. **Thürmann/Kettler**, s. 35; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 21, s. 35.

69 **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 2; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 7a.

70 https://www.gdv.de/resource/blob/6238/1381db76f87bca203bf853d1821c249a/01-erlaeuterungen-strukturreform-und-avb-bhv-2014-08-data.pdf

71 AVB BHV hazırlanırken, ürün sorumluluk teminatın kapsamını etkileyecek bazı değişiklikler yapılmış ancak geleneksel ProdHM düzenlemelerine bağlı kalmaya devam edilmiştir. Ayrıca teminatın kapsamını genişletmek için ürün riskine ilişkin özel düzenlemeler de yer almaktadır. **Thürmann/Kettler**, s. 19; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 2.

72 AVB BHV'nin ürün sorumluluk sigortasının Alman sigorta piyasalarındaki uygulamasını yaygınlaştıracağı düşünülmektedir. Zira bugün için üreticiler, salt ekonomik zararlarının korunmasını özellikle talep etmedikçe ürün sorumluluk teminatı için işletme (üçüncü kişi mâli) sorumluluk sigortasını satın almayı tercih edebilmektedir. Bunun temel sebebi işyeri sorumluluk sigortasının hatalı üründen kaynaklanan salt ekonomik zararlar dışında kalan zararları, ürün piyasaya sürülmeden önce henüz işyerinde iken yaşanabilecek riskler dahil olmak üzere teminat altına almasıdır. Ancak AVB BHV ile bu durum sona ermekte, ürün sorumluluk sigortası teminatı ile işletme sorumluluk sigortası teminatı zaman bakımından açıkça ayrıştırılmaktadır. Böylece artık ürün imalatçının kontrolünde iken hatalı ürün sebebiyle meydana gelen zararlar için işletme sorumluluk sigortası; ürün imalatçının kontrolünden çıktıktan (ürün piyasaya sürüldükten/iş-hizmet tamamlandıktan) sonra hatalı ürün (hizmet/iş) sebebiyle meydana gelen zararlar için ise ürün sorumluluk sigortası teminatı koruma sunabilecektir. Dolayısıyla GDV'nin bu yeni reformu ürün sorumluluk sigortasının, işletme sorumluluk sigortası karşısındaki konumunu güçlendireceğe benzemektedir. **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 5.

metin içinde bölümlere ayrıldığından artık AHB, ProdHM gibi hüküm ayrılıkları kalmamıştır[73]. Dolayısıyla ürün sorumluluk sigorta sözleşmesi bir uyuşmazlığı çözemediğinde, eğer ProdHM hükümleri esas alınmışsa AHB ve VVG hükümlerine; eğer AVB BHV esas alınmışsa da kendi içerisindeki bölümlere ve VVG §§ 100-124 hükümlerine başvurulacaktır[74]. Zira AVB BHV AHB'ye dayanmamaktadır. Ancak gerektiğinde AHB'nin AVB BHV'ye dahil edilmesi düşünülebilir.

Ancak belirtmek gerekir ki GDV tarafından hazırlanan ve yayınlanan şartlar esasında örnek niteliğinde sigorta sözleşmeleridir. Bu örnek sözleşmeyi sigorta sözleşmesi kurulurken kullanıp kullanmamak tamamen sigortalı ve sigorta ettirene bağlıdır. Sorumluluk sigortası teminatının anlam ve amacına ters düşmediği ve emredici hükümlere aykırı olmadığı müddetçe sözleşme serbestisi kapsamında GDV'nin hükümleri dışında hüküm belirlenmesi de mümkündür. Dolayısıyla ne ProdHM ne de AVB BHV sigorta sözleşmesi kurulurken bağlayıcı nitelik taşımaz[75]. Nitekim koşulların başlığının altında "GDV'nin bağlayıcı olmayan koşulları" ve "İsteğe bağlı kullanım içindir, farklı anlaşmalar mümkündür" ibareleri yer almaktadır[76].

AVB BHV metni hazırlanırken ProdHM hükümlerine neredeyse birebire yakın derecede sadık kalınmasına rağmen Alman sigorta piyasası bu yeni revizyon metnine mesafeli yaklaşmaktadır[77]. Neticede GDV tarafından yayınlanan örnek ürün sorumluluk sigortası poliçelerinin kullanımı zorunlu değildir. Dolayısıyla taraflar diledikleri versiyonu aralarındaki sözleşmede esas alabilirler. Bu doğrultuda piyasada çoğunlukla ProdHM 2008 ve 2015 tercih edilmektedir. Ancak GDV, sigortacıların bu muhafazakâr tutumu karşısında, 2020 Nisan ayında yayınladığı revizyonda ProdHM metninin bir daha güncellenmeyeceğini ve bu tarihten itibaren AVB BHV kapsamında yenilikler getireceğini açıkça belirtirmiştir[78]. Yine de bu açıklamanın bugün için sigorta piyasası üzerinde etkili olmadığı gözlemlenmektedir. Sigorta piyasası belki eski alışkanlıklardan kopamamaktan belki de eski teminatı daha kullanışlı görmekten olsa gerek ProdHM kapsamında revize edilen versiyonları kullanmaya devam etmektedir. Bu sebeple en

---

73 **Bruck/Möller/Koch**, 2008/2015 ProdHM, Einl., N. 4; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, E, N. 2; **Thürmann/Kettler**, s. 18.

74 Doktrinde sigortalılar tarafından anlaşılması zor olan genel ve özel şartlar arasındaki ilişkinin bu uygulama ile şeffaf bir hale gelerek nihayete ereceği ifade edilmektedir. **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 7a.

75 **Littbarski**, Einl., N. 67. Bu özelliğin sigortacılara ve sigorta ettirenlere bireysel menfaatlerini şekillendirmeleri için yeterli özgürlük alanı sağladığı yönünde bkz. **Littbarski**, Einl., N. 70.

76 Çeviri yazara aittir.

77 **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 2-3.

78 **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Einl., N. 4; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, E, N. 3.

azından orta vadede eski sistemin uygulanmaya devam edeceği beklenmektedir[79]. Tam da bu sebeple Alman literatüründe tespit edebildiğimiz kadarıyla 2023 yılına kadar ürün sorumluluk sigortası incelenirken ProdHM 2008 ve 2015 hükümleri esas alınmaya devam etmiştir[80]. GDV'nin Eylül 2021 yılında yayınladığı son versiyon AVB BHV ise literatürde ancak 2023 yılından itibaren değerlendirilmeye başlanmıştır.

2.2. Terminoloji

Ürün sorumluluk sigortası ürün sorumluluğu temelinde oluşturulmuş bir sigorta türüdür. Dolayısıyla terminolojik açıdan hem ürün sorumluluğuna hem de sorumluluk sigortalarına yakındır. Bu sebeple bu sigorta türünü incelemeden hangi terimlerin kullanımının tercih edildiğinden bahsetmekte fayda vardır. Bahsi geçen terimlerin kapsamı ise ileride ilgili başlıklarda incelenmiştir.

2.2.1. Ürün Kavramı

Ürün sorumluluk sigortası ürünün sebep olduğu zararları teminat altına alır. Ancak ürün kavramının tanımı ne Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında (ÜSSGŞ) ne de Alman Ürün Sorumluluk Modelinde (aynı şekilde AVB BHV için de geçerlidir.) yapılmıştır[81]. Öte yandan kimi poliçelerde sigorta konusu ürünün özel olarak tanımlandığına rastlanmaktadır[82]. Örneğin bir ürün sorumluluk poliçesinde ürün, "*zilyetlikten çıktıktan sonra ayrıca sigortalının zilyetliği, gözetimi ve kontrolünü gerektirmeyen, sigortalı tarafından veya onun adına tasarlanan, formüle edilen, imal edilen, inşa edilen, monte edilen, satılan, tedarik edilen, dağıtılan, işlenen, hizmet verilen, değiştirilen veya onarılan bir malvarlığı*" olarak tanımlanabilir[83].

Türk kanun koyucusu hem ürün sorumluluk hukuku (ÜGTDK- Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu) hem de ürün sorumluluk sigortası (ÜSSGŞ- Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları) alanlarında "mamul" yerine "ürün" kavramını kullanmayı tercih etmiştir. Örneğin, ÜGTDK m. 3/s uyarınca ürün; "*her türlü madde, müstahzar veya eşya"*

---

79 **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 3.

80 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 8; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 2.

81 **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 1., N. 9; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 17; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 86.

82 Bkz. *Transfield Services (Australia) Pty Ltd v Hall* [2008] NSWCA 294. Avustralya Temyiz Mahkemesi kararda, zarara sebebiyet veren ürünün, ürün sorumluluk sigorta poliçesinde yapılan ürün tanımının içine girip girmediğini öncelikli olarak incelemiştir. **Derrington/Ashton**, N. 11.163, s. 2347.

83 **Derrington/Ashton**, N. 11.163, s. 2347.

olarak tanımlanmıştır. Mamul, Türk Dil Kurumu sözlüğünde "*işlenmiş, imal edilmiş (eşya, yiyecek)"* olarak tanımlamaktadır. Ayrıca "*ortaya çıkan, elde edilen şey, ürün"* anlamına gelen mahsul ve hasılat terimlerinden de yeri gelmişken söz edilebilir. Aynı sözlükte ürün ise "*doğadan elde edilen, üretilen yararlı şey; hasılat, mahsul ve türlü endüstri alanlarında ham maddelerin işlenmesiyle elde edilen şey"* olarak tanımlamaktadır[84]. Bu tanımlar bir arada değerlendirildiğinde "ürün" terimine ait tanımının, ürün sorumluluk sigortası konusunu oluşturan ürün kavramını ve içeriğini birebir karşıladığı görülmektedir. Bu sebeple gerek kanun koyucunun tercihini takip etmek gerekse sigorta teminatını doğru bir biçimde belirleyebilmek adına işbu çalışmada "ürün" teriminin kullanımı tercih edilmiştir.

Alman AVB BHV (ProdHM)'de ise ürün sorumluluk sigorta sözleşmesinde kullanılan üç farklı ürün terimi bulunmaktadır; *Erzeugnis*, *Produkt, Gesamptprodukt.* Hükümleri, tartışmaları ve mahkeme kararlarını doğru bir şekilde anlayabilmek için hangi hallerde hangi terimin kullanıldığını bilmek önemlidir. Zira her birinin kullanım alanı literatürde yerleşmiştir.

Bu üç terimden ilki, sigorta ettiren tarafından üretilen veya tedarik edilen ürün veya parçayı ifade ederken kullanılan "*Erzeugnis"* dir. Hatalı olması sebebiyle zarar meydana getiren, hatalı üretim sürecinin başlangıç noktası olan ürün budur[85]. Bu terimin içerisine sigortalının fiilen üretmediği, doğadan elde edilen hammaddeler de girmektedir[86]. "*Produkt"* ise hatalı ürün sebebiyle zarar gören, başlangıçta kusursuz olan ürünler için kullanılır. Bu ürünler sigortalıya değil üçüncü kişilere aittir. Üçüncü ve son terim ise hatalı ürün (*Erzeugnis*) ile kusursuz ürünlerin (*Produkt*) birleştirilmesiyle elde edilen "*Gesamptprodukt"* dur. Bu son terim Alman ürün sorumluluk sigortası teminatı için özel olarak yaratılmış, daha önce dilde var olmayan sanal bir ifadedir. Türkçeye çevirdiğimizde "ürünün tamamı" veya "toplam ürün" gibi düşünülebilir. Ancak nihai ürün anlamına gelmez. Zira nihai ürün üretim işlemleri sona ermiş, biten bir ürünü ifade eder. Oysa *Gesamptprodukt*'un nihai ürün olması gerekmez. İleride başka işlemlere girecek bir ara ürün de olabilir[87]. Hükümleri, tartışmaları ve mahkeme kararlarını doğru bir şekilde anlayabilmek için hangi hallerde hangi terimin kullanıldığını bilmek önemlidir.

---

84 https://tdk.gov.tr ET. 01.10.2023

85 Tek istisnası ProdHM § 4.5 makine klozu kapsamındaki makinedir.

86 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 42.

87 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 74; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 22; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4 N. 19, s. 161-162; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 150; **Thürmann/Kettler**, s. 95-96.

İngiliz ve Amerikan Hukukunda ise tıpkı Türk Hukukunda olduğu gibi tüm ürün türlerini ifade etmek için "*product*" kavramı tercih edilmektedir. Ancak bu kavramın kapsamı oldukça geniştir. Bu sebeple İngiliz Hukukunda ürün sorumluluk poliçelerinde teminat altına alınan ürün kavramının detaylı olarak tanımlanmasının gerektiği belirtilmektedir[88].

2.2.2. Hata ve Ayıp Kavramları

Ürün sorumluluk sigortası, üçüncü kişilerin üründeki hata veya ayıptan kaynaklanan zararlarını karşılamayan bir sigorta türüdür. Dolayısıyla nasıl ki sigortanın konusunu ürün oluşturuyorsa, teminat altına alınan zararların da üründeki hata veya ayıptan kaynaklanıyor olması gerekir. Ürün sorumluluk sigortası kapsamına sadece ürün sorumluluğunun değil aynı zamanda ayıba karşı tekeffül sorumluluğunun da girmesi sebebiyle yaşanabilecek terminoloji karışıklığının çözümü için ön bir değerlendirme yapmak şarttır.

Alman Hukukunda ürün sorumluluk hukuku alanında ürünün güvenli olmamasından bahsedilirken "*Fehler*" (hata); ürün sorumluluk sigortası hukuku alanında ise *Mangel* (ayıp) terimi kullanıldığı[89] görülmektedir[90]. Bu ilk bakışta çelişkili bir tercih olarak yorumlanabilir. Ancak bu tercihin iki temel sebebi vardır. Bunlardan ilki, 85/374 sayılı Avrupa Birliği Ürün Sorumluluk Direktifinde "hata" kavramının kullanılıyor olmasıdır. Direktif m. 6 (2) uyarınca hata, tüm koşullar dikkate alındığında kişinin haklı olarak beklediği güvenliğin sağlanamamasıdır. Alman Ürün Sorumluluk Kanunu (ProdHaftG), bu Direktifin iç hukuka derç edilmesinden ibaret olduğundan, Alman kanun koyucusuna başka seçenek kalmamış ve ProdHaftG'de hata terimi kullanılmıştır. İkinci sebep ise Alman Hukukunda ürün sorumluluk hukuku alanında uygulanan ilk kanunun Alman Medeni Kanunu (BGB) olmasıdır. ProdHaftG tüketicilere yönelik bir kanun olduğundan sınırlı bir uygulama alanına sahiptir ve ürün sorumluluğu alanında özellikle ticarî ilişkilerde yaşanan uyuşmazlıklara daha ziyade BGB

---

88 **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.92.

89 Örneğin ProdHM § 4 sigortacının ayıplı bir ürün ürettiğini veya teslim ettiğini ve bundan sonraki işleme sürecinde ayıplı parçaların ortaya çıktığını ve bu nedenle tazminat taleplerinde bulunulduğunu varsaymaktadır. **Thürmann/Kettler**, s. 101.

90 Detaylı bilgi için bkz. **Havutçu, Ayşe**, Türk Hukukunda Örtülü Bir Boşluk: Üreticinin Sorumluluğu, İstanbul 2005, s. 23 vd.; **Kırca, Çiğdem,** Ürün Sorumluluğu, Ankara 2007, s. 125 vd.; **Akçura Karaman, Tuba**, Üreticinin Ayıplı Ürünün Sebep Olduğu Zararlar Nedeniyle Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu, İstanbul 2008, s. 12 vd.; **Ünal, Akın/Kalkan, Arif**, Türk Hukukunda Ürün Sorumluluğu Üzerine Olan ve Olması Gereken Hukuka Dair Genel Düşünceler, TAAD, Sayı 39, 2019, s. 54 vd.; **Kanışlı,** Üreticinin Sorumluluğu, s. 1434 vd.; **Sirmen, A. Lâle,** Ürün Sorumluluğu, Sorumluluk Hukuku Sempozyumu Bildirileri Kitabı (Tam Metinler) – 23-24 Haziran 2022, Antalya (Ed. Tufan Öğüz/Kerem Öz), İstanbul 2022, s. 70; **Yazıcı, Ayşe Nur Merve**, Otonom Aracın Sebep Olduğu Zararlardan Üreticinin Kusursuz Sorumluluğu, Ankara 2023, s. 150 vd.

uygulanmaktadır. BGB ise "ayıp" kavramını benimsemektedir. Ürün sorumluluk sigortasında da sigorta ettirenlerin genellikle ticarî uyuşmazlıklar neticesinde yaşanacak zararlarını koruma altına aldığından Ürün Sorumluluk Sigortası Modeli (ProdHM) oluşturulurken "hata" yerine "ayıp" kavramının kullanılması tercih edilmiştir.

Türk Hukukunda da benzer ancak daha büyük bir terminoloji sorunu yaşanmaktadır. İlk sorun ürün sorumluluk hukuku alanında hata kavramının mı yoksa ayıp kavramının mı kullanılması gerektiğine ilişkindir. Doktrinde bir görüş[91] ürün sorumluluğunda da ayıp kavramının kullanılması gerektiğini ileri sürerken; diğer görüş[92] ürünün haklı güvenlik beklentilerini karşılayamamasından kaynaklanan durumu "hata" olarak ifade etmektedir. Türk Hukukunda yaşanan ikinci sorun ise senelerdir Hukukumuzda yapılan bu tartışmalara rağmen ürün sorumluluğunu özel olarak düzenleyen ÜGTDK'da bu iki kavram yerine "uygunsuzluk" kavramının tercih edilmiş olmasıdır. Uygunsuzluk, ÜGTDK m. 3 f. I (r) uyarınca uygunsuzluk, "*ürünün ilgili teknik düzenlemeye veya genel ürün güvenliği mevzuatına uygun olmama hali*" olarak tanımlanmaktadır. ÜGTDK m. 6 (2) uyarınca ise imalatçı veya ithalatçının sorumlu tutulabilmesi için zarar gören tarafın uğradığı zararı ve uygunsuzluk ile zarar arasındaki nedensellik bağını ispat etmesi zorunludur. Bu talihsiz tercihin, kanunun ürün sorumluluğu ve ürün güvenliği hususlarını bir arada düzenlemeye çalışması sebebiyle yaşanan bir kavram kargaşasından kaynaklandığı düşünülmekte ve doktrinde haklı bir şekilde eleştirilmektedir[93].

Türk Hukukunda da tıpkı Alman Hukukunda olduğu gibi genel hükümleri içeren TBK'da ayıba karşı tekeffül borcu kapsamında ayıptan söz edilir. Buna karşın, ÜGTDK, Alman ProdHafG gibi sınırlı kapsam sunan bir kanun değildir. Hem tüketici ilişkilerinde hem de ticarî ilişkilerinde yaşanabilecek ürün sorumluluk uyuşmazlıklarına uygulanabilecek nitelikte bir kanundur. Dolayısıyla TBK'nın uygulanmasına engel teşkil etmemekle birlikte Türk Hukukunda ürün sorumluluğuna ilişkin ilk uygulanacak Kanun ÜGTDK'dır. Bu bakımdan ürün

---

91 **Öztan, Bilge,** İmalatçının Sorumluluğu, Ankara 1982, s. 22 vd.; **Kırca**, Ürün Sorumluluğu, s. 125; **Aydos**, s. 149; **Akçura Karaman**, s. 15; **Okur, Sinan,** Otonom Araçlarda Sözleşme Dışı Hukukî Sorumluluk, Yapay Zekâ Sorumluluk Doktrinine Mukayeseli Bir Katkı, Ankara 2021, s. 380; **Polat, Cemre,** Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukukunda Otonom Sistemleri, Ankara 2022, s. 184; **Polat, Cemre**, Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Ürün Sorumluluğu, AÜHFD, 70 (4), 2022, s. 978 vd.; **Sirmen**, s. 70.

92 **Ünal/Kalkan**, s. 46 vd.; **Çelt, Damla Özden**, Ürün Sorumluluğunda Yaşanan Güncel Gelişme: 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, AndHD, Cilt 7, Sayı 1, Ocak 2021, s. 91 vd.; **Atamer, Yeşim M./Kurtulan Güner, Gökçe,** Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ile İmalatçının Sorumluluğu Konusu Türk Hukuku Açısından Çözülmüş Müdür?, AÜHFD, Cilt 70, Sayı 2, 2021, s. 559 vd.; **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1435; **Baş, Seda**, 7223 Sayılı Kanun Kapsamında Ürün Sorumluluğu Kavramına Genel Bir Bakış, C. 52, 2022, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, s. 371 vd.; **Arat, Ayşe/Akıncı, Elif**, 2022/0302 Sayılı Avrupa Birliği Yeni Ürün Sorumluluk Direktif Teklifinin Getirdikleri Üzerine Bir Değerlendirme, İstanbul Hukuk Mecmuası, 82 (2), 2024, s. 374.

93 **Polat**, Otonom, s. 184-187; **Yazıcı**, s. 175.

sorumluluğu alanında terminolojik olarak ÜGTDK'nın esas alınması gerekir. Ne var ki uygunsuzluk terimi ne hata ne de ayıp kavramını birebir karşılar[94].

ÜSSGŞ'de ise bu kavram ve tartışmalardan tamamen farklı olarak "kusur" kavramının kullanılması tercih edilmiştir. Ancak ÜGTDK, ÜSSGŞ'ye nazaran çok daha yeni tarihli bir düzenleme olduğundan, ÜSSGŞ'nin terminolojisi henüz yeni Türk ürün sorumluluğu hukuku terminolojisine uyumlaştırılamamıştır. Kaldı ki ÜSSGŞ, kendi yürürlük tarihinde dahi o dönemde kullanılan terminolojiye uygun kaleme alınmamış, ayıp yerine kusur kavramı kullanılarak yürürlüğe girmiştir. Dolayısıyla bu noktada bize düşen kanun koyucunun iradesini hiçe saymadan olması gereken terminolojiyi kullanmaktır. "Uygunsuzluk" terimi ürün güvenliği hukukunu ilgilendirdiğinden ve ürün sorumluluğu ayıp hükümlerinden ayrıştırıldığından, işbu çalışmada ürün sorumluluk sigortası teminatı ele alınırken ürün sorumluluğu kapsamında doğan zararlar sırasında "hatalı ürün"; ayıba karşı tekeffül borcundan bahsedilirken ise "ayıplı ürün" ifadesi kullanılmıştır.

2.2.3. Üretici ve İmalatçı Kavramları

Ürün sorumluluk sigortası için önemli bir diğer kavram ise üretici ve imalatçı kavramlarıdır. Ürün sorumluluk hukuku bakımından imalatçı ve üretici kavramlarının seçimi hususunda iki temel görüş bulunmaktadır.

Türk hukuk doktrininde bazı yazarlar[95], hem doğal yöntemlerle hem de endüstriyel olarak üretilen şeyleri kapsadığı, bu açıdan imalatçı kavramından geniş olduğu gerekçesi ile "üretici" terimini kullanmayı tercih etmektedir. Bu yazarlar, söz konusu seçimi gerekçelendirirken 85/374 sayılı Direktifte yer alan "*producer*" (üretici) isimlendirmesine uygun olarak hareket ettiklerini belirtmektedirler[96]. Diğer taraftan bir grup yazar ise "imalatçı" terimini kullanmayı tercih etmektedir[97]. Nitekim ÜGTDK da bu iki terim arasından imalatçı terimini kullanmayı seçmiştir. ÜGTDK m. 3/1 (g)'ye göre imalatçı, "*ürünü imal ederek veya ürünün tasarımını veya imalatını yaptırarak kendi isim veya ticarî markası ile piyasaya arz eden gerçek veya tüzel kişi"*dir.

---

94 **Okur**, s. 380.

95 **Havutçu**, s. 23; **Kırca**, Ürün Sorumluluğu, s. 203; **Sirmen**, s. 82; **Polat**, Otonom, s. 194; **Polat**, Ürün Sorumluluğu, s. 1007; **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1426, dn. 31; **Akçura Karaman**, s. 15; **Yazıcı**, s. 235.

96 **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1426.

97 **Öztan**, İmalatçının Sorumluluğu s. 1; **Atamer/Kurtulan Güner**, s. 544.

Benzer bir tartışma Kıta Avrupası'nda da devam etmektedir. 85/374 sayılı Ürün Sorumluluğu Direktifi m. 3.1 uyarınca *producer* (üretici), "*nihai bir ürünün imalatçısını, hammadde üreticisini veya bütünleyici parça imalatçısını ve ürün üzerinde ismini, markasını ya da başka bir ayırt edici özelliğini koymak suretiyle kendisini ürünün üreticisi olarak tanıtan kişiyi ifade eder*"[98]. Ancak Avrupa Hukuk doktrini Direktifte yer alan *producer* (üretici) teriminin ürün sorumluluğu için yeterli genişlikte olmadığı gerekçesiyle, bu tercih değiştirilerek yerine daha kapsamlı olan *manufacturer* (imalatçı) teriminin kullanılması gerektiği yönünde eleştirilerde bulunmuştur[99]. Bu eleştiriler karşılık bulmuş, 2024/2853 sayılı yeni Direktifte "*producer*" terimi yerine "*manufacturer*" teriminin kullanılması tercih edilmiştir. 2024/2853 sayılı Direktif m. 4 (10) uyarınca "*manufacturer*"; "*bir ürünü geliştiren, imal eden veya üreten; bir ürünün tasarlanmasını veya imal edilmesini sağlayan veya bu ürüne kendi adını, ticari markasını veya diğer ayırt edici özelliklerini koyarak kendisini üretici olarak tanıtan veya kendi kullanımı için bir ürünü geliştiren, imal eden veya üreten gerçek veya tüzel kişi anlamına gelir*".

Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında ise üretici veya imalatçı kavramlarının kullanılmadığı, bunun yerine sigortalı terimi kullanılarak sigortalının sıfatı hakkında bilgi verilmediği görülmektedir. Bu durumda ÜSSGŞ bir seçim hakkı sunmaktadır. Türk Dil Kurumu Sözlüğüne[100] göre, üretim "*belirli faaliyet ve işlemler sonucu yeni bir mal veya hizmet meydana getirme, istihsal*" şeklinde, üretici ise "*üretimle uğraşan kimse, yetiştirici, müstahsil, prodüktör, tüketici karşıtı*" olarak tanımlanmaktadır. İmalat ise "*ham madde işlenerek yapılan her türlü mal*" ve imalatçı "*imalat yapan kimse*" olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda, Avrupa Hukukunun tercih gidişatından ziyade, kanaatimizce bizim için önemli olan kavramların Türk dilindeki kapsamları olmalıdır. İlk bakışta hem üretim hem de imalat faaliyetleri yeni bir ürün ortaya çıkarmak için yapılan işlemler gibi görünmektedir. Ancak ürün sorumluluk sigortası yalnızca ürün üretimi değil aynı zamanda üretimle beraber sunulan hizmeti ve işleri de teminat alabilmektedir. Buna karşın hizmet, imalatın tanımı içerisine girmez. Ayrıca imalatın tanımı olan hammadde işlenmesi ürün sorumluluk sigortası ile teminat altına alınacak türden bir faaliyet olsa da tek başına yeterince kapsamlı bir çerçeve sunmamaktadır. Bu

98 Çeviri yazara aittir.

99 **European Law Institute**, Innovation Paper Series, Guiding Principles for Updating the Product Liability Directive for the Digital Age, European Law Institute, Viyana 2021, s. 6. https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/ELI_Guiding_Principles_for_Updating_the_PLD_for_the_Digital_Age.pdf ET. 01.03.2023.

100 https://sozluk.gov.tr/ ET. 25.02.2023.

sebeplerle işbu çalışmada, çalışmanın kapsamına daha uygun olduğu düşünülerek üretim ve üretici kavramlarının kullanımı tercih edilmiştir.

2.3. Ürün Sorumluluk Sigortasının Konusu ve Tarafları

2.3.1. Ürün Sorumluluk Sigortasının Konusu

Sigorta poliçelerinde, sigortanın neleri teminat kapsamına aldığını, bir diğer ifade ile hangi riskler gerçekleştiğinde sigortacının sorumlu olacağını ve sınırlarını gösteren hükme "*operative (insuring) clause*" denir[101]. Hükmün uzunluğu teminatın kapsamına göre değişir. Buna göre; bazı poliçelerde sigorta konusuyla ilgili hemen her risk teminat altına aldığından kısa; bazı poliçelerde ise riskler tek tek sayıldığı için uzun olduğu görülmektedir[102].

Türk Hukukunda ürün sorumluluk sigortasının konusu ÜSSGŞ m. A.1.'de düzenlenmektedir. Hükmün ilk paragrafı uyarınca "*Bu sigorta sözleşmesi ile sigortacı, sigortalıya karşı, sözleşmede tanımlanan ürünlerin kusurundan kaynaklanan tazminat talepleri ve isteme ilişkin makul giderler için sözleşme ile kararlaştırılan şartlar ve limitler dâhilinde teminat sağlar".*

Alman Hukukunda ise AVB BHV § A3-1.1 (ProdHM 2015 § 1) düzenlemesi ile ürün sorumluluk sigortasının konusu, "*Bu sigorta, sigorta ettiren tarafından üretilen veya tedarik edilen ürünler ile yapılan iş veya sunulan diğer hizmetlerin neden olduğu bedensel zarar, mala gelen zarar ve bunun sonucunda doğan mameleki zararlara ilişkin yasal sorumluluğu teminat altına alır*" şeklinde ifade edilmiştir.

Bu hükmün İngiltere'de düzenlenen ürün sorumluluk poliçelerinde ise; *"Sigorta şirketi, poliçenin koşul ve istisnalarına tabidir. Şirket, sigortalının, sigorta dönemi boyunca, sigortalının maliki olduğu veya kullandığı tesisin dışında dünyanın herhangi bir yerinde, bir kişinin, sigortalı tarafından veya sigortalı adına, sigorta kapsamındaki işle bağlantılı olarak Büyük Britanya, Kuzey İrlanda, Manş Adaları ve Man Adası'nda veya buralardan satılan, tamir edilen, tedarik edilen, değiştirilen, işlenen veya sunulan mallar sebebiyle tesadüfi olarak/kazara ortaya çıkan ölüm ve hastalık da dahil olmak üzere bedensel zarar veya*

---

101 **Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü**, s. 196; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.72.

102 **Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü**, s. 196. Ayrıca, eğer sigortalı ürün sorumluluk sigortası yaptırmamış, bunun yerine genel sorumluluk sigortası poliçesine ürün sorumluluğu klozu ekletmişse, bu halde de talebin hem genel sorumluluk sigortasının operative klozuna hem de ürün sorumluluk klozuna uygun olması gerekir. **Derrington/Ashton**, N. 11.166, s. 2349.

malvarlığı zararı sonucu yasal olarak ödemekle yükümlü olacağı tüm meblağı tazmin edecektir" şeklinde yer alabildiği görülmektedir[103]

Ürün sorumluluk sigorta sözleşmesinin ilk maddesini oluşturan bu hükümde yer alan her ifade sigorta teminatı açısından bir anlam ifade eder. Ürün sorumluluk sigortası teminatının kapsamını belirleyebilmek için öncelikle bu ifadeleri detaylı olarak incelemek, daha sonra istisna ve genişletmeleri ele almak gerekir[104].

2.3.2. Ürün Sorumluluk Sigorta Sözleşmesinin Tarafları

TTK m. 1401/I uyarınca "*Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi… yükümlendiği sözleşmedir*".

Bu durumda sigorta sözleşmesinin ilk tarafı, sigorta korumasını sağlayan sigortacıdır[105]. Sigortacı ile sözleşmeyi kuran ve primleri ödeyen diğer taraf ise sigorta ettirendir. Zarar sigortalarında sigorta ettiren, sigorta sözleşmesini kendi adına ve hesabına kurabileceği gibi üçüncü bir kişi hesabına da kurabilir. Eğer kendi hesabına sigorta sözleşmesini kurmuşsa sözleşmeden doğan haklar kendisine aittir. Sözleşmeyi başkası hesabına kurduğunda ise sigorta sözleşmesi ile çıkarları koruma altına alınan kişi artık kendisi değil, sigortalıdır[106].

2.3.2.1. Sigorta Ettiren

Ürün sorumluluğu, kural olarak üreticinin ürettiği ürünün hatalı olması sebebiyle doğan zararlardan kusursuz olarak sorumlu olduğu bir sorumluluk türüdür[107]. Buna karşın günümüzde

---

103 **Eagleston/Madge**, s. 79-80. Benzer bir hüküm için bkz. **Mildred**, s. 235, N. 548; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.75. Genişletmeler için bkz. Üçüncü Bölüm, § 6. İstisnalar için bkz. Üçüncü Bölüm, § 7.

104 **Eagleston/Madge**, s. 80.

105 Hukukumuzda sigortacılar 5648 sayılı Sigortacılık Kanununa tabidir. **Kender**, Sigorta Hukuku, s. 33 vd.; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 39 vd; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz,** s. 15 vd.; **Çeker**, s. 62; **Kara**, H., s. 62 vd.; **Bozkurt**, s. 51 vd.; **Kayıhan/Günergök**, s. 153 vd.; **Günay**, s. 26 vd.; **Kaner,** s. 2 vd.

106 **Arseven**, s. 72-73; **Bozer**, s. 32-33; **Kender**, Sigorta Hukuku, s. 210-215; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 305-306; **Ünan, Samim**, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku-Cilt I Genel Hükümler, İstanbul 2016, s. 13, 19; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 19; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 89, 92; **Çeker**, s. 63; **Kara**, H., s. 50; **Bozkurt**, s. 24; **Kayıhan/Günergök**, s. 132-133; **Günay**, s. 60-61; **Nomer**, s. 9-10; **Kaner**, s. 6.

107 **Wagner, Gerhard**, Liability Rules for the Digital Age, Journal of European Tort Law, C. 13, S. 3, 2022, s. 212; **Spindler, Gerarld**, Different Approaches for Liability of Artificial Intelligence – Pros and Cons – the New Proposal of the EU Commission on Liability for Defective Products and AI Systems, Ocak 2023, s. 17. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4354468 ET. 03.03.2023; **Spindler, Gerhard**, Die Vorschläge der EU-Kommission zu einer neuen Produkthaftung und zur Haftung von Herstellern und Betreibern Künstlicher Intelligenz, Computerund Recht, C. 38, S. 11, 2022, s. 694, N. 30; **Wagner, Gerhard,**

ürün sorumluluğu sadece üreticileri ilgilendiren bir sorumluluk türü olmaktan çıkmıştır. Ürünü sadece üreten değil, satan kişiler de bu sorumluluğun muhatabı olmaya adaydır. Bu kapsamda nihai ürün, ara ürün, hammadde imalatçıları, ithalatçılar, distribütörler ve ürüne ismini, markasını, unvanını ya da herhangi bir ayırt edici işaretini koyarak kendisinin üretici gibi gösteren kişiler ve hatta ürünü esaslı biçimde değiştiren döngüsel ekonomi paydaşları bu sorumluluk ile karşı karşıya kalabilir[108]. Bu gerçeklerden hareketle, ürün sorumluluk sigortası sigorta ettireninin sadece imalatçı olması beklenemez. Ancak bu kişilerin hatalı üründen kaynaklanan zararlardan sorumlu olması, onlara doğrudan ürün sorumluluk sigortasının sigorta ettireni veya sigortalısı niteliği de kazandırmaz[109]. Bu sebeple ürün sorumluluk sigortasında hangi sıfata sahip kişilerin sigorta ettiren olabileceği üzerinde durmak icap eder.

Değerlendirmeye başlamadan önce belirtmek gerekir ki aşağıda sigorta ettiren sıfatları incelenen kişiler, 85/374 sayılı Direktif kapsamında ürün sorumluluğu altına olan ve bu Direktifin Avrupa Birliği üye devletlerin iç hukuklarına aktarılması ile İngiliz [Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunu (*Consumer Protection Act*-CPA)] ve Alman Hukuku [Alman Ürün Sorumluluk Kanunu (*Produkthaftungsgesetz*-ProdHaftG)] için de aynı sıfatlara sahip kişilerdir. Bu kişiler hatalı ürünün sebep olduğu zararlardan müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulmaktadır. 85/374 sayılı Direktif, ÜGTDK'nın da esasını oluşturduğundan, bu kişiler ve sorumluluk kural olarak Türk Hukuku açısından da geçerli olmakla birlikte bulunması halinde farklılıklar üzerinde de ayrıca durulmuştur.

Amerikan Hukukunda da ürünün sebep olduğu zararlar için başvurulabilecek kişiler büyük oranda Avrupa Birliği ve İngiliz Hukuku ile benzerdir. Öncelikle üreticiler tabii ki ürettikleri ürünlerden kaynaklanan zararlardan sorumludur. Öte yandan birçok eyalette, üretici olmayan satıcılar, perakendeciler, tedarikçiler ve/veya dağıtım zincirindeki diğer kişilerin ürün sorumluluğu teorileri kapsamında sorumlu tutulabildiğine rastlanmaktadır. Ancak incelenen diğer hukuk sistemlerinden farklı olarak bu kişilerin ürünün sebep olduğu zararlardan müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulacakları tüm eyaletler için genel geçer bir kural değildir. Aksine çoğu eyalette sorumluluk yüzdeye göre paylaştırılmaktadır. Mahkemenin

---

Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 7: Schuldrecht- Besonderer Teil IV, 8. Bası, 2020, ProdHaftG, § 4, N. 31.

108 **Spindler**, Pros and Cons, s. 17; **Spindler**, CR, s. 695, N. 32; **MüKoBGB/Wagner**, ProdHaftG, § 4, N. 33 vd.

109 **Henderson**, s. 432.

müteselsil sorumluluğa hükmedilmesi için ise davacının, davalıların birbirleriyle uyum içinde hareket ettiklerini gösterebilmesi gerekir[110].

2.3.2.1.1. Üretici

Ürün sorumluluk sigortasında sigorta ettiren olabilecek kişilerin başında üreticiler gelir. Nihai ürün üreticisi, üründeki hatanın neden kaynaklandığına veya hatayı bilip bilmemesine bakılmaksızın, bu sebeple doğan zararlardan sorumludur[111]. Üretici, ürünü üretmekle girdiği sorumluluk riskini ise ürün sorumluluk sigortası ile teminat altına alır[112]. 2024/2853 sayılı Direktif m. 4 (10) uyarınca imalatçı, "*bir ürünü geliştiren, imal eden veya üreten; bir ürün tasarlatan veya imal ettiren veya bu ürüne kendi adını, ticari markasını veya diğer ayırt edici özelliklerini koyarak kendisini üretici olarak tanıtan; kendi kullanımı için bir ürünü geliştiren, imal eden veya üreten gerçek veya tüzel kişi anlamına gelir*".

85/374 sayılı eski Direktif uyarınca hatalı ürün sebebiyle doğan zararlardan nihai üretici ile birlikte hammadde ve ara ürün üreticileri de sorumlu tutulmuştur. Bu uygulama yeni Direktif ile de devam etmektedir. Direktif m. 8 (1) uyarınca "*Üye Devletler…hatalı bileşen üreticisinin, söz konusu bileşen, üreticinin kontrolü altındaki bir ürüne entegre edilmiş veya bu ürünle birbirine bağlanmış ve bu ürünün hatalı olmasına neden olmuşsa … zarardan sorumlu tutulmasını sağlar*". Ancak ÜGTDK'nın üretici tanımında Direktiften farklı olarak hammadde ve ara ürün üreticisi yer almamaktadır. ÜGTDK m. 6 (1) uyarınca "*ürünün, bir kişiye veya bir mala zarar vermesi halinde, bu ürünün imalatçısı ve ithalatçısı"* zararı gidermekle yükümlüdür. Lafzi yorum yapılması halinde ara ürün ve hammadde üreticilerinin, nihai ürün üreticisi gibi sorumlu tutulamayacakları ileri sürülebilir zira hükümde buna ilişkin bir ibare bulunmamaktadır[113]. Ancak kanaatimizce ürün sorumluluğunun doğası gereği bu tür üreticiler zarardan sorumlu olmalıdır. Zira bu alanda örneğin, parçaların başka üreticiler tarafından üretilip en son nihai üretici tarafından birleştirildiği ve bu nihai ürünün, ara ürünlerden birindeki hata sebebiyle hatalı hale gelerek üçüncü kişilere zarar verdiği durumlarla sıklıkla karşılaşılmaktadır. Bu gibi durumlarda ara ürün üreticisini ÜGTDK kapsamında sorumlu

---

110 https://www.legal500.com/guides/chapter/united-states-product-liability/ ET. 04.02.2024.

111 **Wagner, Gerhard**, Next Generation EU Product Liability – For Digital and Other Products, JETL 2024, 15 (2), s. 212; **Spindler**, Pros and Cons, s. 17; **Spindler**, CR, s. 694, N. 30; **MüKoBGB/Wagner**, ProdHaftG, § 4, N. 31; **Arat/Akıncı**, s. 388.

112 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 43.

113 Kanun koyucunun amacının ara ürün ve hammadde üreticilerinin sorumlu tutmamak olduğu yönünde bkz. **Okur**, s. 316; **Yazıcı**, s. 236.

tutmamak, zarar görenin talebini yalnızca nihai ürün üreticisine yöneltebileceğini ileri sürmek bize göre doğru bir yaklaşım değildir. Nitekim Kanunun gerekçesinde de tanımlar oluşturulurken Avrupa Birliği mevzuatının esas alındığı ve tazminat sorumluluğunun 85/374 sayılı Direktif doğrultusunda hazırlandığı açıkça belirtilmiştir[114]. Dolayısıyla burada lafzi yorum yapılmamalı, ÜGTDK'nın amacı doğrultusunda Direktifte olduğu gibi ara ürün ve hammadde üreticilerinin de nihai üretici gibi sorumlu tutulduğu kabul edilmelidir[115].

Ürün sorumluluk sigortası için üretim ister sigortalı tarafından sıfırdan yapılsın ister satın alınmış, mevcut malzemeler veya bileşenler kullanılsın, bir ürünün oluşturulma faaliyetine verilen genel bir addır. Bu kavramın içerisine parçalara ayrılarak veya geri dönüştürülerek oluşturulan ürünler de girmektedir[116]. Dolayısıyla nihai ürün, ara ürün veya hammadde üreten kişilerin her birinin ürün sorumluluk sigortası sigorta ettireni olması mümkündür.

2.3.2.1.2. İthalatçı

Ürün sorumluluğu sadece imalatçıların risk alanındaki bir sorumluluk türü değildir. Ürünü üretmemesine rağmen ürünü devrederek ürün sorumluluğu riski altına giren kişiler de bulunmaktadır. Bunlardan ilk grup, ithalatçılardır. İthalatçı, ÜGTDK m. 3/1-ğ uyarınca, "*ürünü ithal ederek piyasaya arz eden gerçek veya tüzel kişi"* olarak tanımlanmaktadır. Bu kişiler 85/374 sayılı Direktif m. 3.2 uyarınca ise "*ticarî faaliyetleri çerçevesinde satış, kiralama, finansal kiralama veya herhangi bir şekilde dağıtım amacıyla Topluluğa ürün ithal eden"* kişilerdir. Bu kişiler 2024/2853 sayılı yeni Direktif ile de aynen sorumlu kalmaya devam etmiş[117] ancak tanım bir nebze değişmiştir. Direktif m. 4 (12) uyarınca ithalatçı, "*bir ürünü üçüncü bir ülkeden Birlik pazarına sunan gerçek veya tüzel kişi*" anlamına gelmektedir. Brexit sonrası Birleşik Krallık'ta ise ürünü Birleşik Krallığa ithal eden kişiler ithalatçı olarak kabul edilmektedir.

İthalatçı, ÜGTDK m. 6 (1) kapsamında, ürünün bir kişiye veya bir mala zarar vermesi halinde, tıpkı imalatçı gibi zararı gidermekle yükümlü tutulmuştur. Aynı şekilde 85/374 sayılı eski Direktif m. 5 kapsamında da ithalatçı, hatalı ürünün sebep olduğu zarardan imalatçı gibi

---

114 Bkz. https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss173.pdf ET. 26.02.2023.

115 Aynı yönde bkz. **Polat**, Otonom, s. 196; **Atamer/Kurtulan Güner**, s. 548. Kanışlı ayrıca ÜGTDK m 6/3'teki "*ürünün sebep olduğu zarardan birden fazla imalatçı veya ithalatçının sorumlu olması halinde*" ibaresi de bu yönde bir yorumu desteklediğini belirtmektedir. bkz. **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1426-1427.

116 **Thürmann/Kettler,** s. 64; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 43; **Littbarski,** ProdHM, Ziff. 1, N. 86.

117 **Spindler**, Pros and Cons, s. 17; **Spindler**, CR, s. 695, N. 32; **MüKoBGB/Wagner**, ProdHaftG, § 4, N. 33 vd.; **Arat/Akıncı**, s. 388.

ve onunla birlikte müteselsilen sorumlu tutulmaktadır[118]. Bu uygulama 2024/2853 sayılı Direktif ile devam etmekte ve m. 8 (1) (c) uyarınca "*Üye Devletler, hatalı ürün veya bileşen üreticisinin Birlik dışında yerleşik olduğu durumlarda, hatalı ürün veya bileşen ithalatçısının … bu ürünün neden olduğu zarardan sorumlu tutulabilmesini sağlar"* şeklinde açıkça ifade edilmektedir.

Görüldüğü üzere ithalatçılar açıkça ve birinci dereceden ürün sorumluluğu riski altındadır. Dolayısıyla Türkiye dışında üretilip, ülkemiz içerisinde satılan bir ürün varsa, bu ürünlerden kaynaklanan sorumluluk yurtdışındaki üreticinin yanı sıra ürünü ülkemize ithal eden ithalatçıya da aittir. Bu da bu kişileri ürün sorumluluk sigortası için müstakbel birer sigorta ettiren haline getirir. Öte yandan Amerikan doktrininde ekipman kiralama veya leasing işiyle uğraşan kişilerin ürün sorumluluğu altında olduğuna hükmediliyor olsa bile, bu kişilerin ürün sorumluluk riskleri için ürün sorumluluğu sigorta poliçesi satın alamayacaklarını ileri süren yazarlar da bulunmaktadır[119]. 2024/2853 sayılı Direktif ile de bu kişilerin ithalatçı tanımından çıkartılması benzer bir görüşün ürünü olabilir. Bu durumda kanaatimizce önemli olan ithalatçının ürün sorumluluk sigortası ile korunabilecek gerçek bir menfaatinin bulunup bulunmadığı olmalıdır.

2.3.2.1.3. Dağıtıcı

Ürünü üretmemesine rağmen ürün sorumluluğu altına giren bir diğer grup ise dağıtıcılardır. Dağıtıcı, ÜGTDK m. 3/ç uyarınca, "*ürünü tedarik zincirinde yer alarak piyasada bulunduran, imalatçı veya ithalatçı dışındaki gerçek veya tüzel kişi"* olarak tanımlanmaktadır. Dağıtıcıya ilişkin bu tanım 85/374 sayılı eski ve 2024/2853 sayılı yeni Direktifte de aynen yer almaktadır.

ÜGTDK m. 11/2-3, 85/374 sayılı Direktif m. 3/3 ve 2024/2853 sayılı yeni Direktif m. 8 (3) uyarınca imalatçının veya ithalatçının tespit edilememesi halinde kendisine başvurulan dağıtıcı, kendisine ürünü tedarik eden kişinin veya imalatçının (ithal ürün ise ithalatçının) kim olduğunu öngörülen süre (Türk Hukuku için on iş günü, 85/374 sayılı Direktif uyarınca makul bir süre, 2024/2853 sayılı yeni Direktif uyarınca bir ay) içinde zarar görene bildirmekle

118 **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1423; **Okur**, s. 316; **Polat**, Otonom, s. 198; **Yazıcı**, s. 223, 237.
119 **Henderson**, s. 432.

yükümlüdür. Şayet bu bilgiyi zarar gören ile paylaşmaz ise zarardan üretici gibi sorumlu olur[120]. Dolayısıyla dağıtıcının ürün sorumluluğu ikincil niteliktedir. Zarar gören tarafından istenen bilgileri vererek sorumluluktan kurtulabilir. Bu da ürün sorumluluk sigortası yaptırıp yaptıramayacağı sorusunu gündeme getirir.

Alman ProdHM § 1'de ürün sorumluluk sigortasının amacı tarif edilirken "üretilen ve teslim edilen ürünler" ifadesi yer almıştır. Teslimat, ürünlerin devredilmesini içeren her türlü satış faaliyetidir[121]. Bir kişinin teslimat yapabilmesi için mutlaka üretici olmasına gerek yoktur. Üretim faaliyeti yürütmeyen bir kişi de şüphesiz teslimat yapabilir[122]. Öte yandan ÜSSGŞ'de teminatın kapsamının sınırları çizilirken daima üretim faaliyetinden söz edilmiş, teslimat üzerinde hiç durulmamıştır. Ancak ÜGTDK m. 11/2-3'ün varlığı göz önünde bulundurulduğunda ürün sorumluluğunun satış faaliyetinden ayrı düşünülmesi mümkün gözükmemektedir. Bu sebeple aynı sonuç Türk Hukuku için de geçerli olmalı ve Türk ürün sorumluluk sigortası sadece imalatçılar için değil ürünü üretmemekle beraber tedarik zincirinin içerisinde el değiştirmesini sağlayan bulunan bayiler, distribütörler için de uygun bir sigorta türü olarak kabul edilmelidir[123].

Kural olarak ürün sorumluluğu gündeme gelebilecek tüm dağıtıcıların bu sigortadan yararlanabilmesi mümkün olmalıdır[124]. Ancak, ürün sorumluluk sigortası sigorta ettireni olabilmeleri için ürünün satıcı tarafından bir başka kişiye devredilmesi şarttır. Yalnızca taşımacılık yaparak devir işlemine katkıda bulunan kişiler ürün sorumluluk sigortası sigorta ettireni olamazlar[125]. Bu işlerle uğraşanlara ancak üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası yaptırmaları önerilebilir[126].

2.3.2.1.4. Üretici Benzeri Kişiler

120 **Wagner,** Product Liability, s. 212; **MüKoBGB/Wagner**, ProdHaftG, § 4, N. 48 vd. **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1423; **Havutçu**, s. 91-92; **Kırca**, Ürün Sorumluluğu, s. 222-223; **Okur**, s. 304, 317; **Polat**, Otonom, s. 198-199; **Yazıcı**, s. 224, 239.

121 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 44; **Thürmann/Kettler**, s. 64

122 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 44; **Thürmann/Kettler**, s. 64; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 15; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 33; **Littbarski**, Ziff. 1, ProdHM, N. 87.

123 **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski***, ProdHM, N. 6; **Thürmann/Kettler**, s. 64; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 15.

124 **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Einl., N. 4.

125 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 44; **Thürmann/Kettler**, s. 64; **Littbarski,** ProdHM, Ziff. 1, N. 87.

126 **Thürmann/Kettler**, s. 64-65; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 104; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 41; **Henderson**, s. 432.

Üretici olmamakla birlikte kendisini üretici gibi gösteren veya üretici olduğu izlenimi veren kişilerin de üretici gibi sorumlu tutulması mümkündür. 85/374 sayılı eski Direktif m. 3/1 uyarınca "*adını, ticarî markasını veya diğer ayırt edici özelliklerini ürüne koyarak kendisini üretici olarak tanıtan kişiler"* üretici olarak sınıflandırılmaktadır ve ürünün sebep olduğu zararlardan üretici gibi sorumlu tutulmaktadır[127]. Literatürde üretici benzeri (*quasi-manufacturer*) olarak da adlandırılan bu kişiler ÜGTDK m. 3/1-g uyarınca ise "*imalatını yaptırarak kendi isim veya ticarî markası ile piyasaya arz eden gerçek veya tüzel kişi*" olarak tanımlanmakta ve ÜGTDK m. 11/1 kapsamında imalatçı gibi sorumlu tutulmaktadır. Dolayısıyla ÜGTDK adı ve ticarî markası dışında "*ürüne ayırt edici bir işaret koyan*" kişileri imalatçı gibi sorumlu tutmamış ve ayrıca "*kendisini ürünün üretici gibi gösterme*" ifadesine de yer vermemiştir. Aynı şekilde Teklif m. 4 (11)'de de imalatçı tanımı yapılırken yalnızca, "…*bu ürünü kendi adı veya ticarî markası altında pazarlayan … gerçek veya tüzel kişi"* den bahsedilmiştir. Bu durumda ürün üzerinde isim veya ticarî markası bulunan kişilerin, üretici olmadıklarını açıklasalar dahi piyasaya sürdükleri üründen kaynaklanan zararlardan üretici gibi sorumlu tutulacakları anlamı çıkmaktadır. Ürünün üzerine isim veya marka özelliği taşımayan bir amblem veya markayı çağrıştıran bir figür ekleyen ve bu yolla müşteri nezdinde isim veya marka koymak ile eşdeğer bir çağrışım yapan kişiler ise üretici gibi sorumlu tutulan kişiler sınıfından çıkartılmıştır. Ancak Komisyon, Teklif metnini yasalaşma sürecinde değiştirmiş ve söz konusu ifade 2024/2853 sayılı yeni Direktif m. 4 (10) (b)'de "…*ürüne kendi adını, ticari markasını veya diğer ayırt edici özelliklerini koyarak kendisini üreticisi olarak tanıtan … gerçek veya tüzel kişi"* şeklinde yürürlüğe girmiştir. Böylece ürün üzerinde isim veya ticarî markası bulunan kişilerin, kendilerini üretici gibi göstermedikleri sürece üretici gibi sorumlu tutulmayacakları anlaşılmıştır. Ürünün üzerine isim veya marka özelliği taşımayan ancak ayırt edici bir özellik ekleyen kişilerin sorumluluğu ise aynen devam etmektedir.

Ürün sorumluluk sigortası sigorta ettireninin mutlaka ürünü kendisinin üretmiş olması gerekmediğinden[128], ürün üzerine adını veya markasını koyan kişilerin ürün sorumluluk sigortası sigorta ettireni olmasının önünde bir engel bulunmamalıdır. Bunların dışında, ÜGTDK kapsamında sorumlu tutulmayan ancak 85/374 sayılı eski Direktif ve 2024/2853 sayılı yeni

---

127 **Spindler**, Pros and Cons, s. 17; **Spindler**, CR, s. 695, N. 32; **MüKoBGB/Wagner**, ProdHaftG, § 4, N. 33 vd.; **Kırca**, Ürün Sorumluluğu, s. 213-214; **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1427; **Havutçu**, N. 5, s. 91; **Akçura Karaman**, s. 298, N. 1; **Atamer, Yeşim**, Avrupa Topluluğu Hukukunda İmalatçının Sorumluluğu, Tüketicinin Korunması Semineri (Ed. Ebru Ceylan), Ankara 2007, s. 75- 76; **Atamer/Kurtulan Güner**, s. 548; **Arat/Akıncı**, s. 388; **Yazıcı**, s. 223, 236.

128 **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 15.

Direktif ile üretici olarak kabul edilen "*diğer ayırt edici özelliklerini ürüne koyarak kendisini üretici olarak tanıtan"* kişilerin ise ürün sorumluluk sigortası kapsamında piyasalara önemli bir etkisi olmayacağı kanaatindeyiz.

2.3.2.1.5. 2024/2853 sayılı Direktif ile Sorumlu Tutulan Yeni Müteşebbisler

2024/2853 sayılı yeni Direktif, 85/374 sayılı eski Direktiften farklı olarak sorumluları "müteşebbis" terimi ile ifade ederek kavramın kapsamını genişletmekte ve ayrıca sorumlular listesine de yenilerini eklemektedir. Bu kapsamda; dijital hizmet sağlayıcı, üründe önemli değişiklik yapan kişiler, elektronik ticaret aracı hizmet sağlayıcı ve ifa aracılığı hizmet sağlayıcı üründen kaynaklanan zararlardan sorumlu tutulabilir hale gelmiştir.

Ürünü esaslı biçimde değiştirenler hariç olmak üzere, dijital hizmet sağlayıcı, elektronik ticaret aracı hizmet sağlayıcı ve ifa aracılığı hizmet sağlayıcılar ÜGTDK kapsamında imalatçı gibi sorumlu tutulan kişiler arasına girmemektedir. Dolayısıyla ancak yeni Direktifin kabulünün ardından Avrupa Birliği ile uyum çalışmaları kapsamında ÜGTDK'da bu yönde bir değişiklik yapılırsa, Türkiye'de düzenlenen ürün sorumluluk sigortaları için müstakbel birer sigorta ettiren olmaları düşünülebilir. Ancak bu konuda henüz bir gelişme olmadığından, bugün için Türk uygulaması hakkında kesin bir yargıda bulunulamamaktadır.

Ürünü esaslı biçimde değiştirenler ise ÜGTDK m. 11 (1) uyarınca, ithalatçı veya dağıtıcı olmaları ve söz konusu değişimin de "*piyasaya hali hazırda sürülmüş (kullanılmış) olan bir ürünü teknik düzenlemesine veya genel ürün güvenliği mevzuatına uygunluğunu etkileyecek"* nitelikte bir değişim olması şartı ile bugün Türk Hukukunda imalatçı gibi sorumlu tutulan kişiler arasındadır. Dolayısıyla şartların sağlanıyor olması halinde ürünü esaslı biçimde değiştiren ithalatçı ve dağıtıcıların halihazırda Türk ürün sorumluluk sigortası sigorta ettireni olup olamayacakları somut bir şekilde değerlendirilebilir. Ürünü esaslı biçimde değiştiren ithalatçılar, ithalatçı olarak zaten halihazırda birincil nitelikte ürün sorumluluğu altında olduklarından, kanaatimizce müstakbel birer sigorta ettirendir. Ürünü esaslı biçimde değiştiriyor olmaları sorumluluklarının niteliğini değil yalnızca adını değiştirir. Buna karşın dağıtıcılar, ÜGTDK kapsamında ikincil nitelikteki ürün sorumluluğuna sahip kişilerdir. Ürünü esaslı biçimde değiştirmeleri neticesinde ise bu kişilerin sorumlulukları birincil konuma taşınmaktadır. Dolayısıyla ürünü esaslı biçimde değiştiren kişiler arasında Türk ürün sorumluluk sigortası piyasası için kanaatimizce asıl yenilik dağıtıcılara ilişkindir. Bu yol ile ilk

defa üreticiye göndererek kurtulamadıkları bir kusursuz sorumluluk ile karşı karşıya kalan dağıtıcılar, ürün sorumluluk sigorta ettireni olabilecek en güçlü aday grubudur denilebilir.

2.3.2.2. Sigortalı

Ürün sorumluluk sigortasında sigorta ettiren genellikle büyük çapta kazanç sağlayan şirketlerdir. Üründen kaynaklanan zararlara ilişkin davalar da çoğunlukla bu imalat veya dağıtım şirketlerine karşı açılır[129]. Ancak üretim, dağıtım ve bu bağlamda gerçekleştirilen iş ve hizmetler sigortalının kendisi tarafından gerçekleştirilebileceği gibi çalışanları/aracıları tarafından gerçekleştirilebilir[130]. Günümüzde şirket içi olağan görev dağılımının bir sonucu olarak çalışanlar ve sigorta ettiren ile birlikte çalışan kişiler zarar gören tarafından kendilerine karşı ileri sürülebilecek taleplere ilişkin bir risk altındadır[131]. Bu sebeple bu kişilerin sigortalı sıfatına sahip olup olmadıkları ve sebep oldukları zararların sigorta teminatı altında olup olmadığının değerlendirilmesi ürün sorumluluk sigortası teminatı açısından önemlidir.

2.3.2.2.1. Sigorta Ettiren Adına Çalışan Kişiler

İncelenen tüm hukuk sistemlerinde sigorta ettirenin çalışanlarının, ürün sorumluluk sigortası kapsamında sigortalı olarak muamele görmeleri mümkündür[132].

2.3.2.2.1.1. Genel Olarak

Alman Hukukunda AVB BHV § A3.2 (ProdHM 2015 § 2.2 ve ProdHM 2008 § 3) uyarınca, ürün sorumluluk sigortası sigortalısı ile birlikte sigortalının yasal temsilcilerinin, işletmeyi veya bir bölümünü bu sıfatla yönetmek veya denetlemek üzere istihdam ettiği kişilerin ve diğer tüm çalışanların resmi görevlerini yerine getirirken neden oldukları zararlardan doğan hukukî sorumlulukları teminat altına alınmaktadır. Nitekim VVG § 102 (1) de sigorta teminatını, şirket tarafından istihdam edilen bir kişinin şirket için çalışması nedeniyle doğan zararlardan şahsen sorumlu tutulduğu tüm durumları kapsayacak şekilde genişletmektedir[133]. Dolayısıyla müşterek sigortalı (*Mitversicherte Personen)* olarak

---

129 **Eagleston/Madge**, s. 109; **Derrington/Ashton**, N. 11.171, s. 2357; **Mildred**, s. 265, N. 5.184.

130 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 41.

131 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 19.

132 İngiliz ve Amerikan uygulamasında da ek bir teminat hükmü getirilerek Türk ve Alman hukukunda olduğu gibi yöneticilerin ve çalışanların sigortalı olarak teminat altına alınması mümkündür. **Eagleston/Madge**, s. 109.

133 **Littbarski**, Ziff. 3, ProdHM, N. 6.

adlandırılan bu kişiler, taraflar arasında özel bir hüküm belirlenmesine gerek kalmaksızın sigorta koruması içerisinde yer alır[134].

Türk Hukukunda ise TTK m. 1473/II uyarınca sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yaptırılmış bir sigorta, sözleşmede aksine hüküm bulunmamak koşulu ile sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da koruma altına alır[135]. Doktrinde TTK m. 1473/II hükmünün mehazı olarak İsviçre Sigorta Sözleşmesi Kanunu § 59 gösterilmektedir. Ancak hüküm, görüldüğü üzere VVG § 102 (1)'in de neredeyse tercümesi gibidir. Öte yandan hüküm emredici nitelikte değildir, taraflar aralarında anlaşarak bu kişileri teminat kapsamı dışına çıkarabilir. Ancak uygulamada umulanın aksine sigortacıların rücu ihtimalini düşürebilmek amacıyla aksine sözleşme yapmadıkları ve bu kişileri korumayı seçtikleri gözlemlenmektedir[136].

Son olarak Türk içtihatlarında TTK m. 1473/II'nin mesleki sorumluluk sigortası, grup ferdi kaza sigortası, işveren sorumluluk sigortası ve üçüncü kişi mali sorumluluk sigortalarına eklendiği tespit edilmiştir[137]. Ürün sorumluluk sigortası da sigorta ettirenin işletmesini ilgilendirdiğinden bu alanda verilmiş bir karara rastlanmamış olmasına rağmen hakkında TTK m. 1473/II'nin uygulanacağı kanaatindeyiz.

2.3.2.2.1.2. Korumanın Şartları

Alman Hukukunda sigorta ettirenin çalışanlarının bu korumadan yararlanabilmesi için zarar ile sigorta ettirenin işi arasında illiyet bağının bulunması, zararın kişisel bir sebepten kaynaklanmıyor olması aranmaktadır[138]. Bu da zararın, sigorta ettirenin yerine getirmeyi taahhüt ettiği hizmet veya işlerin yerine getirilmesi sırasında ve bu sebeple meydana gelmiş olması gerektiği anlamına gelir[139]. Ancak görevin ifası ile kişisel alanların birbirinin içerisine

---

134 Bu teminat, müşterek sigortalının işi yerine getirirken meydana gelen iş kazaları ve meslek hastalıklarından kaynaklanan bedensel zararlara ilişkin sorumluluk taleplerini koruma altına almaz. Bu tür zararlar Alman Hukukunda kanunî zarar sigortası (*der gesetzlichen Unfallversicherung*), Türk Hukukunda ise işveren sorumluluk sigortası olarak adlandırılan tür ile teminat altına alınabilir. **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 19; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 29; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 115-116; **Littbarski**, Ziff. 3, ProdHM, N. 48.

135 **Ünan**, Cilt II, s. 300; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 319; **Çeker**, s. 251-252; **Kara**, H., s. 312.

136 **Ünan**, Cilt II, s. 300.

137 Bkz. Y. 4. HD, 2021/8886 E, 2022/8541 K 09.06.2022 T; Y. 11. HD., 2016/11534 E. 2018/4903 K. 28.6.2018 T.; Y. 4. HD., E. 2022/14636 K. 2023/8374 T. 22.6.2023. www.lexpera.com.tr

138 **Ünan**, Cilt II, s. 301.

139 Örneğin Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 06.06.2014 tarih ve E. 2014/4364 K. 2014/10853 sayılı kararında *"…6102 sayılı TTK'nın sorumluluk sigortalarına ilişkin 1473/2. maddesinde de bu yönde bir düzenlemeye*

girmesi sebebiyle her iki alan içinde de doğabilecek nitelikte olan zararlar söz konusu olabilir[140]. Böyle durumlarda zararın görevin ifası sırasında meydana gelip gelmediği önem kazanır.

Türk Hukukunda ise TTK m. 1473/II gereği bu kişilerin sigorta korumasından faydalanabilmeleri için sigortanın, sigortalı işverenin işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yapılıp yapılmadığının tespiti gerekmektedir. Buradan hareketle Alman uygulamasında kabul edildiği gibi, işletmeyi ilgilendirmeyen sebeplerle doğan zararların Türk Hukuku için de kapsam dışında kalacağı sonucuna varılabilir[141].

Alman Hukukunda aranan ikinci şart ise müşterek sigortalı olarak adlandırılan kişilerin iş ve meslek çıkarları için hareket edip etmedikleridir. Hükmün uygulanabilmesi için çalışan tarafından gerçekleştirilen faaliyetin sigorta ettirenin çıkarlarına hizmet etmek amacıyla yerine getirilmesi yeterlidir. Çalışanın objektif olarak bu amaca uygun hareket etmemesi veya sonucunda şirketin çıkarlarına uygun olmaması önem taşımaz[142]. Nitekim Alman Federal Mahkemesi bu hususta verdiği kararlarda[143], bu teminatın zarara neden olan faaliyetin sigorta ettirenin özel bir emrine veya talimatına dayanıp dayanmadığı, müşterek sigortalının bu talimatları doğru bir şekilde yerine getirip getirmediği, eylemlerinin işletmenin objektif menfaatine olup olmadığı, sigorta ettirenin varsayılan iradesine karşılık gelip gelmediği veya aldığı önlemlerin istenen sonucu elde etmeye uygun olup olmadığı gibi sorulardan bağımsız olduğunu ifade etmektedir. Zira burada amaç zaten sigortalının çıkarına uygun olmayan sonuçları gidermektir[144]. Örneğin, bir buldozer sürücüsüne taze hidrolik yağın gelmesini beklemesi talimatı verilmişse ve sürücü bu talimata uymayarak kazaya neden olmuşsa, bu

---

yer verilmiştir. O halde mahkemece, öncelikle davalı ...'in dava dışı sigorta ettirenin mi yoksa diğer dayalı şirketin mi çalışanı olduğu tespit edilmeli, sigorta ettirenin çalışanı olduğunun anlaşılması halinde yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde ağır kusuru veya kastı ile zarara yol açmadığı takdirde davacının kendisine rücu edemeyeceğinin gözetilmesi, aksi halde kusuru oranında zarardan sorumlu olacağından kusur durumunun belirlenmesi için bilirkişi incelemesi yaptırılarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken ..." şeklinde bu bağlantı hususunu ele almıştır.

140 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 19; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 29; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 115-116; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 7.1, BBR BHV, N. 50; **Littbarski**, Ziff. 3, ProdHM, N. 82.

141 **Ünan**, Cilt II, s. 301-302.

142 **Littbarski**, Ziff. 3, ProdHM, N. 15-16.

143 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 7.1, BBR BHV, N. 54. Örneğin; BGH 4.12.1958 – II ZR 177/57, NJW 1959 243, 244 = VersR 1959 42.

144 **Littbarski**, Ziff. 3, ProdHM, N. 15-16; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 7.1, BBR BHV, N. 55. Aynı sonuca varılan benzer kararlar için bkz. BGH 17.1.1973 – IV ZR 146/71, NJW 1973 515, 516 = VersR 1973 313.

durum işle ilgili olarak kabul edilir[145]. Ancak çalışanın bile isteye bu talimata uymadığından kasıtlı olarak neden olduğu zararlar kapsam dışında tutulacaktır[146].

Benzer bir olayda İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi, güvenli olmayan bir alana park ettiği tırdan, içerisinde uyuduğu sırada çalınan ürünlerle ilgili olarak, sigorta ettirenin çalışanının ağır kusuru veya kastı ile zarara yol açtığı kanıtlanmadığı için sigortacının kendisine rücu edemeyeceğine hükmetmiştir[147]. Ancak kararda özel olarak incelenmediği için çalışanın ağır kusuru veya kastı ile zarara yol açmış olsa bile sigortacının sigorta ettirene ödemeyi yapacağı ancak bu halde çalışana rücu edebileceği anlamı çıkabileceği gibi; ağır kusuru veya kastı ile zarara yol açması halinde sigorta ettirene de ödeme yapılmayacağı sonucuna da varılabilir. Kanaatimizce sigorta ettirenin kasten işlediği fiillerden kaynaklanan zararlar teminat altında yer almıyorken, onun adına çalışan kişilerin kasten sebep olduğu zararların da teminat kapsamı dışında tutuluyor olması gerekir. Öte yandan İstanbul 7. Asliye Ticaret Mahkemesi tarafından verilen ve TTK m. 1473/2'nin uygulandığı bir kararda[148] sigorta şirketinin sigortalısının %90 kusuru oranınca sorumluluğu üstlenmiş bulunduğu yönünde görüş ve kanaat bildirdiği tespit edilmiştir. Bu durumda sigortacının kusurlu çalışanı sigortalı olarak kabul edeceği ancak kastın varlığında zarara ilişkin ödeme yapmayacağı sonucuna varılabilir.

2.3.2.2.1.3. Korumadan Yararlanabilecek Çalışanlar

TTK m. 1473/II ve Alman AVB BHV § A3.2 uyarınca bu korumadan yararlanabilecek çalışanlar; sigorta ettirenin yasal temsilcileri ve sigortalı işi veya onun bir bölümünü yönetmek veya denetlemek üzere kendisi tarafından bu sıfatla istihdam edilen kişiler ile işletme için çalıştırılan diğer tüm kişiler olarak iki temel kategoriye ayrılmaktadır. Dolayısıyla her iki hukuk sisteminde de hükmün kapsamı oldukça geniştir.

İlk kategori, her ne kadar hükümde açıkça bu şekilde ifade edilmiyor olsa da esasında kıdemli çalışanlardır. Diğer çalışanlara kıyasla işletmede önemli bir konuma ve işleve sahiptirler. Yönetim, operasyonel bir sürecin planlanması, koordinasyonu ve kontrolünün sağlanmasıdır. Denetim ise yönetimde alınan kararların doğru bir şekilde uygulanıp uygulanmadığının kontrolüdür. Dolayısıyla bu iki kavramı ayırmak yerine bir bütün olarak

---

145 **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 7.1, BBR BHV, N. 56.

146 Gerek Türk gerek ise Alman Hukukunda kast ve ağır ihmal ile verilen zararlar teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 114; **Ünan**, Cilt II, s. 301.

147 Bkz. İstanbul BAM, 14. HD., E. 2018/2216 K. 2020/657 T. 2.7.2020 www.lexpera.com.tr

148 Bkz. İstanbul 7. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2019/230 K. 2022/509, T. 14.9.2022 www.lexpera.com.tr

şirketi yönetme ve denetleme, talimat verme yetkisine sahip, şirketteki işleyişi, çalışanların ve ekipmanların sorunsuz bir şekilde yürütülmesini üstlenen kişilerden bahsetmek daha yerinde olur. Bu kişiler, Türk Hukukunda TBK m. 547, Alman Hukukunda ise BGB § 31'de tanımlanan ticari temsilcilerdir. Buna göre; ticari temsilciler, şirketi tüzel kişiye ait çalışanları işe alma, işten çıkarma, işletmenin varlığı ve gelişimi için önemli olan ve yerine getirilmesi özel deneyim ve bilgi gerektiren diğer görevleri düzenli olarak yerine getirme, bunlarla ilgili bağımsız olarak karar alma gibi iş ve işlemlerini yerine getiren kanunî temsilcilerdir. Bu kapsam içerisine öncelikle şirketin yasal temsilcileri örneğin, anonim şirket yönetim kurulu (TTK m. 365/AktG § 78. 1), limited şirket müdürleri (TTK m. 623/ GmbHG § 35.1) veya kooperatifin yönetim kurulu (KoopK m. 59/ GenG § 24. 1) gibi şirket yöneticileri girer. İşletmenin bir bölümünü yöneten ve denetleyen ustabaşı, inşaat müdürü gibi kişiler de yine bu kapsamda yer alır[149]. Öte yandan anonim şirket, limited şirket veya kooperatif gibi sermaye şirketlerinin ortaklarının ise kanun tarafından yetkilendirildikleri yönetme ve denetleme yetkileri yoktur. Ortak sıfatları onları yönetime veya denetime yetkili çalışan haline getirmemektedir. Bu sebeple söz konusu korumadan yararlanamazlar. Bu koruma ancak aynı zamanda yönetici veya yasal temsilci sıfatına sahip ortaklar için söz konusu olabilir[150]. Buna karşın TTK m. 218 uyarınca kollektif şirket ortakları, TTK m. 309/II uyarınca komandit şirkette komanditer ortakları ya da aksine bir düzenleme yapılmamışsa TBK m. 625 kapsamında adi ortaklık ortakları şirketi yönetmeye yetkili olduklarından bu ortakların sebep oldukları zararlar ekstra bir işleme gerek olmaksızın bu hüküm kapsamında teminat altındadır.

İkinci kategori ise TTK m. 1473/II'de işletmenin tamamında veya bir kısmının işletilmesinde çalıştırılanlar olarak ifade edilen ve Alman AVB BHV § A3.2'de ise diğer çalışanlar olarak ifade edilen kişilerdir. Bu kişiler, sigorta ettiren ile arasında hizmet veya iş akdi olup olmadığına bakılmaksızın sigortalı kişinin bilgisi ve iradesi dâhilinde şirket için faaliyette bulunan ve onun talimatlarına tabi olan kişileri kapsar[151]. Bu kapsamın içerisine

149 **Littbarski**, Ziff. 3, ProdHM, N. 22-31; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 7.1, BBR BHV, N. 48-49.

150 **Littbarski**, Ziff. 3, ProdHM, N. 40.

151 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 7.1, BBR BHV, N. 51. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin önüne iki defa giden, Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk ile Ürün Sorumluluk Sigorta Poliçelerinin sigortalısı olan Aygaz A.Ş.'nin davadışı P. Ltd. Şti'nin LPG siparişini karşılamak üzere tankerden LPG deposuna gaz nakli sırasında meydana gelen patlamada meydana gelen ölüm, bedensel ve maddi zararların sigorta şirketi tarafından karşılanıp karşılanmayacağına ilişkin kararın verileceği davada, Yargıtay 06.02.2014 tarihinde verdiği 2012/17932 E. 2014/1994 T. sayılı kararında, "*Davalı, kendisinin Aygaz A.Ş'nin tam bağımlı taşeronu olduğunu, Aygaz'ın sorumluluğu altında iş gördüğünü, poliçeler ile verilen teminatın kendisini de kapsadığını savunmuş olmasına göre davalının öncelikle bu savunması üzerinde durularak, dayanak poliçelerde yazılı ve bir kısmı yukarıda açıklanan poliçe hükümleri ile genel şartlar da değerlendirilerek*" karar verilmesi gerektiğini ifade ederek, kararı davalı yararına bozmuştur. Bu bozma kararının üzerinden 5

sadece resmi bir şekilde görevini yerine getiren beyaz veya mavi yakalı işçiler değil aynı zamanda geçici işçiler ve iş yerinde yasadışı çalışan kişiler de girer. Burada önemli olan sigorta ettiren ile yeterli bağın kurulmasıdır[152]. Örneğin, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi tarafından 2020 yılında verilen bir kararda sigorta ettirenin iş yerinde tır şoförünün 1473/II kapsamında sigortalı olarak kabul edildiği görülmektedir[153]. Alman doktrininde çalışan kavramının bir adım daha öteye götürülerek, aralarında herhangi bir sözleşme ilişkisi bulunmuyor olmasına rağmen sigortalı için ücret karşılığı çalışan aile üyeleri ve tanıdıkların da sigortalı ile yeterli bağlarının bulunduğu gerekçesiyle teminat kapsamına girebileceği ifade edilmektedir[154].

2.3.2.2.2. Sigorta Ettiren ile Birlikte Çalışan Dağıtıcı ve Tedarikçiler

Amerikan ve İngiliz uygulamasında, ürün sorumluluk sigortası sigorta ettireninin birlikte çalıştığı satıcı, bayii, tedarikçi veya dağıtıcıları özel bir hüküm ile kendi sigortası kapsamında koruma altına alabildiği görülmektedir. Bu hüküm Amerikan uygulamasında *vendor's endorsement;* İngiliz uygulamasında ise *"additional insured"* olarak anılmaktadır[155].

---

yıl sonra aynı dosya tekrar 11. Daire önüne gelmiş 21.02.2019 tarihinde verilen 2017/1417 E. 2019/1445 K. sayılı kararda Yargıtay bu defa "*Davacı ... Ürün Sorumluluk Sigorta Poliçesinin 6. maddesinde, sigortalının tevzi, teşhir ve nakil işlerindeki mutavassıtları, bayi ve müşterileri, acente, dağıtıcı, satıcı ve nakliyecileri ile bunlara ait personel ve sigortalıya ait sıvılaştırılmış petrol gazı kullananlar dahil işbu sigorta poliçesi anlamında üçüncü şahıs ad ve itibar olunacağı şeklindeki düzenlemeden davalının 3. kişi konumunda olduğu ve davalının sigortalı sigorta örtüsü altında olmadığının anlaşıldığını, dava konusu poliçelerde sigorta ettiren ve sigortalının dava dışı Aygaz A.Ş. olduğunu ileri sürmüştür. Söz konusu poliçe hükmünün dosya arasında bulunmadığı, bilirkişilerce ve mahkemece bu konuda bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır*" diyerek kararı eksik inceleme sebebiyle bozmuştur. www.lexpera.com.tr

152 **Littbarski**, Ziff. 3, ProdHM, N. 8; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 7.1, BBR BHV, N. 51.

153 Bkz. İstanbul BAM, 14. HD., E. 2018/2216 K. 2020/657 T. 2.7.2020 www.lexpera.com.tr

154 **Littbarski**, Ziff. 3, ProdHM, N. 10.

155 Sigorta ettiren ile birlikte çalışan dağıtıcı ve tedarikçileri korumadan faydalanabilir hale getiren ek sigortalı (*vendor's endorsement*/*additional insured)* hükmü sözleşmede örneğin şu şekilde düzenlenmiş olabilir;
"*Yukarıda Ek Sigortalı olarak tanımlanan kişi (satıcı olarak anılacaktır) yalnızca işin olağan seyri içerisinde dağıtılan veya satılan ürünlerden kaynaklanan bedensel veya malvarlığı zararı ile ilgili olarak aşağıdaki hükümlere tabidir:*
1. Ek Sigortalı Kişiler hükmü aşağıdaki hallerden kaynaklanan bedensel veya malvarlığı zararlarına uygulanmaz:
(a) Satıcı tarafından kasıtlı olarak ürün şeklinde yapılan fiziksel veya kimyasal değişiklikler
(b) Satıcının tesislerinde gerçekleştirilenler hariç olmak üzere ürünün satışı ile bağlantılı tanıtım, kurulum, servis veya onarım işlemler
(c) Sigortalı tarafından yetkilendirilmemiş satış, dağıtım veya garantiden kaynaklanan sorumluluk
(d) Yeniden paketleme, etiketleme, yeniden etiketleme veya ürünün kap, bileşen veya parça olarak kullanılması
(e) Yalnızca satıcının ihmâline isnat edilebilecek zararlar
(f) Satıcının ürünün dağıtımı veya satışı ile bağlantılı olarak iş akışında mutabık kalınan veya normal olarak üstlenilen denetimleri, ayarlamaları, testleri veya hizmetleri tamamlamaması
(g) Satıcının, sigortalı tarafından yetkilendirilmemiş bir sözleşme kapsamında üstlendiği sorumluluk
2. *Bu teminat yalnızca yukarıda belirtilen satıcı için geçerlidir ve sigortalı ürünle ilgili herhangi bir işlemi gerçekleştiren tedarikçi, müşteri veya aracıyı kapsamaz*".

2.3.2.2.2.1. Genel Olarak

Ürün sorumluluk sigortasında sigorta ettiren, hatalı veya tehlikeli üründen kaynaklanan zararlara karşı satıcı, bayii, tedarikçi veya dağıtıcılarını teminat altına almak isteyebilir[156]. Şüphesiz tedarik zincirinde hatalı üründen kaynaklanan sorumluluk en nihayetinde üreticiyi bulacaktır. Ancak yine de teminatın kapsamının bu şekilde genişletilmesi üretici ile satıcı, bayii, tedarikçi ve dağıtıcılar arasında yaşanabilecek uyuşmazlıkların önüne geçmek için güzel bir adımdır. Böylelikle taraflar arasında sigorta konusu üründen kaynaklanan sorumluluğun kime ait olduğuna dair bir uyuşmazlık yaşanmaksızın, tarafların her biri sigortalı olarak poliçenin şartlarına, istisnalarına ve ek teminatlarına tabi olur ve poliçe limitini paylaşır[157].

Esasında *vendor's endorsement* ya da *additional insured* hükmü ile satıcı, bayii, tedarikçi veya dağıtıcı gibi kişilerin bizzat sigorta ettiren oldukları sigorta sözleşmeleri akdetmeleri beklenir. Hüküm sigorta ettirene ek olarak satıcı veya dağıtıcının ürün sorumluluk teminatından yararlanmasını ve sorumluluk altına girme korkusu olmaksızın ürünlerin satış veya dağıtımının gerçekleştirmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu uygulama özellikle Amerika'da 1970'lerde yaşanan yüksek tazminatlara hükmedilen ürün sorumluluk davalarından korunmak için sigorta sözleşmesi akdedilmesi oldukça pahalı ya da imkânsız hale gelen şirketlere bir alternatif sunmak üzere geliştirilmiştir. Ancak uygulamada tersine, piyasada güçlü konumda olan satıcı/dağıtıcıların üreticiye karşı baskın gelerek, prim ödemek zorunda kalmaksızın üreticinin ürün sorumluluk sigortasına eklenen bir sigortalı olmayı talep ettiğine de rastlamak mümkündür[158]. Bu örneğin, güçlü konumdaki bir market zinciri ile doğal ürünler tedarik ettiği bir üretici arasında yaşanabilir. Böylece market zinciri üçüncü kişilerin taleplerine karşı üreticinin poliçesi kapsamında koruma sağlamış ve tıpkı orijinal sigortalı gibi, onunla aynı şekilde poliçenin şartları ve istisnalarına tabi olmuş olur[159].

Bu hüküm ISO tarafından 2004 yılında yayınlanan bir örnektir. Çeviri yazara aittir.

156 **Derrington/Ashton**, N. 11.169, s. 2351; **New Appleman on Insurance Law**, Library Edition, 4. Cilt, 2022, § 36.05.

157 **Derrington/Ashton**, N. 11.169, s. 2352. Zarardan sigorta ettiren sorumlu olduğu durumlarda ise bu hüküm uygulama alanı bulmaz. Bkz. *Hartford Fire Ins. Co. v. St. Paul Surplus Lines Ins. Co*., 280 F.3d 744, 747 (7th Cir. 2002). **New Appleman,** § 36.05, dn. 51.

158 https://www.products-liability-insurance.com/vendor-endorsement/#:~:text=Home%20%C2%BB%20Vendor's%20Endorsement-,Vendor's%20Endorsement,sell%20or%20distribute%20your%20product. ET. 29.07.2022.

159 **Eagleston/Madge**, s. 107.

2.3.2.2.2.2. Korumanın Şartları

Bahsi geçen kişilerin teminattan yararlanabilmeleri için bazı şartların sağlanması gerekir. Öncelikle zarar, poliçe yürürlükteyken meydana gelmelidir[160]. Ayrıca zararın sigorta ettirenin ürünlerinden kaynaklanıp kaynaklanmadığına da bakılır[161]. Bir diğer ifade ile zarar ile sigorta ettirenin ürünü arasında illiyet bağının bulunması şarttır. Amerikan içtihatlarında zararın kaynağı olan fiil, olağan iş akışı içerisinde gerçekleştirilecek türden bir eylem veya işlem ise bu bağlantının kurulabileceği kabul edilmektedir[162]. Buna karşın zarar başka bir üründen veya

---

160 Bkz. *Hartford Fire Ins. Co. v. St. Paul Surplus Lines Ins. Co*., 280 F.3d 744, 747 (7th Cir. 2002). **New Appleman,** § 36.05, dn. 52.

161 Uygulamada ürün sorumluluk teminatı eklenmiş ticarî genel sorumluluk sigorta poliçelerinde ek sigortalı için hiçbir sınırlandırma ifadesi kullanılmaksızın doğrudan "sigorta ettirenin ürünlerinden doğan talepleri" teminat altına aldığı ve bu ifadenin Amerikan mahkemeleri tarafından ek sigortalı lehine yorumlandığı görülmektedir. Bu kapsamda mahkemeler, sigorta ettirenin ürününden "kaynaklanan" ifadesini geniş bir şekilde yorumlayarak hükmün, ürün sorumluluğunun yanı sıra satış sırasında yapılan ihmâli davranışlardan doğan zararları ve ürünlerin ambalajlanması veya satışa hazırlaması sırasında doğan zararları da içerdiğini kabul edebilmektedir. Örneğin, promosyon halısının teşhir rafının üzerine düşmesi veya ürün teşhirinde mobilyaların baştan savma bir şekilde monte edilmesi gibi teşhir ürünlerinin veya stantların tüketicilerin yaralanmasına sebep olması halinde de uygulanabilmektedir. Örneğin *K Mart Corpn v Fireman's Fund Ins. Co* 88 F Supp 2d 767 (ED Mich 2000) davasında sigorta ettirenden bahçe mobilyası takımı satın alarak müşterilere satan mağazanın yanlış kurulum sebebiyle çöken sandalyeden yaralananlara ilişkin neredeyse altmış adet dava ile karşı karşıya kalması söz konusu olmuştur. Benzer şekilde kedi tırmanma direğinin pet-shopta düşüp bir müşteriyi yaraladığı *Ohio Cas. Ins. Co. v. Petsmart, Inc., No. 03 C 4755*, 2003 US Dist. LEXIS 22782 davasında kedi tırmanma direği üreticisinin sigortacısı, zarar gören müşteriye ödeme yapmak zorunda kalan pet-shopun zararını karşılamayı, yaralanmaya üründeki herhangi bir ayıbın değil, evcil hayvan mağazasının ihmâlinin neden olduğunu ileri sürerek reddetmiş ancak mahkeme, ek sigortalılara ilişkin hükümde içinde üründen kaynaklanmayan zararların da teminatın altında olduğuna dair ifadeyi gerekçe göstererek zararın teminat kapsamında olduğuna hükmetmiştir. www.cite.case.law ET. 29.07.2022.

162 **Derrington/Ashton**, N. 11.169, s. 2352; **Ostrager/Newman**, s. 557, § 7.08. Bu açıdan hangi eylem ve işlemlerin olağan iş akışı içerisinde yer aldığının tespit edilebilmesi gerekir. Bunun için de somut olayın özellikleri dikkate alınır. Örneğin Amerikan mahkeme kararlarında teşhir ürünleri sebebiyle meydana gelen zararların bu kapsamda olup olmadığı konusunda bir tartışma bulunmaktadır. Bir görüş ürün teşhirinin satışın bir parçası olduğu gerekçesiyle bu sebeple meydana gelen zararların teminat kapsamında olduğunu ileri sürmektedir. Örneğin, *Makrigiannis v Nintendo of America Inc* 2004 442 Mass 675 kararına konu olayda Nintendo, büyük bir interaktif Game Boy ünitesini üreterek, ürünü Lechmere'ye satmış ve ürün Cambridge mağazasının zeminine monte edilmiştir. Mağazayı ziyaret eden beş yaşındaki müşterilerden biri ünite üzerine düşerek yaralanmış ve hem mağazaya hem de Nintendo'ya karşı dava açılmıştır. Somut olayda Lechmere, Nintendo'nun poliçesinde ek sigortalı olarak korunmaktadır ve davada bu zararın ek sigortalı teminatı kapsamında olup olmadığının değerlendirilmesi istenmiştir. Davanın görüldüğü Massachusettes Yüksek Mahkemesi, satış işlemini mal veya hizmetlerin tanıtılması ve satılmasına ilişkin işlem ve faaliyetler olarak tanımlayarak zarara sebep olan ürünün Nintendo'nun mal ve hizmetlerinin tanıtılması ve satılmasıyla ilgili faaliyetlerin bir parçası olduğunu kabul etmiştir. Davacı çocuğun, poliçe kapsamındaki ürünü kullanmaya çalışırken üst kısmının üzerine düşmesi ile yaralandığına ve bu zararın ek sigortalı hükmü çerçevesinde poliçe kapsamında olduğuna hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, sigorta şirketinin teşhir ürünlerini teminat altına almayı amaçlamıyorsa, poliçede açıkça satıcının tesislerinde ürünün satışıyla bağlantılı olarak gerçekleştirilenler de dahil olmak üzere tüm teşhir faaliyetlerini kapsam dışında bırakmasını gerektiğini belirterek böyle bir içeriğin bulunmaması sebebiyle hükmün teşhir ürünlerinden kaynaklanan zararın ek sigortalı teminatı kapsamında olduğu yorumunu güçlendirdiğini eklemiştir. www.cite.case.law ET. 29.07.2022. Ancak teminat açıkça olağan faaliyet sırasında satılan ürünlerden kaynaklanan sorumlulukla sınırlandırılmışsa teşhir ürünleri teminat kapsamında değildir. Bkz. **Derrington/Ashton**, N. 11.169, s. 2352.

sebepten kaynaklanıyorsa teminat yoktur. Öte yandan zararın, sigortalı satıcının/dağıtıcının üründe kasten gerçekleştirdiği fiziksel veya kimyasal bir değişiklik nedeniyle de meydana gelmemiş olması gerekir. Örneğin, ambalajlanma sırasında mallara zarar verilmesi veya uyarıları iletmeyerek ya da montaj sırasında ihmâli hareket ederek malların tehlikeli hale gelmesine neden olunması böyledir. Aksi halde sigorta ettirenin ödeyeceği ek prim miktarı ile sigortacının bu kadar geniş bir riski üzerine alması beklenemez[163].

2.3.2.2.2.3. Korumadan Yararlanabilecek Kişiler

Türkçede ek sigortalı olarak adlandırılabilecek bu hüküm ile sigortalı hale gelen satıcı, bayii, tedarikçi ve dağıtıcı; ürünün üretilmesinde veya tasarımında herhangi bir yaratıcı rolü olmayan ancak sattığı ürün sebebiyle doğan zararlardan kusursuz olarak sorumlu tutulan kişilerdir. Şart olmamakla birlikte genellikle koruma altına alınan kişilerin isimleri poliçede açıkça zikredilir. Bunun yerine, belirli bir kişi veya şirket ismi geçmeksizin genel bir sınıflandırma yapılarak da korumanın kapsamı işaret edilebilir[164]. Taraflar arasındaki sözleşmede yer alan ek sigortalı hükmü çoğunlukla açık veya anlaşılır olduğundan, Amerikan Hukukunda satıcının ek sigortalı sıfatını taşıyıp taşımadığına ilişkin çok az sayıda dava görülmektedir. Az sayıdaki bu kararlarda, ürünü müşteriye sunan, tanıtan, fiyat teklifi gönderen veya aldığı ürünü yeniden satan tarafın ek sigortalı kapsamı içerisine girip girmediği değerlendirilmektedir. Örneğin, meme implantı operasyonları gerçekleştiren doktorların implant satmadıkları gerekçesiyle ek sigortalı olamayacağına hükmedilmiştir[165].

Dolayıcıyla ek sigortalılara ilişkin bu hüküm, bir önceki başlıkta ele alınan müşterek sigortalı hükmünden birkaç yönden farklıdır. Burada sigortalı sıfatı verilen Türk ve Alman Hukukunda olduğu gibi sigorta ettirenin çalışanları değil, sigorta ettirenden bağımsız olarak kendi adına ve hesabına ancak sigorta ettiren ile bağlantılı çalışan dağıtıcı, satıcı gibi kişilerdir. Ayrıca bu korumadan yararlanılabilmesi için ise sigorta ettiren ile sigortacı arasında kararlaştırılan sözleşmeye eklenmiş özel bir hükme ihtiyaç duyulmaktadır. Bu koruma müşterek sigortalılarda olduğu gibi teminatın standart koruması içinde yer almamaktadır. Nitekim Alman doktrininde de acente veya alt yüklenici gibi kişilerin faaliyetlerini sigorta

163 **Ostrager/Newman**, s. 556-559, § 7.08; **Derrington/Ashton**, N. 11.169, s. 2353-11.170, s. 2355.
164 **Ostrager/Newman**, s. 557, § 7.08.
165 Bkz. *Texas. Med.* Liab. Trust *v. Zurich Ins.* Co., *945* S.W.2d 839, 843. (*Tex.* App.-Austin 1997, writ denied). **Ostrager/Newman**, s. 558, § 7.08

ettirenden bağımsız olarak yürütmeleri sebebiyle ürün sorumluluk teminatı içerisinde yer alan müşterek sigortalılardan olmadıkları ifade edilmektedir[166].

[166] **Littbarski**, Ziff. 3, ProdHM, N. 9; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 7.1, BBR BHV, N. 51; **Derrington/Ashton**, N. 11.169, s. 2352.

3. ÜRÜN SORUMLULUK SİGORTASI TEMİNATININ KAPSAMI VE BU KAPSAMA DAHİL OLAN ZARARLAR

3.1. Ürün Sorumluluk Teminatının Kapsamı

Ürün sorumluluk sigortası, sigorta ettiren tarafından üretilen veya tedarik edilen hatalı ya da ayıplı ürünlerin neden olduğu ölüm, bedensel zarar veya malvarlığı zararı nedeniyle sigorta ettirenin ödemekle yükümlü olduğu tazminatı teminat altına almaktadır[167].

3.1.1. Teminatın Hukukî Kapsamı

3.1.1.1. Genel Olarak

Ürün sorumluluk sigortasında sigortacı kural olarak sigortalının yükümlü olduğu yasal tazminatı ödemeyi taahhüt eder. Bu husus Türk Hukukunda ÜSSGŞ m. A.1.'de "… *sigortacı… tazminat talepleri…dâhilinde teminat sağlar*" şeklinde, Alman Hukukunda AVB BHV § A3-1.1'de yer alan "*yasal sorumluluğu teminat altına alır*" şeklinde[168] ve İngiliz Hukukunda "*sigortalının … yasal olarak ödemekle yükümlü olacağı tüm meblağı tazmin edecektir*" şeklinde ifade edilmektedir.

Ürün sorumluluk sigortası ile teminat altına alınan bu kanunî sorumluluk özel hukuk sorumluluğudur. Kamu hukukundan doğan talepler bu kapsamda korunmamaktadır[169]. Ancak poliçelerde genellikle üründen kaynaklanan hukukî sorumluluktan söz edilmekte, hangi kanunlardan kaynaklanan hangi tür sorumlulukların teminat altında olduğu ise açıklanmamaktadır[170]. Geniş bir çerçeve olan hukukî sorumluluk içerisine kural olarak sigorta ettirenin sorumluluğunu doğuran ürün sorumluluğu, kanundan doğan haksız fiil sorumluluğu veya sözleşmeye aykırılıktan kaynaklanan hükümlere[171] dayanılarak ileri sürülen talepler girer[172]. Ürün sorumluluk teminatı bu taleplerin kendi içerisinde yarışan talepler olması ile

---

167 **Merkin, Robert**, Colinvaux's Law of Insurance, 2019, Chapter 21, Section 4, N. 21-230; **Henderson**, s. 429; **Bozer**, s. 131.

168 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 26.

169 İdarî ve Adlî Para Cezaları ve Cezaî Yargılama Giderleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, § 2, II, B, 11.

170 **Eagleston/Madge**, s. 81; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 8.

171 Bu kapsam yalnızca sözleşmenin gereği gibi ifa edilmemesinden kaynaklanan sorumluluk ile sınırlı değildir. Aynı zamanda sigortalı tarafından üretilen, satılan, monte edilen veya tedarik edilen diğer ürünlerden kaynaklanan veya bunlarla bağlantılı zararlara ilişkin sorumluluk da girmektedir. **Derrington/Ashton**, N. 11.160, s. 2342.

172 **Eagleston/Madge**, s. 81; **Mildred**, s. 235, N. 5.49; **Derrington/Ashton**, N. 11.159, s. 2342. **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 8; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N.

ilgilenmez[173]. Hatta sorumluluğun yabancı bir hukuktan kaynaklanmasının dahi bir önemi yoktur[174].

Esasında bu taleplerin mutlaka yukarıdaki üç hukukî temele dayanılarak ileri sürülmesi de gerekmemektedir. Ancak bu sorumluluk hallerinin tek tek sıralanması başka bir çalışmanın konusunu oluşturacak kadar geniş olacağından, açıklamalara yukarıdaki üç temel hukukî sorumluluk kapsamında ve teminat için ihtiyaç duyulduğu ölçüde, özet olarak yer verilmiştir.

3.1.1.2. Ürün Sorumluluğu

Ürün sorumluluk teminatı ile koruma altına alınan hukukî sorumluluk hallerinden ilki şüphesiz ürün sorumluluğudur. Bu sebeple bu başlık altında ürün sorumluluğu ile ilgili hukukî düzenlemelerden kısa da olsa bahsetmek gerekir.

Ürün sorumluluğu kusursuz sorumluluk doğuran bir özel sorumluluk şeklidir. Türk Hukukunda bu sorumluluğu düzenleyen temel kanun, ürün sorumluluk sigortasının tarihî gelişimi kısmında da ele alındığı üzere Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (ÜGTDK)'dur. Henüz oldukça yeni olan bu kanun ile yaklaşık altı senedir Türk Hukukunda yaşanan ürün sorumluluğuna ilişkin düzenleme boşluğu giderilmiş[175] ve 85/374 sayılı Avrupa Birliği Konsey Direktifi[176] ülke hukukuna entegre edilmeye çalışılmıştır[177]. Kanun, ürün sorumluluğuna ilişkin kavramlar ile hatalı ürün ve bu kapsamda ileri sürülebilecek talepler gibi ürün sorumluluğu hukukunu ilgilendiren hükümler ile ürün güvenliğine dair teknik

---

13a; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 26; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 49; **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski,*** ProdHM, N. 17.

173 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 53.

174 **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 9; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 52.

175 Türk Hukukunda üreticinin sorumluluğu ilk kez 2003 yılında 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir. Kanunun 4. maddesinin 2. fıkrası uyarınca "*Tüketici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte ayıplı malın neden olduğu ölüm ve/veya yaralanmaya yol açan ve/veya kullanımdaki diğer mallarda zarara neden olan hallerde imalatçı-üreticiden tazminat isteme hakkına da sahiptir*". Aynı yıl bir de Ayıplı Malın Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmiş ve doktrinde gerek sorumluluğun niteliğinin açık olmaması gerek ise kanun ile yönetmeliğin uyumsuz olması sebebiyle bu düzenlemeler yoğun eleştirilere maruz kalmıştır. Bu sebeple 2014 yılında yürürlüğe giren ve hâlâ güncel olarak uygulanan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da (TKHK) bu veya benzeri bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Dolayısıyla 2014 yılından, ÜGTDK'nın Resmî Gazetede yayınlandığı 2020 yılına kadar altı, yürürlüğe girdiği 2021 yılına kadar ise toplam yedi yıl hukukumuzda ürün sorumluluğuna ilişkin uygulanacak özel bir düzenleme boşluğu oluşmuştur. Detaylı bilgi için bkz. **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1418-1419.

176 25.07.1985 tarihli ve 374 sayılı (85/374/AET) Hatalı Ürünler Nedeniyle Sorumluluğa İlişkin Üye Devletlerin Hukukî ve İdarî Düzenlemelerinin Uyumlaştırılması Hakkında Avrupa Konseyi Direktifi, RG L 210, 7.8.1985. (*Council Directive 85/374/ EEC of 25 July 1985 on the Approximation of the Laws, Regulations and Administrative Provisions of the Member States concerning Liability for Defective Products* OJ L 210, 7.8.1985.).

177 Bkz. 7223 sayılı Kanun Gerekçesi, s. 10.

düzenlemeler, izlenebilirlik ve piyasaya arz koşulları gibi ürün güvenliğine dair hükümleri bir arada ele almaktadır.

Bu kanunda imalatçı, hatalı (uygunsuz) ürün sebebiyle üçüncü kişinin uğradığı bedensel veya malvarlığı zararları ile manevi zararları tazmin etmekle sorumlu tutulmuştur[178]. İmalatçının (veya kanun kapsamında sorumluluğu gündeme gelebilecek diğer kişilerin) zarar gören ile sözleşme ilişkisi içinde olması gerekmez. Sorumluluk talebi aralarında sözleşme ilişkisi olsun olmasın zarar gören herkes tarafından ileri sürülebilir[179]. Dolayısıyla ÜGTDK sadece tüketici işlemlerine değil tüketici işlemi niteliğinde olmayan ticarî nitelikteki işlemlere de uygulanabilecek genişlikte bir kanundur.

Sorumluluk kapsamında zararın tazmin edilebilmesi için ÜGTDK m. 6 (2) uyarınca zarar gören tarafın uğradığı zararı ve uygunsuzluk ile zarar arasındaki nedensellik bağını ispat etmesi gerekir. Zamanaşımı süreleri ise üç ve on yıl olarak belirlenmiştir. On yıllık sürenin başlangıcı, ürünün piyasaya sürüldüğü tarih değil, zararın meydana geldiği tarihtir. Bu, aşırı derecede zarar gören lehine yaklaşım sebebiyle imalatçı ve imalatçı gibi sorumlu tutulan kişilerin ürün piyasaya sürüldükten uzun seneler sonra bile sorumlulukları gündeme gelebilecektir[180].

Alman Hukukunda ise ürün sorumluluğu 85/374 sayılı Ürün Sorumluluk Direktifinin iç hukuka aktarılmasından ibaret olan ProdHaftG ile düzenlenmektedir. ProdHaftG tüketici işlemlerine uygulanan bir ürün sorumluluk kanunu olduğundan bu anlamda ÜGTDK ile eş değer nitelik taşımamaktadır. Hatalı üründen kaynaklanan zararın tazmin edilebilmesi için davacı zarar görenin öncelikle tüketici olması ve sonra ürünün hatalı olduğunu, zararını ve zarar ile hata arasındaki illiyet bağını ispatlaması gerekir. Zarar, ProdHaftG § 1 ve 8 (2) uyarınca kişinin ölümü, yaralanması ve sağlığın zarar görmesi sebebiyle doğan zararlar, malvarlığı zararları ile manevi zararlar olabilir. Malvarlığı zararının talep edilebilmesi için ise zarar gören eşyanın özel kullanım veya tüketim amacına özgülenmiş olması ve zarar gören kişinin de eşyayı bu amaçla kullanıyor olması gerekir. Saf ekonomik zararları ise bu kapsamda talep edilemez. Son olarak söz konusu talep, zarar görenin zararı, hatayı ve muhtemel sorumluları

---

178 **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1419; **Okur**, s. 504-505; **Öztan**, İmalatçının Sorumluluğu, s. 21; **Havutçu**, s. 21; **Kırca, Ürün Sorumluluğu,** s. 2; **Kaplan, İbrahim**, İmalatçının Sorumluluğu Üzerine Düşünceler, BATİDER, Cilt 13, Sayı 1, 1985, s. 138; **Tarman, Zeynep Derya**, Türk Hukukunda İmalatçının Sorumluluğuna Genel Bakış, İÜHFM, C. 65, S. 2, 2007, s. 299; **Ünal/Kalkan,** s. 63.

179 **Atamer/Kurtulan Güner**, s. 570; **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1441; **Çelt**, s. 95; **Polat**, Ürün Sorumluluğu, s. 1003.

180 **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1451; **Atamer/Kurtulan Güner**, s. 582; **Polat**, Ürün Sorumluluğu, s. 1033-1034; **Sirmen**, s. 90; **Arat/Akıncı**, s. 402.

öğrenmesinden veya öğrenmesi beklenen makul tarihten itibaren üç yıl; ürünün piyasaya sürüldüğü, hizmete sunulduğu ve esaslı bir şekilde değiştirildiği tarihten itibaren ise on yıl içinde zamanaşımına uğrar.

Öte yandan Avrupa Birliği Komisyonu, döngüsel ekonomi, dijital ürünler ve küresel tedarik zinciri modellerine cevap veremez hale gelmiş olması sebebiyle sürekli eleştirilere maruz kalan 1985 yılından bu yana Avrupa Birliğinde uygulanan 85/374 sayılı Ürün Sorumluluk Direktifini[181] yenileme kararı almış ve ÜGTDK'nın yürürlüğe girmesinin üstünden yaklaşık altı ay sonra 28 Eylül 2022 tarihinde 2022/0302 sayılı Hatalı Ürünlerden Kaynaklanan Sorumluluğa İlişkin Direktif Teklifini (Teklif)[182] yayınlamıştır[183]. 12 Mart 2024 tarihinde Avrupa Parlamentosunda onaylanan[184] metin, 10 Ekim 2024 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından kabul edilmiştir. Bu gelişmelerin ardından 18 Kasım 2024 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanarak gerekli tüm aşamaları tamamlamış ve 2024/2853 sayılı Hatalı Ürünler için Sorumluluk ve 85/374/EEC sayılı Konsey Direktifinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Direktif (2024/2853 sayılı Direktif)[185] adı ve numarası ile 8 Aralık 2024 itibari ile yürürlüğe girmiştir.

Yeni Direktif ürün sorumluluğu kapsamında başta ürün tanımının kapsamı olmak üzere birçok yenilik getirmektedir. Komisyon, yeni Direktifin yürürlüğe girmesi halinde bu değişiklikler neticesinde ürün sorumluluk sigorta primlerinin artacağını öngördüğünden ilgili yerlerde bu değişikliklerden bahsetmek elzem nitelik arz eder. Ancak yukarıda ürün sorumluluğu ile ilgili değinilen hususlarla ilgili olarak yeni Direktif ile kısaca; bilgi asimetrisini gidermek amacıyla davacıya ispat kolaylığı getirildiği[186], bedensel zarar gören tarafın on yıl içinde dava açamaması halinde mutlak zamanaşımı süresi on yıldan yirmi beş yıla çıkartıldığı, tazmin edilebilir zararların kapsamını genişleterek bu zarar kalemleri içerisine psikolojik zararların da eklendiği ve sadece kişisel kullanıma özgülenen değil, kişisel kullanım amacının yanı sıra ticarî amaçla (karma amaç) kullanılan eşyalara verilen zararların da ürün sorumluluğu

---

181 Council Directive 85/374/EEC of 25 July 1985 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31985L0374 ET. 04.01.2023.

182 COM (2022) 495 Tam metin için bkz. https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2022)495&lang=en ET. 04.01.2023.

183 **Arat/Akıncı**, s. 368.

184 https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0132_EN.html ET. 04.10.2024.

185 Directive (EU) 2024/2853 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2024 on liability for defective products and repealing Council Directive 85/374/EEC https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/2853/oj/eng ET. 24.12.2024.

186 **Spindler**, CR, s. 696, N. 44.

kapsamında tazmin edilebilir hale gelmektedir[187]. 2024/2853 sayılı Direktif m. 18 uyarınca üye devletlerin ulusal mevzuatlarını 9 Aralık 2026 tarihine kadar yeni Direktif ile uyumlu hale getirmeleri gerekecektir. Bu kapsamda Alman ProdHaftG'nin değişeceği muhakkak olmakla birlikte henüz yepyeni bir kanuna sahip Türk Hukukunda herhangi bir değişikliğin yapılıp yapılmayacağı belirsizdir.

85/374 sayılı Direktif ile Alman Hukukunda uygulanan kriterler eski Avrupa Birliği üyesi Birleşik Krallık için de aynen geçerlidir. Birleşik Krallıkta ürün sorumluluğu, Direktifin iç hukuka aktarılması niteliğini taşıyan ve Brexit sonrasında da varlığını devam ettiren 1987 tarihli Tüketici Koruma Kanununun (CPA) birinci bölümü ile düzenlenmektedir. CPA da tıpkı ProdHaftG gibi bir tarafı tüketici olan işlemlerden doğan ürün sorumluluğunu düzenleyen bir kanundur. Ticarî amaçlarla işletmeler arası (business to business- B2B) satılan ürünleri kapsamamaktadır[188]. Öte yandan 2024/2853 sayılı yeni Direktif, Brexit sonrası Birleşik Krallık'ta uygulanmayacaktır. Ancak Birleşik Krallık, Temmuz 2024'te açıklanan Birleşik Krallık Ürün Düzenleme ve Metroloji Yasa Tasarısı (*UK Product Regulation & Metrology Bill*)[189] (PRM) ile Avrupa Birliği'ndeki yeni regülasyonlara ayak uydurmaya çalışmaktadır. Bu yasa tasarısı ile yapay zekâ gibi teknolojik ilerlemeleri hukuka adapte etmekten geri kalmamak amacıyla yeni ürün risklerine ve fırsatlarına cevap verilmesi, tedarik zincirinde yeni ve gelişmekte olan iş modellerini belirlenmesi ve tüketicilerin daha iyi korumasına imkân tanınması hedeflenmektedir[190]. Metin ile CPA'nın getirdiği kusursuz ürün sorumluluğu rejimi değişmiyor gibi görünmektedir. Ancak Tasarı metnin bu şekilde kanunlaşıp kanunlaşmayacağı belli olmadığından, Birleşik Krallık için biraz daha beklemek gerekecektir.

---

187 Directive (EU) 2024/2853 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2024 on liability for defective products and repealing Council Directive 85/374/EEC https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/2853/oj/eng ET. 24.12.2024; **European Law Institute,** Feedback on the European Commission`s Proposal for a Revised Product Liability Directive, 2022, s. 17. https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/ELI_Draft_of_a_Revised_Product_Liability_Directive.pdf ET. 04.02.2023

188 **Fairgrieve, Duncan/Goldberg, Richard S**., Product Liability, 3. Bası, Oxford 2020, N. 1.27-1.28; **Nolan, Donal,** Product Liability: Fundamental Questions in a Comparative Perspective, Edited By Helmut Koziol, Michael D. Green, Mark Lunney, Ken Oliphant, Lixin Yang, Berlin, Boston: De Gruyter, 2018, N. 10/21-10/22, s. 263; **Howells, Geraint**, Defect in English law – lessons for the harmonisation of European product liability, Product Liability in Comperative Perspective, (Ed. Duncan Fairgrieve), Cambridge 2005, s. 138-139; **Oliphant, Ken/Wilcox, Vanessa**, Product Liability in England and Wales, European Product Liability: An Analysis of the State of The Art in the Era of New Technologies, Part II, (Ed. Piotr Machnikowski), Cambridge 2017, N. 72.

189 Metin için bkz. https://bills.parliament.uk/publications/56103/documents/5027 ET. 18.09.2024.

190 Kral tarafından Yasa Tasarısının açıklandığı metin için bkz. https://assets.publishing.service.gov.uk/media/6697f5c10808eaf43b50d18e/The_King_s_Speech_2024_background_briefing_notes.pdf s. 37-39. ET. 17.09.2024.

Son olarak Amerikan Hukukunda ürün sorumluluğuna ilişkin yeknesak kurallar bulunmamakta, esaslar genellikle eyalet mahkeme kararları tarafından belirlenmektedir. Ancak bu kararlar her ne kadar büyük farklılıklar içerse de birçok anlamda birbirlerine benzemektedir[191]. Restatement (Second) of Torts § 402A uyarınca imalatçı veya perakendeci ürünü güvenli hale getirmek için mümkün olan tüm özeni göstermiş olsa ve üründen zarar gören kişi ürünü doğrudan satıcıdan satın almamış olsa bile üründeki hatanın sebep olduğu zararlardan sorumlu tutulmaktadır[192].

3.1.1.3. Haksız Fiil Sorumluluğu

Ürün sebebiyle sigorta ettirenin sorumluluğunu doğurabilecek bir diğer sorumluluk türü ise haksız fiil sorumluluğudur. Çeşitli sebeplerle (zamanaşımı gibi) ürün sorumluluğuna başvuramayan zarar gören aynı zamanda sigorta ettirenin haksız fiil sorumluluğu kapsamında da kendisinden tazminat talep edebilir. Genel hükümlerde düzenlenen haksız fiil sorumluluğu kusura dayalı bir sorumluluk türüdür[193].

Türk Hukukunda ÜGTDK, sadece tüketici işlemlerine özgülenmiş bir kanun olmadığından hâlihazırda başvurulacak ilk kaynak olmaya devam etmektedir[194]. Öte yandan haksız fiil hükümlerine başvurmakta da bir beis yoktur. Ayrıca birden fazla kişinin sorumluluğuna hükmedilecek ise haksız fiil hükümleri ticarî ilişkilerde tazminat paylaştırılırken kusur oranının hesaplanması bakımından önem taşımaktadır. Bu durumda TBK m. 49 ve devamında yer alan genel haksız fiil hükümleri kapsamında ölüm, bedensel zararlar, malvarlığı zararları ve manevî zararlar talep edilebilir[195]. Saf ekonomik zararlar ise Türk Hukukunda

---

191 **Feldthusen, Bruce/Goldberg, John C.P./ Green, Michael D/Sharkey, Catherine M.**, Product Liability in North America, PRODUCT LIABILITY: Fundamental Questions in a Comparative Perspective, edited by Helmut Koziol, Michael D. Green, Mark Lunney, Ken Oliphant and Lixin Yang, Berlin, Boston: De Gruyter, 2018, N. 11/2, s. 359.

192 **Feldthusen/Goldberg/Green/Sharkey**, N.11/21-32, s. 366-370.

193 **Tandoğan, Halûk**, Türk Mes'uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet), 1961 Yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası, İstanbul 2010, s. 8; **Eren, Fikret/Dönmez, Ünsal**, Eren Borçlar Hukuku Şerhi, Ankara 2022, Cilt III, s. 1157, N. 150; **Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I-II, 20. Bası, İstanbul 2022, Cilt II, s. 14, N. 37; **Akıncı, Şahin**, Borçlar Hukuku Bilgisi (Genel Hükümler, 14. Bası, Konya 2024, s. 253; **Gümüş, Mustafa Alper**, Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri, Ankara 2021, s. 448 vd.; **Çetiner, Bilgehan/Furrer, Andreas/Müller-Chen, Markus**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2021, s. 310, N. 814; **Kılıçoğlu Ahmet**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 26. Bası, Ankara 2022, s. 391-393.

194 Buna karşın Avrupa Birliği Ürün Sorumluluk Direktifi malvarlığı zararları için yalnızca tüketiciler; şahıs varlığı zararları için ise zarar gören herkesin başvurabileceği bir düzenlemedir.

195 **Tandoğan,** Mesuliyet, s. 8; **Oğuzman/Öz**, Cilt II, s. 44, N. 116-117; **Gümüş**, s. 454; **Akıncı**, Borçlar Hukuku, s. 254; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 311-312, N. 818 vd.

baskın görüşe göre ancak kanunda özel olarak düzenlenen hallerde talep edilebileceğinden[196], bu kapsama ancak TBK m. 53/I-3 uyarınca destekten yoksun kalma tazminatının girebilir[197]. Tazminat istemi TBK m. 72 uyarınca "*zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve herhâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar*".

Alman Hukukunda ürün sebebiyle doğan zararların tazmini için ProdHaftG'den ziyade genellikle BGB esas alınmaktadır. Bunun temel sebebi ProdHaftG'nin tüketici işlemlerine özgülenmiş bir kanun olmasıdır. Bir tarafı tüketici olmayan ayıplı ürünlerden kaynaklanan zararların tazmini için özen yükümlülüğünün ihlâline ilişkin BGB § 823 (1)'e müracaat edilir[198]. Haksız fiil hükümleri ile ticarî amaçlarla kullanılan mülke verilen zararlar dahil olmak üzere malvarlığı zararları, ölüm ve bedensel zararlar koruma altındadır. Zararın tazmin edilebilmesi için davacının, imalatçının özen yükümlülüğü (tasarım, imalat, bilgilendirme veya gözetim yükümlülüğü) bulunduğunu, bu yükümlülüğü ihlâl ettiğini (kast veya ihmâli ile), zararının doğduğunu ve zarar ile özen yükümlülüğünün ihlâli arasında illiyet bağının bulunduğunu ispat etmesi gerekir. Dolayısıyla sorumluluk da özen yükümlülüğünü ihlâl ederek zarara sebep olan veya katkıda bulunan kişiye aittir. Bu sorumluluk, prensip olarak üretim ve tedarik zincirinin herhangi bir üyesi için geçerli olabilir. Ancak, üretim ve tedarik zincirindeki role ve her bir vakanın koşullarına bağlı olarak farklı özen yükümlülüğü halleri söz konusu olabilir. Buna karşılık imalatçı da gerekli özeni gösterdiğine dair uygun bir kanıt sunarak sorumluluktan kurtulabilir. Söz konusu talep BGB § 852 uyarınca zararın nasıl doğduğuna bakılmaksızın, doğduğu tarihten itibaren on yıl sonra, her halde ihlâl fiilinin işlenmesinden veya zarara neden olan olaydan otuz yıl sonra zamanaşımına uğrar[199].

İngiliz Hukukunda da üründen kaynaklanan zararlara ilişkin olarak özen yükümlülüğüne aykırılık temelinde talepte bulunulabilmektedir. Bu sorumluluğun temelinde çalışmanın başında izah edilen *Donoghue v Stevenson* kararı yatmaktadır[200]. Lordlar Kamarası bu karar ile

---

196 **Çağlayan Aksoy, Pınar,** Hukuka ve Ahlaka Aykırılık Unsurları Çerçevesinde Salt Malvarlığı Zararlarının Tazmini, İstanbul 2016, s. 172-173; **Kurtulan, Gökçe**, Haksız Fiilde Hukuka Aykırılık Unsuru, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 23, S. 1, 2017, s. 491 vd.

197 **Gümüş**, s. 459.

198 **Spindler**, Pros and Cons, s. 6; **Zech, Herbert**, Haftung für Trainingsdaten Künstlicher Intelligenz, NJW, 2022, s. 506.

199 **Spindler,** Pros and Cons, s. 6; **Gsell Beate/Krüger Wolfgang/Lorenz Stephan/Reymann Christoph,** Beck Online Großkommentar, BGB, Münih 2023, § 823 N. 735. **Zech**, s. 506; **Spindler Gerhard**, Neue Haftungsregeln für Autonome Systeme, Juristen Zeitung, C. 22, S. 17, 2022, s. 796.

200 [1932] AC 562. Karara ilişkin detaylı bilgi için bkz. Birinci Bölüm, § 1, I, A.

üreticinin özen yükümlüğü olduğunu kabul etmiştir. Bu kusura dayalı bir sorumluluktur. Davacının, davalının kendisine karşı bir özen yükümlülüğü olduğunu; davalının bu yükümlülüğü ihlâl ettiğini ve bu ihlâlin bir zarara neden olduğunu ispatlaması gerekir. Davacı, kişi varlığına gelen zararlar (kazanç kaybı, tıbbi masraflar, acı ve ıstırap ve psikiyatrik zarar dahil), ölüm ve/veya hasar anında sahip olduğu malvarlığı zararları için tazminat talep edebilir. Haksız fiil taleplerinde zamanaşımı süresi, malvarlığı zararları için, dava sebebinin meydana geldiği tarihten itibaren altı yıldır (*Section 2 Limitation Act 1980*-1980 tarihli Zamanaşımı Kanunu 2. Bölüm). Bedensel zararlar için ise dava sebebinin meydana geldiği veya zarar görenin bu zarar ve zararın hangi sebeple meydana geldiği hakkında bilgi sahibi olduğu tarihten itibaren üç yıldır. Ancak Zamanaşımı Kanununun 33. maddesi uyarınca mahkeme, bedensel zarar veya ölüm vakalarında hakkaniyete uygun olması halinde bu zamanaşımı süresini uygulamama konusunda taktir yetkisine sahiptir[201].

3.1.1.4. Akdî Sorumluluk

Sigorta ettirenin ürün sebebiyle akdî bir sorumluluğu da gündeme gelebilir. Ürün sorumluluk sigortası kapsamındaki en önemli akdî sorumluluk ise ayıplı ürün teslim edilmesidir[202]. Bir ürünün ayıplı olması, satın alınan ürünün kararlaştırılan kalitesinden uzak olması, sözleşmeye göre amaçlanan veya olağan kullanım için taşıması gereken özelliklere uygun olmaması anlamına gelir[203]. Ayıba karşı tekeffül, satış veya eser sözleşmesinden kaynaklı olarak hem tüketici işlemlerinde hem ticarî işlemlerde gündeme gelebilen bir borçtur. Tıpkı ürün sorumluluğu gibi, ayıba karşı tekeffül de kusursuz sorumluluk rejimine tabidir[204].

---

201 https://www.biicl.org/documents/267_overview_uk_-_aug_2004.pdf **Fairgrieve/Goldberg,** Bölüm 14.

202 Sigorta ettirenin sözleşme sorumluluğu temelinde başka sorumlulukları da gündeme gelebilir. Örneğin, satış sözleşmesinin karşı tarafının tüketici olması halinde, TKHK m. 56 uyarınca satıcının/ithalatçının (veya ürünü kendisi tüketiciyle buluşturuyorsa imalatçının) tüketiciye karşı iki yıldan az olmamak üzere bir garanti sorumluluğu (*Guarantee/Garantie*) bunlardan biridir. Burada söz edilen satıcının satış sözleşmesi kapsamında verdiği ihtiyari bir garanti değil, zorunlu garanti sorumluluğudur. Garanti sorumluluğu kapsamında tüketiciye sunulan seçimlik haklar, ayıba karşı tekeffül borcu sebebiyle tüketiciye tanınan seçimlik hakları etkilemez. Detaylı bilgi için bkz. **Kanışlı, Erhan**, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Üreticinin Sınırlı Ayıp Sorumluluğu ve Zorunlu Garanti Sorumluluğu, YÜHFD, C. XVIII, 2021/2, s. 1003- 1036; **Yavuz, Cevdet/Acar, Faruk/Özen, Burak**, Türk Borçlar Hukuku (Özel Hükümler), Birinci Cilt, 11. Bası, İstanbul 2022, s. 196, dn. 211.

203 **Tandoğan, Halûk**, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt I/1, 6. Tıpkı Basım, İstanbul 2008, s. 163; **Aral, Fahrettin/Ayrancı, Hasan**, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 16. Bası, Ankara 2023, s. 154; **Eren, Fikret**, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 10. Bası, Ankara 2022, s. 104, N. 299; **Yavuz/Acar/Özen**, Cilt I, s. 137; **Zevkliler, Aydın/Gökyayla, Emre**, Borçlar Hukuku-Özel Borç İlişkileri, 21. Bası, İstanbul 2021, s. 120; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 73; **Thürmann/Kettler**, s. 101.

204 **Tandoğan**, Cilt I/1, s. 163; **Aral/Ayrancı,** s. 187; **Eren**, Borçlar Özel, s. 104, N. 300; **Yavuz/Acar/Özen**, Cilt I, s. 141; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 120.

Ayıba karşı tekeffülden kaynaklanan kusursuz sorumluluk, kusursuz ürün sorumluluğundan birkaç önemli noktada ayrışmaktadır. Bunlardan ilki zararın kapsamına ilişkindir. Ürün sorumluluğu sadece bedensel ve malvarlığı zararlarını kapsarken, ayıba karşı tekeffül sorumluluğunun kapsamına bunların yanı sıra dolaylı zararlar ve saf ekonomik zararlar da girer[205]. Ürün sorumluluğu, ürünün kendisi dışındaki eşyalara gelen zararları teminat altına alır. Buna karşın ayıbın sebep olduğu zararlarda böyle bir sınırlandırma yoktur. Öte yandan ayıba karşı tekeffül borcunda zarar görene, genel hükümlere göre istenecek tazminatın yanı sıra sözleşmenin türüne göre seçimlik haklar da tanınmaktadır. TBK m. 227 kapsamında satış sözleşmesi kapsamında zarar görene tazminatın yanı sıra sözleşmeden dönme, ayıp oranında satış bedelinde indirim isteme, ücretsiz onarım isteme veya ayıplı malın ayıpsız bir benzeri ile değiştirilmesini isteme seçimlik hakları sunulmaktadır[206]. Sigorta ettirenin taraf olduğu sözleşmenin eser sözleşmesi niteliğinde olması halinde ise seçimlik haklar; sözleşmeden dönme, ayıp oranında bedelden indirim isteme veya eserin ücretsiz onarılmasını isteme şeklinde sıralanabilir (TBK m. 475)[207]. Ürün sorumluluğu ise yalnızca zarar görenin zararının tazmin edildiği bir sorumluluk türü olup, zarar görene ayrıca seçimlik haklar sunulmamaktadır. Buna karşın sigorta ettirenin taraf olduğu sözleşmenin satış veya eser sözleşmesi olması halinde zarar görene tanınan bu seçimlik hakların kullanımının sigortacı açısından önemi şüphelidir. Zira ürünün kendisine gelen zararlar ürün sorumluluk sözleşmesi ile teminat altına alınmadığından, onarım hakkının kullanımından kaynaklanan zararlar sigortacı tarafından zaten karşılanmaz. Değişim veya indirim gibi seçimlik hakların kullanımının ise sigorta sözleşmesinde öngörülecek asgari sigorta bedeline ilişkin sınırın altında kalması muhtemeldir.

Satış sözleşmesinde ayıbın TBK m. 223 uyarınca teslimden sonra makul süre içinde bildirilmesi gerekir. Ancak ağır kusur veya hile durumunda süre sınırlaması yoktur. Bu süreler, satış sözleşmesinin karşı tarafının tacir olup olmamasına göre değişkenlik gösterir[208]. Eser

---

205 **Aral/Ayrancı**, s. 189-190; **Eren**, Borçlar Özel, s. 146, N. 422. Eser sözleşmesini düzenleyen TBK m. 475 uyarınca iş sahibinin genel hükümlere göre tazminat isteme hakkı saklı tutulmuştur. Benzer şekilde TBK m. 227 uyarınca da satış sözleşmesi kapsamında zarar görenin, seçimlik hakların yanı sıra tazminat talep etme hakkının mevcut olduğu düzenlenmektedir.

206 Tüketici işlemi niteliğindeki satış sözleşmeleri için seçimlik haklar TKHK m. 11'de düzenlenmektedir. Ticarî işlerde ise TBK m. 23/I uyarınca TBK satış sözleşmesi hükümleri esas alınmaktadır. **Aral/Ayrancı**, s. 176; **Eren**, Borçlar Özel, s. 132, N. 385-387; **Yavuz/Acar/Özen**, Cilt I, s. 163-165; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 133-134.

207 **Aral/Ayrancı,** s. 494; **Eren**, Borçlar Özel, s. 658, N. 2022 vd; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 559; **Yavuz Cevdet/Acar Faruk/Özen Burak**, Türk Borçlar Hukuku (Özel Hükümler), İkinci Cilt, 11. Bası, İstanbul 2022, s. 1136 vd.

208 Ticari işlerde TTK m. 23/I-c uyarınca, malın ayıplı olduğu teslim sırasında açıkça belli ise alıcı iki gün içinde; açıkça belli değilse alıcı malı teslim aldıktan sonra sekiz gün içinde satıcıya ihbarla yükümlüdür. Diğer durumlarda ise TBK m. 223/II geçerlidir. Ayrıca ayıbın bildirimi için de bir şekil şartı öngörülmektedir. TTK

sözleşmesinde ise TBK m. 474 uyarınca iş sahibinin, teslimden sonra imkân bulur bulmaz ürünü gözden geçirmesi ve varsa ayıpları uygun bir süre içerisinde yükleniciye bildirmesi gerekir. Eserin ayıplı olduğunu ve kendisinin sürelere uygun olarak iş sahibine ayıp bildiriminde bulunduğunu ispat yükü ise yüklenicinin (sigorta ettiren veya sigortalı) üzerindedir[209]. Satış sözleşmesinde satılanın ayıbını gösterme yükü ise alıcıya aittir[210].

Zamanaşımı süreleri de yine sözleşmenin türüne göre değişkenlik göstermektedir. Eser sözleşmelerinde TBK m. 478 uyarınca "*yüklenici ayıplı bir eser meydana getirmişse, bu sebeple açılacak davalar, teslim tarihinden başlayarak, taşınmaz yapılar dışındaki eserlerde iki yılın; taşınmaz yapılarda ise beş yılın ve yüklenicinin ağır kusuru varsa, ayıplı eserin niteliğine bakılmaksızın yirmi yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar*". Satış sözleşmesi için ise zamanaşımı süreleri TBK 231/I ve TBK m. 244/III'de düzenlenmektedir. Bu hükümler TTK m. 23/I uyarınca ticari satış için de geçerlidir. TBK m. 231 uyarınca "*satıcı daha uzun bir süre için üstlenmiş olmadıkça, satılanın ayıbından doğan sorumluluğa ilişkin her türlü dava, satılandaki ayıp daha sonra ortaya çıksa bile, satılanın alıcıya devrinden başlayarak iki yıl geçmekle zamanaşımına uğrar".* Satıcının, satılanı ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu olması halinde ise iki yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamayacağı düzenlenmektedir. Taşınmaz satışında ise TBK m. 244/III uyarınca, zamanaşımı süresi beş ve yirmi yıldır. Hükme göre, "*bir yapının ayıplı olmasından doğan davalarda, mülkiyetin geçmesinden başlayarak beş yılın ve satıcının ağır kusuru varsa yirmi yılın geçmesiyle…"* zamanaşımına uğramaktadır. Bu süre, karşı tarafın tüketici olması halinde TKHK m. 12 uyarınca, ayıplı malın tüketiciye teslim tarihinden itibaren iki yıl; konut ve tatil amaçlı taşınmazlar için ise taşınmazın tesliminden itibaren beş yıl olarak belirlenmiştir. Ağır kusur ve hilenin varlığı halinde ise bu süreler uygulanmaz[211].

Sonuç olarak akdî sorumluluk söz konusu olduğunda sözleşmenin niteliği, karşı tarafı veya zarar görenin niteliği gibi hususlar sözleşmeye uygulanacak kanun ve hükümlerin

---

m. 18/III uyarınca ayıba ilişkin ihbar ve ihtarların noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile yapılması şart koşulmuştur. Tüketiciler ise TKHK m. 10/I uyarınca muayene ve bildirim yapmalarına gerek olmaksızın altı ay içerisinde ortaya çıkan ayıplara karşı seçimlik haklarını kullanabilmektedir. **Aral/Ayrancı**, s. 170-171; **Eren**, Borçlar Özel, s. 124-125, N. 363-366; **Yavuz/Acar/Özen**, Cilt I, s. 155-157; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 129-132.

209 **Aral/Ayrancı,** s. 492-493; **Eren**, Borçlar Özel, s. 656-657, N. 2193-2195; **Uçar Ayhan**, İstisna Sözleşmesinde Müteahhidin Ayıba Karşı Tekeffül Borcu, Ankara 2003, s. 147; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 556; **Yavuz/Acar/Özen**, Cilt II, s. 1130.

210 **Aral/Ayrancı**, s. 161; **Eren**, Borçlar Özel, s. 123, N. 359.

211 **Aral/Ayrancı**, s. 196-197; **Eren**, Borçlar Özel, s. 127- 131, N. 374-384; **Yavuz/Acar/Özen**, Cilt I, s. 189-190; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 145-148.

değişiklik göstermesine yol açmaktadır. Ayıba karşı tekeffül sorumluluğu, ürün sorumluluk sigortası teminatı açısından son derece önemlidir. Ayıptan doğan sorumluluk ürün sorumluluğu ile karıştırılmaya da çok müsaittir. Bu sebeple aralarındaki farkların anlaşılabilmesi için ayıp hükümleri üzerinde kısaca durulması gerekmektedir[212].

3.1.2. Teminatın Maddî Kapsamı

Ürün sorumluluk sigortasında teminatın maddi kapsamını kural olarak hatalı veya ayıplı ürün oluşturur. Ancak bu maddi kapsamı oluşturan ürün ve üründeki ayıp veya hata kavramları ürün sorumluluk hukuku ile birebir örtüşmez. Bu sebeple gerekli ayrımın yapılması ve ürün sorumluluk sigortası teminatının maddi kapsamını oluşturan bu kavramların içinin detaylı biçimde doldurulması gerekir. Ancak ne Türk Hukukunda ÜSSGŞ ne de Alman AVB BHV (ProdHM)'de bu kavramların içeriği açıklanmamıştır[213].

3.1.2.1. Ürün

3.1.2.1.1. Ürün Sorumluluk Hukukunda Ürün Kavramı

Avrupa Birliği Hukukunda, ürün kavramının tanımlandığı ve ürün sorumluluğu için kusursuz sorumluluk rejiminin belirlendiği Direktif 1985 yılından bu yana uygulanmaktadır. Ürün kavramı, 85/374 sayılı eski Direktif m. 2 uyarınca "*bir taşınırın veya taşınmazın bütünleyici parçası olsun veya olmasın, elektrik dâhil tüm taşınır mallar"* olarak tanımlanmaktadır. 1985'ten bu yana dünya genelinde ürün kavramı ve kapsamı büyük ölçüde değişmiş olmasına karşın Direktifteki tanım mevcudiyetini korumuştur. Bu durum uygulamada ve doktrinde, Direktifin günümüz gelişmelerini yakalayamıyor ve sorunlarına cevap veremiyor oluşu sebebiyle yoğun eleştirilere sebep olmuştur. Zira tanımın mevcut hali uygulamada belirsizliklere sebep olmaktadır[214].

---

212 Ne var ki ürün sorumluluk sigortası kapsamında sorumluluk doğurabilecek her bir sözleşme türünü ve şartlarını incelemek ve ayrıca uluslararası karşılaştırmalar yapmak çalışmanın kapsamını aşacağından bu kadarlık açıklama ile iktifa edilmiştir.

213 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1., ProdHM 2008/2015, N. 9; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 17; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 86.

214 **ELI**, Guiding, s. 5; **Koch, Bernhard A./Borghetti, Jean-Sébastien/Machnikowski, Piotr/Pichonnaz, Pascal/Rodríguez de las Heras Ballell, Teresa/Twigg-Flesner, Christian/Wendehorst, Christiane**, Response of the European Law Institute to European Commission's Public Consultation on Civil Liability Adapting Liability Rules to the Digital Age and Artificial Intelligence, Journal of European Tort Law, C. 1, S. 13, 2022, s. 37; **Fairgrieve, Duncan/ Rajneri, Eleonora,** Is Software a Product under the Product Liability Directive?, Member State & Academic Perspectives, IWRZ: Zeitschrift für Internationales Wirtschaftsrecht, 2019, S. 1, s. 24; **De Bruyne, Jan/Gils, Thomas/Van Gool, Elias**, Tort Law and Damage Caused by AI Systems, Artificial Intelligence and the Law, 2. Bası, 2022, N. 31.

Bu eleştiriler neticesinde Komisyon söz konusu sorunu bertaraf etmek ve bu alanda yaşanan uyuşmazlıklara cevap verebilmek için ürün tanımının değişmesine karar vermiştir. Bu kapsamda 2024/2853 sayılı yeni Direktif m. 4 (1) uyarınca ürün, *"elektrik, dijital üretim dosyaları*[215]*, hammade ve yazılım da dahil olmak üzere bir taşınırın veya taşınmazın bütünleyici parçası olsun veya olmasın tüm taşınırlar"* olarak tanımlanmış ve dijital çağa uyumlaştırılmıştır[216].

85/374 sayılı eski Direktif hem Almanya hem de Birleşik Krallık iç hukukuna derç edildiğinden, bugün eski Direktifte yer alan tanım her iki hukuk sistemi için de aynen geçerlidir[217]. Almanya'nın, 2024/2853 sayılı yeni Direktifi 9 Aralık 2026 tarihine kadar iç hukukuna derç etmesi gerektiğinden ProdHaftG'deki mevcut tanımı kısa bir süre içerisinde yeni hükme uygun hale getirilecektir. Birleşik Krallık ise Avrupa Birliği'nden ayrıldığı için böyle bir uyum zorunluluğu bulunmamakla birlikte, Avrupa Birliği'ndeki yeni regülasyonlara ayak uydurmak amacıyla Temmuz 2024'te Birleşik Krallık Ürün Düzenleme ve Metroloji Yasa Tasarısı (*UK Product Regulation & Metrology Bill*)[218] (PRM) duyurmuştur. Tasarının 1. maddesinin 5. paragrafı uyarınca ürün kavramı, "*bir üretim yöntemi sonucunda ortaya çıkan maddi bir madde"* olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla Tasarı bu haliyle Avrupa Birliği hukukunun oldukça gerisindedir. Amerikan Hukukunda ise *Restatement (Third) of Torts* ürünü, "*kullanım veya tüketim için ticarî olarak dağıtılan maddi kişisel mal"* olarak tanımlanmaktadır. Ancak yine de birçok farklı eyalette ürünün farklı şekillerde tanımlandığı kanunlara rastlamak mümkündür[219].

Türk Hukukuna gelindiğinde ise ÜGTDK m. 3/s uyarınca ürün, "*her türlü madde, müstahzar veya eşya"* olarak tanımlanmıştır. Hükmün her türlü taşınır eşyayı kapsadığı kabul

---

215 Dijital üretim dosyaları, matkap, torna, freze ve 3D yazıcılar gibi makine veya aletlerin otomatik kontrolünü sağlayarak somut bir ürün üretmek için gerekli işlevsel bilgileri içermekte ve bu tür dosyaların hatalı olması durumunda gerçek kişilerin korunmasını sağlamak amacıyla ürün olarak kabul edilmektedir. **2024/2853 sayılı Direktif Gerekçe**, No. 16.

216 **MüKoBGB/Wagner,** ProdHaftG, § 2, N. 28; **Wagner,** Digital Age, s. 203; **Spindler,** Pros and Cons, s. 3; **Hacker, Philipp,** "The European AI Liability Directives- Critique of a Half-Hearted Approach and Lessons for the Future, 2023, s. 15. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4279796 ET. 14.03.2023; **Spindler,** CR, s. 690, N. 4

217 1987 tarihli İngiliz Consumer Protection Act m. 1 uyarınca ürün, "*mallar, elektrik, bileşen parçalar ve hammadde*" şeklinde tanımlanmaktadır.

218 Metin için bkz. https://bills.parliament.uk/publications/56103/documents/5027 ET. 18.09.2024.

219 https://www.legal500.com/guides/chapter/united-states-product-liability/ ET. 03.02.2024.

edilmektedir[220]. Taşınmazların durumu tartışmalıdır[221]. Müstahzar kavramı ise genellikle ilaç olarak yorumlanmakta ancak Kanunda ele alınış biçimi eleştirilmektedir[222]. ÜGTDK'nın uygulanmasına ilişkin Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği m. 4/h'de ise bu tanımın, "*tüketicilerin kullanımı için amaçlanan veya tüketicilerin kullanımı için amaçlanmamış olsa dahi makul ölçüde öngörülebilir koşullarda tüketiciler tarafından kullanılması muhtemel olan, gerek ticarî faaliyetler sonucunda gerekse başka yollarla tedarik edilen veya kullanıma sunulan, yeni, kullanılmış veya ıslah edilmiş her türlü madde, müstahzar veya eşya*" şeklinde çok daha geniş bir biçimde ele alındığı görülmektedir. Bu durumda Türk Hukukundaki hükümlerin, 85/374 sayılı Direktif esas alınarak oluşturulmasına rağmen çizdiği geniş çerçeve ile teknolojik gelişmeleri daha iyi kapsamakta ve eksikliklerine rağmen söz konusu düzenlemenin ötesine geçmektedir[223].

Bu tanımların kapsamı incelenirken uluslararası hukukta ve Türk Hukukunda yapılmış olan ancak bugün için güncelliğini yitirmiş tartışmaları uzun uzadıya ele almaya bu çalışmada ihtiyaç duyulmamıştır. Zira bugün bu tartışmalar büyük ölçüde bertaraf edilmiştir. Örneğin elektrik, bugün gerek eski gerekse yeni Direktif metninde açıkça ürün olarak kabul edilmektedir. Türk Hukukunda ise hükümde özel olarak vurgulanmıyor olmakla birlikte ÜGTDK m. 3/s'nin tüm taşınırları içine alan kapsayıcı ifadesi gereği elektrik, doktrinin tamamı tarafından ürün olarak kabul edilmektedir[224]. Benzer bir durum taşınır veya taşınmaz malların bütünleyici parçaları için de geçerlidir. Yine eski ve yeni Direktif metinlerinde açıkça yer aldığı üzere bir taşınırın veya taşınmazın bütünleyici parçası olsun olmasın tüm taşınırlar ürün olarak

---

220 **Ünal/Kalkan**, s. 66; **Atamer/Kurtulan Güner,** s. 553-554; **Çelt,** s. 89; **Baş**, s. 370; **Arat/Akıncı,** s. 370. Eski Kanun dönemi için bkz. **Aydos, Oğuz Sadık**, Ürün Sorumluluğu, Ankara 2009, s. 130.

221 Bu hususta farklı görüşler bulunmaktadır. ÜGTDK yürürlüğe girmeden önce mülga TKHK m. 4 kapsamında taşınmazların da olduğu, burada amaca uygun yorum yapılarak taşınmazların ürün olarak kabul edilemeyeceği yönünde bkz. **Kırca**, Ürün Sorumluluğu, s. 192; **Havutçu**, s. 122. Aynı görüşün güncelleştirilerek, taşınmazların da ÜGTDK kapsamında değerlendirmek gerektiği ancak bunların ürün olarak kabul edilemeyeceği yönünde bkz. **Kanışlı,** Üreticinin Sorumluluğu, s. 1432. Buna karşın Türk Hukukunda taşınmazların da ürün sorumluluğunun konusunu oluşturduğu yönünde bkz. **Akçura Karaman**, s. 280; **Kulaklı, Erhan**, Ürün Sorumluluğu ve Ayıp Kavramı, İstanbul 2009, s. 19. ÜGTDK kapsamında ise bkz. **Okur**, s. 289-290; **Polat,** Ürün Sorumluluğu, s. 984; **Sirmen,** s. 71.

222 **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1432; **Atamer/Kurtulan Güner**, s. 553; **Baş**, s. 370; **Çelt**, s. 90; **Polat**, Ürün Sorumluluğu, s. 986; **Sirmen**, s. 71; **Arat/Akıncı**, s. 370.

223 ÜGTDK'daki ürün kavramının içeriğinin Teklif (bugün için yeni Direktif) ile uyumlu olarak, kabul edilen yeni ürünleri de kapsayacak şekilde geniş bir şekilde yorumlanabileceği yönündeki görüşümüz için bkz. **Arat/Akıncı**, s. 370.

224 **Kırca**, Ürün Sorumluluğu, s. 186; **Havutçu**, s. 121; **Aydos**, s. 133; **Akçura Karaman,** s. 286; **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1431; **Atamer/Kurtulan Güner**, s. 555; **Ünal/Kalkan**, s. 66; **Baş**, s. 370; **Çelt**, s. 90; **Polat**, Ürün Sorumluluğu, s. 986; **Arat/Akıncı**, s. 370; **Sağlam, İlyas**, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'na Göre Üreticinin Sorumluluğu, Ankara 2023, s. 121.

kabul edilmiştir. ÜGTDK m. 3/s hükmünün ele alınış biçimi dolayısıyla aynı yorumun Türk Hukuku için yapılmasının önünde kanaatimizce bir engel bulunmamaktadır[225].

Bir başka husus ise tarım ürünleri ve av hayvanları ile ilgilidir. 85/374 sayılı Direktif metninin yürürlüğe girdiği ilk halinde, doğal tarım ürünleri ve av hayvanlarının ürün olarak kabul edip etmeme kararı üye devletlere bırakılmıştır. Ancak daha sonra Avrupa'da baş gösteren deli dana hastalığı ve tarım ürünlerinin gen teknolojisi kullanılarak değiştirilmesi sebebiyle bu serbesti kaldırılmış ve tüm üye devletlerin nezdinde tarım ürünlerinin de ürün olarak kabul edilmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu kapsamda ister toprakta ister serada (meyve, sebze, tahıl ve benzeri) ister suda (hidroponik tarım) yetiştirilmiş olsun tüm tarım ürünleri, onların bütünleyici parçaları ve ayrıca evcil veya yabani olması önem arz etmeksizin hayvanların kendisi ve kendisinden elde edilen tüm ürünler (et, süt, yumurta, post, deri, tüy, gübre ve benzeri) ürün olarak kabul edilmektedir. Deniz ürünleri ve arıcılıktan elde edilen ürünler de üründür[226]. Bu ürünler de yine ÜGTDK'nın geniş tanımı içerisine girmektedir.

Bunların dışında kanaatimizce teminat için de önem arz edecek olan gayri maddi malvarlıkları ve dijital ürünlerin üzerinde ayrıca durmak gerekir. Gayri maddi malvarlıklarının ürün tanımının kapsamına girip girmediği tartışması yıllardır güncelliğini korumaktadır. Bu tartışmanın temel sebebi 85/374 sayılı eski Direktif metninin bu tür ürünleri içerecek şekilde geniş bir tanım içermiyor oluşudur[227]. Gerçekten de gayri maddi malvarlıklarından kaynaklanan zararların (ki bunların en önemlileri günümüz için yazılım, yapay zekâ uygulamaları gibi dijital ürünlerdir) ürün sorumluluğu kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği belirsizliğini korumaktadır[228]. Söz konusu gayri maddi malvarlıklarının taşınır (fiziksel) bir ürüne bağlı olması halinde bu varlıklar, Avrupa Birliği Hukuku ve Türk Hukuku nezdinde şüphesiz ürün olarak kabul edilmektedir. Böyle ürünlerden kaynaklanan zararlar, zararın nihaî üründen mi yoksa gayri maddi malvarlığından mı kaynaklandığı hususu önem arz etmeksizin üreticinin (ve üretici gibi sorumlu olanların) sorumluluğu altındadır. Bununla birlikte gayri maddi malvarlıklarının (dijital ürünlerin) kendi başlarına bağımsız olarak birer ürün olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği meselesi tartışmalıdır[229]. Bu durum 2020 yılında yayınlanan Avrupa Birliği Komisyon raporunda da ele alınmış, Direktifte değişiklik yapılması

---

225 Bu hususta eski kanun döneminde bkz. **Aydos**, s. 140-141.

226 **Kırca**, Ürün Sorumluluğu, s. 189-190; **Aydos**, s.141-146.

227 **Havutçu**, s. 70; **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1423.

228 **ELI**, Guiding, s. 5; **Koch/Borghetti/Machnikowski/ Pichonnaz/ Rodríguez de las Heras Ballell/ Twigg-Flesner/Wendehorst**, s. 37; **Fairgrieve/Rajneri**, s. 24; **De Bruyne/Gils/Van Gool,** s. 377-380, N. 31.

229 **ELI**, Guiding, s. 5.

gerektiği vurgulanmıştır[230]. Nitekim 2024/2853 sayılı yeni Direktif düzenlenirken bu husus dikkate alınmış ve yazılım[231], 3D yazıcılar ve dolayısıyla yapay zekâ sistemleri, nesnelerin interneti (IoT) ve otonom araçlar ürün sorumluluğu hukuku kapsamında birer ürün olarak kabul edilmiştir[232]. Böylece gayri maddi malların tamamına yakınının bir taşınırın veya taşınmazın bütünleyici parçası olmasına gerek kalmaksızın ürün kavramı içerisinde olduğunu yasal bir düzleme kavuşturmuştur[233]. Ancak Avrupa Birliğine üye devletlerin bu hükümleri iç hukuka derç etmek için 9 Aralık 2026 tarihine kadar vakti bulunmaktadır. Dolayısıyla bugün Alman Hukukunda veri ve programlar gibi dijital ürünler hâlâ yalnızca bir veri taşıyıcısında depolandıkları müddetçe ürün olarak kabul edilmektedir[234]. Türk Hukukunda ise doktrindeki baskın görüş, ÜGTDK m. 3/s bendinde yer alan "*her türlü madde*" ifadesi gereği, sadece maddi malların değil aynı zamanda gayri maddi malların ve yazılımların da ürün kapsamı içerisinde yer aldığı yönündedir[235].

3.1.2.1.2. Teminatın Maddi Kapsamını Oluşturan Ürün Kavramı

Ürün sorumluluğu kapsamında "ürün" olarak kabul edilen bu malvarlıklarının ürün sorumluluk sigortası teminatının maddi konusunu oluşturabilmesi için öncelikle ticarî olarak

---

230 **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1425. Yapay zekâ, nesnelerin interneti ve robotiğin ürün güvenliği ve sorumluluğuna yönelik etkilerine ilişkin 19.2.2020 tarihli AB Komisyonu Raporu, COM (2020) 64 final, s. 13-14. (*Report on the Safety and Liability Implications of Artificial Intelligence, the Internet of Things and Robotics, COM(2020) 64 final*). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52020DC0064 ET. 22.01.2025.

231 Bir cihazda depolanmış yazılımlar ile bulut teknolojileri yoluyla erişilmiş yazılımlar da hüküm kapsamında birer üründür. **Spindler**, Pros and Cons, s. 4; **Spindler**, CR, s. 690, N. 5. Buna karşın yazılımların kaynak kodları ve açık kaynak kodları, saf bilgi niteliğinde olduklarından ürün olarak kabul edilmemektedir. Saf bilginin ürün oluşturmadığı 2021 yılında Avrupa Adalet Divanı (ABAD) tarafından verilen *Krone* kararında ele alınmıştır. Mahkeme, yalnızca bilgi niteliğinde olan sağlık tavsiyesinin Direktif kapsamında korunmayacağına karar vermiştir. Karar No. ABAD, 10.6.2021, C-65/20 (VI. / Krone Verlag), para. 29 vd. Karara ilişkin detaylı değerlendirme için bkz. https://europeanlawblog.eu/2022/01/19/case-c-65-20-krone-offering-some-clarity-relating-to-product-liability-information-and-software/ ET. 03.03.2023. **De Bruyne/Dheu /Ducuing**, s. 17; **Wagner,** Digital Age, 202; **Spindler**, Pros and Cons, s. 4; **Hacker**, s. 15; **Arat/Akıncı**, s. 372.

232 **2024/2853 sayılı Direktif Gerekçe**, No. 13.

233 **MüKoBGB/Wagner,** ProdHaftG, § 2, N. 28; **Wagner,** Digital Age, s. 203; **Spindler**, Pros and Cons, s. 3; **Hacker**, s. 15; **Spindler**, CR, s. 690, N. 4.

234 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 10; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 44; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 94; **Prölss, Jürgen/Martin, Anton/Voit, Wolfgang**, Versicherungsvertragsgesetz: VVG, 31. Bası, Münih 2021, ProdHM, Ziff. 1, N. 4.

235 **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1432-1434; **Atamer/Kurtulan Güner**, s. 555-556; **Yasan Tepetaş, Candan**, İmalatçının Sorumluluğu ve Uygulanacak Hukuk, İstanbul 2021, s. 53; **Sağlam**, s. 140; **Sirmen**, s. 72; **Arat/Akıncı**, s. 370. Eski Kanun döneminde aynı yönde bkz. **Kırca**, Ürün Sorumluluğu, s. 196; **Aydos**, s. 137; **Akçura Karaman**, s. 289. Aksi yönde **Havutçu**, s. 122; **Polat**, Ürün Sorumluluğu, s. 987.

kullanılabilmelerine, bir diğer ifade ile "emtia" olmalarına bağlıdır[236]. Emtia (*Ware*) tabiri, genel olarak, ticarî işlemlere konu olan veya ticarî olarak devredilebilen taşınabilir fiziksel nesneleri ifade eder[237]. Dolayısıyla ticarî hayatta el değiştirdikleri, ticarete konu oldukları ölçüde ürünler, ürün sorumluluk teminatının maddi kapsamını oluşturacaktır[238]. Nitekim yeni tarihli bir İngiliz Temyiz Mahkemesi kararında da ürün sorumluluk sigortası teminatı altında olan ürünün ayırt edici özelliğinin "*en azından başlangıç itibariyle bir kişiden diğerine devredilebilen somut ve taşınabilir bir öğe olması ve yalnızca üzerine kurulduğu arazinin bir parçasını oluşturmak için var olan bir şey olmaması*" olduğu ifade edilmiştir. Kararda ayrıca bir serinin parçası olmak, ayrı olarak satın alınabilir olmak veya şantiye dışında oluşturulmuş bulunmak gibi kriterlerin de söz konusu malvarlığının teminat kapsamında bir "ürün" olduğuna delalet teşkil ettiği belirtilmiştir[239].

Bu da ürün sorumluluk sigortası kapsamındaki ürün kavramı ile Türk Hukukunda ürün sorumluluğu ile korunan ürün kavramının bu açıdan farklı oldukları anlamına gelir. Zira Yönetmelik m. 4/h kapsamında bir üründen kaynaklanan zararların ürün sorumluluğuna girebilmesi için bu ürünün ticarî faaliyet sonucunda devredilmiş olması şart değildir. Ürün başka bir amaç veya sözleşme ile devredilmiş olsa dahi ürün sorumluluğu gündeme gelebilir. Diğer taraftan 85/374 sayılı Direktif m. 7/c kapsamında üreticinin, satış veya ekonomik amaçlı kira, finansal kiralama veya kâr amacı güden başka bir faaliyetle üretim yapıyorsa sorumluluğunun doğacağı belirtilmiştir. Benzer şekilde 2024/2853 sayılı Direktifte de ücret karşılığı olsun veya olmasın ancak mutlaka ticarî bir faaliyet sebebiyle devredilen veya üretilen ürünlerden kaynaklanan zararların tazmin edileceği kabul edilmektedir. Direktif m. 4 (7)'de piyasaya sunma ve m. 4 (9)'da hizmete sunma kavramları tanımlanırken açıkça "ticarî bir faaliyet sırasında" ifadesi yer almaktadır. Dolayısıyla "ticarî anlamda el değiştirme" şartı Avrupa Birliği ürün sorumluluk düzenlemeleri ile uyumludur.

---

236 Alman Hukuku için bkz. **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM, Ziff. 1, N. 2; **Späte/Schimikowski Schimikowski**, ProdHM, N. 10; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1. ProdHM 2008/2015, N. 10; **Littbarski,** Ziff. 1, N. 87; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 44; İngiliz Hukuku için bkz. **Colinvaux's Law of Insurance**, N. 21-230; Amerikan Hukuku için bkz. **Henderson**, s. 429.

237 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 10; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 42; **Henderson**, s. 431.

238 Alman Hukuku için bkz. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 10; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 42-44; **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM, Ziff. 1, N. 4; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 87. Anglo-Sakson Hukuku için bkz. **Derrington/Ashton**, N. 11.165, s. 2348.

239 Karar için bkz. *Aspen Insurance UK Ltd v Adana Construction Ltd* [2015] EWCA Civ 176. http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2015/176.html

Ürünün, nihai ürün, ara ürün, yarı-mamül veya hammadde olması ise ürün sorumluluk sigortası teminatının maddi konusunu oluşturması açısından önem taşımaz[240]. Ürünün tek başına kullanılabilir olması da gerekmez[241]. Bu hususta Türk uygulamasında hammadde üreticilerinin piyasadaki hâkim konumları sebebiyle müşterileri ile aralarındaki sözleşmelere özel olarak sorumsuzluk kaydı ekledikleri ve bu hükme güvenerek ürün sorumluluk sigortası yaptırmayı gerekli görmedikleri eklenebilir.

Öte yandan sigorta ettiren tarafından üretilmeyen, doğrudan doğruya doğadan elde edilen örneğin, bitkiler, hayvanlar ve bunlardan elde edilen ürünler de ürün sorumluluk sigortası teminatı içerisinde yer almaktadır[242]. Doktrinde, genel şartlarda yer alan hükümlerin tamamının doğal ürünler hakkında uygulanamıyor oluşunun, bu varlıkların ürün niteliğini etkilemeyeceği ifade edilmektedir[243].

Bir ürünün, ürün sorumluluk sigortası ile teminat altına alınan ürün olarak nitelendirilebilmesi için aranan bir diğer şart ise bu ürünün sigorta ettirenin poliçede yer alan üretim ve faaliyet konusu çerçevesinde ürettiği/devrettiği ürünlerden olması gerekliliğidir[244]. Günümüzde özellikle Amerikan ve İngiliz piyasalarında akdedilen poliçelerde üretimin yanı sıra özel olarak "*sigortalının bakımı, gözetimi ve kontrolünden çıkarak…satılan, kiralanan, tedarik edilen, işlenen, sunulan, inşa edilen, değiştirilen, onarılan, dağıtılan, kurulan ürünler*" gibi spesifik ifadelere yer verilerek teminatın sınırlarının bu yönden belirginleştirildiği görülmektedir[245]. Benzer şekilde Alman uygulamasında da açıkça ürün sorumluluk sigortasının "*sigorta ettiren tarafından üretilen ve tedarik edilen ürünlerden*" kaynaklanan zararları teminat altına aldığı ifade edilmektedir[246]. Dolayısıyla yukarıdaki şartları sağlayan ürünlerin aynı zamanda mutlaka poliçede belirtilen iş kapsamında ve yine poliçede sınırları çizilen şekilde sigortalı ile bağlantılı bir ürün olması gerekmektedir.

Ne var ki tüm bu şartları sağlıyor olmasına rağmen söz konusu ürün uygulamada ürün sorumluluk sigortası teminatı kapsamında korunmuyor da olabilir. Örneğin, kara, deniz, hava

---

240 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 9; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 49.

241 **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM, Ziff. 1, N. 2; **Littbarski,** Ziff. 1, N. 86; **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 9-10; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 17.

242 **Littbarski**, Ziff. 1, N. 86; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 1, N. 9-10; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 17.

243 **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 1, N. 9.

244 Alman Hukuku için bkz. **Littbarski**, Ziff. 1, N. 86. İngiliz Hukuku için bkz. **Eagleston/Madge**, s. 87.

245 **Ostrager/Newman,** § 7.03[c], s. 542; **Derrington/Ashton**, No. 11.165, s. 2348; **Eagleston/Madge**, s. 87; **Colinvaux's Law of Insurance**, N. 21-230. Benzer bir poliçe örneği için İngiliz Hukukunda Temyiz Mahkemesi tarafından verilen *Aspen Insurance UK v Adana Construction Limited* [2015] EWCA Civ 176 kararı incelenebilir.

246 **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 18; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 33;

veya raylı taşıtlar böyledir. Bu araçların taşınır eşya oldukları şüphesizdir[247]. Nitekim 85/374 sayılı ve 2024/2853 sayılı Direktif ile ÜGTDK'nın metin ve gerekçelerinde yer almıyor olmakla birlikte doktrinde, bu araçlarının ürün sorumluluk hukuku kapsamında ürün oldukları kabul edilmektedir[248]. Buna karşın, bu ürünler, sigorta şirketleri tarafından koruma altına alınmak istenmeyen bir ürün grubudur. Ürün sorumluluk poliçelerinde baskın olarak bu araçların kapsam dışında bırakıldıkları görülmektedir. Bu sebeple poliçe şartları ve istisna hükümleri ile hangi ürün gruplarının teminat kapsamı dışında bırakıldığı titizlikle incelenmelidir.

Veri ve yazılımlar için ise farklı bir durum geçerlidir. Yukarıda da izah edildiği üzere 2024/2853 sayılı Direktif ile ürün olarak kabul edilmiş olmakla birlikte, Avrupa Birliğine üye devletlerin iç hukuklarını yeni Direktif ile uyumlu hale getirmeleri için 9 Aralık 2026 tarihine kadar vakitleri olduğundan, bugün Alman Hukukunda veri, yazılım ve programlar ancak fiziksel bir veri taşıyıcıda depolandıkları müddetçe ürün olarak kabul edilebilmektedir. Dolayısıyla bugün için Avrupa Birliğine üye devletlerde düzenlenen ürün sorumluluk sigorta teminatları, bu tür malvarlıklarından kaynaklanan zararları, "hatalı üründen kaynaklanan zararlar" kapsamında tazmin etmemektedir[249]. Öte yandan Alman doktrininde, Alman AVB BHV (ProdHM) ile ürün ile bağlantılı iş ve hizmetlerin teminat altındaki zararları doğurabileceği açıkça kabul edildiğinden hareketle, 85/374 sayılı eski Direktif ile ürün olarak kabul edilip edilmediğine bakılmaksızın veri ve yazılımların ürün sorumluluk sigortası teminatı altında olduğunu kabul eden yazarlar da bulunmaktadır[250]. Türk Hukukunda ise bu ürün grubu ÜGTDK ile ürün sorumluluğu doğuran birer ürün olarak kabul edilmesine karşın Türk sigorta uygulamasında 85/374 sayılı eski Direktif kapsamında kabul edildiği gibi ancak bir fiziksel taşıyıcıya/eşyaya bağlı olmaları halinde bu ürünlerin sigorta teminatı kapsamında olduğu, aksi taktirde koruma kapsamına girmeyeceği düşünülmektedir. Bu tür ürünler üreten, satan, ithal eden sigorta ettirenlere Türk uygulamasında da siber sigortalar önerilmektedir. Ancak doktrinde, ürün sorumluluk sigortasının yapay zekâ, otonom araçlar veya robotlar gibi dijital

247 **Sirmen**, s. 9.

248 **Kırca**, Ürün Sorumluluğu, s. 188-189; **MüKoBGB/Wagner**, ProdHaftG, § 2, N. 9.

249 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 10; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 44; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 94; **Prölss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 1 N. 4.

250 Ancak bu yazarlar yine de teminattaki boşluklar ve sınırlandırma sorunları nedeniyle zararın tamamının teminat altına alınması isteniyorsa bilişim teknolojileri hizmet sağlayıcılarına ayrı bir siber sigorta yaptırmaları tavsiye etmektedir. **Thürmann/Kettler**, s. 64.

ürünleri de kapsayacak şekilde geniş bir teminat sunabileceği, hatta bu ürünler için zorunlu bir ürün sorumluluk sigortasının dahi gündeme gelebileceği haklı olarak düşünülmektedir[251].

Son olarak kan ve kan ürünlerin de kısaca söz etmek gerekir. Zira yirminci yüzyılın sonlarındaki tıbbi trajedilerden biri de AIDS'e yakalanmış ve daha sonra vefat etmiş binlerce hemofili hastasının hayatı üzerinde yıkıcı bir etkisi olan Faktör VIII ürünleridir. Faktör Vlll ürünleri, Amerika Birleşik Devletleri'nde, bir virüs enfeksiyonu taşıma riski yüksek olan bireylerin bağışladığı kanlardan üretilen bir kan ürünüdür. Damar içi uyuşturucu kullanıcıları ve rasgele cinsel ilişkide bulunan erkek eşcinsel bireyler gibi yüksek riskli donörlerin taranamaması ve 1984 yılına kadar ürünleri HIV'den koruyabilen ısıl işlem teknikleri geliştirilememiş olması sebebiyle birçok hasta Faktör Vlll ürünleri sebebiyle zarar görmüştür. Açılan davalarda üreticilerin kontaminasyonu fark etmiş olmaları gerektiği, kontaminasyon riskine karşı uyarı konusunda ihmalkâr davrandıklarını ve kontamine kan ürünlerini piyasaya sürmekten kesinlikle sorumlu oldukları iddia edilmiştir[252]. Dolayısıyla enfekte olmuş kan veya kan ürünün vücuda enjekte edilmesi ile doğan zararların teminat altında olup olmayacağı sorusu gündeme gelebilir. Bu değerlendirmede, kan ve kan ürünlerinin ürün sorumluluk hukuku anlamında birer ürün olarak kabul edilip edilmeyeceği ve sigortayı kimin yaptıracağı hususu önem arz eder. Öncelikle, ÜGTDK'daki ürün tanımı içerisinde "*her türlü madde*" ifadesi yer aldığından, doktrinde kan ve kan ürünlerinin sebep olduğu zararların ürün sorumluluğu kapsamında tazmin edilebileceğinin ileri sürüldüğü görülmektedir[253]. İngiliz Hukukunda da benzer şekilde kan ve kan ürünlerinin ürün sorumluluğu doğurduğu kabul edilmektedir[254]. Bu kabule rağmen bu tür ürünlerin verdikleri zararın sigorta kapsamında korunabilmesi kanaatimizce ancak hastane veya laboratuvar gibi kan ve kan ürünü işleyen kurumların ürün sorumluluk sigortası sigorta ettireni olmalarına bağlıdır. Aksi halde örneğin, HIV hastası olması

---

251 **Ünan**, Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 324.

252 Bkz. Wadleigh, et al. v. Rhone-Poulenc Rorer, Inc., 157 F.R.D. 410 (N.D.Ill.1994). **Mildred**, s. 247. Örneğin Amerika'da görülen *Transamerica Insurance Company v Doe* 173 Ariz 112, 840 davasında kontamine kanın motorlu araç sigorta poliçesini tetikleyip tetiklemeyeceği değerlendirilmiştir. Bu davada, bir trafik kazası sonrasında acil tıbbi yardım sırasında davacıya HIV virüsü taşıyan kan enjekte edilmiştir ancak bu işlem sonrası davacı hastalanmamıştır. Mahkeme, davacıların ciğerlerinde asbest liflerinin varlığının bedensel zarar için yeterli bir kanıt olmadığını kabul eden kararları göz önünde bulundurarak, bu gerekçenin doğrudan HIV maruziyet vakalarına da uygulanacağına karar vermiştir. Bu nedenle, davacı HIV'e yakalanmadığından, hiçbir bedensel zarar olmayacağı ve dolayısıyla zararın poliçe kapsamında olmadığına karar vermiştir. **Mildred**, s. 248, N. 5.106.

253 **Kara, İlhan**, İmalatçının Ürün Sorumluluğu, Ankara 2021, s. 288. Aksi yönde (eski kanun döneminde) bkz. **Aydos**, s. 134

254 **Howells**, **Geraint/Mildred, Mark**, Infected Blood: Defect and Discoverability A First Exposition of the EC Product Liability Directive, The Modern Law Review, Vol. 65, No. 1, Ocak 2002, s. 96 vd.

sebebiyle ürün sorumluluğu kapsamında kan bağışçısından talepte bulunulmasının kanaatimizce ürün sorumluluk sigortası kapsamında makul bir sonucu bulunmayacaktır.

3.1.2.2. Üründeki Hata ve Ayıbın Teminat Kapsamında Değerlendirilmesi

3.1.2.3. Genel Olarak

Bir ürünün ürün sorumluluk teminatının maddi konusunu oluşturabilmesi için zararın üründeki hatadan veya ayıptan kaynaklanıyor olması gerekir. Ürünün hatalı veya ayıplı olması ürün sorumluluk sigortası teminatının tetiklenmesi için aranan bir ön şarttır[255]. Üründeki hata veya ayıp belirlenirken yapılacak değerlendirme ise sorumluluk hukuku temelinde gerçekleşir[256].

Üretilen veya satılan ürünün sözleşmeye uygun olmaması halinde ürünün ayıplı olduğu kabul edilir[257]. Hatanın varlığı ise sözleşmedeki hükümlere göre değil objektif ölçütlere göre belirlenir. Hata, bir ürünün objektif olarak kendisinden beklenen güvenliği sağlayamaması halinde ortaya çıkar[258]. Dolayısıyla hata ve ayıp kavramları birbirlerinden farklı iki kavram olmakla birlikte her iki halden kaynaklanan zararlar da ürün sorumluluk sigortasının konusunu oluşturabilir. Sigortacı ve sigorta ettiren arasındaki sözleşmede ürünün hatalı veya ayıplı olduğunun ispatı ise sigorta ettirene aittir[259].

Türk Hukukunda ÜSSGŞ m. A.1 uyarınca zararın teminat altına alınabilmesi için ürünün kusurlu (hatalı veya ayıplı) olması aranmaktadır. Bunun dışında hatanın veya ayıbın türüne ilişkin ne söz konusu hükümde ne de ilerleyen hükümlerde özel bir düzenleme

---

255 Alman hukuku için bkz. **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 36; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 73; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4, ProdHM 2008/2015, N. 10; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 35; **Littbarski**, Ziff. 4, N. 58, s. 174; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.595. İngiliz Hukuku için bkz. **Colinvaux's Law of Insurance**, Chapter 21, Section 4, N. 21-230; **Henderson**, s. 429. Türk Hukuku için bkz.

256 **Langheid/Wandt-Thürmann**, §310, N. 73; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4, ProdHM 2008/2015, N. 10.

257 **Havutçu**, s. 25; **Eren**, s. 102; **Aral/Ayrancı**, s. 154; **Yazıcı**, s. 150; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 73; **Thürmann/Kettler**, s. 101.

258 **Havutçu**, s. 26-32; **Yazıcı**, s. 150.

259 Örneğin Bakırköy 5. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin E. 2021/571 K. 2022/801 no.lu 12.9.2022 tarihinde verdiği kararda, ürün sorumluluk sigortası ile koruma altında olan akünün yangına neden olacak biçimde ayıplı bir ürün olduğuna ilişkin somut bir bilgi ve belge olmadığı gerekçesi ile sigorta şirketinin ödeme yapmasına gerek olmadığına hükmetmiştir. Mahkeme bu hususu şu şekilde ifade etmiştir; "*Sigorta poliçesinin hukuken geçerli bir poliçe olduğu, Dava dosyası içerisinde akünün kutup başında oluşan olası bir arkın, akünün imalatı kaynaklı bir hata sonucu oluştuğuna ilişkin teknik bir bulgu, belge veya ölçüm olmadığı, teknik değerlendirme sonucunda, kutup başında oluşan arkın veya yangına neden olan etkenin kutup başında kötü temas yüzeyi oluşması sonucu meydana geldiği, akünün doğrudan yangına neden olacak biçimde ayıplı bir ürün olduğuna ilişkin somut bir bilgi ve belge olmadığı,..*" www.lexpera.com.tr ET 24.05.2024

bulunmamaktadır. Ancak bu durum, hata ve ayıptan kaynaklanan bütün zararların teminat altında olacağı anlamına gelmez.

Alman AVB BHV (ProdHM)'de ise sigortanın konusu ve amacının düzenlendiği 1 numaralı hükümde ayıp veya hata ayrımı yapılmaksızın, doğrudan üründen kaynaklanan zararlardan söz edilmektedir. Ek teminatların düzenlendiği ProdHM § 4.1 hükmünde "ayıp" kavramına, ProdHM § 8.3'te ise tasarım, üretim veya talimat hatasından meydana gelen zararlara yer verilmektedir[260].

Bu sebeple ürün sorumluluk sigorta teminatının maddi konusunu oluşturan ürünün hatalı ve ayıplı olması ile neyin kastedildiğini anlamak ve nelerin teminatın kapsamına gireceğini değerlendirmek önemlidir.

3.1.2.4. Hata (Uygunsuzluk) Türleri

Uygunsuzluk veya çalışmamızda kullanmayı tercih ettiğimiz tabir ile hata, ÜGTDK m. 3 f. I (r) uyarınca "*ürünün ilgili teknik düzenlemeye veya genel ürün güvenliği mevzuatına uygun olmama hali*" olarak tanımlanmaktadır. Teknik düzenleme ise ÜGTDK m.3 f. I (n)'de "*idarî hükümler de dâhil olmak üzere, ürünün niteliğini, işleme veya üretim yöntemlerini veya bunlarla ilgili terminoloji, sembol, ambalajlama, işaretleme, etiketleme veya uygunluk değerlendirme işlemlerini tek tek veya birkaçını ele alarak belirleyen uyulması zorunlu mevzuat*" tır. Bu düzenleme görüldüğü üzere oldukça geniş bir çerçeve çizer ve dolayısıyla ürünün, Türk Hukukunda yer alan tüm düzenlemelere ve taraf olunan tüm sözleşmelere uygun olarak gerekli tüm makul güvenlik beklentilerini taşımasını gerektirir[261].

85/374 sayılı Direktif m. 6 (2) uyarınca da üründeki hata, "*tüm koşullar dikkate alındığında kişinin haklı olarak beklediği güvenliğin sağlanamaması"* olarak tanımlanmaktadır. Hükmün devamında kişinin haklı beklentileri değerlendirilirken ürünün piyasaya sürüldüğü tarihin yanı sıra sunumu ve kullanım amacının da dikkate alınması gerektiği

---

260 Alman Ürün Sorumluluk Sigortası Modeli Alman Hukuku ve uygulamaları baz alınarak oluşturulmuş bir metindir. Alman Hukukunda ayıplı ürün sebebiyle meydana gelen zararlardan doğan sorumluluk söz konusu olduğunda öncelikle BGB'ye; hatalı ürün sebebiyle meydana gelen zararlardan doğan kusursuz sorumluluk için ise öncelikle ProdHaftG'ye başvurulur. ProdHaftG yalnızca tüketici işlemlerini içeren bir düzenleme olduğundan, ticarî işlemlerde hatalı ürün sebebiyle doğan zararlar için başvurulacak ilk kaynak BGB'dir. Ticarî işlemlerde hatalı üründen kaynaklanan zararlar imalatçının haksız fiil sorumluluğu kapsamında özen yükümlülüğünün ihlâline ilişkin BGB § 823 (1)'e; akdî sorumluluğu ise BGB § 433 ve devamında yer alan satış sözleşmesine ilişkin hükümlere bağlıdır.

261 **Ünal/Kalkan**, s. 57; **Yazıcı**, s. 175.

düzenlenmiştir[262]. Bu düzenlemeyi takiben Alman ProdHaftG ve İngiliz CPA'nın 3. Bölümünde özellikle piyasaya sunumu, kendisinden makul olarak beklenebilecek kullanımı ve piyasaya sürüldüğü zamanı dâhil olmak üzere tüm koşullar dikkate alındığında kendisinden makul olarak beklenebilecek haklı güvenliği sağlayamayan ürünün hatalı olduğu düzenlenmiştir[263]. Yeni Direktif ile ise hata kavramının kapsamı değişmiş ve bir ürünün hatalı olduğunun kabul edilebilmesi için tüm koşullar dikkate alındığında herhangi bir kişi tarafından değil, genel olarak "toplum" tarafından beklenen güvenliğin sağlanamaması gerektiği düzenlenmiştir. Toplum tarafından beklenen güvenlik ise söz konusu ürünün kullanım amacı, makul olarak öngörülebilir kullanımı, sunumu, objektif özellikleri, beklenen ömrü ve ürünün hedeflediği kullanıcı grubunun özel gereksinimleri de dahil olmak üzere çeşitli faktörler dikkate alınarak değerlendirilecektir[264].

Hata türleri hakkında ne Türk ÜGTDK[265] ne Alman ProdHaftG ne de İngiliz CPA'da herhangi bir kategorizasyon yapılmamıştır. Buna karşın literatürde mahkeme kararları ile de benimsenmiş bir hata sınıflandırılması yapılmaktadır. Bu sınıflandırma Amerikan *Restatement (3rd) of Torts*'da da benimsenmektedir[266]. Buna göre hata türleri dörde ayrılır. Bunlar; tasarım hatası, üretim hatası, bilgilendirme hatası ve gözlem hatasıdır[267].

Tasarım hatasında (*Konstrüktionsfehler- Defective Design*), ürünün tasarlanması ve planlanması sırasında meydana gelen bazı eksiklik veya yanlışlıklar sebebiyle ürün zarara sebebiyet vermektedir. Bu tür hatalar üretilen tüm serinin hatalı olmasına yol açar[268]. Dolayısıyla geniş çaplı bir zarara sebebiyet vereceğinden teminat altında olup olmadığının tespiti önemlidir[269]. İngiliz uygulamasında tasarım, plan, formül, teknik şartnamedeki hatadan kaynaklanan zararlar genellikle ürün sorumluluk sigortası teminatı kapsamı dışında bırakılmaktadır[270]. Tasarım hatasının seri halinde üretilen ürünlerin tamamının hatalı olmasına yol açması nedeniyle riskin boyutu sigortacılar tarafından tahmin edilemez bir hal aldığından,

---

262 **Öztan**, İmalatçının Sorumluluğu, s. 147; **Kırca**, Ürün Sorumluluğu, s. 134 vd.; **Erlüle**, s. 110; **Kulaklı**, s. 48.

263 İngiltere'de verilen *Gee & Others v DePuy International Limited* [2018] EWHC 1208 (QB) kararında ürünün haklı beklentiyi karşılayıp karşılamadığını değerlendirirken; ürünün pazarlanması, tedarik tarihi, güvenlik işaretleri, uyarılar, üründen beklenen makul beklentiler ve ürünün üreticisi tarafından bir başkasına tedarik edildiği zamanın esas alınması gerektiğine hükmedilmiştir.

264 **2024/2853 sayılı Direktif Gerekçe**, No. 30

265 **Okur**, s. 392. Yazara göre hukukumuzdaki genel ayıp kategorileri hata için de benimsenebilir.

266 **Akçura**, s. 236.

267 **Okur**, s. 325 vd.; **Yazıcı**, s. 160.

268 **Fairgrieve/Goldberg**, N. 14.48; **Okur**, s. 356-357.

269 Tasarım hatası için özel olarak düzenlenmiş sorumluluk klozu için bkz. Üçüncü Bölüm, § 6, III, A.

270 **Eagleston/Madge**, s. 96; **Mildred**, s. 259, N. 5.150; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.92.

sigorta şirketleri de bu riski sigortalamaktan kaçınmaktadır. Uygulamada özellikle distribütör, ithalatçı gibi sigorta ettirenlerin imalat kendilerine ait olmadığından bu tür bir hatadan kaynaklanan zararların teminat kapsamı dışında bırakılması hususunda sorun yaşamadıkları görülmektedir[271]. Direktif ve Kıta Avrupası'ndan farklı olarak Amerikan Hukukunda *Restatement (3rd) of Torts'*da tasarım hatasından özel olarak bahsedilmesine ve tespitine yarayan özel şartlar getirilmiş[272] olmasına karşın, uygulamada yine tasarım, plan, formül, teknik şartnamedeki hatadan kaynaklanan zararların teminat kapsamı dışında bırakıldığı görülmektedir.

Üretim hatası (*Fabrikationsfehler*) da ürün sorumluluk teminatının temelinde yatan önemli bir hata türüdür. Ürünün, kusursuz bir biçimde yapılan tasarım veya planına uygun bir biçimde üretilememesi ve kendisinden beklenen gereklilikleri yerine getirememesi halinde ortaya çıkar[273]. Bir diğer ifade ile üretici, mümkün olan tüm özeni göstermesine rağmen ürünü tasarlanan şekilde üretememiştir. Bu kabul incelenen tüm ülke hukuk sistemleri için geçerlidir[274]. Bilgilendirme hatasında (*Instruktionsfehler)* ise ürünü hakkında yeterli bilgi vermesi ve olası tehlikelere karşı alıcıyı uyarması gereken üreticinin (veya onun gibi sorumlu olan kişinin) ürünün kullanımına ilişkin talimatları eksik veya yanlış vermesi söz konusudur[275]. Bu kabul hem Direktif hem de Restatement (3rd) of Torts için geçerlidir[276]. Her iki hata türü de kural olarak ürün sorumluluk teminatı kapsamında koruma altına alınmaktadır.

Son olarak, üreticinin piyasaya sürdüğü ürünün sebep olabileceği tehlikelere karşı ürünleri takip etmesi ve gerekli tedbirleri alması gerekliliğine değinilmelidir. Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde gözlem hatası (*Produktbeobachtungsfehler*) ortaya çıkar[277]. Bu hata türü ürün sorumluluk kanunlarında yer almamakta dolayısıyla da ürün sorumluluğu kapsamında tazmin edilememektedir. Ancak imalatçının ihmali bir davranışı söz konusu ise haksız fiil hükümleri çerçevesinde tazminat talep edilmesi mümkündür. Bu durumda poliçenin geçerli olduğu süre içerisinde gözlem hatası sebebiyle doğacak zararlar kural olarak ürün sorumluluk teminatı altındadır.

---

271 **Derrington/Ashton**, N. 11.168, s. 2351; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.110.

272 **Akçura Karaman**, s. 239.

273 **Fairgrieve/Goldberg**, N. 14.27 vd.; **Okur**, s. 357; **Yazıcı**, s. 160-161.

274 **Akçura Karaman**, s. 240.

275 **Fairgrieve/Goldberg,** N. 14.78 vd.; **Okur**, s. 357; **Yazıcı**, s. 162.

276 **Akçura Karaman**, s. 241. Burada zarar üründen değil, ürünün ambalajında, kullanma kılavuzunda veya etiketinde bulunan eksik veya yanlış bilgilerden veya bu bilgilerin hiç olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu bilgilerin yer almaması ile ürün kendisinden beklenen güvenlik gerekliliklerini sağlayamıyorsa ürün hatalıdır. **Akçura Karaman**, s. 238.

277 **Wagner/MüKo**, ProdHaftG, § 3, N. 42-46; **Okur**, s. 358; **Yazıcı**, s. 163.

3.1.2.5. Ayıp Türleri

Ayıp, bir üründe olduğu vadedilen veya dürüstlük kuralına göre olması beklenen makul niteliklerin üründe bulunmamasıdır[278]. Doktrinde ayıba ilişkin farklı türden sınıflandırmalar yapılmaktadır. Örneğin, açık-gizli ayıp ve maddi-ekonomik-hukukî ayıp bunlardan en sık kullanılanlarıdır. Aşağıda ürün sorumluluk teminatı için önem arz eden iki temel ayıp üzerinde durulmuştur.

Bunlardan ilki imalat ayıbıdır. Ürün sorumluluk sigortası teminatının temelinde imalat hatası ve/veya imalat ayıbından kaynaklanan zararlar yatar[279]. Alman Hukukunda ayrıca ürünün teslimat (riskin devredildiği) sırasında ayıplı olması sebebiyle doğan zararlar için "teslimat ayıbı" kavramı da kullanılmaktadır. Alman ürün sorumluluk sigortası genişletmeleri sırasında teslimat ayıbı, üretim ayıbı ile birlikte değerlendirilmekte ve ürünün teslimat sırasında ayıplı olması sebebiyle doğan saf ekonomik zararlar da teminat altına alınmaktadır. Böylece bu sigorta türünün sadece imalatçıları değil aynı zamanda satıcıları da kapsadığı açıklığa kavuşturulmuş olmaktadır[280].

Ürün sorumluluk teminatı için önem arz eden diğer ayıp türü ise tavsiye (bilgilendirme) ayıbıdır. Bu ayıbın kapsamına, sigorta ettiren tarafından üretilen veya tedarik edilen ürünün satın alınması veya kullanımı konusunda verdiği yetersiz veya yanlış tavsiyeden kaynaklanan zararlar da girer[281]. Böyle bir durum, yukarıda ele alındığı gibi ürün sorumluluğunu tetikleyen bir hataya da sebep olabilir.

Alman Hukukunda tavsiye ayıbından kaynaklanan bedensel ve malvarlığı zararları geleneksel ürün sorumluluk teminatı altındadır. Saf ekonomik zararlar ise ProdHM § 4.1'de üretim ayıbına denk sayılarak, sadece bu hükümde belirtilen sebeplerden kaynaklanmaları halinde teminat altına alınmaktadır. Hükümde bahsedilen tavsiyenin içerisine, danışma (*Beratung*) ile üretim veya teslimat sırasında verilen talimatlar girer. Doktrinde bu kapsamda ele alınan tavsiyelerin genellikle BGB § 434 (2)'nin ikinci cümlesi anlamında düzenlenen

---

278 **Havutçu**, s. 25; **Eren**, s. 102; **Aral/Ayrancı**, s. 154; **Yazıcı**, s. 150; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 73; **Thürmann/Kettler**, s. 101.

279 Her imalat hatası ürünü ayıplı hale getirir ama her imalat ayıbının varlığında ürün aynı zamanda hatalı hale gelmez. **Yazıcı**, s. 151. Hatalı olup ayıplı olmamaya ilişkin örnekler için bkz. **Tarman**, s. 315-16; **Atamer, Yeşim M**./**Sanlı, Kerem Cem**, Hukuk ve Ekonomi Perspektifinden İmalatçının Kusursuz Sorumluluğuna Dair Bir Değerlendirme, Prof. Dr. Belgin Erdoğmuş'a Armağan, (Ed. M. Murat İnceoğlu), İstanbul 2011, s. 774.

280 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 159.

281 **Thürmann/Kettler**, s. 103; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 160; **Littbarski,** Ziff. 4., s. 183.

yetersiz montaj talimatları olduğu ifade edilmektedir[282]. Satış sırasında verilen yanlış tavsiye sebebiyle müşterinin amacına uygun olmayan bir ürünü seçmesi durumunda ise satılan ürün zaten ayıplıdır. Çünkü satıcı, müşterinin kullanım amacını bilmesine rağmen ona uygun olmayan bir ürün satmıştır[283]. Son olarak, tavsiye verme alanında faaliyet gösteren bir sigorta ettirenin ise kural olarak ürün sorumluluk sigortası sigorta ettireni niteliğini haiz olmadığı ve zararların da teminat kapsamına alınamayacağı kabul edilir[284]. Buna karşın sigorta ettiren ile müşterisi arasında bir ürünün üretimi veya teslimatına ek olarak bağımsız bir de danışmanlık sözleşmesi imzalanmışsa, ancak bu halde hatalı tavsiye nedeniyle doğan zararlar teminat içerisinde değerlendirilebilecektir[285].

İngiliz Hukukunda ise ürün sorumluluk sigorta poliçelerinde sigortalı tarafından profesyonel tavsiye veya hizmet verilmesinden veya verilmemesinden[286] ya da bunlarla bağlantılı hata veya ihmalden kaynaklanan sorumluluğun genellikle teminat kapsamı dışında bırakıldığı görülmektedir. Burada sadece saf malvarlığı zararları değil, tavsiye ayıbı sebebiyle doğan her türlü zarar teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır[287]. Pek tabii ki poliçede bu zararların açıkça teminat altına alınması da mümkündür[288]. Ancak bunun için sigortacının işin detayları hakkında tam olarak bilgilendirilmesi ve poliçenin istisnalarının gerekli korumayı sağlayacak şekilde hazırlanması gerekir[289].

Türk Hukukunda ÜSSGŞ yayınlanmadan önce ürün sorumluluğuna uygulanan Mâli Mesuliyet Sigortası Genel Şartlarının 3/A-8-b maddesinde, sigortalı hesabına hareket edenlerin imal ve teslim ettikleri cihazlarda, teslimatın kusurlu olması nedeniyle meydana gelen hasarlar teminat dışı tutulmuştur. Ancak ÜSSGŞ'de bu yönde özel bir düzenleme yer almamıştır. Ancak uygulamada ürünlerin yanında verilen, ürün ile bir bütün hale gelmiş örneğin etiket, yıkama talimatı, montaj veya kullanım kılavuzu içinde yer alması gereken bilgilerin eksik veya yanlış olmasından kaynaklanan zararlar ürün sorumluluk sigortası teminatı ile korunur. Ancak ÜSSGŞ'nin henüz yeni yayınlandığı tarihte verilmiş bir Yargıtay kararında bu iki hükmün bir arada değerlendirilerek hüküm tesis edilmesi gerektiği ifade edilmiş, esasında kendi görüşünü

---

282 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 161; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 79; **Thürmann/Kettler**, s. 103.

283 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 79; **Thürmann/Kettler**, s. 103.

284 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 80.

285 **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski***, ProdHM, N. 52; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2, N. 7.

286 Sorumluluk tavsiyenin verilmemesinden de kaynaklanabilir. Bkz. *Hall v Adventure Training Systems* [2005] NSWSC 1079; (2006) 14 ANZIC 61-673.

287 **Derrington/Ashton**, N. 11.186, s. 2370; **Mildred**, s. 259, No. 5.151; **Eagleston/Madge**, s. 97.

288 **Derrington/Ashton**, N. 11.187, s. 2370.

289 **Mildred**, s. 259, N. 5.151. Bu Kloz ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, § 2, III, B.

bildirmemişse de yetkili servis elemanının teslimattaki kusurlu davranışı ile oluşan zararın teminat altında olduğuna dair kararın sorgulanması gerektiğine işaret etmiştir[290].

3.1.2.6. Vadedilen Niteliklerin Yokluğu

Vadedilen niteliklerin yokluğu her ne kadar ayıba karşı tekeffül borcu doğuruyor olsa da ürün sorumluluk sigortası teminatı için önemli bir konudur. Bu sebeple ayrı bir başlık altında değerlendirilmesi daha uygundur.

3.1.2.6.1.1. Türk Hukukunda

Satıcının ayıptan sorumluluğunun düzenlendiği TBK m. 219/I uyarınca "*satıcı, alıcıya karşı herhangi bir surette bildirdiği niteliklerin satılanda bulunmaması sebebiyle sorumlu"* tutulmaktadır. Benzeri bir düzenleme TKHK m. 8/2'de de yer almaktadır. Dolayısıyla taraflar arasındaki ister ticarî işlem ister tüketici işlemi olsun, vadedilen niteliklerin bulunmaması Türk Hukukunda ayıba karşı tekeffül borcu doğurur. Bunlar objektif, her üründe olması beklenen nitelikler değil, taraflar arasındaki sözleşme gereği üründe bulunması beklenen sübjektif niteliklerdir. Ürünü satarken vadedilen özelliklerin ürünün kullanımını etkileyecek nitelikte önemli olması da gerekmez. Tarafların arasındaki sözleşmede ürünün bir özelliğinin var olduğuna veya olmadığına dair bir ifadenin yer alması, nitelik vaadinin varlığı için yeterlidir[291].

Vadedilen niteliklerin yokluğunun bu sübjektif doğası, bu sebeple doğan zararlarda ne yapılacağı hususunda hem sigorta ettiren hem de sigortacı için oldukça gri bir alan oluşturur.

---

290 Karar şu şekildedir: "*Dava, endüstriyel ürün sorumluluk sigorta poliçesine dayalı olarak ödenen bedelin rücuen tahsili için başlatılan takibe yapılan itirazın iptali istemine ilişkin olup mahkemece, dava dışı şirketin işyerinde, klima montajı yapan davalı yetkili servis elemanının kusurlu davranışı nedeni ile yangın çıktığı, yangından kaynaklanan zararı ödeyen imalatçı şirketin ödediği bedeli sigorta poliçesi kapsamında davacıdan tahsil ettiği, poliçe kapsamında ödenen bedelden kusuru oranında davalının sorumlu bulunduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir… Ancak, davalı tarafça öncelikle davacının yaptığı ödemenin sigorta poliçesi kapsamında bulunmadığı savunulmuş olup mahkemece bu savunma üzerinde herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Oysa, Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 1. maddesinde "Bu sigorta sözleşmesi ile sigortacı, sigortalıya karşı sözleşmede tanımlanan ürünlerin kusurundan kaynaklanan tazminat talepleri ve isteme ilişkin makul giderler için sözleşme ile kararlaştırılan şartlar ve limitler dahilinde teminat sağlar." düzenlemesine yer verilmiş olup Mâli Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nın 3/A-8-b maddesi uyarınca da sigortalı hesabına hareket edenlerin imal ve teslim ettikleri cihazlarda, teslimatın kusurlu olması nedeniyle meydana gelen hasarlar teminat dışı tutulmuştur. Bu itibarla, mahkemece, davacı tarafından sigorta ettirenine yapılan ödemenin sigorta poliçesi kapsamında kalmadığı yönündeki davalı savunmasının değerlendirilmesi ve oluşacak sonuç çerçevesinde bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde eksik incelemeye dayalı olarak hüküm tesisi doğru olmamış, hükmün bu nedenle bozulması gerekmiştir*.". Y. 11. HD. 2013/16477 E. 2014/18157 K. 21.11.2014 T. www.lexpera.com.tr

291 **Tandoğan**, Cilt I/1, s. 163-166; **Aral/Ayrancı**, s. 157-159; **Eren**, Borçlar Özel, s. 110-113; N. 317-327; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 122-123; **Esen Emre**, Satış Sözleşmesinde Aliud Teslim, İstanbul 2020, s. 61.

Kural olarak vadedilen niteliklere aykırılık TBK m. 219 kapsamında ayıp olarak nitelendirildiğinden ürün sorumluluk teminatı altında olmalıdır. Ne var ki uygulamada sigorta ettiren üründe olduğunu vadettiği özelliklerin yokluğu sebebiyle zarar görene bir ödeme yapsa bile sigortacı bu ödemeyi karşılamak istemeyebilir. Bu durum kanaatimizce özellikle vadedilen özelliğin üründen beklenen objektif kullanım amacına aykırılık teşkil etmeyecek nitelikte olması halinde gündeme gelebilir. Örneğin sözleşmede ürünün kırmızı olacağı belirlenmiş, ancak siparişin mavi olarak teslim edilmiş olması halinde, ürünün kullanımını etkileyen bir ayıp olmadığı gibi ileride bu sebeple bedensel veya malvarlığı zararı doğması da mümkün değildir. Sadece ürün, sözleşmenin sübjektif şartını karşılamamaktadır. Bu tür zararlar için uygulamada sigorta şirketleri ürün sorumluluk teminatı kapsamında ödeme yapmamaktadır.

3.1.2.6.1.2. Alman Hukukunda

AVB BHV § A3-6.2.1 (ProdHM 2015 § 3.2.1 ve ProdHM 2008 § 4.1) sigorta ettirenin müşterisi ile ürünlerinin, işlerinin ve hizmetlerinin belirli özelliklere sahip olduğuna dair yaptığı sözleşmelere ilişkin özel bir düzenleme getirmektedir[292]. Buna göre, vadedilmiş özelliklerin *(Vereinbarung über Eigenschaften)* rizikonun devri sırasında bulunmaması ve bunlardan kaynaklanan bedensel zararlar, mala gelen zararlar ile bunlara bağlı dolaylı zararlar sebebiyle

[292] Hükmün tarihsel arka planında Alman Federal Mahkemesi tarafından verilen *Kleber* kararı bulunmaktadır. Tavan karoları için uygun olduğu söylenen yapıştırıcı ile yapıştırılan karoların tavandan düşmesi sebebiyle açılan *BGH, 12. 4. 1996 - V ZR 83/95* no.lu davada Alman Federal Mahkemesi, satıcının vadettiği niteliklerin (*Eignungsaussagen*) zımnî bir güvence oluşturduğu ve eksikliğinden kaynaklanan dolaylı zararların sorumluluğa yol açacağını kabul etmiştir. Kararın yayınlanmasının ardından 1973 yılında yürürlüğe giren ProdHM § 4.1 ile de bu zararlar teminat altına alınmıştır. Ne var ki hükmün kanunî dayanağı olan nitelik vaadinin düzenlendiği BGB § 463 hükmü son revizyon ile Alman Medeni Kanunundan çıkartılmış, mülga olmuştur. Buna karşın söz konusu hüküm ne ProdHM'nin ne de henüz yeni yayınlanan AVB BHV'nin metninden çıkartılmamıştır. Doktrinde, BGB § 463'e dair özel bir hükmün ürün sorumluluk sigortası teminatı içerisinde bulunmasının artık anlamını yitirdiğini ileri sürenler bulunmasına karşın (**Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 32; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 65; **Thürmann/Kettler**, s. 90); bu görüşe katılmayarak imalatçılar ve tacirler açısından uygulamada özellikle böyle bir teminat modülüne büyük bir ihtiyaç olduğu yönünde görüş bildiren yazarlar (**Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 49; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 40) da bulunmaktadır. **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 59; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 32; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 38; **Thürmann/Ketttler**, s. 83; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.378.

ileri sürülen tazminat talepleri[293] Alman ürün sorumluluk sigortasının geleneksel teminatı[294] altında korunmaktadır[295]. Saf ekonomik zararlar ise bu hükme dayanılarak tazmin edilememektedir[296].

Burada ele alınan zararlar, ürünün, taraflar arasında kararlaştırılan ve satıcı tarafından vadedilen niteliklere sahip olmamasından doğan zararlardır[297]. Dolayısıyla bunlar esasen gönderilen ürünün herkes tarafından sahip olması beklenebilecek özellikleri değildir. Öyle bir özellik olsa bile sigorta ettiren bu özelliğin ürününde bulunduğunu özel olarak beyan etmiş, taraflar üzerinde konuşmuş ve aralarında anlaşmış olmalıdır. Sigorta ettiren tarafından ürününde bulunduğu beyan edilen özellik, raf ömrü veya dayanıklılık dışında her türlü özellik olabilir[298]. Örneğin, bir plastik şişe üreticisi, içecekleri doldurmak için plastik şişeler üretir ve bunları bir içecek üreticisine teslim eder. Şişelerin tadı nötr olmadığından, içindekiler içilemez hale gelir. Sigorta ettiren, şişelerin belirli bir tadının olmayacağını sözleşme ile vaat etmişse, teminat AVB BHV § A3-6.2.1'ye tabidir. Dolayısıyla, içecek üreticisinin bozulan içecekler için sözleşmenin karşı tarafına ileri süreceği tazminat talebi, bunları kusursuz mallarla değiştirme

---

293 Bu yükümlülük eski BGB § 463'ten başka bir hukukî sonuç doğurmuyordu ancak BGB Modernizasyon Kanunu sonrası satış hukukunda BGB § 437 No. 3 ve 280 (1) ve hizmet ve eser sözleşmelerinde ise BGB § 634 No. 4 ve 276 kapsamında talepler doğurabilir hale gelmiştir. Bu hususta detaylı inceleme için bkz. **Nickel, Friedhelm G./Nickel-Fiedler, Anke**, Produkt-Haftpflichtversicherungsrecht – Kommentar, Erich 2010, C.H. Beck, Ziff. 4 PHB, N. 3-13; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 60-61; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 38 vd.; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 32; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 3, ProdHM, N. 6; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 34, 38; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 151-155; **Thürmann/Kettler**, s. 84-90; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 22a-23; **Littbarski, Sigurd/Tenschert, Alice/Klein, Anke**, Betriebs- und Berufshaftpflichtversicherung (AVB BHV), Münih 2023, A3-6.2, N. 2-3.

294 Hüküm ProdHM 2015'e kadar "genişletmeler ve istisnalar" maddesi altında düzenleniyorken, 2015 yılında yayınlanan Model ile bu hükümden çıkartılmış ve teminatın kapsamı ve sigorta olayı"nın düzenlendiği § 3.2 ProdHM/ § A3-6.1 AVB BHV'ye yerleştirilmiştir. Böylelikle daha önceleri bir genişletme olarak öngörülen bu hüküm artık geleneksel ürün sorumluluk teminatı haline gelmiş ve taraflar aralarında özel olarak kararlaştırmasalar dahi koruma altında olduğu kabul edilmiştir. **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 34; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 146; **Thürmann/Kettler**, s. 77.

295 **Littbarski/Tenschert/Klein/Klian/Schaloske**, AVB BHV A3-6.2, N. 1; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 62, 81; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 22-25; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 31, Einl., N. 49; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 38; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 3, N. 5-6; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 119; **Thürmann/Kettler**, s. 103; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 20; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 3, N. 7.

296 **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 51; **Littbarski/Tenschert/Klein/Klian/Schaloske**, AVB BHV A3-6.2, N. 5.

297 Esasen hükümde yalnızca maddi ayıba dayanan yasal tazminat taleplerinden söz edilmektedir. Doktrindeki baskın görüş bu kapsama dolaylı zararların da girebileceği yönündedir. Bkz. **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 39; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 44-46, 51; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1 ProdHM 2008/2015, N. 2; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 3, N. 9; **Thürmann/Kettler**, s. 103; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 136; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 66.

298 Bu husus Alman BGB § 434 (2)'nin 1 numaralı cümlesi ve hükmün devamında sözleşme ile kabul edilen özelliklerin ürünün türü, miktarı, kalitesi, işlevselliği, uyumluluğu, birlikte çalışabilirliği gibi özellikler olabileceği ifade edilmiştir. Hükümde sayılmadığı için raf ömrü ve dayanaklılığın bu kapsamda olmadığı kabul edilmektedir.

masrafları, hatalı şişeleri geri alma ve imha etme masrafları sigortacı tarafından karşılanacaktır[299].

Nitelik vaadi akdî bir sorumluluk doğurur. Dolayısıyla söz konusu beyanın sözleşmenin bir parçası haline gelmiş olması gerekir[300]. Yoksa taraflar arasındaki sözleşmede ürüne ilişkin genel bir tanıtımın yer alması veya ürünün sözleşmede belirtilen kullanıma uygun olduğuna dair bir bildirimde bulunulması hükmün uygulanabilmesi için yeterli değildir[301]. Dolayısıyla teminat, dağıtım zinciri boyunca son kullanıcıya uzanan doğrudan üretici garantilerini kapsamaz[302]. Ayrıca sigorta ettiren ürünü taahhüt edilen özelliklere sahip olmadığı için piyasaya sürmemiş (AHB § 1.2) veya alıcı bu özelliklerin üründe bulunmadığını biliyorsa (§ 7.2 AHB), bu sebeple ileri sürülen talepler teminat kapsamı içerisinde yer almayacaktır[303].

3.1.2.7. Aliud İfa

Aliud ifa, alıcıya sözleşme ile kararlaştırılandan farklı bir ürün teslim edilmesidir[304]. Örneğin sigorta ettirenin en basit tabir ile alıcıya tuz yerine şeker göndermesi veya kararlaştırılandan başka bir tür yem göndermesi halinde aliud ifası söz konusu olur[305]. Bu ifa şekli uygulamada teslimat sırasında malların karıştırılması veya paketleme sırasında yanlış etiketlenmesi gibi hallerde de karşımıza çıkmaktadır[306].

Alman BGB § 434 (5)'de aliud ifanın maddi ayıba denk olduğu kabul edilmektedir. Bu da aliud ifa sebebiyle doğan bedensel ve malvarlığı zararlarının otomatikman ürün sorumluluk sigortası teminatı altında olduğu anlamına gelir. Saf ekonomik zararlar için ise ProdHM 2015 ile § 4.1'de[307] özel bir düzenleme yapılmış; aliud ifanın genişletmeler kpsamında üretim veya teslimattaki ayıba denk sayılacağı hükme bağlanmıştır. Böylece genişletmeler kapsamında

---

299 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 41.

300 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 124.

301 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 42.

302 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 26; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 62; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 124; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 39.

303 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 42-43; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 137-138.

304 **Tandoğan**, Cilt I/1, s. 172; **Eren**, Borçlar Özel, s. 107, N. 310; **Yavuz/Acar/Özen**, Cilt I, s. 145; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 125; **Esen**, s. 5; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 161; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.606.

305 **Zevkliler/Gökyayla**, s. 125; **Esen**, s. 6; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 48.

306 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 79; **Thürmann/Kettler**, s. 94; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 161.

307 Alman Hukukunda daha önce her bir modül içerisinde özel olarak belirtilen bu kural, Ocak 2015 itibariyle her bir modül için geçerli olacak şekilde Bölüm 4.1'de ikinci paragraf olarak dahil edilmiştir. **Thürmann/Kettler**, s. 95; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 36.

düzenlenen hallerde üreticinin veya dağıtıcının yanlış ürün teslim etmesi sebebiyle doğacak saf ekonomik zararların da ürün sorumluluk sigorta teminatı altında olduğu kesinleşmiştir[308].

Kusursuz ürünlerin yetersiz sayıda veya eksik teslim edilmesi ise Alman Hukukunda aliud ifası niteliğinde kabul edilmediğinden ürün sorumluluk teminatı kapsamında yer almamaktadır. Örneğin, sigorta ettiren, müşterisine 1000 adetlik kutu içerisinde sipariş edilen 1000 adet boya yerine 800 adet boya teslim etmiştir. Müşteri kutu içerisinde 800 adet boya olduğunu fark edemez. Ancak eksik sayıda gönderilen boyalar karıştırıldığında, oluşan rengin çok soluk olması ile durum ortaya çıkar. İşte 200 adet boyanın eklenmesi ile yapılacak ek çalışmaya ilişkin masrafların teminat altında olmadığı ifade edilmektedir[309].

İngiliz Hukukunda ise sigorta ettirenin ürünün kullanım amacını bilmesine rağmen teslim ettiği yanlış ürünler ayıp olarak nitelendirilmemektedir. Örneğin, şenlik ateşi yakmak amacıyla parafin almak için akaryakıt istasyonuna giden bir kişiye yanlışlıkla benzin verilmişse, burada akaryakıt istasyonunun sorumluluğunun doğacağı şüphesizdir. Ancak satılan benzin ayıplı olmadığından bu aliud ifası İngiliz ürün sorumluluk teminatı altında korunmamaktadır[310].

Türk Hukukunda da aliud ifaya ayıp hükümleri uygulanmaz. Bu sebeple doğan zararlar, ayıba karşı tekeffül borcundan değil borcun gereği gibi ifa edilmemiş olması sebebiyle eksik ifadan kaynaklanmaktadır (TBK m. 112)[311]. Kural olarak hukukî temelin farklı olması bu sebeple doğan zararların teminat altında olabileceği gerçeğini değiştirmez. Ancak burada konu zararın kaynağı değildir. Örneğin, iş makinesine yakıt olması maksadı ile yağ satın alan bir müşteriye, makine yağı yerine zeytinyağı yağı gönderilmiş olabilir. Müşteri, iki yağın dış görünüşleri arasındaki benzerlik sebebiyle farklı bir yağın gönderildiğini anlayamamış ve makine içerisine zeytinyağı dökmüş, bu da makinenin bozulmasına sebep olmuş olabilir. Böyle bir durumda ürünün sebep olduğu bir zarar yoktur. Zeytinyağı ne ayıplı ne de hatalıdır. Ürün sorumluluk sigortası ile teminat altına alınan üründen kaynaklanan zarardır. Borçlunun ifa fiilini kusurlu olarak gereği gibi yerine getirmemesi değildir. Burada zarar, sigorta ettirenin ifa fiilini gerektiği gibi yerine getirememesi, kendi hatası ile makine yağı yerine zeytinyağı göndermesi sebebiyle doğmuştur. Bu durumda, kanaatimizce aliud ifası sebebiyle doğan zararlar ürün sorumluluk sigorta teminatı ile korunmaz. Türk Hukukunda, Alman Hukukunda

308 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 36; **Thürmann/Kettler**, s. 78.
309 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.596.
310 **Eagleston/Madge**, s. 88.
311 **Tandoğan**, Cilt I/1, s. 172-173; **Yavuz/Acar/Özen**, Cilt I, s. 145; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 125.

olduğu gibi genişletmelerin tamamı için aliud ifanın üretim ayıbına denk tutulacağına dair özel bir düzenleme yer almamaktadır. Bu sebeple Türkiye'de düzenlenen ürün sorumluluk sigortasının, aliud ifasından kaynaklanan zararları teminat altında olması isteniyorsa, sözleşmede bu yönde açık bir ifadenin yer alması gerekir.

Üstelik eksik ifanın ürün sorumluluk sigortası teminatı altına girebilecek türden bir zarara yol açma ihtimali de düşüktür. Muhtemelen ancak miktar eksikliği sebebiyle meydana gelen zararlar için teminat korumasından söz edilebilir. Miktar eksikliği Türk Hukukunda aliud ifa olarak kabul edilmemektedir. Ancak TBK m. 219 uyarınca "niteliği etkileyen nicelik eksikliği" ayıptır. Bu durumda ürünün niteliğinin belirlenmesinde önem taşıyan, olmazsa olmak nitelikteki eksiklik ayıp olarak kabul edilir[312] ve eksik ifa ancak bu durumda ürün sorumluluk teminatı altında yer alır.

3.1.2.8. Gerçek Ayıp ve Ayıp Şüphesi

Alman Hukukunda baskın görüşe göre, üründeki ayıp sebebiyle doğan zararların ürün sorumluluk teminatı altında olabilmesi için söz konusu ayıbın gerçek bir ayıp olması gerekir. Ayıp şüphesi, kural olarak tek başına teminatı tetiklemeye yetmez[313]. Bu şart hem geleneksel ürün sorumluluk teminatı hem de genişletilmiş ürün sorumluluk teminatı için geçerlidir[314]. Sigorta ettiren ayıp şüphesinin mutlaka teminat altında olmasını istiyorsa, sigorta sözleşmesine bu yönde özel bir genişletme eklenmesi gerekir[315].

Şüphe, kimi sorumluluk hukuku kaynaklı hallerde sorumluluğun doğması için yeterli kabul edilebilir. Ancak bu kabul ortada gerçek bir ayıp olmadığı gerçeğini değiştirmez. Örneğin, sigortalının ürünleri ile üretilen 10.000 adet parçadan oluşan bir parti malın belirli bir yüzdesinin ayıplı olduğu kesin olarak biliniyor olmasına rağmen muayenesi veya ayıklanması çok pahalıya mal olacağı için muayene edilmeden tamamının imha edilmesi halinde, bu oranın üzerinde kalan kısma ilişkin zararalar ürün sorumluluk sigortası teminatı tarafından karşılanmaz. Sadece gerçekten ayıplı olduğundan emin olunan oranda imha edilen ürüne ilişkin

---

312 Örneğin, bir halının santimetrekaresinde bulunması gereken ilmek sayısındaki miktar eksikliği böyledir. **Aral/Ayrancı**, s. 155-156; **Eren**, Borçlar Özel, s. 106-107, N. 306; **Yavuz/Acar/Özen**, Cilt I, s. 145; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 124-125.

313 **Thürmann/Kettler**, s. 101; **Langheid/Wandt-Thürmann**, §310, N. 73; **Späte/Schimikowski-Schimikowski**, ProdHM, N. 47; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 35; **Littbarski**, Ziff. 4, N. 58, s. 174; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.606.

314 ProdHM § 4.1 uyarınca § 4.2 ila 4.5'teki teminat ayıp şüphesi değil sadece gerçek ayıp durumunda geçerlidir. **Langheid/Wandt-Thürmann**, § 310, N. 73.

315 ProdHM § 4.6 kapsamında ancak genişletme hükmü yardımı ile özel olarak teminat altına alınabilmektedir. **Langheid/Wandt-Thürmann**, § 310, N. 73; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4, ProdHM 2008/2015, N. 12.

zararlar teminat altındadır[316]. Buna karşın Alman doktrininde, ayıp şüphesinin yeterince somut olması halinde teminatı tetikleyebileceğini ileri süren azınlık bir görüş de bulunmaktadır[317]. Bu görüşün dayanağını, davadaki somut olguların yeniden satılmak üzere teslim edilen malların pazarlanabilir olmadığına dair açık bir şüphe doğurması halinde mahkemelerin maddi bir ayıbın varlığını kabul etmeleri oluşturmaktadır[318]. Örneğin, Alman Federal Mahkemesi 2014 yılında verdiği bir kararda teslim edilen yemlerin zararlı dioksin ile kontaminasyona girdiğine ilişkin somut şüpheyi maddi bir ayıp olarak kabul etmiştir[319].

Türk ÜSSGŞ'de ise buna ilişkin özel bir ifade yer almamakla beraber ilk hükümde yer alan "*ayıplı ürünlerin sebep olduğu zararlar*" ifadesinden anlaşılması gereken kanaatimizce ayıplı olduğundan şüphelenilen ürünlerin ürün sorumluluk sigortası teminatını tetiklemeye yetmeyeceğidir. Ancak bu kuralı katı bir biçimde uygulamak kanaatimizce her zaman adil sonuçlar doğurmayabilir. Örneğin, ayıplı olduğu düşünülen ürün bir sebeple yok olmuş veya ayıp muayenesinin gerçekleştirilmesi imkânsız hale gelmiş olabilir. Böyle bir durumda benzer veya aynı nitelikteki başka ürünlerde yapılan muayenede ilgili spesifik parçanın üretiminden kaynaklanan bir ayıbın var olduğu anlaşılıyorsa, bu taktirde somut olarak zarara konu ürün muayene edilemeden de ayıp şüphesinin varlığı üzerine ürün sorumluluk sigortası teminatı tetiklenebilmelidir. Doğrudan somut olayda gerçek bir ayıbın varlığını aramak her halde adil bir yaklaşım olmayabilir.

3.1.2.9. İş ve Hizmet

Alman ürün sorumluluk poliçelerinde üretilen ürünlerin yanı sıra sigorta ettiren tarafından gerçekleştirilen iş ve hizmetlerden kaynaklanan zararlar açıkça teminat altına alınmaktadır. Koruma iş tamamlandığında veya hizmet sunulduğunda başlamaktadır[320]. Bu kapsam ilk bakışta şaşırtıcı gelse de kendi içerisinde tutarlıdır[321]. Zira uygulamada zararın

316 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.606; **Thürmann/Kettler**, s. 101. Bu aşamada sigortalının hangi parçaların özellikle hatalı olduğunu tespit etmesi beklenmemelidir. **Thürmann/Kettler**, s. 102.

317 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4, ProdHM 2008/2015, N. 11

318 Örneğin Aachen Bölge Mahkemesi, ayıplı itfaiyeci botlarının üretildiğine dair objektif bir şüphe olduğu ve bu nedenle aynı tipteki tüm botların maddi olarak ayıplı kabul edilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Bkz. LG Aachen 24.6.2010 – 8 O 386/09

319 Bkz. BGH 22.10.2014- VIII ZR 195/13, BGHZ 203 98 = NJW 2015 544. Detaylı bilgi ve hâkim görüşün eleştirisi için bkz. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4, ProdHM 2008/2015, N. 11-12.

320 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 16; **Thürmann/Kettler**, s. 64-65; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 57, 61; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 37, 39; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 19; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 97, 102; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.190.

321 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.190.

üretimden mi yoksa verilen hizmet veya görülen işten mi kaynaklandığını tespit etmek her zaman kolay değildir[322]. Bu hüküm ile birlikte üretilen veya tedarik edilen ürünlerin yanı sıra bu kapsamda yapılan iş ve verilen hizmetler herhangi bir ayrıma gerek kalmaksızın eşit derece teminat altına alınır[323]. Böylece uygulamada yaşanabilecek uyuşmazlıkların bir kısmı sigortalı lehine bertaraf edilmiş olur[324].

İş ve hizmet kavramlarından ne anlaşılması gerektiği ise AVB BHV (ProdHM)'de yer almamaktadır[325]. Doktrindeki baskın olarak kabul edildiği üzere bunlar, ürünlerin üretimi ve teslimatı için tamamlayıcı, onu destekleyen faaliyetlerdir[326]. İşin tamamlanması veya diğer hizmetlerin yerine getirilmesi, sigorta ettirenin yalnızca ürünü teslim etmekle kalmayıp aynı zamanda montaj ve kurulumunu yaptığı veya örneğin danışmanlık, optimizasyon, bakım, tavsiye veya servis gibi hizmetleri yerine getirdiği durumları içerisine alır[327]. Esasında hem iş hem de hizmet faaliyetleri teminat altında olduğundan bu iki kavramın sınırlarının çizilmesine gerek duyulmayabilir[328]. Ancak doktrinde bazı yazarlar tarafından, işin performans gerektiren montaj, kurulum, nakliye gibi faaliyetleri içerdiğini; hizmetin ise müşteriye planlama yapma, tavsiyede bulunma, acil durumlar için onarıma hazır bulunma gibi, iş kavramının dışında kalan faaliyetlerden oluştuğu ifade edilmektedir[329].

Görüldüğü üzere sigorta teminatı altındaki iş ve hizmet kavramının kapsamı geniştir. Ancak bu iş ve hizmetin poliçede yer alan faaliyet alanı kapsamındaki üretim veya tedarik

---

322 **Littbarski**, Ziff. 1, N. 103; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 39

323 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 59; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 39; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 98; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 41.

324 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.192, 199; **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski*** ProdHM, N. 14; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 39; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 41.

325 **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 19; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 38; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 99.

326 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 16; **Thürmann/Kettler**, s. 64-65; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 60; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 38-39; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 101. Diğer hizmetler kavramını içine sigortalının bir faaliyet gerçekleştirdiği hizmetlerin, bir diğer ifade ile hizmet olarak yorumlanabilecek işlerin gireceği, bir nesnenin kiralanmasının diğer hizmet olarak yorumlanamayacağı yönünde Münih Yüksek Bölge Mahkemesi kararı için bkz. OLG München, Urteil vom 7. 10. 2011- 25 U 4990/10, OLG München r+s 2012, 484.

327 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.191, 7.196; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 16; **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski*** ProdHM, N. 14; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 38, 43; **Thürmann/Kettler**, s. 64-65; **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM, Ziff. 1, N. 5; **Krause, Michael**, Das neue Produkthaftpflicht-Versicherungsmodell für Produktions- und Handelsbetriebe (Verbandsmodell des GDV vom März 2000), NversZ, 2001, s. 103.

328 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 45; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 20.

329 **Spate/Schimikowski/Schimokowski**, ProdHM, N. 10; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 58-59.

faaliyeti ile ilgili olması şarttır[330]. Üretim sürecine dahil olmaksızın yalnızca bu faaliyetlerin yürütülmesi sebebiyle doğan zararlar ise teminatın dışında kalır[331].

Benzer şekilde Amerikan Hukukunda ürün sorumluluk teminatının içerisinde hatalı ürünün sebep olduğu zararların yanı sıra tamamlanmış iş ve hizmetlerden kaynaklanan zararların da girdiği kabul edilmektedir. Bu iki risk poliçede bir arada yer alır. *"Completed operations coverage"* olarak adlandırılan bu hüküm ile ürünü üretmenin veya satmanın yanı sıra montaj, kurulum veya inşaat yapan sigorta ettirenler için ihtiyaç duyulan bir koruma sağlanır. Üstelik Alman doktrininde, iş ve hizmetlerden kaynaklanan zararların Alman ürün sorumluluk teminatı altına alınmasındaki amacın, Amerikan ürün sorumluluk teminatı içerisinde yer alan tamamlanmış faaliyet riskini "*completed operation risk*" (*Werkunternehmerrisiko*)[332] teminat altına alabilmek ve Alman sigorta ettirenlerini bu risklere karşı da korumayabilmek olduğu da ifade edilmektedir[333].

İngiliz Hukukunda ise kural olarak ürün ile sunulan hizmetler teminat kapsamında yer almamaktadır. Bu tür zararlar, genellikle üçüncü kişi mâli sorumluluk sigortası ile korunmaktadır[334]. Nitekim İngiliz Temyiz Mahkemesi de ürün sorumluluk sigortası teminatı altındaki ürün kavramının ürün ile birlikte sunulan iş ve hizmeti içermediğine yönelen bir karar vermiştir. Karara konu olayda, sigortalı zemin işi yüklenicisinin tasarımcısı hatalı bir plan çizmiş ve bu plana uygun olarak yapılan zemin, üzerine vinç konulunca çökmüştür. Mahkeme, sigortalı zemin işi yüklenicisinin nihai sorumluluğunun hatalı olarak üretilen dübellerden değil, dübelleri düzgün bir şekilde monte etmemek suretiyle gerçekleştirilen hatalı faaliyetten kaynaklandığını belirtmiştir. Bu durumda ortada hatalı bir ürün yoktur, sadece hatalı bir hizmet vardır. Bu doğrultuda kararda, dübellerin değil yalnızca sunulan montaj hizmetinin hatalı olduğu ve zararın da montaj hizmetinden kaynaklandığından hareketle, ilgili zararın ürün sorumluluk sigortası değil üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası (*business liability insurance*)

---

330 Bu üretim faaliyeti eser veya hizmet sözleşmesinden kaynaklanabilir. **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 19; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 39; **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM, Ziff. 1, N. 5; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 38**; Littbarski**, Ziff. 1, N. 101.

331 **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 19; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 38-39; **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM, Ziff. 1, N. 5. Ancak bu durumun üretim ile bağlantısız iş ve hizmetlerin taraflar arasında kararlaştırılarak teminat altına alınmasına engel olmadığı yönünde bkz. **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 60.

332 *Completed operations risk*, bir faaliyetin tamamlandıktan ve sigorta ettirenin tesislerden aydırdıktan sonra üçüncü kişilerin uğradığı bedensel veya malvarlığı zararını kapsamayı amaçlar. **Henderson**, s. 441.

333 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.190; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 39; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 104; **Thürmann/Kettler**, s. 61.

334 **Colinvaux's Law of Insurance**, N. 21-230

teminatı kapsamında olduğuna hükmedilmiştir[335]. Uygulama bu yönde olsa da bu emredici bir kural değildir. Örneğin, İngiliz ürün sorumluluk poliçesinde ürün, "*sigortalının gözetiminden veya kontrolünden çıktıktan sonra poliçede tanımlanan işle bağlantılı olarak kendisi tarafından veya kendisi adına değiştirilen, tasarlanan, dağıtılan, kurulan, imal edilen, işlenen, onarılan, satılan, hizmet verilen, tedarik edilen veya üzerinde çalışılan, tamamlanmış işler de dahil olmak üzere her türlü maddi malvarlığı*" şeklinde tanımlanabilir[336] ve böylece ürün sorumluluk sigortası sadece ürünü değil aynı zamanda ürün ile yapılan çalışmaları ve verilen hizmetleri de kapsamış olur.

Nihayet Türk Hukukuna gelindiğinde ise ürün sorumluluk sigortası ile teminat altına alınanın kural olarak yalnızca ürün olduğu görülmektedir. Nitekim ne ÜGTDK'da ne de ÜGTDK'nın uygulanmasına bağlı olarak çıkartılmış Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliğinde ürün kapsamının içine hizmet dahil edilmemektedir. Ancak Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği m. 2 (4)'te Yönetmeliğin, bir hizmet esnasında tüketicilere sunulan ürünlere uygulanacağı açıkça ifade edilmiştir. Bu durumda Türk Hukukunda yalnızca, tüketicilere sunulan bir hizmet sırasında kullanılan hatalı ürünlerin sebep olduğu zararların ürün sorumluluğu temelinde tazmin edileceği benimsenmiştir. Ancak bu kabul ürün sorumluluk sigortası teminatı için yetersizdir. Öte yandan ÜSSGŞ'de de ne hizmetten ne de işten söz edilmektedir.

Ancak ürün sorumluluğu, ürün ile birlikte sunulan iş veya hizmet ile yakından ilişkilidir. Gerçekten de incelenen diğer hukuk sistemlerinde olduğu gibi ürün sorumluluk sigortasının ürünün üretimi veya teslimatıyla bağlantılı hizmet ve işlerin teminat altına alınabilmesi gerekir. Zira bazı iş ve hizmetler ürün ile öylesine bağlantılıdır ki bu iş veya hizmet sunulmadan ürün üretilmiş veya teslim edilmiş sayılamaz. İşte bu sebeple Türk sigortacılık uygulamasında sigorta şirketleri, sigorta ettirenin veya brokerin talebi ile ürün sorumluluk sigortası teminatın kapsamına iş ve hizmetleri ekleyebilmektedir. Uygulamada poliçeye bu tür bir eklemenin yapılması halinde sigorta ettirenler için herhangi bir prim farkı çıkmadığı veya çıkan farkın oldukça az bir meblağ olduğu gözlemlenmektedir. Dolayısıyla Türk uygulamasında iş ve hizmetlerin teminata eklenebilmesi için ya sigorta ettirenin poliçeyi okuduğunda kendi ürettiği veya tedarik ettiği ürünlerin beraberinde bir iş veya hizmetin sunulmasını getirdiğini bilmesi ya da brokerin sigorta ettirenin iş koluna ve faaliyet alanına hâkim olarak poliçede iş ve hizmet korumasının eklenmesine ihtiyaç duyacağını tespit edebilmesi gerekir. Aksi halde standart ürün

---

335 Karar için bkz. *Aspen Insurance UK Ltd v Adana Construction Ltd* [2015] EWCA Civ 176. http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2015/176.html

336 **Henderson**, s. 427.

sorumluluk sigorta sözleşmesi, birçok iş kolundaki üretici ve tedarikçi özellikle zarar ürün ile birlikte sunulan iş veya hizmetten kaynaklanıyorsa kapsamlı bir koruma sağlamayacaktır. Örneğin, ürün sorumluluk sigorta sözleşmesi teminatına ilişkin verilen bir kararda İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi[337], iş ve hizmetin ürün sorumluluk sigortasının maddi konusunu oluşturup oluşturmadığını değerlendirmemiş, bu işlemi doğrudan sigorta kapsamında kabul ederek hüküm kurmuştur. Mahkeme kararda, satılan üründe açık veya gizli bir imalat hatasının bulunmadığı tespit edildikten sonra ayrıca cihazın kurulumu yapılırken gerekli önemlerin alınıp alınmadığı da incelenmiş ve zararın kurulumdaki bir kusurdan da meydana gelmediğini tespit ederek sigortacının ürün sorumluluk sigortası kapsamında ödeme yapmasının gerekmediğine hükmetmiştir[338].

Son olarak 2024/2853 sayılı Direktif ile ürün sorumluluğu içerisine dahil edilen dijital hizmetlerin durumu da burada değerlendirilebilir. Kural olarak hizmetten kaynaklanan zararlar, ürün sorumluluk hukuku kapsamında koruma altına alınan türden bir zarar doğurmamaktadır. Nitekim hizmet ne ÜGTDK ne de Direktif metinlerinde yer alan ürün tanımı içerisine girmektedir[339]. Öte yandan 2024/2853 sayılı yeni Direktif ile sorumluluktan muafiyet hallerinin düzenlendiği 11. maddeye bir istisna getirilerek, *"bir veya daha fazla işlevini yerine getirmesini sağlayacak şekilde ürüne entegre edilmiş veya ürünle bağlantılı dijital hizmetlerden kaynaklanan zararlar"* ürün sorumluluğu kapsamı içerisine dâhil edilmiştir. Bu hizmet tanımı, esasen Alman ürün sorumluluk sigortası kapsamında yapılan kabulden çok da farklı değildir.

---

337 Bkz. İstanbul BAM 17. HD. 2017/2694 K. 2020/988 E. 10.06.2020 T. www.lexpera.com.tr

338 Ancak ÜSSGŞ'nin henüz yeni yayınlandığı tarihte aksi yönde verilmiş bir Yargıtay Kararı da bulunmaktadır. Karar şöyledir; "*Dava, endüstriyel ürün sorumluluk sigorta poliçesine dayalı olarak ödenen bedelin rücuen tahsili için başlatılan takibe yapılan itirazın iptali istemine ilişkin olup mahkemece, dava dışı şirketin işyerinde, klima montajı yapan davalı yetkili servis elemanının kusurlu davranışı nedeni ile yangın çıktığı, yangından kaynaklanan zararı ödeyen imalatçı şirketin ödediği bedeli sigorta poliçesi kapsamında davacıdan tahsil ettiği, poliçe kapsamında ödenen bedelden kusuru oranında davalının sorumlu bulunduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir… Ancak, davalı tarafça öncelikle davacının yaptığı ödemenin sigorta poliçesi kapsamında bulunmadığı savunulmuş olup mahkemece bu savunma üzerinde herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Oysa, Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 1. maddesinde "Bu sigorta sözleşmesi ile sigortacı, sigortalıya karşı sözleşmede tanımlanan ürünlerin kusurundan kaynaklanan tazminat talepleri ve isteme ilişkin makul giderler için sözleşme ile kararlaştırılan şartlar ve limitler dahilinde teminat sağlar." düzenlemesine yer verilmiş olup Mâli Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nın 3/A-8-b maddesi uyarınca da sigortalı hesabına hareket edenlerin imal ve teslim ettikleri cihazlarda, teslimatın kusurlu olması nedeniyle meydana gelen hasarlar teminat dışı tutulmuştur. Bu itibarla, mahkemece, davacı tarafından sigorta ettirenine yapılan ödemenin sigorta poliçesi kapsamında kalmadığı yönündeki davalı savunmasının değerlendirilmesi ve oluşacak sonuç çerçevesinde bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde eksik incelemeye dayalı olarak hüküm tesisi doğru olmamış, hükmün bu nedenle bozulması gerekmiştir.".*

339 Türk Hukukunda, bugün dijital hizmetlerden zarar görenlerin dijital hizmet sağlayıcıya karşı ÜGTDK kapsamında taleplerini yöneltmeleri mümkün değildir. **Arat/Akıncı**, s. 370-371. 2024/2853 sayılı yeni Direktifin yürürlüğe girmesinin ardından dijital hizmetlerin ülkemizde de ürün sorumluluğu kapsamına alınıp alınmayacağını ise bekleyip görmek gerekecektir.

Zira ürün sorumluluk sigortası ile kural olarak ürünün üretimi ve teslimi için tamamlayıcı nitelikteki hizmetlerden kaynaklanan zararlar teminat altına alınıyorken, yeni Direktif ile korunması amaçlanan "*ürünün işlevini getirmesini sağlayacak şekilde ürüne entegre olan veya ürünle bağlantılı"* hizmetlerden doğan zararların da ileride ürün sorumluluk sigortası kapsamında koruma altına alınmasında bir sakınca olmamalıdır. Uygulamada ise dijital hizmet sağlayıcılara siber sigorta yaptırmaları önerilmektedir.

3.1.2.10. Ürün İşleme

Ürün sorumluluk sigortası esasen sigortalının ürettiği veya teslim ettiği ürünlerdeki hata sebebiyle meydana gelen zararları teminat altına almaktadır. Ancak imalatçılar sadece üretim veya satış değil aynı zamanda kendi bünyelerinde işleme, onarım gibi faaliyetlerde de bulunurlar. Günümüz üretim süreçleri giderek artan bir şekilde iş paylaşımı gerektirdiğinden, münferit iş veya hizmetler sıklıkla üçüncü kişiler aracılığıyla ifa edilmektedir[340]. Örneğin, bir imalatçı makine parçaları üretebilir ancak bunları birleştirecek teknolojisi yoktur. Montaj için bu parçaları başka bir imalatçıya gönderir. Bir pvc üreticisi yüklü miktarda kırmızı pvc siparişi alır ancak boyama ekipmanı ve uzmanlığı yoktur. Boyanmaları için pvcleri başka bir üreticiye gönderir. İşte bunlar gibi, işletmelerin daha karmaşık veya yüksek değerde ürünler üretmek için birbirlerinin uzmanlıklardan faydalandıkları hallerde doğan zararların teminat altında olup olmadığının belirlenmesi ürün sorumluluk sigortası teminatı açısından önem arz eder.

Alman Hukukunda ürün sorumluluk sigortası sadece üretilen veya teslim edilen ürünleri değil, aynı zamanda sigortalının üzerinde işleme yaptığı veya bir faaliyet gerçekleştirdiği ürünleri de teminat altında almaktadır. AVB BHV § A3-6.1 (ProdHM 2008 § 1.2-ProdHM 2015 § 3.1) uyarınca[341]; *"sigortalının, üçüncü kişinin taşınır veya taşınmaz eşyası üzerinde veya bu eşya ile birlikte*[342] *gerçekleştirdiği ticarî veya meslekî faaliyeti sebebi ile doğan, üçüncü kişiye ait eşya zararı ile bundan kaynaklanan dolaylı zararlar ürün sorumluluk sigortası teminatı kapsamındadır. Teminat işin tamamlanmasından veya hizmetin sunulmasından sonra meydana*

340 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 16a; **Thürmann/Kettler**, s. 65.

341 Çeviri yazara aittir.

342 Bu ifadeden anlaşılması gereken sigortalının faaliyetini gerçekleştirirken üçüncü kişinin ürününü alet, edevat, malzeme depolama alanı veya benzeri olarak kullanmasıdır. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 24.

gelen zararlar için geçerlidir"[343]. Böylece sigortalı hiçbir ek teminat, alt limit[344] veya ek bir prim belirlenmesine gerek olmaksızın üzerinde işçilik yaptığı, işçiliği ile birlikte değer kattığı üründen kaynaklanan eşya zararı ile bundan kaynaklanan dolaylı zararlara[345] karşı da koruma altına alınmış olur[346]. Benzer bir hükme Türk, İngiliz veya Amerikan uygulamalarında rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu başlık altında yalnızca Alman uygulaması ele alınmıştır. Türkiye'de düzenlenen ürün sorumluluk sözleşmelerinde bu yönde bir hükme yer verilmesinin önünde ise bir engel bulunmamaktadır.

Alman uygulamasında bu tür zararların özel olarak teminat altına alınmasının temel sebebi, çoğu defa zararın kimden veya hangi aşamadan kaynaklandığının tespitinin zor olmasıdır. Alıcıya gönderilen ürün hatalı çıktığında, iki işlem öylesine birbiri içine geçmiştir ki artık bu hatanın ürünün imalatından mı yoksa işlenmesinden mi kaynaklandığı tespit edilemez haldedir. Bu sebeple şayet sigortalı ürünü üretmiyor ancak başkasının ürünü üzerinde onun dış görünüşünü değiştiren ticarî veya mesleki faaliyetler gerçekleştiriyorsa, doğacak zararların da ürün sorumluluk teminatı koruması altında yer alması gerektiği fikri esas alınmıştır.

Ürün işlemeye ilişkin bu hüküm ile teminat altına alınan sigortalı tarafından üretilmiş ürün değildir. Sigortalı, kendi ticarî veya meslekî faaliyeti kapsamında üçüncü bir kişiye işleme hizmeti sunmaktadır. Bu işleme (*bearbeitung*), ürünü/nesneyi ortadan kaldırmayan, sonucunda oluşan ürün ile girdi ürünün aynı isim ve özelliklere sahip olmaya devam ettiği bir işleme biçimidir[347]. Dolayısıyla söz konusu faaliyet sigortalının değil, üçüncü bir kişinin taşınır veya taşınmazı üzerinde veya onunla birlikte gerçekleştirilmeli[348] ve sonucunda üçüncü bir kişinin malları üzerinde zarar meydana gelmelidir[349]. Örneğin, bir kablo imalatçısı, yalıtım yapması

---

343 Henüz iş sona ermeden veya hizmet yerine getirilmeden meydana gelen işçilik zararları üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası teminatı altında yer alır. Burada esas alınan ise işin kabul edilmesi değil, işin tamamlanmasıdır. **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 52; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 1, ProdHM 2008/2015, N. 23; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 22; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 96; **Thürmann/Kettler**, s. 70; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 3, N.1; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 15.

344 ProdHM'de 2015 yılında yapılan revizyon ile birlikte tarafların aralarında bir alt limit belirleyerek bu riski teminat altına almaları da mümkün hale gelmiştir.

345 Bedensel zararlar ise teminat kapsamı dışındadır. **Thürmann/Kettler**, s. 73.

346 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 52; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 1, ProdHM 2008/2015, N. 23; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 119; **Looschenders/Pohlmann/Lenz,** Anhang E, N. 26; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 117; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM Ziff 3, N.1; **Späte/Schimikowski/*Schimikowsk*i**, ProdHM, N. 23; **Nickel/Nickel-Fiedler,** Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 64.

347 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.3 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 8.

348 **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM Ziff 3, N.1; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 95; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 146; **Nickel/Nickel-Fiedler,** Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 79.

349 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 95. Dolayısıyla sahipsiz mallara verilen zararlar teminat içerisinde yer almaz. Sigortalının müşterek malik olduğu eşyalar ise talepler diğer malikin payıyla ilgili olduğu ölçüde üçüncü şahsa ait eşya olarak kabul edilir. **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 148. Bu eşyanın, faaliyeti sigortalı

için kabloları sigortalıya göndermiş ve sigortalı kabloların yalıtımında hatalı bir işlem yapmışsa, işin tamamlanmasının ardından kabloların kısa devre yaparak yangına sebebiyet vermesi sebebiyle mala gelen zararlar teminat altındadır[350].

AVB BHV § A3-6.1'de yer alan diğer bir şart ise sigortalının, üçüncü bir kişinin ürünü üzerinde ticarî veya meslekî faaliyet gerçekleştirmesidir. Alman doktrin ve içtihatlarında baskın şekilde kabul gördüğü üzere yalnızca süreklilik arz eden faaliyet iş veya meslekî faaliyet olarak kabul edilir[351]. Bu bağlamda, zarara neden olan faaliyetin, sigorta sözleşmesinde yer alan faaliyet alanına girmesi yeterlidir[352]. Faaliyetin, ilgili ticaret veya meslek için tipik olması veya ücreti mukabilinde gerçekleştirilmesi gerekmez[353]. Sigortacı ile arasındaki sözleşmede, zararın bu kapsamda olduğunu kanıtlamak ise sigortalıya aittir[354].

Alman Hukukundaki işleme teminatının aynı hükümde yer alan iki temel istisnası bulunmaktadır. Bunlar; taşıtlar üzerinde veya onlarla gerçekleştirilen faaliyetlerden kaynaklanan zararlar ile sigorta ettirenin tesisinde bulunan ve faaliyet sırasında zarar gören üçüncü kişilere ait mallara gelen zararlardır[355]. Buna göre ilk olarak, motorlu taşıtlar, demiryolu ve denizyolu araçları, konteynerler[356] ve bunların yükleri üzerinde veya bunlarla birlikte

---

adına gören çalışana ait olması halinde ise durum farklıdır. Bu halde ne sigortalının çalışanı üçüncü kişidir ne de bu eşyanın gördüğü zarar teminat kapsamındaki işçilik zararındandır. **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 149.

350 **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 22; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 24. Örneklerden de anlaşılacağı üzere koruma altına alınan işçilik genellikle sigortalının çalışanları tarafından sunulmaktadır. **Nickel/Nickel-Fiedler,** Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 64; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 95; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 16a.

351 **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 159; Alman Federal Mahkemesinin profesyonel (meslekî) ve özel faaliyet arasındaki ayrıma ilişkin kararları için bzk. BGH, Urteil vom 11-12-1980 - IVa ZR 29/80 (Hamm), NJW 1981, 2057; BGH VersR 1991, 293.

352 **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 159; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 16a.

353 **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 159. Yazar, taraflar arasında bir sözleşme ilişkisinin bulunmasının gerekmediğini ifade etmişse de kanaatimizce bu olası bir ifade değildir. Taraflar arasında sözleşme ilişkisi yoksa, sigortacıya bu ilişkinin kanıtlanması gerekecektir ve nasıl kanıtlanacağı muammadan ibarettir.

354 **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 159. Buna karşın hangi iş ve meslekî faaliyetlerin hükmün kapsamına girdiği belirsizdir. Yukarıdaki tanımda belirtilmemiş olmakla birlikte hükmün orijinalinde AHB § 7.7 faaliyet zararlarının *(Tätigkeitsschäden)* hükümde açıkça uygulama alanı bulmayacağı ifade edilmektedir. Bu da sorumluluk sigortası genel şartlarında yer alan AHB § 7.7 faaliyet zararları istisnasının ürün sorumluluk sigortası teminatı içerisine alınması amacını taşır ve bu sebeple istisnayı ortadan kaldıran istisna (şart) anlamına gelen *Wiedereinschluss* olarak adlandırılır. Böylelikle ürün sorumluluk sigortası teminatı içerisine AHB § 7.7'de teminat kapsamı dışında bırakılan sigortalının işyerinden, tesisinden kullanılan üretim ekipmanından kaynaklanan zararlar; işyerinde çalışan kişilerden kaynaklanan zararlar ve üretim ve ticaret şirketlerinde satılan ürünlerden kaynaklanan zararlar girer. **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 126; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 23; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 1, ProdHM 2008/2015, N. 24; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 15; **Nickel/Nickel-Fiedler,** Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 66.

355 Ancak yine de tarafların aralarında anlaşarak bu istisnai halleri teminat altına almalarının önünde bir engel yoktur. **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 163; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 56.

356 Tüm bu taşıtların kapsamları, bu taşıtların özel olarak teminat kapsamı dışında bırakıldığı istisna hükmü açıklanırken ele alınacağından bu aşamada tekrara düşmemek adına sadece kapsamdan söz edilmekle

faaliyet sırasında meydana gelen zarar talepleri işleme teminatı kapsamı dışında bırakılmaktadır[357]. Bu araçlar çok sayıda münferit parça içeriyor olmaları sebebiyle karmaşık yapıları, güvenlik gereklilikleri ve bulundukları yerin bölgesel olarak sınırlandırılmaması gibi taşıdıkları özel riskler nedeniyle işleme teminatı kapsamından çıkartılmaktadır[358]. Örneğin Kore ve Japon otomobillerinin montajlarının yolda gemilerdeki üretim bantlarında yapıldığı bilinmektedir. Bu kapsamda bir otomotiv tedarikçisinin, tedarik edilecek araç parçalarını otomobil üreticisine ait başka bir araç üzerindeki montaj hattında (montaj bandı/seri üretim hattı) monte etmesi ve bunun montaj tamamlandıktan sonra hasara yol açması halinde işlemeden kaynaklanan zararlar ürün sorumluluk sigortası ile korunmayacaktır[359]. İkinci istisna ise atölye klozu (*Werkstattklausel*) olarak adlandırılan sözleşme ile kararlaştırılan işleme, onarım veya diğer amaçlar için sigorta ettirenin tesislerinde bulunan veya bulunmuş olan nesnelerin bu faaliyet sebebiyle zarar görmesinden kaynaklanan taleplerdir. Zarar gören eşyanın niteliği Alman doktrininde tartışmalı olmakla birlikte[360], istisnanın son derece geniş olduğu ve herhangi bir sebeple tesiste bulunan üçüncü kişilere ait malların göreceği zararın kapsam dışına çıkartıldığı anlaşılmaktadır[361].

3.1.3. Teminatın Zaman Bakımından Kapsamı

yetinilmiştir. Sadece şu eklenebilir; her ne kadar hükümde açıkça kapsam dışında bırakılmamış olsa da hava ve uzay araçları ProdHM § 6.2.6 uyarınca teminat dışında kaldığından ayrıca hükümde bahsedilmeye gerek duyulmamıştır. Ancak bu araçlara verilen zararların bu hükmün içerisinde yer almadığını belirtmek gerekir. **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 56; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 1, ProdHM 2008/2015, N. 28; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 3, N. 2; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 183; **Thürmann/Kettler**, s. 73; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, N. 25, s. 896.

357 **Looschenders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 26; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 98-99; **Littbarski,** ProdHM, Ziff. 1, N. 161; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 15a; **Thürmann/Kettler,** s. 73; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 25.

358 **Littbarski,** ProdHM, Ziff. 1, N. 166-168; **Thürmann/Kettler**, s. 73; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 56; **Prölss/Martin/Voi**t, ProdHM Ziff. 3, N. 2.
Bu güvenlik düşüncesi 01.05.2004 tarihinde yürürlüğe giren Ekipman ve Ürün Güvenliği Yasası (GPSG) ve 1 Aralık 2011 tarihinde yürürlüğe giren Ürün Güvenliği Yasası'nda karşılığını bulmuştur. **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 168.

359 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 57; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 1, ProdHM 2008/2015, N. 26.

360 Buradaki eşyaların niteliği konusunda doktrinde hükmün sadece zarara neden olan faaliyetin bizzat öznesi olan eşyalara uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Bu görüşe göre, sigortalının tesisinde bulunan eşya başka bir eşya üzerindeki bir faaliyetin sonucu olarak hasar görmüşse bu hükmün kapsamına girmemeli ve teminat altında olmalıdır. **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM, Ziff. 3, N. 4; ve onu takiben **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 25; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 30. Ancak yine de hükmün bu şekilde uygulanabilmesi için sigortalının hükmün lafzından bunu kolaylıkla çıkarabiliyor olması gerektiği yönünde bkz. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 30.

361 **Looschenders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 26; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 98-99; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 161; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 15a; **Thürmann/Kettler,** s. 73; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 25; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 29; **Langheid/Wandt/*Thürmann***, § 310, N. 58; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM Ziff 3, N. 3.

3.1.3.1. Teminatın Başlangıcı

ÜSSGŞ m. A.5 uyarınca ürün sorumluluk sigortası "*Poliçede başlama ve sona erme tarihleri olarak yazılan günlerde, aksi kararlaştırılmadıkça, Türkiye saati ile öğlen saat 12.00'de başlar ve öğlen saat 12.00'de sona erer".* Bu genel bir sigorta hukuku kuralıdır[362] ve ürün sorumluluk sigortası özelinde farklı bir anlam ihtiva etmez. Benzer bir kural Alman Hukukunda da mevcuttur. VVG § 10 uyarınca sigorta teminatı sözleşmenin yapıldığı günün başlangıcında saat 00.00'da başlar ve poliçe süresinin son gününün sonunda saat 23:59'da sona erer. Dolayısıyla başlangıç ve sona erme saatleri farklı olsa da bu genel sigorta hukuku kuralı Alman Hukuku için de geçerlidir ve her iki hukuk sistemi için de emredici nitelik taşımamaktadır.

Ancak sigorta teminatının işlemeye başlaması her zaman sigortacının himaye altına alacağı sorumluluk riskinin de doğduğu anlamına gelmeyebilir. Nitekim ürün sorumluluk sigortası teminatı için de durum aynen böyledir. Bu sebeple ürün sorumluluk sigortası teminatın ne zaman hatalı ürünün vereceği zararları teminat altına almaya başlayacağının da tespit edilmesi gerekir. Alman Hukukunda AVB BHV (ProdHM 2015)'nin giriş bölümünde[363] sigorta teminatının başlangıcı olarak sigortalının ürünleri piyasaya sürdüğü, işi tamamladığı veya hizmetleri sunduğu an olarak belirlenmiştir[364]. Bu noktadan önce sigortacının ürün sorumluluk sigortası kapsamında tazminat ödeme yükümlülüğü yoktur[365]. Bu an, esasında, Kıta Avrupası'nda ürün sorumluluğunun başlangıcı olarak kabul edilen ana tekabül etmektedir. Aynı şekilde Avusturalya Hukukunda da ürünün teslimi ürün sorumluluk sigortası teminatının başlangıcı olarak yorumlanır[366]. İngiliz Hukukunda ise ürünün sigortalının gözetiminden veya kontrolünden çıkması esas alınmaktadır[367]. Esasında benzer bir kabul Türk Hukuku için de geçerlidir. ÜGTDK'da ürün sorumluluğunun başlangıcı ürünün piyasaya arzıdır. Ürün

---

362 **Günay**, s 59.

363 ProdHM 2008'e kadar sigortanın amacı başlığını taşıyan madde 1.1'in ikinci cümlesi olarak yer alan bu ifade, 2015 revizyonu ile Modelin giriş kısmına, ilk hükmün üzerine alınmıştır. Ancak bu yer değişikliği hükmün kapsamı açısından bir fark ihtiva etmemektedir. **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 21, dn. 41.

364 Ürün sorumluluk sigortası teminatını işletme sorumluluk sigortası teminatından ayıran ise işte tam bu andır. Buna göre ürün sorumluluk sigortası ürün piyasaya sürüldükten sonra doğan; işletme sorumluluk sigortası ise ürün piyasaya sürülmeden önce meydana gelen zararları koruma altına almaktadır. **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 11; **Bruck/Möller/*Koch***, Ziff. 1 ProdHM 2008/2015, N. 4-5; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 21; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 11; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 44; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 46; **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM, Ziff. 1, N. 3; **Littbarski**, Ziff. 1, ProdHM, N. 92.

365 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 11.

366 **Derrington/Ashton**, N. 11.165, s. 2347.

367 **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.80.

sorumluluk teminatı da piyasaya arz edilmesinden itibaren hatalı ürünün sebep olduğu üçüncü kişi zararlarını korumaya başlar. Ancak ÜSSGŞ'de teminatın ne zaman korumaya başlayacağını düzenleyen özel bir hüküm bulunmamaktadır. Bu sebeple kanaatimizce ÜSSGŞ'de teminatın işlemeye başlaması için ürünlerin piyasaya sürülmesinin veya daha açık bir ifade ile ürünlerin sigortalının/sigorta ettirenin gözetiminden, kontrolünden veya hâkimiyet alanından çıkmış olmasının gerektiği açıkça belirtilmelidir.

3.1.3.2. Ürünün Piyasaya Sürülmesi (*In-Verkehr-Bringen*)

Ürün sorumluluk teminatının işlemeye başlaması için ürünün piyasaya sürülmesi gerekir. Alman doktrininde bunun üreticinin veya satıcının ürünü alıcıya teslim etmesi veya dağıtım zincirine/ekonomik döngüye sokması ile gerçekleştiği kabul edilir[368]. Nitekim ÜGTDK m. 3(k)'da ürünün piyasaya sürülmesi, "*ürünün piyasada ilk kez bulundurulması*" olarak tanımlanmıştır. İlk kez bulundurma ise ürünün tamamlanarak sigortalının hakimiyet alanından piyasaya çıkması, dağıtım zincirine sokulmasıdır[369]. ABAD ise piyasaya sürmeyi, bir ürünün "*üreticinin tesislerinde oluşturulan üretim sürecinden ayrıldığı ve açıkça kullanıma veya tüketime hazır bir durumda satışa sunulduğu bir pazarlama sürecine girdiği*" zaman şeklinde tanımlamaktadır[370]. Dolayısıyla piyasaya sürme kavramı sadece doğrudan tüketiciye yönelen satışları değil aynı zamanda tacirler arası satışları da içeren geniş bir kavramdır. Bu kapsamda üreticilerin yanı sıra ithalatçı ve dağıtıcıların yaptıkları satışlar da piyasaya sürme olarak kabul

---

368 **Schmidt-Salzer/Hinsch,** N. 7.170; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1 ProdHM 2008/2015, N. 11; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 12; **Langheid/Wandt/*Thürmann***, § 310, N. 47; **Looschelders/ Pohlmann/*Lenz***, Anhang E, N. 22. Ancak istisnaen henüz sigortalının hakimiyet alanında olmasına karşın ürünün özelliği gereği piyasaya sürülmüş sayılması mümkündür. Buna örnek olarak Avrupa Adalet Divanında görülen bir dava verilebilir. Dava konusu olay, bir böbrek nakli ameliyatında, donörden alınan böbreğin perfüzyon sıvısı ile yıkanarak nakil için hazırlandığı sırada söz konusu sıvının hatalı olması sebebiyle yıkama işlemi sırasında böbrek arterinin tıkanarak böbreği nakil için kullanılamaz hale getirmesine ilişkindir. Yargılama sırasında perfüzyon sıvısını üreten laboratuvarın bulunduğu hastane ile ameliyatın yapıldığı hastane aynı kişiye ait olduğundan ürünün piyasaya sürülmüş sayılmayacağı iddia edilmiştir. Avrupa Adalet Divanı ise hatalı bir ürünün, organın nakli için hazırlanmasını içeren bir tıbbi hizmetin sağlanması sırasında kullanılmasının ve organda hasar meydana getirmesinin ürünün piyasaya sürüldüğü anlamına geleceğini belirtmiştir. Karar için bkz. ECJ10.5.2001-C-203/99, NJW 2001 2781. **Bruck/Möller/ Koch,** Ziff. 1 ProdHM 2008/2015, N. 12.

369 **Öztan**, İmalatçının Sorumluluğu s. 21; **Kırca**, Ürün Sorumluluğu, s. 144; **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1444; **Atamer/Kurtulan Güner**, s. 558; **Çelt**, s. 93; **Sirmen**, s. 69; **Baş**, s. 372; **Polat**, Ürün Sorumluluğu, s. 1008, dn. 133; **Aydos**, s. 194; **Arat/Akıncı**, s. 379.

370 **Wagner**, Product Liability, s. 205; **MüKoBGB/Wagner**, ProdHaftG, § 1, N. 24 vd.; **Littbarski**, Ziff. 1, ProdHM, N. 81; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 22; **Arat/Akıncı**, s. 379. Karar için bkz. CJEU, 09.02 2006, C-127/04 (*Declan O'Byrne v. Sanofi Pasteur MSD Ltd et Sanofi Pasteur SA)* https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-127/04 ET. 12.02.2023.

edilmektedir[371]. Böylece iş bölümünü içeren üretim süreçleri söz konusu olduğunda sigorta teminatı, her bir tacirin kendi borçlu olduğu kısmın üretim sürecinin tamamlanması ve tedarik zincirine girmesi ile başlar[372].

Ürün sorumluluk hukukunda ürünün piyasaya sürülmesinde belirleyici faktör üreticinin (veya üretici gibi sorumlu kişilerin) ürün üzerindeki hakimiyetinin sona ermesidir[373]. Bu hakimiyetin ise sigortalının isteği ve bilgisi üzerine sona ermesi gerekir[374]. Ürünlerin hırsızlık veya zimmete geçirme gibi fiillerle ele geçirilerek piyasaya sürülmesi sigorta teminatı açısından piyasaya sürme anlamı taşımaz ve sigorta koruması yoktur[375]. Örneğin, sigortalının bilgisi olmaksızın üretilen hatalı ürünlerin kalite kontrolü yapılmadan piyasaya sürülmesi böyledir[376]. Söz konusu riskler ancak üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası (*business liability insurance*) kapsamında sigortalanabilir[377]. Diğer taraftan, ürünlerin sehven piyasaya sürülmüş olması da mümkündür. Örneğin, kalite kontrol sırasında hatalı olarak ayrılan ürünler yanlışlıkla kusursuz ürünler ile birlikte piyasaya sürülmüş olabilir[378]. Bu durumda ürünler sehven dahi olsa sigorta ettiren tarafından piyasaya sürülmüş olduğundan ürün sorumluluk sigortası teminatı başlar[379]. Dolayısıyla kural olarak satıcının alıcıya kusursuz mal teslim etmesi gerekiyor ise de hatalı

---

371 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.170; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 22; **Bruck/Möller/ Koch,** Ziff. 1 ProdHM 2008/2015, N. 15.

372 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 29.

373 **Schmidt-Salzer/Hinsch,** N. 7.170; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 12; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 47; **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM, Ziff. 1, N. 4; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 26; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 11; **Thürmann/Kettler**, s. 66; **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1444.

374 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 13; **Bruck/Möller/ *Koch,*** Ziff. 1 ProdHM 2008/2015, N. 14; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 54; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 47; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 26, 32; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 11; **Littbarski**, Ziff. 1, ProdHM, N. 81, 90; **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM Ziff. 1. N. 4; **Thürmann/Kettler**, s. 69. Bu husus 85/374 sayılı eski Direktif m. 7/a ve ÜGTDK m. 21/2 (a) kapsamında kurtuluş kanıtı olarak sunulmuştur. Hükmün mefhumu muhalifinden çıkarılacak anlam sorumlu tutulabilmesi için ürünlerin imalatçının bilgisi dâhilinde piyasaya sürülmesinin gerektiğidir. 2024/2853 sayılı yeni Direktif m. 11 ile bu hüküm dağıtıcıları da içerecek şekilde genişletilmiştir. Bu kapsamda imalatçı ürünü piyasaya kendi sürmeli, dağıtıcı ise ürünü piyasaya kendi sunmalıdır.

375 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.177; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski,*** ProdHM, N. 13; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 47; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 53; **Bruck/Möller/ *Koch***, Ziff. 1 ProdHM 2008/2015, N. 14; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 32; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 11; **Littbarski**, Ziff. 1, ProdHM, N. 82, 94; **Thürmann/Kettler**, s. 69; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 22.

376 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.176.

377 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 13; **Bruck/Möller/ Koch**, Ziff. 1 ProdHM 2008/2015, N. 14; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 11; **Thürmann/Kettler**, s. 69.

378 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.178.

379 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.178; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 47; **Littbarski**, Ziff. 1, ProdHM, N. 83, 94; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 13; **Bruck/Möller/ *Koch,*** Ziff. 1 ProdHM 2008/2015, N. 11. **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM, Ziff. 1, N. 4; **Thürmann/Kettler**, s. 69.

ürünün piyasaya sürülmesi teminatın başlamasına engel değildir[380]. Aynı durum ürünün yanlış kişiye gönderilmesi için de geçerlidir[381]. Dolayısıyla burada önemli olan sigorta ettirenin ürünleri hatalı olduğunu bilmeden ancak bilinçli olarak piyasaya sürmesidir. Sigorta ettirenin hatalı olduklarını bilmesine rağmen sorumluluk riskini göze alarak ürünleri piyasaya sürmesi halinde ise VVG § 103 ve ÜSSGŞ m. uyarınca üçüncü kişilerin uğradığı zararlara kasten ve hukuka aykırı olarak neden olmuş sayılır ve sigortacı bu zararı gidermekle yükümlü değildir[382].

Ürünün ne zaman piyasaya sürülmüş sayılacağı ise alıcıya ne zaman ulaştığı, bir diğer ifade ile ne zaman alıcıya teslim edilmiş sayılacağı ile ilgilidir[383]. Bu teslimat birden fazla şekilde gerçekleştirilebilir;

Öncelikle taraflar arasındaki satış sözleşmesinde ürün, alıcı tarafından satıcının adresinden teslim alınacak aranılacak borç (*Holschuld*) niteliğinde olabilir[384]. Nitekim Türk Hukukunda, satış sözleşmelerinde ifa yeri, satılanın niteliğine bağlı olarak satıcının ikametgahı veya satılan şeyin bulunduğu yerdir (TBK m. 89)[385]. Fabrika çıkışı teslimat olarak da adlandırılan bu halde ürün alıcıya teslim edilmekle piyasaya sürmüş olur ve teminat koruması başlar. Zira sigorta ettiren ürün üzerindeki hakimiyetini, ürünü alıcıya teslim ettiği anda kaybetmiştir[386]. Bu noktada ürünlerin müşterinin kendisi veya görevlendirdiği nakliye aracı ile teslim alınması önem taşımaz. Herhâlde ürün alıcının kendisine teslim edilmiş sayılır[387]. Bu tür

---

380 **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM, Ziff. 1, N. 4; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 54; **Littbarski**, Ziff. 1, ProdHM, N. 94.

381 **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM, Ziff. 1, N. 4; **Littbarski**, Ziff. 1, ProdHM, N. 94.

382 **Littbarski**, Ziff. 1, ProdHM, N. 92. Aynı hüküm paralel olarak AHB § 7.2'de de yer almaktadır.

383 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 48; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 12; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 47; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 33. Avustralya Hukuku için bkz. **Derrington/Ashton**, N. 11.165, s. 2347. Türk Hukukunda taşınır satışında hasarın zilyetliğine devri ile geçeceği kabul edilmektedir. Dolayısıyla teslim dışındaki yollarla da zilyetlik devredilerek hasar geçişi mümkün hale gelmektedir. Bu haller için bkz. **Ünal, Mehmet/Başpınar, Veysel**, Şekli Eşya Hukuku, 12. Bası, Ankara 2021, s. 146 vd.; **Oğuzman, Kemal/Seliçi, Özer/Oktay-Özdemir, Saibe,** Eşya Hukuku, 25. Bası, İstanbul 2023, s. 69 vd.

384 **Eren, Fikret**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. Bası, Ankara 2020, s. 967; **Eren,** Borçlar Özel, s. 66, N. 187; **Oğuzman/Öz,** Cilt I, s. 339, N. 1044; **Akıncı**, Borçlar Hukuku, s. 340; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.173; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 48; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 34; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 56, N. 139.

385 Türk Hukukunda kural olarak parça borçları da aranacak borç niteliğindedir. **Aral/Ayrancı**, s. 124; **Eren**, Borçlar Özel, s. 66, N. 187; **Tandoğan**, Cilt I/1, s. 123; **Oğuzman/Öz**, Cilt I, s. 339, N. 1044; **Akıncı**, Borçlar Hukuku, s. 340; **Gümüş**, s. 689-690; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 58, N. 143.

386 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.173; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 12; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 48; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 49; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 1, N. 4; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 34; **Thürmann/Kettler**, s. 66.

387 **Oğuzman/Öz**, Cilt I, s. 339, N. 1044; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.173; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski,*** ProdHM, N. 12; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 49.

teslimlerde ürün, sigortalının tesisinde yapılacak bir işlem ile müşteriye teslim edileceğinden, ürünün teslimat sırasında henüz sigortalının tesisindeyken zarara yol açması mümkündür. Örneğin ürün, teslim sırasında alev alarak tesis dışında bir yangına sebep olabilir. Böyle bir durumda zararın teminat altında olup olmadığı sorunu karışımıza çıkar[388]. Aranacak borçta ürünü yüklemek ve taşımak tamamen alıcıya aittir. Satıcı sadece ürünleri alıcının emir ve tasarrufuna hazır bulundurmakla yükümlüdür[389]. Dolayısıyla ürün sigortalının tesisinde bulunuyor olsa bile sigortalı, ürünü alıcıya teslim için hazır bulundurarak ürün üzerindeki kontrolünü kaybetmiş sayılır. Bir diğer ifade ile hukuken geçerli olarak teslim etmiş olur. Bu sebeple sigorta ettirenin ürün sorumluluk teminatı aranacak borçlarda devir esnasında doğan zararlar için de koruma sağlar[390]. Zira burada önemli olan hasarın nerede meydana geldiği değil, sigortalının bu ürün üzerinde hakimiyetinin devam edip etmemesidir[391].

Öte yandan tarafların aralarında ifa yeri olarak satıcının adresinin dışında başka bir yeri belirlemeleri de mümkündür. Bu kapsamda sigortalı ile alıcı arasında ürünlerin götürülecek borç (*Bringschuld*) şeklinde teslim edilmesi kararlaştırılabilir[392]. Götürülecek borçta ifa yeri alıcının adresi veya satılanın kullanılacağı yerdir[393]. Bu sırada örneğin ürünün taşıma aracına düzgün bir şekilde sabitlenememesi gibi nakliye işleminden kaynaklanan sebeplerle zarar meydana gelebilir. Bunun gibi, ürünün kendisinden kaynaklanan zararların da meydana gelmesi mümkündür. Örneğin, ürünün hatalı olması sebebiyle karbon monoksit gazı salgılanması gibi[394]. Ancak götürülecek borçta, sigorta ettiren ürünü alıcının adresine teslim ettiğinde ürün piyasaya sürülmüş sayılacağından, teminat da alıcının adresinde yapılan teslim ile başlar[395]. Nitekim TBK m. 211/I kapsamında taraflar aralarında malın ifa yerinden başka bir yerde teslim edilmesi üzerinde anlaşmışsa, götürülecek borçtan söz edilir ve taşıma masrafı ve sorumluluğu satıcıya (sigorta ettirene) ait olur[396]. Dolayısıyla ürün alıcıya teslim edilmek üzere yola

---

388 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 49; **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM Ziff. 1, N. 7.

389 **Eren,** Borçlar Genel, s. 967.

390 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 49; **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM Ziff. 1, N. 7.

391 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.173

392 **Aral/Ayrancı,** s. 124; **Eren**, Borçlar Özel, s. 66, N. 187; **Oğuzman/Öz**, Cilt I, s. 339, N. 1045; **Akıncı**, Borçlar Hukuku, s. 340; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 56, N. 139.

393 **Oğuzman/Öz**, Cilt I, s. 339, N. 1045; **Akıncı**, Borçlar Hukuku, s. 340; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 56, N. 139.

394 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.171.

395 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 48; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 12; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 34; **Thürmann/Kettler**, s. 66.

396 **Eren,** Borçlar Genel, s. 968; **Oğuzman/Öz**, Cilt I, s. 339, N. 1045; **Aral/Ayrancı,** s. 125-126; **Eren**, Borçlar Özel, s. 68, N. 196; **Yavuz/Acar/Özen**, Cilt I, s. 102.

çıktığında, nakliye sırasında meydana gelen zararlar ürün sorumluluk sigortası değil ancak üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası teminatı altında olabilir[397].

Diğer ihtimal ise tarafların ürünlerin gönderilecek borç (*Schickschuld*) şeklinde teslim edilmesi üzerinde karara varmalarıdır[398]. Bu halde satıcı ürünlerini, alıcının arzu ettiği bir adrese bağımsız bir taşıyıcı aracılığı ile gönderir. Sorumluluk hukuku bakımından satıcı, ürünleri nakliye şirketine teslim etmekle ürünler üzerindeki sorumluluk riskini alacaklıya devreder[399]. Öte yandan Yargıtay da gönderilecek borç söz konusu olduğunda, satılanın bağımsız bir nakliyeciye teslim edilmesi gerektiğini ve ancak bu nitelikte bir nakliyeciye teslim ile zararın alıcıya geçmiş kabul edilebileceğine hükmetmiştir[400].

Ne var ki teminatın başlangıcı her zaman sorumluluğunun başlangıcı ile aynı ana denk düşmeyebilir. Teminatın ne zaman başladığı tespit edilirken sorumluluk riskinin ne zaman devredildiği değil ürünler üzerindeki fiili hakimiyetin ne zaman sona erdiği esas alınmalıdır. Dolayısıyla burada hasarın geçişi ile teminatın başlangıcı ayrılarak değerlendirme yapılmalıdır[401]. Bu değerlendirme yapılırken sigorta teminatının ne zaman başlayacağına ilişkin doktrinde iki farklı sonuca varıldığı görülmektedir. İlk görüş uyarınca[402], ürünler her ne kadar bağımsız bir nakliye şirketine teslim edilmiş olsa da nakliye şirketi ile sözleşmeyi satıcı pozisyonundaki sigorta ettiren yaptığından ürünlerin fiili kontrolü sigortalı üzerinde kalmaya devam eder. Bu sebeple taşıma sırasında meydana gelecek zararlar üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası teminatı altında olmalıdır. Ürün sorumluluk sigortası teminatı ise ürünler alıcıya teslim

---

397 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.171.

398 **Oğuzman/Öz**, Cilt I, s. 340, N. 1046; **Akıncı**, Borçlar Hukuku, s. 340; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 56, N. 139.

399 Bu kural hem Alman hem de Türk Hukuku için geçerlidir. Alman Hukukunda § BGB 447 uyarınca satıcı malları alıcı tarafından belirtilen adrese göndermek üzere taşıyıcıya teslim ile riski devretmiş olur. Türk Hukukunda TBK m. 208/III uyarınca "*satıcı alıcının isteği üzerine satılanı ifa yerinden başka bir yere gönderirse, yarar ve hasar, satılanın taşıyıcıya teslim edildiği anda alıcıya geçer*.". Bu kuralın mehazı zaten BGB § 447 Abs. 1'dir ve benzer bir kural CISG 67'de de yer almaktadır. **Tandoğan**, Cilt I/1, s. 116; **Eren**, Borçlar Genel, s. 968; **Oğuzman/Öz**, Cilt I, s. 340, N. 1046; **Aral/Ayrancı**, s. 124; **Eren**, Borçlar Özel, s. 68, N. 196; **Akıncı**, Borçlar Hukuku, s. 340; **Yavuz/Acar/Özen**, Cilt I, s. 103; **Oruç Murat**, Satış Sözleşmesinde Riskin Geçişi, İstanbul 2015, s. 107; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 57, N. 141; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 49; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 50; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 34; **Thürmann/Kettler**, s. 66. Örneğin Alman Federal Mahkemesi BGH, 08.02.1985- VII ZR 238/83 sayılı kararında bu türden satışlarda malların satıcıdan teslim alınacağını, malların alıcı onları teslim alana kadar satıcının mülkünde kalmaya devam edeceğini belirterek alıcının satış sözleşmesinde kararlaştırılan bedelin tamamını ödeyerek malları almaya hak kazanacağını ifade etmiştir. https://research.wolterskluwer-online.de/ ET. 31.09.2023.

400 Y. TD., E. 963-5223 K. 964-5014 E. 08.10.1964. **Tandoğan**, Cilt I/1, s. 117; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 51.

401 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 49; **Thürmann/Kettler**, s. 66-67.

402 **Schmidt-Salzer**, N. 7.172; **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 1 ProdHM 2008/2015, N. 13; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 50; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 1, N. 4.

edildiğinde işlemeye başlar. Diğer görüşe göre ise[403], kimin talimatı ile olursa olsun sigortalı kendi isteği ile ürünleri naklettirdiğinden, ürünler üzerindeki hakimiyetini kendi isteğiyle kaybetmiş sayılmalıdır. Teminatın ne zaman başladığının tespit edebilmek için belirleyici nokta ürünün hakimiyetinden vazgeçilmesi fikridir ve bu da sorumluluk hukuku kurallarının ne dediğine bakılmaksızın malların nakliyeciye teslim edilmesi ile örtüşmektedir. Bu sebeple ürünler nakliyeciye teslim edildiğinde ürün sorumluluk teminat işlemeye başlamış kabul edilmelidir.

Bize göre de bu ikinci görüş daha isabetlidir. Zira sigorta ettiren, ürünleri nakliye şirketine teslim etmek ile ürünler üzerindeki sorumluluk riskini devrederken aynı zamanda hakimiyetini de devreder. Sigorta teminatının başlangıcı için önemli olan ise sigorta ettirenin ürünler üzerindeki bu hakimiyetini bilinçli olarak devretmesidir. Nitekim somut durumda da sigorta ettiren ürünlerini, müşterisine götürmesi için nakliye şirketine bilinçli olarak devretmektedir. Dolayısıyla kanaatimizce burada ürün sorumluluk teminatının başlangıcı, ürünün nakliye şirketine teslimi olarak kabul edilmelidir. Zira ilk görüş sahiplerinin ileri sürdüğü gibi, sözleşmeyi kurmak tek başına nakliye sırasında ürünlerin hakimiyetine sahip olmak anlamına gelmeyebilir. Her ne kadar sözleşmeyi kuran tarafın, sözleşmenin koşulları belirlenirken nakliye sırasında doğabilecek halleri veya kazaları öngörme şansının mümkün olduğu ileri sürülebilirse de[404] sadece sözleşmeyi akdetmenin hakimiyeti sürdürmek anlamına gelebilmesi için kanaatimizce bazı özel şartların varlığı gerekir.

Bu husus uygulamada büyük öneme sahip OEM (*original equipment manufacturer*) sözleşmeleri açısından değerlendirilebilir. Bu sözleşme ilişkisinde büyük imalatçı, kendi orijinal ekipman parçasını başka bir imalatçıya (küçük imalatçı) kendi markası altında, kendi ambalajını kullanarak ürettirmekte ve üretilen ürünler doğrudan büyük imalatçının üretim bandına inmektedir. Bu sebeple taraflar arasındaki OEM sözleşmesi oldukça katı ve bağlayıcı hükümler içermektedir. Bunlardan biri de nakliyeye ilişkin hükümlerdir. Büyük imalatçı bu sözleşme ile nakliye firmasını belirleme yetkisini kendi üzerinde tutup, küçük imalatçıya kendi belirlediği nakliye şirketi ile sözleşme yapma ve nakliye ücretini karşılama yükümlülüğü yüklemektedir. Böyle hallerde sorumluluğun geçişi oldukça sorunludur. Büyük imalatçı sözleşmeyi kuran tarafın küçük imalatçı olması sebebiyle nakliye

---

403 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 49; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 12; **Thürmann/Kettler**, s. 66-67.

404 Gönderilecek borçta satıcının, satılanın gönderilen yere iyi ve sağlam bir şekilde varabilmesi için gereken önlemleri alması ve bu kapsamda doğru bir taşıma yöntemi ve taşıyıcı seçmesi gerektiği yönünde bkz. **Yavuz/Acar/Özen**, Cilt I, s. 103.

sırasında meydana gelen zararlardan sorumlu olmadığını ileri sürecek; sözleşmenin karşı tarafındaki küçük imalatçı ise nakliye şirketini seçim şansının olmaması sebebiyle sorumluluğun büyük imalatçıya ait olduğunu iddia edecektir. Ürün sorumluluk teminatının başlangıcı açısından ise sorumluluğun ne zaman geçtiği değil hakimiyetin ne zaman sona erdiği önem taşıdığından, kanaatimizce burada da küçük imalatçı, ürünleri nakliye şirketine teslim etmekle ürün üzerindeki hakimiyetini kaybetmiş sayılmalıdır. Zira her ne kadar nakliye şirketi ile sözleşmeyi kuran taraf küçük imalatçı ise de nakliyeci büyük imalatçının belirlediği bir şirket olduğundan, emir ve talimatları ondan alması muhtemeldir. Bu kapsamda sigorta teminatının nakliyeci teslim ile başlaması gerekir. Nitekim uluslararası satış sözleşmelerinde de gönderme edimini satıcı değil alıcı organize ediyorsa, mal bağımsız bir taşıyıcı tarafından taşınıyor olsa dahi hasarın malın alıcıya teslim ile geçtiği genel kuralın uygulanacağı ve burada gönderilecek borç olmadığı kabul edilmektedir[405].

Son olarak yapılan teslimin geçerli bir teslim olabilmesi için ürünün işlevsel olması gerektiğinin üzerinde durulması gerekir. Örneğin, sigortalı ile alıcı arasında bir torna tezgâhı satış sözleşmesi kurulur. Sözleşmede tezgâhın montajının sigortalı tarafından yapılacağı kararlaştırılır. Sigortalı, tezgâhı müşterisinin tesisine kurar ancak bilgisayar ile makine mekaniğini bağlayarak tezgâhın kontrolünü sağlayacak kablo eksiktir. Dolayısıyla ürün henüz işlevsel hale gelmediğinden teslim edilmiş kabul edilemez. Ancak eksik parçaya rağmen ürün işlevsel olarak çalışabilir durumdaysa bu teslim ürün sorumluluk sigortası anlamında geçerli bir teslim olabilir. Örneğin, teslim edilen torna tezgahında eksik kalan parça ürünün işlevselliğini etkilemeyen elektronik bir modül ise ürün kullanılabilir olduğundan ürün sorumluluk sigortası anlamında geçerli bir teslimin yapıldığı kabul edilir. Bu gibi durumlarda eksik teslimat söz konusudur ama bu eksiklik teminatın başladığı gerçeğini değiştirmez. Ürün kullanılabilir durumdadır ve ayıplı olması halinde teminat kapsamındaki zararlara yol açabilir. Buna karşın sigortalı ile müşteri arasında yapılan sözleşmede montajın alıcı tarafından gerçekleştirileceği kararlaştırılmışsa, örneğin bir dolap, bir karton kutu içerisinde parçalar halinde alıcıya teslim edilecek ve montaj alıcı tarafından gerçekleştirilecekse, henüz işlevsel olmasa da karton kutunun teslimi ile ürün sorumluluk sigortası anlamında teslim gerçekleşmiş sayılır. Çünkü alıcı bunu önceden kabul etmiştir[406].

---

405 Bu hususun CISG kapsamında incelenmesine dair bkz. **Oruç**, s. 110-111.

406 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 53.

3.1.3.2.1. Piyasada Bulundurma (El Değiştirme)

Ürün sorumluluk sigortası sadece üreticiler için değil, aynı zamanda ürünü piyasada el değiştirmesine vesile olan ithalatçı, dağıtıcı ve satıcı gibi kişiler için de uygun bir koruma sağladığından, bu kişiler için başlangıç ürünün piyasaya arzı değil, piyasada bulundurulmasıdır. Bu kişiler için söz konusu koruma, ticarî bir faaliyet yolu ile ürünün dağıtım, tüketim veya kullanım için piyasada el değiştirmesine vesile olduklarında başlar[407].

3.1.3.2.2. İşin Tamamlanması veya Hizmetin Sunulması

Ürün sorumluluk teminatı ile sadece üretilen veya satılan ürün değil aynı zamanda üretilen veya satılan ürüne ilişkin ve ona sıkı sıkıya bağlı iş veya hizmetlerden kaynaklanan zararlar da teminat altına alınabilir[408]. Bu teminat, işin fiilen tamamlanması veya hizmetin yerine getirilmesi ile başlar. Örneğin, sigorta ettirenin ürettiği veya sattığı makine aynı zamanda yine sigorta ettiren tarafından monte ediliyor, kuruluyor, çalıştırılıyor veya benzeri bir işlemden geçiriliyorsa, makine bu işlemler tamamlanıp alıcıya tam olarak teslim edilene kadar sigorta ettirenin hakimiyeti altında kalmaya devam eder. Dolayısıyla bu işlemler sırasında meydana gelen zararlar ürün sorumluluk sigortası teminatı ile değil üçüncü kişi mâli sorumluluk sigortası teminatı ile korunur. İşlemlerin alıcının tesisinde gerçekleştirilmesi ise bu sonucu değiştirmez[409]. Buna karşın iş tamamlanıp hizmet sunulduktan sonra meydana gelen zararlar ise ürün sorumluluk sigortası teminatı altında olacaktır. Örneğin, bir makineye yedek parça montajı yapılırken somunlardan birinin yeterince sıkılmaması, sigortalı tarafından ilk test çalıştırmasında yedek parçanın gevşemesine ve makinenin diğer parçalarına zarar vermesine neden olursa, bu zarar üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası teminatı altına girer. Çünkü iş henüz tamamlanmamıştır. Buna karşın, somun başlangıçta yeterince sıkılmış, makine operatörü tarafından çalıştırıldıktan sonra giderek gevşemiş ve makinenin diğer parçalarına çarparak zarar vermişse, bu zarar artık ürün sorumluluk sigortası teminatı altındadır. Çünkü zarar iş

---

407 Piyasada bulundurma tanımı için bkz. https://urunkurallari.ticaret.gov.tr/tr/icerik/sik-sorulan-sorular ET. 10.06.2024.

408 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.190; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, No. 16; **Thürmann/Kettler**, s. 64; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 57. **Prölss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 1, N. 5; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 37; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 97.

409 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.201; **Thürmann/Kettler**, s. 67; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 24; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 11; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 35; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 52; **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM, Ziff. 1, N. 3; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 107-108.

tamamlandıktan sonra meydana gelmiştir[410]. Dolayısıyla burada da önemli olan işin veya hizmetin sigortalının veya çalışanın[411] kontrolü altında olup olmadığıdır[412].

Öte yandan sigorta ettiren sadece teslim sırasında değil, sonrasında da müşterisine sözleşme konusu ürüne bağlı iş veya hizmet sunabilir. Günümüzde ürünler her zaman piyasaya sürülmek ile imalatçının kontrolünden çıkmaz. Özellikle güncelleştirme veya iyileştirme yolu ile imalatçının kontrolünde kalmaya devam eder[413]. Sigorta ettirenin kontrol alında kalmaya devam eden ürünlerden kaynaklanan zararlar için de ürün sorumluluk sigortası teminatı koruması söz konusu değildir. Bu sırada doğan zararlar ancak üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası teminatı ile koruma altına alınabilir[414]. Nitekim yeni Direktif m. 7 (2) (e) uyarınca, üreticinin, piyasaya sürdükten sonra ürün üzerindeki kontrolünü sürdürdüğü durumlarda hatanın tespitinde esas alınacak zaman belirlenirken, ürünün piyasaya sürüldüğü değil ürün üzerindeki hakimiyetinin sona erdiği an esas alınmaktadır.

Bu ürünlere örnek olarak fabrika yönetim programları gösterilebilir. Bu programlar fabrikanın tedarik zinciri, insan kaynakları, proje yönetimi, mali yönetim gibi tüm üretim süreçlerini programlayan oldukça pahalı ve bir o kadar da önemli yazılımlardır. Bu yazılımlarda üretici statüsündeki yazılım şirketleri alıcılara yazılımı kullandıkları süre boyunca ürünle ilgili hizmet sunmaya devam eder. Dolayısıyla aslında sigortalının ürün üzerindeki hakimiyeti hiçbir zaman sonlanmaz. Bu halde sigorta teminatının ne zaman başlayacağı düşünülebilir. Zira yazılımlardaki bir hata muazzam büyüklükte zarar meydana getirebilir. Kanaatimizce sigortalının alıcısına sunduğu bu hizmet ürünün niteliğinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla ilk teslim, yapılan her güncelleme veya iyileştirme kendi içerisinde bir teslim olarak değerlendirilmeli ve ürün sorumluluk sigortası teminatı işlemeye başlamalıdır. Güncelleştirme çalışmaları sırasında doğacak zararlar için ise üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası devreye

---

410 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 52; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 24. Benzer bir örnek için bkz. **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 160.

411 Sadece sigortalı değil sigortalı adına çalışan kişilerin gördükleri iş ve sundukları hizmetler de teminat içerisinde yer alır. Sigorta ettirenin vekilinin üçüncü şahıs olarak zarara neden olması halinde, önemli olan vekilin sigorta ettirenin yerine getirmeyi taahhüt ettiği hizmetleri veya işleri yerine getiriyor olup olmadığıdır. **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 41; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 63.

412 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.201; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 14; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 106; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 50; **Bruck/Möller/ *Koch,*** Ziff. 1 ProdHM 2008/2015, N. 16; **Thürmann/Kettler**, s. 66; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 61; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 24; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 39, 42; **Prölss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 1, N. 5. Ancak hatalı iş ve hizmet sebebiyle doğan zararlar değerlendirilirken, aşağıda detaylı olarak incelenen ProdHM m. 3.1 her zaman hesaba katılmalıdır. **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 14.

413 **Wagner**, Product Liability, s. 206; **Spindler**, CR, s. 693-694, N. 24; **Arat/Akıncı**, s. 379.

414 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.182.

girer. Ancak yine de üreticinin zamanında müdahale ederek bu zararların doğmasını veya büyümesini önleyebileceği durumlar olabilir. Bu durumda zamanında müdahale etmek sigortalının koruma önlemleri alma (zararları önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma) yükümlülüğü kapsamına gireceğinden sigortalının bu yükümlülüğü bilinçli olarak ihlâl edip etmediği ayrıca değerlendirilmelidir[415].

İşin tamamlanması veya hizmetin sunulması, sigortalı ile müşterisi arasındaki bir sözleşmeye dayanır. Kural olarak bu sözleşmenin hizmet, eser, garanti veya satış sözleşmesi niteliğinde olmasının işin ne zaman tamamlanmış veya hizmetin ne zaman sunulmuş sayılacağı üzerinde bir etkisi yoktur[416]. Zira örneğin eser veya hizmet sözleşmelerinde ifa konusu iş, kabul ile tamamlanmış kabul edilirken, fiili hakimiyet değerlendirilmemektedir. Dolayısıyla ürün sorumluluk sigortası işin taraflar arasındaki sözleşme kapsamında tamamlanmış sayılıp sayılmadığı veya ifa borcunun eksiksiz bir biçimde yerine getirilip getirilmediği ile ilgilenmez[417]. Doktrinde taraflar arasındaki sözleşme kapsamında yapılacak kabulün işin tamamlandığı veya hizmetin sunulduğu anlamına gelip gelmeyeceği, bir diğer ifade ile bu kabulün ürün sorumluluk teminatının korumaya başlaması için esas alınıp alınamayacağı tartışılmaktadır. İlk görüş, kabulün işin tamamlandığı veya hizmetin sunulduğu anlamına gelebileceği yönündedir. Bu görüşe göre, iş veya hizmet en geç kabul edildiğinde tamamlanmış ve ifa edilmiş sayılmalıdır[418]. Buna karşın işin veya hizmetin hukukî anlamda kabul edilip edilmemesinin belirleyici olmadığını düşünenler de vardır[419]. Bu görüşe göre, kabule rağmen henüz iş tamamlanmamış veya hizmet sunulmamış olabilir. Örneğin, sigortalı ile müşterisi arasında makine satışı hususunda bir sözleşme imzalanmış, ürün müşterinin tesisine getirilmiş ve kurulmuş, kabul prosedüründen sonra sigortalı makineyi tekrar çalıştırdığında, yeterince iyi

---

415 Britanya Yüksek Mahkemesi (*Supreme Court*), sigorta sözleşmesinin amacının sigortalının ihmalinden kaynaklanan sorumluluğa karşı teminat sağlamak olduğundan hareketle, sigortalının gerekli önlemleri almasına ilişkin hükmün sigortalının asla ihmalkâr davranamayacağı şeklinde yorumlanmaması gerektiğine dair karar vermiştir. Bu tür durumlarda, amacın ortadan kalkmasını önlemek amacıyla hükmün, sigortalının tehlikenin farkına vardığında yetersiz kalacağını bildiği önlemleri almaması gerektiği şeklinde yorumlanması gerektiğine hükmetmiştir. *Bkz. Fraser v BN Furman (Productions) Ltd* [1967] 1 WLR 898.

416 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 28; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1 ProdHM 2008/2015, N. 17.

417 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.181; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 17; **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM, Ziff. 1, N. 5; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 50. Ancak yine de ifa borcu eksiksiz yerine getirilmişse iş tamamlanmış veya hizmet sunulmuş demektir. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 17.

418 **Foerste/Graf von Westphalen/Mühlbauer**, § 66, N. 14-15.

419 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 50; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 14; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 62; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 29; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 11; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 95; **Schimikowski, Peter**, Produkthaftpflichtversicherung: Austauschkosten und wirtschaftlich vertretbare Ersatzlösung, r + s 2002, Sayı 2, s. 46.

sabitlenememesi sebebiyle plaklardan biri yerinden çıkmış ve makineye erişim alanına zarar vermiş olabilir. Bu halde kabul gerçekleşmiştir ancak onarılması gerekeceğinden ürün hakimiyeti hâlâ sigortalı üzerindedir. Dolayısıyla iş tamamlanmıştır. Diğer taraftan tam aksine, iş tamamlanmış ancak henüz müşteri kabul beyanında bulunmamış da olabilir[420]. Dolayısıyla kabul, işin veya hizmetin fiilen ne zaman tamamlandığı konusunda şüphe duyulan durumlarında yalnızca yardımcı bir argüman olarak kullanılabilir[421]. Aksi halde sigorta ettiren işi tamamlamasına rağmen müşteri kabul beyanında bulunmuyorsa teminat koruması başlamayacak ve sigortalı bu zarara tek başına katlanmak zorunda kalacaktır[422].

Son olarak taraflar arasında işin veya hizmetin tamamlanıp tamamlanmadığı hususunda bir uyuşmazlığın var olması halinde teminatın ne zaman korumaya başlamış sayılacağı sorusu üzerinde durulabilir. Böyle bir durumda sigorta şirketi kural olarak sigorta ettirenin görüşüne odaklanmalıdır. Sigorta ettiren işi bırakmışsa veya daha fazla hizmet sunmaktan kaçınıyorsa, işin tamamlandığı veya hizmetin sunulduğu kabul edilir. Buna örnek olarak, sözleşme tarafının işinin bittiğini beyan ederek çalışanlarını bir iş sahasından çekmesi gösterilebilir[423]. Bu noktada yapılan işin veya hizmetlerin ayıplı olup olmaması önem taşımaz[424]. Teminat işlemeye başlar. Ancak sigorta ettiren bu yöntemi kullanarak sigorta teminatından nemalanamaz. Zira Alman Hukukunda ProdHM § 6.1.1 uyarınca ifa etmeme nedeniyle üçüncü kişilerin tazminat talepleri teminat atlında değildir[425]. Türk Hukukunda ifa yükümlülüğünü yerine getirmemek için düzenlenmiş ayrı bir hüküm bulunmamakla birlikte ÜSSGŞ m. A.3.b uyarınca kasten yapılan işlemlerden kaynaklanan zararlar teminat dışında bırakıldığından, böyle bir zarar Türk ürün sorumluluk sigortası teminatı ile de korunmayacaktır.

3.1.3.2.3. Bölünebilen ve Bölünemeyen Edimlerin Özel Durumu

Bölünemez nitelikte edimler kural olarak bir bütün olarak ifa edilirler. Fakat bazı hallerde edimin bölünmesi söz konusu olabilir. Bu gibi durumlarda sigorta teminatının ne zaman başlayacağı önemlidir. Örneğin, sigortalı ile müşterisi üç adet montaj hattı teslimi

---

420 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 50; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 11; **Thürmann/Kettler**, s. 68; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 95.

421 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 50; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 14; **Thürmann/Kettler**, s. 67.

422 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 1 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 62.

423 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 50; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 18; **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM Ziff. 1, N. 6.

424 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 18; P**rölss/Martin/*Voit*** ProdHM Abs. 1 Ziff. 1, N. 7.

425 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1, ProdHM 2008/2015, N. 19

üzerine anlaşmış olsunlar. Sigortalı ilk montaj hattını üretmiş, teslim etmiş ve müşteri de bu hat üzerinde imalata başlamışsa, bu ilk montaj hattı için işin tamamlandığı varsayılmalı ve ürün sorumluluk teminatı da ilk montaj hattı için tetiklenmiş kabul edilmelidir. Henüz teslim edilmemiş iki montaj hattına ilişkin teminat ise aynı şekilde tamamlanıp müşterinin kullanımına bırakılmaları ile koruma sağlamaya başlamalıdır[426]. Ancak özellikle büyük ve kapsamlı işlerde tarafların projenin bölüm bölüm kabul edileceği üzerine anlaşmaları da gündeme gelebilir. Böyle bir durumunda tarafların farklı yorum ve hukukî tartışmaları önlemek için faaliyetin hangi aşamada tamamlanmış sayılacağını belirlemeleri faydalı olur[427].

Bölünemez nitelikteki edimler açısından ise kanaatimizce ürün sorumluluk teminatı açısından yukarıda da ele alınan işlevsellik göz önünde bulundurulabilir. Bir diğer ifade ile bölünemez nitelikteki bir edim bölüm bölüm ifa edilmişse, ifa edilen bölümdeki ürünlerin işlevsel olup olmadıkları değerlendirilmelidir. Örneğin, kendi başlarına işlevsel olan ancak birleştirildiklerinde başka bir işlevde kullanılan parçalar alıcıya farklı zamanlarda teslim edildiğinde, teslim edilen her bir işlevsel parçanın, taraflar arasındaki sözleşmede yer alan nihai ürün olmamasına rağmen ürün sorumluluk teminatını tetikleyeceği sonucuna varılabilir. Zira teslim edilen parçalar birleşik üründen bağımsız olarak çalıştırılabilir ve kullanılabilir durumdadır. Buna karşın gönderilen parçaların kendi başlarına işlevsiz olmaları halinde ise artık yoruma kapalı şekilde bölünemez edim söz konusu olduğundan, bu sebeple doğan zararlar ürün sorumluluk teminatı ile korunmayacaktır.

3.2. Teminat Kapsamındaki Zarar

Ürünün ayıplı veya hatalı olması sigorta teminatının tetiklenebilmesi için tek başına yeterli değildir. Bunun için mutlaka bir zararın da meydana gelmesi gerekir[428]. Bu zarar kural olarak sigortalı ve çalışanları dışındaki üçüncü kişiler üzerinde doğmalıdır[429]. Zira ürün sorumluluk sigortası poliçesinde sigortacı, sigorta ettirenin ürünlerinden kaynaklanan zararlara ilişkin tazminat taleplerini karşılamayı taahhüt etmektedir[430]. Zarar gören üçüncü kişi, hatalı

426 **Thürmann/Kettler,** s. 68.

427 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 51; **Thürmann/Kettler**, s. 68; **Eren, Fikret/Dönmez, Ünsal**, Eren Borçlar Hukuku Şerhi, Cilt I, Ankara 2022, s. 170, N. 40.

428 **International Underwriting Association of London Limited**, Financial Loss-What Is It, and When Is It Covered?, A report from a Working Party of the IUA's Liability Underwriters' Group, Londra 2012, s. 42.

429 **Bozer**, s. 131. Örneğin, sigorta ettirenin çalışanlarının uğradığı zararlar işveren sorumluluk sigortası kapsamında korunmaktadır. **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.79.

430 Sigortacının tazmin yükümlülüğü, zararın sigortalıya ait olduğu tespit edilene kadar sigortacı için bir borç doğurmaz. Buna karşın uygulamada genellikle sigorta şirketlerinin, zararın sigortalıya ait olup olmadığının özellikle mahkeme kararıyla tespit edilmesini beklemeksizin söz konusu talep ile ilgilenmeye başladıkları

veya ayıplı üründen kaynaklanan zararının tazminini üreticiden, ithalatçıdan (veya onlar gibi sorumlu olan kişilerden) çeşitli hukukî temellere dayanarak talep edebilir. Türk Hukukunda hatalı üründen doğan zararlar öncelikle üreticinin sorumluluğunun özel olarak düzenlendiği ÜGTDK daha sonra TBK kapsamında haksız fiil veya sözleşmeye aykırılık hükümlerine dayanmaktadır. Sigorta ettirenin hatalı veya ayıplı ürünü sebebiyle doğan ve oldukça geniş olan bu sorumluluğu sebebiyle üstlendiği tazminatın tamamının sigortacı tarafından birebir karşılanması gerçekçi bir yaklaşım değildir. Çalışmanın üçüncü ve dördüncü bölümlerinde hangi hukukî temellere dayanarak imalatçıdan zararının tazminini talep edebileceği konusu detaylıca değerlendirilmiştir[431]. Çalışmamızın beşinci bölümünü oluşturan "teminat kapsamındaki zarar" adlı bölümde ise üreticiden (ithalatçıdan veya onlar gibi sorumlu olan kişilerden) hangi tür zararların talep edilebileceği ve bu taleplerin ürün sorumluluk sigortası teminatı altında olup olmadığı hususu incelenmiştir.

Zarar kalemleri maddi zarar ve manevî zarar olarak ikiye ayrılmaktadır.

3.2.1. Maddi Zarar

Ürün sorumluluk sigortası, esasen maddi zarar kalemlerinin koruma altına alındığı bir sigorta türüdür. Maddi zarar, bir kimsenin malvarlığında iradesi dışında meydana gelen azalmadır[432]. Bunlar; ölüm ve bedensel zararlar, eşyaya gelen zararlar ve bunlardan kaynaklanan dolaylı zararlar olarak sıralanabilir[433].

Alman AVB BHV § A3-1.1'de teminatın kapsamı "*şahıs varlığına gelen zararlar ve mala gelen zararlar ile bunlar sebebiyle doğan mameleki zararlar*" şeklinde düzenlemektedir. Benzer şekilde İngiliz ve Amerikan uygulamasında da ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerinde teminat altına alınan zararlardan söz edilirken "şahıs varlığına gelen zararlar ve mala gelen zararlar" şeklinde açık ifadelerin kullanıldığı görülmektedir.

Türk ÜSSGŞ m. A.1. uyarınca ise "*bu sigorta sözleşmesi ile sigortacı, sigortalıya karşı, sözleşmede tanımlanan ürünlerin kusurundan kaynaklanan tazminat talepleri ve isteme ilişkin makul giderler için sözleşme ile kararlaştırılan şartlar ve limitler dâhilinde teminat sağlar*". Dolayısıyla esasen Türk Hukukunda ürün sorumluluk sigorta teminatının kapsamına hangi

görülmektedir. Bu, sigortalının söz konusu talepten sorumlu olmadığı düşünülüyorsa sigortalı adına talebin reddi yönünde; sorumlu olduğu düşünülüyorsa da savunma giderleri de dahil olmak üzere talebi karşılamak yönünde bir harekettir. **Eagleston/Madge**, s. 80.

431 Bkz. İkinci Bölüm, § 3 ve § 4.

432 **Eren**, Şerh, Cilt II, s. 1070, N. 15.

433 **Bozer**, s. 131.

zararların gireceği detaylı olarak ifade edilmemiş, yalnızca genel bir tazminat talebinden söz edilmiştir. Hüküm, evrensel kabullere uygun olmamakla birlikte, teminatın sınırlarının belirlenmesi açısından da doğru bir yaklaşım değildir. Zihinlerde saf ekonomik zararların dahi teminat altında olduğu izlenimini vermektedir. Kanaatimizce hükmün evrensel uygulamaya uygun olarak, "*bu sigorta sözleşmesi ile sigortacı, sigortalıya karşı, sözleşmede tanımlanan ürünlerin hatalı olmasından kaynaklanan ölüm ile kişiye ve mala gelen zararlara ilişkin tazminat talepleri ve isteme ilişkin makul giderler için sözleşme ile kararlaştırılan şartlar ve limitler dâhilinde teminat sağlar*" şeklinde değiştirilmesi daha uygundur.

Dolayısıyla ürün sorumluluk sigortası, hatalı veya ayıplı üründen kaynaklanan tüm maddi zarar kalemlerini koruma altına alan bir sigorta türü değildir. Sigortacının sorumluluğunun kapsamının doğru bir şekilde tayin edilebilmesi için maddi zarar kalemlerinin detaylıca incelenmesi gerekir[434].

3.2.1.1. Şahıs Varlığında Meydana Gelen Zararlar

Şahıs varlığında meydana gelen zararlar ifadesi TBK sistemine yabancıdır. Çünkü TBK ölüm ve bedensel zararları düzenler (TBK m. 53 ve devamında yer alan hükümler). Ancak sigorta hukukunda ürün sorumluluk sigortası ile teminat altına alınan sadece ölüm ve bedensel zararlar olmayabilir. Bu sebeple, "cismani zararlar" olarak da adlandırılan[435] şahıs varlığına gelen zararlar ifadesinin içeriğinin ne suretle doldurulduğu önem arz eder. Öte yandan bu zararların mutlaka talepte bulunan kişinin üzerinde doğması da gerekmez. Zarar doğrudan doruya üzerine doğmamış ancak dolaylı olarak şahıs varlığı zarar görmüş kimselerin ileri sürdüğü talepler de bazı şartlar altında ürün sorumluluk teminatı kapsamına girebilir[436]. Bu zararları karşılaştırmalı olarak ele almak konunun anlaşılması ve kavram kargaşasının önüne geçilmesi açısından yararlıdır.

3.2.1.1.1. Ölüm ve Bedensel Zararlar

Şahıs varlığına gelen zararlar kavramının içerisinde en önemli yeri bedensel zararlar ile ölüm sebebiyle meydana gelen zararlar oluşturmaktadır. Her iki durumda da maddî zararın yanı

---

434 Önemle belirtmek gerekir ki aşağıda incelenen zarar türlerinin aynı anda birden fazla zarar türü içerisinde yer alması da mümkündür. Her bir zarar kalemi içerisine giren zararları tek tek ele almanın ise çalışmada tekrara sebebiyet vermesi kaçınılmazdır. Bu sebeple, söz konusu zararlar için ilgili zarar türlerinden yalnızca bir tanesi tercih edilerek inceleme yapılmıştır.

435 **Tandoğan**, Mesuliyet, s. 69, 283; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 391; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 321.

436 **Prölss/Martin/Lücke**, VVG, Ziff. 1 AHB, N. 26.

sıra manevî zarar da oluşabilir. Bizim bu başlık altında incelediklerimiz ise insanın hayatının, fiziki ve ruhani bütünlüğünün ihlâli sonucunda doğan maddi zararlardır[437]. Maddi zarar, konunun daha kolay anlaşılabilmesi adına, ilk olarak teminatın kapsamını zarar bakımından ayıran Alman ürün sorumluluk sigortası kapsamında incelenmiştir.

3.2.1.1.1.1. Türk Hukukunda

ÜSSGŞ m. A1 genel bir tazminat sorumluluğu çerçevesi çizilmiştir. Hükümde özel olarak şahıs varlığına gelen zararlardan söz edilmemiş olmakla birlikte sigorta ettirenin ürünlerinin sebep olduğu ölüm ve bedensel zararlar bu geniş tazminat sorumluluğunun içerisinde yer almaktadır. Bu talepler kusursuz sorumluluk temelinde ÜGTDK m. 6/1, sözleşmeye aykırılık veya haksız fiil sorumluluğu temelinde TBK m. 53 ve devamında yer alan hükümlere tabi olarak ileri sürülebilir. Bu kapsamda söz konusu düzenlemelerde yer alan zarar tanımlarının da ürün sorumluluk sigortası teminatı açısından esas alınması mümkündür.

Bu kapsamda üründeki hatanın veya ayıbın bir kişinin ölümüne yol açması halinde, ölen kişinin taşınması, yıkanması, gömülmesi, mezarlık ücreti, mezar taşı ücreti, otopsi giderleri veya cenaze yemeği (yemek, helva, lokma dağıtımı) gibi cenaze masrafları ürün sorumluluk sigortası teminatı altındadır[438]. Ölüm hemen gerçekleşmemiş ve kişi bir süre tedavi edilmişse veya hatalı ürün sebebiyle ölüm dışında bir bedensel zarar meydana gelmişse bu defa ambulans, ilaç, hastane masrafları veya özel bakım giderleri gibi tedavi giderleri sigorta teminatı altında olacaktır[439]. Ölüm ve bedensel zararlar sebebiyle çalışma gücünün azalmasından veya yitirilmesinden doğan kayıplar ile ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar da[440] teminat altındadır ancak bu zararlar daha uygun olduğunu düşündüğümüz malvarlığı zararları başlığı altında incelenmiştir. Son olarak TBK m. 53'te "özellikle" ifadesine yer verildiğinden

---

437 **Tekinay, Selahattin Sulhi/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Altop, Atilla**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1993, s. 603 vd.; **Eren,** Borçlar Genel, s. 550; **Eren**, Şerh, Cilt II, s. 1082, N. 33; **Büyüksağiş, Erdem**, Yeni Sosyo-Ekonomik Boyutuyla Maddi Zarar Kavramı, İstanbul 2007, N. 43; **Yongalık, Aynur**, Çevre Sorumluluk Sigortası, Ankara 1998, s. 42; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 68; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 316 N. 831; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 392.

438 **Tandoğan**, Mesuliyet, s. 298; **Gümüş**, s. 549; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 316-317, N. 832.

439 **Tandoğan**, Mesuliyet, s. 284; **Eren**, Borçlar Genel, s. 770; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 316, N. 832; **Yongalık**, Çevre, s. 42-43; **Ulaş**, s. 659; **Demir**, **Ant**, Hava Aracı İpoteği, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2009, s. 168; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 69.

440 **Tandoğan**, Mesuliyet, s. 285-296.

bu zarar kalemleri sınırlı sayıda değildir ve şahıs varlığına gelen başka türden zararların da bu kapsama girebileceğini eklemek gerekir[441].

Bedensel zararların kapsamı belirlenirken beden kavramı üzerinde de durmak gerekir. Türk Hukukunda, insan vücudu eşya kavramı içerisinde değerlendirilmemektedir. Bu doğrultuda vücut ile ayrılmaz şekilde birleşmiş diş dolgusu, implant gibi parçalar eşya niteliği taşımazlar ve bedensel zarara konu olurlar[442]. İnsan vücudundan çıkartılan parçaların durumu ise tartışmalıdır. Doktrinde, bu sonuca işlemin nakil amacı taşıyıp taşımamasına verilecek cevaba göre ulaşılacağı ifade edilmektedir. Buna göre, eğer bir organ, nakil sebebiyle vücuttan çıkartılmışsa, bu parça başka bir vücut bütünlüğü içine gireceğinden, uğranılan zarar bedensel zarar olarak kabul edilir. Nakil amacı taşıyan hiçbir organ nesne değildir[443]. Sperm veya yumurta gibi vücuttan çıkartılıp bir süre saklanacak parçaların durumu[444] ile cesede verilen zararın niteliği ise doktrinde tartışmalıdır[445].

3.2.1.1.1.2. Alman Hukukunda

AVB BHV § A3-1.1 (ProdHM 2015 § 1) uyarınca hatalı ürün ve hizmetler sebebiyle şahıs varlığında meydana gelen zararlar ürün sorumluluk sigortası teminatı altındadır. Model, şahıs varlığına gelen zarar kavramını tanımlamamıştır. Bu sebeple tanım için ProdHM'nin tamamlayıcısı niteliğinde olan AHB'ye başvurmak gerekir[446]. Şahıs varlığında meydana gelen

---

441 **Gökyayla, Emre,** Ölüm ve Bedensel Zarar, İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu Cilt 1 Genel Hükümler, İstanbul, Vedat, 2018, s. 398 N. 10; **Yetiş Şamlı, Kübra**, Geçici İşgöremezlik Zararlarının Zorunlu Trafik Sigortası Teminatı Kapsamında Olup Olmadığının Değerlendirilmesi, İstanbul Hukuk Mecmuası, Cilt 78, Sayı 4, 2020, s. 1769.

442 **Eren, Fikret**, Mülkiyet Hukuku, 7. Bası, Ankara 2023, s. 54; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 6-7, N. 21-22; **Sirmen**, s. 9; **Ünal/Başpınar**, s. 19-20.

443 **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 5-6, N. 20-21; **Ünal/Başpınar**, s. 19-20; **Sirmen**, s. 8.

444 Doktrinde bunları eşya olarak yorumlayanlar için bkz. **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 6, N. 21. Aksi yönde görüş bildirerek eşya olmadıklarını düşünenler için bkz. **Akıncı, Şahin,** Türk Özel Hukukunda İnsan Kökenli Biyolojik Madde (Organ-Doku) Nakli Kavramı ve Bundan Doğan Hukukî Sonuçlar, Ankara 1996, s. 12-13; **Ünal/Başpınar**, s. 21; **Sirmen**, s. 9.

445 Tartışmalar için bkz. **Akıncı**, Organ Nakli, s. 145 vd. Cesede verilen zararların mala gelen zarar olarak nitelendirilemeyeceği, bedensel zarar olduğu yönünde bkz. **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 7, N. 23; **Akıncı**, Organ Nakli, s. 152. Cesedin ayni haklara konu olabileceği yönünde bkz. **Eren**, Mülkiyet, s. 54; **Sirmen**, s. 11.

446 **Thürmann/Kettler**, s. 62; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 34, s. 39; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 14; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 31; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 13. AHB'nin 2002 yılına kadar yayınlanmış tüm versiyonlarında bedensel zarar ve mala gelen zarar kavramlarının tanımlandığı görülmektedir. Ancak 2002 yılından sonraki revizyonlarda bu tanımlar kaldırılmış, sadece kavramlara değinilmekle yetinilmiştir. Ne var ki yapılan bu değişiklik içerik açısından bir anlam ifade etmemektedir. Eski AHB § 1'e ilişkin içtihat ve literatür, bedensel zarar ve mala gelen zarar kavramlarının anlaşılması açısından gerek yeni AHB§ 1.1 için gerek ise ProdHM için hala geçerliliğini korumaktadır. Bugün Alman Hukukunda AHB ve ProdHM olarak iki ayrı genel şart bulunmadığından AVB BHV için de bu tanımların geçerli olacağı sonucuna varılır. **Thürmann/Kettler**, s. 62; **Bruck/Möller/Koch**,

zararlar, AHB § 1.1'de kişinin ölümü, yaralanması veya sağlığının zarar görmesi olarak ifade edilmektedir. Bu kapsamda ölüm, kişinin hayatının sona ermesidir. Yaralanma, kişinin fiziksel bütünlüğüne yapılan dış müdahaledir. Sağlığının zarar görmesi ise kişinin hayatını idame ettirirken çektiği her türlü zorluk, yaşam sürecinin bozulması olarak tanımlanabilir[447]. Burada belirleyici faktör, fiziksel varlığa yapılan izinsiz müdahaledir[448]. Bu tanım ProdHM'ye kıyasen uygulanarak ürün sorumluluk sigortasında bedensel zarar kavramının temelini oluşturur[449]. Taleplerin ise ProdHaftG kapsamında ürün sorumluluğundan[450], sözleşmeye aykırılıktan veya BGB § 823 haksız fiil sorumluluğundan kaynaklanması mümkündür[451].

Ölüm ve bedensel zararlar pek tabii yaşayan gerçek kişiler üzerinde doğabilecek zararlardır. Bu zararların bünyesinde doğabilmesi için kişinin mutlaka fiil ehliyetine sahip olması gerekmez. Bu kapsamda doğmamış bir canlının (*nasciturus*) zarar görmesi ve bu nedenle hasta doğması da bedensel zarar olarak kabul edilir[452]. Aynı durum sadece annenin zarar görmesi ve bu zararın hasta bir çocuğun doğumuyla sonuçlanması halinde de geçerlidir[453]. Bu noktada önem arz eden, sigorta kapsamında teminat altına alınabilecek zararın fetüsün zarar görmesiyle meydana gelmesi ancak hak talebinin doğumun tamamlanmasıyla ortaya

---

AHB, Ziff. 1 AHB 2016, N. 14; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 132, 141; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 24.

447 **Littbarski**, Ziff. 1, N. 35, s. 39; **Littbarski**, AHB, § 1, N. 16; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Zif. 1.1 AHB, N. 27; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 133; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 24; **Şenocak**, s. 422; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 52.

448 Bu nedenle, istenmeyen bir hamilelik de bedensel zarar olarak değerlendirilir. **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 133. İlgili Alman Federal Mahkemesi kararı için bkz. BGH NJW 1995, 2407, 2408.

449 **Thürmann/Kettler**, s. 62; **Littbarski**, Ziff. 1, No. 35, s. 39; **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 1 AHB, N. 30; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 13; **Looschelders/Pohlmann/ Schulze Schwienhorst,** § 100, N. 42; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 132.

450 ProdHaftG, 85/374 sayılı Direktif ile doğru orantılı olarak, ölüm ve bedensel zararlar açısından sadece tüketiciyi değil, zarar gören herkesi koruma altına almaktadır. **MüKo/Wagner**, ProdHaftG § 1 N.14, 15; **Kırca**, Ürün Sorumluluğu, s. 231.

451 Ürün sorumluluk sigortası kapsamında teminat altına alınan şahıs varlığına gelen zararların haksız fiil kapsamında tazmin edilebilen BGB § 823 ve devamında yer alan hükümlerde düzenlenen bedensel zararlar ile birebir örtüşmediğini de belirtmek gerekir. Zira burada teminat altına alınan çok daha geniş bir sorumluluktur. **Littbarski**, Ziff. 1, No. 35, s. 39; **Littbarski**, AHB § 1, N. 17.

452 **Littbarski**, AHB, § 1, N. 17; **Prölss/Martin/Lücke**, VVG, Ziff. 1 AHB, N. 30; **Looschelders/Pohlmann/ Schulze Schwienhorst**, § 100, N. 42; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 29; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 134; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 26.

453 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 29; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 26; **Littbarski**, AHB § 1, N. 16. Zira BGB § 844 uyarınca fiziksel olarak zarar gören üçüncü kişi ile talepte bulunan üçüncü kişinin aynı kişi olması gerekmez. Talepte bulunan üçüncü kişinin zarara sebep olan olaydan doğrudan veya dolaylı olarak etkilenip etkilenmemesi de önemli değildir**. Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 29. İlgili Federal Mahkeme kararları için bkz. BGH v. 7.1.1965, BGHZ 43, 42 = VersR 1965, 274; BGH v. 4.4.1989, VersR 1989, 853 = NJW 1989.

çıkmasıdır[454]. Dolayısıyla bu tür zararlar anneye verilen bedensel zararlardan doğan dolaylı zararlar olarak değil, çocuğa ait doğrudan bedensel zarar talepleri olarak nitelendirilmelidir. Zarara sebebiyet veren olay fetüse değil anneye yönelmiş olsa bile talep anneye değil çocuğa aittir. Sorumluluk hukuku uyarınca, zarar gören iki taraf yan yana durmaktadır[455].

Hatalı ürün sebebiyle doğan bedensel zararların insan bedeninde bir zarara sebebiyet vermesi gerekir. Bu doğrultuda insan bedeni kavramının kapsamının belirlenmesi de sigorta teminatı açısından önemlidir. Buna göre, kişi tarafından kolaylıkla çıkarılamayan veya ancak bir doktor/diş hekimi tarafından çıkartılabilen, vücut ile bütünleşmiş parçaların beden kavramı içerisinde olduğu kabul edilir. Bu kapsamda, canlı parçalar olarak yerine geçtikleri organların işlevlerini üstlendiklerinden nakledilen organlara, kalp pillerine, kemik çivilere, kemik replasmanlarına, diş dolgularına veya sabit protezlere verilen zararlar bedensel zarardır[456]. Nitekim ABAD da yakın tarihli verdiği kararlarında[457] kalp pili veya kardiyoverted defibrilatör gibi implantların hatalı olarak üretilmesi sebebiyle doğan bedensel zararlardan, imalatçıların ürün sorumluluğunun doğduğuna hükmetmiştir[458]. Öte yandan yeniden vücuda yerleştirmek amacıyla çıkarılan vücut parçaları, örneğin dondurulmuş sperm ve yumurtalar ayrılma sırasında bile vücutla bir bütün oluşturmaya devam etmekte ve bunların uğradığı zararlar bedensel zarar olarak yorumlanmaktadır[459].

---

454 Bu bağlamda fetüsteki yaralanma çocuğun doğumu sırasında kendiliğinden iyileşmişse ve bu nedenle yeni doğanın sağlığı etkilenmemişse hukuken geçerli bir tazminat talebinden söz edilemez. İlgili Alman Federal Mahkeme kararı için bkz. BGH NJW 1972, 1126. https://beck-online.beck.de

455 BGH NJW 1972, 1126 sayılı kararda Alman Federal Mahkemesi, hamile bir kadının fetüsüne zarar veren kişinin daha sonra hasta olarak doğan çocuğa verilen zararlardan dolayı haksız fiilden sorumlu olduğunu açıkça kabul ederek bu tür zararların dolaylı zarar olmadığını, olay fetüse değil anneye yönelmiş olsa bile talebin anneye değil çocuğa ait olduğunu açıkça kabul etmiştir. Mahkeme, burada önemli olanın anneye verilen zarardan fetüsün etkilenip etkilenmediğinin kanıtlanması olduğunu, eğer bilirkişiler, annenin gördüğü zarardan ceninin de etkilendiği sonucuna varmışsa daha fazla kanıta ihtiyaç duyulmaması gerektiğini ifade etmiştir. https://beck-online.beck.de

456 **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 1 AHB, N. 34; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 136.

457 Bkz. ABAD 5.3.2015, C-503/13 ve 504/13, *Boston Scientific Medizintechnik. GmbH v AOK Sachsen-Anhalt*.

458 **Looschelders/Pohlmann/ Schulze Schwienhorst,** § 100, N. 44.

459 **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 136; **Prölss/Martin/Lücke**, VVG, Ziff. 1 AHB, N. 35; **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 1 AHB 2016, N. 20. Federal Mahkeme spermin eşya niteliğini tartıştığı bir kararda; *"...yaygın olan görüşe göre, vücuttan kopan bir parça bir şey haline gelir ve bunun sonucunda ilgili kişinin vücudu üzerindeki hakkı vücudun kopan parçası üzerinde mülkiyete dönüşür. Bunun korunmuş spermler için de geçerli olması gerektiğini savunanlar bulunmaktadır. Bu görüş Yüksek Bölge Mahkemesi tarafından da paylaşılmaktadır; buna göre davacının sperminin yok edilmesi, § 847 BGB'nin acı ve ıstırap için tazminat talepleriyle bağlantılı olduğu bedensel yaralanma teşkil etmeyecektir… Ayrılan vücut parçalarının vücuduna yeniden dahil edilmesi amaçlanmıyorsa durum farklıdır. Bu hususlar temelinde, davacının üremesi için kullanılması amaçlanan korunmuş sperm özel bir durum teşkil etmektedir. Bir yandan, sperm davacının bedeninden kesin olarak ayrılmıştır; diğer yandan, bedene özgü bir işlevi, davacının üremesini yerine getirmesi amaçlanmıştır… buradaki davacı da § 847 I BGB temelinde acı ve*

3.2.1.1.1.3. İngiliz ve Amerikan Hukukunda

İngiliz Hukukunda ürün sorumluluk sigortası teminatı, ölüm ve hastalık dahil olmak üzere sigortalı tarafından üretilen, satılan, tamir edilen, tedarik edilen, değiştirilen, işlenen veya sunulan mallardan kaynaklanan bedensel zararları içermektedir. Geçmişte ürün sorumluluk sigortası teminatının kanser veya bu gibi ciddi hastalıklar sebebiyle doğan bedensel zararlara karşı değil, kesik veya yaralanma gibi hastalıklara karşı sigortalıyı koruma altına aldığı düşünülmüşse de ilerleyen zamanlarda poliçe metinlerine açıkça "hastalık ve ölüm" ibaresi eklenmiş ve ürünün kullanılmasından kaynaklanan ölüm, hastalık veya yaralanma gibi tüm bedensel zararların teminat altına alındığı netleştirilmiştir[460].

Benzer şekilde Amerikan Hukukunda da ürün sorumluluk sigortası hatalı üründen kaynaklanan bedensel zararlar ve ölümü teminat altına almaktadır. Ürün sorumluluk sigortası teminatının *Coverage A* bölümü altında teminat altına alınan bu zararların içerisine ölüm de dahil olmak üzere yaralanma ve hastalıklar da girmektedir[461]. Amerikan Hukukunda bedensel zararların kapsamı oldukça geniştir ve tıpkı Alman Hukukunda olduğu gibi henüz doğmamış bebeklerin uğradıkları zararların da bedensel zarar olarak teminat kapsamında olduğu kabul edilmektedir[462]. Bu hususa örnek olarak, gebelikleri sırasında DES hormonu[463] içeren ilaç kullanmaları sebebiyle bedensel zarar gören annelerin, bebeklerine ve bu bebekler büyütüp çocuk sahibi olduklarında torunlarına yönelik bedensel zararların ürün sorumluluk poliçesi teminatı içerisinde olup olmadığının değerlendirildiği önemli nitelikte bir İstinaf Mahkemesi kararı gösterilebilir[464]. Söz konusu davada sigorta şirketleri, ilk derece mahkemesinin bebeğin rahim içindeki maruziyetinin bedensel zarar oluşturduğu ve sonrasında bu bedensel zararın devam ettiği yönündeki tespitine bu hormonun gebe iken kullanılmasının ikinci nesilde yani annenin çocuğunda hiçbir zarara sebebiyet vermediği, üçüncü nesilde zarar meydana getirdiği ancak poliçelerin üçüncü neslin zararını teminat altına almadığı gerekçesiyle itiraz etmiştir. İstinaf Mahkemesi ise DES'in neden olduğu hücre mutasyonunun kaçınılmaz olarak ikinci nesilde hastalığa veya sakatlığa yatkınlığı içerebileceğine hükmetmiş, böylece sigorta şirketleri

---

ıstırap için tazminat alma hakkına sahiptir" şeklinde bir açıklamada bulunmuştur. (Çeviri yazara aittir.) Bkz. BGH 9.11.1993 – VI ZR 62/93, NJW 1994 127.

460 **Eagleston/Madge**, s. 82; **Mildred,** s. 239, N. 5.63.

461 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 14.03, N. 14-25.

462 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 14.03A[A], N. 14-34.

463 DES, gebe kadınların düşük yapmasını engellemek amacıyla önerilen ancak daha sonra rahim kanserine sebebiyet verdiği anlaşılan bir hormondur.

464 Bkz. *E.R. Squibb Sons, Inc v. Lloyd's Companies,* 241 F.3d 154 (2nd Cir. 2001).

henüz dünyaya gelmemiş veya doğmamış çocukların uğradıkları bedensel zararları da gidermekle yükümlü kılınmıştır[465].

3.2.1.1.2. Müstakbel Bedensel Zararlar

Bedensel zararlardan bahsederken müstakbel ve muhtemel bedensel zararları da ele almak, bu zararların teminat altında olup olmadığını değerlendirmek gerekir. Müstakbel zararlar, talep edildiği tarihe kadar henüz gerçekleşmemiş fakat başka bir unsurun eklenmesine gerek olmaksızın hayatın olağan akışı içerisinde gelecekte gerçekleşmesi beklenen zararlardır[466]. Dolayısıyla bu tür zararların hayatın olağan akışı içerisinde doğacağı muhtemel olmakla birlikte kesin değildir.

Henüz tespit edilmeyen bir hastalığın ileride gelişme riskinin tek başına ürün sorumluluk sigortası teminatına konu olabilecek türden bir bedensel bir zarar teşkil edip etmeyeceği ise bu zararın müstakbel mi yoksa muhtemel bir zarar mı olduğuna bağlıdır. İngiliz Hukukunda Lordlar Kamarası, asbeste maruz kalma sebebiyle yaşanan hastalıklara ilişkin olarak verdiği bir kararda[467], ileride bedensel bir zarar oluşturacağı varsayılsa bile asemptomatik ve iyi huylu plakların tek başına bedensel zarar oluşturmayacağına hükmetmiştir[468]. Amerikan Hukukunda ise bu husus meyve suyu üreticisi *Tropicana*'nın tesislerinde portakal suyu üretimi esnasında, tesisin ısı değişim pastörizasyon ekipmanındaki hatalı paslanmaz çelik borularından sızan propilen glikol soğutucunun eser miktarda portakal suyu şişelerine girdiğinin tespit edilmesine ilişkin davada değerlendirilmiştir. Davada Florida Bölge Mahkemesi[469], tağşiş sonucunda meyve sularının insan tüketimi için tamamen uygunsuz hale gelmese bile bedensel veya malvarlığı zararına sebebiyet vereceğinin kesin olduğu gerekçesiyle bedensel zararın oluştuğuna hükmetmiştir[470]. Sonuç olarak örnek kararlardan da açıkça anlaşıldığı üzere mahkemeler, henüz gerçek bir zarar oluşmamış olsa bile gelecekte doğmasına adeta kesin gözüyle bakılıyorsa yalnızca maruz kalmanın bile bedensel zarar olarak

---

465 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.04[A], N. 4-69; §14.03A[B], N. 14-34-14.37

466 **Oğuzman/Öz**, Cilt II, s. 47, N. 131; **Demir**, Hava Aracı İpoteği, s. 189.

467 Bkz. *Rothwell v Chemical and Insulating Co Ltd and Another*: [2007] 4 All ER 1047.

468 Aynı görüş *Gregg v Scott* [2005] UKHL 2, [2005] 4 All ER 812, [2005] 2 AC 176 kararında da kabul edilmiştir.

469 Bkz. *Zurich Am. Ins. Co. v. Cutrale Citrus Juices USA, Inc*., 2002 WL 1433728, (M.D.Fla. Feb.11, 2002)

470 Aynı yönde bkz. *Chubb Ins. Co. of NJ - Hartford Fire Ins.* Co.1999 WL 760206, (SDNY Sep.27, 1999); *Gen. Mills, Inc. v. Gold Medal Ins. Co.*, 622 N.W.2d 147 (Minn.Ct.App. 2001); *Shade Foods, Inc. v. Innovative Prods. Sales Mktg., Inc.*, 78 Cal.App.4th 847, 93 Cal.Rptr.2d 364, (2000); *Silgan Containers Corp. v. Nat'l Union Fire Ins. Co. of Pittsburgh, PA*, 2010 U.S. Dist. LEXIS 30100, (N.D. Cal. Mar. 29, 2010).

sigorta teminatı altında olduğu; buna karşın gerçekleşmesi sadece bir ihtimal ise muhtemel bedensel zararların sigorta teminatı altında olmadığı yönünde karar vermektedir.

Türk Hukukunda bir zararın teminat altında olabilmesi için kural olarak bu zararın doğmuş olması beklenir. TTK m. 1473 uyarınca zararın doğduğu tarih sigorta sözleşmesinin geçerli olduğu bir zaman dilimine karşılık geliyorsa, bu zararların teminat altında olduğu kabul edilir. Müstakbel bir zararın söz konusu olması halinde ise hâkim, hayatın olağan akışına göre bu zararın doğacağına kanaat getirmelidir[471]. Şayet hâkim tazmine edilmesine hükmederse, müstakbel zararlara ilişkin söz konusu tazminatın teminat altında olması gerekir[472]. Öte yandan bazı müstakbel bedensel zararların tazmin edilmesi kanun koyucu tarafından açıkça emredilmiştir. TBK m. 54 kapsamında bedensel zararlar içerisinde yer alan çalışma gücünün azalmasından veya yitirilmesinden doğan kayıplar ile ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar böyledir. Ancak bu zararlar aynı zamanda mameleki zararlar olmadıkları için şimdilik ürün sorumluluk sigortası teminatı altında olduklarına değinilmekle yetinilmiş ve tekrara düşülmemesi adına bu konu ilgili başlık altında incelenmiştir[473].

3.2.1.1.3. Psikolojik Zararlar

Hatalı veya ayıplı bir ürün sebebiyle şahıs varlığında meydana gelebilecek zararlardan biri de psikolojik zararlardır. Bu zararlar ürün sorumluluğu açısından güncel gelişmelere konu olduğundan ayrıca ele alınması gerekmektedir.

3.2.1.1.3.1. Avrupa Birliği Hukukundaki Gelişmeler

Son zamanlarda Avrupa Birliği Hukukunda psikolojik zararların ürün sorumluluk hukuku kapsamında talep edilebilirliği hususunda yeni gelişmeler yaşanmaktadır. Hatalı bir üründen kaynaklanan psikolojik zararlar, kural olarak Direktif kapsamında tazmin edilebilir türden zararlar değildir. Dolayısıyla tüketici, hatalı bir ürün sebebiyle gördüğü psikolojik zararlar için ürün sorumluluğu temelinde talepte bulunamaz. Buna karşın 2024/2853 sayılı Direktif m. 6 (1) (a) uyarınca hatalı üründen kaynaklanan tıbben tanınmış[474] psikolojik

---

471 **Oğuzman/Öz**, Cilt II, s. 48, N. 131.

472 **Yongalık**, Çevre, s. 46.

473 Bkz. İkinci Bölüm, § 5, D'de yer alan açıklamalar.

474 Tıbben tanınmış psikolojik zarar ile kastedilen; Dünya Sağlık Örgütü'nün Uluslararası Hastalık Sınıflandırması da dahil olmak üzere, mağdurun genel sağlık durumunu etkileyen ve terapi veya tıbbi tedavi gerektirebilecek, tıbben tanınan ve tıbben onaylanmış psikolojik sağlığa zarar verilen zarardır. **2024/2853 sayılı Direktif Gerekçe**, No. 21.

zararların ürün sorumluluğu temelinde tazmin edilebilen türden bir şahıs varlığı zararı olduğu özel olarak hükme bağlamıştır. Böylece Avrupa Birliğine üye devlet hukuklarında psikolojik zararlar, sadece haksız fiil temelinde değil ürün sorumluluk hukuku kapsamında kusursuz sorumluluk temelinde de tazmin edilebilir hale gelmiştir.

3.2.1.1.3.2. Alman Hukukunda

Alman Hukukunda ürün sorumluluk sigortası teminatı oluştururken yaşanan önemli zorluklardan biri şahıs varlığına gelen zararların sınıflandırılması ve psikolojik zararların tazminidir[475]. Bu zorluk, şahıs varlığına gelen zararların sadece fiziksel değil aynı zamanda zihinsel veya ruhsal olarak da ortaya çıkabilmesinden kaynaklanmaktadır[476].

Yeni Direktif 8 Aralık 2024 tarihinde yürürlüğe girmiş olmasına rağmen, Avrupa Birliğine üye devletler için yaklaşık iki senelik bir uyum süresi tanındığından henüz Alman ProdHaftG'de bir değişiklik yapılmamıştır. Dolayısıyla psikolojik zararların tazmini halihazırda ProdHaftG'de yer almamaktadır. Bugün Alman Hukukunda psikolojik zararların tazmin edilebilmesi için bu zararların BGB § 823 (1) uyarınca talep edilebilir olması şarttır[477]. Bunun içinse bu psikolojik sonucun akıl hastalığı veya tıbben tespit edilebilir bir hastalık olması ve zarar veren olay ile arasında illiyet bağının bulunması aranmaktadır[478]. Tıbben tespit edilebilen bir hastalığın mutlaka psikiyatrik bir hastalık olması gerekmez. Psikolojik bir hastalık da tıbben tespit edilebilir boyutta ise tazmin edilecektir[479]. Dolayısıyla saf üzüntü, keder, hayal kırıklığı psikolojik zarar olarak tazmin edilemez[480]. Örneğin Alman Federal Mahkemesi tarafından oğlunu trafik kazasında kaybeden bir anne-babanın kederi olağan bir

475 **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 133.

476 **Prölss/Martin/Lücke**, AHB Abs. 1 Ziff. 1, N. 30; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 24.

477 Henüz 2024/2853 sayılı Direktif henüz iç hukuka derç edilmediğinden Alman Ürün Sorumluluk Kanunu (ProdHaftG) kapsamında bu zararların tazmin edilebilmesine ilişkin dayanılacak bir hüküm bulunmamaktadır.

478 **MüKoBGB/Wagner**, § 823, N. 205 vd.; **MüKoBGB/Wagner**, ProdHaftG, § 1, N. 4; **Gsell/Krüger/Lorenz /Reymann,** ProdHaftG, § 1 N. 27; **Spindler**, Pros and Cons, s. 7; **Markesinis, Basil S**., Markesinis's German Law of Torts: A Comparative Treatise, Ed. John Bell, André Janssen, Basil S Markesinis, 5. Bası, Londra 2019, s. 33; **Açıkgöz, Aslı,** Şok Zarara Uğrayan Kişi Tazminat İsteminde Bulunulabilir mi?, İstanbul Hukuk Mecmuası, Cilt 80, Sayı 4, 2022, s. 1273. Alman Federal Mahkemesi 21 Eylül 1931 tarihli kararında, psikiyatrik hastalık vakalarında zarar ile olay arasında yeterli illiyet bağının olup olmadığı ve bu zararın öngörülebilir olup olmadığının tespit edilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Karar için bkz. (1931) 133 RGZ 270. Kararda 7 yaşındaki oğlunu kazada kaybeden annenin sinir krizi geçirmesinin öngörülebilir olduğuna hükmedilmiş ve zararın tazmin edilmesi gerekmiştir.

479 **Markesinis**, s. 31.

480 **Gsell/Krüger/Lorenz/Reymann**, Beck Online Großkommentar (status 01.07.2022, C.H. Beck) BGB § 823, N. 108; **Markesinis**, s. 31.

sonuç olarak değerlendirilmiş fakat belirli bir patolojik sonuç doğurmadığı gerekçesiyle tazmine değer bir psikolojik zarar oluşmadığına hükmedilmiştir[481].

Psikolojik zararların tazmin edilebilmesi için zararı meydana getiren olayın doğrudan zarar görene yönelmesi de gerekmemektedir[482]. Şok zarar *(Schockschaden)*[483] olarak ifade edilen bu zarar türünde talepte bulunan kişi, zarara sebep olan olaya maruz kalan değil, o zarara tanık olan (kazayı gören, kaza sonrası kurtarıcı olarak yer alan veya kazadan haberdar olan ve benzeri kişiler) ve etkilenen kişidir[484]. Örneğin, çocuğunun başına gelen bir kaza sonrası annenin bozulan psikolojisi sebebiyle doğan zararlar böyledir[485]. Burada, olaydan etkilenerek şok zarara uğrayan kişi ile asıl zarar gören kişi arasında bir akrabalık bağının bulunması şartı yoktur. Hiçbir akrabalık bağı olmayan hatta zarar gören kişiyi daha önce tanımayan bir kişi de bu zarara uğrayabilir[486].

Alman doktrini hiçbir fiziksel zarara sebebiyet vermeksizin yalnızca tanınabilir bir psikolojik veya psikiyatrik rahatsızlık sebebiyle uğranılan zararlara ilişkin ileri sürülen talepler hakkında en azından savunma giderlerinin ürün sorumluluk sigortası teminatı altında olduğunu kabul etmektedir[487].

3.2.1.1.3.3. Amerikan Hukukunda

Amerikan eyalet hukuklarının baskın çoğunluğunda[488] psikolojik zararların (*emotinal distress*) teminat kapsamında değerlendirilebilmesi için hem fiziksel hem de fiziksel olmayan

---

481 [1989] NJW 2317.

482 Ancak aksi yönde kararlar da bulunmaktadır. Örneğin ciddi bir kazaya şahit olmaktan kaynaklanan akıl sağlığı bozukluğu, zarar görenin kendisi doğrudan kazaya karışmamışsa, haksız fiil sorumlusunun sorumluluğu kural olarak dikkate alınamaz. Bkz. BGHZ 193, 34, 37, N. 9f. = VersR 2012, 634, 635.

483 Detaylı bilgi için bkz. **Açıkgöz**, s. 1267-1297.

484 **Markesinis**, s. 32; **Atamer, Yeşim**, Haksız Fiillerden Doğan Sorumluluğun Sınırlandırılması, Özellikle Uygun Nedensellik Bağı ve Normun Koruma Amacı Kuramları, İstanbul 1996, s. 93; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 319, N. 838. Şok zararın bir hayvanın yaralanması veya ölümü durumlarına genişletilmemesi gerektiği yönünde bkz. **MüKoBGB/Wagner,** § 823, N. 141- 144.

485 **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 24 vd.; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 36, s. 40; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1 AHB 2016, N. 16; **Markesinis**, s. 33; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 319, N. 838. Örneğin BGH, NJW 2015, 1451 kararında bir araba kazasında karısının ölümüne tanıklık eden kocaya yaşadığı psikolojik zarar için 4.000 € tazminat ödenmiştir.

486 **Markesinis**, s. 33.

487 **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 133; **Looschelders/Pohlmann/Schulze Schwienhorst,** § 100, N. 42.

488 2019 verilerine göre Alaska, Arizona, District of Columbia, Florida, Georgia, Illinois, Kansas, Kentucky, Massachusetts, Michigan, Minnesota, Mississippi, Missouri, New Jersey, New Mexico, North Dakota, Ohio, Oklahoma, Pennsylvania, Rhode Island, South Carolina, Texas, Tennessee, Virginia, Washington, West Virginia bunlardan bazılarıdır.

zararların bir arada bulunması gerekir[489]. Bir diğer ifade ile psikolojik zarara fiziksel bir zarar eşlik etmediğinde bedensel zararın oluşmadığı kabul edilmektedir[490]. O halde yaşanan bu duygusal çöküntü aynı zamanda fiziksel semptomlara sebebiyet vermemişse veya fiziksel bir zarar ile birlikte doğmamışsa teminat kapsamında değerlendirilmeyecektir[491].

Psikolojik zararın fark edilebilir semptomlar göstermeye başlamış olması ise bedensel zararın varlığı için yeterlidir[492]. Ancak bu fiziksel zararların zihinsel veya psikolojik hastalığın bir sonucu veya belirtisi olarak meydana gelmesi aranır[493]. Bazı Yüksek Mahkeme kararlarında psikolojik zararın bedensel zararın kapsamına girebilmesi için bu halin şart olarak öngörüldüğüne dahi rastlanabilmektedir[494].

Buna karşın azınlıkta kalan diğer eyaletlerde ise psikolojik zararın fiziksel bir tezahürü olmasa bile bedensel zarar içerisinde değerlendirilebildiği görülmektedir[495]. Örneğin New York İstinaf Mahkemesi tarafından karara bağlanan bir davada[496] kiracılar, bina tadilatı sırasında çöken tavan sebebiyle fiziksel olarak olmasa da psikolojik olarak zarar gördüklerini ileri sürmüşler ve mahkeme duygusal travmanın fiziksel yaralanma kadar engelleyici olabileceğine ve poliçede geçen "bedensel zarar ve hastalık" ibaresinin birbirinden bağımsız olarak hem zihinsel hem de fiziksel hastalığı içerebileceğine hükmetmiştir[497]. Benzer şekilde, fiziksel ve

---

489 **Ostrager/Newman,** § 7.05[c], s. 567-583. Bu yönde verilen kararlardan bazıları için bkz. *Allstate Ins. Co. v. Wagner-Ellsworth*, 344 Mont. 445, 188 P.3d 1042, (Mont. 2008); *Voorhees v. Preferred Mut. Ins. Co., 128 N.J. 165*, 607 A.2d 1262.

490 **Ostrager/Newman,** § 7.05[c], s. 561-563.

491 **Ostrager/Newman,** § 7.05[b], s. 554-555. Örneğin bir istinaf mahkemesi tarafından, trafik kazası sonrası verilen kanda HIV virüsünün bulunduğunun anlaşılması üzerine görülen davada, kan verilen kişinin herhangi bir bedensel zarar görmemesi sebebiyle yalnızca HIV virüsü bulunan kanın vücuda enjekte edilmesinin ve kazazedenin HIV virüsünün kendisine bulaştığına ilişkin korkusundan kaynaklanan kaygı ve duygusal zararların bedensel zarar oluşturmadığına hükmedilmiştir. Bkz. *Transamerica Insurance Company v Doe*, 173 Ariz 112, 840.

492 *Voorhees v. Preferred Mut. Ins. Co., 128 N.J. 165*, 607 A.2d 1262 kararında New Jersey Yüksek Mahkemesi fiziksel semptomların doğmuş olması sebebiyle bedensel zararın varlığını kabul etmiş ancak yine aynı mahkeme tarafından *SL Industries Inc. v. American Motorists Insurance Co.*, 128 N.J. 188 (1992) kararında fiziksel bir semptom görülmediği için bedensel zararın oluşmadığına karar verilmiştir. **Ostrager/Newman,** § 7.05[c], s. 564.

493 Bu ifadenin açıkça yer aldığı Federal Bölge Mahkemesi kararları için bkz. *Haralson v. State Farm Mut. Auto. Ins. Co.*, 564 F. Supp. 2d 616 (N.D. Tex. 2008); *American Motorists Ins. v. Southern Sec. Life Ins.*, 80 F. Supp. 2d 1280 (M.D. Ala. 2000).

494 Bkz. *Dahlke v. State Farm Mut. Auto. Ins. Co.*, 451 N.W.2d 813 (Iowa 1990). **Ostrager/Newman,** § 7.05[c], s. 564.

495 **Ostrager/Newman,** § 7.05[b], s. 555, § 7.05[c], s. 567-583.; **Anderson/Stanzler/Masters**, § 14.03A[A], N. 14-31.

496 Bkz. *Lavanant v. General Accident Insurance Co. of America*, 79 N.Y.2d 623 N.E.2d 819 N.Y.S.2d 744 (1992).

497 Benzer nitelikli Kuzey Carolina Yüksek Mahkemesi kararı için bkz. *State Farm Mutual Automobile Insurance Company v. Ramsey* -297 S.C. 71, 374 S.E.2d 896 (1988). **Ostrager/Newman,** § 7.05[c], s. 562.

zihinsel zararın birbirinden ayırt edilmesinin oldukça zor olduğu görüşünü savunarak her iki zarardan birinin varlığını bedensel zararın oluşması için yeterli kabul eden yargı kararlarına da rastlamak mümkündür[498]. Ancak her durumda söz konusu psikolojik rahatsızlığın şiddetli olması beklenmektedir.

3.2.1.1.3.4. İngiliz Hukukunda

İngiliz Hukukunda ise bedensel zarar iki şekilde meydana gelebilir; fiziki bir sebepten kaynaklanan fiziksel zararlar ile psikolojik yoldan oluşan fiziksel zararlar. Bu ikinci duruma örnek olarak, yaşanan bir şok sebebiyle kalp krizi geçirilmesi veya gebe bir kadının bebeğini düşürmesi gösterilebilir. Bu gibi hallerde nihai durum fizikseldir ancak bu duruma zihinsel veya psikolojik bir sebep yol açmıştır. Dolayısıyla bu şekilde oluşan zararlar bedensel zararlardan farklı değerlendirilmemektedir[499].

Sonucunda fiziksel bir zarara sebep olmayan örneğin sıkıntı, stres, hayal kırıklığı, mutsuzluk gibi saf psikolojik zararlar ise kural olarak bedensel zararlar kapsamında tazmin edilemezler. Ancak istisnai olarak bazı şartları taşıyan psikolojik zararın haksız fiil temelinde talep edilmesi gündeme gelebilir. Bunun için öncelikle bu rahatsızlığın tıp uzmanları tarafından bilinen psikiyatrik bir hastalık boyutuna ulaşması gerekir. Bunlar örneğin, kaygı bozukluğu, depresyon, OKKB, TSSB veya uyum sorunları gibi uzun vadeli olabileceği gibi, seyahat kaygısı gibi kısa süreli rahatsızlıklar da olabilir. Dolayısıyla burada önemli olan rahatsızlığın tıbben tanınmasıdır. Lordlar Kamarası, tıbben tanınan psikolojik bir rahatsızlığın tazmin edilebilmesi için bu sonucun öngörülebilir (tipik) olması gerektiğine hükmetmiştir[500]. Şayet bu psikolojik rahatsızlık, somut kaza sonucunda doğması tipik olarak nitelendirilebiliyorsa tazmin edilir bir zarardan söz edilebilir. Ne var ki bu karar İngiliz hukuk doktrini tarafından azınlık denebilecek bir oranda destekçi bulmuştur. Buna karşın çoğunluk görüş, psikolojik zararın tazmin edilebilir olması için mutlaka tipik bir sonuç olması gerekmediğini düşünmektedir. Bu eleştirilere karşın Lordlar Kamarası aksi yönde bir tavır benimsemiş ve psikolojik zararlar hakkında uyguladığı bu ilkeyi daha da ileri götürerek, tazmin edilebilen psikolojik zararları, zarara sebep olan olayın hemen ardından veya olayın sonucu olarak doğan tipik psikiyatrik

498 Örneğin; *Levy v. Duclaux*, 324 So. 2d 1, 10 (La. Ct. App. 1975). **Ostrager/Newman,** § 7.05[c], s. 565.
499 Bu konuda detaylı bilgiler için bkz. *Page v Smith* [1995] 2 All ER 736, [1996] AC 155.
500 Bkz. *Page v Smith* [1995] 2 All ER 736, [1996] AC 155.

hastalıklar için geçerli olacak şeklinde sınırlandırmıştır[501]. Dolayısıyla bugün İngiliz Hukukunda hatalı veya ayıplı bir ürün sebebiyle doğan psikolojik zararın tazmin edilebilmesi için öncelikle zararın tanınan psikiyatrik bir hastalık boyutuna ulaşması, daha sonra bu hastalığın zarara sebep olan olay neticesinde gerçekleşmesinin öngörülebilir (tipik) olması ve son olarak da söz konusu zararın olay akabinde meydana gelmiş olması şartları aranmaktadır. Bu şartları sağlayan bir psikolojik zarar ise hatalı bir ürün sebebiyle doğmuşsa ürün sorumluluk sigortası teminatı altındadır. Ancak yine de sigorta şirketleri kimi zaman zarar görenin kendi sübjektif durumu sebebiyle olaydan daha fazla zarar gördüğünü ileri sürerek tazminat borcundan kurtulmaya çalışmaktadır[502]. Bu halde ise Lordlar Kamarası[503], zarar görenin özel durumu sebebiyle zararın boyutu ve ciddiyeti artmış olsa da zarar verenin tüm zararlardan sorumlu olduğunu kabul etmektedir.

Son olarak İngiliz Hukukunda da şok zararların psikolojik zarar olarak tazmin edilebildiği görülmektedir[504]. Ancak bunun için şok zararı ileri süren kişinin zarar gören ile yakınlık ilişkisinin bulunması, zararın olayın hemen akabinde meydana gelmesi ve sonucunda psikiyatrik bir hastalığın doğması gerekmektedir. Dolayısıyla asıl zarar gören ile yakınlığı bulunmayan kimse böyle bir talepte bulunamayacak[505] ve bu zararlar da sigorta teminatı altında olmayacaktır.

3.2.1.1.3.5. Türk Hukukunda

Nihayet Türk Hukukuna gelindiğinde, hatalı veya ayıplı bir ürün sebebiyle üçüncü bir kişide meydana gelen psikolojik veya psikiyatrik hastalıkların haksız fiil veya ürün

---

501 Asbeste maruz kaldığı ve bu sebeple zarar gördüğünü iddia eden davacının ciğerinde bulunan iyi huylu plakların tek başına bedensel zarar oluşturmayacağına ilişkin olarak verilen *Rothwell v Chemical and Insulating Co. Ltd. and Another* kararında Lordlar Kamarası ayrıca, ölüm korkusuna varan anksiyetenin, psikiyatrik hastalıklar içinde ciddi olmayan bir tür olduğunu ve davacıların hayatlarında başka sorunlar/potansiyel sorunlar için olduğu gibi hastalanma riskleri için de endişelenebileceklerini, bunun doğal bir insan duygusu olduğunu ancak eğer hastalığın kendisi bedensel zarar oluşturmaya yetmiyorsa, anksiyetenin tek başına bedensel zarar oluşturmayacağına hükmetmiştir.

502 **Charlesworth, John/Percy, Rodney Algernon,** Ed. Walton Christopher, Charlesworth & Percy on Negligence, 13. Bası, Londra 2016, N. 5-139-5.146. Örneğin, seyirci koltuğunda maç izlerken başına direk düşen bir kişinin, bu kazadan sonra geçirdiği kafa travması neticesinde aktif olmayan epilepsi hastalığının nüksetmesine ve çalışamayacak duruma gelmesine ilişkin 2020 yılında verilmiş yeni tarihli bir kararda Temyiz Mahkemesi, zarar verenin, önceden var olan bir hastalığı sebebiyle zararın ciddiyetinin ve kapsamının artması halinde dahi zarar görenin tüm zararlarından sorumlu olacağına karar vermiş ve bu ilkeyi uygulamayı sürdürmüştür. Bkz. *Morrow v Shrewsbury Rugby Union Football Club Ltd* [2020] EWHC 379 (QB)

503 Bkz. *Page v Smith* [1995] 2 All ER 736, [1996] AC 155.

504 **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.82.

505 İlgili karar için bkz. *Alcrock v Chief Constable of South Yorkshire*, 1992 1 AC 310.

sorumluluğu kapsamında talep edilebilir oldukları görülmektedir. ÜGTDK m. 6/5 uyarınca hatalı ürün sebebiyle uğranılan zararın miktarının belirlenmesinde TBK'daki maddi ve manevî zarar hükümleri uygulama alanı bulacağından[506] gerek kusur sorumluluğu gerekse kusursuz sorumluluk kapsamında yapılacak tazminler hakkında TBK m. 53 ve devamında yer alan hükümler uygulanır.

Hatalı veya ayıplı bir ürün sebebiyle doğan psikolojik hastalıklar hem maddi hem de manevî zarara sebebiyet verebilir. Örneğin, zarar görenin psikolojik sağlığının bozulmasından ötürü yaşadığı çalışma gücü kaybı, gelir kaybı veya tedavi olması gerekmişse tedavi masrafları TBK m. 54 kapsamında maddi zarardır. Bunlar halihazırda bedensel zararlar kapsamında ürün sorumluluğu sigortası koruması altındadır. Psikolojik durumun etkisiyle yaşanan elem ve ıstırap ise TBK m. 56 kapsamında tazmin edilebilen manevî zarardır[507]. Bu zararın manevi zarar olarak talep edilebilmesi için yine zararın bedensel bütünlüğünü ihlal düzeyine ulaşmış olması gerekmektedir[508]. Ancak Türk uygulamasında kural olarak ürün sorumluluk sigortası ürün sebebiyle meydana gelen manevî zararları teminat altına almadığından, bu tür zararları karşılamak sigorta ettirene ait olacaktır.

Şok zararın niteliği ise Türk doktrininde tartışmalıdır. Baskın görüş uyarınca, esas bedensel zarar başkasının bedeninde meydana geldiğinden şok zarar, bağımsız ve doğrudan bir zarar olarak nitelendirilmektedir[509]. Diğer görüş ise bu zararı TBK m. 56/II kapsamında yansıma zarar olarak tazmin edilebilen bir manevi zarar olarak nitelendirmektedir[510]. Nitekim yirmi yıl öncesine kadar Yargıtay kararlarında da genellikle manevî zarar olarak yorumlanmış, bedensel zarar olarak ele alınmamıştır[511]. Ancak Yargıtayın son dönemde verdiği kararlarda şok zararları, manevî zararın yanı sıra bedensel zarar ile bir bütün olarak değerlendirilmeye başladığı görülmektedir. 2004 yılında verilmiş bir Hukuk Genel Kurulu kararı ile başlayan bu

---

506 ÜGTDK'da TBK hükümlerine yapılan atıf bir sonuç atfı olarak değerlendirilmekte, tazminatın miktarının belirlenmesinde TBK hükümleri (m. 50 vd.), tazminat talebinin şartları ve talep edilebilecek kişiler konusunda ÜGTDK hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmektedir. **Atamer/Kurtulan Güner**, s. 567; **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1441; **Arat/Akıncı**, s. 384.

507 **Arat/Akıncı**, s 384; **Gümüş**, s. 546.

508 **Gümüş**, s. 546.

509 Aynı yönde bkz. YHGK, 4-77 E. 82 K. 17.02.2010 T.

510 **Gümüş**, s. 545; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 320, N. 840; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 396-397.

511 **Açıkgöz**, s. 1286-1290; **Gümüş**, s. 545. Yargıtayın bu hususta verdiği çok sayıda karar bulunmaktadır. Örneğin YHGK, 4-214 E. 894 K. 2.11.1987 T. kararında Yargıtay Hukuk Genel Kurulu çocuğunun yaralanması sebebiyle ruhsal sağlığı ağır bir şekilde bozulan ve tedavi gören babanın doğrudan zarar gördüğünü kabul ederek haksız fiil kapsamında manevî tazminat talep edilebileceğine hükmetmiştir.

uygulama ile zarar görenin sadece manevî değil maddi tazminat isteminde bulunabilmesinin de önünün açıldığını kabul etmek gerekir[512].

Kanaatimizce uğranılan şok ile meydana gelen bedensel zarar arasında uygun illiyet bağı bulunuyorsa ve zarar görenin şahsi özellikleri nazara alınmasa bile fiilin bu türden bir sonuç doğurması hayatın olağan akışına uygunsa şok zararların teminat kapsamında olduğunun kabul edilmelidir. Örneğin hamilelerin kullanımına yönelik, bebeğin kalp sesini dinlemeye yarar özel bir cihazın düzgün çalışmaması ve annenin çocuğun kalbinin durduğunu düşünerek şoka uğraması sebebiyle gebelik erken sonlanmışsa, uğranılan bu psikolojik zarardan kaynaklanan maddi tazminat talepleri teminat altında kabul edilmelidir. Bu durumda henüz yerleşik bir uygulamanın varlığından söz edilemezse de Yargıtayın son dönemde verdiği kararlardan, ürün sorumluluk sigortası teminatının şok zarar sebebiyle doğan zararları kapsayacağı sonucuna varılması mümkündür.

3.2.1.1.4. Bedensel Zarar Dışında Kalan Kişilik Hakkı İhlalleri

Bir ürünün hatalı veya ayıplı olması sebebiyle doğrudan kişilik haklarını ihlâl etmesi de mümkündür. Böyle durumlarda kişinin bedenine gelen fiziksel veya psikolojik bir zarar yoktur ancak kişilik hakları ihlâl edilmiştir[513]. Kişilik hakkı, genel olarak bireyin insan onuru ve bireyselliğine diğer insanlar tarafından saygı gösterilmesi ve kişiliğini özgürce geliştirebilmesi hakkı olarak tanımlanmaktadır[514]. Şeref ve haysiyete verilen zararlar ile ticarî itibar kaybı bu tip zararlara örnek gösterilebilir[515].

Alman Hukukunda sorumluluk sigortaları, bedensel zararların düzenlendiği VVG § 118 ve AHB § 1.1 hükümleri uyarınca şahıs varlığına gelen zararlar ve sonuçlarını teminat altına almaktadır. Ancak bu kapsamın içerisine salt kişilik hakkı ihlâllerinin girip girmediği tartışmalıdır[516]. Doktrinde bir görüş, fiziksel ya da psikolojik bir zarar meydana gelmeksizin

---

512 **Açıkgöz**, s. 1292; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 319, N. 839. İlgili karar için bkz. Yargıtay HGK, 13-61 E. 110 K. 25.02.2004 T. www.lexpera.com

513 **Looschelders/Pohlmann/Schulze Schwienhorst,** § 100, N. 43; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 25; **Büyüksağiş**, N. 91-95; **Späte/Schimikowski/*v. Rintelen*** AHB § 1 N. 130, 137; **Prölss/ Martin/*Lücke*** AHB Abs. 1 Ziff. 1 N. 34; **Rüffer, Wilfried/Halbach, Dirk/Schimikowski, Peter,** Versicherungsvertragsgesetz, 4. Bası, Baden Baden 2020, AHB § 1 N. 28.

514 **Serozan, Rona/Engin, Baki İlkay/Atamer, Yeşim,** Serozan Medeni Hukuk, Genel Bölüm, Kişiler Hukuku, İstanbul 2022, § 3, N. 1; **Öztan, Bilge**, Kişiler Hukuku, 11. Bası, Ankara 2021, s. 252.

515 **Büyüksağiş**, N. 91-95.

516 **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 140; **Looschelders/Pohlmann/Schulze Schwienhorst**, § 100, N. 43; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1 AHB 2016, N. 15; **Prölss/Martin/Lücke**, VVG, Ziff. 1 AHB, N. 32-33; **Rüffer/Halbach/Schimikowski**, VVG § 118, N. 3; **Schimikowski/Brömmelmeyer/Huber**, § 118, N. 11; **Bruck/Möller/Beckmann**, VVG § 118, N. 21; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 25.

gerçekleşen genel kişilik hakkı ihlâllerinin sigorta kapsamında korunmayacağını ileri sürmektedir[517]. Bu görüş sahiplerince sorumluluk sigortası tüm yasal menfaatlerin ihlâlleriyle ayrı ayrı ilgilenemez, sadece belirli zarar türleriyle bağlantılıdır ve bu bağlantılı zararların ihlâlleri teminat altındadır[518]. Buna karşın doktrindeki diğer görüş ise bedensel zararların bu şekilde sınırlandırılamayacağını, şahıs varlığına gelen zararların sadece ölüm ve bedensel zararları değil aynı zamanda kişilik hakları ihlâllerini de içereceğini savunmaktadır[519]. Ancak bu tartışma AHB'ye gelen § 7.16 ve aynı doğrultuda ABV BHV § A3-8.8 (ProdHM § 6.2.2) hükümleri sonrası önemini kaybetmiştir[520]. Hüküm uyarınca, teslim edilen ürün veya işin hatalı olması sebebiyle kişilik haklarının etkilenmiş olmasından kaynaklanan talepler açıkça sigorta teminatı kapsamı dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla ürün sorumluluk sigortası hatalı ürün sebebiyle salt kişilik hakkı ihlâlinden kaynaklanan zararları teminat altına almamaktadır[521]. Buna karşın kişilik hakkının ihlâli sonucunda zarar gören kişinin fiziksel bütünlüğü etkilenir, sağlığa zarar verecek boyuta ulaşırsa, işte ancak bu halde ihlâlin teminat altında olacağı sonucuna varılabilir[522]. Ancak, bu halde de tazminata konu zarar, her ne kadar fiziksel zararın nedenini oluştursa da kişilik hakkının ihlâline değil, doğrudan vücut bütünlüğünün ihlâline dayanmaktadır[523].

Benzer şekilde İngiliz ve Amerikan Hukukunda da bedensel zararlar kapsamında ele alınan ticarî itibarın zedelenmesi ürün sorumluluk sigortası teminatında yer almamaktadır[524]. Özellikle sigorta şirketlerinin ürün sorumluluk poliçesinde "bedensel zarar" ifadesini kullanarak bu türden zararları teminattan bertaraf etmek isterken, uygulamada sigorta brokerlerinin "fiili zarar" kavramını kullanarak sigortalının ticarî itibarına verilen zararların da bu kapsama girmesini sağlamaya çalıştıklarına da rastlanabilmektedir[525].

Türk Hukukunda ise kişilik hakkı ihlâlleri genel olarak manevî tazminat kapsamında ele alınmakta, gerçek ve tüzel kişiler tarafından ileri sürülebilmektedir. Manevî zarar, ürün

---

517 **Langheid/Wandt/Brand**, § 118 VVG, N. 25; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 25; **Prölss/Martin/Klimke**, VVG § 118, N. 3; **Rüffer/Halbach/Schimikowski**, VVG § 118, N. 3.

518 **Bruck/Möller/Beckmann**, VVG § 118, N. 21.

519 **Rüffer/Halbach/Schimikowski**, VVG, 118, N. 12; **Bruck/Möller/Beckmann**, VVG § 118, N. 21.

520 **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 25.

521 Dolayısıyla ProdHM'de ve öncesinde AHB'de yer alan bu ifadenin yalnızca beyan niteliği taşıdığına dair bkz. **Looschelders/Pohlmann/Schulze Schwienhorst,** § 100, N. 43.

522 **Prölss/Martin/Klimke**, VVG § 118, N. 3; **Rüffer/Halbach/Schimikowski/*Schimikowsk*i**, VVG § 118, N. 3; **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 1 AHB, N. 31; **Langheid/Wandt/Brand**, § 118 VVG, N. 25.

523 **Looschelders/Pohlmann/ Schulze Schwienhorst,** § 100, N. 43; **Prölss/Martin/Lücke**, VVG, Ziff. 1 AHB, N. 31.

524 **Eagleston/Madge**, s. 82; **Ostrager/Newman,** § 7.06[b], s. 592-593.

525 Dolayısıyla Anglo-Sakson Hukukunda tarafların aralarında anlaşarak bu zararları teminat kapsamı içerisine almaları mümkündür. **Eagleston/Madge**, s. 82-83.

sorumluluk sigortası tarafından teminat altına alınmayan bir tür zarar olduğundan, gerek gerçek kişilerin kişilik haklarına, ticarî itibarlarına gerekse tüzel kişilerin ticarî itibarlarına gelen zararların ürün sorumluluk sigortası kapsamında korunmayacağı sonucuna varılır. Bu ihlâllerin gerçek kişiler için aynı zamanda fiziksel bir zarar meydana getirmesi halinde ise bedensel zarar teminatı devreye girecektir.

3.2.1.2. Eşyaya Gelen Zararlar

Eşyaya gelen zararlar, maddi malların zarar görmesi sonucu doğan zararlardır[526]. ÜSSGŞ'de özel olarak mala gelen zarar kavramından söz edilmemiş olsa da ürün sorumluluk sigortasının hatalı veya ayıplı ürün sebebiyle mala gelen zararı karşılayacağı tartışmadan uzaktır. Alman AVB BHV § A3-1.1 (ProdHM § 1)'de ise bu husus belirtilmiş, hatalı ürün sebebiyle meydana gelen eşya zararlarının teminat altında olduğu açıkça yer almıştır. Benzer şekilde Amerikan Hukukunda da ürün sorumluluk sigortası teminatının *Coverage B* kapsamında mala gelen zararları kapsadığı görülmektedir[527].

3.2.1.2.1. Eşya Kavramı

Eşyaya gelen zararın ürün sorumluluk sigortası altında korunabilmesi için öncelikle eşya kavramının kapsamının belirlenmesi, bir diğer ifade ile hangi nesnelere gelen zararın mala gelen zarar olarak nitelendirileceğine kısaca değinmek gerekir.

Türk Hukukunda eşya kavramının tanımlanmamış, nelerin eşya olabileceği sayılmıştır[528]. Buna göre, kural olarak sadece maddi mallar (ve kanun koyucunun istisnaen açıkça eşya olarak düzenlediği maddi olmayan mallar) eşya olabilir[529]. Taşınır veya taşınmaz olabilen[530] eşyanın, katı, sıvı veya gaz olması önemli değildir. Önemli olan sınırlandırılabilmeleri, bir kap içinde tutulabilmeleridir[531]. Su, elektrik enerjisi gibi doğal

---

526 **Eren**, Şerh, Cilt II, s. 1082, N. 34.

527 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 14.03, N. 14-25.

528 **Akıntürk**, s. 27; **Sirmen**, s. 7; **Akipek, Jale/Akıntürk, Turgut/Ateş, Derya**, Eşya Hukuku, 2. Bası, İstanbul 2018, s. 27; **Antalya, O. Gökhan/Topuz, Murat**, Eşya Hukuku Cilt: IV-1, 3. Bası, Ankara 2019, s. 57, N. 37; **Akçaal, Mehmet**, Eşya Hukuku, 3. Bası, Ankara 2023, s. 87.

529 **Eren,** Mülkiyet, s. 52; **Ünal/Başpınar,** s. 15; **Akıntürk**, s. 27-28; **Sirmen**, s. 4-5; **Hatemi, Hüseyin**, Eşya Hukuku, İstanbul 2020, s. 3; **Demir, Mehmet**, 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nda Taşınır Mülkiyeti (TMK m. 762-778 Şerhi), Ankara 2017, s. 8, dn 7; **Kılıçoğlu, Ahmet**, Eşya Hukuku, Ankara 2021, s. 210; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 28; **Antalya/Topuz**, s. 64, N. 69; **Akçaal**, s. 89.

530 **Akıntürk**, s. 32; **Hatemi**, s. 3; **Kılıçoğlu**, Eşya Hukuku, s. 211; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 32; **Antalya/Topuz**, s. 84, N. 155; **Akçaal**, s. 95.

531 **Eren**, Mülkiyet, s. 54; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 6, N. 20; **Sirmen**, s. 6-7; **Ünal/Başpınar**, s. 16; **Demir**, Taşınır Mülkiyeti, s. 9; **Antalya/Topuz**, s. 71, N. 97; **Akçaal**, s. 89.

güçlerin eşya niteliği tartışmalı olmakla birlikte MK m. 762 kapsamında mülkiyet hakkına konu olacakları kabul edilmektedir[532].

İnsan vücudu Türk Hukukunda eşya olarak nitelendirilmemektedir. Bu sebeple organlar ve protez, kalp pili, diş dolgusu gibi nesneler bedene bağlı olduğu sürece eşya değildir[533]. Buna karşın vücuttan kolaylıkla ayrılabilen protez, takma diş gibi parçalar eşya niteliğindedir ve bunlara verilen zararlar mala gelen zarardır[534]. Yine nakil amacı taşımaksızın vücuttan çıkartılan kist, deri gibi parçalar veya kesilen saç, tırnak doktrinde eşya olarak nitelendirilmektedir[535]. Dolayısıyla bunlara gelen zarar da sigorta kapsamında karşılanabilen birer eşya zararıdır.

Hayvanlara verilen zararlar ise çalışmanın konusu bakımından özel önem arz etmektedir. Türk Hukukunda, hayvanların eşya olmadığına ancak eşyalara uygulanacak hükümlerin kıyasen hayvanlar için de uygulanacağına dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple hayvanların durumu Türk Hukukunda tartışmalıdır[536]. Doktrindeki baskın görüş hayvanların MK m. 762 kapsamında taşınır eşya olarak nitelendirilsin veya nitelendirilmesin hayvanların ayni hakların konusu olabileceğini kabul etmektedir[537]. Bu kabulden hareketle kanaatimizce hayvana verilen zararların mala gelen zarar olarak ürün sorumluluk sigortası teminatı altında olmalıdır.

Benzer şekilde Alman Hukukunda da BGB § 90 uyarınca sadece maddi mallar eşya olarak kabul edilmektedir[538]. Eşyanın katı, sıvı veya gaz olması ise önem taşımaz[539]. Önemli

---

532 **Eren**, Mülkiyet, s. 53; **Antalya/Topuz**, s. 68, N. 82.

533 **Antalya/Topuz**, s. 58, N. 41; **Akçaal**, s. 90.

534 **Eren**, Mülkiyet, s. 54; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 9, N. 28; **Sirmen**, s. 9; **Ünal/Başpınar**, s. 19-20; **Antalya/Topuz**, s. 58, N. 43, s. 60, N. 48; **Akçaal**, s. 90.

535 **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 7, N. 26; **Akıntürk**, s. 28; **Ünal/Başpınar**, s. 20.

536 **Sirmen**, s. 7; **Ünal/Başpınar**, s. 21-26; **Antalya/Topuz**, s. 63, N. 62 vd.; **Akçaal**, s. 91.

537 Alman Hukukundaki uygulamanın Türk Hukuku için de uygulanabileceği, hayvanların eşya olmadığı ancak eşyalara ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanabileceği yönünde bkz. **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 13, N. 38; **Antalya/Topuz**, s. 64, N. 68; **Kılıçoğlu**, Eşya Hukuku, s. 210. *Sui generis* bir eşya özelliği gösterdiği ve eşya hükümlerinin hayvanlar üzerinde uygulanabileceği yönünde bkz. **Ünal/Başpınar**, s. 27; **Akçaal**, s. 92. Eşyanın hayvan dışındaki cismanî varlığa sahip maddi şeyler olduğu yönünde bkz. **Demir**, Taşınır Mülkiyeti, s. 8.

538 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Zif. 1.1 AHB, N. 28; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 143a; **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 1 AHB 2016, N. 18; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 29. **Prölss/Martin/Lücke**, AHB § 1, N. 28.

539 Eşyanın katı, sıvı veya gaz olması Amerikan Hukukunda da önem taşımamaktadır. Örneğin, gübre üretimi sırasında açığa çıkan karbondioksiti bir üreticiden satın alan aracıların, bu karbondioksiti içecek üreticilerine satmaları ve daha sonra söz konusu karbondioksitin kanserojen madde içerdiğinin anlaşılması üzerine açılan davada Sekizinci İstinaf Mahkemesi insan sağlığını olumsuz etkileyebilecek kontaminasyonların malvarlığının zararı oluşturacağı yönündeki kararları örnek göstererek kontamine karbondioksitin bir içeceğe girmesini sigorta kapsamında bir malvarlığı zararı olarak kabul etmiştir. Karar için bkz. *Nat'l Union Fire Ins. Co. of Pittsburgh v. Terra Indus., Inc.*, 346 F.3d 1160 (8th Cir. 2003)

olan malın sınırlandırılabilmesidir[540]. Bu noktada elektriğe verilen zararlar önemlidir. Zira elektrik BGB § 90 anlamında eşya olarak kabul edilmemekle birlikte[541] taşınır mallara ilişkin hükümler belirli açılardan elektriğe uygulandığı ve ticarî hayatta bir mal gibi muamele görmektedir. Bu sebeple AHB § 1.1 kapsamında eşya olarak nitelendirilebilmekte ve sorumluluk sigortalarında mala gelen zararın öznesi olabileceği kabul edilmektedir[542].

İnsan vücudu ile bütünleşmemiş parçalar, bir diğer ifade ile vücuda bağlı olan ancak kullanıcı tarafından her zaman çıkarılabilen nesneler, hasar anında takılı olup olmadıklarına bakılmaksızın eşya olarak kabul edilmektedir. Bunlara örnek olarak, gözlük, lens, takma diş, işitme cihazı, koltuk değneği, çıkartılabilir kol-bacak protezleri veya tekerlekli sandalyeye verilen zararlar gösterilebilir[543]. Vücuttan çıkarılan organ ve parçalar da böyledir. Örneğin çekilen diş, safra taşı, kesilen saç veya böbrek maddi eşya niteliğindedir[544]. Ayrıca bağışlanan organlara ve cesede verilen zararlar da tartışmalı olmakla birlikte çoğunlukla mala gelen zarar olarak değerlendirilmektedir[545]. Cesedin ise eşya olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği doktrinde özellikle dini nedenlerle tartışılmışsa da bugün Alman medeni hukukunda cesedin ve parçalarının maddi nitelikte bir eşya olarak tanımlandığı eklenmelidir[546].

Hayvanlara gelen zararın ürün sorumluluk sigortası kapsamında koruma altına alınıp alınmadığı da önemlidir. Alman Hukukunda hayvanlar 1990 yılında BGB § 90 kapsamından çıkartılmış, BGB § 90a'da ayrı bir hüküm ile eşya olmadıkları vurgulanmıştır. Hükmün devamına ise eşyalara uygulanacak hükümlerin hayvanlar hakkında uygulanacağı eklenmiştir.

---

540 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1 AHB 2016, N. 19; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 143a; **Stresemann, Christina,** Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 1: Allgemeiner Teil §§ 1-240, AllgPersönlR, ProstG, AGG, 9. Bası, Münih 2021, § 90 N. 9; **Späte/Schimikowski/*v. Rintelen*** AHB § 1 Rn. 143, 147.

541 **Späte/Schimikowski/*v. Rintelen*** AHB § 1 N. 146; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1 AHB 2016, N. 21. Elektriğin eşya olduğu yönünde Federal Mahkeme kararları için bkz. BGH 8.7.1981 – VIII ZR 222/80, NJW 1982 930; BGH 10.11.1960 – VIII ZR 167/59, NJW 1961 453.

542 **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 147; **Prölss/Martin/Lücke**, AHB § 1, N. 27.

543 **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 144-147; **MüKoBGB/*Stresemann***, § 90 N 28; Altın takma dişin eşya niteliğine ilişkin olarak bkz. OLG Nürnberg NJW 2010, 2071. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1 AHB 2016, N. 20; **MüKoBGB/*Stresemann*** § 90 N. 28. Aksi yönde bkz. **Prölss/Martin/*Lücke*** AHB Abs. 1 Ziff. 1, N. 34.

544 **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 1 AHB, N. 34; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1 AHB 2016, N. 20.

545 **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 136, 145; **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 1 AHB, N. 35. "…*Günümüzde hâkim olan görüşe göre, insan cesedi ve ona sıkıca bağlı olan parçalar maddi niteliğe sahip olarak kabul edilmektedir. Cesede sıkıca tutturulan ve biçim ve işlev açısından vücut parçalarının yerini alan yapay vücut parçaları, ikame implantlar cesede aittir ve birleşme sırasında onun kaderini paylaşır… Ölen bir kişinin yapay vücut parçaları, ancak cesetle olan sıkı bağları koparılmışsa mülkiyete konu olabilir*". (Çeviri yazara aittir.) Hamburg Yüksek Bölge Mahkemesi kararı için bkz. OLG Hamburg NJW 2012, 1601.

546 **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 145; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1 AHB 2016, N. 20; **Prölss/Martin/*Lücke*** AHB Abs. 1 Ziff. 1, N. 35. Yukarıda da ele aldığımız OLG Hamburg NJW 2012, 1601'de ele alındığı üzere "…*Günümüzde hâkim olan görüşe göre, insan cesedi ve ona sıkıca bağlı olan parçalar maddi niteliğe sahip olarak kabul edilmektedir*". (Çeviri yazara aittir.)

Bu doğrultuda ürün sorumluluk sigortası ve tüm sorumluluk sigortaları için hayvanların eşya olarak kabul edilmeleri ve mala gelen zarar kapsamında değerlendirilmeleri gerekir[547]. Bu sonuca sigorta ettirene ait hayvanların zarar görmesinden (hastalanmasından) kaynaklanan eşya zararı ve bunlardan kaynaklanan dolaylı zararların teminat kapsamı dışında bırakılmasını düzenleyen AVB BHV § A3-8.12'den de ulaşmak mümkündür. Öte yandan sahipsiz hayvanlar kontrol edilebilir olmadıklarından medeni hukuk anlamında eşya olarak sayılmamalarına rağmen[548] Alman uygulamasında sorumluluk sigortaları kapsamında eşya olarak nitelendirilmektedirler[549].

3.2.1.2.2. Sigorta Teminatı Kapsamında Eşyaya Gelen Zararlar

3.2.1.2.2.1. Zarar Gören Eşyanın Üçüncü Kişilere Ait Olması Gerekliliği

Eşya kavramının değerlendirilmesinin ardından hak sahipliği bakımından hangi eşyalara verilen zararların ürün sorumluluk sigortası teminatına konu teşkil edeceğine temas etmekte fayda vardır. Teminat kapsamındaki eşya, kural olarak sigortalıya veya sigorta ettirene ait olmayan, üçüncü kişilere ait eşyalardır. Zira ürün sorumluluk sigortasında alınan üçüncü kişinin uğradığı zararlar teminat altına alınır[550]. Bu kişinin, zarara uğrayan nesnenin maliki olup olmaması ise tazminat talebinin ileri sürülebilmesi açısından önem taşımamaktadır. Ürün sorumluluk sigortası, yalnızca mülkiyete dayalı talepleri değil, mala verilen zarara dayalı tüm talepleri teminat altına almaktadır. Bu nedenle mülkiyet hakkı sahiplerinin taleplerinin yanı sıra sınırlı ayni hak sahiplerinin talepleri de koruma altındadır[551]. Dolayısıyla kiraladığı eşyada meydana gelen maddi hasar nedeniyle kiracının sigortacıdan zararının karşılanması için talepte bulması mümkündür[552].

Öte yandan bazı istisnai durumlarda sigortalının malına gelen zararın da teminat altında olması gündeme gelebilir. Örneğin, sigortalının paydaşlardan biri olduğu, müşterek mülkiyete

---

547 **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 143a; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1 AHB 2016, N. 21; **Prölss/Martin/Lücke**, 1 AHB, N. 35; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 29.

548 **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, AHB Abs. 1 Ziff. 1, N. 146; **Prölss/Martin/*Lücke*** AHB Abs. 1 Ziff. 1, N. 35**.**

549 **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 146; **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 1 AHB 2016, N. 21.

550 BGH Urteil vom 25. 6. 2008- IV ZR 313/06 (LG Stade)= NJW-RR 2008, 1350 kararında Federal Mahkeme kararında sigorta ettirenin eşyalarından birinin yine kendisine ait diğer bir eşyaya verdiği zararın sigorta teminatı altında olmadığına hükmedilmektedir.

551 **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 1 AHB 2016, N. 27; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 30.

552 **Looschelders/Pohlmann/ Schulze Schwienhorst,** § 100, N. 49; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 179; **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 1 AHB, N. 26; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 28, 30. **Littbarski** AHB § 1, N. 22; **MüKoBGB/*Wagner,*** § 823, N. 191.

tabi bir taşınmaza, sigortalının hatalı ürünün zarar vermesi durumunda diğer paydaşların sigortalıdan tazminat talebinde bulunmaları mümkündür. Bu türden bir zararın Alman sorumluluk sigortası teminatın tarafından karşılanacağı kabul edilmektedir[553]. Yargıtayımız ise bu gibi müşterek mülkiyete konu taşınmazlarda fiilen iktisap olup olmadığını kontrol etmektedir[554]. Kanaatimizce bu değerlendirme sigorta hukuku için de uygulanabilir. Şayet fiilen taksim edilmiş bir taşınmaz zarar görmüşse, sigortacı, sigortalının ürettiği ürün/parça hariç olmak üzere kalan kısımlara verilen zararı tazmin etmeli; böyle bir taksimin bulunmaması halinde ise zararı karşılamak sigortalıya ait olmalıdır.

3.2.1.2.2.2. Teminat Altındaki Eşya Zararı

Eşyaya gelen zarar kavramının tanımı ÜSSGŞ'de yer almamaktadır. Benzer şekilde Alman Hukukunda da hem ProdHM'nin ve önceki versiyonlarının kaleme alan GDV hem de 2002'ye kadar Modeli kaleme alan tüm katılımcılar, eşyaya gelen zarar kavramını tanımlamaktan ya da en azından sınırlarını çizmekten kaçınmıştır[555]. Dolayısıyla ürün sorumluluk sigortası teminatı bakımından mutlak bir mala gelen zarar kavramından söz edilemez, zaman içinde gelişen ve değişen, içtihat hukuku ile şekillenen tanım ve uygulama kapsamı vardır demek yerinde olacaktır[556]. Ancak öncelikle ve mutlaka, ayıplı veya hatalı ürünün kendisine gelen zararlar ürün sorumluluk sigortası ile korunmadığından, ürünün kendisinin tamiri veya değer kaybına uğraması gibi eşya zararı olarak nitelendirilen zararlar teminat altında yer almadığı eklenmelidir.

Alman Hukukunda şahıs varlığına gelen zarar kavramında olduğu gibi, eşyaya gelen zarar kavramında da AHB § 1. 1'deki (2002 versiyonuna kadar) eşyaya gelen zarar tanımı başlangıç noktası olarak kullanılmaktadır[557]. Buna göre, eşyaya verilen zarar, şeyin hasara uğraması (*Beschädigung*), kullanılamaz hale gelmesi (*Verderben*) veya yok olmasıyla (*Vernichtung*) sonuçlanan zarar verici olay olarak anlaşılmalıdır[558]. Bu tanım ilk bakışta yeterli

---

553 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 31b.

554 Y. HGK., E. 2022/1203 K. 2023/727 T. 5.7.2023. www.lexpera.com.tr

555 **Littbarski**, Ziff. 1, N. 37, s. 40; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1 AHB 2016, N. 26;

556 **Thürmann/Kettler**, s. 48.

557 **Littbarski**, Ziff. 1, N. 38, s. 40; **Thürmann/Kettler**, s. 62; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 14; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 14; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 28; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1 AHB 2016, N. 18; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 31; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen,** AHB § 1, N. 143; **Prölss/Martin/Lücke** AHB 1, N. 28.

558 **Littbarski**, Ziff. 1, N. 38, s. 40; **Thürmann/Kettler**, s. 62; **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 1 AHB, N. 22; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski,*** ProdHM, N. 19; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 141, 155; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 28; **Looschelders/Pohlmann/ Schulze Schwienhorst,** § 100,

bir tanım olarak görünse de oldukça geniş bir kapsamı olduğundan, nesne üzerindeki hangi tür etkilerin maddi zararı oluşturacağı sorusuna kesin bir cevap verememektedir[559]. Bu sebeple mala gelen zarar kavramıyla ilgili daha detaylı bir tanıma ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda ürün sorumluluk sigortası için öncelikle ProdHaftG § 1 (1) ve BGB § 823 (1)'de yer alan tanımlardan yararlanılabilir[560]. Öte yandan Alman Federal Mahkemesinin, "*mala gelen zarar, mevcut bir nesnenin özünün, başlangıçta sahip olduğu/var olduğu durumunu bozacak şekilde etkilenmesi ve böylece kullanımının imkânsız hale gelmesi veya azalması durumunda meydana gelir*" şeklinde yaptığı tanıma da başvurulabilir[561].

Bu açıklamalar hem Türk[562] hem de Amerikan Hukuku[563] için de uygun görünmektedir. Öte yandan önemli bir de fark söz konusudur. Bir eşyanın zayi olması (*Abhandenkommen- Loss of goods*), malikin veya aracısının kendi iradesi dışında veya müdahalesi olmaksızın zilyetliğini kaybetmesi anlamına gelir[564]. Malın ziyaı, Türk Hukukunda mala gelen zarar içerisinde yer alıyorken[565], Alman ve İngiliz Hukukunda kimi zaman bu kapsamda değerlendirilmemektedir[566]. Örneğin, bir alarm sistemi üreticisi, alarm sisteminin kablolamasındaki bir hata sebebiyle meydana gelen yangında binanın zarar görmesinden sorumlu olabilir. Bu bir malvarlığı zararıdır ve teminat altındadır[567]. Öte yandan alarm sisteminin çalışmaması sebebiyle hırsızların binaya girerek çaldıkları mallar için alarmın üreticisine karşın malın ziyaı nedeniyle başka bir dava da açılabilir. Bu da malvarlığının kaybı sebebiyle doğan sorumluluğa ilişkin bir örnektir. Ancak teminat kapsamında değildir. İngiliz

---

N. 45; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 30; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Zif. 1.1 AHB, N. 28.

559 **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 141; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 28. Alman Ceza Kanunu § 303 kapsamındaki mala zarar verme kavramının sorumluluk sigortasına uygulanabilirliği hususunda detaylı bilgi için bkz. **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 155-166; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 28.

560 **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 46, s. 43; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1 AHB 2016, N. 26; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 153. Ancak bu tanımların birebir birbirlerini karşılamadığını da belirtmek gerekir. **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 28. Belirtmek gerekir ki ProdHaftG, 85/374 sayılı Direktif doğrultusunda mala gelen zararlar bakımından yalnızca tüketicileri koruma altına almakta iken; BGB 823 böyle bir sınırlama içermemektedir. **MüKo/Wagner**, ProdHaftG § 1 N. 14.

561 Çeviri yazara aittir. Tanım için bkz. BGH NJW 1961, 269; VersR 1961, 265; 1976, 629; 1979, 853; 1983, 1169; 2005, 110. **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 35; **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 1 AHB, N. 22; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 14; **Looschelders/Pohlmann/ Schulze Schwienhorst,** § 100, N. 45; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 30; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 162; **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 1 AHB 2016, N. 21; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 46, s. 43.

562 **Eren**, Şerh, Cilt II, s. 1082, N. 34; **Yongalık**, Çevre, s. 46; **Şenocak**, s. 407.

563 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 14.03, N. 14-25.

564 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 300, N. 43.

565 **Tandoğan**, Mesuliyet, s. 278; **Şenocak**, s. 408, dn. 703; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 71-72.

566 **Eagleston/Madge**, s. 98

567 **Eagleston/Madge**, s. 83-84; **Mildred,** s. 239, N. 5.65.

Hukukunda sigorta şirketlerinin, ürünü garanti altına almak anlamına geleceği endişesi ile malvarlığının kaybını teminat altına almada istekli olmadıkları görülmektedir[568]. Ancak bu bir zorunluluk teşkil etmez[569]. Benzer şekilde Alman Hukukunda da malda maddi bir zarar meydana getirmediği gerekçesiyle malın zıyaının sorumluluk sigortası kapsamına alınmadığı bilinmektedir. Tarafların aralarında aksine bir düzenleme yapmaları ise mümkündür[570]. Bu durumda Türk Hukukunda eşya zararı içerisinde yer alıyorsa, poliçede özel bir hüküm bulunmadığı müddetçe malın kaybolmasının ürün sorumluluk teminatı içerisinde de yer aldığı kabul edilmelidir. Ancak bu kabul gerçekten de ürün sorumluluk sigortasını ürün garantisi gibi kullanılmasına yol açıp, sigortacılar için oldukça dezavantajlı bir hal yaratabilir. Bu sebeple poliçede bu yönde bir hükmün bulunması ileride yaşanabilecek uyuşmazlıkları bertaraf edebilmek amacıyla daha uygun görünmektedir.

Eşyaya gelen zararın kalıcı olması da gerekmemektedir. Zarar geçici veya giderilebilir olabilir. Bu noktada önemli olan zararın boyutudur. Örneğin, bir makinenin kopan parçası kolaylıkla geri takılabiliyorsa mala gelen zarardan söz edilemez ancak parçalar hasarsız ve yerinde kalsa bile yeniden montajı çaba gerektiriyorsa mala zarar gelmiş demektir. Hatalı veya ayıplı ürünün eşyanın piyasa değerini düşürmesi de şart değildir. Aksine bu değerden bağımsız olarak örneğin değersiz bir nesneye zarar verilmesi durumunda da eşya zararı gerçekleşebilir[571]. Aynı örnek üzerinden giderek, bir eşyadan münferit bir parçanın kopması, eşyanın piyasadaki değerini düşürecekse, bu kopma zarar teşkil edebilir. Kopan münferit parçanın veya geriye kalan eşyanın önemli ölçüde zarar görmüş olması gerekmez[572].

Öte yandan Alman Hukukunda mala gelen zarar için mutlaka maddi öze zarar gelmesi ya da fiziksel bir zararın yaşanması gerekmez[573]. Eşya zararı için belirleyici olan medenî

---

568 **Eagleston/Madge**, s. 84.

569 Örneğin, bir ürün sorumluluk sigortası *insuring* klozu; "*Sigorta şirketi, sigorta süresi boyunca dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen ve Büyük Britanya'daki herhangi bir tesiste üretilen, satılan, tedarik edilen, onarılan, değiştirilen, kurulan veya işlenen malların (konteynerler dahil) neden olduğu ölüm, bedensel zarar, hastalık, zıya veya malvarlığı zarar ilgili olarak sigortalının yasal olarak ödemekle yükümlü olacağı tüm meblağlara karşı tazmin edecektir*" şeklinde düzenlenebilir. **IUA's Financial Loss Report,** s. 40. Çeviri yazara aittir.

570 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 31a; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 300, N. 43; **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 1 AHB, N. 24. Bu hususta detaylı bilgi için bkz. **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 300, N. 43-45.

571 **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 157-194; **Akıntürk**, s. 28-29.

572 **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 168.

573 "*BGH'nin yerleşik içtihadına göre, mülkiyet haklarının ihlâli, boruların özüne herhangi bir müdahalede bulunulmasını gerektirmez; Bir nesnenin kullanım amacının önemsiz olmayan bir şekilde bozulması bile mülkiyet ihlâli olarak kabul edilebilir… Dolayısıyla, ihtilaf konusu davada… iplik kesme maddesinin ürün kusuru boru hatlarının maddi özünde bir bozulmaya yol açmamış olsa bile, yine de bir mülkiyet ihlâli söz konusudur…"* bkz. BGH 6.12.1994 – VI ZR 229/93, NJW-RR 1995 342, 343. **Nickel/Nickel-Fiedler**, Zif.

hukukun diğer alanlarında olduğu gibi nihai olarak nesnenin kullanılabilirliğinin zarar görüp görmediğidir[574]. Dolayısıyla nesnenin başlangıçta var olduğu hali bozan ve kullanılabilirliğine etki eden veya ortadan kaldıran her türlü etkiyi kapsar[575]. Bu etki, örneğin internet gibi fiziksel nitelikte olmayan etkenler aracılığıyla da gerçekleşebilir[576]. Dolayısıyla nesnenin özüne zarar verilmeksizin kullanımının etkilenmesi bu zararın doğması için yeterlidir[577].

Buna karşın İngiliz Hukukunda malvarlığının zarar görmesi, fiziksel bir durum değişikliği olarak ifade edilmektedir[578]. Fiziksel durum değişikliği, renk, şekil, görünüm veya boyut değişikliği olabilir[579]. Nitekim İngiliz Temyiz Mahkemesinin yerleşik içtihatları da üründen kaynaklanan malvarlığı zararının teminat kapsamına girebilmesi için fiziksel bir zararın doğması gerektiği yönündedir[580]. Öte yandan mala gelen zararın söz konusu olabilmesi için mutlaka fiili bir zararın doğmuş olması da gerekmektedir. Zarar görme ihtimâli, teminatın tetiklenmesi için yeterli değildir[581]. Örneğin, *Pilkington United Kingdom Limited v CGU Insurance Plc* kararında[582] Pilkington, Londra Waterloo'daki eski Eurostar terminalinin çatısına ve dikey panellerine 3.000 adet cam panel üretmiş ve monte etmiştir. Pilkington, terminalin sahibi ve işletmecisi olan Eurostar ile sözleşmesi bulunan Tarmac'ın alt yüklenicisidir. Bu cam panellerden 13 tanesi takılma işlemi sırasında kırılmıştır. Bu kırıklar sebebiyle ne bir kişi ne de terminal zarar görmüştür. Buna rağmen kırıkların artması ile yolcuların veya personelin yaralanabileceği endişesiyle Eurostar, panelleri söküp yenisini takmayı tercih etmek yerine

---

1.1 AHB, N. 28; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 163; **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 1 AHB 2016, N. 21, 23; **Thürman/Kettler**, s. 53; **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 1 AHB, N. 22; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 46, s. 43; **Looschelders/Pohlmann/ Schulze Schwienhorst,** § 100, N. 45; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 30; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 28.

574 **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 1 AHB, N. 22; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 30; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Zif. 1.1 AHB, N. 28; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 171; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 28.

575 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 30; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Zif. 1.1 AHB, N. 28; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 154; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1 AHB 2016, N. 26; **MüKoBGB/*Wagner***, § 823, N. 186; **MüKoBGB/*Wagner***, § 1 ProdHaftG, N. 6. Alman Federal Mahkemesi (BGH), inşaat işleri sigortası ile ilgili bir kararında, binanın sadece yanlış hizalanmasının maddi hasar oluşturup oluşturmadığı sorusunu ele alarak bu konuya açıklık getirmiştir. Mahkemeye göre, "kullanılabilirlik veya değer" azalırsa maddi hasar mevcuttur. Ancak bu iki kriter kümülatif olarak ele alınmamalıdır. (BGH VersR 1979, 853, 855). **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 171.

576 **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 1 AHB, N. 22

577 **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 46, s. 43; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 163; **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 1 AHB 2016, N. 21.

578 **Jess, Digby Charles,** The Insurance of Commercial Risks: Law and Practice, 4. Bası, Londra 2011, s. 198, N. 7-02.

579 İlgili Yüksek Mahkeme kararı için bkz. *Concord General Mutual Insurance v. Green & Co. Building & Development Corp*., 8 A.3d 24 (N.H. 2010).

580 **Mildred**, s. 238-239, N. 5.61; **Jess,** s. 199, N. 7-02.

581 **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.80.

582 [2004] Lloyd's Rep IR 891.

terminali geçici olarak kapatmıştır. Eurostar Tarmac'tan, Tarmac ise inşaattan sorumlu Pilkington'dan zararın tazmini istemiş ve Pilkington da sigortacısına başvurmuştur. Başvurunun temelini poliçede yer alan üçüncü kişilere ait malvarlığı üzerindeki fiziksel zararın tazmin edileceğine ilişkin hüküm oluşturmaktadır. Pilkington, terminalin onarılması ihtiyacının, hatalı cam panellerin montajının, terminalin fiziksel olarak zarar gördüğü anlamına geldiğini savunmuştur. Ancak Temyiz mahkemesi henüz doğmamış bir zararın doğma olasılığını göz önünde bulundurarak, önlem alınmasına ilişkin zararların poliçede açıkça kararlaştırılmadığı sürece teminat kapsamında olmadığına, somut olayda bu tür zararların teminat altında olabilmesi için sigortalının ürünün bir malvarlığı üzerinde zarara sebep olduğunu göstermesi gerektiğini ancak zarar ihtimâlinin başlı başına teminatın tetiklenmesi için yeterli olmadığına hükmetmiştir. Zira hatalı veya ayıplı cam paneller binaya fiziksel bir zarar vermemiş ve ileride meydana gelebilecek bir zarar olasılığına bağlı olarak önlem alınmıştır[583]. Bu kapsamda hatalı veya ayıplı malın başka bir mala takıldığı ancak ondan bağımsız kaldığı, yani zararın diğer ürünlere sirayet etmediği hâllerde, bir bütün olarak yeni ürün veya bu yeni ürünün diğer bileşenleri içerilerine takılan ayıplı veya hatalı ürün nedeniyle zarar görmüş sayılmamaktadır[584]. Yine başka bir önemli İngiliz Temyiz Mahkemesi kararında[585] da ürünün ayıplı veya hatalı olması tek başına teminatı tetiklemeye yetmemiştir.[586]. Söz konusu kararda, sigorta ettiren pencere PVC kaplamalarının beyazlaması ve dış hava koşullarında beyazlığın korunmasına yardımcı olmak için kullanılan titanyum dioksit pigmentini üretmiş ve satmıştır. Ancak pigmentteki bir hata, belirli çevre koşullarında pencere çerçevelerinin renginin solmasına veya pembeleşmesine neden olmuştur. Pembeleşen pencere çerçevelerinin onarılması veya değiştirilmesi masrafları için tüketiciler tarafından üreticiye karşı taleplerde bulunulmuştur. Üretici ödemeyi yaptıktan sonra sigortacısına yönelmiştir. Sigortacı ödeme yapmayı reddedince dava en nihayetinde Temyiz Mahkemesine gitmiş ve Temyiz Mahkemesi sigorta ettirenden, üründe gerçekten fiili bir zararın doğmuş olduğunu ispat etmesi istenmiştir[587].

Amerikan Hukukunda ise 1973 yılında yapılan reform ile malvarlığı zararının doğması için maddi malvarlığının fiziksel olarak zarar görmesi veya kullanımından mahrum kalınmış

583 **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.96.
584 **IUA's Financial Loss Report,** s. 44.
585 Bkz. *Tioxide Europe Limited v CGU International Plc* [2004] EWHC 2116 (Comm).
586 **IUA's Financial Loss Report,** s. 42.
587 Zira İngiliz Hukukunda ispat yükü sigortalının üzerindedir. **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.95.

olması gerekli hale gelmiştir[588]. Bu kapsamda Amerikan yargısında ürün sorumluluğu açısından incelenen hususlardan biri de ayıplı üretim sebebiyle karbon monoksit gazı salınımının malvarlığı zararına sebebiyet verip vermeyeceğidir. Uzun yıllardır mahkemeler tarafından baskın olarak kötü koku ve gazların malvarlığına verilen fiziksel zararlardan biri olduğu kabul edilmiştir[589]. Örneğin, halının döşenmesinin ardından baş ağrısına veya başka kötü etkilere sebebiyet veren kötü bir kokunun yayılması sebebiyle doğan zararlar için açılan davada[590], şikayetler üzerine zeminden halı yapıştırıcısı kazınarak yeni bir halı kaplanmış ancak koku binanın tamamına yayılmıştır. İstinaf mahkemesi, bir kokunun veya gazın malvarlığı zararı kapsamına girebilmesi için bu kokunun yaygın ve nüfuz etmiş olması gerektiğini, somut olayda kokunun halı değiştikten sonra dahi geçmemesinin kokunun binaya nüfuz ettiği anlamına geldiğini belirterek, malvarlığı zararı oluştuğuna hükmetmiştir. Ancak son zamanlarda aksi yönde kararların verildiği de görülmektedir[591]. Örneğin bölgedeki bacaların boyutunun hatalı işçilik sebebiyle evlere normalden fazla karbon monoksit gazı girmesine yol açtığına ilişkin davada[592], evlere karbon monoksit detektörleri kurularak bir evde olması gerekenin çok üzerinde karbon monoksit gazı bulunduğu tespit edilmiş ve zararın sigorta kapsamında bir malvarlığı zararı teşkil ettiği iddia edilmiştir. Yüksek Mahkeme ise malvarlığında fiziksel veya üçüncü bir kişide bedensel bir zarar oluşmadığı veya bir ürünün kullanımından mahrum kalınmadığı sürece tek başına gaz salınımının malvarlığı zararına sebebiyet vermeyeceğini kabul etmiştir[593].

3.2.1.2.3. Sirayet Eden Zararlar

Ayıplı ürünün kendisine gelen zararlar ürün sorumluluk sigortası ile korunmamaktadır. Bu kuralın uygulanması ve tespiti sigorta ettirenin örneğin, ayakkabı veya kalem gibi nispeten daha basit ürünleri ürettiği veya teslim ettiği durumlarda daha kolaydır. Buna karşın sigortalı

---

588 **Ostrager/Newman,** § 7.06[b], s. 601-602.

589 Bkz. *Arbeiter v. Cambridge Mut. Fire Ins. Co.*, 1996 WL 1250616 (Mass.Super.Ct. March 15, 1996); *Matzner v. Seaco Ins. Co.*, 1998 WL 566658 (Mass.Super.Ct. Aug. 12, 1998); *Farmers Ins. Co. of Or. v. Trutanich*, 123 Or.App. 6, 858 P.2d 1332 (1993); *W. Fire Ins. Co. v. First Presbyterian Church*, 165 Colo. 34, 437 P.2d 52 (1968). Tüm bu kararlarda mahkemeler karbon monoksit, benzin veya benzeri gazların malvarlığına fiziksel olarak zarar verdiğini kabul etmiştir.

590 Bkz. *Essex Ins. Co. v. Bloomsouth Flooring Corp*., 562 F.3d 399 (1st Cir. 2009).

591 **Ostrager/Newman,** § 7.06[c], s. 605.

592 Bkz. *Concord General Mutual Insurance v. Green & Co. Building & Development Corp*., 8 A.3d 24 (N.H. 2010).

593 Benzer nitelikli başka bir Yüksek Mahkeme kararı için bkz. *Capstone Building Corporation v. American Motorists Insurance Company*, 308 Conn. 760 (June 11, 2013)

çeşitli bileşen parçalardan oluşan daha komplike ürünler üretiyor veya tedarik ediyorsa, bu halde tespit nispeten zorlaşabilir[594]. Örneğin, sigortalının milyonlarca liraya mal ederek ürettiği bir elektrik aksamı, bileşen parçasındaki bir ayıptan kaynaklanan yangın veya patlama sebebiyle zarar görebilir. Böyle durumlarda devreye sirayet eden zarar kavramı girer[595]. Sirayet eden zararlarda[596], üründeki ayıplı parça, kusursuz kısma sirayet eder ve ürünü ayıplı hale getirir[597]. Bu tür zararların ürün sorumluluk sigortası tarafından teminat altına alınıp alınmayacağı özel olarak değerlendirilmelidir[598].

3.2.1.2.3.1. Alman Hukukunda

Sirayet eden zararlar (*Weiterfresserschäden*), kural olarak ne ProdHaftG § 1.2 uyarınca ürün sorumluluk hukuku içerisinde ve ne de ürünün kendisine gelen zararlar olduğunda BGB § 823 haksız fiil sorumluluğu kapsamında tazmin edilebilirler. Bu zararların ancak ayıba karşı tekeffül hükümlerine müracaat ederek giderilmesi istenebilir. Kural bu olmakla birlikte Alman Federal Mahkemesi 1976 yılında bu tür zararlara ilişkin oldukça önemli bir karar vermiştir. "*Schwimmerschalter-Konstellation*" kararı[599] ile Federal Mahkeme ilk defa, ürünün içerisindeki ayıplı kısım ile ürünün tamamı arasında malzeme birliğinin (*Stoffgleichheit)* bulunmaması halinde, ayıplı kısım sebebiyle kendi kusursuz ürünü zarar gören imalatçıların, ayıplı ürün imalatçısına akdî taleplerin yanı sıra BGB § 823 (1) kapsamında haksız fiile dayanan talepleri de ileri sürebileceğini kabul etmiştir[600]. Ayıplı parça ile nihai ürün arsında malzeme birliğinin bulunması halinde ise kusursuz olan kısmın yeniden kullanılmasının imkânsız veya son derece zor olacağından, artık tek bir üründen söz edilir. Bu durumda zarar, ürünün kendisine

---

594 **Eagleston/Madge**, s. 98-99; **Mildred**, s. 260, N. 5.157; **Derrington/Ashton**, N. 11.177, s. 2362.

595 Sirayet eden zararlar hakkında detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm § 2, IV, A, 2, c.

596 Bu tür zararlara Türk Hukukunda, içerden işleyen zarar veya ayıptan doğan zarar gibi farklı isimler verildiği görülmektedir. Biz bu çalışmada Okur tarafından yapılan "sirayet eden zararlar" terimini kullanmayı uygun buluyoruz. **Okur**, s. 512.

597 **Littbarski**, Ziff. 1, N. 48, s. 43; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 39; **Looschelders/Pohlmann/ Schulze Schwienhorst,** § 100, N. 50; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 31; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Zif. 1.1 AHB, N. 29; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, N. 29; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 16; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 32.

598 Yazar konunun anlaşılması ve örnekler için kendisine yardımcı olan Prof. Dr. Yeşim Atamer'e bu vesile ile bir kere daha teşekkürlerini sunar.

599 Bkz. BGHZ 67, 359, 363 ff. = NJW 1977, 379.

600 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 22; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 49, s. 43; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 16; **Looschelders/Pohlmann/ Schulze Schwienhorst,** § 100, N. 50; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 31; **Thürmann/Kettler**, s. 5; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 39; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 32.

gelen bir zarar olarak nitelendirilir ve mülkiyet ihlâli doğurmaz[601]. Bu durumda nihai ürün üreticisi, ayıplı parça üreticisinden ancak sözleşme kapsamında talepte bulunabilir[602]. Örneğin, bir araba, ayıplı üretilmiş tekerlekleri sebebiyle bir kazaya karışıp hem üçüncü kişilerin hem sürücünün hem de arabanın geri kalanının zarar görmesine sebep olmuş olabilir. Bu halde, lastikler ile arabanın geri kalanı arasında malzeme birliği bulunmadığından, ayıplı lastik imalatçısı, kötü imalatı sebebiyle doğurduğu risk ve neden olduğu zararlardan sadece sürücüye ve üçüncü kişilere karşı değil aynı zamanda başlangıçta ayıptan ari olan arabanın geri kalan parçalarının imalatçılarına karşı da haksız fiil kapsamında sorumludur. Nihai ürün imalatçısının ise hiçbir zaman ayıpsız bir ürünü bulunmadığından ve dolayısıyla mülkiyet hakkı ihlâl edilmediğinden kendisine karşı sadece sözleşme hükümlerine dayanılarak talepte bulunulabilecektir.

Bu hususta verilen başka bir önemli karar ise Transistör kararıdır[603]. Kararda alıcı, sigortalıdan transistör satın alır ve bunları bir devre kartına lehimler. Transistörler ayıplı olduğu için devre kartı kullanılamaz hale gelir. Devre kartı ile transistör arasında malzeme birliği yoktur, transistör devre kartına kolaylıkla takılıp çıkartılabilen bir parçadır. Ancak ayırma işlemi veya onarım ekonomik açıdan faydalı olmadığından, cihazın tamamının atılması gerekir. Mahkeme bu durumu, ayıplı bir ürün ile birleştirilerek kullanılamaz hale gelen ve değerini kaybeden kusursuz parçaların mülkiyetinin ihlâli olarak görmüştür. Dolayısıyla alıcı, transistör imalatçısına karşı akdî taleplere ek olarak haksız fiil talebinde de bulunabilir.

Ürün sorumluluk sigortası açısından ise sirayet eden zararlara ilişkin teminat AVB BHV § 8.5'te düzenlenmektedir. Hüküm uyarınca sigorta poliçesinde ve eklerinde aksi açıkça belirtilmedikçe, sigorta ettiren tarafından (veya kendisi adına ya da hesabına) üretilen veya teslim edilen mallarda, işlerde veya diğer hizmetlerde üretim, teslimat veya hizmetin doğasında bulunan bir nedenden kaynaklanan tazminat talepleri ve bundan kaynaklanan tüm mâli kayıpların teminat kapsamı dışında bırakıldığı düzenlenmiştir. Hükmün devamında ise bu istisnanın, zararın nedeni olan malın münferit bir parçasının veya kısmi bir hizmetin ayıplı olmasından kaynaklanıyor ve malın ya da hizmetin tamamının zarar görmesine ya da tahrip olmasına yol açıyorsa geçerli olduğu açıkça ifade edilmiştir. Bu durumda Alman uygulamasında sirayet eden zararların teminat altında olup olmadığı tıpkı haksız fiil hukukunda

601 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Zif. 1.1 AHB, N. 29; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 31; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 39; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 32.

602 **Looschelders/Pohlmann/ Schulze Schwienhorst,** § 100, N. 50; **MüKoBGB/Wagner**, § 823, N. 191.

603 *Transistor-Urteil*, BGH, 31.3.1998, BGHZ 138, 230 = VersR 1998, 855 = NJW 1998, 1942.

olduğu gibi malzeme birliği ilkesi kapsamında çözümlenmektedir. Eğer ayıplı parça ile ürün arasında malzeme birliği varsa, yani fiili veya ekonomik nedenlerle ayrılamıyorlarsa, mülkiyet hakkı ihlâli oluşturmaz. Zarar gören sigortalı ürünün kendisidir[604]. Dolayısıyla mala gelen zarar da söz konusu değildir ve AVB BHV § 8.5 uyarınca bu zararlar ürün sorumluluk sigortası teminatı altında korunmamaktadır[605]. Buna karşın ayıplı parça ile ürün arasında malzeme birliği yoksa, kusursuz parçaya takılan, birleştirilen vs. ayıplı parça, ürünün kalan kısmına zarar verdiğinde kusursuz parçaların mülkiyet hakkı ihlâl edilmiş olur. Her ne kadar bu hususta bir yargı kararı bulunmuyor olsa da doktrinde, bu ihlâlinin ürün sorumluluk sigortası kapsamında eşyaya gelen zarar teşkil edeceği kabul edilmektedir[606]. Dolayısıyla baştan beri ayıplı olan ürünün, ayıplı olması sebebiyle devredilememesi ve bu sebeple yaşanan kâr mahrumiyeti gibi dolaylı zararlar ürün sorumluluk sigortası teminatı altında değildir. Son olarak hükmün yalnızca nihai ürünün üreticisi için geçerli olduğu unutulmamalıdır. Sistemde hasara neden olan transistör, çip, elektrik motoru, anahtar ve benzeri bir kontrol unsurunun tedarikçisinin masrafları sigortacı tarafından karşılanacaktır.

Ürün sorumluluk sigortası kapsamında ele alınabilecek sirayet eden zararlara örnek olarak, sigortalının metal konektörlerin başları için yaptığı metal kaplamanın arzu edildiği gibi pürüzsüz olmaması sebebiyle atılmasını gerektiren bir durum gösterilebilir. Burada eşya zararından söz edilemez çünkü ürünün tamamına sirayet eden bir zarar yoktur ve kaplama da zaten hiç kusursuz olmamıştır. Buna karşın kaplamanın ürünün üzerinde delikler açılmasına sebep olması halinde ise eşya zararından söz edilebilecektir. Öte yandan bu şekilde görülen her zarar sirayet eden zarar da olmayabilir. Örneğin, sigortalı imalatçı elektrik sistemini düzenlediği elektrik panosunu boyanmak üzere başka bir imalatçıya gönderir. İmalatçı boyayı yapar ve panoları nihai üreticiye teslim eder. Daha sonra elektrik sistemindeki ayıp sebebiyle elektrik panosu kullanılamaz hale gelir. Bu tür bir zararda, boyama yapan imalatçının ürününün zarar

---

604 **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, AHB § 1, N. 204; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 32

605 **Looschelders/Pohlmann/Lenz,** Anhang E, N. 11; **Höra/Terbille/*Stempfle***, § 15, N. 47; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 29; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, N. 30; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.5, N. 6.

606 Bu zararlar AHB § 1 kapsamında da teminat altındadır. **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, N. 29; **Rüffer/Halbach/Schimikowski/*Schimikowski,*** Ziff. 1 AHB, N. 36; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 32; **Späte/Schimikowski/Schimikowski**, ProdHM, N. 21; **Thürmann/Kettler**, s. 51, 63; **Littbarski** AHB § 1, N. 29; **Thürmann/Kettler** s. 63; **Späte/Schimikowski/*v. Rintelen*** AHB § 1, N. 204; **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 1 AHB, N. 29; **Looschelders/Pohlmann/Lenz,** Anhang E, N. 15. Bkz. RGZ 160, 48: Tahıl ambarı kararı: Hamm NJW-RR 1994, 420;

gördüğünden söz edilemez zira boya amacını yerine getirmeye devam eder ve ayrıca boya üzerinde bir etki de bulunmamaktadır[607].

3.2.1.2.3.2. İngiliz ve Amerikan Hukukunda

İngiliz Hukukunda sirayet eden zararlar ürün sorumluluk sigortası teminatı altındadır. İngiliz poliçelerinde sigortacının amacı genellikle sadece münferit parçanın değil ürünün tamamının gördüğü zararı teminat kapsamı dışında tutmaktır[608]. Bu kapsamda eğer sigortalının ayıplı ürünü, davacı tarafından kendi ürününe eklenmiş ve bu nihai ürünün, söz konusu ayıp sebebiyle imha edilmesi veya onarılması gerekmişse, yani parçadaki ayıp ürünün tamamına sirayet etmişse, sigortacı davacının tüm bu masraflarından sorumludur[609]. Nitekim mahkemelerin, ayıplı bir parçanın ürünün ayıplı olmayan bileşenlerine verdiği zararı talep eden sigorta ettirenin lehine karar verme konusunda giderek artan bir eğilimde olduğu görülmektedir[610]. Örneğin, sabun tozunun ayıplı olması sebebiyle içinde bulunduğu ambalajı da ayıplı hale getirdiği oldukça meşhur bir davada Temyiz Mahkemesi[611], sabun tozunun nemi emerek kutuların lekelenmesine ve dolayısıyla sabun tozunun topaklanmasına sebep olduğu için ayıplı olduğuna ve bu sebeple kutuların zarar gördüğünün tartışmasız olduğuna hükmetmiştir. Mahkeme kararını kutu ile sabun tozunu ayrı malvarlıkları olarak değerlendirerek vermiştir. Ürünün davacının diğer ürünlerine zarar vermesi halinde ise söz konusu zarar pek tabii istisnanın kapsamında yer almayacaktır[612].

Amerikan sigorta içtihatlarında ise sirayet eden zararlarla ilgili olarak iki farklı uygulama bulunmaktadır. Bu uygulamalardan baskın olanı sirayet eden zararların ürün sorumluluk sigortası tarafından teminat altındaki bir tür mala gelen zarar oluşturduğu yönündedir. Bu hususta verilmiş çok sayıda Amerikan mahkeme kararı bulunmaktadır. Örneğin bir mahkeme kararında[613], sigortalı makarna ve erişte üreticisinin, hazır çorba üreticisine sattığı makarna ve eriştelerin bir kısmının kontamine olduğunun keşfedilmesi üzerine sigortalının hazır çorba üreticisine karşı sorumluluğunun ürün sorumluluk sigortası kapsamında malvarlığı

---

607 **Thürmann/Kettler**, s. 51-52. Transistör içtihadına göre, BGH'nin boyanın maddi bir zarara uğradığını varsayma ihtimali de olabileceği yönünde **Thürmann/Kettler**, s. 53.

608 **Eagleston/Madge**, s. 99; **Mildred**, s. 260, N. 5.157.

609 **Derrington/Ashton,** N. 11.177, s. 2363.

610 **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.93.

611 Bkz. *Rodan International v Commercial Union* [1999] Lloyd's Rep IR 495. Karar hakkında detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, §4, IV, A, 4, b, i.

612 Bkz. *Australia Ltd v Kemcon Pty Ltd* (1991) 6 ANZIC 61.026. **Derrington/Ashton,** N. 11.177, s. 2363, dn. 1280.

613 Bkz. *Thomas J. Lipton, Inc. - Liberty Mut. Ins. Co.,* 314 NY2d 356 , 357 NYS2d 705 , 314 NE2d 37 (1974).

zararı olduğuna hükmedilmiştir. Dolayısıyla kusurlu bileşenin nihai ürüne zarar vermeme ihtimâli olmayan, adeta ürün ile iç içe geçtiği hallerde mahkemeler kusurlu bileşenin varlığının tek başına sigorta kapsamında bir malvarlığı zararı oluşturacağını kabul etmektedir[614].

Öte yandan tek bir eyalet, Wisconsin, sirayet eden zararlarda bütünleşik sistem analizini (*integrated system analysis*) uygulamaktadır. Bu analize göre, ayıplı parça, nihai ürün ile ayrılmaz bir bütün oluşturmuşsa artık burada tek bir ürün vardır ve ayıplı parçanın diğer ürünlere verdiği zarardan değil, doğrudan nihai ürünün kendisinin uğradığı zarardan söz edilmelidir[615]. Bu da ürün sorumluluk sigortası kapsamında teminat altına alınan türden bir malvarlığı zararı değildir. Ayıplı bileşenin sadece ürünün kendisine değil, aynı zamanda şahıs ve malvarlığına karşı da bir tehlike oluşturması halinde ise doğacak zararın teminat altında olacağını sonucuna varılır[616].

Amerikan Hukukunda başka bir hiç eyalet Wisconsin'de uygulanan bu analizi benimsememiş ancak analiz fazlasıyla ses getirmiştir. Amerikan içtihat hukukunda özellikle ticarî genel sorumluluk sigortasının ürün sorumluluk teminatı kapsamında verilmiş ilgi çekici kararlar bulunmaktadır. Örneğin, besin takviyesi niteliğindeki probiyotik çiğneme tabletine yanlış bir bakteri türünün dahil edilmesine ilişkin bir davada Yüksek Mahkeme (*Supreme Court*)[617] ayıplı bileşenin diğer bileşenler ile birleştirilerek tabletlerin içerisine dâhil edilmesinin bütünleşik bir sistem oluşturduğu ve bu bileşenlerin üründen ayrılmasının mümkün olmadığı sonucuna varmıştır. Mahkeme Wisconsin Hukuku uygulayarak, ayrıca tablete yanlış probiyotiğin eklenmesinin ürünün kendisi dışındaki bir mala veya kişiye zarar vermediğinden hareketle burada yalnızca ürünün kendisine gelen zarardan söz edilebileceğini ve bunun da poliçe kapsamında korunan bir malvarlığı zararı oluşturmadığına hükmetmiştir. Başka bir kararda[618] ise kaldırım taşı üreticisi, imalat için gerekli olan çimentoyu bir üreticiden agregayı ise başka bir üreticiden satın almıştır. Çimento, agrega, su ve diğer malzemeleri birleştirerek kaldırım taşlarını imal etmiş ancak üretim sonunda taşlar çatlamıştır. Kaldırım taşlarındaki bu

---

614 **Ostrager/Newman**, § 7.06[b], s. 591; **Anderson/Stanzler/Masters,** § 14.06, N. 14-91-93. Bu hususta verilmiş çok sayıda karar vardır. Daha detaylı incelemek için şu kararlara da bakılabilir: *Thruway Produce, Inc. - Mass. Bay Ins. Co.* 114 F. Supp.3d 81 (WDNY 2015); *Gen. Mills, Inc. v. Gold Medal Ins. Co.,* 622 N.W.2d 147 (Minn.Ct.App. 2001); *Shade Foods, Inc. v. Innovative Prods. Sales Mktg., Inc.,* 78 Cal.App.4th 847, 93 Cal.Rptr.2d 364, (2000); *Silgan Containers Corp. v. Nat'l Union Fire Ins. Co. of Pittsburgh, PA*, 2010 U.S. Dist. LEXIS 30100, (N.D. Cal. Mar. 29, 2010).

615 Bu yönde bkz. *East River S.S. Corp. v. Transamerica Delaval, Inc.*, 476 U.S. 858 S.Ct. 2295, 90 L.Ed.2d 865 (1986).

616 **Ostrager/Newman,** § 7.06[b], s. 588.

617 Bkz. *Wisconsin Pharmacal Company, LLC v. Nebraska Cultures of California, Inc.,* 2013AP000687 (Wis. 2016) www.casetext.com ET. 04.05.2020.

618 Bkz. *Wausau Tile, Inc. v. County. Concrete Corp*., 226 Wis.2d 235, 241 N.W.2d 445 (1999).

çatlamanın hem çimentonun hem de agreganın ayıplı olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Açılan davada mahkeme, bütünleşik sistem analizini kullanmış, yukarıda sayılan maddeler kaldırım taşlarını oluşturmak üzere birleştirildiğinden ve bu bileşenlerin nihai üründen ayrılması mümkün olmadığından, ortada tek bir ürünün var olduğuna karar verilmiş, imalatçının kaldırım taşları ile çimentonun ayrı malvarlıkları oldukları iddiası ise reddedilmiştir. Buna karşın ayıplı bileşenin üründen ayrılabildiği hallerde bütünleşik bir sistem oluşmadığından hareketle eşyaya gelen zararın doğduğu kararı verilebilir[619].

3.2.1.2.3.3. Türk Hukukunda

Türk ÜSSGŞ'de sirayet eden zararlara ilişkin özel bir düzenleme veya ifade yer almamaktadır. Ancak kanaatimizce Alman Hukukunda yapılan malzeme birliği değerlendirmesinden hukukumuz için de faydalanılması mümkündür. Şayet ürün ile parça arasında malzeme birliği varsa, bir diğer ifade ile parça üründen ayrılamıyorsa, artık tek bir üründen söz edilmelidir. Ürünün kendisine gelen zararlar ise ÜSSGŞ kapsamında teminat kapsamı dışında bırakıldıklarından sirayet eden zararlar ürün sorumluluk sigortası teminatı ile korunamamalıdır. Buna karşın parça ile ürün arasında malzeme birliği yoksa ÜGTDK m. 6/1 sirayet eden zararları içerisine alır ve ürün sorumluluğu kapsamında tazmin edilebilir bir zarar doğar[620]. Bu hâlde mala gelen zarar vardır ve bu zarar ürün sorumluluk sigortası ile korunmaktadır.

3.2.1.3. Gayri-Maddi Malvarlığına Gelen Zararlar

Malvarlığı, kişinin sahip olduğu veya zilyedi bulunduğu maddi veya gayri maddi malların bütünüdür[621]. Gayri maddi mallar, genel olarak cismani varlığı bulunmayan, hukuk düzenince haklara konu edilebilen ve para ile ölçülebilen değerlerdir[622]. Ancak fiziksel bir

---

619 Bütünleşik sistem analizinin uygulanmadığı, taleplerin, analizi olması gerekenin ötesine taşıdığının kabul edildiği bir karar için bkz. *Haley v. Kolbe & Kolbe Millwork Co*., 866 F.3d 824 (7th Cir. 2017).

620 **Okur**, s. 512.

621 **Eagleston/Madge**, s. 83; **Sirmen**, s. 5; **Ünal /Başpınar**, s. 16.

622 **Sirmen**, s. 5; **Ünal/Başpınar**, s. 16; **Antalya/Topuz**, s. 65, N. 72; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.81; **Gezder, Ümit**, Elektronik Ticaret Hukukî İşlemlerinin Ayrımı – Dijital İçerik ve Hukukî Niteliği, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, C. 22, S. 3, 2016, s. 1127.

nesne olmamaları sebebiyle gerek Türk Hukukunda gerekse Alman Hukukunda eşya olarak nitelendirilmemektedirler[623]. Bunlara örnek olarak yazılım, veriler, ticarî sırlar verilebilir[624].

Gayri maddi mallar içerisinde günümüzde belki de en önemli olanı verilerdir. Avrupa Birliği Hukukunda gayri maddi mallara verilen zararlar ürün sorumluluk hukuku kapsamında tazmin edilememektedir. Zira 85/374 sayılı Direktif ve dolayısıyla Alman ProdHaftG özel olarak maddi malvarlığına gelen zararları teminat altına alırken, gayri maddi malvarlığına verilen zararları kapsam dışında bırakmaktadır. 2024/2853 sayılı Direktif ise bu hususta bir yeniliği beraberinde getirmekte ve ürün sorumluluk hukuku hükümleri çerçevesinde tazmin edilebilecek zararların içerisine verilerin uğrayacağı zararları da dahil etmektedir. Buna göre, Direktif m. 6 (1) (c) uyarınca, meslekî amaçlarla kullanılmayan verilerin imha edilmesi veya tahrip olması sebebiyle doğan zararlar ürün sorumluluk tazminatı kapsamında talep edilebilmektedir. Dolayısıyla bu tazmin, yalnızca özel veya karma (özel ve ticarî amaç bir arada) amaçla kullanılan verilere verilen zararlar için geçerlidir. Ticarî veya meslekî amaçlarla kullanılan verilerin uğradıkları zararlar bu kapsamda değildir[625]. Bu hususa, bilgisayar programındaki bir hata sebebiyle bilgisayar içerisinde bulunan verilerin ele geçirilmesi sebebiyle uğranılacak zararlar örnek gösterilebilir. Bilgisayarın içerisinde bulunan kredi kartı bilgileri veya çevrimiçi pazaryeri şifrelerinin ele geçirilerek izinsiz kullanılması sebebiyle doğan zarar, bilgisayarın özel kullanıma özgülenmesi veya karma amaçla kullanılması önem arz etmeksizin ürün sorumluluk hukuku kapsamında korunacaktır.

Alman GDV 2004 yılında yayınladığı AHB 7.15 internet klozunu eklemiş ve bu hüküm ile veri aktarımından ve bunun sonucunda ortaya çıkan veri kaybından kaynaklanan sorumluluk talepleri teminat kapsamı dışında bırakılmıştır[626]. Böylece sigortacılar genellikle bu tip zararlar için kendilerini koruma altına almakta ve sigorta kapsamını daraltmaktadır. Ancak doktrindeki baskın görüş bu tür zararların sorumluluk sigortaları kapsamında mala gelen zarar oluşturacağı yönündedir[627]. AHB'de 2004 yılında yapılan bu ek hüküm ProdHM'ye eklenmemiştir.

---

623 Türk Hukuku için bkz. **Eren**, Mülkiyet, s. 52; **Ünal/Başpınar**, s. 16; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 10-11, N. 31; **Antalya/ Topuz**, s. 65, N. 71; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 28; **Demir**, Taşınır Mülkiyeti, s. 8, dn. 7; **Akçaal**, s. 89; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 71. Alman Hukuku için bkz. **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 143a.

624 **Sirmen**, s. 5; **Arat/Akıncı**, s. 382.

625 **Wagner**, Product Liability, s. 210-211; **Spindler,** Pros and Cons, s. 8; **Spindler**, CR, s. 693, N 13; **MüKoBGB/Wagner**, § 823, N. 332-339; **Arat/Akıncı**, s. 382.

626 **Looschelders/Pohlmann/ Schulze Schwienhorst,** § 100, N. 47; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 29.

627 **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, AHB § 1, N. 242; **Looschelders/Pohlmann/ Schulze Schwienhorst,** §100, N. 47. Verilere gelen zararların ancak depolandıkları ölçüde mala gelen zarar kapsamında teminat altında olabileceği yönünde bkz. **Bruck/Möller/Koch**, AHB § 1, N. 17; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 29. "*BGH, bir veri taşıyıcısında bulunan standart yazılımın, üzerinde mutabık kalınan devir şekline bağlı*

Dolayısıyla ProdHM 2015 ve önceki versiyonlarını seçen taraflar için bu türden zararların teminat altında olup olmadığı hususu tartışmaya açıktır. Ancak AHB'nin ProdHM karşısındaki niteliği göz önünde bulundurulduğunda, AHB 7.15'in ProdHM için de geçerli olması pekâlâ mümkündür. 2021 yılında yayınlanan AVB BHV A3. 8.25 ile ise verilerin silinmesi, iletilmesi, kullanılamaz hale getirilmesi veya değiştirilmesi; verilerin kaydedilmemesi veya yanlış saklanması, elektronik veri alışverişine erişimin kesintiye uğraması ve gizli veri veya bilgilerin iletilmesinden kaynaklanan zararlar ürün sorumluluk sigortası teminatı kapsamından çıkartılmıştır.

Bu doğrultuda bugün için henüz yasal bir dayanağı olmasa da Avrupa Birliği ve Alman Hukuku için verilere verilen zararlar en azından tüketiciler için birkaç sene içerisinde ürün sorumluluğu kapsamında tazmin edilebilir hale gelecektir. Dolayısıyla Alman Hukuku için de verilerden kaynaklanan zararların tazmin edilebilirliği genişleyecek gibi görünmektedir. Bu kapsamda verilere verilen zararın ürün sorumluluk sigortası kapsamında teminat altında olup olmadığı daha da önem taşıyacaktır. Ancak bugün için Alman ürün sorumluluk sigortası teminatı kural olarak verilere verilen zararları koruma altına almamaktadır. Tarafların aralarında aksine bir hüküm kararlaştırması mümkündür. Benzer şekilde Amerikan Hukukunda doktrin ve yargı kararlarında da ürün sorumluluk poliçelerinin veri zararlarını teminat altına almadığı kabul edilmektedir[628]. Zira sigortacılar, evrensel olarak, malvarlığı zararının yalnızca maddi malvarlığına verilen zararı kapsadığını, gayri-maddi malvarlığına verilen zararın teminat kapsamı dışında tutulması gerektiğini savunmaktadır. Sigortacıların amacı, çoğunlukla maddi malvarlığına gelen fiziksel zararları karşılamaktır. Bu sebeple sorumluluk sigortası poliçelerinde özel olarak "maddi malvarlığı" (*tangible property*) ifadesinin yer aldığı görülebilmektedir[629].

Türk sigorta hukuku açısından ise verilere ilişkin özel bir hükmün bulunmamaktadır. Türk ÜSSGŞ'de tazminatın sınırının çizilmemiş olması sebebiyle hükmün lafzından hareketle hatalı veya ayıplı ürün sebebiyle gayri maddi malvarlığına ve dolayısıyla verilere verilen zararların ürün sorumluluk sigortası ile teminat altına alınabileceğini sonucuna varılabilir. Ancak bu uygulamanın teminat hukuku bakımından oldukça geniş bir alanı kapsayacağı ve

---

olarak kiralama veya satın alma hukukunun uygulanacağı taşınır bir mal olarak kabul edilmesi gerektiğine defalarca karar vermiştir." (Çeviri yazara aittir.) Bkz. BGH Urteil vom 15. 11. 2006 - XII ZR 120/04 (LG Mühlhausen)=NJW 2007, 2394.

628 **Ostrager/Newman,** § 7.06[b], s. 592-593. Bkz. *America Online, Inc. v. St. Paul Mercury Ins. Co*., 207 F. Supp. 2d 459 (E.D. Va. 2002)

629 **Eagleston/Madge**, s. 83; **Mildred,** s. 239, N. 5.64; **Ostrager/Newman,** § 7.06[b], s. 585.

sigorta şirketlerini üstlenmesi beklenenin çok üzerinde bir risk ile karşı karşıya getireceği şüphesizdir. Zira gayri maddi malvarlığına gelen zararlar yalnızca haksız fiil hükümleri değil aynı zamanda ÜGTDK kapsamında ürün sorumluluk hükümleri çerçevesinde de talep edilebilmektedir[630]. Dolayısıyla kanaatimizce eğer gayri maddi malvarlığına gelen zararlar teminat kapsamı dışında tutulmak isteniyorsa hükmün değiştirilmesi, tazminat sınırlarının açıkça belirlenmesi yerinde bir yaklaşım olur. Hükmün güncel hali ile aksi bir yorum yapmak için gerekli şartlar oluşmamaktadır.

3.2.1.4. Dolaylı Zararlar

Dolaylı zararlar (*folgeschäden*), saf ekonomik zararlar dışında kalan, şahıs varlığına ve eşyaya gelen zararları takip eden, onlardan kaynaklanan zararlardır[631]. Ürün sorumluluk sigortası, şahıs ve eşyaya verilen zararların yanı sıra bu zararların sebep olduğu dolaylı zararları da kapsamlı bir biçimde teminat altına almaktadır[632]. Bu kabul Alman, İngiliz ve Amerikan uygulaması için de geçerlidir[633].

Bir zararın tek başına şahsa veya eşyaya gelen zarar niteliğinde mi yoksa bunlardan kaynaklanan dolaylı zarar niteliğinde mi olduğu teminatın kapsamı belirlenirken önem arz eder[634]. Esasında şahıs varlığına veya eşyaya gelen zarar söz konusuysa, uyuşmazlık konusu zararın dolaylı zarar olup olmaması önem taşımaz. Çünkü bir malvarlığı zararı veya bedensel zarar sebebiyle doğan ekonomik zararlar incelenen tüm hukuk sistemlerinde tazmin edilebilir niteliktedir. Ancak bazen şahıs veya eşya zararına bağlı olmayan saf ekonomik bir zarar da doğabilir ve bu zararın kendi başına teminat kapsamına girip girmeyeceği her zaman yeterince açık olmayabilir. Bu sebeple uygulamada sigortalılar uyuşmazlık konusu zararın, mala veya

630 **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1432; **Atamer/Kurtulan Güner,** s. 555-556; Aksi yönde **Polat**, Ürün Sorumluluğu, s. 987.

631 Türk Hukuku için bkz. **Eren,** Şerh, Cilt II, s. 1083, N. 36; **Şenocak**, s. 428; **Yongalık**, Çevre, s. 49; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 320, N. 842; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 394. Alman Hukuku için bkz. **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 72, s. 50; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 15, 29; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 72; **Looschelders/Pohlmann/ Schulze Schwienhorst,** § 100, N. 49; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 300, N. 46; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Zif. 1.1 AHB, N. 30; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 183; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 21.

632 Dolaylı zararların asıl zararın kaderini paylaştığı ve asıl zarar teminat altında değilse, dolaylı zararın da teminat altında olmayacağı yönünde bkz. **Ünan**, Riziko, s. 94; **Ünan**, Cilt II, s. 287. Buna karşın dolaylı zararların teminat altında olup olmadığının asıl zarardan bağımsız olarak değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz. **Şenocak**, s. 430.

633 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 32; **Palmer, Valentine/Bussani, Mauro**, Pure Economic Loss-New Horizons in Comparative Law, New York 2009, s. 11; **Mance/Goldrein QC/Merkin/Ridley**, N. 22; **Eagleston/Madge**, s. 82; **Derrington/Ashton**, N. 11.162, s. 2346.

634 **Eren**, Şerh, Cilt II, s. 1084, N. 38; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 320, N. 842.

kişiye gelen zararlardan kaynaklanan dolaylı bir zarar olduğunu ileri sürme eğilimindeyken, sigortacılar ise aynı zararların saf ekonomik zararlar olduğunu, dolaylı zarar olmadığını savunma eğilimindedir[635]. Bu sebeple bu ayrımı doğru bir şekilde yapabilmek önemlidir.

Ancak dolaylı zararları incelemeye başlamadan önce dolaylı zararlar ile saf ekonomik zararlar açısından çalışmada esas alınan sistematik hususunda kısaca bir bilgilendirme yapmak gerekir. Zira Türk ve Alman Hukuku bu noktada ayrışmaktadır.

Alman Hukukunda şahıs ve malvarlığı zararlarının yanı sıra bir de mameleki zararlardan *(Vermögensschaden)* söz edilir. Bu zararlar, gerçek mameleki zararlar (*echter/reiner Vermögensschaden/pure economic loss*) ve gerçek olmayan mameleki zararlar (*unechte Vermögensschäden*) olarak ikiye ayrılmaktadır. Gerçek mameleki zararlar, başka bir zarar sebebiyle meydana gelmeyen saf ekonomik zararlardır. Gerçek olmayan mameleki zararlar ise şahıs ve malvarlığına verilen zararlardan kaynaklanan dolaylı zararların üst başlığını oluşturur. Somut olayda bu zararların ayırt edilmesi teminatın kapsamının belirlenmesi açısından oldukça önemlidir[636]. Zira gerçek olmayan mameleki zararlar teminat altında iken saf ekonomik zarar niteliğinde olan gerçek mameleki zararların karşılanması için sözleşmede bu yönde özel hükümlerin bulunması gerekir.

Türk Hukukunda ise yukarıda incelenen mala gelen zararlar da mameleki zarar kavramı içerisine girebilmektedir. Zira mamelek malvarlığı demektir ve maddi zarar malvarlığındaki azalmadır[637]. Ancak Türk sigorta doktrininde Alman ayrımına sadık kalındığı; cismani zararlar, mala gelen zararlar ve mameleki zararlar ayrımının esas alındığı görülmektedir[638]. Buna karşın, dolaylı zararlar ile saf ekonomik zararları tanımlarken mameleki zarar kavramından yararlanmak bize göre Türk Hukukunda zararların doğru bir şekilde adlandırılmasında ve sınıflandırılmasında sorun yaratabilir. Örneğin, Alman Hukukunda malın değerinin azalması veya kullanımından yoksun kalınması gerçek olmayan mameleki zarar içerisinde mütalaa edilmektedir. Türk Hukukunda ise bu zararlar maddi zararlar içerisinde yer almaktadır[639]. Bu doğrultuda, Türk mahkemelerinde talep edilecek tazminat taleplerinin daha anlaşabilir olması

635 **Thürmann/Kettler** s. 46; **Looschelders/Pohlmann/ Schulze Schwienhorst,** § 100, N. 50.

636 **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 71, s. 49; **Littbarski**, AHB, Ziff. 1, N. 19-21; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 28, 32; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 33; **Yongalık**, Çevre, s. 49.

637 **Eren**, Şerh, Cilt II, s. 1072, N. 18-19.

638 Bkz. **Kender,** Mesuliyet Sigortası, s. 12 vd.; **Yongalık**, Çevre, s. 42 vd.; **Şenocak,** s. 406 vd.; **Ünan,** Cilt II, s. 287; **Ulaş**, s. 777; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 74 vd.

639 **Eren**, Şerh, Cilt II, s. 1074, N. 19.

için açıklamalar sırasında Türk medeni hukukunda benimsenen ayrım esas alınmış ancak uygun düştüğü ölçüde ilgili zararın mameleki zarar içerisine girip girmediğine değinilmiştir.

3.2.1.4.1. Bedensel Zararlardan Kaynaklanan Dolaylı Zararlar

Bedensel zararların sebep olduğu dolaylı zararlar içerisine; kazanç kaybı (*Erwerbsausfallschaden*), çalışma gücünün azalması veya yitirilmesinden doğan kayıplar (*die Minderung der Erwerbsfähigkeit- MdE*) ve ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar girer[640].

İlk olarak; çalışma gücünün azalması veya yitirilmesinden doğan zararlar, TBK m. 54/b. 3 uyarınca bedensel bir zarar sebebiyle meydana geldiklerinden, dolaylı zararlardır. Bu tür zararlarda, zarar gören hüküm anına kadar iyileşmemiş, sürekli surette fiziksel olarak çalışamayacak veya daha az verimle çalışabilecek duruma gelmiştir[641]. Bu kapsamda zarar görenin muhtemel yaşam süresi ile çalışma süresi hesaplanarak yoksun kaldığı kazanç miktarı belirlenir[642]. Zarar görenin gerçek kişi olması şarttır. Ancak zararın sigorta kapsamında karşılanabilmesi için zarar görenin mutlaka çalışıyor olması da gerekmez[643]. Çalışmıyor olsa hatta ileride çalışmayı düşünmese dahi, gelecekte çalışma ihtimâli elinden alındığı için bu zararın mutlaka karşılanması gerekir. Tazminatın içerisine zarar görenin hüküm anına kadar çalışamaması sebebiyle uğradığı kazanç kaybı da dahildir[644].

TBK m. 54/b. 4'te düzenlenen ekonomik geleceğin sarsılması da bu kapsamda tazmin edilebilecek zararlardandır. Bu tür zararlarda zarar görenin uğradığı bedensel zarar sebebiyle gelecekte kazanacağını umduğu kazanç imkanları azalmış veya kaybedilmiştir[645]. Uygulamada çalışma gücünün azalması ile ekonomik geleceğin sarsılmasının birlikte değerlendirildiğine de tanık olunmaktadır. Oysa hatalı veya ayıplı bir ürün tek başına yalnızca ekonomik geleceğin

---

640 **Eren**, Borçlar Genel, s. 767; **Yongalık**, Çevre, s. 43; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 321, N. 842; **Prölss/Martin/Klimke**, VVG § 118, N. 3; **Langheid/Wandt/Brand**, § 118 VVG, N. 25; **Rüffer/Halbach/Schimikowski**, VVG § 118, N. 7; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 29; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, AHB § 1, N. 138-139; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 27; **Prölss/Martin/Lücke,** AHB § 1 Ziff. 1, N. 36; **Littbarski**, § 1 AHB, N. 19; **Looschelders/Pohlmann/Schwartze,** § 118 VVG, N. 7; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 75; **Kanışlı, Erhan,** Ürün Sorumluluğunda Zarar, Ürün Sorumluluğu-Sorumluluk Hukuku Konferansları I, (Ed. Atamer Yeşim M./ Baysal Başak) İstanbul 2022, s. 129-130.

641 **Eren**, Borçlar Genel, s. 769; **Tandoğan,** Mesuliyet, s. 286; **Kanışlı**, Zarar, s. 129; **Baysal**, N. 4.82; **Demir**, Hava Aracı İpoteği, s. 168-170; **Gümüş**, s. 556.

642 **Eren**, Borçlar Genel, s. 769; **Kanışlı**, Zarar, s. 130; **Baysal,** N. 4.94; **Gümüş**, s. 557-559.

643 **Eren**, Borçlar Genel, s. 771; **Tandoğan**, Mesuliyet, s. 291; **Demir**, Hava Aracı İpoteği, s. 169.

644 **Tandoğan**, Mesuliyet, s. 67; **Kanışlı**, Zarar, s. 130.

645 **Tandoğan**, Mesuliyet, s. 292-293; **Eren**, s. 772; **Kanışlı**, Zarar, s. 130; **Gümüş**, s. 561.

sarsılmasına da sebebiyet verebilir. Beraberinde mutlaka çalışma gücünün azalması veya kaybının gerçekleşmesi gerekmez[646]. Örneğin hatalı bir saç boyası sebebiyle saçlarının tamamını kaybeden bir kadın için durum böyledir[647].

Kazanç kaybı da bedensel zarar kapsamında talep edilecek bir zarar kalemidir. Üründen kaynaklanan zarar sebebiyle çalışamayan ve çalışamadığı süre boyunca kazanç sağlayamayan kişinin uğradığı bu zarar TBK m. 54/b. 2 uyarınca sigorta ettirenden talep edilebilmektedir[648].

Bu zararlar Türk ve Alman Hukukunun yanı sıra İngiliz ve Amerikan Hukukunda da teminat altındadır. İngiliz sigorta piyasasında ürün sorumluluğu ile ilgili mevcut uygulama, bedensel zararlar ile yeterince bağlantılı olduğu hem sözleşmeye hem de kanuna dayalı sorumluluğun teminat kapsamında olduğu yönündedir[649]. Amerikan Hukukunda ise çoğu mahkeme dolaylı zararları geniş yorumlamaktadır. Her ne kadar uygulamada dolaylı zararlar genellikle mala gelen zararları takiben meydana geliyor olsa da bedensel zararlar sebebiyle doğan dolaylı zararlar da teminat altına alınmaktadır[650].

3.2.1.4.2. Eşyaya Gelen Zararlardan Kaynaklanan Dolaylı Zararlar

3.2.1.4.2.1. Genel Olarak

Ayıplı ürün sebebiyle mala gelen zarar ile arasında yeterli derecede illiyet bağı kurulabilen, bu zararı takip eden zararlar da doğmuş olabilir[651]. Bunlar örneğin, yoksun kalınan kâr, malın kullanım kaybı veya değerinin düşmesi olabilir[652]. Sınırlı sayıda olmayan bu zararlar içerisine eşya zararı ile arasında yeterli illiyet bağı kurulabilen ve tazmin edilebilen tüm dolaylı zararlar girer[653].

Türk Hukukunda ÜSSGŞ'de teminatın kapsamı belirlenirken geniş bir ifade kullanıldığından bu türden zararların teminat altında olduğu kabul edilmelidir[654]. Alman AVB

---

646 **Eren**, Borçlar Genel, s. 773; **Demir,** Hava Aracı İpoteği, s. 170.
647 **Demir**, Hava Aracı İpoteği, s. 170.
648 **Gümüş**, s. 555; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 321, N. 842; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 398.
649 **IUA's Financial Loss Report,** s. 39.
650 https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=20c07b95-e476-41ca-bfc3-5622d7869805 ET. 18.11.2023.
651 **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 183; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 320, N. 842.
652 **Tandoğan**, Mesuliyet, s. 282. Eren, doktrinde dolaylı zarar olarak ifade edilen bu zararların ilk ihlâl fiili ile illiyet bağı kurulabilmesi gerekçesiyle doğrudan doğruya zarar olarak nitelendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. **Eren**, Borçlar Genel, s. 551.
653 **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 176; **Şenocak**, s. 428.
654 Dolaylı zararların sorumluluk sigortası teminatı altında olduğuna dair bkz. **Ünan**, Cilt II, s. 287.

BHV § A3-1.1'de (ProdHM 2015 § 1.1)[655] de şahıs varlığına gelen zararlar ve mala gelen zararlar ile bunlar sebebiyle doğan mameleki zararlar açıkça teminat altına alınmıştır[656]. Aynı sonuç İngiliz ve Amerikan uygulaması için de geçerlidir. Bu hukuk sistemlerinde de malvarlığı zararı ile yeterince bağlantılı olan sonuçların ürün sorumluluk sigortası kapsamında olduğu kabul edilmektedir[657].

Aksi bir bakış açısının sigortalıyı riskin gerçek alanına karşı savunmasız bırakacağı düşünülmektedir[658]. Özellikle İngiliz Hukukunda malvarlığı zararına eşlik eden ekonomik zararların sigorta teminatı altında olup olmadığı ile ilgili çok sayıda yargı kararı bulunmaktadır. Bu kararların hemen hepsinde öne çıkan husus malvarlığı zararı ile ekonomik zarar arasındaki illiyet bağının kurulabiliyor olmasıdır. Bu bağın var olması gerekliliği sözleşmenin ilk hükmünde (*insuring clause)* yer alan "ürünün sebep olduğu", "üründen kaynaklanan" gibi ibareler ile desteklenmektedir[659]. Bu kararlara aşağıda mümkün olduğunca temas edilmeye çalışılmıştır.

Son olarak uygulamada sözleşmede özel olarak iş durması, kâr kaybı ve diğer dolaylı zararların teminat kapsamı dışında bırakıldığına rastlamak da mümkündür[660]. Dolayısıyla kural

---

655 ProdHM 2008 ve öncesinde Ürün Sorumluluk Modellerinde bu sorumluluk "*Personen-, Sach- und daraus entstandene weitere Schäden*" şeklinde ifade ediliyordu. Yani şahıs varlığı zararları ile eşyaya gelen zararlar ve bunlardan kaynaklanan diğer zararların teminat altında olduğu yer alıyordu. Ancak bu ifade doktrinde eleştirildiği için ProdHM 2015 ile "*Personen-, Sach- und sich daraus ergebende Vermögensschäden*" şeklinde değiştirilmiş, "ve bunlardan kaynaklanan diğer zararlar" yerine "ve bunlardan kaynaklanan mameleki zararlar" ifadesine yer verilmiştir. Ancak gerçek mameleki zararların ürün sorumluluk teminatı altına alınabilmesi için mutlaka özel bir hüküm gerektiğinden, hükümde mameleki zararlar şeklinde ifade edilenin gerçek olmayan mameleki zararlar, bir diğer ifade ile dolaylı zararlar olduğuna kuşku yoktur. Bu değişikliğin nedenleri ve teminatın kapsamına etkisinin olmadığı Alman sigorta doktrininde oldukça tartışma yaratmış, diğer zararlar yerine mameleki zararların tercih edilmesinin 1973 yılında yayınlanan ilk versiyonun teminatına geri dönüş şekilde okunması gerektiği ileri sürülmüştür. Bu tartışmalar hakkında detaylı bilgi için bkz. **Littbarski,** Ziff. 1, N. 65, s. 48 vd., **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 1 AHB 2008, N. 37; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 12 vd.

656 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 72; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 15; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, VVG, Anhang E, N. 12. Aynı hususun AHB m. 1.1 kapsamında ele alındığı eserler için bkz. **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 1 AHB, N. 29; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 30; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Zif. 1.1 AHB, N. 30; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 18; **Littbarski**, AHB, N. 19; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1 AHB 2016, N. 17.

657 İngiliz Hukuku için bkz. **Eagleston/Madge**, s. 82; **IUA's Financial Loss Report,** s. 39. Amerikan Hukuku için bkz. **Anderson/Stanzler/Masters**, 14.05.B, N. 14-73. Örneğin *Federated Mutual Insurance Co. v. Concrete Units*, 363 N. W. 2d 751. (Minn. 1985) davasında Minnesota mahkemesi mala gelen zararın tüm dolaylı sonuçları ile birlikte teminat altında olduğuna hükmetmiştir. **Anderson/Stanzler/Masters**, 14.05.B, N. 14-76.

658 **Eagleston/Madge**, s. 82.

659 **IUA's Financial Loss Report,** s. 40.

660 **Ünan**, Cilt II, s. 287. Örneğin, Bakırköy 1. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2016/201 K. 2022/555, T. 30.5.2022 www.lexpera.com

bu olmakla birlikte bir yorum yapmadan önce sözleşmenin titizlikle incelenmesinde fayda vardır.

3.2.1.4.2.2. Yoksun Kalınan Kâr

Yoksun kalınan kâr, zarar görenin malvarlığının göstereceği muhtemel artışın zarar doğuran fiil sebebiyle kısmen veya tamamen engellenmesidir[661]. Bu fiil, çalışmamızın konusu bakımından ürünün hatalı veya ayıplı olmasıdır. Örneğin motorunun hatalı olması sebebiyle otobüsün motor tamir edilinceye veya yenileninceye kadar çalışamaması sebebiyle doğan ekonomik zarar yoksun kalınan kârdır[662]. Her ne kadar parasal bir zarardan söz ediliyor olsa da bu tür zararlar saf ekonomik zararlar gibi değildir. Zira burada kayıp, bir mutlak hakkın ihlâli ile doğmuştur[663].

Yoksun kalınan kâr, incelediğimiz tüm hukuk sistemlerinde ürün sorumluluk sigortası kapsamında en sık ele alınan ekonomik zarar türüdür. Zira ayıplı veya hatalı ürün sebebiyle bir zarar meydana geldiğinde, genellikle bedensel zararlardan çok daha yüksek miktarlara ulaşmaktadır[664]. Uyuşmazlığa en sık konu olan ise bu ekonomik zarar ile malvarlığı zararı arasında illiyet bağının bulunup bulunmadığıdır. Tıpkı medeni hukukta olduğu gibi sigorta hukuku açısından da mala gelen zarar ile yoksun kalınan kâr arasındaki illiyet bağının kurulabilmesi gerekir[665]. Aksi halde bu ekonomik zarar ancak sözleşmede özel olarak düzenlenmesi şartı ile teminat altında olabilir.

Örneğin İngiltere'de ürün sorumluluk sigortasının ekonomik zararları teminat altına alıp almadığına ilişkin verilen bir karar şu şekildedir[666]; Manchester'da AMC için inşa edilen 16 salonluk bir sinema kompleksinin bölme duvarlar ve tavanlarının yapımını müteahhit, bir taşerona vermiştir. Kompleks 19 Aralık 2001'de açıldıktan iki gün sonra sinema salonlarından birinin asma tavanı çökmüş, kazada hiç kimse yaralanmamış ve bu zarar kompleksin geri kalanının kullanımını fiziksel olarak engellememiştir. Ancak AMC güvenlik konusunda endişelenerek sinema kompleksini soruşturma işlemleri ve tamiratın tamamlanması amacıyla bir ay süreyle kapatmış ve müteahhitten kompleksin kapatılmasından kaynaklanan onarım

661 **Tandoğan**, Mesuliyet, s. 65; **Eren**, Borçlar Genel, s. 548; **Eren**, Şerh, Cilt II, s. 1079, N. 26; **Oğuzman/Öz**, Cilt II, s. 45, N. 121; **Akıncı**, Borçlar Hukuku, s. 254; **Gümüş**, s. 457.
662 **Eren**, Şerh, Cilt II, s. 1079, N. 26; **Gümüş**, s. 457.
663 **Eren**, Borçlar Genel, s. 594.
664 **IUA's Financial Loss Report,** s. 40.
665 **Eren,** Borçlar Genel, s. 552.
666 Bkz. *Horbury Building Systems Ltd v Hampden Insurance NV* [2004] EWCA Civ 418.

maliyetleri ve gelir kaybını talep etmiştir. Müteahhit ise bu talepleri inşaatı üstlenen taşerona iletmiştir. Davada sigortalı taşeronun, 6 numaralı salonda ihmalen kullandığı ve salonun tavanının çökmesine sebep olan yanlış malzemenin, başka dört salonda daha kullanıldığı ve 6 numaralı salonun tavanının yeniden inşa edilmesi ve diğer dördündeki süspansiyon sistemlerinin doğru rondelalar kullanılarak yeniden bağlanması gerektiği tespit edilmiştir. Ancak davadaki esas mesele bunlar değil, sigortalının kompleksteki 16 salonun tamamının kapatılmasından kaynaklanan kâr kaybı için sorumluluğunun poliçe kapsamında olup olmadığıdır. Temyiz Mahkemesi, kompleksin geri kalanının kapatılmasının nedeninin, diğer salonlarda meydana gelen fiili bir zararın değil, AMC'nin bu salonların tavanlarında da benzer kusurlar olabileceğine dair endişesi olduğunu ve dolayısıyla diğer salonların zarar nedeniyle değil, teftiş ihtiyacı ve iyileştirici çalışmalar nedeniyle kapatıldığını, 6 numaralı salondaki zararın ise ancak bu ihtiyacı gün ışığına çıkaran bir faktör olduğuna karar vermiştir. Sonuç olarak, poliçenin 6 numaralı sinema salonunun zarar görmesi ve kapatılması sebebiyle yaşanan kâr kaybını teminat altına alacağı ancak sigortalının daha geniş kâr kaybından sorumlu olmayacağına hükmetmiştir.

Amerikan Hukukunda sadece dolaylı zarar niteliğindeki kâr kaybının değil, aynı zamanda gelecekte doğması muhtemel kâr kaybının da sigorta teminatı altında olduğu kabul edilmektedir[667]. Buna karşın İngiliz Hukukunda muhtemel kâr kaybına bakış farklıdır. Bu hususta verilmiş önemli bir karar şu şekildedir[668]; Rodan, Newbrite adlı şirkete sabun tozu satmış, Newbrite da bu sabun tozunu paketlemesi için bir karton kutu imalatçısına göndermiştir. Kutulanan sabunlar Newbrite markasıyla satışa sunulmuş ancak sabunun paketleme sonrası topaklandığı ve kutuların lekelenmesine sebep olduğu tespit edilmiştir. Bunun üzerine Newbrite, yaşadığı zararlar için Rodan'a karşı sözleşmenin ihlâli kapsamında dava açarak; sabun tozunun normalde satılması gereken bedel ile artık daha ucuza satılabilecek topaklanmış haldeki bedeli arasındaki farkı; sabun tozunu piyasadan geri toplamak için yaptığı işlemlerden doğan masrafları; daha fazla sabun satılması beklentisiyle önceden satın almış olduğu ve boşa giden ambalajlara ilişkin masrafları ve Newbrite markasının zarar görmesi nedeniyle farklı bir tedarikçi kullanarak benzer bir marka adının yeniden oluşturulması için geçecek 18 aylık süre için satışlarında oluşacak kâr kaybını talep etmiştir. Dava sırasında bilirkişi, Rodan tarafından Newbrite'a satılan sabun tozunun uygun şekilde formüle edilmemiş ve karıştırılmamış olması

667 Bkz. *Lang Tendons v. Northern Insurance Company*, No. 00-2030 (E.D. Pa. Mar. 7, 2001); *McCollum v. Insurance Co. of N. Am.*, 132 Ariz. 129, 644 P.2d 283 (Ct. App. 1982)

668 *Rodan International v Commercial Union* [1999] Lloyd's Rep IR 495.

nedeniyle satılabilir kalitede olmadığını tespit etmiştir. Tozun iyonik olmayan bileşenleri, karton kutuların üzerinde yağlı lekelerin oluşmasına ve bu lekelerin de nemi havadan çekerek, sabun tozunun topaklanmasına sebep olmuştur. Talep üzerine Rodan, sigortacısı Commercial Union'a başvurarak bu taleplerin tamamının ürün sorumluluk sigortası kapsamında karşılanmasını istemiştir. Sigorta poliçesinde, sigortalının, "*bu teminat kapsamındaki herhangi bir vakayla ilgili ödemekle yasal olarak yükümlü olacağı tüm meblağın sigortacı tarafından karşılanacağı"* düzenlenmiştir. Poliçede ayrıca "*sigortalı tarafından tedarik edilen, yüklenen, monte edilen, onarılan, değiştirilen veya işlenen herhangi bir üründen kaynaklanan; sigortalının şahsına, sevk ve idaresindekilere veya çalışanlarına ait olmayan maddi malvarlığına ilişkin cismani zarar veya kayıpların poliçe süresi içinde ve sigortalının binası dışında bir yerde meydana gelmek kaydı ile teminat kapsamı dâhilinde"* olduğu düzenlenmiştir. Bunun dışında sözleşmede, "*geri çağırma, kaldırılma, yer değiştirilme, iade veya bir emtianın, eşyanın veya sigortalı tarafından tedarik edilen, yüklenen veya monte edilen şeyin bedeli veya değerindeki indirim sebebiyle doğan sorumluluk, buradaki herhangi bir ayıptan veya bunun zararlı niteliği veya elverişsizliğinden kaynaklanıyorsa teminat kapsamında olmadığı"* da özel olarak düzenlenmiştir. Temyiz Mahkemesi kararında, sabun tozunun nemi emerek kutuların lekelenmesine ve dolayısıyla sabun tozunun topaklanmasına sebep olduğu için ayıplı olduğuna ve bu sebeple üçüncü kişilerin mallarına yani Newbrite'a ait kartonların zarar gördüğünün tartışmasız olduğuna; bu sebeple sigorta şirketinin sabun tozunun normalde satılması gereken bedel ile artık daha ucuza satılabilecek topaklanmış haldeki bedeli arasındaki farkı ile sabun tozunu piyasadan geri toplamak için yaptığı işlemlerden doğan masraflara ilişkin ilk iki talepten sorumlu olduğuna karar vermiştir. Poliçenin üç ve dördüncü talepleri ise teminat altına almadığına karar vermiş, bu taleplerin hatalı sabun tozu sebebiyle doğan zararlarla değil[669], Rodan'ın Newbrite'a karşı yükümlülüklerini yerine getirmemesi sebebiyle gelecekte doğması muhtemel zararlarla ilgili olduğuna hükmetmiştir. Dolayısıyla daha fazla sabun satılması beklentisiyle önceden satın almış olduğu ve boşa giden ambalajlara ilişkin masraflar ile Newbrite markasının zarar görmesi nedeniyle farklı bir tedarikçi kullanarak benzer bir marka adının yeniden oluşturulması için geçecek 18 aylık süre için satışlarında oluşacak kâr kaybı sigortacı tarafından karşılanmayacaktır[670]. Sigortacı sabun tozunun normalde satılması gereken

669 Hükümde "*in respect of*" ibaresi yer almaktadır. Böylece fiili zarar ile bağlantılı olma şartı taşımaktadır. **IUA's Financial Loss Report,** s. 47.

670 **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.93-94. Kararda müstakbel zarar-muhtemel zarar ayrımı yapılmamakla birlikte Türk Hukuku bakış açısıyla değerlendirdiğimizde anlatılmak istenenin bu kavramlar olduğu kanısına varılmıştır.

bedel ile artık daha ucuza satılabilecek topaklanmış haldeki bedeli arasındaki farkı ve sabun tozunu piyasadan geri toplamak için yaptığı işlemlerden doğan masrafları ise talep edebilecektir. Kanaatimizce mahkemenin kararı yerindedir, zira zarar görenin üçüncü ve dördüncü kalem taleplerinde bahsettiği zararlar kendi ticarî kararlarından ibarettir. Bunlar müstakbel zarar değil, muhtemel zararlardır. Dolayısıyla bir zararın doğması kesin değil sadece bir ihtimal ise sigortacının bu zararı karşılaması beklenemez. Ancak somut olayda aynı alıcı ile ardı ardına satış sözleşmesi imzalanmış, karşılanması talep edilen ambalajlar da bu sözleşmeye istinaden alınmış olsaydı durum değişirdi. Zira artık burada talep edilen müstakbel yani doğması kesin bir zarar olurdu.

3.2.1.5. Saf Ekonomik Zararlar

Şahıs varlığına veya malvarlığına gelen zararın bir sonucu olarak ortaya çıkmayan parasal kayıplara saf ekonomik zarar (salt ekonomik zarar veya salt mameleki zarar) (*echter/reiner Vermögensschaden/pure economic loss*) denilmektedir[671].

3.2.1.5.1. Sorumluluk Hukuku Açısından

Türk Hukukunda kural olarak saf ekonomik zarar diye bir zarar türü bulunmamaktadır[672]. Ancak böyle bir zarar kaleminin yer almayışı, bu tür bir zararın meydana gelmeyeceği anlamına gelmez. Bu tür zararların tazmin edilebilmeleri için uygun bir hukukî zemine oturtulması gerekir. Türk Hukukunda saf ekonomik zararlar sözleşme hukuku

---

671 **Palmer/Bussani**, s. 11; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 188; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 16; **Looschelders/Pohlmann/Schulze Schwienhorst,** § 100, N. 49; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 32; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Zif. 1.1 AHB, N. 26; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, N. 72, s. 50; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 162; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 300, N. 46; **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 1 AHB, N. 15; **Ostrager/Newman,** § 7.06[b], s. 595; **Yongalık**, Çevre, s. 49; **Şenocak**, s. 428; **Sopacı Öztuna**, s. 144; **Kırca, Çiğdem**, Bilgi Vermeden Dolayı Üçüncü Kişiye Karşı Sorumluluk, Ankara 2004, s. 9; **Sanlı, Kerem Cem**, Haksız Fiil Hukukuna Bakış, Sorumluluk Hukukunun Ekonomik Analizi: Hukuk ve Ekonomi Öğretisi, İstanbul, 2007, s. 333-334; **Buz, Vedat**, Aynı Şahsın Farklı Hukukî Sebeplerle Sorumluluğu: TBK m. 60 Üzerine Düşünceler, BATİDER, C: XIX, Sayı 2, 2013, s. 36; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 75; **Çağlayan Aksoy**, s. 11; **Büyüksağiş**, N. 159; **Kanışlı**, Zarar, s. 118; **Baş Süzel, Ece**, Gerçek Olmayan Vekaletsiz İş Görme - Menfaat Devri Yaptırımı, İstanbul 2016, s. 57; **Çelebi, Özgün**, Şans Kaybının Tazmini, BATİDER, Cilt 34, Sayı 2, 2018, s. 171; **Yasan Tepetaş**, s. 84; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 317-318, N. 834, 838; *Spartan Steel & Alloys Ltd. v Martin & Co. Ltd*. [1973] QB 27; [1972] 3 All ER 557.

672 Tazminat talebinde bulunan kişiye göre yapılacak ayrımda saf ekonomik zarar olarak yansıma zarardan söz edilebilir. Yansıma zarar, hukuki varlığı ihlal edilen kişi dışında bir kişinin uğradığı zararı ifade eder. Bkz. **Eren**, Şerh, Cilt II, s. 1084, N. 37; **Oğuzman/Öz**, Cilt II, s. 47, N. 127; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 318, N. 837; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 396. Oysa saf ekonomik zarar aynı zamanda hukuki varlığı ihlâl edilen kişinin bünyesinde, bu zarar ile illiyet bağı bulunmaksızın da meydana gelebilir. Dolayısıyla her zaman yansıma zarar olarak karşımıza çıkmayabilir.

çerçevesinde tazmin edilebilir[673]. Haksız fiil hukuku[674] ve ürün sorumluluk hukuku[675] çerçevesinde tazmin edilip edilemeyeceği ise oldukça tartışmalıdır.

İncelenen tüm hukuk sistemleri için kasten, ahlâka veya kamu düzenine aykırı olarak işlenen bir fiil neticesinde doğan saf ekonomik zararlar tazmin edilebilir nitelik arz eder. Bu açıdan bir fark bulunmamaktadır[676]. Kanunî ve akdî temel ise farklılıklar içermektedir. Örneğin Alman hukukunda ürün sorumluluk hukuku temelinde saf ekonomik zararların tazmini mümkün değildir[677]. Amerikan Hukukunda eyaletlerin baskın çoğunluğu ihmalen verilen saf ekonomik zararların haksız fiil hukuku temelinde talep edilemeyeceğini kabul etmektedir[678].

---

673 **Kırca**, Bilgi Verme, s. 21; **Sanlı**, s. 335; **Buz**, s. 37; **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1440 dn. 77; **Çağlayan Aksoy**, s. 13; **Gümüş**, s. 551. Aynı şekilde Alman, İngiliz ve Amerikan Hukuk sistemlerinde de bu zararların sözleşme hukuku çerçevesinde tazmin edilebileceği kabul edilmektedir.

674 Bu tartışmanın temelinde hukuka aykırılık bağının kurulamaması yatar. Hukuka aykırılık bağının kurulamadığı, bir hukuk normunu ihlâl etmeyen zararlar kural olarak hukukumuzda tazmin edilemez. Bu sebeple Türk hukuk doktrini bu türden zararların tazmin edilebilmesi için kanun koyucu tarafından tazminin öngörülmüş olmasını, bir diğer ifade ile kanunun özel bir koruma normuyla hukuka aykırılık bağını kurmuş olmasını arar. Örneğin destekten yoksun kalma tazminatı böyledir. TBK m. 53'te ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradıkları yansıma zarar niteliğindeki saf ekonomik zararın tazmin edilebileceği açıkça düzenlenmiştir. Ancak destekten yoksun kalma dışında verilebilecek başka bir kanunî örnek yoktur. **Eren**, s. 775; **Oğuzman/Öz**, Cilt II, s. 47, N. 128-130; **Kırca**, Bilgi Verme, s. 2; **Sanlı**, s. 422; **Çağlayan Aksoy**, s.172; **Baş Süzel**, s. 57-58; **Gümüş**, s. 550; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 317-318, N. 834, 837; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 395. Saf ekonomik zararların tazmini Alman Hukuku için de istisnai niteliktedir. Destekten yoksun kalma tazminatı Alman Hukuku için de kanunda özel olarak düzenlenmiş salt mameleki zararlardandır ve BGB § 844 uyarınca hatalı bir ürün sebebiyle destekten yoksun kalan kişiler zararlarını BGB § 823/2 kapsamında bu zararları tazmin edebilir. **Çağlayan Aksoy**, s. 37-38, 65. İngiliz Hukukunda ise destekten yoksun kalma tazminatının saf ekonomik zarar olarak talep edilmesi mümkün görünmemektedir. **Çağlayan Aksoy**, s. 115.

675 Türk Hukukunda saf ekonomik zararların ürün sorumluluğu hukuku kapsamında talep edilip edilemeyeceği TBK hükümlerine göre tazmin edilip edilemeyeceği sonucuna bağlıdır. Zira ÜGTDK'nın TBK'ya yaptığı atıf sebebiyle TBK kapsamında tazmin edilebilen bir zarar, muhtemeldir ki mahiyetine uygun düştüğü ölçüde ürün sorumluluğu kapsamında da talep edilebilecektir. Dolayısıyla eğer kanun koyucu özel olarak saf ekonomik zararın tazminini öngörmüşse, bu zararların tazminine ise kapılarını kapatamaz. ÜGTDK'da destekten yoksun kalma tazminatına özel bir düzenleme öngörülmemiştir. Ancak ÜGTDK m. 6/5 uyarınca hatalı üründen kaynaklanan zararların tazmini için genel hükümlere yapılan atıf sebebiyle doktrinde bu tazminatın ürün sorumluluğu kapsamında tazmin edilebileceği kabul edilmektedir **Kanışlı**, Zarar, s. 119; **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1441; **Atamer/Kurtulan Güner**, s. 567; **Yasan Tepetaş**, s. 85. Alman ürün sorumluluk hukukunda destekten yoksun kalma tazminatı 85/374 sayılı Direktif doğrultusunda hazırlanan ProdHaftG § 7 ile açıkça ürün sorumluluk kapsamı dışı bırakılmıştır. Benzer bir tutum 2024/2853 sayılı yeni Direktif için de geçerlidir. Dolayısıyla Avrupa Birliği hukukunda ürün sorumluluk hukuku kapsamında bu tür zararların tazmini pek mümkün görünmemektedir. Bu sebeple destekten yoksun kalma tazminatı için genel hükümlere başvurmak gerekir. **MüKoBGB/Wagner**, ProdHaftG § 7, N. 3-6.

676 **Palmer/Bussani**, s. 14.

677 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 31; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Zif. 1.1 AHB, N. 29.

678 Örneğin Amerikan Hukukunda eyaletlerin baskın çoğunluğu ihmalen verilen saf ekonomik zararların haksız fiil hukuku temelinde talep edilemeyeceğini kabul etmektedir. Ekonomik zarar doktrini (*Economic Loss Doctrine*) olarak adlandırılan ilke uyarınca Alabama, Delaware, Florida, Hawaii, Idaho, Indiana, Kentucky, Maine, Minnesota, Mississippi, Missouri, Nebraska, Nevada, New Jersey, New Mexico, New York, Kuzey Carolina, Kuzey Dakota, Ohio, Oklahoma, Pennsylvania, Güney Carolina, Güney Dakota, Tennessee, Texas, Vermont, Wisconsin ve Wyoming gibi eyaletler bu tür zararların haksız fiil temelinde talep edilemeyeceğini kabul etmektedir. Örneğin *Linden v Cascade Stone Co*., 283 Wis.2d 606 , 699 NW2d 189, 192 (2005) kararında mahkeme hata sebebiyle ürünün değerinin düşmesinin saf ekonomik zarar olduğuna ve bu

Bu farklılıklar çalışmanın konusunu genişleteceğinden detaylı açıklamalar yapılmasından imtina edilmiştir.

3.2.1.5.2. Teminat Hukuku Açısından

Ürün sorumluluk teminatı, kural olarak eşyaya ve mala gelen zararlar ile bunlardan kaynaklanan zararları koruma altına alır. Bu ürün sorumluluk sigortasının geleneksel korumasıdır[679]. Saf ekonomik zararlar ise evrensel olarak sigortacılarının teminat altına almak isteyeceği türden zararlar değildir[680]. Dolayısıyla geleneksel teminatın dışında kalmaktadır. Bu tür zararların teminat altına alınabilmesi için tarafların sözleşmeye özel bir hüküm eklemeleri ve teminatı genişletmeleri gerekir[681]. Yoksa, belirli ekonomik zararları açıkça kapsam dışında bırakan hükümlerin silinmesi, tek başına saf ekonomik zararların ürün sorumluluk teminatı altında olduğu sonucunu doğurmaz[682].

---

zararların haksız fiil hukuku çerçevesinde talep edilemeyeceğine karar vermiştir. Buna karşın ihmalen verilen profesyonel hizmetler için tazmin edilebildiği görülmektedir. **Palmer/Bussani**, s. 56, 138.

679 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 32. Salt ekonomik zararlar AHB kapsamında da teminat altına alınmamaktadır. **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 188; **Prölss/Martin/Lücke,** § 200 Ziff. 2, N. 2; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 300, N. 46.

680 **Eagleston/Madge**, s. 84; **Mildred**, s. 238, N. 5.60; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.76; **Jess**, s. 198, N. 7-02. Örneğin, Illinois Birinci İstinaf Mahkemesinin verdiği *Ludwig Candy Co. v. Iowa Nat. Mut. Ins. Co.*, 78 Ill.App.3d 306, 311, 33 Ill. Dec. 605, 396 N.E.2d 1329 (1979) sayılı karar uyarınca, Ludwig'in fabrikasında üretilmiş ve paketlenmiş şekerlemelerden plastik tadı geldiğine dair şikayetler üzerine açılan davada, sigortalıdan sözleşmeye aykırı kalitede ürün üretildiği gerekçesiyle doğan kâr kaybı, ticarî itibar, depoda yapılan masraflar ve diğer arızi giderler gibi uğranılan ekonomik zararların tazmin edilmesini talep edilmiştir. Mahkeme ürünün satıldığı anda ayıplı olduğunu ancak bu olay sonrasında ürünün pazarlanmasının durdurulduğunu ve maddi mallarının hiçbirine zarar gelmediğini ileri sürerek, talep edilen tüm zararların saf ekonomik zarar niteliğinde olduğuna ve bu tür zararların malvarlığı zararları kapsamına girmediğine hükmetmiştir. Aynı yönde bkz. *George A. Fuller Co. v. United States Fidel. & Guar. Co*., 200 A.D.2d 255, 259, 613 N.Y.S.2d 152; *Hartford Accident Indemnity Co. v. Case Foundation Co.* (1973), 10 Ill. App.3d 115, 124, 294 N.E.2d 7, appeal denied (1973), 53 Ill.2d 608. Benzer nitelikli kararlar için bkz. **Ostrager/Newman,** § 7.06[b], 595-596.

681 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 14; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 6; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Zif. 1.1 AHB, N. 30; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 128; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 300, N. 47; **Späte/Schimikowski/Schimikowski**, ProdHM, N. 35; **Mildred**, s. 239, No. 5.60. Bzk. *Krause*, NVersZ 2001, 103. Örneğin, daha önce de değinilen *Pilkington United Kingdom Limited v CGU Insurance Plc* kararında Londra Waterloo'daki eski Eurostar terminalinin çatısına ve dikey panellerine monte edilen 3.000 adet cam panelin 13 tanesinin takılma işlemi sırasında kırılması sebebiyle alınan terminalin geçici olarak kapatılması önlemi sebebiyle yaşanan ekonomik zararın, terminalin veya herhangi bir kişinin bu sebeple zarar görmemesi sebebiyle dolaylı bir zarar olmadığına ve saf ekonomik zararlarının ancak poliçede açıkça kararlaştırılması halinde teminat altında olduğuna hükmedilmiştir. Dolayısıyla İngiliz Hukukunda ekonomik zararlar ancak dolaylı zarar konumunda ise teminat altındadır. Saf ekonomik zararların teminat altına alınabilmesi için ya ek bir teminat hükmü getirilmesi ya da insuring klozda buna ilişkin bir ifadenin yer alması şarttır. **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.96.

682 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 33; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 35.

Saf ekonomik zararlar teminat altına alınmak isteniyorsa, bunun genel olarak bu tür zararların teminat altında olduğuna dair bir hüküm ile gerçekleşmesi mümkün değildir. Sigortacılar teminat altına almak istedikleri her bir saf ekonomik zarar için ayrı bir hüküm belirlerler. Dolayısıyla yalnızca poliçede özel olarak belirtilmiş saf ekonomik zararlar teminat altına alınır. Böylece hem sigortalının bir kısım saf ekonomik zararları teminat altına alınmış, hem de sigortacının hangi türden saf ekonomik zararları karşılama riski altında olduğu kesinleşmiş olur[683]. Zararın kapsamının önceden öngörülmesi de pek mümkün olmadığından bu tür zararlar için uygulamada genellikle geleneksel teminattan daha düşük bir bedel belirlenmektedir[684].

Ayıplı üründen kaynaklanan saf ekonomik zararlara örnek olarak; tohumun çimlenmemesi sebebiyle yaşanan hasat kaybı[685], yanlış teslim edilen bir ürünün ayıplı kurulumundan kaynaklanan masraflar[686], ayıplı olarak üretilen ürünün onarılmasına veya yenilenmesine ilişkin masraflar[687] ya da örneğin, sigorta ettirenin ketçap üretmek için domates püresi ve diğer malzemelerle karıştırılması için teslim ettiği baharatların ayıplı olması sebebiyle ketçabın tadının kötü bir hale gelmesi ve bu nedenle satılamaması[688] gösterilebilir. Başka bir örnek ise şu şekilde verilebilir; bir makineye ayıplı bir parça takılır, bu münferit ayıplı parçanın üründen çıkartılması mümkündür ama çıkartma işleminin maliyeti düşünüldüğünde makineyi indirimli satmak ekonomik açıdan daha uygundur. Burada parçanın takıldığı üründeki parçaların özü ve kullanılabilirliği bozulmamıştır, sadece makinenin değeri düşmüştür. Dolayısıyla burada bir eşya zararından değil, saf ekonomik zarardan söz edilir[689].

Öte yandan saf ekonomik zararların talep edilebilirliği ile en azından Türk Hukukunda bir tartışma mevcut olduğundan, ürün sorumluluk sigortası ile hangi tür saf ekonomik zararların koruma altına alınabileceği hususu üzerinde de durulması icap eder. Öncelikle sözleşme kapsamında saf ekonomik zararların talep edilmesi ile ilgili bir tartışma bulunmamaktadır.

---

683 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 35; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 33. OLG Köln v. 28.3.1958, VersR 1958, 747.

684 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 33.

685 Benzer şekilde hatalı tohum nedeniyle açmayan çiçek tohumları sebebiyle yaşanan zararlar için de aynısı geçerlidir. **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 192.

686 **Prölss/Martin/Lücke** AHB Abs. 1 Ziff. 1, N. 37. Yine yanlış tıbbi tavsiye nedeniyle mongoloid bir çocuğun doğmasından kaynaklanan bakım zararı kişisel değil, gerekli ek bakım masrafları nedeniyle saf ekonomik zarardır. Bkz. LG Bielefeld, VersR 1987, 194.

687 **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 1 AHB, N. 23; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Zif. 1.1 AHB, N. 29; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 1 AHB 2016, N. 28.

688 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 21.

689 **Thürmann/Kettler**, s. 55. Bu yönde başka örnekler için bkz. **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 21.

Ancak bu her türlü saf ekonomik zararın teminat altında olabileceği anlamına gelmez. Örneğin, ayıplı ürünün kendisine gelen zararlar böyledir. İncelenen tüm hukuk sistemlerinde üründeki ayıp sebebiyle ürünün kendisinde meydana gelen örneğin onarım, yenileme gibi zararlar saf ekonomik zarar olarak nitelendirilmektedir[690]. Ancak bu zararlar ürün sorumluluk teminatı kapsamında tazmin edilemez.

Sözleşme hukuku dışında, Türk Hukukunda kanunun özel olarak düzenlediği haller ile kasten ve ahlâka aykırı olarak işlenenler hariç olmak üzere saf ekonomik zararların ürün sorumluluk hukuku ve haksız fiil hukuku kapsamında talep edilmesi mümkün olmadığından, ürün sorumluluk sigortası tarafından da verilebilecek teminat incelenen diğer hukuk sistemlerine kıyasla daha sınırlıdır. İlk olarak, kasten sebep olunan saf ekonomik zararlar incelenen tüm hukuk sistemleri için tazmin edilebilir nitelikte olmalarına rağmen kasten verilen zararlar evrensel olarak ürün sorumluluk sigortası teminatı dışında bırakıldıklarından, bu tür saf ekonomik zararlar teminat kapsamı dışında kalacaktır. Benzer bir sonuç ahlâka ve adaba aykırı zararlar için de geçerlidir. Kanunda özel olarak düzenlenen saf ekonomik zarar olarak destekten yoksun kalma tazminatı ise teminat altında korunacaktır.

3.2.1.5.2.1. Yoksun Kalınan Kâr

Saf ekonomik zarar denildiğinde akla belki de ilk gelen zararlardan; yoksun kalınan kârdan da özel olarak bahsetmek gerekir. Yoksun kalınan kâr, dolaylı bir zarar olarak doğabileceği gibi hiçbir zarara bağlı bulunmaksızın tek başına da meydana gelebilir. Örneğin, bir imalatçı, fabrikasında imalat kapasitesini arttırabilmek amacıyla bir makine tedarik etmiş, makinenin ayıplı olması sebebiyle fabrikanın elektrik kabloları patlamış ve fabrika elektriksiz kalarak birkaç gün çalışamaz hale gelmişse, bu halde makine imalatçısı sigortalı, fabrikada meydana gelen zarar ile bu zarar dolayısıyla doğan kazanç kaybına karşı poliçe kapsamında korunacaktır. Zira kazanç kaybı, malvarlığı zararının bir sonucu olarak meydana gelmiştir. Buna karşın makinenin, herhangi bir zarar meydana getirmeksizin yalnızca fabrikanın çalışmasını engellemesi, örneğin kablolara zarar vermeksizin elektriklerin kesilmesine ve imalatın durmasına sebep olması halinde ise yaşanan kazanç kaybı için üreticiye karşı ileri

690 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 31; **Anderson/Stanzler/Masters**, 14.05.B, N. 14-76; **Şenocak**, s. 430; **Kanışlı**, Zarar, s. 142.

sürülen talep, mala gelen zarardan kaynaklanmayan tamamen saf ekonomik bir kayıp olarak nitelendirilecek ve ürün sorumluluk teminatı ile korunmayacaktır[691].

3.2.1.5.2.2. Malın Kullanımından Mahrum Kalınması (Normatif Zarar)

Üründeki ayıbın veya hatanın sebep olabileceği bir diğer zarar ise malın kullanımından mahrum kalınmasıdır. Doktrinde baskın görüş, malın maliki tarafından kullanılamamsından kaynaklanan normatif zararın haksız fiil kapsamında maddi zarar olarak tazminin mümkün olduğunu savunmaktadır[692]. Ancak bu zarar bir malvarlığı zararına bağlı olarak doğabileceği gibi, tamamen bağımsız bir saf ekonomik zarar olarak da kendini gösterebilir[693].

Sigorta teminatı bakımından, Türk uygulamasında bu tür zararlar ancak ürün sorumluluk sigortasına getirilen *"extented loss of use"* hükmü ile teminat altına alınabilmektedir. İngiliz uygulamasında ise fiili malvarlığı zararı ile bağlantılı olmayan kullanım kaybı sigorta koruması altında değildir[694]. Avustralya'da düzenlenen ürün sorumluluk sözleşmelerinde, bu yorum sorununu ortadan kaldırmak amacıyla saf ekonomik zarar olarak doğan malın kullanım kaybının teminat altında olmadığı sözleşmeye eklenen şu hüküm ile giderilmeye çalışılmaktadır; "*fiziksel olarak zarar görmemiş veya tahrip edilmemiş maddi varlığın kullanım kaybı ancak bu kaybın poliçe süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanması koşuluyla malvarlığı zararı olarak karşılanır*"[695]. Buna karşın Amerikan uygulamasında fiili zararlar ile arasında illiyet bağı bulunmayan kullanım kaybından kaynaklanan saf ekonomik zararlar teminat altındadır. Bu zararın teminat kapsamında olabilmesi için malın kullanımından gerçekten mahrum kalınması ve poliçe kapsamındaki bir olay neticesinde meydana gelmiş olması yeterlidir. Söz konusu kullanım kaybının ürünün tamamı için geçerli olmasına ise gerek yoktur[696]. Örneğin Kaliforniya 5. İstinaf Mahkemesi

---

691 **Eagleston/Madge**, s. 84; **Mildred**, s. 238, N. 5.60.

692 **Eren**, Şerh, Cilt II, s. 1074, N. 19; **Oğuzman/Öz**, Cilt II, s. 14, N. 37. Aksine normatif zararların TBK m. 49 ve 58'e göre tazmin edilebileceği yönünde bkz. **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 400.

693 **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 313-314, N. 824-828; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 399-400.

694 Malvarlığının kullanımında yaşanan mahrumiyet, malvarlığının sadece sigortalının ürünü ile bağlantılı kullanımında gerçekleşiyor, tek başına veya başka bir ürün ile birlikte kullanımında sorun yaşanmıyorsa burada teminat altına alınabilecek türden bir kayıptan söz edilemez. **Derrington/Ashton**, N. 11.180, s. 2365-2366.

695 Bkz. *Independent Wool Dumpers Pty Limited v. American International Underwriters (Nz) Limited & Ors (1993)* 7 ANZ Insurance Cases 61-152, High Court, *17* November 1992. **Derrington/Ashton**, N. 11.180, s. 2366.

696 **Ostrager/Newman,** § 7.06[c], s. 604-606. Bkz. *American Motorists Ins. Co. v. Trane Co.*, 544 F. Supp. 669 (W.D. Wis. 1982)

kararına konu olayda[697], tarım üreticileri, sigortalının kendilerine herbisit sebebiyle kontamine olmuş çilek fidesi sattığını iddia etmiş ancak sigortalı adına sigortacı, bu kişilerin söz konusu fidelerden fiziksel olarak zarar görmemeleri sebebiyle mala gelen zarardan söz edilemeyeceği savunmasını yapmıştır. İstinaf mahkemesi, çileklerin bu şekilde teslim edilmesinin (kötü ifa) yetiştiricilerin topraklarının kullanımını kaybetmeleri anlamına geleceğine ve bu hususun malın kullanımdan mahrum kalınması kapsamında teminat altında olduğuna hükmetmiştir.

3.2.2. Manevî Zarar

Manevî zarar, kişinin kişilik ve manevî değerlerine yapılan saldırı neticesinde meydana gelen zarardır[698]. Hatalı veya ayıplı bir ürünün, üçüncü bir kişinin kişilik haklarını ve bedensel bütünlük dışında kalan kişisel değerlerini ihlal etmesi mümkün olduğundan, bu tür zararların özel olarak incelenmesi gerekir.

Türk Hukukunda manevi zarar, TBK m. 58'de düzenlenmektedir. Hüküm uyarınca manevi zarar gerçek kişiler için doğabileceği gibi tüzel kişiler için de ticarî itibarlarının zedelenmesi şeklinde meydana gelmesi mümkündür[699]. Bu zararın ÜGTDK m. 6/5 uyarınca ürün sorumluluk hukuku çerçevesinde talep edilmesi de mümkündür[700]. Ancak Türk doktrininde, bu tazminatın ürün sorumluluğunun korumayı amaçladığı değerlerle sınırlı olduğu ve manevi zararların ancak hatalı üründen kaynaklanan bedensel zararlardan kaynaklanması koşulu ile tazmin edilebileceği, şeref ve haysiyete verilen zararlar gibi kişilik hakkı ihlâlleri sebebiyle doğan manevî zararların bu kapsamda tazmin edilemeyeceği ileri sürülmektedir[701]. Alman Hukukunda ise manevi zarar § 253 BGB'de tanımlanmıştır. En önemli görünümü acı ve ıstırap için (*Schmerzensgeld*) tazminattır. Bu zararların ProdHaftG § 1, § 4 kapsamında ürün sorumluluk alanında tazmin edilmesi de mümkündür[702]. Ancak Türk Hukukundan farklı olarak

---

697 Bkz. *Hendrickson-Zürih American Ins. Co*. (1999) 72 Cal.App 4. 1084 [85 Cal. Rptr. 2d 622]. **Ostrager/Newman,** § 7.06[c], s. 604.

698 **Tandoğan,** Mesuliyet, s. 330; **Eren**, Borçlar Genel, s. 553; **Eren**, Şerh, Cilt II, s. 1089, N. 43; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 655; **Akıncı**, Borçlar Hukuku, s. 254; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 393; **Gümüş**, s. 533.

699 **Eren**, Borçlar Genel, s. 557; **Demir**, Hava Aracı İpoteği, s. 164. Hukuk Genel Kurulu 2011/4-687 E., 2012/26 K Sayılı Kararı. www.lexpera.com

700 ÜGTDK'da TBK hükümlerine yapılan atıf bir sonuç atfı olarak değerlendirilmekte, tazminatın miktarının belirlenmesinde TBK hükümleri (m. 50 vd.), tazminat talebinin şartları ve talep edilebilecek kişiler konusunda ÜGTDK hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmektedir. **Atamer/Kurtulan Güner**, s. 567; **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1441; **Arat/Akıncı**, s. 384.

701 **Kırca**, Ürün Sorumluluğu, s. 163; **Kanışlı**, Zarar, s. 131. Karşı yönde **Baysal**, N. 3.143.

702 **Slizyk, Andreas**, Handbuch Schmerzensgeld, 19. Bası, 2023, N. 348. Örneğin, yakın zamanda Alman Temyiz Mahkemesi hatalı kalça protezleri sebebiyle çekilen ağrı ve ızdırap için bir kararda (LG

Alman Hukukunda manevi zararın yalnızca gerçek kişiler için doğacağı kabul edilir, tüzel kişiler bu zararın muhatabı olamazlar[703].

Teminatın kapsamına gelindiğinde ise Türk ve Alman uygulamasının birbirinden ayrıldığı görülmektedir. Türk Hukukunda, ürünün sebep olduğu manevî zarar talepleri ÜSSGŞ m. A.4.1. (d) uyarınca ürün sorumluluk teminatı içerisinde yer almamaktadır[704]. Ancak taraflar aralarında aksi yönde bir anlaşmaya varabilirler. Üstelik doktrinde tarafların aralarında böyle bir anlaşmaya varmamış olmaları halinde bedensel zararların manevi zararları da kapsayacak şekilde geniş yorumlanması gerektiğinin ifade edildiği de görülmektedir[705]. Buna karşın Alman Hukukunda uygulama aksi yöndedir. Esasında ProdHM'de manevî zararlara yönelik özel bir hüküm bulunmamakla birlikte sorumluluk sigortalarının düzenlendiği AHB'nin § 1.1 paragrafında manevî zararların teminat altına olduğu düzenlenmiştir[706]. Uygulamada da ürün sorumluluk sigortasının, manevi zarar niteliğindeki acı ve ızdırap için ödenen tazminatı kapsadığı kabul edilmektedir. Örneğin, *Haribo* tarafından üretilen kontamine jelibonlar sebebiyle dişi kırılan bir kişi çektiği acı için[707] veya bir barbekü çakmağının kapatılmasına ilişkin güvenlik gerekliliklerindeki tasarım hatası sebebiyle küçük bir çocuğun yüzünde oluşan ciddi yanıkların sebep olduğu acı ve ızdırap için ödenen manevi tazminat ödemeleri[708] böyledir. Bu ödemeler, tıbbi masraflar gibi bedensel zararlara ilişkin teminatı içerisinde karşılanmaktadır[709].

3.2.3. İlliyet Bağı

Ürün sorumluluk sigortası, sigortalının poliçede yer alan faaliyeti kapsamındaki ürününün hatalı veya ayıplı olması sebebiyle verdiği zararları karşılar. Bu sebeple ürün ile

Freiburg BeckRS 2019, 16657) 17.500 Euro; başka bir kararda (LG Freiburg BeckRS 2019, 10631) ise 25.000 Euro manevî tazminata hükmetmiştir.

703 **Langheid/Wandt/Brand**, § 118 VVG, N. 26; **Prölss/Martin/Klimke**, VVG § 118, N. 3; **Looschelders/Pohlmann/Schwartze**, § 118 VVG, N. 7; **Bruck/Möller/Beckmann**, VVG § 118, N. 21.

704 Kural olarak sorumluluk sigortalarının manevi zararı teminat altına almadığı ve Yargıtay'ın da bu görüşte olduğu yönünde bkz. **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 319.

705 **Çağa Tahir**, Ölüm ve Cismanî Zarar Hallerinde Ödenecek Tazminatın Hesabına Dair, Sigorta Hukuku Sempozyumları, (Ed. Samim Ünan/ Emine Yazıcıoğlu), İstanbul 2018, s. 251.

706 Alman Hukuk doktrinde sıklıkla, bedensel zararlar sebebiyle doğan manevî zararı dolaylı zarar kapsamında değerlendirilmektedir. **Langheid/Wandt/Brand**, § 118 VVG, N. 25; **Looschelders/Pohlmann/Schwartze,** § 118 VVG, N. 7; **Bruck/Möller/Beckmann**, VVG § 118, N. 21; **Rüffer/Halbach/Schimikowski,** VVG § 118, N. 7. Ancak bu kabulün BGB § 253 manevî zarar tanımı ile çeliştiği, zira orada tanımlanan manevî zarar ile burada çekilen acı ve ıstırap için tazminatın aynı anlama geldiği ve manevî zarardan başka bir şey olmadığı yönünde bkz. **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, AHB § 1, N. 139.

707 Bkz. OLG Hamm Urt. v. 23.5.2013 – 21 U 64/12.

708 Bkz. OLG Hamm VersR 2011, 1195.

709 **Slizyk**, N. 352.

doğan zarar arasında illiyet bağının bulunması gerekir[710]. Bu kapsamda zarar, yalnızca sigortalı tarafından üretilen veya teslim edilen ürünlerden kaynaklanıyorsa sigorta teminatı altındadır[711]. Bu husus poliçede yer alan "*ürün ile ilgili*", "*ürünün neden olduğu*" veya "*üründen kaynaklanan*" şeklindeki ifadelerden anlaşılabilir. Bu ifadeler geniş bir anlama gelmekle birlikte kendi içerisinde bir sınırlamayı barındırır ve ürünün sebep olmadığı zararları teminat kapsamı dışında bırakır. Bu noktada zararın üründen kaynaklandığının açıkça tespit edilebilir olması ise şarttır. Zararın "muhtemelen" üründen kaynaklanması, illiyet bağının kurulması için yeterli değildir[712].

Öte yandan teminat sigortalıyı, poliçede tanımlanan meslekî faaliyet/iş kapsamındaki bedensel veya malvarlığı zararlarına ilişkin hukuken ödemesi gereken tazminat taleplerine karşı korur[713]. Teminat için gereken illiyet bağı, zararın sigorta sözleşmesinde yer almayan bir

---

710 **Oğuzman/Öz**, Cilt II, s. 48, N. 133; **Akıncı**, Borçlar Hukuku, s. 255; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 321, N. 843; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 401.

711 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 41.

712 Bu yönde bkz. Y. 11. HD., E. 2019/3042 K. 2021/1648 T. 24.2.2021 sayılı ve tarihli karar ile onaylanan Bölge Adliye Mahkemesi kararı şöyledir; "*Sigortalı Korozo Ambalaj A.Ş. firmasının kusurlu olduğunu iddia ettiği mürekkep ve folyoyu analiz için saklamayarak imha ettiği, ayrıca satın alınan mürekkepler üzerinde de satın alınma işlemi sırasında analiz yapılmadığı, delil olarak sunulan mürekkep ve baskı verniklerinin şarj numaralarının bozuk olduğu iddia edilen ürünlerin şarj numaraları ile aynı olmadığı, sigortalının müşterisi DMK- Rosen firmasının ürettiği dondurmalarda meydana gelen kokunun sebebinin kesin olarak belirlenemeyeceği, davacının oluşan hasarın, sigortalısının davalıdan satın aldığı mürekkepten kaynaklandığını kanıtlayamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir*.". Aynı yönde bkz. İstanbul BAM, 45. HD., E. 2021/553 K. 2024/386 T. 20.3.2024 "*Tamamen parçalanan klimanın sağdan üçüncü klima dış ünitesi olduğu ve en fazla hasar görmüş olmakla birlikte yangını başlatan klima olabileceği nedeniyle detaylıca incelenmiştir. Diğer klima dış üniteleri üzerinde yapılan incelemede kısa devre/ ark meydana getirecek ve yangın başlatacak bir husus görülmemiştir. En fazla hasar gören klima dış ünitesinin iç elektrik tesisatı üzerinde yapılan inceleme de bakır iletken elektrik tellerinde ergime, kopma, kaynaklanma ve tomurcuklanma gibi kısa devre / ark belirtileri görülmüştür… Ancak ürün üzerinde yapılan inceleme ve yapılan çevresel gözlemler neticesinde yangın olayının hasar sonrası dağılmasından ve ürünlerin sinyal kablolarının kesilmesinden dolayı yangının klimadan kaynaklanıp kaynaklanmadığı kesin olarak tespit edilememiştir… Yangına sebep olan kilmanın ... marka olduğu tespit edilememektedir. ... marka olduğu kabul edilse dahi tüm dosya kapsamından ve bilirkişi raporundan mevcut verilere göre yangının davalının ürettiği iddia edilen klimadaki bir eksiklikten veya ayıptan ileri geldiğinin sabit olmadığı, davalının herhangi bir kusurunun tespit edilmemiş ve delillendirilmemiş olduğu, bu nedenle davalı ... ve diğer davalı sigortacısına sorumluluk yüklenemeyeceği anlaşılmakla; ispatlanamayan davanın reddine karar verilmesinde bir isabetsizlik bulunmamaktadır.".* Ayrıca bkz. İstanbul BAM, 14. HD., E. 2020/1750 K. 2023/1830 T. 16.11.2023 "*Yapılan yargılama, toplanan deliller ve alınan bilirkişi raporlarıyla davacının sigortalısı olan ... AŞ.nin yüklenicisi olduğu baraj inşaatında meydana gelen patlamanın davalı ... AŞ. tarafından temin edilen ve davalı ... AŞ. tarafından üretilen borulardan kaynaklı olmadığı, patlamaya sebebiyet veren boruların incelenmesi imkanı olmamakla birlikte davacının delil olarak dayandığı ... tarafından hazırlanmış rapor ile Prof.Dr. ... tarafından düzenlenen raporlarda patlamaya neden olan boruların X80 kalite çelik boru olduğunun ifade edildiği, davalı tarafların imal ve tedarik ettikleri borular arasında bu kalite çelikle üretilmiş boru bulunmadığı, ...AŞ.nin baraj inşaatında kullandığı boruların esasen ihbar olunan ...AŞ .tarafından temininin üstlenildiği, ...AŞ.nin boru temini için davalı ...AŞ. ile 24/03/2010 tarihli sözleşme yaptığı ancak bu sözleşmede X80 kalite çelik boru yer almadığı, dolayısıyla davalıların meydana gelen zarardan sorumlu tutulamayacakları anlaşılmakla dava ve birleşen davanın reddine…".* www.lexpera.com.tr

713 **Eagleston/Madge**, s. 89; **Derrington/Ashton**, N. 11.160, s. 2344; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.83.

faaliyet kapsamında veya üretimi durdurulan ürünlerden kaynaklanması halinde kurulamaz[714]. Dolayısıyla sigortalının üretimin konusunu oluşturan meslekî faaliyetinin/işinin değişmesi halinde bu durumun mutlaka sigortacıya bildirilmesi gerekir[715].

Söz konusu illiyet, aktif veya ihmâli bir hareketten kaynaklanabilir[716]. Ayrıca teminatın kapsamına ürünün sebep olduğu doğrudan ve dolaylı zararlar girdiğinden, ürün ile zarar arasındaki illiyet de doğrudan veya dolaylı olabilir[717]. Aksi bir bakış açısının sigortalıyı riskin gerçek alanına karşı savunmasız bırakacağı düşünülmektedir[718]. Ancak burada bahsedilen teminat kapsamında korunan türden zararlarla kurulabilecek illiyettir. Örneğin, zarar ile ürün arasında illiyet bağı kuruluyor olsa bile özel olarak teminat altına alınmadığı sürece saf ekonomik zararlar ürün sorumluluk teminatı kapsamı içerisinde yer almayacaktır. Bu sebeple, bir zararın saf ekonomik zarar mı yoksa dolaylı bir ekonomik zarar mı olduğunun tespiti için illiyet bağının kurulması özellikle önemlidir.

İngiliz Hukukunda kâr kaybı gibi ekonomik zararların ürün sorumluluk sigortası kapsamında teminat altına alınabilmesi için bu zararların sorumluluğu doğuran temel olay ile arasında illiyet bağının bulunması gerekmektedir. Dolaylı bir bağlantının bulunması yetersizdir. Bu hususa örnek olarak İngiliz Temyiz Mahkemesi tarafından verilen ilke kararı niteliğindeki *AS Screenprint Ltd. v British Reserve Insurance Company*[719] kararı gösterilebilir[720]. Karara konu olayda LGM adlı bir şirket, ünlü çikolata markası Mars'a göndermek amacıyla AS Screenprint'ten ambalaj sipariş etmiş, siparişini verirken kutularda kullanılan mürekkep ve verniklerin kokusuz olması gerektiğini belirtmiştir. LGM tedarik ettiği bu kutuları Mars'a göndermiştir. Ancak Mars ambalaj kutularının çikolataları kontamine etmesi (istenmeyen zararlı maddeler ve mikroorganizmaların herhangi bir yolla gıdalara bulaşması) sebebiyle, LMG'den yaklaşık 280.000 £ talep etmiştir. LMG ise bu taleple AS Screenprint'e rücu etmiş, ancak sadece Mars'ın kendisine yaptığı talebi değil, aynı zamanda kontaminasyon nedeniyle artık Mars'tan gelmeyecek olan siparişlerin neden olduğu 1 milyon £ değerindeki kâr kaybını

714 **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.83.

715 **Eagleston/Madge**, s. 89. Bu sonucun önüne geçmek için her ne kadar faaliyet konusu içerisinde yer almasa da poliçe teminatı daha önce satılan ürünlerden kaynaklanan talepleri içerecek şekilde genişletilebilir. **Eagleston/Madge**, s. 111.

716 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 41; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 322-323, N. 846, 849.

717 **Eagleston/Madge**, s. 82; **Derrington/Ashton**, No. 11.162, s. 2346.

718 **Eagleston/Madge**, s. 82.

719 [1999] Lloyd's Rep IR 430. **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.94.

720 Bu davada sigortalının ürün sorumluluk sigortası poliçesi yoktur. Genel sorumluluk sigortası poliçesinin teminat kapsamına ürün sorumluluk hükmü eklenmiştir. Bu da ürün sorumluluk teminatının tartışılabilmesi için yeterlidir.

da istemiştir. AS Screenprint ise bu talebi sigortacısına iletmiştir. Söz konusu davada sigortacının Mars'ın LMG aleyhindeki iddiasıyla ilgili olarak AS Screenprint'in sorumlu olduğu miktarı tazmin edeceği hususunda bir anlaşmazlık yoktur. Anlaşmazlık sigortacının kâr kaybını ödemeyi reddetmesine ilişkindir. Dava konusu sigorta poliçesinde sigorta şirketi, "*sigortalı tarafından üretilen, satılan, onarılan, değiştirilen, sunulan, işlenen, monte edilen veya tedarik edilen ürünler sebebiyle sigorta süresince dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen ölüm, bedensel yaralanma, hastalık, malvarlığı zarar veya hasarı bakımından yasal olarak ödemekle yükümlü olduğu tüm meblağı"* karşılamayı taahhüt etmektedir. Dolayısıyla böyle bir sorumluluk yoksa, sigortacının da ödeme yükümlülüğü gündeme gelmeyecektir. Temyiz Mahkemesi tedarik edilen mallar sebebiyle doğan zararın ürünlerin kalitesiyle doğrudan ilgili olması sebebiyle teminat altında olacağına ancak kâr kaybının ürünün kalitesinden değil, Mars'ın LMG ile daha fazla sipariş vermemeyi seçmesinden kaynaklandığı için ticarî itibar kaybı sebebiyle yaşanan bu ekonomik zararın poliçe kapsamında korunmayacağına hükmetmiştir[721].

İngiliz Hukukunda bu tür dolaylı zararların teminat kapsamında olup olmadığına karar verilirken, somut uyuşmazlıktaki sözleşme metinlerinin oldukça önem taşıdığı unutulmamalıdır[722]. Zira sözleşmedeki ifadeler sebebiyle İngiliz mahkemelerinin tam tersi yönde verdiği kararlara da rastlamak mümkündür. Örneğin daha önce de değinilen, sigorta ettirenin ürettiği pencere PVC kaplamalarının beyazlaması ve dış hava koşullarında beyazlığın korunmasına yardımcı olmak için kullanılan titanyum dioksit pigmentteki bir hata nedeniyle, pigment belirli çevre koşullarında pencere çerçevelerinin renginin solmasına veya pembeleşmesine ilişkin olarak görülen karar böyledir[723]. Kararda sigorta ettiren aleyhine açılan

---

721 **Mildred**, s. 238-239, N. 5.61; **Jess**, s. 199, N. 7-03 vd. Mahkemenin verdiği bu kararı eleştirerek zarar doğmasaydı kâr kaybı da doğmayacaktı diye düşünerek, zarar ile olay arasında yeterli illiyet bağının bulunduğunu düşünen yazarlar da bulunmaktadır. Ancak poliçede sigortanın kapsamı belirlenirken "*-den kaynaklanan*" ibaresi yer aldığından mahkeme doğrudan bir bağlantı aramıştır. **IUA's Financial Loss Report,** s. 40.

722 Örneğin *James Budgett Sugars Ltd v Norwich Union Insurance Ltd* [2002] EWHC 968 (Comm) kararında; şeker üretimi yapan sigorta ettirenin, Kerry Ingredients Ltd.'ye kıyma yapımı için tedarik ettiği şekerlerin kontamine olduğu anlaşılmıştır. Kerry, sigorta ettirenden fiili zararının yanı sıra kendisi ile iş yapmayı bırakan müşterisi sebebiyle uğradığı kâr kaybının da tazminini talep etmiştir. Müşterisinin zararını karşılayan sigorta ettiren, sigortacısına yönelmiş ancak sigortacı ödeme yapmak istememiştir. Temyiz Mahkemesi, taraflar arasındaki sigorta sözleşmesini incelemiş ve sözleşmede bedensel ve malvarlığı zararı veya kaybının teminat altında olduğu belirtildiğini, zararın ise fiili zarar olarak tanımlandığını tespit etmiştir. İngiliz Hukukunda doğrudan ve dolaylı ekonomik zararlar fiili zarar olarak nitelendirilmediklerinden, Temyiz Mahkemesi, Kerry tarafından davacı sigorta ettirene karşı talep edilen zararlar teminat kapsamında olmadığına hükmetmiştir. **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.97.

723 *Tioxide Europe Limited v CGU International Plc* [2004] EWHC 2116 (Comm). **IUA's Financial Loss Report,** s. 42-43. Karara ilişkin detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, § 2, IV, A, 2, b.

davalar, malları fiili zarara uğrayan tüketiciler tarafından değil, bu kişileri tazmin etmekle yükümlü oldukları iddia edilen perakendeciler ve üreticiler tarafından sözleşmeye dayalı olarak açılmıştır. Dolayısıyla talepler mala verilen zarar için değil, iş veya kâr kaybına ilişkin ekonomik kaybın tazmini içindir. Sigorta ettirenin sözleşmesinde, yukarıdaki *Screenprint* kararından farklı olarak, ürünlerdeki fiili bir zarar nedeniyle (*in respect of*) doğan zararların teminat altına alınacağı yer aldığı için mahkeme somut uyuşmazlıkta "nedeniyle" (*in respect of)* ifadesinin iş veya kâr kaybına ilişkin ekonomik kaybı içerdiğini belirterek, teminatın ödenmesine hükmetmiştir. Mahkeme *Screenprint* kararında, poliçede yer alan "hesabına" (*on account of*) ibaresi ile aynı bağlantının kurulmadığına karar vermiştir.

4. ÜRÜN SORUMLULUK SİGORTASINDA TEMİNATI GENİŞLETEN VE SINIRLANDIRAN HÜKÜMLER

4.1. Teminatı Genişleten Hükümler

4.1.1. Genel Olarak

Sigortanın konusunu oluşturan ürün sebebiyle üçüncü bir kişinin uğradığı zararların sigorta kapsamında karşılanabilmesi için bu sorumluluğun sigorta sözleşmesinde bir hükme bağlanmış olması gerekir[724]. Ürün sorumluluk sigorta sözleşmesi içerisinde geleneksel teminat kapsamının belirlendiği ilk hükümde (*opreative* kloz) ölüm, bedensel ve malvarlığı zararları teminat altına alınmaktadır. Bu zararlar dışında kalan saf ekonomik zararların teminat altına alınabilmesi için ise taraflar arasında kararlaştırılmış başka özel hükümlere ihtiyaç duyulur. Sigorta hukukunda özel şart niteliğindeki bu hükümler "genişletme" olarak da adlandırılır[725].

Tarafların aralarında belirleyecekleri genişletmelerin öncelikle kanunun emredici hükümlerine aykırı olmamaları gerekir. Genel şartlara aykırı bir özel şartın belirlenip belirlenemeyeceği meselesi ise doktrinde tartışmalıdır[726]. Pek tabii ayrıca bu hükümlerde yer alan zararların talep edilebilir olmaları da şarttır.

Bu şartlar sağlandığı müddetçe teorik olarak sigorta ettirenin ürününden kaynaklanan yaygın ve muhtemel risklerin tamamının genişletmeler yardımı ile koruma altına alınması mümkün görünebilir. Ancak uygulamada genişletmelerin çeşitli sınırlamalarla birlikte teminat içerisine kabul edildikleri görülmektedir[727]. Sigortacı tarafından teminatın içerisine kabul edilen her bir genişletme hükmü sigorta ettirenin ödeyeceği prim miktarını da riskin boyutu oranında arttırır. Ancak sigorta piyasalarındaki meşhur "*primini az ödeyen sigortacısını korur*" anekdotu unutulmamalıdır. Gerçekten de prim miktarını artırsa da ürün sorumluluk sigortası,

---

724 **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.2, 76.

725 **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.119; **Çeker**, s. 251.

726 Özel şartların, genel şartlara aykırı olarak düzenlenemeyeceği yönünde bkz. **Kara**, H., s. 146. Aynı yönde Yargıtay kararları için bkz. **Ünan, Samim**, Türk Ticaret Kanunu Şerhi- Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, Cilt VII, Yargı Kararları, İstanbul 2021, s. 419-422. Karar: Y. 11. HD. E. 2008/5160 K. 2009/9680 K. 28.09.2009. Özel şartların kanuna aykırı olmamak kaydı ile genel şartlara aykırı olarak düzenlenebilmesi yönünde eleştiri için bkz. **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 176; **Akgün, Evrim**, Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi, İstanbul 2017, s. 43.

727 Örneğin, tasarım ayıbı teminat altına alınırken bu ayıbın sigortalının iş veya meslekî faaliyetinden kaynaklanması gerektiği şeklinde bir sınırlandırma yapılabilir. **Derrington/Ashton**, N. 11.168, s. 2351.

geleneksel teminatından ziyade esasen genişletmeleri ile bilinçli üretici ve üretici gibi sorumlu tutulan kişiler tarafından tercih edilmektedir.

4.1.2. Ürün Sorumluluk Sigortasında Uygulanan Genişletme Sistemleri

4.1.2.1. İngiliz Hukukunda

İngiliz uygulamasında genellikle, ürün sorumluluk sigortası sözleşmesi içerisine saf ekonomik zararların teminat altına alındığı bir "*all risks*" teminatı eklenmektedir. Hükümde öncelikle tüm saf ekonomik zararlar teminat altına alınır, devamında ise teminat kapsamı dışında kalan saf ekonomik zararlar tek tek listelenir. Böylece kapsam dışında bırakılmadıkları sürece ilgili saf ekonomik zararlar teminat kapsamına alınmış olur. Bu hüküm poliçede şu şekilde düzenlenebilir[728];

"*Sigortacı, sigortalı tarafından üretilen veya tedarik edilen bir ürün sebebiyle doğan ve yasal olarak tazmin etmekle yükümlü olduğu saf ekonomik zararlardan, sigorta süresi içerisinde talepte bulunulması şartı ile poliçede belirtilen tazminat sınırını aşmamak kaydıyla sorumludur. Buna karşın;*

1) *Ayıplı veya yetersiz test edilmiş ürünün kasten piyasaya sürülmesi,*
2) *Söz konusu zararın üretilen veya tedarik edilen ürünle ilgisi olmayan bedensel veya malvarlığı zararlarından kaynaklanması,*
3) *Üretilen/tedarik edilen bir ürüne ilişkin tamirat, değişim veya herhangi bir iade sebebiyle doğacak mali zararlar,*
4) *Cezalandırıcı tazminata hükmedilmesi,*
5) *Aşağıdakilerden kaynaklanan veya onların sebep olduğu saf ekonomik zararlar:*
   a) Kasten veya bilinçli olarak gerçeğe aykırı beyanda bulunulması (malicious falsehood)
   b) Patent, telif hakkı, tasarım, ticarî unvanına ve marka hakkına tecavüz edilmesi
   c) Üçüncü kişinin mali zarara uğramasına sebep olacak şekilde planlanan eylem ve işlemler
6) *Sigortalının bilgisi dâhilinde üretilen/tedarik edilen bir üründen kaynaklanan veya onunla bağlantılı olan;*
   a) Amerika Birleşik Devletleri veya Kanada'da teslimat veya kullanım
   b) Uçakta kullanım

728 **Mildred**, s. 239, N. 5.62.

sebepleriyle doğacak zararlardan sigortacı sorumlu değildir"[729].

Hükme eklenecek maddeler bir menü şeklinde düşünülebilir. Sigorta ettirenin çalışma alanına ve risklerine göre hükmün kapsamı broker tarafından yeniden düzenlenir[730]. Hükmün daha kısa bir şekilde düzenlenmesi de mümkündür[731];

"Bu poliçe, sigortalının tedarik ettiği ürünü satın alan veya kullanan kişinin bedensel veya malvarlığı zararı doğmamış olsa bile maruz kaldığı saf ekonomik zarara ilişkin sorumluluğunu, zararın, ürünün ayıplı olmasının veya amaçlanan işlevi yerine getirememesinin doğrudan bir sonucu olması kaydı ile teminat altına alır. Ancak bu ek teminat aşağıdaki hallere uygulanmaz:

a) Bu ürünlerin tamir, değiştirme veya geri çağırma masrafları

b) zararın % 20'si".

Bunun dışında geleneksel ürün sorumluluk sigortası teminatı tarafından kapsam dışında bırakılan iş durması, portföy kaybı gibi saf ekonomik zararların spesifik hükümlerle kapsam içerisine alınması da mümkündür[732].

İngiliz ve ayrıca Amerikan uygulamasında ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerinde baskın olarak akdî sorumluluğun teminat kapsamı dışında bırakıldığı görülmektedir[733]. Öyle ki Amerikan mahkemeleri, sözleşmede bu yönde açık bir hüküm bulunmuyor olsa bile, sigortalının "yasal olarak ödemekle yükümlü olduğu tazminat" kavramının haksız fiil sorumluluğu kapsamında yorumlanacağı, sözleşmenin ihlâlinin bu kapsam içerisine girmeyeceği yönünde karar verebilmektedir[734]. Dolayısıyla aşağıda İngiliz ve Amerikan uygulamasında incelenen genişletmelerin Kıta Avrupasında işaret edilenden daha dar bir alanı kapsayacağı hesaba katılmalıdır. Zira haksız fiil sorumluluğunun ispatı akdî sorumluluğun ispatından çok daha çetrefillidir.

4.1.2.2. Alman Hukukunda

Alman Hukukunda geleneksel ürün sorumluluk sigortası (*Konventionelle Produkthaftpflichtversicherung*) ölüm ile şahsa ve mala verilen zararlar ile bunlardan

729 Çeviri yazara aittir.
730 **IUA's Financial Loss Report,** s. 51.
731 **Eagleston/Madge**, s. 107-108; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.119. Çeviri yazara aittir.
732 **Derrington/Ashton**, N. 11.168, s. 2351; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.119.
733 **Clarke, Malcolm A**., The Law of Liability Insurance, 2. Bası, Oxon 2017, s. 89-90; **IUA's Financial Loss Report,** s. 57.
734 **Clarke,** s. 89-90; **IUA's Financial Loss Report,** s. 57. Bu yöndeki mahkeme kararları için bkz. *Standard Ranch Inc v Maryland Cas Co*, 89 F 3d 618 (9 Cir, 1996); *Jacobs v NPS*, 264 F 3d 365 (3 Cir, 2001).

kaynaklanan dolaylı zararları teminat altında almaktadır. Ancak bu tür zararlar aynı zamanda AHB ve üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası (BBR BHV) teminatı içerisinde yer aldığından müstakbel sigorta ettirenler için önemli bir tercih sebebi oluşturmamaktadır[735]. Ürün sorumluluk sigortasını bu türler karşısında tercih edilebilir kılan özel şartlar yardımı ile genişletilmiş halidir. Genişletilmiş ürün sorumluluk sigortası (*Erweiterte Produkthaftpflichtversicherung*) olarak adlandırılan bu tür[736] ile BBR BHV § 7.6.5.2 ve AHB § 2.1 tarafından sigortalanmayan saf ekonomik zararlar teminat altına alınır[737].

Genişletmeler AVB HBV § A3-7 (ProdHM 2015 § 4) hükmü altında sıralanmakta ve yukarıda bahsedilen sebeplerle ürün sorumluluk modelinin çekirdeğini, bir diğer ifade ile ana muhtevasını oluşturmaktadır[738]. Aynı sebeplerden kaynaklanan ölüm ile bedensel veya malvarlığı zararları ise ayrıca bir düzenleme yapılmasına gerek kalmaksızın halihazırda ProdHM § 1 kapsamında zaten korunmaktadır[739].

AVB BHV § A3-7 (ProdHM § 4) iki temel ilke üzerine inşa edilmiştir. Bunlar; sınırlı sayı ilkesi (*Numerus Clauses- Enumerationsprinzip)* ve yapı taşı/modüler ilkesidir (*Bausteinprinzip*). Genişletmeler, AVB BHV § A3-7 (ProdHM § 4)'te modüler şekilde

---

735 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N.1; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 68; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 5; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 188; **Prölss/Martin/Lücke,** § 200, Ziff. 2, N. 2; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 300, N. 46.

736 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 14; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 6; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Zif. 1.1 AHB, N. 30; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 128; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 35.

737 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 1; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 2; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 68.

738 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski,*** ProdHM, N. 32; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 141; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 68; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N.3; **Thürmann/Kettler**, s. 77-78; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 30; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 20.

739 Genişletilmiş ürün sorumluluk poliçesinde teminat altına alınan zararların kapsamı ve niteliği Alman Hukukunda tartışmalıdır. Tartışmanın sebebi, sigortanın konusunun düzenlendiği 1 paragrafta özel olarak § A3-7 (ProdHM § 4) hükmünün kapsam dışında bırakılmasıdır. Doktrindeki bir görüş, parantez içine yazılarak kapsam dışında bırakılan bu ifadenin 1973 yılındaki metne geri dönüş anlamı taşıyabileceğini ifade etmektedir. 1973 yılındaki ProdHM § 4'te belirtilen ileri işlemlerden kaynaklanan zararlar ProdHM § 1'in teminatının kapsamı dışında bırakıldığından, burada da teminat dışında bırakılan bu zararların saf ekonomik zarar veya mala gelen zarar olabileceği kabul edilmektedir. Bkz. **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 32. Buna karşın diğer yazarlara göre parantez içindeki bu hüküm geriye dönüş anlamına gelmez. ProdHM 2015 § 4'te sıralanan sebeplerle eşya zararı meydana gelirse, bu zararların § 1 kapsamında; saf ekonomik zarar meydana gelirse de ProdHM § 4 kapsamında korunacağına işaret eder. Dolayısıyla genişletilmiş ürün sorumluluk teminatı sadece saf ekonomik zararları içerir. Bir başka anlatımla, ProdHM § 4'ün alt paragraflarında listelenen zararlar söz konusu olduğunda, bunların saf ekonomik zarar olduğuna ve dolayısıyla hiçbir durumda eşya zararı teminatı kapsamına girmediğine şüphe yoktur. ProdHM § 4'te zarar olarak belirtilmeyen ileri işlemlerden biri sırasında doğan eşya zararı ise § 1'de yapılan atıfla kapsam dışında bırakılamaz ve tüm dolaylı zararlarıyla birlikte teminat kapsamındadır. Bkz. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 2, N. 19; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 6, 30; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 30, s. 164. **Thürmann/Kettler**, s. 44-45; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 20.

düzenlenmiştir ve her bir genişletme ayrı bir modülden (*Baustein)* oluşmaktadır[740]. Her modülün ilk fıkrası[741] teminat altına alınan sigorta olayının özelliklerini; ikinci fıkrası ise teminat altına alınan münferit zararların numaralandırılmış listesini içerir[742]. Bu kapsamda, saf ekonomik zararların teminat altına alınabilmesi için zararı meydana getiren somut olayın özelliklerinin mutlaka ilk paragrafta bahsedilen sigorta olayına uygun olması ve yine bu olay sonucunda doğan zararın mutlaka numaralandırılmış zararlardan biri içerisine giriyor oılması gerekmektedir. Aksi halde teminat yoktur[743]. İşte sınırlı sayı ilkesi (*Enumerationsprinzip*) de burada devreye girer. Talebe esas olayların her biri yalnızca bir modül ile ilgili olabilir ve ileri sürülen talep yalnızca bu modül altında teminat altına alınan hasar kalemlerinin kataloğunda ele alınabilir. İlgili modül altında numaralandırılmamış bir tazminat kaleminin başka bir modülde yer alması halinde dahi o modül içerisindeki zararın talebe esas alınması mümkün değildir[744]. Somut olayda meydana gelen zarara birden fazla modülün birlikte uygulanmasında ise bir engel bulunmamaktadır[745]. Dolayısıyla genişletilmiş ürün sorumluluk sigortasında, geleneksel ürün sorumluluk sigortası teminatının aksine sınırları açıkça ve sıkı sıkıya belirlenmiş bir teminat sunulmaktadır[746]. Zararının ilgili modül kapsamında numaralandırılmış zararlardan biri içerisine girdiğini ispat yükü ise sigorta ettirene aittir[747].

Modüllerde saf ekonomik zararlardan söz edildiği için BGB § 434 esas alınmış ve ayıp kavramı kullanılmıştır. Ayıp kavramı, AVB BHV'de düzenlenen genişletme hükümlerinin tamamı için taraflar arasında kararlaştırılan özelliklerin bulunmamasından kaynaklanan zararları içerecek şekilde geniş olarak anlaşılmalıdır. Uygulama ve kullanıma ilişkin tavsiye

740 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 2, 33; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N.3; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 69; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 30; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 5, s. 157; **Thürmann/Kettler**, s. 80.

741 ProdHM § 4.2.1, 4.3.1, 4.4.1, 4.5.1, 4.6.1 veya AVB BHV § A3-7.1, A3-7.2, A3-7.3, A3-7.4, A3-7.5 AVB BHV.

742 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 147; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 35; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 5, s. 157; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N.19; **Thürmann/Kettler**, s. 93; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 68.

743 **Späte/Schimikowski/Schimikowski** ProdHM, N. 32; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 69; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 3, 19; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 7, s. 157; **Thürmann/Kettler**, s. 43-44; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 27.

744 **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 69; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 16, s. 160; **Thürmann/Kettler**, s. 81.

745 **Thürmann/Kettler**, s. 99.

746 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 35; **Thürmann/Kettler**, s. 81.

747 **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 16, s. 161; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 69.

ayıbı ile aliud ifa ise genişletmeler kapsamında üretim veya teslimat ayıbına eşdeğer olarak kabul edilmektedir[748].

Sigortacı bu genişletmeleri müstakbel sigorta ettirene yine modüller halinde sunar. Sigorta ettiren bu modüllerin tümünü seçebileceği gibi çalıştığı faaliyet kolundaki riskleri değerlendirerek içlerinden bir veya birkaçını içeren bir seçim de yapabilir. Örneğin makine klozu, bir ilaç imalatçısının; sökme-takma genişletmesi ise gıda imalatçısının ilgisini çekmeyebilir[749]. Ne var ki Alman uygulamasında yaygın olarak ilk 4 modülün (4.1-4.4) sigortalıya paket halinde sunulduğu görülmektedir[750]. Bunun temel sebebi sigorta teminatında olası boşlukları engellemektir. Bu hükümler dışında kalan diğer modüllerin (4.5 ve 4.6) seçimi ise sigorta ettirenin kendisine bırakılmaktadır[751].

Sonuç olarak ürün sorumluluk sigorta teminatı belirlenirken sigorta ettirenin önünde seçim yapacağı iki temel ihtimâl bulunmaktadır. İlk ihtimal geleneksel teminatın dışına çıkıp çıkmamaktır. Eğer geleneksel teminat yetersiz bulunarak genişletilmiş teminat tercih edilmişse, bu halde ilk 4 modül mutlaka teminat içinde yer almakta, arta kalan iki modülün seçimi ise sigorta ettirene bırakılmaktadır. Bu da ikinci ihmaldir. Bu ikinci ihtimâlin tercih edilmesi durumunda önemli risk grupları teminat altına alındığından sigorta prim miktarı yüksek bir noktaya ulaşacaktır[752]. Bu hükümlerin dışında özel bir genişletmenin belirlenmesinin ise önünde bir engel bulunmamaktadır. Bu nedenle hem sigortacılar hem de sigortalılar risk gruplarını ve ihtiyaç duydukları teminatı titizlikle değerlendirmeli ve genişletmeleri bu kapsamda seçmelidir[753]. Zira Alman sigorta uygulamasında saf ekonomik zararlar, İngiliz

---

748 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 142-143; **Späte/Schimikowski/ Schimikowski**, ProdHM, N. 94; **Looschelders/Pohlmann /Lenz**, Anhang E, N. 48; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 38a; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 3; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 265-266.

749 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski*,** ProdHM, N. 3, 32; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 145; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 14, s. 159-160; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 20.

750 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 35; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 10, s. 158; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N.4; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 71; **Thürmann/Kettler**, s. 80; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 30; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 145; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 20.

751 **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 5, s. 157, N. 30, s. 164; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N.4; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 71; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 30; **Thürmann/Kettler**, s. 80; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 20.

752 **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 11, s. 159.

753 **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 14, s. 160; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 71; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 20. Zira VVG § 6 ve 61 uyarınca sigortacıların bilgi verme yükümlülükleri oldukça geniştir. Ürün sorumluluğu modelinin teminatı ve sınırlarının anlaşılması sigortalılar için karmaşık olabileceğinden, sigorta ettiren faaliyet riskini karşılamak için hangi modüllere ihtiyaç duyduğunu kesin olarak değerlendiremeyebilir. Dolayısıyla sigortacı, teminatın kapsamı için yapılan seçimlerin, sigortalının ticarî faaliyetinin önemli bir bölümünü sigorta teminatından yoksun bırakacağını fark ederse, bunu sigorta ettirene bildirmelidir. Sigortacının bu yükümlülüğünü ihlâl etmesi halinde, ortaya çıkan zararı sigorta ettirene tazmin etmesi gerekir. Bu durumda sigorta ettiren aksi ispatlanana kadar ihtiyaçlarına

uygulamasının aksine, son derece kapsamlı bir şekilde tek tek ve özel hükümler yardımı ile teminat altına alınmaktadır[754].

4.1.2.3. Türk Hukukunda

ÜSSGŞ m. C.10'da taraflar arasında genel şartların eki niteliğinde klozlar kararlaştırılabileceği düzenlenmektedir. Ayrıca ÜSSGŞ Bölüm A.4'te "Aksine Düzenleme Yoksa Teminat Dışında Kalan Hal, Tazminat Talepleri ve Ödemeler" sıralanmaktadır. Hükümler bir arada değerlendirildiğinde, tarafların aralarında, ÜSSGŞ ile teminat dışında bırakılan bazı hallerin aksin yönünde anlaşabilecekleri sonucu ortaya çıkar. Üstelik tarafların üzerinde anlaştıkları bu hükümlerin mutlaka ÜSSGŞ ile düzenlenmiş hususlar olması da gerekmez. Taraflar ÜSSGŞ'de hiç yer almayan bir husus üzerinde de anlaşarak, bu hükmü genel şartların eki niteliğinde bir kloz olarak sözleşmede yer almasını sağlayabilir. Rizikonun gerçekleştiğini ve zararın ilgili kloz kapsamına girdiğini ispat yükü ise sigorta ettirene aittir[755].

Genişletmelerin nasıl düzenlenebileceğine dair bu temel düzenlemeler dışında Türk Hukukunda ürün sorumluluk sigortasında genişletmelerin sıralandığı, örneklendirildiği veya çerçevesinin çizildiği bir hüküm bulunmamaktadır. Bu sebeple aşağıda incelenen genişletmeler başta Alman Hukuku olmak üzere Türk ve uluslararası uygulamalar da esas alınarak belirlenmiştir.

4.1.3. Ürün Sorumluluk Teminatında Belirlenebilecek Genişletme Hükümleri

4.1.3.1. Birleşme, Karışma ve İşleme Masrafları

4.1.3.1.1. Genel Olarak

Birleşme, karıştırma ve işleme zararları *(Verbindungs-, Vermischungs-, Verarbeitungsschäden/ Damages Due to Combining, Mixing and Processing)* ürün sorumluluk sigortası ile teminat altına alınan en temel genişletmelerden biridir. Bu genişletme ile ayıplı olarak üretilen veya tedarik edilen ürünlerin fiili veya ekonomik nedenlerle ayrılamayacak şekilde diğer ürünlerle birleşmesi, karışması veya işlenmesi nedeniyle yeni ürünün ayıplı hale

göre kendisine sunulması gereken sigorta teminatını satın almış gibi muamele görür. **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 20a. Bu hususdaki Alman Federal Mahkeme kararları için bkz. BGH v. 5.7.1973, BGHZ 61, 118 = NJW 1973, 1688; v. 16.11.1993, BGHZ 124, 151 = VersR 1994, 305 = NJW 1995, 512; OLG Saarbrücken v. 4.5.2011, VersR 2011, 1441; OLG München v. 22.6.2012, VersR 2012, 1292.

754 **Späte/Schimikowski/Schimikowski**, ProdHM, N. 35; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 68; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 33. Bkz. OLG Köln v. 28.3.1958, VersR 1958, 747.

755 **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 179.

gelmesi sonucu ortaya çıkan saf ekonomik zararlar teminat altına alınmaktadır[756]. Birleşme, karışma ve işleme sebebiyle kişiye ve mala gelen zararlar ise halihazırda ürün sorumluluğu geleneksel teminatı içerisinde korunmaya devam eder[757]. ÜSSGŞ'de bu tür bir işlemlerden kaynaklanan zararlara ilişkin özel bir genişletme hükmü yer almamakla birlikte Türkiye düzenlenen ürün sorumluluk poliçelerinde sıklıkla karşılaşılmaktadır.

Burada hükme konu olan, sigorta ettirenin ayıplı ürünü ile başka bir ürünün birleşmesi, karışması veya işlenmesi sonucu oraya çıkan yeni ürünün ayıplı olması ve ayıbın, birleşme, karışma ve işleme süreci sona erdikten sonra fark edilmesidir. Böylece ayıplı olması sebebiyle devredilemez hale gelen yeni ürün ve bu ürün için yapılan tüm üretim masrafları boşa gitmiş olur. Örneğin, sigorta ettiren bir bellek çipi üreticisidir ve ürettiği bellek çipleri ayıplı transistorlar içermektedir. Sigorta ettiren ayıplı transistor içeren bu çipleri, kontrol panelleri üreten müşterisine satar. Müşterisi de bu ayıplı çipleri, diğer bileşenlerle birlikte baskılı devre kartlarına lehimler, ardından da bu devre kartlarını koruyucu bir cila ile kaplayarak binek araçların merkezi kilitleme sistemlerinin üretiminde kullanılan kontrol panellerine monte eder. Kurulum tamamlandıktan sonra bellek çiplerindeki ayıplı transistorlar nedeniyle kontrol panellerinin arızalanabileceği keşfedilir. Ancak artık binek araçlar için üretilen kontrol panellerinden bellek çiplerinin çıkartılması imkânsızdır ve kontrol panelleri kullanılamaz ve devredilemez hale gelmiştir. Bu sebeple kontrol paneli imalatçısının, kontrol panellerini üretim maliyeti, onarım maliyeti, kâr kaybı, ürünün ayıplı olması sebebiyle yaşadığı üretim kaybı gibi saf ekonomik zararları doğar. Bunlara yeni ürünün devredilemez hale gelmesi neticesinde ortaya çıkan ek depolama giderleri, imha masrafları gibi zararlar da eklenebilir. Böyle bir durumda müşteri, maruz kaldığı saf ekonomik zararları da sigorta ettirenden talep eder[758]. İşte bu saf ekonomik zararlar ancak ürün sorumluluk sigortasında bulunan birleşme, karıştırma ve işleme zararları genişletmesi ile karşılanabilir.

Birleşme, karıştırma ve işleme zararlarına ilişkin genişletme hükmünün detaylı bir örneği Alman AVB BHV § A3-7.1.1 (ProdHM § 4.2)'de yer almaktadır. Hüküm son derece detaylı ele alındığından teminat altına alınan zarar kalemlerinin bu hükme göre

---

756 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.2 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 2; **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski***, ProdHM, N. 45; **Schubach/Stempfle**, § 15, N. 176; **Thürmann/Kettler**, s. 110; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 1; **Looschelders/Pohlmann/*Lenz***, Anhang E, N. 33; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 24.

757 **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski***, ProdHM, N. 45; **Thürmann/Kettler**, s. 106; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.2 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 9; **Looschelders/Pohlmann/*Lenz***, Anhang E, N. 39.

758 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 31-32.

değerlendirilmesi daha uygundur. Nitekim yukarıda ele alındığı üzere hükümlerin temelinin de benzer olmasından hareketle, AVB BHV § A3-7.1.1'e ilişkin yorumların ve kabullerin Türk Hukukunda ürün sorumluluk poliçesi düzenlenirken birebir alınması veya üzerinde değişiklikler yapılarak poliçeye eklenmesi mümkün olmalıdır. Yalnızca Türk ürün sorumluluk sigortası teminatında modüler sistem geçerli olmamasından hareketle teminat altına alınan zararların titizlikle belirlenmesi ve eğer bu ilke uygulanmak isteniyorsa mutlaka hükmün içerisine açıklayıcı ve dolayısıyla sınırlandırıcı bir ifadenin eklenmesi gerekir.

AVB BHV § A3-7.1 hükmü şöyledir[759];

"Sigorta, ayıplı olarak üretilen veya teslim edilen ürünlerin fiili veya ekonomik nedenlerle ayrılamayan diğer ürünlerle birleştirilmesi, karıştırılması veya işlenmesi nedeniyle ortaya çıkan üçüncü kişilere ait ürünlerin ayıplı olması sonucu A3-7.1.2'de belirtilen zararlar nedeniyle üçüncü kişiler tarafından yapılan yasal tazminat taleplerini kapsar.

Sadece aşağıdaki nedenlerden kaynaklanan zararlar için talepler teminat altındadır;

a) diğer girdi ürünlerin zarar görmesi veya telef olması;

b) Sigorta ettirenin ayıplı ürünleri için ödenen ücret hariç olmak üzere, yeni ürünlerin üretimi için yapılan masraflar;

c) Yeni ürünlerin yasal olarak gerekli ve ekonomik olarak makul bir şekilde yeniden işlenmesi veya onarımı için yapılan masraflar. Sigortacı bu masrafları, sigorta ettirenin ürünleri için ödenen ücretin yeni üretilen ürünlerin satış fiyatına (yeniden işleme veya diğer onarımdan sonra) oranı kadarını geri ödemez;

d) Yeni ürünlerin satılamaması veya sadece indirimli satılabilmesi nedeniyle doğan diğer mali zararlar (örneğin kâr kaybı). Sigortacı bu ekonomik zararları, sigorta ettirenin ürünleri için ödenen ücretin, sigorta ettirenin ürünleri ayıpsız olarak üretilmiş veya teslim edilmiş olsaydı yeni ürünler için elde edilebilecek satış fiyatına oranı kadarını tazmin etmez;

e) Sigortalının müşterisinin, ürünlerin ayıplı olmasından kaynaklanan üretim kaybı nedeniyle doğrudan maruz kaldığı masraflar. Üretimin durması nedeniyle doğan ilave zararlardan kaynaklanan talepler sigorta teminatı altında değildir".

4.1.3.1.2. Birleşme, Karışma ve İşleme Faaliyeti

Öncelikli olarak birleşme, karıştırma ve işlemeden ne anlaşılması gerektiği üzerinde durmak gerekir. Bu terimler esasında günlük dilde de kullanılan, anlaşılabilir kavramlardır.

759 Çeviri yazara aittir.

Ancak genel şartlarda ve poliçelerde tanımlanmazlar. Teminatın kapsamının herhangi bir boşluk olmadan belirlenebilmesi için doktrinde tanımlama yapılırken mülkiyet hukuku hükümlerinden yararlanılmaktadır[760].

Türk Hukukunda birleşme, karışma ve işleme kavramları taşınır mülkiyetinin kazanılması halleri kapsamında MK m. 775 ve 776'da düzenlenmektedir. Taşınır mülkiyetinin aslen kazanılması yollarından biri olan ve MK m. 775'te düzenlenen işleme (hukukî tağyir/*Verarbeitung*) faaliyeti, başkasına ait taşınır bir malın emek harcayarak başka bir taşınır mal haline getirilmesidir[761]. İşleme için en önemli şart, işlenenin niteliğinin, şeklinin veya yapısının değişmesi ve bu işlem sonucunda yepyeni bir şey meydana gelmesidir[762]. Örnek olarak keresteden pencere yapılması gösterilebilir[763]. Taşınır mülkiyetinin aslen kazanılması yollarından diğeri ise MK m. 776'da düzenlenen birleşme ve karışmadır[764]. Birleşme, belirli bir taşınır eşyanın başkasına ait başka bir taşınır veya taşınmaz eşya ile birbirinden ayrılamaz biçimde, bağımsızlıklarını kaybederek kaynaşması demektir. Karışma ise yine başka kişilere ait ancak bu defa yalnızca taşınır eşyaların birbirlerinden ayrılamayacak biçimde iç içe geçmeleri olarak tanımlanır[765]. Tıpkı işlemede olduğu gibi birleşme ve karışmanın sonucunda da "yepyeni bir şey" (halita) oluşmuş olması beklenir[766]. Karışma ve birleşmeye örnek olarak farklı maliklere ait zeytinyağlarının aynı kapta karıştırılması veya başka kişilere ait çivilerin

---

760 **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski,*** ProdHM, N. 49; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 83; **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 178; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 37; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.2 PHB, ProdhaftpflVersR, N. 9; **Looschelders/Pohlmann/*Lenz***, Anhang E, N. 30; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 4; **Littbarski,** Ziff. 4, N. 60; **Schmidt-Salzer/*Hinsch*,** N. 7.559.

761 **Eren,** Mülkiyet, s. 517; **Akıntürk**, **Turgut,** Eşya Hukuku, İstanbul 2009, s. 599; **Akipek, Jale G**., Türk Eşya Hukuku (Ayni Haklar), İkinci Kitap: Mülkiyet, 2. Bası, Ankara 1973, s. 275; **Gürsoy, Kemal/Eren, Fikret/Cansel, Erol**, Türk Eşya Hukuku, Gözden Geçirilişmiş 2. Bası, Ankara 1984, § 48, s. 684; **Demir**, Taşınır Mülkiyeti, s. 133; **Kılıçoğlu**, Eşya Hukuku, s. 461; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 865, N. 2631; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 599; **Akçaal**, s. 689.

762 **Eren**, Mülkiyet, s. 517; **Akipek**, s. 273; **Akıntürk**, s. 600-601; **Gürsoy/Eren/Cansel**, § 48, s. 684; **Serozan, Rona**, Eşya Hukuku I, Genişletilmiş 3. Bası, İstanbul 2014, s. 322, N. 1329; **Demir**, Taşınır Mülkiyeti, s. 133; **Kılıçoğlu**, Eşya Hukuku, s. 461; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 865, N. 2631, dn. 75; **Akçaal**, s. 689.

763 **Kılıçoğlu**, Eşya Hukuku, s. 461; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 600; **Akçaal**, s. 689.

764 **Eren**, Mülkiyet, s. 518; **Akıntürk**, s. 602; **Gürsoy/Eren/Cansel**, § 48, s. 686; **Demir**, Taşınır Mülkiyeti, s. 141; **Kılıçoğlu**, Eşya Hukuku, s. 462; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 866, N. 2633; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 601; **Akçaal**, s. 690.

765 **Serozan**, s. 325, N. 1345; **Eren**, Mülkiyet, s. 518-519; **Akipek**, s. 275; **Gürsoy/Eren/Cansel**, § 48, s. 685; **Demir**, Taşınır Mülkiyeti, s. 142.

766 **Demir**, Taşınır Mülkiyeti, s. 142; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 866, N. 2633. Bu sebeple birbirinden farkı olmayan aynı türden eşyaların birleşmesi veya karışması halinde yeni bir eşya oluşmaz. **Serozan**, s. 327, N. 1355.

keresteler ile birleştirilerek mobilya üretilmesi gösterilebilir[767]. *Serozan* işleme ve birleşme arasındaki ilişkiyi "*Birleşmede amaç, tekerlekleri aradan ayıramamaksa, tağyirde de amaç, mobilyayı yeniden yalın meşe kütüğüne dönüştürememektir*" cümlesi ile özetlemektedir[768].

Benzer şekilde Alman Hukukunda da ilgili tanım için BGB § 946 ve devamında düzenlenen taşınır eşya mülkiyetinin iktisap hükümleri referans alınmaktadır[769]. Buna göre, BGB § 947 uyarınca "birleşme", iki veya daha fazla taşınırın tek bir şeyin bileşeni haline gelecek şekilde kalıcı olarak bir araya getirilmesidir. Örneğin, metal bir parçanın elektrolit banyosuna daldırılarak kaplanması, vidalama veya yapıştırma buna örnek gösterilebilir[770]. "Karıştırma" ise günlük dilde anlaşıldığı şekilde, BGB § 948 uyarınca parçalara ayrılamayan taşınır nesnelerin harmanlanması işlemine denir. Karıştırma faaliyeti; tahıl, kum veya diğer inşaat malzemeleri gibi her türlü dökme mal, toz veya granüller, gazlar, sıvılar ve ayrıca pişirme karışımları, hamurlar, paket çorbalar, müsli karışımları ve benzeri ürünlerde kendini gösterebilir. Bu ürünler bilinçli olarak karıştırılmalı ve neticesinde yeni bir ürün çıkacak şekilde gerçekleşmelidir[771]. İşleme (BGB § 950) ise sigorta ettirenin ürünleri kullanılarak işçilik veya makine gücü ile üçüncü kişilere ait ürünlerin kalitesinin veya niteliğinin değiştirilmesidir. İşlemenin, işlenen ürün için ayrılamaz nitelikte olması gerekeceğinden uygulamada genellikle karıştırma veya birleştirme ile birlikte vuku bulur. Bu hallere, yazı, çizim, boyama, gravür veya yüzeyin benzer şekilde işlenmesi örnek gösterilebilir[772].

---

767 Benzer örnekler için bkz. **Akıntürk**, s. 601; **Akipek**, s. 275. **Serozan**, s. 325, N. 1345; **Eren**, Mülkiyet, s. 518; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 601.

768 **Serozan**, s. 323, N. 1331.

769 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 177; **Thürmann/Kettler**, s. 107; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 35; **Prölss/Martin/Voit,** Ziff. 4.2 ProdHM, N. 4; **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski***, ProdHM, N. 49; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.2 PHB, N. 10; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 83; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 25; **Foerste/Graf von Westphalen/Mühlbauer**, § 71, N. 4.

770 **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 86; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 176; **Thürmann/Kettler**, s. 107; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 4.

771 **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 84; **Thürmann/Kettler**, s. 106; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 41; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, Produkthaftung IV/1, N. 7.556; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 48; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4 .2 PHB, N. 23. Örneğin, OLG Düsseldorf'un bir kararında şöyle bir örnek karardan söz edilir; gübre endüstrisinde çalışan bir sigortalı tedarikçi hint fasulyesinden risin (hint yağı bitkisinin işlenmesinden kalan atıklardan yapılabilen bir zehir) üretmiştir. Bunu (son) üreticiye teslim etmiş, o da risini büyük silolarda diğer birçok bileşenle karıştırmış ve kemik unu ile birlikte işleyerek gübre haline getirmiştir. Karıştırma işleminden sonra tek tek bileşenlerin ayrıştırılması artık mümkün değildir. **Looschelders/Pohlmann/*Lenz***, Anhang E, N. 34.

772 **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 85; **Thürmann/Kettler**, s. 107; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 42; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4 .2 PHB, N. 24.

Alman doktrininde bu hükümlerin ürün sorumluluk teminatına uygulanması hususunda iki temel görüş bulunmaktadır. Baskın görüş[773], söz konusu hükümlerin teminatın kapsamı belirlenirken referans alınabileceği ancak hükmün kapsamı için belirleyici olamayacağı yönündedir. Terimler mülkiyet hukuku kapsamında ele alındığından, bu kabulün ürün sorumluluk sigortası teminatında boşluklara sebep olabileceği ileri sürülmektedir[774]. Buna karşın doktrinde paralel nitelik gösterdikleri gerekçesiyle teminatın kapsamı belirlenirken BGB § 946 ve devamında yer alan hükümlerden doğrudan faydalanılabileceğini savunan yazarlar da vardır[775]. Bu görüş uyarınca medeni hukuktaki mülkiyet kavramı maddi zararın tazmini ile ilgisiz olmadığı gibi tazminat taleplerinin bu hükümlerin yardımı olmaksızın karşılanması da mümkün değildir[776].

Kanaatimizce Alman doktrinindeki endişeler, Türk Hukuku için de geçerli olabilir. Zira Türk Hukukunda da birleşme, karışma ve işleme faaliyetleri taşınır mülkiyetinin iktisap yolları kapsamında düzenlenmekte, benzer temeller üzerine inşa edilmekte ve kavramlar arasındaki ayrım benzer nitelik göstermektedir[777]. Örneğin, işleme ile mülkiyet hakkının kazanılabilmesi için eşyayı işleyen ile eşyanın maliki arasında sözleşme ilişkisi bulunması gerekliliği[778], bu işlemden kaynaklanan zararların ürün sorumluluk sigortası kapsamında teminat altına alınması için aranan bir şarttır. Buna karşın işleme, birleşme veya karışma sonrası mülkiyetin kim ait olacağı, ürünü işleyen kişinin niyeti gibi mülkiyet hukukunu ilgilendiren hususlar ise ürün sorumluluk teminatında esas alınamaz. Bu şartlar altında Türk Hukukunda MK m. 775 ve 776'de düzenlenen hükümlerin, birleşme, karışma ve işleme teminatının kapsamının belirlenebilmesi için referans noktası olarak değerlendirilmesi daha uygun gözükmektedir.

---

773 **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 83; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 177; **Thürmann/Kettler,** s. 108; **Späte/ Schimikowski/** ***Schimikowski***, ProdHM, N. 49; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 4

774 Bkz. **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 83; **Thürmann/Kettler**, s. 108; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 38-39.

775 **Looschelders/Pohlmann/*Lenz***, Anhang E, N. 34; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.2 PHB, N. 9-11; **Foerste/Graf von Westphalen/Mühlbauer**, § 71, N. 4

776 Nitekim ÖOGH 24.9.2008- 7 Ob 154/08 k, VersR 2009 1386, sayılı kararında Avusturya Temyiz mahkemesi şu şekilde karar vermiştir; *"...Ortalama tecrübeye sahip bir sigortalının, ilgili klozun eşya hukuku terminolojisine karşılık gelen bir anlamı çıkarması oldukça mümkündür. Bu fikrin oluşmasının öncelikli nedeni birleşme, karıştırma ve işleme terimlerinin ayrılmaz bir bağlantı fikrini kendiliğinden akla getirmesidir…".* **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 38.

777 MK m. 775-776'nın mehazı Alman BGB § 946 ve devamında yer alan hükümler değil İsviçre ZGB § 726-727'dir. Öte yandan İsviçre'deki hükümler Alman BGB § 946 ve devamında yer alan hükümler ile benzer ayrım ve esaslara tabidir. **Minnig, Yannick**, Zum Verhältnis der Verarbeitung (Art. 726 Abs. 1 ZGB) zur Verbindung und Vermischung (Art. 727 Abs. 1 ZGB) – eine methodische Untersuchung, Recht - Zeitschrift für juristische Weiterbildung und Praxis, Cilt 38, Sayı 3, 2020, s. 157, dn. 10.

778 **Eren**, Mülkiyet, s. 517; **Akipek**, s. 274; **Gürsoy/Eren/Cansel**, § 48, s. 685.

4.1.3.1.3. Teminatın Şartları

Alman Hukukunda birleşme, karışma ve işleme faaliyetlerinden kaynaklanan zararların teminat kapsamında olabilmesi birkaç şartın bir arada sağlanıyor olması gerekir. Bu şartların çoğu kanaatimizce Türk Hukuku için de geçerlidir.

Bu kapsamda öncelikle sigorta ettirenin ayıplı ürünü ile birleştirilen, karıştırılan veya işlenen diğer ürünlerin fiilen veya ekonomik olarak birbirlerinden ayrılamıyor olmaları gerekir[779]. Fiili ayrılmazlık, ürünlerin ayrıldıktan sonra tamamen yok olmaları, işe yarar hiçbir şeyin kalmamasıdır. Ekonomik ayrılmazlık ise ayrılmanın ekonomik olarak makul olmayan, caydırıcı veya en azından makul bir kimsenin üstlenmeyi istemeyeceği bir çaba gerektirmesidir[780]. Örneğin, üst üste dökülmeleri halinde un, şeker ve karbonatın birbirinden ayrılması neredeyse imkansızdır. Benzer bir durum ayırma işleminin tüm bileşenleri etkileyeceği hassas elektronik bileşenler için de geçerli olabilir. Ancak örneğin kum-çakıl gibi karışımların elekten geçirilerek ayrılması mümkündür. Bu durumda da elekten geçirme işlemi için gösterilen çabanın ekonomik olarak mantıklı olup olmadığı veya elekten geçirme işleminin karışımın satış fiyatından daha yüksek olup olmadığı değerlendirilir[781]. Ekonomik imkânsızlık varsa, fiili imkânsızlığın olup olmaması ayrıca araştırma konusu edilmez. Belirleyici olan ekonomik değerlendirmedir[782]. Bu imkansızlığın güvenlik sebepleriyle ortaya çıkması da söz konusu olabilir. Yeni ürünün ayrılması tıp veya gıda sektöründe insan yaşamını, sağlığını veya güvenliğini etkileyecek sonuçlar doğuracak nitelikteyse ayrılmanın yine imkânsız olduğu kabul edilir[783].

Bu faaliyetlerin sonucunda oluşan ve ayıplı hale gelen ürünün ise nihai ürün olması şart değildir. Bu bir ayakkabı için hazırlanan üst deri olabileceği gibi hazır çorba için hazırlanan baharat karışımı gibi bir ara ürün de olabilir[784]. Bu ürünün mutlaka bağımsız olarak pazarlanabilen bir ürün olması da gerekmez[785]. Ancak mutlaka yeni bir ürün olmalıdır. Bu

---

779 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.2 PHB, N. 2; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 45; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 94; **Thürmann/Kettler**, s. 109; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 4; **Looschelders/Pohlmann/*Lenz***, Anhang E, N. 34.

780 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 50; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 95.

781 **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 94

782 **Thürmann/Kettler**, s. 109; **Prölss/Martin/Voit,** Ziff. 4.2 ProdHM, N. 4; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 35.

783 **Thürmann/Kettler**, s. 109; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 97.

784 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 48; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 2; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 91; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.635

785 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.650; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 91; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 25.

sebeple aynı türden ürünlerin, örneğin tohumların bir tank veya siloda karıştırılması yeni bir ürün oluşturmaya yetmez[786]. Çünkü ancak farklı bileşenlerin bilinçli olarak birleştirilmesi, karıştırılması veya işlenmesi halinde yeni bir ürün oluşabilir[787]. Birleşme, karışma ve işleme işlemlerinin bilinçli olarak gerçekleştiriliyor olması ise şarttır. Ürünlerin böyle bir niyet olmaksızın arızi olarak birleşmeleri veya karışmaları hükmün koruma altına aldığı türden bir işlem değildir[788].

Birleşme, karışma veya işlemeye konu olan ürünün sigorta ettirene ait olması ise şarttır. Bu ürünün başka bir ürün ile fiziken birleştirilmesi veya karıştırılması gerekeceğinden doktrinde maddi nitelikte olması, hizmet veya fikri bir eser olmaması gerektiği ifade edilir[789]. Esasında hüküm gayri-maddi mallar için uygun gözükmektedir. Zira gayri-maddi mallar da hükümde yer alan şekilde işlenmesi mümkündür. Ancak Alman Hukukunda bilgisayar programları veya yazılımların bu hüküm kapsamında korunup korunamayacağı, birleştirilmesinden veya işlenmesinden söz edilip edilemeyeceği hususu belirsizliğini korumaktadır. Gayri maddi mal niteliğindeki yazılım ve bilgisayar programları ürün olarak kabul edilseler bile gayri maddi mala gelen zararlar kural olarak ürün sorumluluk sigorta teminatı kapsamı dışında bırakılmaktadır. Dolayısıyla hüküm bu tür mallar için uygun olsa bile zarar koruma altına alınamayan bir alanda doğacağından teminat içerisinde yer almayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu ürünlerle yapılan birleşme veya işlenme faaliyetleri sonucunda meydana gelen yeni ürünün satışa yönelik bir ürün, bir diğer ifade ile emtia olması şarttır. Ancak gayri-maddi mallar söz konusu olduğunda bu işlemler sonucunda her zaman bir emtia ortaya çıkmayabilir. Bu sebeple doktrinde belirsizlikleri gidermek adına bu hususa ilişkin düzenlenmiş özel teminatların belirlenmesi önerilmektedir[790].

Buraya kadar bahsi geçen şartların tamamı kanaatimizce Türk Hukuku bakımından da aynen geçerli olmalıdır. Ancak işlenen, birleşen ve karıştırılan ürünün Alman doktrininde olduğu gibi maddi nitelikte bir ürün olması gerekliliği üzerinde özel olarak durulmasında fayda vardır. Öncelikle MK m. 775 ve 776 taşınırların iktisabına ilişkin hükümler olduğundan, bu

---

786 Bu tür zararlar ProdHM § 1.1 kapsamında ele alınır. **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*,** ProdHM, N. 48; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 93; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 5; **Thürmann/Kettler,** s. 110; **Littbarski**, Ziff. 4, N. 72; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7. 599.

787 **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 93; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 48; **Thürmann/Kettler**, s. 110.

788 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski*,** ProdHM, N. 48; **Thürmann/Kettler**, s. 110.

789 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 87.

790 **Thürmann/Kettler**, s. 109; **Koch, Robert,** Versicherbarkeit von IT-Risiken: in der Sach-, Vertrauensschaden- und Haftpflichtversicherung, 2008, N. 1726.

işlemlerin uygulanacağı malların da taşınır olmasını beklemek mümkündür. Öte yandan bu hükümler ürün sorumluluk sigortası teminatı için ancak referans teşkil edebilir. Ayrıca ÜGTDK kapsamında ürün tanımlanırken doktrindeki baskın görüşün gayri-maddi malları da içerecek şekilde geniş yorumlandığı da bilinmektedir. Dolayısıyla kural olarak ürün sorumluluk teminatının gayri-maddi mallara gelen zararları içermiyor oluşu, tek başına bu hükmün yalnızca maddi mallar için geçerli olacağı sonucuna ulaşmak için yeterli olmamalıdır. Zira teminatın gayri-maddi mallara verilen zararları da içerecek şekilde genişletilmesi mümkündür. Bu sebeple Türk Hukuku bakımından, sigorta sözleşmesinden özel olarak çıkartılmış olmamak kaydı ile bu hükmün sadece maddi mallar için uygulanması gerekliliğinin dayatılamayacağı kanaatindeyiz.

Öte yandan hükmün uygulanabilmesi için birleşme, karışma ve işleme faaliyetinin bizzat sigorta ettirenin ürünü ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Sigorta ettirenin ürününün söz konusu işlemlere örneğin yağlayıcı, parlatıcı veya yağ çözücü olarak yardımcı nitelikte kullanıldığı durumlarda birleşme, karışma veya işlemeden söz edilemez[791]. Öte yandan yeni ürün üretmek için sigorta ettirenin ayıplı ürünü ile birleştirilen, karıştırılan veya işlenen diğer ürünlerin başka kişilerden tedarik edilmeleri gerekmez. Bunlar, müşterinin kendi malzemeleri olabileceği gibi müşterinin daha önce söz konusu ayıplı üründen bağımsız olarak sigorta ettirenden tedarik ettiği ürünler de olabilirler[792]. Alman doktrininde bu ürünlerin de maddi nitelikte olması gerektiği ifade edilmektedir[793].

Son olarak, bu şartların tamamının sağlanması halinde söz konusu faaliyetlerden doğan zararların mutlaka üçüncü kişilere ait olması beklenir[794]. Hükümde özel olarak belirtilmediği sürece, zarar gören üçüncü kişi doğrudan sigorta ettiren ile sözleşme ilişkisi içerisinde olabileceği gibi sigorta ettirenin sözleşme ilişkisi bulunmayan başka bir imalatçı da olabilir[795].

---

791 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 46; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 90; **Thürmann/Kettler**, s. 110; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.592.

792 **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 89; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 33; **Thürmann/Kettler**, s. 110; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 46. Bu son halde önemli olan birleştirme, karıştırma veya işleme faaliyetlerinin sigorta ettiren tarafından yerine getirilmemesidir. **Thürmann/Kettler**, s. 110.

793 **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 87.

794 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.608; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 51; **Looschelders/Pohlmann/*Lenz***, Anhang E, N. 38; **Thürmann/Kettler**, s. 112; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 1; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.2 PHB, N. 25.

795 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 46, 51; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.2 PHB, N. 25; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 88.

Dolayısıyla bu faaliyet sebebiyle ayıplı hale gelen yeni ürün sigorta ettirenin müşterisinin ürünü olabileceği gibi müşterinin ürünlerini içeren üçüncü kişilere ait ürünler de olabilir[796].

4.1.3.1.4. Teminat Altına Alınan Zarar Kalemleri

Sigorta ettiren tarafından ayıplı olarak üretilen veya tedarik edilen ürünlerin fiili veya ekonomik nedenlerle ayrılamayacak şekilde diğer ürünlerle birleşmesi, karışması veya işlenmesi nedeniyle oluşan zararlar Alman Hukukunda yalnızca AVB BHV § A3.7.1.2 (ProdHM § 4.2.2) hükmü altında listelenen saf ekonomik zarar kalemleri içerisine girmeleri halinde koruma altına alınabilir. Bu kapsamda yer almayan saf ekonomik zarar, birleşme, karışma veya işlenmeden kaynaklansa dahi teminat altında değildir[797].

ÜSSGŞ'de yer alan veya Türk uygulamasında yerleşmiş standart bir "işleme, birleşme ve karşıma" klozu bulunmamaktadır. Bu sebeple teminatın kapsamı belirlenirken Alman hükmü esas alınmıştır. Nitekim Türkiye'de düzenlenen poliçelerde de aynı veya benzer bir hükmün belirlenmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır.

4.1.3.1.4.1. Diğer Girdi Ürünlerin Zarar Görmesi veya Telef Olması

İşleme, birleşme ve karşıma genişletmesi ile ilk olarak ayıplı ürün ile birleşen, karışan veya işlenen diğer ürünlerin bu faaliyetler sebebiyle zarar görmeleri veya telef olmalarından kaynaklanan tazminat talepleri teminatı altına alınmaktadır. Esasen diğer ürünlerin gördüğü zararlar halihazırda geleneksel ürün sorumluluk sigortası teminatı içerisinde (ProdHM § 1.1 ve 4.1) yer almakta ve sigortacı tarafından karşılanmaktadır[798]. Ancak bu işlem sonucunda diğer ürünler üzerinde, ürün sorumluluk sigortası geleneksel teminatı içerisinde yer almayan zararlar da doğabilir[799]. Nitekim fıkranın amacı da somut olaydaki zararın mala gelen zarar mı yoksa

---

796 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 92; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 46; **Prölss/Martin/Voit**, 4.2 ProdHM, N. 3.

797 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 101; **Thürmann/Kettler**, s. 113; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 43. Ancak davacının tazminat talebini 4.2.2'de listelenen zarar kalemlerine göre inşa etmesi ve detaylandırması gerekmez. Bu görev teminat hakkında yapılacak değerlendirmenin yani mahkemeye aittir. **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 100.

798 **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 6; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 104; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 27. Doktrinde ProdHM § 1.1 ve 4.1'in varlığı karşısında bu hükmün gerekli olup olmadığı sorgulanmaktadır. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 48; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 188; **Littbarski,** Ziff. 4, N. 47.

799 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 46; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 55; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 190; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 104; **Thürmann/Kettler**, s. 113; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 27.

saf ekonomik zarar mı olduğunun kolaylıkla tespit edilemediği, sınırda kalan durumlar için sigorta teminatı sağlamaktır[800].

Diğer ürün olarak ifade edilen, sigorta ettirenin müşterisine teslim ettiği ürün ile birleştirilerek, karıştırılarak veya işlenerek yeni ürünün üretiminde kullanılan ürünlerdir[801]. Bu ürün birkaç aşamada birleştirilmiş, karıştırılmış veya işlenmişse, diğer aşamalarda eklenen bileşenler de bu kapsamda değerlendirilir[802]. Teminat altına alınan ise söz konusu diğer ürünlerin zarar görmesi ve özünü tamamen kaybedecek şekilde telef olmasıdır[803]. Zarar görme, klasik anlamda ürünün değerinin veya kullanılabilirliğin azalmasıdır. Telef olma (*Vernichtung*) ise ürünün kullanılamaz hale gelmesi, nesnenin bütünlüğünün tamamen ortadan kalkması anlamına gelir[804].

Alman Federal Mahkemesi malın kullanımının imkânsız hale gelmesini, bir malvarlığı zararı olarak nitelendirmektedir[805]. Ancak kullanımı imkânsız hale gelen her ürün mutlaka ve sadece malvarlığı zararına uğramış değildir[806]. Örneğin, gıda sektörü için teneke kutu üretimi yapan sigorta ettiren, kutularını bir turşu üreticisine satar. Turşu üreticisi, satın aldığı kutulara salatalık turşusu doldurur. Ancak tenekelerin iç kaplamasının ayıplı olması sebebiyle kutuların gıda muhafazası olarak kullanılamayacakları anlaşılır. Bu durumda salatalıklar klasik anlamda bir malvarlığı zararına uğramamıştır. Ancak yeniden ambalajlama çok pahalı ve gıda koruma kanunlarına göre de şüpheli olacağından, turşuların kutulardan çıkartılarak tekrar kullanılması mümkün olmaz. Dolayısıyla bu olayda turşular telef olmuştur[807]. Bir diğer örnekte ise su ve salça, ayıplı baharatlar ile karıştırılmış ve karışım baharatların ayıplı olması sebebiyle bozulmuştur. Esasında burada salçada veya suda bir bozulma veya kullanılabilirliğin azalması söz konusu değildir. Ancak eğer ürünün tamamı satılamaz veya iyileştirilemezse, salça, su ve varsa diğer bileşenler artık telef olmuş kabul edilir. İşte bunun gibi ürünlerin birleşme, karışma

800 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 54; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 27; **Littbarski,** Ziff. 4, N. 96

801 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 184; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 55.

802 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 55; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.614, 7.632.

803 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 185.

804 **Thürmann/Kettler**, s. 113

805 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 35; **Prölss/Martin/Lücke**, VVG, Ziff. 1 AHB, N. 22; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 14; **Looschelders/Pohlmann/ Schulze Schwienhorst,** §100, N. 45; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 30; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, Ziff. 1 AHB, N. 162; **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 1 AHB 2016, N. 21; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 1, No. 46, s. 43. İlgili Alman Federal Mahkemesi kararları için bkz. BGH NJW 1961, 269; VersR 1961, 265; 1976, 629; 1979, 853; 1983, 1169; 2005, 110.

806 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 55.

807 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 189; **Thürmann/Kettler**, s. 114

ve işleme neticesinde klasik anlamda bir zarara uğramadığı ancak kullanılamaz hale geldiği durumlarda doğan zararlar işbu fıkra ile teminat altına alınmaktadır[808].

4.1.3.1.4.2. Yeni Ürünün Üretim Masrafları

Yeni ürünün üretimi için yapılan masraflar da birleşme, karışma ve işleme genişletmesi ile koruma altına alınan saf ekonomik zararındandır[809]. Üretim masrafları, imalatçının, sigorta ettirenin ayıplı ürününün diğer ürünlerle birleşmesi, karışması veya işlenmesine süresince katlandığı giderlerdir. İşçilik giderleri, maaş ve ücretler, enerji giderleri, eğer dışarıdan ürün temin ediliyorsa nakliye masrafları, örneğin dondurma veya yoğurt gibi ambalajsız olarak satılamayan ürünler için paketleme masrafları ile yönetim, makine ve binaların amortismanı gibi genel giderler bu kapsamda yer alır[810].

Bu teminat ayıplı ürünün tam olarak hangi anda diğer ürünlerle birleştiği, karıştığı veya işlendiğine bakılmaksızın tüm üretim sürecini kapsar[811]. Bu sebeple üretim tamamlandıktan sonra yapılan masraflar, örneğin, ürünün dağıtılması, satış masrafları, satılamaması halinde depolama ve imha masrafları bu hüküm ile korunmaz[812]. Kâr payı da bir üretim masrafı değildir[813]. Sigorta ettirenin ayıplı ürünü için ödenen ücret ise zaten ürün sorumluluk sigortası ile hiçbir zaman teminat altına alınmamaktadır[814].

Alman uygulamasında teminat kapsamındaki zararlar sigorta şirketi tarafından olduğu gibi karşılanmaz. Örneğin, sigorta ettiren damgalı sac parçaları üreticisidir. Ürettiği on bin Euro değerindeki sacları müşterisine teslim eder. Müşterisi bu sacları başka bileşenlerle birleştirerek yeni saclar üretir. Ancak daha sonra sigorta ettirenden teslim alınan sacların boyutlarının yanlış

---

808 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 55.

809 **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 7; **Thürmann/Kettler**, s. 115; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 28.

810 **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 7; **Thürmann/Kettler**, s. 115; **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 50. **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.633-634; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 106; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 28; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 56. Sigorta ettiren nihai ürünün birden fazla hammaddesini teslim etmişse ve bunlardan yalnızca biri kusurluysa, yalnızca bu kusurlu ürün teminat kapsamı dışında tutulabilir. **Thürmann/Kettler**, s. 116.

811 **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 7; **Thürmann/Kettler**, s. 115; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 106.

812 **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 107; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 51. **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 57

813 **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 7; **Thürmann/Kettler**, s. 115; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 50; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.633-634; **Littbarski** Ziff. 4, N. 106; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 56;

814 Aksi halde sigorta, ürün garantisi gibi işler. **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 107; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 53; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 57.

olması sebebiyle üretilen yeni ürünün ayıplı olduğu anlaşılır. Yeni ürün imalatçısının üretim için işleme ve diğer ürünler ile yaptığı masraflar yirmi bin Euro tutmaktadır. Yeni ürünün ise kırk bin Euro'ya satılması beklenmektedir. (Bu durumda on bin Euro'su kârdır). Müşterisi, sigorta ettirenin ayıplı ürününün hurda ederi olan dört bin Euro'nun düşülmesinin ardından, sigorta ettirenden otuz altı bin Euro talep eder. Öncelikle sigortalının ayıplı ürününün bedeli olan on bin Euro hiçbir durumda sigorta teminatı altında olmayacağından, otuz altı bin Eurodan on bin Euro düşülür. On bin Euro değerindeki kâr payı ise bu fıkra altında karşılanan türden bir zarar değildir. Dolayısıyla sigorta ettirenin % 100 kusurlu olduğu senaryoda, otuz altı bin Euro değerindeki talebin ancak on altı bin Euro'su sigorta şirketi tarafından yeni üretim masrafı olarak karşılanabilecektir[815].

4.1.3.1.4.3. İşlem Sonrası Doğan Yeniden İşlemeye ve Zararı Gidermeye Yönelik Diğer Masraflar

Sigortalının ayıplı ürünü sebebiyle ayıplı hale gelmiş yeni ürünün alıcısı, üründeki ayıbın giderilmesini istiyor ve bu yeni ürün, hukukî olarak gerekli ve ekonomik olarak makul bir şekilde yeniden işlenebiliyorsa, bu işleme masrafları ile zararı gidermek amacıyla yapılan diğer masraflar *(Kosten für Nachbearbeitung der Gesamptprodukte oder für eine andere Schadenbeseitigung/ The Cost of a Repetiton of Work or Other Elimination Damage)* bu genişletme ile teminat altına alınır.

Yeniden işleme, yeni üründeki ayıpları gidermeye hizmet eden ve onu atılmak veya indirimli satılmak zorunda kalmaktan kurtaracak şekilde[816] veya kurtaramasa bile başlangıçta amaçlanan duruma ve değere yaklaştıran[817] önlemler olarak tanımlanabilir. Zararı gidermeye yönelik diğer masraflar ise üründeki ayıbı gideremeye yetmemekle birlikte ayıbın olumsuz etkilerini azaltan veya ortadan kaldıran tedbirlerdir[818]. Dolayısıyla burada hedeflenen tekrar kusursuz bir ürüne ulaşmak değil, ürünü kullanılabilir hale getirmektir[819]. Bu doğrultuda

---

815 **Thürmann/Kettler**, s. 116-117.

816 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.644; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 59; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 8.

817 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 111; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 8; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 60.

818 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 56; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 59; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 112.

819 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 56. **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 118 ff; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 60; **Thürmann/Kettler**, s. 120.

yeniden işlenen ürün ise yeni üründür. Sigortalının ayıplı ürününün yeniden işlenmesi söz konusu teminat kapsamında değildir[820].

Bu teminata konu masraf ve işlemlere şu örnek verilebilir; sigorta ettiren hazır yemeklere eklenen baharat üretmektedir. Hazır yemek üreticisi müşterisine sattığı baharatı "İtalyan Minestrone" isimli hazır yemeğinin üretiminde kullandıktan sonra baharatın tuz içermediği anlaşılır. Bu durumda yemeklere ek bir işlem ile eklenecek tuz ve buna ilişkin masraflar sigorta ettirenden tahsil edilir. İşte sigorta ettiren kendisinden tahsil edilen bu yeniden işleme masraflarını ancak işbu fıkra kapsamında sigortacıdan isteyebilir[821]. Başka bir örnekte ise sigortalı tereyağı imalatçısı, kakao ve diğer bileşenleri kullanarak çikolata imal eden müşterisine ürettiği tereyağlarından gönderir. Çikolata imalatçısı tereyağı, kakao ve diğer bileşenleri karıştırır, işler ve neticesinde çikolata barları imal eder. İmalat sonrası tereyağın ayıplı olması sebebiyle çikolata barlarının devredilemez nitelikte olduğu keşfedilir. Bunun üzerine barlar, içerisine bal ve ayçiçek yağı eklenerek yeniden işlenir ve tekrar satılabilir hale getirilir. İşte bu son işlem ve bağlantılı masraflar "diğer zararların giderilmesi" kapsamında bir yeniden işleme masrafıdır[822]. Teminat altındaki masrafların içerisinde işçilerin bu faaliyet için çalıştıkları süre için maaşları, nakliye masrafları, imalathanede sarf edilen enerji ve malzeme giderleri de girer[823]. Geri çağırma masrafları ise kapsam dışındadır[824]. Söz konusu masraflar ancak hukukî olarak gerekli ve ekonomik olarak makul olmaları halinde karşılanır[825]. Örneğin, yeniden işleme için yapılan doğrudan ve dolaylı masrafların ürünün yeniden üretilmesi için gerekenden daha masraflı olması böyledir. Bu halde yapılan ne işlem hukuken gerekli ne de ekonomik olarak makuldür[826].

Hükmün devamında, sigortalının ayıplı ürünün değerinin, kusursuz olması beklenen yeni ürünün değerine oranlanacağı ve sigortacı tarafından karşılanacak miktarın bu oranda azaltılacağı düzenlenmektedir[827]. Örneğin, sigortalı imalatçı, müşterisine her biri on Euro

---

820 **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 10; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 59; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 111.

821 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.606

822 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 56; **Prölss/Martin/Voit,** Ziff. 4.2 ProdHM, N. 12; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 112.

823 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 57; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.661; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 63.

824 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 62; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.658.

825 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 60. **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 60-61; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 111.

826 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.658; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 60

827 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.662; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 61; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 114; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 13.

değerinde ayakkabı üst derisi satar. Üst derideki ayıp sebebiyle ayıplı hale gelen ayakkabıların çifti, kusursuz olması halinde elli Euro bedel ile satışa sunulacaktır. Bu durumda ayıplı ürünün kusursuz yeni ürüne oranı beşte birdir. Ayakkabıların satışa sunulabilmesi için yapılan yeniden işleme maliyetinin yirmi Euro tuttuğu bir senaryoda sigortacı, her bir ayakkabı için yapılan yeniden işleme masraflarını beşte bir oranında azaltarak karşılar. Bu da on altı Eurodur[828]. Başka bir örnekte ise sigortalı gemi imalatçısı müşterisine beş bin Euro değerinde cila temin eder. Cila, yüz bin Euro'ya satılacak gemilerde kullanılır. Cilanın ayıplı olması nedeniyle gemilere on bin Euro tutarında rötuş yapılması gerekir. Rötuş işleminden sonra gemiler ancak seksen bin Euro bedel ile satışa sunulabilir. Bu durumda ayıplı ürünün değeri olan beş bin Euro ile satışa sunulan yeni ürünün değeri olan seksen bin Euro oranlanır. Sigorta şirketi tarafından tekrarlanan işleme ait on bin Euro masrafın on altı da biri (1/16) düşülerek, sigortacı tarafından dokuz bin üç yüz yetmiş beş Euro'su karşılanır[829].

4.1.3.1.4.4. Devredilemezlik Sebebiyle Meydana Gelen Kâr Kaybı ve Diğer Mali Zararlar

Üretilen yeni ürünlerin satılamaması veya sadece indirimli satılabiliyor olması nedeniyle meydana gelen başta kâr kaybı olmak üzere diğer mali zararlar da bu hüküm ile teminat altınadır[830]. Devredilemezlik fiili veya hukukî nedenlerden kaynaklanabilir[831]. Ayrıca devredilemezliğin satış anından önce mi yoksa satıştan sonra mı fark edildiğinin de bir önemi yoktur[832]. Devredilemezlik sonucunda meydana gelen saf ekonomik zararlarının en önemlisi kâr kaybıdır. Nitekim hüküm içerisinde de özel olarak değinilmiştir. Kâr kaybı, zarar görenin, ürünün kusursuz olarak satılabilseydi elde edeceği kâr miktarı olarak tanımlanabilir[833]. Bunun dışında örneğin ayıplı yeni ürünün imha edilmesi sebebiyle doğan masraflar, imha yerine

828 **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 13.
829 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 115.
830 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 70; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 117. **Thürmann/Kettler**, s. 122.
831 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 71; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 64; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 138; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.666.
832 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 117; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 64.
833 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 65. **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 74; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 14.

nakliye masrafları ve ayrıca gümrük, depolama, tasnif ve denetim masrafları gibi diğer mali zararlar da devredilemezlik sebebiyle doğan saf ekonomik zararlar içerisinde yer alır[834].

Hüküm ayrıca yeni ürünlerin ancak indirimli olarak devredilebilmesinden kaynaklanan saf ekonomik zararları da teminat altına almaktadır. Bu kapsamda yeni üründe yapılan indirim miktarı, fiyatı düşürülen yeni ürün için yapılan özel reklam masrafları[835] veya fiyatın yeniden etiketlenmesi için gerekli masraflar karşılanacaktır[836].

Devir öncesi yapılan yatırım veya üretim hazırlığı masrafları ise devredilemezlikten kaynaklanmadığından genişletme kapsamında yer almaz[837]. Devredilemezlik sebebiyle yeni ürünün zamanında ve kusursuz teslim edilememesi sebebiyle yaşanan gecikmeden doğan cezaî şartın bu hüküm kapsamında teminat altında olup olmadığı ise doktrinde tartışmalıdır[838]. Bir görüş, cezaî şart ve gecikmeden doğan diğer tazminatların bu hüküm kapsamında korunamayacağını, zira bu ödemelerin devredilemezliğin değil ifadaki gecikmenin sonucu olduğunu ileri sürmektedir[839]. Diğer görüşe göre ise hükümde doğrudan illiyet bağı aranmadığından cezaî şartlar bu kapsamda teminat altına alınabilecek türden saf ekonomik zararlardır[840]. Ürün geri çağrılmasına ilişkin masraflar ise yine kapsam dışındadır[841]. Tartışma Türk Hukuku bakımından değerlendirildiğinde ise karşımıza aşağıda detaylı olarak incelenen ÜSSGŞ m. A.4.2.a hükmü çıkar. Bu hüküm ile aksine sözleşme yoksa her türlü cezaî şart teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Bu sebeple kanaatimizce genişletme içerisinde özel olarak ifade edilmemiş olması durumunda Türkiye'de düzenlenmiş bir ürün sorumluluk poliçesi içerisinde yer alan işbu hükmün cezai şartları içerecek şekilde geniş yorumlanması mümkün değildir.

---

834 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 118; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 74; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 65; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.669; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 134

835 **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 15; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 74

836 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 74; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 67.

837 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 118; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 135; **Thürmann/Kettler**, s. 123; **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 75.

838 **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 16.

839 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.670-672; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 16; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 118; **Thürmann/Kettler**, s. 123.

840 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 76-78; **Späte/Schimikowski/Schimikowski** ProdHM Rn. 66; **Littbarski,** Ziff. 4, N. 136-137.

841 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 69; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 120.

Son olarak Alman uygulamasında sigorta şirketi kâr kaybına ilişkin ödeme yaparken, sigortalının ayıplı ürünün, yeni ürünün hatasız satış değerine olan oranı kadar indirim yapar[842]. Örneğin, sigorta ettiren ürettiği bellek çiplerinin adetini 0.5 cente müşterisine satar. Müşterisi bu çipleri başka ürünlerle birleştirip işleyerek adeti elli Euro değerinde kontrol paneli üretir. Daha sonra ürünün bellek çipleri yüzünden ayıplı olduğu tespit edilir. Bu sebeple ürün yeniden işlenir ve adeti ancak kırk Euroya satılabilecek şekilde iyileştirilebilir. Yeniden işleme maliyeti her bir ürün için beş Euro değerindendir. O halde; 0,50 Cent değerindeki sigortalının ürünün, ürününün indirimli fiyatı olan kırk Euroya oranı 1/80 yani 0,06 Cent eder. Bu durumda sigorta şirketi yeniden işleme masrafları için ürün başı 4,94 Euro öder. Müşterinin ürün başı kâr kaybı ise on Eurodur. Bu bedelden ise sigortalının ürünün değerinin (0,50 Cent), ürünün kusursuz satış fiyatına (elli Euro) olan oranı olan 1/100 kadar indirim yapılır. O halde sigorta şirketine ürün başı, on Euronun yüzde bir oranla indirilmiş hali olarak 9,90 Euro kâr payı zararını karşılamak düşer[843].

4.1.3.1.4.5. Üretimin Durması Sebebiyle Meydana Gelen Masraflar

Bu hüküm ile son olarak ayıplı ürünün diğer ürünlerle birleştirilmesi, karıştırılması veya işlenmesi sebebiyle üretim süreci tamamlandıktan sonra makinelerde veya üretim tesislerinde meydana gelen durma neticesinde yeni ürünün imalatçısının uğradığı doğrudan zararlar *(Produktionsausfallkosten)* teminat altına alınmaktadır[844]. Üretimin durması, üretim sürecinin kasıtsız olarak kesintiye uğramasıdır[845]. Bu, poliçeyi okuyan standart bir sigorta ettiren tarafından anlaşılması muhtemel, dilin günlük kullanımına uygun bir tanımdır[846]. Dolayısıyla henüz üretim başlamadan yapılan tespit neticesinde üretimin durması bu kapsamda yer almaz[847]. Zarar ise mutlaka yeni ürün imalatçısına ait olmalıdır[848]. Tedarik zincirindeki diğer

842 **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 119; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 79; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 68. **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.7.680.

843 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 79.

844 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 71; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 82; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 121.

845 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.684

846 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 81; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 71; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 150.

847 **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 122; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 82. **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 18; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 71. **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.685; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 158.

848 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 84; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 17. **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 73; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 155; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.692.

imalatçıların, örneğin yeni ürün imalatçısının müşterilerinin yaşadığı duraklama sebebiyle doğan zararlar sigorta şirketi tarafından karşılanmamaktadır[849].

Teminat altına alınan zararların içerisine birleştirme, karıştırma veya işleme ile yeni ürünün üretimine yönelik makinelerin yapışması, tıkanması veya kirlenmesi, temizlik veya yeni ekipman için duruş süresine neden olması, ayıplı yeni ürünün makineden çıkarılması veya yeni ürünün yeniden işlenmesi sırasında diğer bölümlerde doğan duruş süreleri girer[850]. Ayrıca, üretilen yeni ürünün tüketicinin sağlığı üzerinde zararlı etkileri olması sebebiyle imalatçının faaliyetinin geçici olarak durdurulduğu durumlar da bu kapsamda değerlendirilir[851]. Ayıplı ürünün yeni ürün üretmek amacıyla işleme, birleşme veya karıştırma işlemlerinin gerçekleştirildiği makineye zarar vermesi, örneğin artık üretim yapamayacak şekilde tıkanmasına, sıkışmasına veya kirlenmesine neden olması ve bu sebeple üretimin aksaması ise geleneksel ürün sorumluluk sigortası teminatı altında korunan türden malvarlığı zararı olduğundan, ek teminat gerektiren bir saf ekonomik zarara sebep olmayacaktır[852]. Üretimin durması sebebiyle yaşanan kâr kaybının ise masraf kategorisine girmiyor olması sebebiyle teminat kapsamı dışında olduğu kabul edilir[853].

4.1.3.2. Ürünlerin İçeriğinin Bilerek Değiştirilmesi (Tağyir)

Tağyir (*Tampering*); bir ürünün içeriğinin tüketiciye bilgi vermeksizin ve hukuka aykırı şekilde üretici, tedarikçi, dağıtıcı gibi tedarik zincirindeki kişilerce değiştirilmesidir[854]. Günümüzde gıda, içecek, kozmetik, gıda takviyesi ve reçetesiz ilaç imalatçıları, ürün tağyiri, tağşişi, yabancı madde ile karıştırılması ve bunlara bağlı risklerle karşı karşıya kalmakta ve mali açıdan büyük zarar görmektedir. Bu hallere örnek olarak, geçmişte ABD'de yaşanan *Tylenol* vakasında baş ağrısı ilacının içine potasyum siyanür karışması neticesinde 7 kişinin

---

849 **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 84; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.693; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 17; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 73; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 123.

850 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 83, **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 17. **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 72, **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 121. **Thürmann/Kettler**, s. 125; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.686; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 152.

851 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 83; **Thürmann/Kettler,** s. 126; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.686; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.2 ProdHM, N. 17; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 152

852 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.2, ProdHM 2008/2015, N. 85; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski*,** ProdHM, N. 72; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 153

853 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski*,** ProdHM, N. 73. **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.692.

854 **Tenekeci, Onur/Duman, Ahmet Doğan**, Taklit, Tağşiş ve Tağyire Türk Toplumunun Bakışı. https://docplayer.biz.tr/48045791-Taklit-tagsis-ve-tagyire-turk-toplumunun-bakisi.html ET. 17.08.2022.

ölmesi, 31 milyon adet tabletin geri çağrılması ve bu olayın şirkete 100 milyon dolardan fazlaya mâl olması[855] veya 2020 yılında İngiltere'de *Tesco* mağazalarında satılan 7 aylık ve üzeri bebeklerin tüketmesi için üretilmiş mamaların kontamine olabileceği gerekçesiyle geri çağırılması[856] gösterilebilir.

Yüksek meblağlara mâl olan bu özel risk türü standart ürün sorumluluğu sigortası poliçesi kapsamında yer almamaktadır. Riske ilişkin genişletme hükmü, bebek maması[857], gazlı içecekler veya maden suları[858] gibi ürünlerin içeriğinde sağlığa zararlı maddelerin bulunması sonrasında geliştirilmiş ve genellikle Amerikan ve İngiliz ürün sorumluluk sigortalarına eklenmeye başlanmıştır. Ancak müstakbel sigortalının bu risk için ayrı bir ürün kontaminasyon sigortası (*Product-tampering, contamination and extortion insurance)* yaptırması da mümkündür[859].

Bu genişletme hükmü ile teminat altına alınan, gıda, takviye edici gıda veya ilaç gibi tüketim maddelerinin, kasıt olmaksızın bilmeyerek veya ticarî ya da siyasi bir nedenle kasten niteliğinin değiştirilmesi, içeriğinin bozulması, yabancı madde karıştırılması ve bunun gibi işlemler sebebiyle doğan saf ekonomik zararlardır[860]. Teminat altına alınan saf ekonomik zararların kapsamına, ürünün tağşiş/tağyir edilip edilmediğinin incelenmesi ve bilimsel analizler, imha masrafları, ürünün tekrar satışa sunulabilmesi için gereken işlemler, ürünün ikamesi ve yeniden dağıtımı, bu olay neticesinde üreticinin yaşadığı itibar kaybına bağlı zararlar (örneğin satışların düşmesi), reklam ve medya farkındalık kampanyalarına ilişkin masraflar ile

---

855 Olay hakkında bilgi için bkz. https://www.nytimes.com/2002/03/23/your-money/IHT-tylenol-made-a-hero-of-johnson-johnson-the-recall-that-started.html ET. 17.08.2022.

856 https://www.foodsafetynews.com/2020/01/baby-food-recalled-in-uk-due-to-tampering-fears/#:~:text=Cow%20%26%20Gate%207%2B%20months%20jars,one%20jar%20was%20tampered%20with. ET. 17.08.2022.

857 2008 yılının yazında Çin'de, Sanlu Group tarafından üretilen süt ve formül mamaların içerisine melamin maddesinin karışması sebebiyle 300.000'den fazla bebeğin böbrek hastası olduğu ve altı bebeğin hayatını kaybettiği büyük bir skandal yaşanmıştır. Gıda üretiminde DSÖ tarafından yasaklanan melamin, vücutta siyanürik asit ile reaksiyona girerek böbrek taşı ve böbrek yetmezliği hastalığına sebep olan bir maddedir. Şirket, Aralık 2007 tarihinden itibaren gelen şikayetler üzerine 2008 Ağustos'ta ürünleri geri çağırma kararı almış ancak zararın gittikçe büyümesi üzerine Çin Hükümeti durumu kamuoyuna duyurmuş ve kendi başlattığı araştırmalarda 21 şirketin daha süt ve mama ürünlerinin ayıplı olduğunu tespit etmiştir. Bu skandal sırasında Sanlu Group tahminen 9000 ton ürün geri çağırmış, kamuoyundan özür dilemiş, yetkilileri tutuklanmış ve dolayısıyla şirketin değeri düşerek iflas etmiştir. https://www.forbes.com/sites/yanzhonghuang/2014/07/16/the-2008-milk-scandal-revisited/?sh=4532f2454105 ET. 18.08.2022.

858 İçerisinde anormal benzen izlerini tespit edilen *Perrier Water*'ın 70 milyon adet şişeyi geri çağırmasına ilişkin detaylı bilgi için bkz. **Barton, L.,** A Case Study in Crisis Management: The Perrier Recall, Industrial Management & Data Systems, C. 91 S. 7, 1991, s. 6-8.

859 **Mildred**, s. 263, No. 5.170; **Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü**, s. 219.

860 **Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü**, s. 219-220.

bu işlemler için gereken bilimsel analiz ve danışmanlık ücretleri girebilir[861]. Buna karşın bu riske ilişkin genişletme hükmünde genellikle kâr kaybı ve ürünün sigortalının bir çalışan tarafından veya sigortalının gözetimi altındayken tağyir edilmesi halinin teminat dışında bırakıldığı görülmektedir[862]. Uygulamada ayrıca sigorta teminatı dışında bırakılmış olsa bile geri çağırma masraflarının bu hüküm özelinde teminat altına alındığına da rastlamak mümkündür. Böylece, söz konusu faaliyetler neticesinde doğan tağyir/tağşiş edilmiş tüm ürünlerin geri çağrılması ve geri çağırmaya ilişkin reklam ve duyuruların teminat altına alınmış olur.

Tağyirle ilgili olarak dikkat çeken bir diğer husus ise ticarî veya siyasi sebeplerle yapılan şantajlardır. Günümüzde üreticinin itibarını zedelemek, kişisel bir kazanç elde etmek, intikam almak veya tamamen siyasi amaçlarla gıda üreticilerine şantaj yapıldığı görülmektedir. Örneğin, 2005 yılında Mars ve Snickers marka çikolataların üreticisi MasterFoods, Sidney'de yedi adet Mars ve Snickers'ın kontamine olduğuna ilişkin ve halkı zehirlemekle tehdit edildiği bir mektup almıştır. MasterFoods ürünlerin gerçekten kontamine olup olmadığını veya hangi maddenin eklendiğini bilmemesine rağmen yedi hafta süren bir geri çağırma kampanyası başlatarak hem halka riskleri iletmek hem de gelişmelerden haberdar etmek için kriz ve medya yönetimi tekniklerini kullanmıştır[863]. Avustralya'da yaşanan başka bir olayda ise şantajcı, Queensland hapishanesinde tutulan bir mahkûmun serbest bırakılmadığı takdirde Queensland ve Yeni Güney Galler'de Arnott marka bisküvilere zehirli madde enjekte edeceğine dair bir mektup ve yanında altı adet zehirli bisküvi paketi göndermiştir. Arnott, büyük bir ürün geri çağırma başlatmış ve şantajcının taleplerini medyada yayınlamıştır. Ancak geri çağırma şirkete yaklaşık yirmi bir milyon Avustralya dolarına mâl olmuştur. Türk uygulamasında korunması tercih edilen bir risk olmamakla birlikte, İngiltere ve Amerika'da düzenlenen ürün sorumluluk poliçelerinde tağyir genişletmesinin yukarıdaki örneklerde olduğu gibi şantajdan kaynaklanan saf ekonomik zararları içerdiğine de rastlanabilmektedir.

4.1.3.3. İleri İşleme Zararları

Ürün sorumluluk sigorta sözleşmesinde, ayıplı olarak üretilmiş veya teslim edilmiş ürünlerin başka ürünlerle birleşme, karıştırma veya işleme faaliyeti olmaksızın ileri bir işleme

---

861 **Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü**, s. 220; **Mildred**, s. 263, N. 5.170.

862 **Mildred**, s. 263, N. 5.170.

863 https://www.smh.com.au/national/threat-sparks-mars-snickers-bar-recall-20050702-gdlm3i.html ET. 18.08.2022.

tabi tutulması sebebiyle meydana gelen saf ekonomik zararlar için üçüncü kişiler tarafından yapılan yasal tazminat taleplerine karşı koruma sağlayan bir genişletme düzenlenebilir[864].

Bu genişletme ile sigorta ettirenin müşterisi veya başka bir üçüncü kişi, sigorta ettirenden tedarik edilen ayıplı ürünü ileri bir işlemeye tabi tutar. Dolayısıyla burada başka ürünlerle birleştirme, karıştırma veya işleme yoktur [865]. Müşteri veya üçüncü bir kişi, sigorta ettirenin ayıplı ürününü işleme faaliyetinin bir parçası olarak yeniden şekillendirilmekte, yeni ürünlere dönüştürülmektedir[866]. Örneğin, bilgisayarların su altında kullanıma uygun hale getirilmesi maksadıyla ileri işlemeye tabii tutulması böyledir[867]. Zira doktrinde başka bir fiziksel bileşen eklenmeden yalnızca veri taşıyıcısının yapısı değiştirildiği için yazılımın yüklenmesinin/kurulmasının da ileri işleme olarak değerlendirildiği görülmektedir[868]. Başka bir örnekte ise sigorta ettirenin ürettiği karton, alıcı tarafından nakliye kutularına dönüştürülür. Kutuya dönüştürme işlemi sonrasında kartonun yırtılmaya karşı çok hassas olduğu, porselen ve kitapların taşınmasında kullanılamayacağı ortaya çıkar[869]. İşte bu şekilde doğan saf ekonomik zararlar için ileri işleme zararlarına ilişkin genişletme hükmü devreye girer.

4.1.3.3.1. Teminatın Şartları

Türk uygulamasında ve ÜSSGŞ'de belirlenmiş standart bir ileri işlemeye ilişkin zararları içeren örnek genişletme hükmü bulunmamaktadır. Bu sebeple açıklamalar Alman AVB BHV § A3-7.2.1 (ProdHM § 4.3) hükmü üzerinden gerçekleştirilecektir. Zira hükümde teminatın şartları açık ve detaylı bir biçimde düzenlenmiştir. Hüküm şöyledir; "*Sigorta, herhangi bir birleştirme, karıştırma veya başka ürünlerle işleme olmaksızın, ayıplı olarak üretilen veya teslim edilen ürünlerin ileri işlenmesi sonucunda aşağıda belirtilen zararlardan kaynaklanan yasal üçüncü taraf taleplerini kapsar*".

---

864 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 124; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.3, ProdHM 2008/2015, N. 87; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 34; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.3 ProdHM, N. 1; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 75; **Looschelders/Pohlmann/*Lenz***, Anhang E, N. 44; **Thürmann/Kettler**, s. 131; **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 241; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 163. **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.710.

865 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 35

866 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 76; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 35; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 166.

867 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.3, ProdHM 2008/2015, N. 87.

868 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 125; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.3 ProdHM, N. 1; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 164; **Thürmann/Kettler**, s. 132. Bu tür faaliyetler için sigorta ettiren ile sigortacı arasında özel düzenlemeler yapılması gerektiği yönünde bkz. **Koch**, IT-Risiken, N. 1754, dn. 408, 1756.

869 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 246.

Buna göre ilk şart, sigorta ettirenin ileri düzeyde işlenen ürününün ayıplı olmasıdır. Ayıp şüphesi yeterli değildir. Ayıbın gerçekten var olması gerekir. Öte yandan ayıp kavramı, daha önce de ifade edildiği üzere aliud ifa, tavsiye ayıbı ve vadedilen özelliklerin yokluğunu içerecek şekilde geniş olarak anlaşmalıdır. Nicelik eksikliği bu kapsamda korunan türden bir ayıp değildir[870].

Daha sonra sigorta ettirene ait (veya sigorta ettirenin ayıplı ürününü içeren) ayıplı ürünün üçüncü kişilerin ürünleri eklenmeksizin ileri düzeyde işlenmesi gerekir[871]. İleri işleme (*Weiterbearbeitung)*, üçüncü bir kişinin, sigorta ettirenin tedarik ettiği veya ürettiği ürünü başka bir ürüne dönüştürdüğü ya da yeniden biçimlendirildiği süreçtir. Bu süreçte sigorta ettirenin ürününün yüzeyi, dış görüntüsü değişir, iyileşir veya optimize edilir[872]. Sonucunda ise genellikle yeni bir ürün oluşur ancak ürünün özünü kaybetmemesi de mümkündür[873]. Bu işlem, endüstriyel değer yaratmanın tipik biçimlerinden biridir. Bunlar, el (insan emeği) veya makine işçiliğinin yardımıyla, sigorta ettirenin ürününe ileri düzeyde değer katmak amacıyla yapılan tüm fiziksel etkilerdir[874]. Dolayısıyla mevcudu korumayı hedefleyen uygulamalar değildir[875].

İleri işleme (*Weiterbearbeitung)* faaliyetine örnek olarak parlatma, taşlama, frezeleme, delme, ısıl işlemle değiştirme, sac veya folyodan parçaların zımbalanması, yün eğirme,

---

870 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.3, ProdHM 2008/2015, N. 89; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 127; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 35a; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.3 ProdHM, N. 2; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 77, 81; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 167- 171; **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 243-244.

871 **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 125; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.3 ProdHM, N. 1.

872 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 79; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 163; **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 4.3, ProdHM 2008/2015, N. 90; **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 242; **Looschelders/Pohlmann/*Lenz***, Anhang E, N. 43; **Thürmann/Kettler**, s. 132.

873 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 79; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 163; **Looschelders/Pohlmann/*Lenz***, Anhang E, N. 45; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.716. Çünkü hükümde *Weiterbearbeitung* ve *Weiterverarbeitung* terimleri birlikte kullanılmıştır. *Verarbeitung* nesneyi ortadan kaldıran ve sonucunda yepyeni bir ürün oluşan bir işlemdir. *Bearbeitung* ise nesneyi ortadan kaldırmayan, sonucunda oluşan ürün ile girdi ürünün aynı isim ve özelliklere sahip kaldığı işleme biçimidir. Başka bir ürün olmaksızın yapılan *Weiterbearbeitung* ve *Weiterverarbeitung* hükümde aynı sonuca bağlandığından, ister ileri işleme sonucunda yepyeni bir ürün oluşmuş olsun ister oluşmasın, bu işlemler tekrarlandığında teminat açısından bu ayrım esas alınmayacaktır. **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.3 PHB, N. 8.

874 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.3 PHB, N. 7, 15; **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 242.

875 İleri işlemenin mutlaka sigorta ettirenin ürününe bir değer katmak amacıyla gerçekleştiriliyor olması gerekir. Yoksa yalnızca depolamak gibi mevcudu korumayı hedefleyen uygulamalar ileri işleme olarak kabul edilemez. **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.3 PHB, N. 17.

plastiklerin kompresyonla kalıplanması gösterilebilir[876]. Kit olarak tedarik edilen parçaların montajı da ileri işleme olarak kabul edilmektedir[877].

İleri işleme, adından da belli olacağı üzere ürünün ilk işlemesi veya çalışması olamaz. Ancak imalatın son halkası olabilir[878]. Ürün halihazırda hiçbir işlemeden geçmemişse, hüküm kapsamında korunan türden bir zarar yoktur. Örneğin, sigorta ettiren tahılını müşterisine gönderir ve müşteri onu işleyerek un haline getirir. Öğütme işleminden sonra unun analiz edilmesi sonucunda tahıla bir mantarın yayıldığı ortaya çıkar. Bu örnekte zarar ileri işleme genişletmesi kapsamında değildir çünkü tahıl yalnızca bir defa un haline getirmek için işlenmiştir[879].

Son olarak işlemenin, sigorta ettirenin ürünü hiçbir ürünle birleşmemiş, karışmamış veya işlenmemiş bir ileri işleme olması aranır. Dolayısıyla hükmün uygulama alanın oldukça dardır. Zira uygulamada çoğu üretim sürecinde az da olsa mutlaka üçüncü kişilere ait diğer ürünler yer almaktadır[880].

4.1.3.3.2. Teminat Kapsamında Korunan Zarar Kalemleri

İleri işleme sebebiyle doğan zararların temelinde, işlenen yeni ürünün devredilemezliği yatar[881]. Modüler ve sınırlı sayı ilkeleri kapsamında, bu yeni ürünün devredilemezliği sebebiyle

---

876 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 125; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 76; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.3 ProdHM, N. 3; **Thürmann/Kettler**, s. 132; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.3, ProdHM 2008/2015, N. 90; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.714; **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 246; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 164; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.3 PHB, N. 8; **Looschelders/Pohlmann/*Lenz***, Anhang E, N. 43.

877 **Thürmann/Kettler**, s. 132; **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 246; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 164; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.3, ProdHM 2008/2015, N. 90; **Looschelders/Pohlmann/*Lenz***, Anhang E, N. 43; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.3 PHB, N. 10**; Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 35. **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.717-7.718.

878 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.3 PHB, N. 10; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.718.

879 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.3 PHB, N. 9.

880 **Thürmann/Kettler**, s. 132; **Looschelders/Pohlmann/*Lenz***, Anhang E, N. 44; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 166. Böyle bir işlem sonucunda doğan zararlar ProdHM § 4.2/ AVB BHV § A3-7.1'e tabidir. Örneğin, profil şeritler kesilir ve bir yapıştırıcı yardımı ile veya kaynak yapılarak pencere çerçevesi olmak için birleştirilirse, yapıştırıcı/kaynak kullanıldığı için doğan zararlar ProdHM § 4.3'ün değil § 4.2'nin kapsamında koruma altına alınır **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 80; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 166; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 125; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.3 ProdHM, N. 1; **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 245.

881 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 35; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 76, 80; **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 247.

doğan ve yalnızca orada listelenen saf ekonomik zararlar teminat altına alınmaktadır[882]. Bu zarar, sigorta ettirenin müşterisine ait olabileceği gibi üçüncü bir kişiye de ait olabilir[883].

Alman AVB BHV § A3-7.2.1 (ProdHM § 4.3)'de ileri işlemeden kaynaklanan ve teminat altına alınan saf ekonomik zarar kalemleri yukarıda incelenen birleşme, karışma veya işleme genişletmesine oldukça paralel bir şekilde düzenlenmiştir[884]. Birleşme, karışma ve işleme genişletmesinde ele alınan saf ekonomik zararlar, benzer bir liste şeklinde burada da yer aldığından, tekrara düşmemek adına orada yapılan detaylı açıklamaların uygun düştüğü ölçüde bu başlık için de geçerli kabul edilmelidir[885]. Ancak ileri işleme teminatında diğer ürünler ile birleşme, karışma ve işleme söz konusu olmadığından, birleşme, karışma ve işlemeye ilişkin genişletme hükmü kapsamında yer alan "işlem sırasında diğer ürünlerin uğradığı saf ekonomik zararlar[886]" teminat kapsamı altına alınmamıştır. Üretimin durması sebebiyle uğranılan zararların kapsam dışında bırakılması ise bir tercihten ibarettir[887]. Ancak tarafların aralarında özel olarak bu tür zararların teminat altına alınmasını kararlaştırmaları mümkündür[888].

4.1.3.3.2.1. Yeni (İleri İşlenmiş) Ürünün Üretim Masrafları

Sigorta ettirenin ayıplı ürünü sebebiyle ayıplı hale gelen yeni ürünün ileri işlenmesi için gereksiz yere katlanılan saf ekonomik zararı niteliğindeki üretim masrafları teminat altındadır[889]. Zararların karşılanabilmesi için ileri işlenen ürünün devredilemez hale gelmiş olması ise şarttır[890]. Teminat altındaki masrafların içerisine ileri işleme için yapılan tüm işçilik masrafları ve maaşlar, üretim için gerekli olan enerji, işetme ve sarf malzemeleri, yağlayıcılar,

---

882 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 130; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 36; **Thürmann/Kettler**, s. 132; **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 250; **Looschelders/Pohlmann/*Lenz***, Anhang E, N. 46; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 173.

883 **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.3 ProdHM, N. 4, **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 76.

884 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 34; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 78; **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 242; **Looschelders/Pohlmann/*Lenz***, Anhang E, N. 44. Sigorta ettirenin ayıplı ürünün ücreti de yine teminat kapsamı dışındadır. Bkz. **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 253; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 85; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.3 ProdHM, N. 4.

885 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 36.

886 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 82; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 126. **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.712

887 Üretimin durması sebebiyle uğranılan saf ekonomik zararlar birleşme, karışma ve işlemeden kaynaklanan zararlara ilişkin genişletmede açıkça yer almalarına karşın ileri işleme zararlarına dair genişletme hükmünde yer almıyor olmaları doktrinde GDV'nin bilinçli tercihi olarak yorumlanmaktadır. Bkz. **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 186.

888 **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.3 ProdHM, N. 4.**Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 186.

889 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 83; **Looschelders/Pohlmann/*Lenz***, Anhang E, N. 46; **Thürmann/Kettler**, s. 133;

890 **Thürmann/Kettler**, s. 133; **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 254; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 131; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 176.

sondaj sıvısı, kesme banyoları ve benzeri yardımcı malzeme masrafları gibi kullanılan makineler için amortisman ve ilgili genel giderler ile paketleme masrafları girer[891]. Sigorta ettirenin ayıplı ürünü için yapılan ödeme[892] ve malzeme masrafları[893] ise bu kapsam içerisine dahil değildir.

4.1.3.3.2.2. Yeniden İşleme Masrafları

İleri işlemeden kaynaklanan zararlara ilişkin genişletme hükmü ile teminat altına alınan bir diğer zarar kalemi, ayıplı olması sebebiyle devredilemeyen ileri işlenmiş ürünü devredilebilir hale getirmek amacıyla yapılan masraflardır[894]. Dolayısıyla bu teminat esasında bir önceki zarar kalemi ile birbirini dışlar. Bir önceki zarar kaleminde ileri işlenen ürünün devredilememesi sebebiyle boşa giden üretim masrafları karşılanıyorken, burada ürünün devredilebilir hale gelmesi için yapılan yeniden işleme masraflar karşılanmaktadır[895]. Atılma yerine yeniden işleme tercih edildiğine göre yapılan masrafların ürünün atılmasından daha az maliyete sebep olması gerekir[896]. Bu sebeple yeniden işleme veya benzeri işlemin yasal olarak gerekli ve ekonomik olarak makul olması beklenir[897]. Sigorta şirketi tarafından ilgili zararlar hesaplanırken, karşılanacak bedel üzerinden, sigorta ettirenin ayıplı ürününe ilişkin bedelin, ileri işlenmiş ürünlerin yeniden işleme veya diğer hasar onarımlarından sonraki satış fiyatına oranı düşülür[898].

4.1.3.3.2.3. Devredilemezlikten Kaynaklanan Kâr Kaybı ve Diğer Mali Zararlar

---

891 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 83; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 131; **Thürmann/Kettler**, s. 133; **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 252; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 177.

892 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 132. **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 36a; **Thürmann/Kettler**, s. 133; **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 253; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 85.

893 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 83; **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 252; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 177.

894 **Thürmann/Kettler**, s. 134; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 36b.

895 **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 255.

896 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 86; **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 257; **Thürmann/Kettler**, s. 134.

897 **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 256.

898 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 133; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 36b; **Thürmann/Kettler**, s. 134; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 179; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 86; **Höra/ Schubach/Stempfle**, § 15, N. 257.

Teminat altındaki son zarar kalemi ise ileri işlenmiş ürünlerin devredilememesi veya sadece indirimli olarak devredilebilmesi nedeniyle doğabilecek başta kâr kaybı olmak üzere diğer saf ekonomik zararlardır[899].

4.1.3.4. Sökme-Takmadan Kaynaklanan Masraflar

Geleneksel ürün sorumluluk teminatı içerisinde yer almayan bir diğer masraf türü ise sökme-takma masraflarıdır (*Dismantling and Installation Costs/ Aus- und Einbaukosten*). Sökme-takma sırasında doğan bedensel zararlar ve malvarlığı zararları halihazırda ürün sorumluluk sigortası koruması altındadır. Burada bahsedilen ise sökme-takma sırasında malvarlığı veya kişi varlığı zararı ile birlikte doğmayan saf malvarlığı zararlarıdır. Bu tür zararlar taraflar için o kadar önemli bir kalem teşkil etmektedir ki ürün sorumluluk sigortası teminatına yapılan genişletmeler arasında uygulamada en sık görünen ve en önemli genişletme hükmü budur[900].

Sökme-takma veya uygulamadaki en bilindik adı ile *"Dismantling and Installation"* teminatı özellikle otomotiv, inşaat, makine sektörü gibi makine parçaları, agrega (beton), aksesuar, boru, kablo, prefabrik parça veya yapı malzemeleri üretici ve tedarikçilerinin sıklıkla karşı karşıya kaldıkları zararları koruma altına almaktadır[901]. Türk uygulamasında da bu teminatın gıda, takviye veya farmasötik üretim gibi sektörler dışında kalan tüm sektörlerde faaliyet gösteren sigorta ettirenlere tanınabildiği görülmektedir. Talepte bulunan kişi sigorta ettirenin müşterisi olabileceği gibi üçüncü bir kişi de olabilir[902].

4.1.3.4.1. İngiliz Hukukunda

"*Bu sigorta teminatı, sigorta ettiren tarafından üretilen, satılan veya tedarik edilen ayıplı ürünlerin sökülmesi, takılması, onarımı veya değiştirilmesine ilişkin masrafları kapsar*".

---

899 **Thürmann/Kettler**, s. 135; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 87; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 183; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 260; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 36c. Teminat altındaki saf ekonomik zararlar için birleşme, karışma ve işleme genişletmesi kapsamındaki açıklamalar burası için de geçerlidir. Detaylı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, § 6, III, A. 4, d.

900 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 37; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 263; **Thürmann/Kettler**, s. 261.

901 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 90; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 105; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 47; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 264; **Eagleston/Madge**, s. 99; **Derrington/Ashton,** N. 11.176, s. 2361; **IUA's Financial Loss Report,** s. 43.

902 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 102.

İngiliz Hukukunda sigorta ettirenin kendisi tarafından üretilen veya tedarik edilen ayıplı bir ürünün değiştirilmesi, sökülmesi, kaldırılması sırasında sökme-takma faaliyetinden kaynaklanan saf ekonomik zararlar kural olarak geleneksel teminat kapsamı dışında kalmaktadır. Ancak taraflar aralarında özel bir hüküm ile bu tür zararların teminat altına alınmasına karar verebilir[903].

Sökme-takma, bağlantılı ancak ayrılabilen, bütünleşik olmayan ürünlerin, ayıplı olanının sökülüp yerine yenisinin takılmasına ilişkin masrafları içeren bir teminattır. Buna örnek olarak kusursuz bir duvarın içerisine sigorta ettirenin ayıplı boruları döşemişse, borulara erişmek için duvarın bir kısmının veya tamamının yıkılması, borunun çıkartılması ve yerine yenisi yerleştirildikten sonra duvarın zarar gören kısmının tekrar örülmesi gösterilebilir[904]. Örneğin, daha önce de değinilen *Pilkington* kararında[905], Londra Waterloo'daki eski Eurostar terminalinin çatısına ve dikey panellerine monte edilen üç bin adet cam panelin on üç tanesinin takılma işlemi sırasında kırılması sebebiyle terminal yönetiminin terminalin geçici olarak kapatılması kararı almıştı[906]. Böyle gibi bir olayda esasen yapılması gereken sökme-takma işlemidir. Zira henüz ayıplı ürün sebebi ile başka bir zarar doğmadığından yapılacak sökme-takma işlemine ilişkin masraflar ancak sökme-takmaya ilişkin özel bir hükmün varlığı halinde sigorta şirketi tarafından karşılanabilir.

4.1.3.4.2. Amerikan Hukukunda

Amerikan Hukukunda geleneksel ürün sorumluluk sigortası, sigorta ettirenin ürünü dışındaki bir mala gelen zarar neticesinde oluşan sökme-takma masraflarını karşılar[907]. Saf ekonomik zarar niteliğinde olanlar ise ancak özel bir genişletme hüküm ile koruma altına alınabilir. Bu hüküm oldukça geniş kapsamlı olarak düzenlenebilir. Örneğin inşaat sektöründe çalışan bir imalatçının ürün sorumluluk sigortasında şu şekilde bir hüküm yer alabilir[908];

"1. Sigorta ettiren tarafından veya onun adına inşa edilen veya inşa edilmekte olan her türlü yapı veya başka bir mülkün bir parçasını oluşturan ve sigorta ettiren tarafından veya

---

903 **Eagleston/Madge**, s. 99; **Derrington/Ashton,** N. 11.176, s. 2361.

904 **Derrington/Ashton,** N. 11.176, s. 2361

905 [2004] Lloyd's Rep IR 891.

906 **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.96.

907 **Anderson/Stanzler/Masters**, §14.05D, 14-90. Örneğin *Mut. of Enumclaw Ins. Co. v. T C G Constr., Inc.*, 199 P.3d 376, 385 (Wash. 2008) davasında su sızıntısını gidermek için gerekli olan kötü monte edilmiş dış cephe kaplamasının kaldırılması ve değiştirilmesinin maddi zarar kapsamına girdiğine hükmedilmiştir. **Ronald, M. Sandgrund,** Greystone and Insurance Coverage for "Get To" and "Rip and Tear" Expenses, The Colorado Lawyer, Mart 2012, C. 41, S. 3, s. 74, dn. 41.

908 Çeviri yazara aittir.

onun adına kurulan yapı malzemesi ürünlerinin sökülmesi ve/veya değiştirilmesi için yapılan işçilik masrafları aşağıdaki şartların sağlanması halinde sigorta teminatı altındadır;

a. Söz konusu ürünlerin yetkili bağımsız bir test kuruluşu tarafından test edildikten sonra ayıplı olduklarının tespit edilmesi nedeniyle sökülmesi ve/veya değiştirilmesinin gerekli olması,

b. Zararın söz konusu ürünlerin üretiminde, reçetelendirilmesinde, harmanlanmasında, karıştırılmasında veya birleştirilmesinde yapılan bir ayıptan kaynaklanması.

2. Bu teminat aşağıdaki hallerde geçerli değildir;

a. değiştirilen ürünlerin gerçek maliyeti;

b. bu poliçenin yürürlük tarihinden önce tedarik edilen ürünlerinin sökülmesi veya değiştirilmesi için yapılan masraflar;

c. bedensel veya malvarlığı zararının varlığı;

d. sigorta şirketinin bilgisi olmaksızın verilen garanti veya taahhütler."

Amerikan Hukukundaki bu uygulamaya[909] örnek olarak, Dördüncü İstinaf Dairesinin, dış cephe kaplamaları üreten sigorta ettirene karşı, sattığı sunta kaplamaların normal iklim koşullarında nemi emerek vaktinden önce çürüdüğü yönündeki taleplerin sigorta teminatı kapsamında olup olmadığını değerlendirdiği bir kararı gösterilebilir[910]. Kararda İstinaf Dairesi, somut olayda iki tür masraf olduğunu, bunlardan ilkinin ayıplı dış cephe kaplamasının çıkartılması ve kusursuz olanı ile değiştirilmesi; ikincisinin ise kaplama sebebiyle zarar gören yapı ve duvarların onarılması ve bu işler için gereken malzeme ve işçilik masraflarından oluştuğunu belirtmiştir. Taraflar arasındaki sigorta sözleşmesinde sökme-takma masraflarına ilişkin saf ekonomik zararların teminat altına alınacağına dair bir hüküm bulunmuyor

---

909 Örneğin, ayıplı dolapların tamirinin gerektiği *Nas Sur. Group v. Precision Wood Products, Inc.*, 271 F. Supp. 2d 776 (M.D.N.C. 2003) sayılı davada Kuzey Carolina Federal Mahkemesi, mutfakta bulunan diğer ayıplı olmayan alçıpanın onarımı, duvarların yeniden boyanması ve lavaboların, kabloların ve sıhhi tesisatın yeniden kurulmasıyla ilgili masrafların sorumluluk poliçesi kapsamında olmadığını kabul etmiştir. **Derrington/Ashton,** N. 11.176, s. 2361. *Lennar Corp. v. Great Am. Ins. Co.*, 200 S.W.3d 651, 679-80 (Tex.App. 2006) davasında su sızıntısına ilişkin zararın giderilmesi için ayıplı olan duvar kaplamasını onarım masraflarının teminat altında olduğu ancak bu duvarın hasar görmemiş kısımlarının onarımının ve bu sebeple yapılacak sökme-takma masraflarının teminat altında olmadığına hükmedilmiştir. *Employers Mut. Cas. Co. v. Grayson*, 2008 WL 2278593 (W.D.Okla. 30 Mai 2008) kararında ise ayıplı parçaya erişebilmek amacıyla ayıplı olmayan parçaların sökülmesi gerektirdiğini ve teminatın bu sebeple diğer mallara verilen zarara uygulanamayacağına hükmedilmiştir. **Ronald**, s. 75, dn. 41; **Lesmes, Melissa C.,** Coverage For "Rip and Tear" Costs: A Case Law Survey, https://www.pillsburylaw.com/images/content/9/9/v2/992/ABA-Lesmes-March2013.pdf ET.16.11.2023. Aynı yönde bkz. *Regional Steel Corp. - Liberty Surplus Ins. Corp.*, 226 Cal. App. 4 1377 (2014); *Colorado Pool Systems, Inc. / Scottsdale Ins. Co*, 317 P.3d 1262 (Colo. App. 2012). **Derrington/Ashton**, N. 11.176, s. 2361.

910 Bkz. *ABT Building Products Corp. v. National Union Fire Ins. Co. of Pittsburgh*, 472 F.3d 99 (4th Cir.(N.C.), Dec. 19, 2006).

olduğundan mahkeme, bu sebeple doğan saf ekonomik zararlarının teminat kapsamı dışında tutulması gerektiğini belirterek, ilk kategoride yer alan sökme-takma masrafların teminat kapsamı dışında oluğuna ancak ikinci kategoride yer alan zararların mala gelen zarar ile birlikte doğmuş olması sebebiyle koruma altında olduğuna hükmetmiştir[911].

Genel uygulama bu yönde olmakla birlikte bazı eyalet mahkemelerinin, sözleşmede bu yönde özel bir istisna hükmü bulunmuyor olsa bile sökülmesi ya da değiştirilmesi gereken kusursuz parçalara ilişkin masrafların doğrudan teminat kapsamı dışında bırakılamayacağı yönünde karar verdikleri görülmektedir[912]. Örneğin Teksas yargı kararlarında 2015 yılına kadar mala gelen zarardan kaynaklanan dolaylı bir zarar olması şartı ile sökme-takma masraflarının teminat kapsamında olduğu kabul edilmekte iken[913], Texas Federal Mahkemesi 2015 yılında verdiği sansasyonel bir karar ile dolaylı zarar niteliğinde olması gerekmeksizin tüm sökme-takma masraflarının teminat altında olduğuna hükmetmiştir[914]. Söz konusu davada U.S. Metals, ExxonMobil'e dizel ünitelerinin yapımında kullanılmak üzere 350 flanş satmış; ExxonMobil ise kurulum sonrası testleri gerçekleştirdiğinde, bazı flanşların sızdırdığını, endüstri standartlarını karşılamadığını ve dolayısıyla patlama riskini önlemek için değiştirilmeleri gerektiğini keşfetmiştir. Her bir flanş için bu işlem, işlem sırasında tahrip olan ısı kaplamasının ve yalıtımın sıyrılmasını, flanşın borudan kesilmesini, bu işlem sırasında tahrip olan contaların çıkarılmasını, boru yüzeylerinin yeniden kaynak için pürüzsüz hale getirilmesini, flanşın ve contaların değiştirilmesini, yeni flanşın borulara kaynaklanmasını ve ısı kaplaması ve yalıtımın yapılmasını içermektedir. Sigorta ettiren U.S. Metals, müşterisine bu zararları için ödeme yaptıktan sonra sigortacısına başvurmuş ancak taraflar ayıplı flanşların montajının dizel ünitelere fiziksel olarak zarar verip vermediği hususunda ihtilafa düşmüştür. İlk derece mahkemesi, flanşların sökülmesi aşamasında dizel ünitelerin (yalıtım, orijinal yapılan kaynak

---

911 Benzer nitelikte bkz. *Dewitt Constr. Co. v. Charter Oak Fire Insurance Co*. 307 F.3d 1127 (9th Cir. 2002) kararında Washington yasalarını uygulayan Dokuzuncu Daire, bina temelinde kullanılan ayıplı kazıkların poliçe kapsamında "maddi hasara" yol açan bir "olay" teşkil ettiğine karar vererek ayıplı olmayan diğer malların onarım ve değişim masrafları hariç olmak üzere kazıkların bizzat sebep olduğu gömülü mekanik hatlarda meydana gelen zararların teminat altında olduğuna hükmetmiştir. **Lesmes** https://www.pillsburylaw.com/images/content/9/9/v2/992/ABA-Lesmes-March2013.pdf ET.16.11.2023. Aynı yönde bkz. *French v. Assurance Co. of Am*., 448 F.3d 693 (4th Cir. 2006).

912 **Ronald**, s. 74-75. *Mut. of Enumclaw Ins. Co. v. T C G Constr., Inc.*, 199 P.3d 376, 385 (Wash. 2008) kararında mahkeme, su sızıntısını gidermek için gerekli olan kötü monte edilmiş dış cephe kaplamasının kaldırılması ve değiştirilmesinin maddi zarar kapsamına girdiğine hükmetmiştir. Benzer şekilde *Bundy Tubing Co. v. Royal Indem. Co.* 298 F.2d 151 (6. Cir. 1962); *Greystone Constr. Inc. v. Nat'l Fire & Marine Ins. Co*. 661 F.3d 1272 (10. Cir. 2011). **Lesmes,** https://www.pillsburylaw.com/images/content/9/9/v2/992/ABA-Lesmes-March2013.pdf ET.16.11.2023

913 Bkz. *Lennar Corp. v. Markel Amer. Ins. Co*., 413 S.W.3d 750 (Tex. 2013).

914 Bkz. *U.S. Metals v. Liberty Mutual Ins. Group, Inc*., 490 S.W.3d 20, 22 (Tex. 2015)

ve contalar) fiziksel olarak zarar gördüğü sonucuna varmış ve malvarlığı zararı ile birlikte oluşan sökme-takma masraflarının teminat altında olduğuna hükmetmiştir. Teksas Batı Bölgesi Mahkemesi ise 2017 yılında verdiği bir kararda[915] söz konusu U.S. Metals kararını değerlendirmiş ve ilginç bir sonuca varmıştır. Mahkeme bu değerlendirmede, sökme-takma işleminden önce herhangi bir zarar görmemiş olmasına rağmen sökme-takma işlemi sırasında doğan malvarlığı zararının bu sebeple doğan tüm zararların teminat altına alınması için yeterli olduğuna hükmetmiştir. Bu durumda karardan anlaşılan, sökme-takmanın kendisinin başlı başına bir malvarlığı zararı teşkil ettiği ve tüm zararları dolaylı zarar haline getirdiğidir[916]. Teksas Federal Mahkemesinin uygulaması bugün hala güncelliğini korumaktadır. Nitekim 8 Mart 2022 tarihinde verdiği oldukça yeni tarihli bir kararında da[917], sıva kaplamalardaki ayıplı işçiliğin ve kusursuz olan parçanın sökme-takma işlemi sırasında gördüğü zararın teminat altında olduğuna hükmetmiştir.

Kanaatimizce mahkemenin yorumunun benimsenmesi halinde sökme-takma masraflarının karşılanmayacağı bir ürün sorumluluk sigorta poliçesinden söz edilemez. Nitekim bu tür zararlar ayıplı malın neden olduğu zararlar değil, ürünün onarımından kaynaklanan zararlardır[918]. Dolayısıyla zaten tam da bu sebeple uygulamada sökme-takma masraflarına ilişkin özel bir hüküm doğmuştur. Mahkemenin yorumu eleştiriye açıktır.

---

915 Bkz. *Travelers Lloyds Ins. Co. v. Cruz Contracting of Texas, LLC*, 2017 WL 5202891 (W.D. Tex. Sept. 7, 2017).

916 **Veitenheimer, Ashley**, "Rip-and-Tear Damages" In Construction: A Roadmap For Coverage Where None Existed?, Kane Russell Coleman Logan PC, 22 Mayıs 2019. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwi8yMSTsoiDAxVk0gIHHViFBR4QFnoECBcQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.krcl.com%2Finsights%2Frip-and-tear-damages-in-construction-a-roadmap-for-coverage-where-none-existed%2Fpdf&usg=AOvVaw1g4f3SzO7Owk6GPXBgu8NX&opi=89978449 ET.16.11.2023

917 Bkz. *Amerisure Mutual Insurance Company v. McMillin Texas Homes, LLC*, No. SA-20-CV-01332-XR, 2022 WL 686727 (W.D. Tex. 8 March 2022). https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/texas/txwdce/5:2020cv01332/1114177/39/

918 *Desert Mountain Properties Ltd. P'ship v. Liberty Mut. Fire Ins. Co.*,225 Ariz. 194, 236 P.3d 421, (Ct. App. 2010), *aff'd*, 226 Ariz. 419, 250 P.3d 196 (2011) tam da bu hususu özetleyen bir karardır. Kararda ürün sorumluluk sigortası değil CGL sigortası bulunmaktadır ancak esas aynıdır. Taraflar arasındaki sigorta sözleşmesi bir dizi evin inşaatı için yapılmıştır. Ev sahipleri evlerine taşındıktan sonra evlerin iç duvarlarında, dış veranda döşemelerinde ve istinat duvarlarında çatlaklar olduğuna dair şikayetlerde bulunmuştur. Yapılan incelemenin ardından evlerin altındaki toprağın inşaat öncesinde düzgün bir şekilde sıkıştırılmadığı tespit edilmiştir. Bu sorunu gidermek için birçok evin içindeki döşemeleri sökmek ve zarar vermek zorunda kalınmıştır. Üst mahkeme, sigorta ettirenin, ne ayıplı bir şekilde sıkıştırılan toprağın onarım masraflarını ne de beton zeminlerin kesilmesiyle ilgili "ulaşma" zararlarının sorumluluk sigortası tarafından tazmin edilebileceği sonucuna varmıştır. Arizona Temyiz Mahkemesi ise öncelikle sigortacının, zemindeki çatlakların onarılmasından kaynaklanan zararlardan olduğu gibi kötü sıkıştırılmış topraktan kaynaklanan zararların onarım masraflarından da sorumlu olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme ayrıca zemini onarmak için gerekli kusursuz mülkün kaldırılması ve onarılması masraflarının ise kötü sıkıştırılmış toprağın kendisinin neden olduğu hasar olarak nitelendirilemeyeceğine, bunların toprağın onarılmasının neden olduğu zararlar olduğuna hükmetmiştir. Aynı yönde bkz. *Lennar Corp v. Great American Ins. Co*.200 S.W.3d 651 (Tex.

4.1.3.4.3. Türk ve Alman Hukukunda

"Bu sigorta teminatı, ayıplı olarak üretilen veya tedarik edilen ürünlerin kurulumu, takılması, döşenmesi veya uygulanmasından kaynaklanan üçüncü kişilere ait yeni ürünlerin ayıplı olması sonucu doğan ve aşağıda listelenen zararlar nedeniyle üçüncü kişiler tarafından ileri sürülen yasal tazminat taleplerini kapsar"[919].

AVB BHV § A3-7.3 (ProdHM § 4.4)'de düzenlenen teminatın konusunu, sigorta ettirenin üretilen veya teslim edilen ayıplı ürünlerinin veya bu ürünleri içeren ayrılabilir ürünlerin kurulması, takılması, döşenmesi veya uygulanması sonucunda oluşan yeni ürünün ayıplı olması nedeniyle üçüncü kişiler tarafından yapılan tazminat talepleri oluşturur[920]. Sökme-takma sebebiyle üçüncü kişilerin uğradıkları bedensel veya malvarlığı zararları ise geleneksel teminat kapsamında korunmaya devam eder[921]. Dolayısıyla bu hüküm ile koruma altına alınan masraflar saf malvarlığı zararından ibarettir.

Diğer hükümlerde olduğu gibi Alman Hukukunda sökme-takma masrafları için de ayrı bir modül düzenlenmiştir. Ancak bu modülde diğer modüllerin aksine daha geniş bir çerçeve çizilmekte, sadece teminatın şartları ve talep edilebilir zarar kalemleri değil aynı zamanda hükme özel düzenlenmiş isteğe bağlı ek teminatlar ve istisnalar da yer almaktadır[922]. Türk uygulamasında ve ÜSSGŞ'de yine bir standart uygulama bulunmadığından, genişletme bu hüküm kapsamında değerlendirilmiştir.

4.1.3.4.3.1. Teminatın Şartları

Sökme-takma teminatı ile sigorta ettirenin ayıplı ürünü ile ayrılabilecek şekilde kurulan, takılan, döşenen veya uygulanan diğer ürünlerin, hatalı üründen ayrılması sırasında meydana gelen saf ekonomik zararlar teminat altına alınmaktadır[923]. Dolayısıyla ilk şart kurulum, takma, döşeme ve uygulama faaliyetlerinin gerçekleşmesidir. Bu işlemler ne ilgili hükümde tanımlanır ne de başka kanunlarda açıklanan, hukuken sabit bir kullanımları vardır. Bu sebeple bu işlemler

App. 2006); *L.P. V. Underwriters at Lloyd's London*, 327 S.W.3d 118 (Tex. 2010). **Lesmes,** https://www.pillsburylaw.com/images/content/9/9/v2/992/ABA-Lesmes-March2013.pdf ET.16.11.2023.

919 Çeviri yazara aittir.

920 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 138; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 101; **Looschelders/Pohlmann /Lenz**, Anhang E, N. 47; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 262.

921 **Späte/Schimikowski/ Schimikowski**, ProdHM, N. 89; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 1.

922 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 136.

923 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 136; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 105.

açıklanırken günlük dil kullanımı esas alınmaktadır[924]. Buna göre; kurulum (*Einbau*), makine parçaları, mobilya veya cihazların fonksiyonel parçalarının özünü kaybetmeksizin örneğin kaynak veya yapıştırıcı yolu ile başka bir üniteye entegre edilmesi, içine yerleştirilmesidir. Ekleme/takma (*Anbringen*), makinelere parça eklenmesi, ataşmanların vidalanması, mobilyaların altına aydınlatma armatürleri veya tekerlek takılması gibi ürünün içine yerleştirilmekten ziyade dışında tutturma veya üstüne yerleştirme olarak ifade edilebilir. Döşeme (*Verlegen*), boru veya kablo gibi ürünlerin binalara veya zemine yerleştirilmesidir. Uygulama (*Auftragen)* ise boya, vernik, sıva gibi her türlü kaplamanın yüzeye uygulanmasıdır[925]. Ancak terimler geniş bir şekilde yorumlanmalıdır. Dolayısıyla hükümde bu dört işlemden özel olarak söz edilmesine rağmen ayrılabilen tüm bağlantılar bu kapsamda değerlendirilebilir[926]. Sözgelimi, sıkıştırma, yırtma, çekme, kazıma, bastırarak çıkarma, gevşetme, çözme, ayarlama, presleme veya yapıştırma gibi işlemlerin tamamı hükmün kapsamında yer alır[927]. Öte yandan bu faaliyetlerin her birinin tek tek gerçekleştirilmesi de gerekmez. Birkaç tane işlem aynı anda gerçekleştirilebilir. Örneğin, bir pencere hazırlanırken tahta çerçeve ve cam birleştirilir. Böylece hem cam çerçeveye yerleştirilmiş (kurulum) hem de pencere ile cam birleştirilmiş (takılma) olur[928].

Fiili veya ekonomik nedenlerle ayrıştırılamayacak bir bağlantının bulunması birleşme, karışma ve işleme genişletmesi ile koruma altına alındığından, burada ürünler arasında mutlaka ayrılabilir bir bağlantının olması beklenir[929]. Ürünlerin ayrılması için büyük bir çaba harcanması gerekse bile ayrıldıklarında işlevlerini getirmeye devam edeceklerse, söz konusu zorluk ayrılamayacakları anlamına gelmez[930]. Ayrılabilirliğin tespiti teminatın kapsamının

---

924 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 106; **Späte/Schimikowski/ Schimikowski**, ProdHM, N. 92; **Looschelders/Pohlmann /Lenz**, Anhang E, N. 50.

925 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 140; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 107; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 92; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.762.

926 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 140; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.789; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 50; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 38.

927 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 106; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.774.

928 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 140; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.789; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 4.

929 **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 139; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 108; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 91; **Looschelders/Pohlmann /Lenz**, Anhang E, N. 50; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 37; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 4.

930 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 92; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.4 PHB, N. 23.

belirlenmesi açısından önemlidir. Zira birleşme, karışma, işleme teminatı, sökme-takma teminatından farklı olarak üretim maliyetlerinin de karşılandığı daha geniş bir koruma sunar[931].

Sökülen ve yerine takılan parça (ürün) sigorta ettirene ait olabileceği gibi sigorta ettirenin ürününü içeren üçüncü kişilere ait ürünler de olabilir[932]. Sayılan işlemlerin gerçekleştirilmesinin ardından ise yeni, eksiksiz bir ürünün oluşmalıdır[933]. Ancak bunun mutlaka nihai bir ürün olması gerekmez. Ara ürün de olabilir. Taşınır veya taşınmaz olması da önemli değildir[934]. Alman doktrininde, ayrılabilen ve sökme-takma işlemi gerçekleştirilen ürünlerin, ürün için esas teşkil etmeyen-zaruri olmayan bileşenler veya aksesuarlar oldukları ileri sürülmektedir[935].

Teminatın doğabilmesi için gereken son şart ise oluşan bu yeni ürünün sigorta ettirenin ürünü sebebiyle ayıplı hale gelmesidir. Sökme-takmadan kaynaklanan masrafların karşılanabilmesi için ayıp şüphesinin yeterli olup olmadığı hususu ise Alman doktrininde tartışmalıdır. Doktrindeki baskın görüşe göre[936], ayıp şüphesinin varlığı sökme-takma masraflarının karşılanması için yeterli değildir, mutlaka gerçek bir ayıbın varlığı gerekir. Buna karşın azınlıkta kalan görüş[937], burada önemli olanın üründeki ayıbın giderilmiş olması olduğundan ayıp şüphesinin ortadan kaldırılmasının, ayıbın ortadan kaldırılması anlamına gelebileceğini ileri sürmektedir[938].

İlave işlemler için yapılan hazırlık çalışmaları ise sökme-takma olarak değerlendirilmez. Örneğin, sigorta ettiren tarafından tedarik edilen filtrenin, makine sistemine takılması sırasında takma işlemini kolaylaştırmak amacıyla makineye giriş ve çıkış hattı eklenmiştir. Filtrenin

---

931 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 91. Sigorta ettirenin müşterisinin tesislerinde kurulan ayıplı bilgisayar dosyaları veya yazılımları tedarik ettiği durumlarda ise söz konusu klasik bir kurulum olmayacağından, ilgili zararların sökme-takma masrafları kapsamına girip girmeyeceği şüphelidir. **Thürmann/Kettler**, s. 163; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 265.

932 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 94; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 49; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 38a; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 3; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 265.

933 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 93; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 141.

934 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 93; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 38. Sigorta ettirene ait bu hatalı ürünlerin ise mutlaka diğer bir ürüne monte edilmeleri, takılmaları ve benzeri işlemler gerektiğinden, yapay vücut parçaları, kalp pilleri veya implantların değiştirilmesinin sökme-takma masrafları içerisinde yer almaz. Ancak kalp pilinin yerleştirildiği yeni bir ürün varsa ve bu ürün pil sebebiyle ayıplı hale gelmişse ancak o zaman teminatın kapsamı içerisine girebilir. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 109. Aksi yönde bkz. **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 5.

935 Terim olarak BGB § 97 esas alınmaktadır. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 114.

936 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 142; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 94; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 48; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 38; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 3.

937 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 117.

938 Ürün sorumluluk sigortasında ayıp şüphesine ilişkin detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, § 2, II, B, 6.

makineye takılmadan önce ayıplı olduğu anlaşılmışsa, burada kurulum veya takılım yolu ile oluşturulmuş yeni bir ürün bulunmadığından, eklerin çıkartılması da teminat kapsamında bir zarar olarak değerlendirilmeyecektir[939].

4.1.3.4.3.2. Teminat Altındaki Zarar Kalemleri

AVB BHV § A3-7.3.2 (ProdHM § 4.4.2) uyarınca sınırlı sayı ilkesi gereği yalnızca aşağıda listelenen tazminat talepleri teminat altındadır. Hüküm şöyledir;

"*Yalnızca aşağıdakilerden kaynaklanan tazminat talepleri teminat altındadır;*

a) Ayıplı ürünlerin (ancak münferit parçalarının değil) değiştirme masrafları, yani ayıplı ürünlerin tamamının sökülmesi, çıkarılması, kazınması veya ortadan kaldırılması ve onların yerine sigorta ettirene veya üçüncü kişilere ait kusursuz ürünlerin kurulması, takılması, döşenmesi veya uygulanmasına ilişkin masraflar. Ayıplı olmayan ürünlerin veya üçüncü kişilere ait ayıplı olmayan ürünlerin sonradan ve yeniden teslimine ilişkin masraflar sigorta kapsamı dışındadır.

b) Sigortalının ilk (asıl) teslimatının yerine getirildiği yere yapılanlar hariç olmak üzere, kusursuz ürünlerin veya üçüncü kişilere ait kusursuz ürünlerinin nakliye masrafları. Sigorta ettirenden veya üçüncü kişilerden değişim yerine yapılan doğrudan nakliye masrafları, sigorta ettirenin ilk (asıl) teslimatının yerine getirildiği yerden değişim yerine nakliye masraflarından daha düşükse, sadece doğrudan nakliye masrafları sigortalanır".

Bunlar dışında kalan saf ekonomik zararlar kural olarak Alman ürün sorumluluk sigortası teminatı içerisinde yer almaz. Ancak pek tabii tarafların aralarında farklı zararlar kalemlerinin teminat altına alınacağına karar vermeleri mümkündür. Nitekim Türk uygulamasında da hükmün birebir uygulanması mümkün olduğu gibi tamamen farklı bir hükmün belirlenmesinin veya yalnızca hükmün bir kısmı ile oluşturulmuş sökme-takma genişletmesine yer verilmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır.

Hükmün kapsamına yalnızca sigorta ettirenin müşterisine ait zararları değil aynı zamanda yeni ürün üreticisinin rücu zinciri yoluyla sigorta ettirene ulaşabilecek müşterilerinin zararları da girmektedir[940].

---

939 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 141.

940 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 116; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 95; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 37a.

4.1.3.4.3.2.1. Sökme ve Çıkarma Suretiyle Değişim Masrafları (*Austauschkosten*)

AHB BHV § A3-7.3.2a) (ProdHM §4.4.2.1) uyarınca sökme-takma genişletmesi ile sigorta ettirenin ayıplı ürünlerin tamamının sökülmesi, çıkarılması, kazınması veya ortadan kaldırılması ve onların yerine sigorta ettirene veya üçüncü kişilere ait kusursuz ürünlerin kurulması, takılması, döşenmesi veya uygulanmasına ilişkin saf ekonomik zararlar teminat altına alınmaktadır. Fıkrada söz edilen, sigorta ettirenin ürününün tamamının değiştirilmesine ilişkin masraflardır. Münferit parçaların değiştirilmesine ilişkin masraflar bu kapsamda korunmaz[941]. Ürünün bir bütün olarak değiştirilebilmesi için kurulu halde sökülmesi (parçalara ayrılması/demonte edilmesi) gerekiyorsa, bu işlem de bu hüküm ile koruma altındadır[942].

Değişim ile anlaşılması gereken hükümde de açıkça ifade edildiği üzere ürünün sökülmesi, çıkartılması, kazınması veya ortadan kaldırılması ve yerine sigortalıya veya üçüncü kişiye ait ayıplı olmayan ürünün kurulması, takılması, döşenmesi veya uygulanmasıdır. Görüldüğü üzere hükümde çift yönlü terimler kullanılmaktadır. Bunlar; "sökme-takma (*Ausbauen/Einbauen, dismantling/installing*), çıkarma-kurulma (*Abnehmen/Anbringen, detaching/attaching)* kazıma-döşeme (*Freilegen/Verlegen, exposing/laying*) ve kaldırma-uygulama (*Entfernen/Auftragen, removing/applying*) şeklinde sıralanabilir[943]. Terimler geniş yorumlanmalıdır[944]. Mutlaka birbirlerine karşılık gelecek şekilde uygulanmaları da gerekmez. Ancak çift yönlü uygulanmalarının gerekip gerekmediği sorusu tartışmalıdır. Daha açık ifade etmek gerekirse, sökülen ürünün yerine yenisi takılmaması (sadece sökme işlemi) veya ayıplı ürün sökülmeden üzerine yenisinin takılması (sadece takma işlemi) gibi hallerde doğan masrafların teminat altında olup olmadığına ilişkin doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. İlk görüşe göre[945], tek yönlü uygulama sebebiyle doğan zararlar bu kapsamda korunmaz çünkü

---

941 Bunun için tarafların ileride değinilecek özel bir anlaşma yapmaları gerekir (ProdHM § 4.4.5-4.4.6). **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 146; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 97; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 120-121; **Looschelders/Pohlmann /Lenz**, Anhang E, N. 54; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 40-40a; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 280; **Taeger, Jürgen/Pohle, Jan/Koch, Robert**, Computerrechts-Handbuch, Münih 2022, Teil 12, § 122, N. 38.

942 **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 151; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 110.

943 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 147; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 40. Görüldüğü üzere esasında hepsi bir tür sökme ve bir tür takma işleminden ibarettir. Ancak bu işlemlerin tekrar işleme veya parça değişiminin bir parçası olmamaları gerekir. **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 150.

944 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 151; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 40; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 5. Ancak doktrinde teminatta boşluk doğmaması adına sigorta ettirenin işlemlerinin gerekli terimler kullanarak detaylıca yazılmasında fayda olduğunu ileri sürenler yazarlar da bulunmaktadır. Bkz. **Littbarski,** Ziff. 4, N. 168; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 284.

945 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 111.

hüküm açıkça çift yönlü uygulamayı gerektirmektedir. Örneğin, yüklenici ayıplı çatı kaplama membranlarını sökmeden üzerine yeni çatı kaplama membranlarını döşemişse, döşeme masraflarına ilişkin talep teminat altında değildir. Buna karşın diğer görüş, sigorta teminatının daha pahalı olan ürünün komple değişimini karşılıyorken, sadece takmak veya sadece çıkarmak gibi daha ucuz olan çözümü karşılamayacağını ileri sürmenin doğru bir yaklaşım olmadığını kabul eder[946].

Takılan ürünün sökülen üründen farklı olmasının gerekip gerekmediği ise başka bir tartışma konusudur. Bir görüşe göre, takılan ürünün sökülen üründen farklı olması gerekmez. Söküldükten sonra onarılan ürünün geri takılmasında teminat açısından bir beis yoktur[947]. Buna karşın diğer görüş, takılan ürünün mutlaka yeni bir ürün olması gerektiğini savunur[948]. Bu, çıkarılan eski ürünün geliştirilmiş bir sürümü de olabilir[949]. Ancak sökülen ürünün elden çıkarılma veya imha masrafları sökme-takma genişletmesi kapsamında karşılanmadığından, sigorta ettirenin ayıplı ürününün sökülüp tamir edilmesi ve geri yerine takılması teminat kapsamında değildir[950].

Kanaatimizce bu sorunun çözümüne yukarıda ele alınan ayıp şüphesi tartışması ile bir arada değerlendirme yapılarak ulaşılabilir. Zira bize göre ayıp şüphesi ile ilgili tartışmanın temelinde sökme-takma sonucunda oluşacak ürünün yepyeni bir ürün olmasının gerekip gerekmediği sorusu yatar. Her ne kadar modüllerin girişinde ayıp şüphesinin ek teminatların uygulanabilmesi için yeterli olmadığı ve mutlaka gerçek bir ayıptan söz edilmesi gerektiği ifade ediliyor olsa da hükmün taraflarca değiştirilmesi oldukça kolay olacağından (doğuracağı boşluklar ve uyuşmazlıklar göz ardı edilerek) kanaatimizce bu soruların çözümü için başka bir gerekçe gerekmektedir. Bu da bize göre, sökme-takma sonucunda ortaya çıkan ürünün niteliğidir. Eğer sökme-takma sonrası ortaya çıkacak ürünün kusursuz bir ürün olması yeterli ise o halde sigortalının ayıplı ürününün onarılarak yerine geri takılması sebebiyle doğan zararların da teminat altında olduğu kabul edilmelidir. Bu da bizi sigortalının ürününün ayıplı olduğundan şüphelenildiği hallerde yapılan sökme ve aynısını geri takma işleminin hükmü

946 **Thürmann/Kettler**, s. 143.

947 **Thürmann/Kettler**, s. 144; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 6; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 111; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 40. Nitekim bu sebeple sigorta ettirenin ürünündeki ayıp şüphesinin de teminat kapsamında olduğu, ayıp şüphesiyle çıkarılan ürünün ayıplı olmadığı anlaşılarak geri yerine takılmasının ürünü ayıptan ari kılmak anlamına geldiği ifade edilmektedir. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 117.

948 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 155; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 10.

949 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.4, N. 131; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 6.

950 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 155; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 10.

tetiklemek için yeterli olduğu sonucuna götürür. Bu durumda sökme-takma sonucu oluşacak ürünün ayıptan ari olması yeterlidir. O halde özet olarak bu görüşe göre, sökme-takma işlemi sonrası doğacak ürünün "yepyeni" olması gerekmediğinden, ürün gerçekten ayıplı olmasa dahi ayıp şüphesi ile sökülüp takılması ürünü ayıptan ari hale getirmek için yeterlidir ve bu sebeple doğan saf ekonomik zararlar sökme-takma teminatı altındadır. Buna karşın sökme-takma sonrası ortaya çıkacak ürünün kusursuz bir ürün olması tek başına yeterli değilse, bu ürünün aynı zamanda mutlaka yepyeni bir ürün olması gerekiyorsa, varılacak sonuç değişir. Bu durumda sigorta ettirenin ayıplı ürününün çıkartılıp, ayıptan ari hale getirilerek tekrar takılması yeni ürünü kusursuz hale getirir ama onu yepyeni yapmaz. Dolayısıyla bu kabulde sökme işleminin ardından takılacak ürünün mutlaka yeni bir ürün olması gerekir ki sonucunda oluşacak ürün yepyeni olsun. Ayrıca onarım masraflarını da göz ardı etmemek gerekir. Onarım masrafları işbu modül altında koruma altına alınmadığından ve Alman sisteminde bir zarar sadece bir modül altında tazmin edilebileceğinden, onarım masrafları hüküm taraflarca özel olarak değiştirilmediği müddetçe sökme-takma kapsamında yer almaz. Aynı şekilde Türk sigorta uygulamasında da sökme-takma genişletmesi ile onarım masrafları karşılanmamaktadır. O halde her ne kadar ilk bakışta onarılmış ürünün takılması sigorta ettiren ve dolayısıyla sigortacı açısından daha ucuza mal olacak gibi görünüyorsa da uzun vadede lehe sonuçlanmayacağı sonucuna varılabilir. Bu durumda kanaatimizce makul olan sökme-takma teminatının uygulanabilmesi için sökme-takma sonucunda üretilen ürünün yepyeni bir ürün olması ve takma işleminde sökülmüş ve onarılmış eski ürünün değil yeni bir ürünün tercih edilmesi gerekmelidir. Sıradan bir ayıp şüphesi ise teminatı tetiklemek için yeterli kabul edilmemeli, ancak bu kural katı bir biçimde de uygulanmamalı, somut olayın özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bu tercih hem Türk hem Alman uygulamasında uzun vadede sigorta ettiren açısından bize göre en makul çözümdür. Ancak Türk sigorta uygulamasında sökme, onarma ve takma masrafının sökme ve yenisini takma masrafından çok daha ucuza mal olacağının sigorta ettiren tarafından sigorta şirketine izah edilmesi halinde, sigorta şirketinin ucuz olan uygulamayı seçeceği ve böylece esasında hüküm onarım masraflarını içermiyor olsa bile ödeme yapabileceği de göz ardı edilmemelidir.

Doktrini meşgul eden bir diğer soru ise ayıplı ürün çıkartılır ve yerine ayıpsız olduğu düşünülen başka bir ürün takılırsa, ancak daha sonra bu takılan ürünün de ayıplı olduğu anlaşılır ve değiştirme işleminin tekrarlanması gerektiği ortaya çıkarsa, hangi değişim

işleminin/işlemlerinin teminat altında olacağıdır[951]. Bu soru doktrinde farklı görüşler çıkmasına neden olmuştur. Görüşlerden ilki, her iki sökme işleminin de sigorta teminatı altında olduğunu ileri sürmektedir. Ancak değişim sonucunda mutlaka kusursuz bir yeni ürün oluşması gerektiğinden yalnızca son takma işlemine ait masraflar teminat altındadır[952]. Diğer görüş ise yalnızca bir değiştirme işlemi sebebiyle uğranılan saf ekonomik zararların sigorta teminatı altına alınabileceğini, bunun da ikinci değişim olduğunu savunur. Zira ancak ikinci değişim ile ayıplı ürün ayıpsız hale getirilebilmiştir[953]. Üçüncü göre ise, ilk değişim sigorta kapsamındadır ancak ikinci değişimin kapsam dahiline olabilmesi için yeni takılan ürünün de ayıplı olduğunun kanıtlanması gerekir[954].

Bu tartışma kanaatimizce teminat altına alınan işlemlerin çift yönlü uygulanıp uygulanmayacağı hususu ile doğrudan ilişkilidir. Eğer bu işlemlerin çift yönlü uygulanmasının gerekmediği görüşü kabul edilirse, tek yönlü uygulama neticesinde doğan saf ekonomik zararlar teminat altında olmalıdır. Bu durumda, yukarıdaki tartışmaya konu olan örnekte her bir sökme ve her bir takma işleminin kendi içerisinde şartları sağlayıp sağlamadığı ayrı ayrı değerlendirilmeli ve sonuç olarak iki sökme ve ürünün ayıpsız hale gelmesini sağlayan son takma işleminin teminat altında olduğu kabul edilmelidir. Buna karşın eğer söz konusu işlemlerin mutlaka çift yönlü uygulanması gerektiği kabul edilirse, değişimlerin her birinin kendi içerisinde değerlendirilmelidir. Bu halde yukarıdaki örnekte teminat altına alınan ikinci değişim olur. Zira ilk değişim sonrasında kusursuz bir yeni ürün oluşmamış, bu sonuca ancak ikinci değişim sonrası ulaşılmıştır. Ayrıca hükmün lafzı da bu görüşü destekler niteliktedir. Hükümde açıkça sökülüp takılarak değiştirilen ürün sebebiyle doğan saf ekonomik zararlarından söz edilmektedir. Nitekim hükmün ismi dahi sökme-takmadır. Türk sigorta uygulamasında ise sigorta şirketlerinin yapılacak bu işlem öncesinde tek yönlü uygulamanın daha ucuza mal olacağına dair bilgilendirilirse tek yönlü uygulama neticesinde doğacak masrafları sökme-takma kapsamında ödemeyi kabul etmektedir.

Değişim masrafları ayıplı ürünün ilk kurulum masrafları değildir. Ayıplı ürün ile kusursuz olan yenisinin değişiminden kaynaklanan saf ekonomik zararlardır. Bunun içerisine öncelikle işçilik masrafları girer. Kurulum personeline ait seyahat giderleri, fazla mesai

951 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 152; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 122; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 40b; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 7.

952 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 103.

953 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 152; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 122; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 40b; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 7.

954 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 109.

primleri, konaklama ve sefer masrafları bu kapsamdadır. Bunların dışında değişimin gerçekleştirilebilmesi için gereken montaj masrafları, değişimin bir parçası olarak değiştirilmesi gereken somun ve cıvataları, işlemi gerçekleştirebilmek için gereken özel alet edevat veya tamir takımlarını veya yine değişim için boşaltılması ve yeniden doldurulması gereken yağ ve diğer yardımcı malzemelere ilişkin masrafları da içerir. Ayrıca, gerekli özen gösterilmesine rağmen değiştirme sırasında bazı parça veya ürünlerin zarar görmesi önlenemiyorsa, bu zarar gören ürün veya parçaların değiştirme masrafı da teminat altındadır[955]. Örneğin, gömülü boruları değiştirirken sıva ve boyanın hasar görmesi; iletken devre kartlarına monte edilmiş arızalı kondansatörleri değiştirirken, kusursuz diğer bileşenlerin zarar görmesi ve değiştirilmelerinin gerekmesi böyledir[956]. Esasında bu mala gelen bir zarardır ama üretilen veya tedarik edilen üründeki ayıp sebebiyle meydana gelmediğinden kural olarak geleneksel ürün sorumluluk sigortası teminatı altında yer almaz. Sökme-takma işleminin kendisinden kaynaklandığı için de ancak bu hüküm ile sigortacı tarafından karşılanabilir[957].

Öte yandan malın değeri ve ayrıca paketleme, gümrük vergileri ve benzeri gibi ek maliyetler[958], onarım[959] ve imha masrafları[960] ise teminatın kapsamı dışındadır[961]. Sökme-takma masraflarının karşılanabilmesi için yeni ürünün ayıplı olması gerektiğinden, seri olarak üretilen ürünlerin ayıplı olup olmadığına dair yapılacak kontrole ilişkin masraflar da teminat altında değildir. Zira bunlar değişime değil ileride oluşabilecek zararı önlemeye ilişkin masraflardır[962]. Buna karşın bu masraflar ayıplı ürünün yerinin tespit edilmesi için yapılıyorsa, bu defa işlem zararı önlemek için değil değiştirme için gerçekleştirildiğinden yapılan masraf koruma altında olacaktır[963].

---

955 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 154-156; **Späte/Schimikowski/ Schimikowski**, ProdHM, N. 104; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 6-9; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 276-277; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.850; **Littbarski**, ProdHM Ziff. 4, N. 231; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 54; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 120.

956 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 154.

957 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 104.

958 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 153.

959 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 107; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 40.

960 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 40b; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 7; **Thürmann/Kettler**, s. 145.

961 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 145; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 107; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 40b; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 285.

962 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 106; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 9; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 278.

963 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 106.

Sökme-takma genişletmesi ile teminat altına alınmayan bir diğer zarar kalemi ise sökme ve takma işlemleri sırasında, bu sebeple yaşanan üretimin durması, bunun sonucunda ortaya çıkan üretim kaybı ve kâr kaybından kaynaklanan zararlardır. Hükme özel olarak açıkça dahil edilmediği sürece üretim kaybı ve iş kesintisi gibi dolaylı zararlar genişletmeler kapsamında karşılanmaz[964]. Buna karşın ayıplı bir ürünün çıkarılması ve yerine kusursuz bir ürünün takılması için bir sistemin kapatılması gerekiyorsa ve bu durum üretimin durmasına neden oluyorsa, doğan üretim zararı sökme-takma işleminin gerekli ve doğrudan bir sonucu olabilir. Doktrinde, ayıpların giderilmesi sırasında yaşanan iş kesintisinin doğrudan bir zarar oluşturması halinde, ortaya çıkan masrafların da teminata dahil olması gerektiği, aksi bir anlayışın hükmün lafzından çıkartılamayacağı haklı olarak savunulmaktadır[965].

Geri çağırma masrafları da genişletme kapsamında yer almaz. Örneğin, ocak başlıkları için elektrik motorları üreten sigorta ettiren, motorları ocak başlığı üreticisine satmış ve müşterisi başlıkların kısa devre riski ve buna bağlı yangın tehlikesi nedeniyle bir geri çağırma kampanyası başlatmışsa, burada iki tür saf ekonomik zarar gündeme gelebilir. Bunlardan biri değişim masrafları diğeri ise geri çağırma masraflarıdır. Bu kampanya kapsamında değiştirilecek elektrik motorlarına ilişkin masraflar sökme-takma teminatı altındadır. Ancak ürün sorumluluk sigortası geri çağırma masraflarını karşılamadığından bunun için ayrıca kararlaştırılacak bir geri çağırma mali sorumluluk sigortası poliçesi yapılması gerekecektir[966].

4.1.3.4.3.2.2. Nakliye Masrafları

AVB BHV § A3-7.3.2 b) uyarınca sigortalının ayıplı ürününü ayıpsız hale getirmek için yapılacak sökme-takma işlemi için gereken kusursuz ürünün nakliyesi de sigortacı tarafından karşılanır. Taraflar arasında yapılan ilk nakliye masrafları ise bu kapsamda korunmaz[967].

Burada karşılanan ayıplı ürün yerine takılacak, uygulanacak veya kurulacak kusursuz ürünün nakliye masraflarıdır. Nakledilen yeni kusursuz ürün sigortalıya ait olabileceği gibi, üçüncü kişilere de ait olabilir[968]. Nitekim uygulamada kusursuz ürünün genellikle başka yerden tedarik edildiği görülmektedir. Bu da taşımanın, eski yolun dışında başka bir nakliye yolu

964 **Späte/Schimikowski/ Schimikowski**, ProdHM, N. 105; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 232; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 282.
965 **Späte/Schimikowski/ Schimikowski**, ProdHM, N. 105.
966 **Taeger/Pohle/Koch**, ComputerR-HdB, Teil 12, § 122, N. 36.
967 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 129; **Späte/Schimikowski/ Schimikowski**, ProdHM, N. 108; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 41; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 286.
968 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 157.

üzerinden yapılmasına ve dolayısıyla ilk nakliye işleminden farklı bedelde bir nakliye masrafı doğmasına yol açar. İşte ilk gönderim yerinden başka bir yerden gönderilen kusursuz ürünün yeni gönderim masrafları da sökme-takma teminatı ile koruma altındadır[969]. Sökülen veya çıkartılan ayıplı ürünün sigorta ettirene geri gönderilmesi ise bu kapsamda yer almaz[970]. Bunun için ancak sigorta ettirene ait ayıplı ürünün onarılmasının veya yeniden işlenmesinin ardından çıkarıldığı yeni ürüne geri takılacak olması gerekir[971].

Söz konusu teminat, kusursuz ürünün bulunduğu yerden ayıplı ürün ile değiştirileceği yere taşınmasını karşılar. Şayet sigorta ettirenden veya üçüncü kişiden ifa yerine yapılan doğrudan nakliye giderleri, ilk (orijinal) ifa yerinden değişimin yapılacağı yere olan nakliye giderlerinden daha pahalı ise sigortacı doğrudan nakliye gerçekleşmiş olsa bile yalnızca ucuz olan nakliye giderini karşılar[972]. Bu hesap yapılırken, ayıplı ürünün monte edildiği ürünün bulunduğu yer değil, sigortalının ürününü ilk başta teslim ettiği ifa yeri esas alınır[973]. Örneğin, sigorta ettiren tarafından Bursa'da üretilen kapı kolları İstanbul'daki müşteriye satılıyor ve müşteri de bu bileşen ürünleri Konya'daki bir inşaatta kullanıyor olabilir. Konya'daki ayıplı kapı kollarının sökülüp-takılması için Bursa'dan getirilecek yeni kapı kollarına ilişkin nakliye masraflarının teminat altında olup olmadığının tespit edilebilmek amacıyla bir değerlendirme yapılır. Bu değerlendirme, İstanbul'dan Konya'ya yapılacak nakliye ile Bursa'dan Konya'ya yapılacak nakliye masrafları kıyaslanmasından ibarettir. Nakliye işlemi Bursa'dan Konya'ya gerçekleşecek olsa bile sigortacı daha ucuz olan nakliyeyi karşılar. Bursa'dan İstanbul'a yapılmış olan ilk nakliye masrafları ise bu kapsamda korunan türden bir masraf kalemi teşkil etmemektedir.

Nakliye masraflarının içerisine, fiili nakliye masraflarına ek olarak, gümrük vergileri, yükleme masrafları, liman, kanal ve köprü ücretleri, pilotaj ücretleri ve posta ücreti gibi yan giderler de girer. Nakliye veya değişim yerine yapılacak taşıma için özel ambalaj gerekiyorsa ambalaj masrafları da içerisine dahildir. Buna, sızdırmaz kap veya deniz taşımacılığı için tuzlu

969 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 158; **Späte/Schimikowski/ Schimikowski**, ProdHM, N. 108.
970 **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 11.
971 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 160.
972 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 159; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 108; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 41; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 11; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 286; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 131-133.
973 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 162.

su geçirmez ambalaj örnek olarak gösterilebilir[974]. Ürünün içerisinde sunulduğu ambalaj ise edimin ifasının bir parçası olduğundan koruma içerisinde yer almayacaktır[975].

Son olarak bahsi geçen bu teminatın taraflar arasında kararlaştırılan ifa yerinin örneğin götürülecek borç olarak kararlaştırılması halinde söz konusu olacağı eklenmelidir. Zira götürülecek borçta, yükümlülüğün niteliği aksini göstermedikçe ifa yeri, borçlunun sözleşmenin kurulduğu tarihte ticarî işletmesinin bulunduğu yerdir. Aranılacak borçlarda ise ürün sigorta ettirenin işyerinden teslim alınacağından, bu halde karşılanacak bir nakliye masrafından söz edilemeyecektir[976].

4.1.3.4.3.3. Teminatın Dışında Kalan Zarar Kalemleri

Sökme-takma genişletmesi kapsamından açıkça çıkarılan zarar kalemlerine ilişkin fıkra şu şekilde düzenlenmektedir[977]; "*Aşağıdaki durumlarda sigorta teminatı yoktur;*

a) Sigorta ettiren ayıplı ürünleri kendisi kurmuş veya monte etmiş ya da kendi adına, hesabına veya yönetimi altında kurdurmuş veya monte ettirmişse; (Sigorta ettirenin ayıbın kurulum, montaj veya montaj yönetiminden değil, yalnızca üretim veya teslimattan kaynaklandığını ispatlaması halinde bu hüküm uygulanmaz);

b) Yukarıdaki hükümlerde alınan ayıp giderme önlemlerinin motorlu taşıtların, raylı taşıtların veya deniz taşıtlarının parçaları, aksesuarları veya donanımları ile ilgili olduğu durumlarda; (Bu ürünlerin sigorta ettiren veya sigorta ettirenin yetkilendirdiği üçüncü kişiler tarafından teslim edildikleri sırada motorlu taşıtların, raylı taşıtların veya deniz taşıtlarının yapımı veya bunlara monte edilmesi için tasarlandıklarının açıkça anlaşılıyor olduğu müddetçe)".

4.1.3.4.3.3.1. Ürünün Montajının Sigorta Ettiren Tarafından Yapılması

974 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 161; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 130; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 109; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 41; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 286.

975 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 161.

976 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 131; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 11.

977 AVB BHV § A3-7.3.4 a) (ProdHM § 4.4.4.1) hükmünün çevirisi yazara aittir.

Sigorta ettiren, ayıplı ürünleri kendisi kurmuş, monte etmiş veya kendi adına, hesabına veya talimatı altında kurdurmuş veya monte ettirmişse sökme-takmadan kaynaklanan masraflar sökme-takma genişletmesi teminatı altında değildir[978].

Bu durumda doğan zararların teminat kapsamı dışında tutulabilmesi için sigorta ettirenin ilgili montaj veya kurulum işleminin yöneticisi olması gerekir. Sigorta ettirenin müşterisi veya müşterisi tarafından görevlendirilen kişilerin montaj esnasında denetim veya danışman sıfatıyla bulunması yönetim anlamına gelmemektedir. Ayrıca sigorta ettiren, zararın kurulum veya montajdan değil, orijinal üretim veya teslimat sırasındaki bir ayıptan kaynaklandığını ispat ederek de sorumluluğun teminat altına alınmasını sağlayabilir. Dolayısıyla ayıbın ve dolayısıyla zararın kurulum, montaj veya montaj yönetiminden değil, münhasıran imalattan veya teslimattan kaynaklandığını ispat yükü açıkça sigorta ettirene aittir[979]. Ancak bu ispatı yapmak her zaman kolay olmayabilir. Örneğin, sigorta ettiren imal ettiği flanşları müşterisinin borularına monte eder. Ancak ilerleyen zamanlarda flanş sızdırır, boru içindeki madde dışarı çıkar. Bu sebeple flanşın contası bozulur ve flanşın bitişik dış yüzeylerinde hasarlar oluşursa, bu aşamadan sonra flanşın montajının doğru yapılıp yapılmadığını belirlemek mümkün olmaz. Artık ayıbın üretimden mi yoksa montajdan mı kaynaklandığı sorusunun cevabı belirsizdir. Bu gibi hallerde Alman doktrininde yazarlar, ayıplı flanşın hattan çıkarılması ve yeniden takılmasına ilişkin masrafların teminat kapsamı dışında tutulması gerektiğini ileri sürmektedir. Ayıbın montajdan kaynaklandığı ispatlanamıyor olsa dahi en azından ayıbın varlığına katkıda bulunması beklenir[980].

4.1.3.4.3.3.2. Motorlu Taşıtlar, Raylı Taşıtlar, Deniz ve Hava Taşıtları

Hükümde motorlu taşıtlar, raylı taşıtlar ve deniz taşıtların parçalarını, aksesuarlarını veya ekipmanlarını sökme-takma teminatı kapsamı dışında bırakılmaktadır[981]. Bunun en

978 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 168-169; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 141; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 111; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 289; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 43a; **Thürmann/Kettler**, s. 162.

979 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 112; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 168-170; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 141-142; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 13; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 43a; **Thürmann/Kettler**, s. 162; **Nickel/Nickel-Fiedle**r, Ziff. 4.4 PHB, N. 131; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 289.

980 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 170; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 141-142; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 13; **Thürmann/Kettler**, s. 163.

981 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 171; **Thürmann/Kettler**, s. 163; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 264; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 113; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 13; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 43b; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 290; **Bechler, Sebastian,** Produkthaftpflichtversicherung: Aus- und Einbaukosten, 2010, s. 47.

önemli sebebi, bu tür araçların, karmaşık yapıda olmaları, ihtiyaç duydukları güvenlik gereklilikleri ve bulundukları yerin bölgesel olarak sınırlandırılmaması gibi gerekçelerle bünyelerinde ciddi riskler barındırmalarıdır. Nitekim uygulamada söz konusu türden ürünler üreten veya temin eden sigorta ettirenlere bu tür risklere ilişkin özel düzenlemeler içeren sigorta poliçeleri önerilmektedir. Örneğin motorlu araç tedarikçilerine, sökme-takma masraflarını da içeren motorlu araç geri çağırma sigortası sunulmaktadır[982]. Zira ileride detaylı olarak incelendiği üzere bu taşıtların her biri baskın bir çoğunlukla ürün sorumluluk teminatı kapsamına çıkartılmaktadır[983].

Motorlu taşıtlar, mekanik tahrikli kara taşıtlarıdır; römorklar ve yarı römorklar ile ekskavatör veya buldozer gibi kendinden tahrikli aletler de bu kapsamda değerlendirilir. Raylı taşıtlar mekanik olarak tahrikli olsun veya olmasın her türden raylı taşıtlardır. Dolayısıyla vagonlar veya el arabaları da bu kapsama girer. Deniz taşıtları, kürekli ve yelkenli tekneler, mavnalar ve benzerleri dahil olmak üzere, itici gücü ne olursa olsun su üzerinde çalışan tüm araçlardır. Uzay ve uçak araçları ise zaten özel bir hükümle ürün sorumluluk sigortası teminat dışında bırakılmaktadır[984].

Hüküm bu araçlara ait tüm parçaları, aksesuarları veya donanımı kapsamaktadır. İlgili parçanın araca doğrudan takılması veya hareket fonksiyonu için tasarlanmış olması gerekmez. Önemli olan bu araçlarda kullanılan taşınır bir eşya olmasıdır[985]. Dolayısıyla otomobil araç koltuğu kumaşı, navigasyon sistemi, motor için kullanılan vidalar veya dış cephesi için kullanılan boyalar da bu kapsamda değerlendirilir[986]. Ayrıca söz konusu parçaların bu taşıtlar dışında kullanılamaz olmaları, bir diğer ifade ile söz konusu taşıtlara özgülenmiş olmaları da aranmaz. Örneğin, vida, çivi, conta gibi herhangi başka bir üründe kullanımı mümkün ürünler

---

982 Bu tür poliçelerde sökme-takma masrafları sadece geri çağırma değil aynı zamanda zararı önleme amacıyla yapılması halinde de teminat altına alınmaktadır **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 267-268, 271; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 114; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 173; **Nickel/Nickel-Fiedle**r, Ziff. 4.4 PHB, N. 135; **Thürmann/Kettler**, s. 163; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.823; **Bechler**, s. 47; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 43b.

983 Taşıtlara ilişkin detaylı açıklamalar için istisnalar kısmı incelenebilir. Bkz. Üçüncü Bölüm, § 6, III, N.

984 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 172; **Thürmann/Kettler**, s. 164-165; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.826-828; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 143; **Bechler**, s. 47-48; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 113.

985 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 174; **Thürmann/Kettler**, s. 165; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.830; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 144; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 276, 278; **Bechler**, s. 48, 50; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 113; **Beckmann/Matusche-Beckmann/ Schneider**, § 25, N. 43b. LG Köln VersR 2008, 1201, 1202.

986 **Thürmann/Kettler**, s. 165; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 144; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 278; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 13. Bu tür taşıtların teminat kapsamı dışında bırakılmalarına ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. Üçüncü Bölüm, § 7, III, N.

bu taşıtlarda kullanılmaları ile doğrudan teminat kapsamı dışında kalır[987]. Taşıtların yapımında kullanılmayan örneğin akü şarj cihazları gibi aletler ise parça olarak değerlendirilmemektedir[988].

Ham çelik, kauçuk veya plastik granüller (EPS) gibi saf hammaddelerin akıbeti hakkında ise doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Baskın görüşe göre, eğer bu malzemeler söz konusu araçların yapımı için özel olarak işlenecekse veya doğrudan araca monte edilecekse istisna kapsamında yer almalıdır[989]. Buna karşın araçta kullanma amacı açık olsa bile ham maddenin parça, aksesuar veya ekipman niteliğinde olmadığı gerekçesiyle istisna kapsamında yer almayacağını savunanlar da vardır[990]. Başka bir karşı görüş ise ham çelik işlenerek bir direksiyona dönüştürülecek olsa bile çeliğin üretim aşaması henüz böyle bir amaca işaret etmediğinden istisna kapsamı dışında bırakılması gerektiğini belirtmektedir[991].

Hükümde ayrıca araçlara monte edilen parçalardan kaynaklanan zararların teminat kapsamı dışında bırakılabilmesi için parçaların sözleşmenin karşı tarafınca teslim alındığı sırada listelenen araçların yapımında kullanılacağı veya bu araçlara monte edileceğinin anlaşılıyor olması gerektiği yer almaktadır[992]. Şayet bu kullanım açıkça anlaşılmıyorsa, sökme-takma teminatı bu tür ürünler için koruma sağlamaya devam eder. Esasında burada aranan, sigorta ettirenin söz konusu malların araç tedarik parçaları olduğunun farkında olup olmadığı veya farkında olmasının kendisinden beklenip beklenemeyeceğidir[993]. Dolayısıyla sigorta ettirenin öngörülen amacı fark edebilmiş olması ilk ön koşuldur. Sigorta ettirenin bu kullanımı fark etmemesi ya da edememesi durumunda makul, objektif, ortalama, bilinçli bir sigorta ettirenin aynı durumdan ne sonuç çıkaracağına bakılır. Bu halde sigorta ettirenin konumundaki ortalama derecede dikkatli ve vicdanlı bir tedarikçi için bu amaç açıksa, sigorta ettirenden de

---

987 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 116.

988 **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 278; **Bechler**, s. 49.

989 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.831; **Thürmann/Kettler**, s. 165-166; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 278; **Bechler**, s. 48-49.

990 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 118

991 **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 13.

992 Her ne kadar yapımında kullanılması veya monte edilmesi olarak ifade edilmiş olsa da buradaki ifadeler her türlü birleştirme işlemini içerecek şekilde geniş yorumlanmalıdır. Bkz. **Thürmann/Kettler**, s. 166; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 174; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 145.

993 **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 285; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 118; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.835; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 13; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 291; **Bechler**, s. 51.

söz konusu kullanımı anlaması beklenir ve istisna uygulanır[994]. Her ne kadar somut olayın özellikleri dikkate alınarak karar veriliyor olsa da[995], bu objektif bir kriterdir[996].

Diğer taraftan devir sırasında ürünlerin kullanım amacının zaten biliniyor olması veya sigorta ettirenin kendisinden bu amacı bilmesinin beklenebilecek olması da mümkündür. Bu tür bilgiler genellikle müşterinin işi ve faaliyet alanı, önceki teslimatların kullanımı veya hakkındaki şikayetlerden, alıcı veya müşterilerle yapılan temaslardan elde edilebilir[997]. Ancak bu amacın devir sırasında açık ve belirgin olması gerekir[998]. Çok aşamalı işlemlerde dahi teslim tarihindeki görünüş esas alınır[999]. Örneğin, sigorta ettiren ürettiği vidaları belirli bir amaç olmaksızın bir aracı şirkete satmış ve aracı bayi belirli bir süre depoda bekleyen bu vidaları daha sonra bir motorlu taşıt üreticisine satmışsa, kullanım amacı teslimat sırasında henüz mevcut olmadığından sigorta ettirenin bu amacı bilmesi beklenemez. Dolayısıyla vidalardan kaynaklanan zararlar istisna kapsamında yer almaz[1000]. Buna karşın sigorta ettirenin vidaları sattığı aracı firma, araç endüstrisinde uzmanlaşmış bir aracı veya toptancı ise sonuç tam tersidir[1001]. Doktrinde baskın olarak sigorta ettirenin ihmalkâr davrandığını ileri sürerek hükmünün uygulanmasını engelleyemeyeceği ifade edilmektedir[1002].

Çok yakın tarihte OLG Dresden Yüksek Mahkemesi sökme-takma teminatı dışında kalan bu hale ilişkin olarak, ürünlerin teslim edildiği sırada kullanım amacının açıkça anlaşılıyor olması şartını değerlendirmiştir. Davacı sigorta ettiren, kalıp sertleştirme atölyesi işletmektedir ve davalı sigortacı ile genişletilmiş ürün sorumluluk sigortası akdetmiştir. Bir müşterisi için plazma nitrasyon manşonları üreten sigorta ettiren, bu üretimi müşterisi ile arasındaki sözleşmeye uygun olarak gerçekleştirmemiş ve manşonlar müşterisi tarafından demiryolu bağlantılarına monte edildiğinde, kovanlardaki ayıp sebebiyle makine yağlayıcı

---

994 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 118; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.835; **Thürmann/Kettler**, s. 166-167; **Langheid/Wandt/Thürmann**, §310, N. 175; **Bechler**, s. 51; **Beckmann/Matusche-Beckmann/ Schneider**, § 25, N. 43b.

995 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 175; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 145.

996 **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 285; **Späte/Schimikowski/ Schimikowski**, ProdHM, N. 118; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 13.

997 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 175; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 145; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 291.

998 **Thürmann/Kettler**, s. 166; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 174; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 145; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 281 vd.

999 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 175; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 145.

1000 **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 4.4, N. 13; **Bechler**, s. 51.

1001 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.830; **Bechler**, s. 51.

1002 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.835; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 118; **Bechler**, s. 51. Sigorta ettirenin ürünlerin türüne ve/veya müşterinin faaliyet alanına bağlı olarak kullanım alanını fark etmiş olması şart koşulduğundan, bu görüşü ikna edici olmadığı yönünde bkz. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 145.

kontamine olmuştur. Bu durum, ayıplı manşonların müşterinin tesislerinde sökülmesini ve değiştirilmesini gerektirmiştir. Sigorta şirketi, bu sökme-takma masraflarına ilişkin sigorta ettirene ödeme yapmayı reddetmektedir. Sigorta ettiren, mahkemeye başvurarak sigortacıdan zararı talep etmiş ve ilk derece mahkemesi talebi reddetmiştir. Buna karşın Dresden Yüksek Mahkemesi'ne göre, ProdHM m. 4.4.4.2 uyarınca montaj ve söküm masraflarına ilişkin teminat talebi ancak henüz monte edilmemiş parçaların "teslimat sırasında açıkça demiryolu araçlarına monte edilmek üzere tasarlanmış olması" halinde istisna kapsamına girebilir. Bu istisnanın gerçekleştiğine dair ibraz ve ispat yükümlülüğü sigortacıya aittir. Somut davada sigortacı, teslimat sırasında manşonların demiryolu araçlarına takılacağının açık olduğunu yeterince kanıtlayamamış, davacı ise bilgisinin olmadığını ve bilmesinin kendisinden beklenemeyeceğini yeterli düzeyde gösterebilmiştir. Dolayısıyla Yüksek Mahkeme sigorta ettirenin talebini onaylamış ve sigortacının zararı karşılaması gerektiğine hükmetmiştir[1003].

4.1.3.4.3.4. Parça Değişimi ve Kurulu Durumda Tamir Masraflarını İçeren İsteğe Bağlı Ek Genişletme Hükmü

Sökme-takma teminatı kural olarak yalnızca ayıplı ürünün tamamen değiştirilmesine ilişkin masrafları koruma altına alır. Ancak münferit parçalarının değiştirilmesi veya ürünün onarılmasının, ürünün tamamının değiştirilmesinden çok daha ekonomik olduğu durumlar söz konusu olabilir. Özellikle karmaşık ürünler üreten kişilerin sıklıkla karşılaştıkları bu işlemler sebebiyle doğan zararlara karşı kendilerini teminat altına alabilmeleri için sökme-takma teminatına isteğe bağlı (*fakultativ*) bir ek genişletme hükmünün kararlaştırılması mümkündür[1004]. Hüküm şöyledir[1005];

"Münferit parçaları değiştirmeden doğan sökme-takma ve onarım masrafları (isteğe bağlı)

Sigorta teminatı, taraflar arasında poliçe veya zeyilnamede yapılacak özel bir anlaşma ile aşağıdaki ilave rizikolardan kaynaklanan ve üçüncü kişiler tarafından ileri sürülen tazminat taleplerini içerecek şekilde genişletilebilir:

1003 OLG Dresden, Urteil vom 22. Mai 2018 – 4 U 1579/17 www.juris.de Karar yorumu için bkz. **Fortmann, Michael**, Erstattung von Ein- und Ausbaukosten in der erweiterten Produkthaftpflichtversicherung, jurisPR-VersR 1/2019 Anm. 4. *https://www.juris.de/perma?d=jpr-NLVR000000419*

1004 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 44; **Thürmann/Kettler**, s. 172; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 147; **Taeger/Pohle/Koch**, Computerrechts-Handbuch, Teil 12, § 122, N. 38.

1005 AVB BHV § A3- 7.3.5 hükmünün çevirisi yazara aittir.

a) Sigorta ettirenin, üçüncü kişilerin ürünlerine monte edilen, takılan, döşenen veya uygulanan ürünlerinin ayıplı münferit parçalarının değiştirilmesine ilişkin masraflar (ayıplı parça yerine takılacak kusursuz münferit parçaların teslimatına ilişkin masraflar hariçtir);

b) Sigorta ettirenin ayıplı ürünlerinin kurulu durumdaki onarım masrafları;

c) Sigorta ettirenin, üçüncü kişilerin ürünlerine monte edilmiş, takılmış, döşenmiş veya uygulanmış olan ayıplı ürünleri üzerinde gerçekleştirilen diğer ayıp giderme önlemlerine ait masraflar;

d) a bendi kapsamında ayıplı münferit parçaların değiştirilmesi halinde, sigortalının ilk (orijinal) teslimatının yerine getirildiği yere yapılanlar hariç olmak üzere, sonradan teslim edilen veya yeni teslim edilen münferit parçaların nakliye masrafları için de sigorta teminatı mevcuttur. Sigorta ettirenden değişim yerine yapılan doğrudan nakliye masrafları, sigorta ettirenin orijinal teslimatının yerine getirildiği yerden değişim yerine yapılan nakliye masraflarından daha düşükse, sadece doğrudan nakliye masrafları sigorta teminatı altındadır.

e) A3-7.3.4'te belirtilen istisnalar burada sayılan haller için de geçerlidir".

4.1.3.4.3.4.1. Teminatın Kapsamı

Karmaşık ürün üreten imalatçılar, ürünlerin sistemlerini genellikle ürünü bütünüyle değiştirmeye gerek kalmaksızın ayıplı bileşen değiştirilerek düzeltilebilecek şekilde tasarlamayı tercih etmektedir. Bu tercihin temelinde ticarî hayatta artan dikey entegrasyon yatar. Tedarik zincirinin her bir üyesi farklı bir ürün üretmekte veya hizmet sunmaktadır. Bu ürün ve hizmetlerin ortak bir ihtiyacı yerine getirmek amacıyla birleştirilmelerine ise dikey entegrasyon denir[1006]. Sigortacılar uygulamada artan bu ihtiyaca kayıtsız kalmayarak, faaliyet alanı uygun olan sigorta ettirenlere sökme-takma teminatına ek olarak işbu genişletme hükmünü sunmaktadır[1007].

Söz konusu ek genişletme hükmünün önkoşulu sigorta ettirenin ürünlerinin üçüncü kişilere ait işlenmiş ürünlere takılmış, birleştirilmiş, döşenmiş veya uygulanmış olmasıdır. Bir diğer ifade ile sigortalının ürününün yeni üründen bağımsız, ondan ayrılabilen ancak yine de

---

1006 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 180.

1007 **Späte/Schimikowski/ Schimikowski**, ProdHM, N. 122; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 180. İlgili üretim alanında faaliyet gösteren sigorta ettirenlerin bu ek genişletme hükmünü kabul edilmiş sayılmaları gerektiği yönünde kanaatimizce eleştiriye açık bir görüş için bkz. **Nickel/Nickel-Fiedle**r, Ziff. 4.4 PHB, N. 156.

onunla bağlantılı ayıplı bir parçası olması gerekir[1008]. Kara, deniz, hava ve raylı taşıtlara ilişkin masraflar bu kısım için de teminat dışında kalmaktadır[1009].

4.1.3.4.3.4.2. Teminat Altına Alınan Zarar Kalemleri

Bu hüküm ile kural olarak üç farklı parça ve değişim masrafı teminat altına alınabilir. Bunlar; ayıbın parça değişikliği ileri giderilmesi, ayıbın başka önlemlerle giderilmesi ve ürünün kurulu durumda iken tamir edilmesidir[1010]. Standart bir sökme-takma genişletmesi içinde yer almayan bu masraf kalemleri, işbu ek genişletme hükmü ile teminat içerisine girmiş olur. Masraflara ilişkin talepler doğrudan sigorta ettirenin sözleşme ilişkisi içerisinde olduğu taraf tarafından ileri sürülebileceği gibi alıcının ürünü yeniden satması durumunda üçünü kişiler tarafından da ileri sürülebilir[1011]. Öte yandan hükme yeni masraf kalemlerinin eklenmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır.

Teminat altındaki ilk zarar kalemi; münferit parçaların değiştirmesine ilişkin masraflardır. Burada koruma altına alınan, sigorta ettirene ait ayıplı ürünlerin, üçüncü kişilere ait yeni ürünlere monte edilmesi, takılması, döşenmesi veya uygulanmasının ardından ayıplı hale gelen ürünlerin münferit parça değişimi ile ayıbının giderilmesi masraflarıdır[1012]. Dolayısıyla masraflar onarıma değil, değişim işlemine aittir. Bu değişim için gereken tüm masraflar ise teminat altındadır[1013].

Teminatın uygulanabilmesi için öncelikle sigorta ettirenin ayıplı ürününün montaj veya benzeri yöntemler ile yeni bir ürüne bağlanmış olması gerekir[1014]. Bu bağlantı değişim sırasında da mevcudiyetini korumalıdır. Ayıbın, ürün henüz kurulmadan tespit edilmesi durumunda teminat kapsamındaki bir zarardan söz edilemez[1015]. Değişim işlemi, sigorta ettirenin ürünü

1008 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 181.
1009 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 44.
1010 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 180; **Späte/Schimikowski/Schimikowski**, ProdHM, N. 122; **Taeger/Pohle/Koch**, Computerrechts-Handbuch, Teil 12, § 122, N. 38.
1011 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 180, 184.
1012 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 148; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 185; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 44a; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 123.
1013 **Späte/Schimikowski/ Schimikowski**, ProdHM, N. 123-124.
1014 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 148; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 185; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 44a; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 123.
1015 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 185; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 44a.

parçalara ayrılmadan ve işlenmiş yeni üründen çıkarılmadan gerçekleştirilmelidir[1016]. Değişim sonrası takılacak yeni parçanın ise mutlaka sigorta ettiren tarafından tedarik edilmesi gerekmez. Ayıplı parçanın sigorta ettirene ait olması yeterlidir[1017]. Ancak yine de uygulamada değiştirilecek parçanın yalnızca sigorta ettirenden temin edilebildiği durumlara sıklıkla rastlanmaktadır. Bu sebeple hükümde ayrıca nakliye masraflarından söz edilmiş, yeni ve kusursuz yedek parçanın nakliye masraflarına sigorta ettirenin katlanması gerektiği eklenmiştir[1018]. Ancak sigorta ettirenden değiştirme yerine yapılan doğrudan nakliye masrafları, sigorta ettirenin ilk teslimatının yerine getirildiği yerden değiştirme yerine yapılan nakliye masraflarından daha düşükse, sigortacı yalnızca doğrudan nakliye masraflarını karşılar[1019].

Koruma altına alınan diğer zarar kalemi ise kurulu durumdaki ayıplı ürünlerin tamir masraflarıdır. Burada da tamir edilen ürün, yeni ürün ile bağlantılıdır ancak bir önceki kalemde olduğu gibi münferit parçaların değiştirilmesi ile karakterize edilemeyen bir tamirattan söz edilmektedir[1020]. Kurulu durumda yapılacak tamir, geniş yorumlanması gereken bir kavramdır[1021]. Örneğin, kaynak, lehimleme gibi parça çıkarmadan yapılan yeniden işleme veya vidaları sıkıştırmak suretiyle gevşeyen bağlantıların sıkıştırılması gibi yapılan işlemler de tamirat içerisine girer. Burada önemli olan ürünün bu işlem sonucunda kusursuz hale gelmesidir. Bu sebeple başarısız olan onarım girişimleri teminat içerisine girmez[1022]. Tamirat yapıldıktan sonra ürünün tamir edilerek kusursuz hale gelemeyeceği veya beklenenin aksine ürünün tamamının değiştirilmesinin gerektiği anlaşılması halinde ise yine sigorta şirketinin tamirat masraflarına katlanması beklenmemelidir. Ancak somut olayda tamire teşebbüs edilmesi dışında sonucun tespiti mümkün değilse, ilgili masrafların sigorta teminatı altında olduğu ileri sürülebilir[1023].

1016 Eğer ayıplı parça yeni üründen sökülerek çıkartılabiliyorsa klasik sökme-takma teminatı uygulanır. Ancak sökülmeden, kurulu halde iken çıkartılıp değiştirilebiliyorsa işbu ek teminattan söz edilir. **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 185.

1017 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 186; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 44a; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 124; **Nickel/Nickel-Fiedle**r, Ziff. 4.4 PHB, N. 157.

1018 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 186; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 44a.

1019 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 148.

1020 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 44b.

1021 Thürmann'a göre hüküm sadece kurulu durumdaki onarımları değil aynı zamanda takılı, döşenmiş, veya uygulanmış parçalardaki onarımları da kapsamaktadır. **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 182.

1022 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 188; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 149; **Späte/Schimikowski/ Schimikowski**, ProdHM, N. 126; **Nickel/Nickel-Fiedle**r, Ziff. 4.4 PHB, N. 160.

1023 **Späte/Schimikowski/Schimikowski**, ProdHM, N. 126; **Nickel/Nickel-Fiedle**r, Ziff. 4.4 PHB, N. 162. Aksi yönde bkz. **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 44c. Yazara göre, başka şekilde tespitinin mümkün olmaması hali şart koşulmamalı, tamirat girişimi ile tespit edilen değişim gerekliliği teminat kapsamı için yeterli kabul edilmelidir.

Teminatın içerisine öncelikle işçilik ve gerekli malzeme masrafları ile yeni ürünün zarar görmesi sebebiyle meydana gelen zararlar girer[1024]. Ancak masraflar üzerinden, sigorta ettirenin ürünleri için ödenen ücretin tamirden sonra yeni ürünlerin satış fiyatına oranında indirim yapılır[1025]. Zira münferit parçaların değişim masraflarına ilişkin teminat, tamir masraflarına ilişkin söz konusu teminattan farklı olarak gerekli malzemelerin maliyetine ilişkin masrafları değil değiştirilen parçaların nakliye masraflarını içerir. Bu sebeple bir önlemin tamirat olarak mı yoksa münferit parça değişimi olarak mı sınıflandırılacağı kararı önemlidir[1026].

Koruma altına alınan son zarar kalemi ise ayıbı gidermeye yönelik diğer önlemlerdir. Bunlar, münferit parçaların değiştirilmesi veya ürünün tamiri anlamına gelmeyen, ancak bu işlemlerle eşdeğer olan diğer tüm küçük işlemler işlemlerdir. Alman GDV Açıklayıcı Notlarında bu masraflara örnek olarak, hidrolik sistemde sızıntı yapan bir hortumun değiştirilmek yerine ek bir kılıf takılarak çalışabilir hale getirilmesi gösterilmektedir[1027].

4.1.3.4.3.5. Maliyet Değerlendirmesi

Sökme-takma masraflarına ilişkin hüküm genellikle bir maliyet analizi ile sona erer. Bu analiz Alman AVB BHV'de "*Yeni üründeki ayıp yukarıda (AVB BHV § A3-7.3.2, A3-7.3.3 ve A3-7.3.5'te) belirtilen çeşitli önlemlerle giderilebiliyorsa, sigorta teminatı yalnızca en az masrafa mal olacak önlemi karşılar*" şeklinde düzenlenmiştir[1028]. Bu analiz önemlidir zira genellikle değiştirme masrafları, kurulu durumdayken onarım masraflarına oranla daha yüksek masrafların yapılmasına sebep olur. Bu da uygulamada sigorta ettiren teminat altına

---

1024 **Späte/Schimikowski/Schimikowski**, ProdHM, N. 127; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 149.

1025 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 188; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 44b; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 149; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 126.

1026 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 188; **Thürmann/Kettler**, s. 174.

1027 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 189; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 44c; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 150; **Späte/Schimikowski/Schimikowski**, ProdHM, N. 128; **Nickel/Nickel-Fiedle**r, Ziff. 4.4 PHB, N. 167. Açıklayıcı notlar için bkz. www.juris.de

1028 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 152; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 44d; **Späte/Schimikowski/Schimikowski**, ProdHM, N. 130. Hükümde koruma altına alınacak masraflar karşılanacağı sırada sökme-takmaya ilişkin klasik teminat ile isteğe bağlı teminatın karşılaştırılarak en uygun olanının esas alınmasına ilişkin usulün talihsiz olduğu, isteğe bağlı hükümlerin teminatı genişletme amacı taşıyor olmasına rağmen sigorta ettireni daha zor bir duruma düşüreceği yönünde eleştiriler için bkz. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 152; **Thürmann/Kettler**, s. 79; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 192.

alınabilmesi için daha ucuz seçimi yapmasına ve siparişlerini kaybetmesine sebep olabilir[1029]. Pek tabii sigorta ettiren en ucuz yöntemi seçmeyebilir. Böyle bir durumda ise sigortacı en ucuz önlemin tutarı kadarını karşılar. Bu uygulama, seçim kararını sigorta ettirenin müşterisinin vermiş olması halinde de devam eder[1030]. Zira önemli olan seçimi kimin yaptığı değil, sonuçtur[1031].

Bu analiz sonrasında sigorta şirketi, kurulu durumda iken tamir masraflarına ve ayıpları gidermeye yönelik diğer önlemlere ilişkin masrafları, sigortalının ürünlerinin ücretinin tüm ürünlerin satış fiyatına (tamirat veya ayıbın giderilmesi için yapılan diğer önlemlerden sonra) oranında indirerek karşılar. Ayıbı gidermek için münferit parçaların değiştirilmesi durumunda ise bu indirim uygulanmaz. Sigorta ettirenin münferit parçaların nakliye masraflarını karşılaması gerektiği hükümde zaten açıkça yer almaktadır[1032]. Sökme-takma için talep edilen değişim masraflarının ürünün kendi değerini aşması halinde ise tazminat talebi üretilen yeni ürünün değeri ile sınırlı kalır[1033].

4.1.3.5. Makine Klozu

Makine klozu (*Machinery Endorsement/Maschinenklausel)* ile ayıplı olarak üretilen veya teslim edilen makine ile üretilmiş veya işlenmiş ürünlerin ayıplı hale gelmesi sebebiyle oluşan saf ekonomik zararlar koruma altına alınmaktadır[1034]. Ayıplı makine ile üretilmiş veya işlenmiş ayıplı ürünlerin neden olduğu malvarlığı veya bedensel zararlar ise zaten halihazırda geleneksel ürün sorumluluk sigortası teminatı içerisinde yer alır[1035].

Makine klozu Alman Modelinde şu şekilde düzenlenmektedir[1036];

1029 **Nickel/Nickel-Fiedle**r, Ziff. 4.4 PHB, N. 173; **Späte/Schimikowski/Schimikowski**, ProdHM, N. 131; **Schimikowski,** Austauschkosten, s. 45.

1030 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 44d; **Späte/Schimikowski/Schimikowski**, ProdHM, N. 130; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 192.

1031 **Späte/Schimikowski/Schimikowski**, ProdHM, N. 132; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 152.

1032 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 44d; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 153; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 194.

1033 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4.4, ProdHM 2008/2015, N. 103

1034 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 156; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 45; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 58; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 134; **Thürmann/Kettler,** s. 182.

1035 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 45. **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 58; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 295; **Thürmann/Kettler,** s. 181.

1036 Alman AVB BHV § A3-7.4.2 ve eski ProdHM § 4.5 altında düzenlenen "*Maschinenklausel"* hükmünün yazar tarafından Türkçeye çevrilmiş halidir.

"Bu sigorta, sigorta ettiren tarafından ayıplı olarak imal edilen, teslim edilen, monte edilen veya bakımı yapılan makineler kullanılarak üretilen veya işlenen ürünlerin ayıplı olmasından kaynaklanan ve aşağıda belirtilen zararlar için üçüncü kişiler tarafından ileri sürülen yasal tazminat taleplerini teminat altına alır.

Sadece aşağıdakilerden kaynaklanan zararlar için ileri sürülen talepler teminat altındadır;

a) Makineler kullanılarak üretilen veya işlenen girdi ürünlerin zarar görmesi veya yok olması sebebiyle (geleneksel ürün sorumluluk teminatı kapsamında halihazırda sigorta teminatı mevcut değilse) ileri sürülen talepler;

b) Ürünlerin üretilmesi veya işlenmesi amacıyla boş yere yere yapılan diğer masraflar;

c) Sigorta ettirenin makineleri kullanılarak üretilen veya işlenen ürünlerin yasal olarak gerekli ve ekonomik olarak makul bir şekilde yeniden işlenmesi veya diğer zararların giderilmesi için yapılan masraflar;

d) Sigorta ettirenin makineleri kullanılarak üretilen veya işlenen ürünlerin satılamaması veya sadece indirimli olarak satılabilmesi nedeniyle doğan kâr kaybı gibi diğer ekonomik zararlar;

e) Sigorta ettirenin müşterisinin, üretilen veya işlenen ürünlerdeki ayıplar sebebiyle yaşanan üretim kaybı kapsamında doğrudan maruz kaldığı masraflar (üretim kaybı sebebiyle doğan zararlar kapsam dışındadır);

f) Sigorta ettirenin makineleri kullanılarak ayıplı bir şekilde üretilen veya işlenen ürünlerin diğer ürünlerle birleştirilmesi, karıştırılması, işlenmesi, ileri işlenmesi ya da kurulması, takılması, döşenmesi veya uygulanması (sökme-takma) nedeniyle meydana gelen diğer ekonomik zararlar".

Uygulamada makine klozu yalnızca makine üreticileri ve tedarikçileri gibi gerçekten bu hükme ihtiyacı olan sigorta ettirenlere sunulmaktadır[1037]. Genellikle detaylı olarak düzenlenmesi tercih edilmekle beraber standart bir biçimi yoktur. Örneğin başka bir uluslararası poliçede makine klozunun şu şekilde düzenlendiğine rastlanabilir[1038]**;**

"İşbu hüküm sayesinde sigorta teminatı, sigorta ettiren tarafından üretilen veya tedarik edilen ayıplı makine veya teçhizat vasıtasıyla üretilen veya işlenen ürünlerdeki ayıpların bir

---

[1037] **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 199; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 45; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 58; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 294; **Littbarski,** ProdHM, Ziff. 4, N. 294-296; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 135; **Graf. v. Westphalen/Mühlbauer,** ProdHb, § 74, N. 1; **Thürmann/Kettler,** s. 182.

[1038] AXA XL Liability Endorsements 2016 (v11/2018)'den yazarın kendi çevirisidir.

sonucu olarak üçüncü kişilerin maruz kaldığı masraflar için sigorta ettirenin yasal sorumluluğunu içerecek şekilde genişletilmiştir. Sigorta ettiren tarafından imal, teslim, montaj, servis veya tamir edilen makinelerin kullanımı veya uygulaması ile ilgili yetersiz talimatlar ve sipariş edilenden farklı makinelerin tedariki, imalat veya teslimdeki ayıba eşdeğer olarak kabul edilir.

Teminat sadece aşağıdakileri kapsar:

a) Söz konusu makine veya ekipman vasıtasıyla üretilen veya işlenen malların değer kaybı veya amortismanı;

b) Ayıplı ürünün üretilmesi veya işlenmesi amacıyla müşteri (üçüncü kişi) tarafından yapılan masraflar;

c) Söz konusu makine veya ekipman vasıtasıyla üretilen veya işlenen malların yasal olarak gerekli ve ekonomik olarak makul bir şekilde düzeltilmesi ile ilgili olarak yapılan masraflar veya zararı gidermek için başka herhangi bir yöntemin uygulanmasıyla bağlantılı olarak ortaya çıkan harcamalar;

d) Sigorta ettiren tarafından temin edilen makine veya teçhizat vasıtasıyla üretilen veya işlenen malların satılamaması veya indirimli olarak satılması zorunluluğundan kaynaklanan diğer kayıplar;

e) Sigorta ettiren ile sözleşme ilişkisi içerisinde olan ayıplı makine veya teçhizat alıcısının, bu ayıplı makine veya ekipmanı vasıtasıyla üretilen veya işlenen ürünlerdeki ayıpların neden olduğu üretim kaybının doğrudan bir sonucu olarak maruz kaldığı masraflar (Üretim kaybı nedeniyle ortaya çıkan diğer zararlar için yapılan talepler teminat kapsamında değildir)".

4.1.3.5.1. Teminatın Şartları

Makine klozu ile koruma altına alınan makinenin ayıplı olması sebebiyle sigorta ettirenin müşterisinin veya üçüncü kişilerin uğradığı zararlar değil, ayıplı makine ile üretilmiş veya işlenmiş ve bu sebeple ayıplı hale gelmiş ürün sebebiyle doğan zararlardır. Dolaylısıyla burada sigorta ettirene çift şartlı bir koruma sunulmaktadır. Öncelikle sigorta ettiren tarafından üretilen, teslim edilen, monte edilen veya bakımı yapılan makinenin ayıplı olması, ikinci olarak ise bu ayıplı makine ile üretilen veya işlenen ürünlerin ayıplı hale gelerek zarara sebebiyet vermiş olması gerekir[1039].

[1039] **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 45a; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 156.

4.1.3.5.1.1. Bir Makinenin Varlığı

Hükmün uygulanabilmesi için öncelikle somut olayda bir makinenin var olması şarttır. Makine kavramının tanımı ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerinde yer almaz[1040]. Ancak hükümlerden çıkarılacak sonuç, makinenin ürün üretmeye, işlemeye, hazırlamaya yarayan, asgari teknik karmaşıklığa sahip, tahkirli bir cihaz olması gerektiği yönündedir[1041]. Elle çalıştırılan aletler bu gereklilikleri karşılamaz[1042]. Makinenin büyük veya küçük olması da önemli değildir. Önemli olan üretim, işleme veya hazırlama işlevlerinden en az birini yerine getirebilmesidir[1043]. Bu sebeple bu yeteneklerden birine sahip olmayan örneğin ısıtıcı, soba, klimalar; eşya depolamaya yarayan örneğin buzdolapları, sadece enerji üreten örneğin türbin veya jeneratörler; yalnızca insan veya eşya taşımaya yarayan örneğin asansör, kayak lifti, forkliftler kloz kapsamında makine olarak değerlendirilmezler[1044]. Zira bu tür makinelerin makine klozunun uygulanacağı türden bir zarara sebep olmaları mümkün değildir.

Klozunun işletilebilmesi için makinenin sigorta ettiren tarafından bir bütün olarak imal veya teslim ediliyor ya da bakımı veya montajının yapılıyor olması gerekir. Makine parçaları ise kapsam dışındadır[1045]. Bunlar ancak kendilerinin de başlı başına birer makine olmaları halinde korunabilir. Öte yandan bu kural, sözleşmeye ekleme yapılarak makine parçalarının teminat kapsamına alınmasına engel teşkil etmez[1046]. Örneğin yukarıda verilen ikinci kloz

---

1040 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 201; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 160; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 58; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 298; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 301; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 139; **Thürmann/Kettler,** s. 183. Alman doktrininde makine tanımının 2006/42/EC sayılı yeni AB Makine Direktifine dayandırılması tavsiye edilmektedir. Bu direktifin 2. maddesi makineyi tanımlamaktadır. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 160; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 58; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 201; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 301; S**päte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 139.

1041 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 160; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 58; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 301; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 139; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 201; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 298; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 45b; **Thürmann/Kettler,** s. 183; **Graf. v. Westphalen/Mühlbauer**, ProdHb, § 74, N. 5.

1042 **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 301; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 45b; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 139.

1043 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 160-161.

1044 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 163; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 45b; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 202; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 298; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 301; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 139; **Thürmann/Kettler,** s. 183-184.

1045 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.910; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 45b; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 204; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 136; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 171; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 299; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 303.

1046 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 204; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 303; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 136; **Thürmann/Kettler,** s. 184

örneğinde açıkça "makine ve teçhizat" ifadesi yer aldığından makine parçaları makine klozu kapsamındadır. Türk sigortacılık uygulamasında ise makine klozunda teçhizat kelimesi yer almıyor olsa bile poliçede yer alan iş kolu (*businesss activity*) içerisinde sigorta ettirenin makine parçası imalatçısı olduğu yer alıyorsa, sigorta şirketinin makine parçasından kaynaklanan zararların bu hüküm kapsamında değerlendirerek ödeme yapabileceği düşünülmektedir.

Alman doktrininde ambalaj makinelerinin kloz içinde yer alabilmesi için ayıplı makine ile ambalajlanan ürünün sadece ambalajının değil aynı zamanda ambalaj içindeki ürünün de zarar görmesinin gerektiği ileri sürülmektedir. Şayet ayıplı olan ambalajlı ürün değil ambalaj ise; bir diğer ifade ile ürünün yeniden ambalajlanması ayıbın giderilmesi için yeterli geliyorsa yeniden ambalajlama masrafları makine klozu kapsamında korunmayacaktır. Bu sebeple ambalaj makinesi imalatçıları için "*yeniden ambalajlama (paketleme)"* klozu üzerinde anlaşılarak teminatın ambalajdan çıkarma ve yeniden ambalajlama masraflarını da kapsayacak şekilde genişletilmesi sağlanabilir[1047].

Bir diğer ilgi çekici husus ise "bir kullanıcı ile çalışan" sayım, ölçüm veya test cihazlarının makine klozu kapsamında korunan türden bir makine olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceğine ilişkindir. Alman doktrinindeki baskın görüş uyarınca[1048], bu tür cihazlar ürün üretimi veya işlenmesi gibi işlevlere sahip olmadıklarından hüküm kapsamına girmezler. Nitekim bu makinelerin ayıplı olmaları sebebiyle de ayıplı bir ürün değil, ancak yanlış bir ölçüm veya sonuç meydana gelir. Buna karşın azınlık görüş[1049], bu cihazların makine olarak kabul edilmeleri gerektiğini ileri sürer. Zira veri taşıyıcısında depolanan veriler birer eşyadır ve okuma, test, ölçüm cihazı yardımıyla elde edilen veriler de yeni üretilmiş ürün olarak nitelendirilebilir. Bu görüş karşısında baskın görüş[1050] ise verilerin üretilemeyeceği, verilerin toplanmasının işleme anlamına gelemeyeceği ve dolayısıyla ölçüm veya test faaliyetinin ürün üzerinde üretim veya işleme gibi bir etkisinin olmadığı yanıtını verir. Aynı tartışma bilgisayarlar için de mevcuttur. Bu tartışmalara binaen Alman GDV ProdHM § 4.5.1.3'e (ve AVB BHV § A3-7.4.1'ye) "*Makineler üzerindeki aletler ve kontrol, ölçme ve düzenleme*

1047 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 203; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 137; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4, ProdHM 2008/2015, N. 167; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.909; **Thürmann/Kettler,** s. 184, 186.

1048 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 202; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 45b. **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 299, 307; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 304, 315; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 139; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.906; **Thürmann/Kettler,** s. 184

1049 **Koch,** IT-Risiken, N. 1807; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 165.

1050 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 202; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 16; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 304-305; **Thürmann/Kettler,** s. 184.

teknolojisi ürünleri ile kalıplar da makine olarak kabul edilir" şeklinde isteğe bağlı bir kloz ekleyerek, tarafların aralarında anlaşarak bu tür makineleri de açıkça teminat altına almalarına imkân tanımıştır[1051].

4.1.3.5.1.2. Makinenin İmalat, Teslimat, Montaj veya Bakımının Ayıplı Olması

Makine klozunda, sigorta ettiren tarafından ayıplı olarak imal edilen, teslim edilen, monte edilen veya bakımı yapılan makineler tarafından üretilmiş veya işlenmiş ürünlerin ayıplı hale gelmesi nedeniyle doğan zararlar teminat altına alınmaktadır. Dolayısıyla sigorta ettirenin bu klozdan yararlanabilmesi için makine imalatı, teslimi, montajı veya bakımı yapıyor olması gerekir. İmalât, bir makinenin çeşitli ürünler ve parçalar kullanılarak üretilmesi olarak tanımlanabilir. Makine imalatının yeni veya eski parçalarla yapılması önem taşımaz. Eski bir makinenin elden geçirilerek başka bir makine haline getirilmesi de üretime girer. Teslim, makinenin bir satış veya eser sözleşmesi kapsamında devredilmesidir[1052]. Montaj, makinenin kararlaştırılan veya olağan kullanıma uygun duruma gelmesi için gereken tüm kurulum ve birleştirme işlemleridir[1053]. Son olarak bakım ise makinenin faaliyete geçmesi veya faaliyetini güvenli bir biçimde yerine getirmesi için gereken tedbirler olarak tanımlanabilir[1054].

Tamirat ve revizyon faaliyetleri Alman makine klozu kapsamında yer almamaktadır[1055]. Hükümde açıkça ifade edilmemelerinin yanı sıra uygulamada da tarafların makine klozuna bu yönde bir ekleme yapmadıkları görülmektedir. Buna karşın başka uluslararası ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerinde yer alan makine klozlarında bu ifadenin "*üretim, teslim, montaj, servis veya tamir*" şeklinde daha geniş bir biçimde düzenlendiğine rastlamak mümkündür[1056]. İşte tam da bu sebeple makine klozunun sigorta ettirenin işinin özelliklerine bağlı olarak belirlenmesi ve düzenlenmesi tavsiye edilir[1057].

1051 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 172; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 45b; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 58; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 204 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 299; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 297.

1052 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 205; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 168; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 311-312; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.913; **Thürmann/Ketter,** s. 185.

1053 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 169; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.914.

1054 Bakım işlemleri içerisine hareketli parçaların yağlanması, makinenin yağının değiştirilmesi, kontrol için münferit parçaların sökülmesi, makinenin demonte edilmesi ve gerekirse nozulların temizlenmesi veya değiştirilmesi, su arıtma sistemlerinde filtrelerin değiştirilmesi, makine yıkama ekipmanının temizlenmesi ve kireçten arındırılması ya da küçük parçaların ihtiyaten değiştirilmesi gibi işlemler girer. **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.914-7.915; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 170.

1055 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 205; **Thürmann/Ketter,** s. 186; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 304.

1056 Bkz. AXA XL Liability Endorsements 2016 (v11/2018).

1057 **Thürmann/Kettler,** s. 186

Klozun imalat ve teslimatın yanı sıra mutlaka "montaj veya bakım" ifadelerini içermesi de gerekmez. Ancak içeriyorsa, montaj veya bakım işlemlerinin tek başına hükmü tetiklemeye yetip yetmeyeceği sorusu gündeme gelir. Zira bu halde hükümden montaj veya bakımın, imalat ve teslimatı destekleyen değil tek başlarına makine klozunu tetiklemeye yeten faaliyetler olduğu anlaşılır. Buna karşın kural olarak sadece montaj veya bakım işleriyle uğraşan kişilerin ürün sorumluluk sigortası sigorta ettireni olamayacakları kabul edilmektedir. Ayrıca montaj ve bakım faaliyetleri, teslim ve imalatın tipik yan edimleri olduklarından, tek başlarına makine klozunu tetiklemeye yetemiyor olmaları da gerekir[1058]. Aynı durum ve şüpheler hüküm içerisinde yer alması halinde tamirat faaliyeti için de geçerlidir.

Klozun uygulanabilmesi için sigorta ettirenin sadece makine imalatı, teslimatı, montajı veya bakımını gerçekleştiriyor olması yetmez. Bu işlemlerin ayıplı olması da gerekir[1059]. Söz konusu ayıp, satış (TBK m. 219 ve BGB § 434) veya eser sözleşmesine (TBK m 474 ve BGB § 633) aykırılıktan kaynaklanabilir[1060]. Makine ayrıca tasarım, üretim veya bilgilendirmedeki hatalar neticesinde de hatalı hale gelmiş olabilir. Ancak saf ekonomik zararların talep edilebileceği temel alan sözleşmeye aykırılık hükümleri olduğundan, burada esas alınan makinenin ayıplı olmasıdır.

Son olarak sigorta ettiren ayıptan sorumlu olmalıdır. Zira bazen makine ayıplıdır ancak sigorta ettirenin bu ayıptan sorumlu tutulamayacağı bir hal söz konusudur. Örneğin, sigorta ettiren ile müşterisi arasında akdedilen eser sözleşmesi kapsamında üretilen bir makine olsun. Bu makineye ait spesikifasyonları iş sahibi belirlemişse, sigorta ettiren tarafından üretilen makine her zaman iş sahibinin umduğu ürünü üretmeyebilir. Zira ürünü bilen, tanıyan ve spesifikasyonları bu bilgi birikimine uygun olarak üreticiye sunan iş sahibidir. Sigorta ettiren ise yalnızca aralarındaki sözleşmeye bağlı kalmıştır. Bu durumda iş sahibinin makineden umduğu faydayı elde edememesi sigorta ettirenin sorumluluğunda değildir. Diğer taraftan,

---

1058 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 140; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 205; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 313; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 304; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.5, N. 2.

1059 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 173; **Thürmann/Kettler,** s. 186.

1060 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 45b; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 59; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 317; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 138; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 300; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 207. Alman makine klozu, diğer genişletme hükümlerinde olduğu gibi, imalât veya teslim sırasındaki ayıba bağlanan sonuçlar ile tavsiye ayıbı, aliud ifa ve vadedilen özelliklerin bulunmaması sebebiyle doğan sonuçları bir tutmaktadır. **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 138; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.917; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 301; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 207; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 45a; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 308; **Thürmann/Kettler,** s. 186.

taraflar arasında satış sözleşmesi akdedilmişse ve satıcı konumundaki makine üreticisi ürün tanıtımında makinenin belirli nitelikte ve belli bir amaca uygun ürünler üretmeye muktedir olduğunu belirtmişse, bu durumda da makineden elde edilen ürünlerin belirtilen kullanım amacına uygun olmasından makine üreticisi sorumlu olur. Dolayısıyla tespit için taraflar arasındaki sözleşmenin de önem taşıdığı göz ardı edilmemelidir.

4.1.3.5.1.3. Ayıplı Makine ile Üretilmiş veya İşlenmiş Ürünlerin Ayıplı Hale Gelmesi

Makine klozu genişletmesinin son şartı, söz konusu ayıplı makine ile üretilmiş veya işlenmiş ürünlerin bu sebeple ayıplı hale gelmiş olmasıdır[1061]. Makinedeki ayıp nedeniyle üretim veya işlemenin gerçekleştirilememesi ise kloz kapsamında yer almamaktadır[1062].

İlk olarak üretim ve işleme kavramlarından ne anlaşılması gerektiği üzerinde durmak gerekir. Klozun Almanca ve İngilizce metinlerinde "*hergestellte, be- oder verarbeitete Produkte"* veya *"manufactured, treated or processed products"* ifadelerinin yer aldığı görülmektedir. Üretim (*Herstellung/Manufacturing*) ile anlatılmak istenen bu faaliyet sonucunda yeni bir ürünün meydana gelmesidir[1063]. Hükmün devamında yer alan, Almanca "*Bearbeitung oder Verarbeitung"* veya İngilizcede "*Treatment or Processing*" olarak ifade edilen terimlerin anlamları ise özünde birbirinden farklıdır. *Bearbeitung (Treatment),* üründeki orijinal malzemenin tanınırlığı devam edecek şekilde yapılan işleme faaliyetlerine verilen addır. Tornalama, frezeleme, delme, kaplama, kesme, testere ile kesme, parlatma ve kaynak işlemleri bu kavram altında değerlendirilir. Türkçede bu tür faaliyetler "işleme" olarak adlandırılabilir. *Verarbeitung (Processing)* ise orijinal malzemenin değişerek, son halde tanınamayacak şekilde işlenmesini ifade eder[1064]. Türk üretim sektöründe bu işlemlere "proses" denilmektedir. Ancak bu ifade Türkçe değildir. Öte yandan işleme, esasında gerek *Bearbeitung* gerekse *Verarbeitung* kavramları yerine de kullanılabilecek genişlikte bir ifadedir. Bu sebeple çalışmada hem ürünün özüne hem de şekline etki eden her iki faaliyeti de kapsayacak şekilde "işleme" teriminin kullanılması tercih edilmiştir.

1061 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 175; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 209; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 314.

1062 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 142; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 208.

1063 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 305; **Thürmann/Kettler,** s. 183; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 314.

1064 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.906; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 314-315; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 306-307; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 162; **Thürmann/Kettler,** s. 183.

Üründeki ayıp kural olarak sigorta ettiren ile makine müşterisi arasındaki sözleşme esas alınarak belirlenir. Ürünlerin, taraflar arasında kararlaştırılan örneğin, ürününün kalitesi veya işlevi gibi nitelikleri sağlıyor olması gerekir. Tarafların aralarında makine ile üretilecek ürünlerin niteliğine dair bir anlaşma yapmamış olmaları halinde ise ürünlerin olağan kullanım amacına ve kalitesine uygun olması beklenir[1065]. Örneğin, makine imalatçısı sigorta ettiren ile ayakkabı fabrikası bir ayakkabı kesim makinesi satışı üzerine anlaşmıştır. Taraflar arasındaki sözleşmede makinenin 36-48 numara ayakkabı kesimi yapılabilecek şekilde üretilmesi gerektiği yer almaktadır. Makinedeki bir tasarım ayıbı nedeniyle belirtilen boyutlara uygun kesim yapılamaz ve kesilen kalıplar ayakkabı üretimi için kullanılamaz ise bu ayıptan kaynaklanan saf ekonomik zararlar makine klozu ile teminat altına alınabilir[1066].

Klozda üretilmiş veya işlenmiş ürünlerin ayıplı hale gelmesi şart koşulmuş ancak ayıbın türü hakkında bir bilgiye yer verilmemiştir. Bu sebeple Alman Hukukunda ürünlerin kalitesindeki ayıpların yanı sıra miktar eksikliklerinin makine klozunu tetiklemeye yetip yetmeyeceği tartışılmaktadır. Alman Hukukunda (BGB § 434 (3) ve 633 (2)) miktar eksikliği maddi ayıba denk tutuluyor olmasına rağmen, doktrinde miktar eksikliğinin makine klozunu tetiklemeye yetmeyeceği ileri sürülmektedir. Buna göre, makinenin çok yavaş çalışması ve istenen üretim hacmine ulaşamaması sebebiyle doğan zararlar makine klozu kapsamında değerlendirilmemektedir. Zira makineden üretilen ürünler ayıplı değildir, sadece olması gerekenden az miktarda üretilmişlerdir[1067]. Türk Hukukunda da niteliği etkilemeyen miktar eksikliği ayıp değil eksik ifa anlamına geleceğinden aynı sonuç Türk uygulaması için de geçerli olmalıdır.

Öte yandan ayıbın tespitini yapabilmek ürünler makine alıcısının elinde ise daha kolaydır. Ancak ürünler sigorta ettirenin müşterisinin (makine alıcısının) müşterisi veya tedarik zincirindeki başka bir üçüncü bir kişiye devredilmiş olabilir[1068]. Makine klozu, sadece sigorta ettirenin doğrudan müşterisinin uğradığı zararı değil, aynı zamanda sigorta ettirenin müşterisinin ürünleri devrettiği üçüncü kişinin uğradığı zararı da kapsar[1069]. Bu durumda ürünlerin ayıplı olup olmadığının nasıl değerlendirilmesi gerektiği sorusu karşımıza çıkar. Bu

1065 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 176-177.
1066 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 176-177; **Thürmann/Kettler,** s. 188.
1067 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 208; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 141; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 331; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 314.
1068 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 308.
1069 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 143.

soru sadece teorik açıdan değil teminatın kapsamı açısından da son derece önemlidir[1070]. Alman doktrinindeki baskın görüş[1071], sigorta ettiren ile ürünü elinde bulunduran kişi arasında geçerli bir sözleşme ilişkisi bulunmadığından ürünlerin ayıplı olup olmadığını tespit edebilmek için objektif bir karşılaştırma yapılması gerektiğini ileri sürmektedir. Bu da ürünün tasarımına göre amaçlanan kalitesi ile makinenin alıcısı tarafından fiilen üretilen ürünün kalitesinin karşılaştırılması ile mümkündür. Diğer görüş[1072] ise bu tespiti makinenin teslim sözleşmesindeki hükümlere dayandırarak, bu hükümlere uygun olmayan ürünlerin ayıplı kabul edilmesi gerektiğini savunur. Zira makinenin alıcısı da ancak bu sözleşmeye dayanarak kendi müşterilerinin indirim veya iade talebinden kaynaklanan dolaylı ve saf ekonomik zararları için sigorta ettirenden talepte bulunabilir. Ürünlerin objektif ve olağan kullanım amacını karşılamıyor olması veya sigorta ettiren ile makine alıcısı arasındaki sözleşmede kararlaştırılan nitelikler ile alıcı ile müşterisi arasındaki sözleşmede kararlaştırılan niteliklerin eşleşmesi halinde ise ürün zaten ayıplı kabul edilecektir[1073]. Bize göre ilk görüşü takip etmek daha uygundur. Zira makinenin alıcısı ile müşterisinin, makineden elde edilmesi mümkün olmayan bir ürünün üretilmesi üzerine anlaşmaya varmış olmaları mümkündür. Dolayısıyla makineden çıkan ürünün bu nitelikleri taşımıyor oluşu, her zaman ürünün ve makinenin ayıplı olduğu anlamına gelmez. Objektif bir karşılaştırma yapmak, sözleşmenin nispliği karşısında daha doğru sonuçlar elde edilmesini sağlar.

4.1.3.5.2. Teminat Altına Alınan Zarar Kalemleri

Alman modelinde, her bir modülde sayılan şartların sağlanması halinde sadece hükümde listelenen zarar kalemleri teminat altına alınmaktadır. Bu kapsamda makine klozu için de yukarıda incelenen şartların sağlanması halinde sadece hükümde özel olarak ve açıkça kararlaştırılan zarar kalemleri teminat altına alınmış olacaktır[1074]. Bu zarar kalemlerinin tamamı, sigorta ettiren tarafından üretilen, teslim edilen, monte edilen veya bakımı yapılan makinelerden ayıplı olarak üretilmiş veya işlenmiş ayıplı ürünler dolayısıyla meydana gelen saf ekonomik zararlardan oluşmaktadır[1075]. Ancak sigorta ettirenin daha geniş veya daha dar bir

1070 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 178; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 308.
1071 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 45b; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 209; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 317; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 141.
1072 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 181-182; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 297
1073 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 182.
1074 Alman Hukukunda bu liste AVB BHV A3-7.4.2'te yer alır.
1075 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 184; **Thürmann/Kettler,** s. 189.

korumaya ihtiyaç duyması halinde, tarafların farklı bir metin üzerinde anlaşmaları da mümkündür[1076]. Türk uygulamasında ise standart bir makine klozu bulunmadığından, Alman makine klozu birebir aktartılabileceği gibi farklı teminat altındaki kalemlerin teminat altına alınması da tercih edilebilir.

4.1.3.5.2.1. Girdi Ürünlerin Zarar Görmesi veya Yok Olması

Teminat altındaki ilk zarar kalemini, ayıplı makine kullanılarak üretilmiş veya işlenmiş girdi ürünlerin/malların zarar görmesi veya yok olması sebebiyle ileri sürülen talepler oluşturmaktadır[1077]. Bu talepler girdi ürünlerin zarar görmesi veya yok olması sebebiyle doğan saf ekonomik zararlara ilişkindir. Girdi ürünlerin zarar görmesi veya yok olması sebebiyle doğan malvarlığı zararı ise halihazırda geleneksel teminat ile korunmaktadır[1078].

Zarar, mala zarar verilmesidir. Yok olma ise ürünün bütünlüğünün tamamen ortadan kalkması ve kullanılabilirliğinin sıfırlanması anlamına gelir[1079]. Bu hüküm ile koruma altına alınan, makine ile ürün imal etmek veya işlemek için kullanılan ancak zarar gören veya yok olan girdi ürünlerdir[1080]. Hammaddeler de dahil olmak üzere bu girdi ürünlerin boş yere kullanılması sebebiyle doğan zararlar teminat altına alınmaktadır. Yoksa sigorta ettirenin makinesi veya bu makine ile üretilmiş, işlenmiş vs. ürünlerin uğradığı zararlar korunmaz.

Bu kapsamda makinedeki ayıp sebebiyle üretim veya işleme sırasında olması gerekenden fazla miktarda hammadde tüketilmesi gündeme gelebilir. Söz konusu ayıp sebebiyle malzemenin gereksiz yere ve haddinden fazla tüketilmesi makine alıcısı için hedeflenen ve gerçek kaliteden bir sapma anlamına geliyorsa, söz konusu kayıp kloz kapsamında karşılanır. Bu sebeple üretilen veya işlenen ürünün piyasa değerinde bir değişiklik olmaması ise sonucu değiştirmez[1081]. Buna karşın makinenin kendisi, nihai üründe kullanılmayan ancak makinenin çalışması için önem arz eden bir maddeyi olması gerekenden fazla miktarda kullanıyorsa, örneğin çalışması sırasında fazla miktarda yağ, enerji, elektrik gibi

---

1076 **Thürmann/Kettler,** s. 189.

1077 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 188. **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 212; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 313; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 324.

1078 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 188; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 46a; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 213; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 333; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 144-145; **Thürmann/Kettler,** s. 190.

1079 **Thürmann/Kettler,** s. 190.

1080 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 188.

1081 **Thürmann/Kettler,** s. 190-191; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 330-331; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 209.

işletme malzemesi kullanıyorsa, makinede ürünü etkilemeyen bir ayıp vardır ve boşa giden de girdi malzemesi değildir. Dolayısıyla bu zarar teminat kapsamında korunmayacaktır[1082].

Son olarak bu koruma, makinenin çalışıyor gibi görünmesine rağmen işlevini yerine getirmemesi ve bu nedenle işlenmiş gibi görünen ama gerçekte işlenmemiş girdi malzemesinin zarar görmesi veya kullanılamaz hale gelmesi durumunda da geçerlidir. Ancak makine hiç çalışmıyor veya girdi malzemesi makineye ulaşmadan bozuluyor veya yok oluyorsa, bu durumda makine hiç çalışmamış ve üretim veya işleme faaliyeti hiç gerçekleşmemiş olduğundan koruma altına alınacak türden bir saf ekonomik zarar doğmayacaktır[1083].

4.1.3.5.2.2. Boşa Giden Üretim Masrafları

Makine klozu, ürünlerin üretimi veya işlenmesi için yapılan ve boşa giden üretim masraflarına ilişkin tazminat taleplerini de koruma altına alır[1084]. Bu masrafların içerisine, ayıplı makine ile üretilmiş veya işlenmiş ürün için yapıldığı sürece işçilik, enerji, amortisman ve ambalaj masrafları ile nakliye gibi boşa giden masraflar girer[1085]. Poliçelerde bu tür zararlar hep "masraf" olarak ifade edildiğinden, kâr kaybının fıkra kapsamında korunmayacağı kabul edilir[1086].

Alman uygulamasında üretim ve işlemenin tamamlanmasından sonra ortaya çıkmaları sebebiyle, makine alıcısından müşterisine yapılan nakliye masrafları ile ayıplı üretimin sonuçlarını önlemek üzere yapılan ikame üretim masrafları kloz kapsamında karşılanmaz[1087]. Buna karşın Türk uygulamasında ise makine alıcısına ait bu tür nakliye ve ikame üretim masraflarının makine klozu ile karşılandığı görülmektedir.

1082 **Thürmann/Kettler,** s. 190-191.

1083 **Thürmann/Kettler,** s. 191.

1084 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 219; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 189; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 147; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 315; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.967; **Thürmann/ Kettler,** s. 191; **Graf v. Westphalen/Mühlbauer,** ProdHb, § 74, N. 14. Hüküm Alman AVB BHV § A3-7.4.2 b) (ProdHM § 4.5.2.2)'de yer alır. Esasında bu hüküm ProdHM § Madde 4.2.2.2'ye göre modellenmiştir. Ancak ayıplı makine tarafından üretilen veya işlenen ayıplı ürünler sigorta ettirene ait olmadığından miktar belirlenirken paralel düzenlemenin aksine tazminat miktarı belirlenirken burada oranlama yapılmaz. **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 46b.

1085 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 147; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 46b; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 315; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 338; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, 218; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 4.5, ProdHb, N. 6.

1086 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 147.

1087 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.967; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 147; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 339; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 219; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 189; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 315; **Thürmann/ Kettler,** s. 191; **Graf v. Westphalen/Mühlbauer,** ProdHb, § 74, N. 14.

4.1.3.5.2.3. Yeniden İşleme ve Diğer Tamir Masrafları

Makine klozu ile sigorta ettirenin makineleri vasıtasıyla üretilen veya işlenen ürünlerin yasal olarak gerekli ve ekonomik olarak makul bir şekilde yeniden işlenmesi veya tamiri için yapılan masraflar da teminat altına alınmaktadır[1088]. Dolayısıyla bu hüküm, halihazırda ayıplı olarak üretilmiş olan ürünü kısmen de olsa kurtarmak, bir diğer ifade ile gerçek fiyatından veya en azından fiyat indirimiyle satılabilir hale getirmek için yapılan ek masraflarla ilgilidir[1089].

Ürünlerin yeniden işlenmesi yasal olarak gerekli ve ekonomik olarak makul olmalıdır. Ayıplı ürünün atılması yerine yeniden işlenmesi mümkünse, bu yasal olarak gerekli olduğu anlamına gelir. Ekonomik açıdan makul olması ise yeniden işlemenin ürünün değerini aşmamasıdır[1090]. Son olarak tamir, yeniden işleme mümkün olmadığında zararın ortadan kaldırılması için alınan diğer türden önlemler olarak tanımlanabilir[1091].

Yeniden işleme ise makinenin değil, makine ile üretilen veya işlenen ürünlerin tekrar işlenmesidir[1092]. Ancak üretim sürecinin tamamen tekrarlanması anlamına gelmez[1093]. Örneğin, sigorta ettiren farmasötik ürünler için dolum makinaları üretmektedir. Makinedeki ayıp sebebiyle farmasötik ürününün içeriği doğru bir şekilde oranlanamamış ve sağlığa zararlı hale gelmiştir. Söz konusu ürünler son tüketicilerden geri çağrılmış ve içerisine bir madde eklenerek bu riskli hal güvenli bir şekilde ve düşük mâliyetle ortadan kaldırılmıştır. Bu halde yapılan ekleme işlemi teminat altındaki yeniden işlemedir[1094]. Bu işlem için harcanan, işleme ve tamirat

---

1088 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 148; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 317; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, No. 220; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 190. **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 46b; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 341; **Thürmann/Kettler,** s. 192. Bu hüküm içerik olarak 4.2.2.3'e karşılık gelmektedir. Ancak orada karşılanacak teminat miktarı oranlama yapılarak belirlenirken, burada makine ile üretilen ürünler sigorta ettirene ait olmadığından oranlama yapılmasına gerek yoktur. **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 220; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 190; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 46b; **Späte/Schimikowski/Schimikowski** ProdHM, N. 153; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 343; **Thürmann/Kettler,** s. 193.

1089 **Thürmann/Kettler,** s. 192; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 221; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 346.

1090 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 319.

1091 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 151; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.981.

1092 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 149; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 191; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 318; **Thürmann/Kettler,** s. 192; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 221; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.969; **Graf v. Westphalen/Mühlbauer**, ProdHb, § 74, N. 14.

1093 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 149; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 221; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 318; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 346; **Thürmann/Kettler,** s. 192.

1094 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 322; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 192. Benzer örnek için bkz. **Thürmann/Kettler,** s. 192.

için gereken malzeme ve işçilik gibi masraflar makine klozu kapsamında sigortacı tarafından karşılanır[1095].

Bu örnekte olduğu gibi, yeniden işleme ve diğer tamir masrafları, bir geri çağırma kampanyasının parçası olarak gerçekleştirilse bile Alman Hukukunda söz konusu zararların makine klozu kapsamında karşılanacağı kabul edilmektedir. Bu özel durumun temel sebebi, sigorta ettirenin, kendisi tarafından üretilen bir makine vasıtasıyla üretilen veya işlenen ürünlerin imalatçısı olmamasıdır. Sigorta ettiren, bu sebeple imalatçılar ve bayiler tarafından yaptırılabilecek "geri çağırma mali sorumluluk sigortası" (*ProdRückRM*) ve motorlu araç parçaları tedarikçileri tarafından yaptırılabilecek "motorlu taşıt geri çağırma mali sorumluluk sigortası" (*KfzRückRM*) sigortalısı olamaz. Dolayısıyla geri çağırma istisnası bu hüküm için uygulanmaz[1096]. Ancak Alman Hukukundaki bu uygulamanın aksine uluslararası uygulamada, makine klozuna geri çağırma masraflarının teminat kapsamı dışında kaldığına dair bir hüküm eklendiğine rastlanabilmektedir[1097].

4.1.3.5.2.4. Ürünlerin Satılamaması veya İndirimli Satılabilmesi Nedeniyle Doğan Zararlar

Sigorta ettirenin ayıplı makineleri vasıtasıyla üretilen veya işlenen ürünlerin satılamaması veya sadece indirimli olarak satılabilmesi nedeniyle doğan kâr kaybı gibi ekonomik zararların tazmin edilmesine yönelik talepleri için de makine klozu kapsamında sigorta koruması mevcuttur[1098].

Ayıplı olması nedeniyle satılamayan ürün devredilemezdir. Bu devredilemezlik fiili veya hukukî bir sebepten kaynaklanıyor olabilir. Sonucunda doğan saf ekonomik zararların başında ise ayıplı ürünün satış fiyatının elde edilememesinden kaynaklanan kâr kaybı gelir[1099]. Alman uygulamasında kâr kaybı, makine alıcısına ait olabileceği gibi makine alıcısının

---

1095 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 152.

1096 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 322; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 192; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 345; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 152; **Thürmann/Kettler,** s. 193.

1097 Bkz. AXA XL Liability Endorsements 2016 (v11/2018).

1098 Alman Hukukunda AVB BHV § A3-7.4.2 d) (ProdHM § 4.5.2.4)'de düzenlenmektedir. Bu hüküm esasen ProdHM § 4.2.2.4'e karşılık gelmektedir. Oradaki açıklamalar için bkz. Üçüncü Bölüm, § 6, III, F, 2, d. Yalnızca makine ile üretilen ürünler sigorta ettirene ait olmadığından teminat hesaplanırken oranlama yapılmasına gerek yoktur. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 193; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 222; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 324; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 347, 352; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 46b; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 153-154; **Thürmann/Kettler,** s. 193.

1099 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.987; **Thürmann/Kettler,** s. 193.

müşterisine de ait olabilir[1100]. Buna karşın Türk ve incelenen diğer ülkelerin sigorta uygulamalarda ise böyle bir durumda makine alıcısının kâr kaybının karşılanabilmesi için genellikle sözleşmede "*extented loss of use"* genişletmesinin yer alması gerektiği kabul edilmektedir.

Üretilen veya işlenen ürünün indirimli olarak satılması halinde ise kararlaştırılan fiyat ile fiilen gerçekleşen fiyat arasındaki fark için teminat mevcuttur[1101]. Ayrıca ayıplı ürünlerin imha masrafları[1102] ile ayıp meydana gelmemiş olsaydı normal satış işlemleri kapsamında ortaya çıkmayacak olan (ek reklam masrafları veya fiyatın yeniden etiketlenmesi için gerekli masraflar gibi) masraflar da yine bu kapsamda değerlendirilir[1103]. Devredilemezlikten önce yapılmış olan ve sonradan boşa gittiği anlaşılan yatırım masrafları, üretim hazırlığı masrafları gibi harcamalar ile ayıplı üretim nedeniyle teslimatın zamanında yapılamaması ve bu nedenle yaşanan gecikme nedeniyle ödenmesi gereken cezaî şart ödemeleri ise teminat altında değildir[1104]. Ayıklama masrafları da bu hükümle koruma altına alınmaz [1105].

4.1.3.5.2.5. Üretimin Durmasının Doğrudan Sonuçları

Kloz kapsamındaki bir diğer zarar kalemi ise ayıplı makinede üretilen veya işlenen ürünlerin ayıplı olması sebebiyle üretimin durması ve bu duruş sebebiyle makine alıcısının doğrudan maruz kaldığı masraflardır[1106]. Hüküm ile makine alıcısının, üretimin durmasının bir sonucu olarak faaliyete devam edememesi sebebiyle doğrudan maruz kaldığı masrafları koruma altına alınmaktadır[1107]. Ayıplı makinenin kendisinin durması neticesinde doğan zararlar bu

---

1100 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 223; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 155-158; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 353; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 326.

1101 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 155, 157; **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.989; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 327.

1102 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 156; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 353; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 326.

1103 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.989; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 157; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 327.

1104 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 224; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 326; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 355; **Thürmann/Kettler,** s. 193.

1105 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.988; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 156.

1106 Hüküm AVB BHV § A3-7.4.2 e) (ProdHM § 4.5.2.5)'de düzenlenmektedir. Bu düzenleme ProdHM § 4.2.2.5'e göre modellenmiştir. Bu hüküm için yapılan açıklamalar için bkz. Üçüncü Bölüm, § 1, III, F, 2, e. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 194; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 46b; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 225; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 361; **Thürmann/Kettler,** s. 193.

1107 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.996; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 160-161; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 362-363; **Thürmann/Kettler,** s. 194; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 225; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 330; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 46b; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 195.

kapsamda yer almaz. Dolayısıyla sigorta ettiren tarafından tedarik edilen makinenin durması, temizlenmesi, onarılması, yeniden işlenmesi gibi faaliyetler ve tedarik edilen makinede çalışan işçilerin işçilik masrafları ile makinenin amortismanı sebebiyle uğranılan zararlar teminat altında değildir. Zira bunlar üretim kaybının bir sonucu olmaktan ziyade makinenin ayıplı olmasından kaynaklanmaktadır[1108].

Hüküm ile koruma altına alınan üretimi duran makine ile bağlantılı olan, bu makinden çıkan ara ürünlerin tekrar işlemesi, paketlemesi ve benzeri faaliyetleri geçekleştiren departmanlardaki işçilik ve makine duruş masraflarıdır[1109]. Örneğin, sigorta ettirenin plastik şişe üretimi için teslim ettiği makinenin ayarlanmasında yapılan bir hata sonucunda makine ile üretilen bir seri şişede küçük kusurlar (çapaklar) oluşmuştur. Bu çapaklar yeniden işleme ile giderilebilecektir ancak bu süre zarfında paketleme departmanı durma noktasına gelir. Bu olayda paketleme departmanının durmasından kaynaklanan saf ekonomik zararlar bu hüküm ile, makinenin gerçekleştireceği yeniden işleme ise "yeniden işlemeden doğan masraflar hükmü" ile makine klozu kapsamında karşılanır. Çapaklanan makinenin durması sebebiyle doğan masraflar ise koruma altında değildir[1110]. Başka bir örnekte ise, sigorta ettirenin teslim ettiği yanlış programlanmış bir zımbalama makinesi nedeniyle saclar yanlış boyutlarda preslenmiş ve bu nedenle delme hattından geçememiştir. Sac levhaların yeniden işlenmesi de mümkün değildir. Bu sırada durma noktasına gelen delme hattı sebebiyle doğan masraflar teminat altındadır[1111].

Doğrudan sebep olunan masraflar ise teminat kapsamı dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla pazar payı veya müşteri kaybı nedeniyle yaşanan kâr kaybı gibi üretim kaybının doğrudan bir sonucu olmayan masraflar[1112] ile ayıplı ürünün üretim hattının parçalarına zarar vermesi nedeniyle meydana gelen zararlar[1113] bu kapsamda korunmazlar. Yine gelecekte doğması beklenen üretime ilişkin kayıplar da teminat kapsamında yer almamaktadır. Söz konusu teminat yalnızca halihazırda üretilmiş veya işlenmiş ürünlerin bir sonraki işlemlere geçememesi

---

1108 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.995-7.996; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 161; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 366-367; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 333; **Thürmann/Kettler,** s. 194. Buna karşın bu temizleme, çıkarma gibi işlemler ayıplı ürünlerin makinede sıkışması veya makineyi kirletmesi neticesinde gerçekleşiyorsa, o halde bu zararların teminat alında olacağı eklenmelidir. **Thürmann/Kettler,** s. 194.

1109 **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 366; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 333; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 161; **Thürmann/Kettler,** s. 194.

1110 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 195; **Thürmann/Ketter,** N. 193.

1111 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 195; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 364.

1112 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.995-7.996; **Thürmann/Kettler,** s. 194; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 161; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 366-367; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 333.

1113 **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 363.

sebebiyle yaşanan masraflara ilişkindir. Henüz üretim safhasına geçilememiş örneğin henüz kalıplanmamış ürünler ile ilgili üretim masrafları bu kapsamda değerlendirilmez[1114].

Bu hüküm ile diğer zarar kalemlerinden farklı olarak sadece sigorta ettirenin müşterisi tarafından yapılan masraflar karşılanmaktadır[1115]. Ayıplı makineden üretilen ayıplı ürünlerin üçüncü kişilerin üretim hattını durdurması sebebiyle doğan masraflar teminat kapsamı dışındadır[1116]. Örneğin, sigorta ettirenin sattığı makinedeki üretim ayıbı sebebiyle makine alıcısı bir milyon Euro değerinde ayıplı ürün üretmiş ve bu ayıplı ürün sebebiyle kendi müşterisine ürün gönderemediği için müşterisinin bandı durmuşsa, bu bant durmasından kaynaklı üretim kayıpları makine klozu ile karşılanmaz. Benzer şekilde sigorta ettirenin, makineyi müşterisine bir bayi aracılığıyla satması halinde de makineyi alan doğrudan sigorta ettirenin müşterisi olmayacağından yine bu korumadan söz edilemeyecektir[1117]. Zaten aksi bir tutum oldukça geniş boyutlara ulaşabilecek bir sorumluluk getireceğinden riskin hesaplanabilirliğini ortadan kaldırır. Bu sebeple, söz konusu zararların kapsam içinde yer almadığı hükümde mutlaka ve açıkça belirtilir[1118].

4.1.3.5.2.6. Dolaylı Zararlar

Alman makine klozu, 2000 yılında getirilen bir ekleme ile (ProdHM § 4.5.2.6/ AVB BHV § A3-7.4.2 f)) sigorta ettirenin makineleri vasıtasıyla ayıplı olarak üretilen veya işlenen ürünlerin diğer ürünlerle birleştirilmesi-karıştırılması-işlenmesi, ileri işlenmesi ve kurulması, takılması, döşenmesi veya uygulanması (sökme-takma) sebeplerine dayanan diğer saf ekonomik zararlardan kaynaklanan tazminat talepleri içerecek şekilde genişletilmiştir[1119].

1114 **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 364-365; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 333

1115 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 162; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 46b; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 225; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 195.

1116 **Schmidt-Salzer/Hinsch**, N. 7.997; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 162; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 46b; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 332.

1117 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 226; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 162.

1118 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 226.

1119 Hükmün makine vasıtasıyla üretilen veya işlenen ürünlerin ikinci veya daha sonraki işleme aşamalarında motorlu taşıtlara, raylı taşıtlara veya deniz taşıtlarına monte edilmesi durumunda ne yapılacağı önemli bir sorundur. Zira sökme-takma teminatı ancak yalnızca ilgili taşıtların kullanım amacının sigorta ettiren tarafından teslimat sırasında belli olması durumunda geçerlidir. **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 163; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 196; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 368; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 47; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 228; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 334; **Thürmann/ Kettler,** s. 194.

Hükümde bahsi geçen işlemlere konu olan makinede işlenen veya üretilen ayıplı üründür[1120]. Makineden üretilen veya işlenen ayıplı ürün başka bir ileri işleme tabi tutulur. Belki yeniden işlenir, belki başka ürünlerle birleştirilir belki de başka ürünlere takılır. Esasında bu ileri işlemlerin her biri yukarıda detaylı olarak incelenen genişletmelerden oluşturmaktadır. Ancak bir temel şart vardır. Yukarıda bahsedilen genişletmelerde ayıplı ürün sigorta ettirene aittir. Oysa burada, ayıplı ürünün sahibi sigorta ettiren olmamasına rağmen, sanki sigorta ettirene aitlermiş gibi bir koruma sağlanmaktadır[1121]. Dolayısıyla her bir ileri işlem için önce makine klozundaki bu hükmün ve sonra da ileri işleme ait genişletme hükümlerinin şartlarının sağlanıp sağlanmadığı denetlenir[1122]. Örneğin, mikroçip üretimi için makine üreten sigorta ettiren, tedarik ettiği makinelerin ayıplı olmasının bir sonucu olarak ayıplı çipler üretmiş ve bunları satmıştır. Mikroçiplerin ayıplı olduğu ancak son cihazlara takıldıklarında fark edilmiştir. Bu durumda sökme-takma masrafları mikroçipler sigorta ettirene ait olmadığı için sökme-takma klozu ile değil ancak makine kozunun bu hükmü ile karşılanabilecektir[1123].

Ancak uygulamada her makine klozunda bu hükmün bulunmamaktadır. Zira hüküm teminatın kapsamını oldukça genişletmekte ve sigorta şirketlerince karşılanmak istenmeyecek türden riskleri bünyesinde barındırmaktadır.

4.1.3.6. Çevre Kirliliği

Çevre kirliliğinden doğan zararlar kural olarak ürün sorumluluk teminatı içerisinde yer almaz. Ancak taraflar aralarında anlaşarak ister geriye dönük ister ise poliçe süresinin sona ermesinden sonra devam edecek şekilde ileriye dönük olarak düzenleyerek çevresel kirlilik sebebiyle doğan saf ekonomik zararları teminat altına alabilir[1124].

4.1.3.7. Ürün Geri Çağırma

Geri çağırma işlemi, Ticaret Bakanlığı tarafından, "*iktisadî işletmecilerin güvensiz bir ürünün, kendiliğinden veya yetkili kuruluşun talebi üzerine tüketicisinden/nihai kullanıcısından iktisadî işletmeciye geri getirilmesini amaçlayan her türlü önlem"* olarak tanımlanmaktadır[1125].

1120 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 228; **Thürmann/ Kettler,** s. 194.

1121 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 47; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 197; **Thürmann/Kettler,** s. 195.

1122 **Thürmann/ Kettler,** s. 195.

1123 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 196; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 339-340; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 316. Benzer bir örnek için bkz. **Thürmann/ Kettler,** s. 195.

1124 **Mildred,** s. 261-262, N. 5.163.

1125 https://urunkurallari.ticaret.gov.tr/tr/icerik/sik-sorulan-sorular ET. 10.06.2024

ÜGTDK m. 3 (1) d'de ise "*nihai kullanıcının elinde bulunan ürünün iktisadî işletmeciye geri getirilmesini amaçlayan her türlü önlem*" olarak kısa bir tanım yapılmıştır. Aynı Kanunun 7 (1) h maddesi uyarınca imalatçı, 10 (1) ç maddesi uyarınca ise dağıtıcı, piyasaya arz edilen veya piyasada el değiştiren bir ürünün uygun olmadığını öğrendiği veya bilmesinin gerektiği hallerde ürünü geri çağırma yükümlülüğü altındadır.

Ürünün geri çağrılması işlemi ise ÜGTDK m. 19'da düzenlenmektedir. Hükmün ilk fıkrası uyarınca "*Alınan diğer önlemlerin riskin ortadan kaldırılmasında yetersiz kalması durumunda iktisadî işletmeci*[1126]*, kendiliğinden veya yetkili kuruluşun talebi üzerine ürünü geri çağırır*". Bu durumda Türk uygulamasında ürün geri çağırma işlemi, yetkili kuruluşun talebi üzerine zorunlu ve iktisadî işletmecinin kendisi tarafından gönüllü olmak üzere iki türlü gerçekleşebilir.

Gönüllü geri çağırmada, iktisadî işletmeci, üründe bulunan ve başka bir önlem ile ortadan kalkmayacağı anlaşılan risk sebebiyle ürünlerini tamamen kendi kararı ile geri çağırmak istemektedir. İktisadî işletmeci bu kararı, kendi araştırmaları, yan sanayi firmalarının bilgilendirmesi veya tüketici şikâyeti ile tespit ettiği riskler doğrultusunda alır. Ancak yine de işlem sırasında Ticaret Bakanlığı Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği m. 16 uyarınca devletin yetkili kurumları bilgilendirilir ve onlarla koordineli bir şekilde hareket edilir[1127].

[1126] İktisadi işletmeci kavramı ÜGTDK m. 3 (f) uyarınca, *"imalatçı, yetkili temsilci, ithalatçı, dağıtıcı veya ilgili teknik düzenleme kapsamında ürünlerin imalatına, piyasada bulundurulmasına veya hizmete sunulmasına ilişkin sorumluluğu olan diğer gerçek veya tüzel kişi*" olarak tanımlanmaktadır.

[1127] Gönüllü Önlem m. 16 – (1) *"İktisadi işletmeci piyasaya arz ettiği veya piyasada bulundurduğu bir ürünün uygun olmadığını Bakanlığın denetiminden önce tespit etmesi halinde, bu ürüne yönelik gönüllü önlem faaliyetinde bulunabilir.*
(2) Gönüllü önlem faaliyeti, uygunsuzluğun giderilmesi ve riskin ortadan kaldırılması için ürünün piyasaya arzının durdurulması, piyasada bulundurulmasının önlenmesi, piyasadan çekilmesi, geri çağrılması, dağıtıcıların bu önlemden haberdar olmaları, ürünün taşıdığı riskler hakkında tüketicilerin uyarılması da dâhil olmak üzere gerekli tedbirlerin tamamını kapsar.
(3) Gönüllü önlem faaliyetinde bulunacak iktisadî işletmeci bu faaliyete dair tüm bilgi ve belgelerle faaliyeti tamamlamak için ihtiyaç duyduğu süreyi de belirterek bölge müdürlüğüne başvurur.
(4) Bölge müdürlüğü gönüllü önlem faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi için iktisadî işletmecinin talebi, ürünün taşıdığı risk ve piyasa yaygınlığı gibi hususları değerlendirerek altı ayı geçmemek üzere süre verir. Mücbir sebeplerin varlığının kanıtlandığı durumlarda altı ayı geçmemek üzere ek süre verilir.
(5) Bölge müdürlüğü gönüllü önlem faaliyeti başlatılmasına karar verilen ürün hakkında diğer bölge müdürlüklerini ve Genel Müdürlüğü ivedilikle bilgilendirir.
(6) Gönüllü önlem faaliyeti kapsamında uygunsuzluğu giderilen ürünler, bölge müdürlüğünün değerlendirmesine sunulmadan piyasaya arz edilemez veya piyasada bulundurulamaz. Bölge müdürlüğü gerekli gördüğü takdirde, gönüllü önleme tabi tutulan ürünün test veya muayene işlemlerini yapabilme yeterliliğine sahip tarafsız bir kuruluş tarafından test veya muayenesini isteyebilir.
(7) Bölge müdürlüğü, gönüllü önlem faaliyetine konu ürünlere ilişkin bilgileri Bakanlıkça oluşturulan güvensiz ürünlerin duyurulmasına ilişkin bilgi sisteminde yayınlar.
(8) Gönüllü önlem faaliyeti kapsamında yükümlülüklerini yerine getirdiği ve uygunsuzluğu tamamen giderdiği değerlendirilen iktisadî işletmeci için Kanunda düzenlenen idarî yaptırımlar uygulanmaz".

Yetkili kuruluş, ürünlere ilişkin teknik düzenlemeleri hazırlayan, yürüten veya ürünleri denetleyen kamu kuruluşudur. Bunlar örneğin; oyuncaklar, deterjanlar, kırtasiye ürünleri, mobilyalar, tekstil ürünleri için Ticaret Bakanlığı; gıda maddeleri, gübreler, yemler, tütün mamulleri, etil alkol için Tarım ve Orman Bakanlığı; makineler, elektrikli ve elektronik ürünler, asansörler, motorlu taşıtlar, su kazanları, basit basınçlı aletler, basınçlı ekipmanlar ve benzerleri için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı; kozmetikler, tıbbi cihazlar ve biyosidal ürünler için Sağlık Bakanlığı; yapı malzemeleri ve katı yakıtlar için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı; akaryakıtlar için Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu ve radyo, telsiz ve telekomünikasyon ekipmanları için Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu olarak sıralanabilir[1128]. Bu kurumlar ile koordineli bir şekilde gerçekleştirilen geri çağırma işlemlerinde ÜGTDK m. 19 (2) ve m. 18 (1) doğrultusunda[1129] ürünün özellikleri, barındırdığı riskler, riskten sakınabilmek için alınması gereken önlemler hususunda kamuoyunun bilgilendirilmesi amacıyla basın-yayın araçlarında ilanlar verilmesi veya gerekli bilgileri elektronik ortamda yayımlanması gibi birçok prosedürü bulunur.

Zorunlu geri çağırma işleminde ise iktisadî işletmecinin bu prosedürleri hiç veya gerektiği gibi yerine getirmemesi sebebi ile ÜGTDK m. 16 (6) d uyarınca yetkili kuruluş bizzat kendisi risk taşıyan bu ürünlerin geri çağrılmasını ister. Nitekim Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Çerçeve Yönetmelik m. 16 (1) g uyarınca da yetkili kuruluşlara, "*İktisadi işletmecinin uygun düzeltici önlemleri almaması, zamanında almaması veya aldığı önlemleri yetkili kuruluşun eksik veya yetersiz bulması halinde veya uygunsuzluk veya riskin devam ettiği durumlarda, ürünün piyasada bulunmasını yasaklamak, kısıtlamak, iktisadî işletmecinin ürünü piyasadan çekmesini veya geri çağırmasını istemek gibi uygun önlemleri alma*" yetkisi tanınmış ve m. 20 (5) uyarınca ise "*İktisadi işletmeci tarafından üçüncü fıkra kapsamındaki düzeltici*

1128 https://urunkurallari.ticaret.gov.tr/tr/icerik/sik-sorulan-sorular ET. 10.06.2024.

1129 ÜGTDK m. 18 (1): "*Risk taşıyan ürünlerle ilgili olarak kendiliğinden veya yetkili kuruluşun talebi üzerine bu Kanunun gerektirdiği önlemleri alan iktisadî işletmeci, bu önlemler ve ürünün içerdiği riskler hakkındaki bilgileri etkili olacak şekilde duyurur ve duyurunun kapsamına göre engellilerin erişebilirliğini dikkate alır. Duyuru, asgari aşağıdaki bilgileri içerir:*
a) Ürünü tanıtacak marka, model veya cins ismi veya diğer ayırt edici özellikler
b) Mümkün ise ürünün fotoğrafı veya resimli tasviri
c) Alınan önlem
ç) Önlemi gerektiren sorunun açık ve anlaşılır tarifi
d) Sorumlu iktisadî işletmecinin isim, adres ve diğer iletişim bilgileri
e) Riskten sakınmak veya sorunu gidermek için önerilen yöntemler"
ÜGTDK m. 19 (2): *İktisadi işletmeci geri çağırma önlemini, 18 inci maddenin birinci fıkrasında belirtilenlere aşağıdaki bilgileri de ekleyerek duyurur:*
a) Ürünün teslim alınacağı veya onarılacağı adres ve irtibat noktaları
b) Nihai kullanıcıya sunulan teklif ve seçenekler".

önlem alınmadığı veya birinci fıkrada belirtilen uygunsuzluk veya riskin devam ettiği durumlarda yetkili kuruluşlar, ürünün piyasadan çekilmesini, geri çağrılmasını, piyasada bulunmasının yasaklanmasını veya kısıtlanmasını sağlar ve kamuoyunu bu kapsamda bilgilendirir. Ayrıca yetkili kuruluşlar, düzeltici önleme ilişkin bilgileri Bakanlığa bildirir" denilmiştir[1130].

Geri çağırma prosedürü oldukça pahalı bir koruma tedbirdir ve bu işlem sırasında doğan masraflar ÜGTDK m. 19 (4) uyarınca iktisadî işletmeciye aittir. Sigortacılar ise geniş boyutlara ulaşabilen masrafları evrensel olarak ürün sorumluluk teminatı kapsamı altına almaktan imtina etmekte ve bu tür masraflar için müstakbel sigorta ettirene ürün geri çağırma sigortasını önermektedir. Ancak ürün geri çağırma için özel bir sigorta sözleşmesi yapmak yerine tarafların aralarında anlaşarak ürün geri çağırmadan kaynaklanan saf ekonomik zararları ürün sorumluluk sigortası ile teminat altına almaları da mümkündür[1131]. Bu halde ürünün geri çağrılması sebebiyle doğan masraflar sigortacının asli edimini oluşturur[1132]. Bu asli edim, Türkiye'de düzenlenen ürün sorumluluk sigortaları için yalnızca gönüllü ürün geri çağırma işlemleri sebebiyle doğan masrafları içerir. Zorunlu geri çağırmadan kaynaklanan masraflar ise bu genişletme hükmü ile karşılanmamaktadır[1133].

Öte yandan ÜGTDK m. 19 (3) geri çağırma işlemi sırasında iktisadî işletmeci tarafından nihai kullanıcılara, ürünün geri çağrılmasına yol açan sorunun giderilmesi, ürünün teslim

---

1130 Benzer bir düzenleme Ticaret Bakanlığı Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği m. 15'te de yer almaktadır.

1131 **Stempel, Jeffrey W.**, Stempel on Insurance Contracts, Cilt 1, 3. Bası, New York 2014, § 14.07, N. 14-68; **Derrington/Ashton**, N. 11.178, s. 2364; **Mildred**, s. 260, N. 5.158; **Eagleston/Madge**, s. 108-109. Böyle bir hüküm İngiltere'de düzenlenen ürün sorumluluk poliçelerinde örneğin; "*Sigortalının sigortacı ile birlikte ürünlerini geri çağırmasının gerekli olduğu yönünde aldığı karar neticesinde üretilen ve/veya tedarik edilen ürünlerin sigortalı ve/veya sigortalının acentesi tarafından geri çağırılması için yapılan harcamalar teminat altındadır*." şeklinde düzenlenebilmektedir. **Mildred**, s. 262, N. 5.168.

1132 **Yıldırım, Ali Haydar**, Sigortacının Koruma ve Kurtarma Masraflarından Sorumluluğu (TTK m. 1448/ f. 3-4), İstanbul 2019, s. 70.

1133 Henüz çok yakın bir tarihte bu genişletme kapsamına girip girmeyeceği tartışma yaratabilecek türden bir olay dünya gündemini meşgul etmiştir. 2022 yılının Nisan ayında İngiltere'de Ferrero şirketinin ürettiği "Kinder Sürpriz" yiyen altmış üç çocukta salmonella hastalığının görüldüğü ortaya çıkmıştır. Şirket gecikmeksizin satışa sürülen ürünlerin salmonella testinin pozitif çıkmadığı hususunda bir açıklama yapmış, ancak ürünlerin Belçika'da bulunan aynı fabrikadan çıktığı anlaşılması üzerine Birleşik Krallık Gıda Standartları Dairesi (FSA) tüketicileri Ekim sonuna kadar "Kinder Sürpriz" satın almak konusunda uyarmıştır. Bu açıklamanın ardından Ferrero riski ciddiye alarak başta İngiltere ve İrlanda olmak üzere Belçika'daki fabrikada üretilen Kinder Sürprizlerin gönderildiği Amerika, Hong Kong ve Singapur gibi ülkelerde geri çağırma başlatmıştır. Henüz bu geri çağırmanın ne miktarda zarara sebep olduğu kamuya açıklanmasa da şirketi her açıdan olumsuz etkileyeceği şüphesizdir. Ancak Ferrero'nun ürün sorumluluk sigortasının ürün geri çağırma genişletmesi içerdiği senaryoda, Ferrero'nun ürün geri çağırmayı başlatmakta gecikmesi ve FSA'nın çağrısının ardından geri çağırma kampanyasını başlatmasının, sigortacılar tarafından gönüllü geri çağırmayı zorunlu geri çağırmaya çevirdiği gerekçesiyle ödeme yapmaktan kaçınmalarına sebep olacak cinsten bir davranış oluşturacaktır.

tarihindeki perakende satış değerinin ödenmesi ve ürünün teknik düzenlemesine uygun, güvenli ve eş değer bir ürünle değiştirilmesi seçeneklerinden en az birisini sunulmasını şart koşmaktadır[1134]. Bu kapsamda, onarım masrafları kural olarak ürün sorumluluk sigortası ile koruma altına alınan türden zararlar değildir. Ancak ürünün bedelinin iade edilmesi veya yenisi ile değiştirilmesi sebebiyle yaşanacak saf ekonomik zararların hüküm ile karşılanabilmesi gerekir.

Geri çağırma prosedürünün hiç veya geri gibi işletilememesi halinde ise iktisadî işletmeci hakkında, ÜGTDK m. 20 (1) ç uyarınca on bin Türk lirasından yüz bin Türk lirasına kadar; m. 19 (3)'te kullanıcılara sunulması gereken seçimlik hakların sunulmaması halinde ise 20 (1) e uyarınca yedi bin Türk lirasından yetmiş bin Türk lirasına kadar idarî para cezasına hükmedilebileceği düzenlenmiştir[1135]. İdarî para cezaları özel olarak kararlaştırılmadığı müddetçe ürün sorumluluk teminatı altında yer almamaktadır. Dolayısıyla taraflar arasında geri çağırmaya ilişkin özel bir hüküm düzenlenmiş olsa bile, hükmün içeriğinde özel olarak idarî para cezalarının da koruma altında olduğu yer almadıkça yukarıdaki cezaların ürün sorumluluk teminatı kapsamında karşılanması mümkün değildir.

Benzer şekilde İngiliz uygulamasında da söz konusu genişletmeye yasal düzenlemeler nedeniyle zorunlu kılınan ürün geri çağırma işlemlerinin teminat kapsamı dışında olduğuna dair bir ekleme yapıldığına rastlanabilir. Söz konusu genişletmede genellikle geri çağırmaya ilişkin reklam ve duyuru/ilanlara ilişkin giderler, ürünün iade veya imhasında ortaya çıkan giderler, nakliye giderleri ve geri çağrılan ürünün yerine ikame bir ürün getirilmesine ilişkin masrafların teminat altına alındığı; buna karşın sigorta ettirenin geri çağırma sebebiyle uğradığı yoksun kalınan kâr veya sarsılan piyasa konumu ve ticarî itibar kaybı gibi dolaylı zararların kapsam dışında bırakıldığına dair bir ifadeler eklenmektedir[1136].

4.1.3.8. Muayene ve Ayıklama Masrafları

Genişletmeler içerisinde incelenecek son hüküm muayene ve ayıklama masraflarına ilişkindir[1137]. Bu hüküm ile ayıplı olduğundan şüphelenilen ürünler muayene edilir ve

---

1134 Bu üç seçimlik hak hakkında detaylı bir değerlendirme için bkz. **Yıldırım, Kaan Can,** 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 19 Hükmü ile Öngörülen Geri Çağırma Yükümlülüğü Üzerine Düşünceler**,** Kadir Has Hukuk Bülteni, 2020-2021 Akademik Yılı Derlemesi, (Ed. Başak Baysal/Nilay Arat/N. Tuğçe Bilgetekin/Ahmet Abut), İstanbul 2021, s. 428-434.

1135 **Yıldırım**, Geri Çağırma, s. 413.

1136 **Mildred**, s. 262-263, N. 5.169.

1137 Alman AVB BHV § A3-7.5 şu şekilde düzenlenmiştir: *"Diğer genişletmelerin mevcut olması şartı ile:*

ayıklanırsa, bu işlem sebebiyle doğan masraflar teminat altına alınır[1138]. Muayene, parçaların gerçekten ayıplı olup olmadığını belirlemeye yarayan faaliyete denir. Bunlar; deformasyon, damgalanmış üretim tarihi veya belirli bir üretim dönemini tespit edebilmek adına yapılacak görsel bir inceleme, ölçüm, kimyasal numune alma veya başka herhangi bir anlamlı test yöntemi olabilir[1139]. Ayıklama ise bir şeyin içinden, işe yaramayan, gereksiz veya istenmeyen taneleri ayırıp çıkarmak, temizlemek anlamına gelmektedir[1140].

Genişletmelerin belirlendiği hükümler ÜSSGŞ'de yer almamaktadır. Ancak Türkiye'de düzenlenen ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerine muayene ve ayıklama masraflarına ilişkin genişletmelerin, müstakbel sigorta ettirenin faaliyet alanına uygun olarak eklenebildiği görülmektedir. Türk sigorta uygulamasında standart bir hüküm bulunmadığından, söz konusu değerlendirme, halihazırda Almanya'da düzenlenen sigorta sözleşmelerinde kullanılan muayene ve ayıklama masraflarına ilişkin genişletme hükmü esas alınarak gerçekleştirilmiştir.

Muayene ve ayıklama masraflarına ilişkin genişletme hükmü özellikle seri üretim gibi büyük ölçekli üretim yapan sigorta ettirenler için önem taşır[1141]. Türkiye'de seri üretim yapan sayısız üretici vardır ve bu kişiler, bir serideki ürünlerin hepsinin ayıplı olmaması halinde ayıklama ve muayene için oldukça yüksek masraflarla karşı karşıya kalmaktadır[1142]. Söz

---

a. Sigorta, münferit ürünlerin ayıplı olduğu önceden tespit edilmişse ve yeterli rastgele örnekleme veya diğer doğrulanabilir gerçekler nedeniyle benzer ürünlerde aynı ayıpların var olduğundan endişe ediliyorsa, üçüncü kişinin ürünlerinin ayıp açısından incelenmesi sonucunda aşağıda belirtilen masraflar nedeniyle üçüncü kişiler tarafından ileri sürülen tazminat taleplerini kapsar.
Muayene, ayıplı olduğundan şüphelenilen ürünlerden hangilerinin gerçekten ayıplı olduğunu ve bu ürünlerden hangileri için diğer genişletmeler ile sigortalanan önlemlerin ayıbın giderilmesi için gerekli olduğunu belirlemeye hizmet etmelidir.
Bu hüküm kapsamındaki ürünler, sigorta ettirenin ürünlerinden veya ürünleriyle üretilen veya işlenen ürünlerdir.
b. Sadece ayıplı olduğundan şüphelenilen ürünlerin incelenmesi masraflarından kaynaklanan tazminat talepleri teminat kapsamındadır. Muayene, muayene edilecek ürünlerin gerekli ön tasnifini, muayene edilen ürünlerin ayıklanmasını ve muayene sonucunda ilgili ürünlerin yeniden paketlenmesini de içerir.
c. Ancak, ayıplı olma ihtimâli bulunan ürünlerin muayenesi için gereken masraflar ile objektif verilere dayanarak belirlenen ya da tahmin edilen ayıplı ürün oranına göre genişletilmiş sigorta kapsamında karşılanan masraflar, tüm ürünlerin gerçekten ayıplı çıkması durumunda karşılanacak masraflardan yüksekse, sigorta teminatı bu genişletilmiş kapsam dâhilindeki sigorta yardımları ile sınırlı kalacaktır.
Bu durumlarda veya ayıbın sadece ürünün imha edilmesiyle tespit edilmesi mümkün olduğunda, ayıplı olduğundan şüphelenilen ürünlerin gerçekten ayıplı olduğunun kanıtlanmasına gerek yoktur". (Çeviri yazara aittir.)

1138 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 199; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 231; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 48; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 343; **Thürmann/Kettler**, s. 197; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 375.

1139 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 236.

1140 https://kelimeler.gen.tr/ayiklamak-nedir-ne-demek-27497 ET. 30.03.2024.

1141 **Thürmann/Kettler**, s. 198; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 199; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 343; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 373.

1142 **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski,*** ProdHM, N. 165; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 61; **Prölss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 5, N. 1; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 373.

konusu masrafların yukarıda incelenen diğer genişletme hükümleri ile karşılanması ise mümkün değildir. Zira incelenen genişletmelerin hemen hepsinde zararın karşılanabilmesi için gerçek bir ayıbın varlığı aranmıştır. Oysa burada ayıbın varlığı değil, bir ayıp şüphesi ile gerçekleştirilen işlemlerden kaynaklanan masraflar koruma altına alınmaktadır. Dolayısıyla işbu genişletme, ayıp şüphesine dair oldukça kritik bir boşluğu doldurur[1143]. Ancak burada bahsedilen ayıp şüphesinin, sigorta ettirenin değil müşterisinin veya üçüncü kişilerin ürünlerine yönelik olduğuna dikkat edilmelidir[1144].

4.1.3.8.1. Teminatın Şartları

Alman AVB BHV § A3-7.5 uyarınca sigorta şirketinin muayene ve ayıklama sebebiyle oluşan masrafları karşılayabilmesi için bazı şartların oluşmuş olması gerekir. Bu şartlar, benzer bir hükmün sözleşmede yer alıyor olması halinde pekâlâ Türkiye'de düzenlenen ürün sorumluluk sigorta sözleşmesinde yer alan muayene ve ayıklama genişletmesi için de geçerli olabilir.

Bunlardan ilki, genişletilmiş ürün sorumluluk sigorta poliçesinin varlığıdır. Alman uygulamasında muayene ve ayıklama masrafları, ancak teminat genişletilmiş ve yukarıda incelenen birleşme, karışma (ProdHM § 4.2), sökme-takma (ProdHM § 4.4) veya makine klozu (ProdHM § 4.5) gibi genişletmeler kabul edilmişse karşılanabilir[1145]. Nitekim hükmün amacı, ayıplı olduğundan şüphelenilen ürünlerden hangilerinin gerçekten ayıplı olduğunun ve bu ürünlerdeki ayıpların giderilmesi için yukarıda sayılan genişletmelerden hangilerinin uygulanabileceğinin tespitinin sağlanmasıdır[1146].

Muayene işleminin yukarıda sayılan genişletmelere konu faaliyetlerin tamamlanmasının ardından gerçekleştirilmesi gerekir[1147]. Sigorta ettirenin ürünlerinin daha önceki bir aşamada denetlenmesi sırasında doğan masraflar bu hüküm ile korunmaz. Bu

---

1143 **Prölss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 5, N. 1; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 199; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 231; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 373.

1144 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 213.

1145 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 203; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 232; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 372; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 49.

1146 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 49; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 217; **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski,*** ProdHM, N. 169; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 240-241; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 375; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 348.

1147 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 345; **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski,*** ProdHM, N. 166; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 205; **Prölss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 5, N. 1; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 375; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 49.

örneğin, sigorta ettiren tarafından gerçekleştirilen kalite kontrol veya müşterisi tarafından işleme öncesinde gerçekleştirilen bir gelen mal denetimi olabilir[1148].

Genişletmenin uygulanabilmesi için aranan diğer bir şart ise münferit ürünlerin ayıplı olduğu tespit edilmesi ve bu münferit ürünlere benzer ürünlerin de aynı şekilde ayıplı olup olmadığından doğrulanabilir gerçekler temelinde endişe duyulmasıdır[1149]. Bu doğrultuda sigorta ettirenin münferit ürünlerinin ayıplı olduğunun tespit edilmesi[1150] ve benzer ürünlerin ayıplı olabileceğinden şüphelenilmesi tek başına teminatı tetiklemek için yeterli değildir[1151]. Her ikisinin de bir arada bulunması gerekir.

Ayıp şüphesi, benzer ürünlerdeki aynı ayıplara dayanmalıdır[1152]. Burada ayıbın aynı türde (tasarım, talimat veya üretim ayıbı) olması yeterlidir. Aynı ayıp kavramı katı bir şekilde yorumlanmalıdır. Örneğin, seri üretim sürecinde ayıplı bir makineden yapılan üretimden kaynaklanan ayıp bu şartı sağlar. Ürünlerin ise benzer olması aranır. Bu benzerlik, onları diğer ürünlerden ayıran ortak özelliklere sahip olmaları olarak özetlenebilir[1153]. Bu nedenle Alman doktrininde, farklı model serilerine ait olan veya yalnızca donanımları bakımından farklılık gösteren motorlu taşıtların benzer kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir[1154].

Alman hükmünde ayıplı ürünlere benzer ürünlerin aynı şekilde ayıplı olup olmadığına ilişkin endişenin "yeterli düzeyde rastgele örnekleme yöntemi" (*Ausreichender Stichprobenbefund*) veya "başka doğrulanabilir gerçeklere" dayandırılmaktadır[1155]. Esasında eğer bir serideki bir ürünün ayıplı olduğu kesinse ve ayıbın bir tasarım veya talimat ayıbından kaynaklandığı biliniyorsa, ilk olarak başka ürünlerde de ayıp olabileceği düşünülür[1156]. Ancak bu sübjektif şüphe genişletmenin tetiklenmesi için yeterli değildir. Şüphe mutlaka objektif ve doğrulanabilir olmalıdır[1157]. Bu doğrultuda hüküm, yapılan işleme ilişkin masrafların teminat altında olabilmesi için ayıplı olup olmadığı henüz bilinmeyen ürünler içinde rastgele örneklem

---

1148 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 234, 237; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 204; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 343; **Prölss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 5, N. 1.

1149 **Prölss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 5, N. 2; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 375.

1150 **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski,*** ProdHM, N. 166.

1151 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 205.

1152 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 206; **Prölss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 5, N. 2

1153 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 208, 211; **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski,*** ProdHM, N. 168.

1154 Benzer üründen ne anlaşılması gerektiği ile ilgili Alman Hukukunda farklı alanlarda ileri sürülmüş farklı görüşler için bkz. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 211.

1155 **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski,*** ProdHM, N. 166; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 205; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 375; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 239

1156 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 213.

1157 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 212; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 346; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 239; **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski,*** ProdHM, N. 167.

yapılması bir diğer ifade ile numune alınması gerektiğini belirtir[1158]. Numune, "*fiziksel parametrelerle belirlenebilen ve esasen aynı maddi özelliklere sahip daha büyük miktarda malın varlığı hakkında sonuç çıkarılmasına olanak tanıyan bir nicelik birimi"* olarak tanımlanmaktadır[1159]. Dolayısıyla rastgele örneklem üretimin başlı başına denetlenmesi olarak anlaşılmamalıdır[1160]. Ancak yeterli düzeyde ürün incelendiğine de dikkat edilmelidir. Örneğin, iki bin dört yüz adet teneke konserve mantar söz konusu olduğunda, beş numunenin incelenmesi yeterli kabul edilebilir. Teslim edilen on yedi bin iki yüz paket kuru meyve söz konusu olduğunda, sadece üç paketin incelenmesi ise yeterli kabul edilmeyecektir[1161]. Diğer doğrulanabilir gerçekler ise numune alma dışında kalan örneğin, ayıplı bir tasarım çizimi, bozulabilir ürünlerin ayıplı ambalajları, protokoller, üretim kayıtları veya farklı kullanıcılar tarafından benzer ürünlerde benzer ayıpların meydana geldiğine dair raporlar olabilir[1162].

4.1.3.8.2. Teminatın Kapsamı

Teminatın içeriği sigorta ettirenin ihtiyaçlarına göre şekillenebilir.

4.1.3.8.2.1. Muayene ve Ayıklama Masrafları

İşbu genişletme ile yalnızca ayıplı olduğundan şüphelenilen ürünlerin muayene ve ayıklanması için yapılan masraflara ilişkin tazminat talepleri karşılanır. Bu nedenle ayıp şüphesini kanıtlamak ve ayıbın sebeplerini ortaya çıkarmak için yapılan örneğin ilk numune toplama işlemi gibi işlemler sebebiyle harcanan masraflar teminat kapsamı dışındadır[1163].

Muayene ve ayıklama masraflarının kapsamına öncelikle muayenesi yapılacak ürünlerin ön tasnifi ve muayenesi yapılan ürünlerin ayıklanması girer. Örneğin, üründeki ayıbın

---

1158 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 214; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski,*** ProdHM, N. 167; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 239.

1159 Tanım için bkz. Alman Federal Vergi Mahkemesi'nin BFH 26.10.2010 – VII R 53/09, BFHE 231 450, 453 = BeckRS 2010 24004215 sayılı kararı. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 214.

1160 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 238.

1161 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 239; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 343.

1162 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 347; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 215; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.6 PHB, N. 10; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski,*** ProdHM, N. 168.

1163 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski,*** ProdHM, N. 168-170; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.6 PHB, N. 8; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 218; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 62; **Prölss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 5, N. 3; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 50; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 242; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 376; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 343, 349. Bu tür masrafların, sigorta olayının meydana gelmesinin ardından yapılan masraflar olduklarından, sigorta ettirenin Alman VVG § 83 uyarınca tazminat talep edebileceği yönünde bkz. **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski,*** ProdHM, N. 168; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 4.6 PHB, N. 8.

ancak imha edilmesiyle veya sökülmesinden sonra tespit edilebildiği hallerde sökme-takma işlemi ürünün tamamının sökülüp takılması değil bir parçanın muayene için sökülmesi masrafları olarak anlaşılmalıdır[1164]. Şüphelenilen ayıbın halihazırda paketlenmiş olan ürünlerle ilgili olması halinde ise ürünlerin paketlerinin muayene için açılması ve ardından uygun şekilde yeniden paketlenmesi masrafları da yine teminat altındadır[1165].

4.1.3.8.2.2. Maliyet Değerlendirilmesi

Alman muayene ve ayıklama genişletmesi, ayıplı olduğundan şüphelenilen ürünler için yapılan muayene ve ayıklama masraflarının, bu ürünlerin gerçekten ayıplı olmaları durumunda sigorta kapsamında karşılanacak masraflardan yüksek olması durumunda sigortacının düşük olan kısmı karşılayacağına dair bir sınırlama içerir[1166]. Bu hesaplama yapılırken ürünlerin gerçekten ayıplı olup olmadığına bakılmaz[1167].

Bu değerlendirmeyi yapmak her zaman kolay olmayabilir. Örneğin, sigorta ettiren makinelerde kullanılan valflere takılan yaylar üretmektedir. Sigorta ettirenin sattığı valfler ilişkin olarak, yayların çok yüksek basınca dayanıklı olmaları nedeniyle devreye girmediklerine dair iki farklı şikâyet gelmiştir. Bu şikayetler sonrasında rastgele örnekleme yöntemiyle kırk sekiz valf incelenmiş ve 8'inde sorun tespit edilmiştir. Ayıbın sebebi anlaşılamamış ancak bu yay partisindeki tüm valflerin kontrol edilmesine karar verilmiştir. Partideki toplam vana sayısı bin ondur ve her bir yay için yapılacak basınç testi maliyeti kırk Euro'dur. Eğer yaylarda bir sorun bulunursa, vanaların sökülüp yayın değiştirilmesi gerekecek ve bu işlem de vana başına yetmiş beş Euro'ya mal olacaktır. Bu durumda muayene ve ayıklama masraflarının sigorta teminatı altında olup olmadığını değerlendirmek için maliyet hesaplaması yapılmalıdır.

1164 **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 62; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 225; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski,*** ProdHM, N. 171; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 51; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 378; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 252, 255-256.

1165 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 219; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 62; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 349; **Prölss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 5, N. 3; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski,*** ProdHM, N. 170; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 50; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 376; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 243.

1166 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 221-222; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 352; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 62; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski,*** ProdHM, N. 171; **Prölss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 5, N. 4; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 51; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 245; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 377.

1167 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 222; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 62; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski,*** ProdHM, N. 171; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 247; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 377; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 51.

Hesaplama, iki şikâyette yer alan iki vana ve ayıp şüphesi bulunduğunu tespit etmek için rastgele örneklemin bir parçası olarak incelenen kırk sekiz vana dışında kalan dokuz yüz altmış vana üzerinden yapılmalıdır. Vanalar için yapılacak muayene ve ayıklama incelemesi her biri kırk Euro'dan toplam otuz sekiz bin dört yüz Euro'ya mal olacaktır. Yapılan rastgele örneklem yönteminde tespit edilen ayıp oranı 8/48 = 1/6 olarak belirlendiğinden, bu oran yüz altmış adet ayıplı vana anlamına gelir. Her bir ayıplı vana için sökme-takma maliyeti yetmiş beş Euro olup, bu işlem de toplam on iki bin Euro'ya mal olmaktadır. Bu durumda tahmini muayene ve ayıklama masrafı toplam elli bin dört yüz Euro eder. Buna karşın tüm ürünlerin ayıplı olduğu varsayılarak sökme-takma işlemi yapılması gerekeceği senaryoda toplam ödenmesi gereken tutar dokuz yüz altmış vana için yetmiş beş Euro'dan toplam yetmiş iki bin Euro eder. Bu durumda sigorta şirketi daha düşük olan elli bin dört yüz Euro'yu ödemeyi tercih eder[1168]. Bu değerlendirme tahmini bir ayıp oranına dayanır ve gerçekte ayıplı vana oranı daha yüksek çıksa bile yalnızca öngörülen masraflar sigortacı tarafından karşılanır.

Bu tür durumlarda, ileride oluşabilecek anlaşmazlıkları önlemek adına karar sürecinde sigortacıya danışmak ve onu sürece dahil etmek önemlidir. Ancak uygulamada sigorta ettirenin genellikle sürece doğrudan dahil olamadığı ve üçüncü kişilerin aldığı kararları etkileyemediği görülmektedir. Ne var ki sigortacılar yine de bu hesaplamaya bağlı kalmakta ısrarcıdır[1169].

4.1.3.8.2.3. Geri Çağırma Masrafları

Alman Model'inin 2015 versiyonuna kadar sigorta ettirenin yasal bir geri çağırma yükümlülüğünü yerine getirmek amacıyla gerçekleştirdiği muayene ve ayıklama işlemlerinden kaynaklanan masraflar teminat kapsamı dışında bırakılmıştır[1170]. Ancak sonraki yıllarda yayınlanan özel şartlardan bu hüküm kaldırılmış, muayene ve ayıklama masrafları geri çağırma yükümlülüğü kapsamında yapılmaları halinde de teminat kapsamı içerisinde yer alır hale gelmiştir[1171]. Ancak bu seçimin Alman uygulamasına özgü olması sebebiyle Türk uygulamasında ancak hüküm içerisinde özel olarak yer alması halinde geri çağırma amacıyla yapılan muayene ve ayıklamalara ilişkin masraflar teminat altında olabilir.

1168 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 248; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 222.

1169 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 249; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 224.

1170 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 227; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 63; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 52a; **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 258; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 4, N. 380; **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski,*** ProdHM, N. 172; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 354

1171 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 258; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 355.

4.2. Teminatı Sınırlandıran Hükümler

4.2.1. Genel Olarak

Sigorta sözleşmelerinde teminatın kapsamı belirlenirken sadece hangi hallerin koruma altında olduğuna değil aynı zamanda hangi hallerin koruma kapsamı dışında olduğunu belirten hükümlere de yer verilmektedir. Bu hükümler genellikle istisna veya muafiyet adı altında ayrı bir bölümde yer alır[1172].

Teminatın kapsamı belirlenirken istisna hükümlerine yer verilmesinin başlıca sebebi bu konuda yaşanabilecek uyuşmazlıkların asgari düzeye indirilmek istenmesidir. Bu hükümler yardımı ile sigortacının tam olarak hangi halleri teminat altına aldığı açıklığa kavuşmuş olur. Fakat aynı sebepten istisna hükümlerinin herhangi bir şüpheye mahal vermeyecek şekilde açık olarak kaleme alınmış olması da gerekir. Bazen de başka bir sigorta teminatı içerisinde yer alıyor olmaları sebebiyle bu tür hükümlere yer verilir. Örneğin, sigortalının çalışanlarının gördüğü bedensel ve malvarlığı zararları ürün sorumluluk sigortasının değil işveren meslekî sorumluluk sigortasının koruma alanındadır. Sigortalanamayan riskler de yine özel olarak kapsam dışında bırakılmaktadır[1173].

Ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerine gelindiğinde ise istisna hükümleri belirlenirken teminat altına alınan ürünlerin tür ve özellikleri ile sigorta ettirenin faaliyet alanına ait nitelik ve risklerin değerlendirildiği görülmektedir[1174]. Bu kapsamda örneğin hava taşıtlarına ait parçalar üreten sigorta ettirene sunulacak istisna hükümleri ile petrol ve gaz endüstrisine ürün tedarik eden bir sigorta ettirene sunulacak istisna hükümleri birkaç noktada benzerlik taşısa da tamamen aynı olmayacaktır.

Türk Hukukunda ürün sorumluluk sigortası teminatı altında yer almayacak zararlar ÜSSGŞ'de özel olarak düzenlenmiştir. Bu zararlar iki temel kategoriye ayrılabilir. Bunlardan ilki tarafların aralarında aksine düzenleme yapamayacakları, her hal ve şartta teminatın kapsamı dışında kalan zararlardır. İkinci tür zararlar ise kural olarak teminat kapsamı dışında kalmakla birlikte tarafların aralarında teminat altına alınması hususunda anlaşabilecekleri zararlardır. Bu klozları incelemeden önce belirtmek gerekir ki ÜSSGŞ'de teminat kapsamı dışında bırakılan klozlar genellikle evrensel olarak ürün sorumluluk sigortası kapsamı dışında bırakılan

---

1172 **Eagleston/Madge**, s. 92; **Omağ, Merih Kemal**, Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu (TTK m. 1291), İstanbul 1985, s. 32; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 81.

1173 **Eagleston/Madge**, s. 91-92.

1174 **Eagleston/Madge**, s. 100; **Derrington/Ashton**, No. 11.172, s. 2358.

zararlardan oluşmaktadır. Ancak bunların sayısı incelenen diğer hukuk sistemlerine kıyasla fazla değildir. Bu doğrultuda çalışmanın bu bölümünde mümkün olduğu kadar farklı istisna türünü ele alabilmek adına önce Türk Hukukunda düzenlenen klozlar, ardından ise Alman, İngiliz ve Amerikan sistemlerinde yer alan klozlar üzerinde durulmuştur.

4.2.2. Genel Şartlarda Düzenlenen İstisna Hükümleri

4.2.2.1. Aksi Kararlaştırılamayan İstisna Hükümleri (Mutlak İstisnalar)

4.2.2.1.1. Hukuka, Ahlâka, Adaba Aykırı Üretim Faaliyetine Konu Ürünlerden Doğan Zararlar

ÜSSGŞ m. A.3.a uyarınca "*hukuka, ahlâka, adaba aykırı üretim faaliyetine konu ürünlerden doğan zararlar*" aksi kararlaştırılamayacak şekilde ürün sorumluluk teminatı kapsamı dışında tutulmaktadır. Bu, Türk sigorta hukukunda yer alan adeta klasikleşmiş bir istisna hükmüdür. Zira TBK m. 27'de düzenlenen kesin hükümsüzlük hükmü[1175] doğrultusunda düzenlenen geçerli olmayan sigorta başlıklı TTK m. 1404 uyarınca kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilinden doğabilecek bir zararını güvence altına almak amacıyla sigorta yapılması mümkün değildir[1176].

Hükümde sadece üretim faaliyetinden söz edilmesi kanaatimizce eksik bir ifadedir. Ürün sorumluluk sigorta ettireni sadece imalatçı değil aynı zamanda ürünleri devreden kimseler de olabileceğinden kanaatimizce hüküm "hukuka, ahlâka, adaba aykırı üretim veya devre konu ürünlerden doğan zararlar" şeklinde anlaşılmalıdır.

4.2.2.1.2. Kasten Sebep Olunan Zararlar

4.2.2.1.2.1. Zarara Kasten Sebep Olma

1175 TBK m. 27 sözleşme özgürlüğünün sınırlarını düzenleyen genel bir hükümdür. Hüküm uyarınca "*kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür. Sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez*". Bu hususta detaylı bilgi için bkz. **Eren**, Şerh, Cilt I, s. 749-764; **Oğuzman/Öz**, Cilt I, s. 84 vd.; **Akıncı**, Borçlar Hukuku, s. 139-140; **Gümüş**, s. 214 vd.; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s. 168, N. 444 vd.; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s.137-143.

1176 **Bozer**, s. 47; **Çeker**, s. 70.

ÜSSGŞ m. A.3.b uyarınca "*sigorta ettiren tarafından kasten sebep olunan her türlü zarar"* teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Sözleşmede hükmün aksinin kararlaştırılması mümkün değildir[1177].

Bu düzenleme TTK m. 1429/I ve sorumluluk sigortaları için geçerli olan TTK m. 1477'nin doğal bir sonucudur[1178]. Zira öncelikle TTK m. 1429/I'de sigortacının, sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep olmaları halinde tazminat ödeme borcundan kurtulacağı düzenlenmiş; ardından da TTK m. 1477'de sorumluluk sigortalarında sigortacının, sigortalının, sorumluluk konusu olayı kasten gerçekleştirmesinden doğan zararlardan sorumlu tutulmayacağı belirtilmiştir[1179]. Zarar ile hareket arasında illiyet bağının bulunması ise şarttır.

Hükümde "kasten sebep olunan zarar" ifadesi bulunmaktadır. İfade oldukça geniştir ve kastın hangi amaca yönelik olduğunu netleştirmemektedir. Bu sebeple kastın yalnızca rizikoya mı yoksa hem riziko hem de zarara mı yönelmesi gerektiği sorusu gündeme gelir. Bu hususta doktrinde iki temel görüş bulunmaktadır. İlk görüş, TTK m. 1429/I'in lafzından kastın hem rizikonun hem de zararın gerçekleşmesine yönelik olduğunun, TTK m. 1477'nin lafzından ise sadece sigorta olayına yönelik bir kastın yeterli olduğunun anlaşıldığını belirtmekle beraber, hükümler ve gerekçeleri bir arada değerlendirildiğinde her iki hüküm için de kastın hem rizikoya hem de zarara yönelik aranması gerektiğini sonucuna varmaktadır[1180]. Buna karşın bir diğer görüş, TTK m. 1477'nin, sigorta ettirenin zararın sebebi olan fiile ilişkin kastının bulunmasını yeterli kabul ettiği, fiilin neticesinde doğacak sonuca ilişkin kastının bulunup bulunmadığıyla ise ilgilenmediğini ileri sürmektedir[1181]. Bu görüşler TTK m. 1477 için yapılmış olmakla birlikte ÜSSGŞ m. A.3.b için de önem arz etmektedir. Kanaatimizce her iki

---

1177 Bu doğrultuda sigorta ettirenin planlı olarak eskittiği ürünlerden kaynaklanan zararların teminat altında olmadığı ve olamayacağı yönünde bkz. **Bozer**, s. 36; **Şit İmamoğlu, Başak**, Planlı Eskitme, Ankara 2020, s. 343.

1178 **Ünan**, Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 305; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 308; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 184. TTK m. 1477'nin sorumluluk sigortalarına dair özel bir hüküm olduğunu ve TTK m. 1429'un tekrarı niteliğinde olmadığı yönünde bkz. **Hacıömeroğlu, Oğuzhan Abdülhamid**, Sorumluluk Sigortasında Sigorta Himayesinin Kapsamı, Aralık 2022, s. 61. TTK m. 1477'nin sorumluluk sigortalarına dair özel bir hüküm olduğunu ancak iki hükmün ifade ediliş biçimleri dışında bir farkları olmadığı yönünde bkz. **Ortaç Orbay, Nurdan**, Sigortalanan Olaya Kusur ile Sebebiyet Verilmesinin Sigorta Teminatına Etkisi, ERÜHFD, C. XVI, S. 2, 2021, s. 119-120. Eski kanun döneminde **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 83.

1179 **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 309; **Çeker**, s. 254-255.

1180 **Şenocak, Kemal**, Sorumluluk Konusu Olaya Kasten Sebep Olma (TTK m 1477), Sigorta Hukuku Sempozyumları, (Ed. Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu), İstanbul 2018, s. 174.

1181 **Ünan**, Cilt II, s. 346-347.

senaryoyu da ürün sorumluluk sigortası kapsamında inceleyerek karar vermek daha yerinde olur.

Görüşlerden ilki kabul edilir ve zararın teminat kapsamı dışında kalabilmesi için sigorta ettirenin "hem rizikoya hem de zarara yönelmiş kastının" aranması gerekirse öncelikle ispat sorunu ortaya çıkar. Zira bu ihtimalde sadece rizikoya değil, aynı zamanda zarara da yönelmiş kastı ispat etmek gerekecektir ki bu durum sigorta şirketine çok ağır bir ispat külfeti yükleyecektir. Zarara yönelik kastı ispatlamaktansa, harekete yönelik kastı ispat etmek daha ölçülü bir külfettir[1182]. Bu noktada sigorta şirketi zararın doğacağına dair kastın bulunduğunu ispatlarken, sigorta ettirenin tacir olduğunu ve basiretli bir tacirin bu sonuçların doğacağını öngörmesi gerektiği ileri sürülebilir. Ancak tacir basiretli bile olsa öngörmesinin kendisinden beklenemeyeceği türden zararlar meydana gelebilir. O halde basiretli bir tacir olarak sigorta ettirenin en azından öngöremeyeceği sonuçlar için sigorta teminatı baki kalmaya devam edebilir. Diğer taraftan ispatta yaşanacak bu zorluk, sigorta şirketinin her bilinçli hareketin varlığında teminatı ödemekten kaçınabilmesinin önüne geçmeye de hizmet eder. İkinci görüşün kabul edilmesi ise öncelikle ispat kolaylığı sağlar ve hükmün uygulanmasını kolaylaştırır. Öte yandan sigorta şirketinin bu hükmü ürün sorumluluk sigortası teminatına bir istisna olarak getirmesindeki amacın da kendisini koruma altına almak olduğu düşünüldüğünde, çift yönlü bir ispat aranmasındansa tek yönlü bir ispatın yeterli olması ve aksi durumu ispatının sigorta ettirene bırakılması daha makul görünmektedir. Bu halde de ürün sorumluluk sigortası sigorta ettireninin sonuçlarına yönelik özel bir düşüncesi, kastı, isteği olmasa bile kastî hareketi ile sebep olduğu zararların tamamı teminat kapsamı dışında kalmış olur. Bu uygulama kolaylığı hükmün amacı ile daha çok örtüşür görünmektedir. Ancak her bir seçimin bir diğer tarafı koruyacağı kaçınılmazdır.

4.2.2.1.2.2. Bilerek Piyasaya Hatalı veya Ayıplı Ürün Sürme

Alman AVB BHV § A3-8.2[1183] uyarınca ürün, iş ve hizmetin ayıplı veya hatalı veya tehlikeli olduğunu bilmesine rağmen onları piyasaya sürerek, işi görerek veya hizmeti sunarak zarara neden olan kişilerin talepleri sigorta kapsamı dışında bırakılmaktadır[1184]. Piyasaya

[1182] Aynı yönde verilen Alman Federal Mahkemesi kararı için bkz. OLG Köln r+s 2001, 58. **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 192.

[1183] Bu hüküm eski AHB §7.2'nin bir görünümü niteliğindedir.

[1184] Çalışmanın ilk bölümünde ürün, iş ve hizmet kavramları ile piyasaya sürme, işi görme ve hizmeti sunma kavramlarının anlamları ve hangi andan itibaren geçerli olduklarına dair detaylı açıklamalar yapıldığından,

sürmek, sigorta ettirenin kendi ürettiği ürünü başkasına devretmesidir. Dolayısıyla malın üçüncü bir kişiden satın alınarak yeniden satılması hükmün kapsamında yer almaz. Bu da işbu istisnanın yalnızca üretici sıfatını haiz sigorta ettirenler için anlam ifade ettiği anlamına gelir[1185].

Sigorta ettirenin (ve diğer sigortalılar veya temsilcilerinin) ürün, iş ve hizmetin ayıplı veya hatalı ya da tehlikeli olduğunu bilmesi yeterlidir. Hükümde aranan bilinç, sigorta ettirenin, ürünün amaçlandığı şekilde kullanıldığında veya tüketildiğinde, bir diğer ifade ile normal koşullar altında zarara sebep olabileceğini bilmesidir[1186]. Dolayısıyla hüküm, rizikoyu bilinçli olarak gerçekleştirmeyi yeterli kabul edilmekte ve bunu kastın sonucuna eş tutulmaktadır[1187]. Böylece sigortacı üzerindeki ispat yüküne[1188] dair uygulamada doğabilecek sorunlar da giderilmiş olur[1189].

Tehlikeli veya ayıplı ürünün bilinçli olarak piyasaya sürülmesine ilişkin istisna hükmü İngiliz poliçelerinde de karşımıza çıkar. Zira İngiliz uygulamasında sigorta teminatı kapsamındaki bir olayın tesadüfi olarak nitelendirilebilmesi için kasten gerçekleştirilmemesi yeterlidir. Mutlaka olağanüstü veya beklenmeyen bir hal olması gerekmez[1190]. Ancak burada önemli olan olayın, sigortacı veya üçüncü kişiler için tesadüfi olup olmaması değil, sigorta ettiren için hangi nitelikte olduğudur. Şayet zararı doğuran olay sigorta ettiren için tesadüfen meydana gelmemişse, bu zarar ürün sorumluluk sigortası ile korunamaz. Dolayısıyla sigorta ettiren, bedensel veya malvarlığı zararına yol açacağını bildiği bir ürünü piyasaya sürerse sigorta şirketi, sigorta ettirenin bu sebeple ortaya çıkan zararını tazmin etmez. Örneğin, bir fabrikada, çikolata üretimi sürecinde, bir parça telin kazara çikolatanın içine düşmesi ve çikolatayı satın alan tüketicinin çikolatayı ısırdığında ağzının kesilmesi veya dişlerinin

---

tekrara düşmemek adına bu kısımda ayrıca ele alınmamıştır. Bu hususlar için bkz. İkinci Bölüm, § 4, II, C ve İkinci Bölüm, § 4, III, A, 3.

1185 **Bruck/Möller/Koch**, AHB 2016, Ziff. 7, N. 125, 127; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt**, AHB § 7, N. 34, 36.

1186 **Bruck/Möller/Koch**, AHB 2016, Ziff. 7, N. 131; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt**, AHB § 7, N. 37; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 286; **Thürmann/Kettler**, s. 232

1187 **Bruck/Möller/Koch**, AHB 2016, Ziff. 7, N. 120; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 286; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt**, AHB § 7, N. 33; **Thürmann/Kettler**, s. 232.

1188 **Bruck/Möller/Koch**, AHB 2016, Ziff. 7, N. 135; **Thürmann/Kettler**, s. 234. OLG Karlsruhe 20.3.2003 – 12 U 214/02, RuS 2003 281, 282.

1189 **Bruck/Möller/Koch**, AHB 2016, Ziff. 7, N. 120; **Prölss/Martin/Lücke,** AHB, Abs. 7 Ziff. 7, N. 15; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt**, AHB § 7, N. 33.

1190 Örneğin, Britanya Kolombiya'sında verilen *Corp. of Dawson Creek (City) v. Zurich Insurance Co*., 2000 BCCA 158 kararda *supreme court*, ayıplı olarak üretilmiş çatı malzemesinin kar yağışına dayanamaması ve çökmesi üzerine açılan davada, sigorta olayının sigorta teminatı kapsamında olabilmesi için olağanüstü veya alışılmadık derecede şiddetli bir kar yağışı olduğunun ispatlanmasına gerek olmadığına hükmetmiştir.

kırılması halinde doğan zararlar tesadüfen meydana geldiğinden teminat kapsamı içindedir. Buna karşın, çikolata üreticisi çikolatanın içindeki telin varlığını bilmesine rağmen tüketiciye zarar verebileceğini bilerek veya umursamaksızın çikolatayı piyasaya sürdüyse, zararın tesadüfi olmadığının ispat edilmesi şartı ile artık bu talep teminat kapsamı içinde yer almayacaktır[1191].

Türk Hukukuna geldiğimizde ise ÜSSGŞ'de bu yönde bir hüküm bulunmadığı görülür. Ancak özel olarak kararlaştırılarak poliçeye eklenmesinde de bir engel yoktur. Burada üzerinde durulması gereken asıl mesele poliçeye bu yönde bir hüküm eklenmemiş olsa bile ÜSSGŞ m. A.3.b'nin kendiliğinden bu hareketi içererek, zararı teminat kapsamı dışında bırakmaya muktedir olup olmadığıdır. Bu değerlendirme yapılırken yine TTK m. 1477 ve dolayısıyla ÜSSGŞ m. A.3.b'de aranan kastın sadece rizikoya mı yoksa aynı zamanda zarara da mı yöneldiği sorusundan yararlanılır. Öncelikle doktrinde, tehlikeli olduğu bilinen ürünün piyasaya sürülmesini kast olarak yorumlayan yazarlar bulunmaktadır[1192]. Bu görüş takip edilirse tehlikeli veya ayıplı olduğu bilinen ürünün piyasaya sürülmesi diğer hukuk sistemlerinde olduğu gibi teminat kapsamı dışında kalır. Buna karşın kastın yalnızca rizikoya yönelmesi yeterli kabul edilir, zarara ilişkin kastın varlığı aranmazsa, pek de arzu edilmiyor olmasına rağmen adeta pervasız ve umursamaz bir şekilde yapılan hareket neticesinde meydana gelen zararın hüküm kapsamında olması gerekir[1193]. Dolayısıyla sigorta ettiren ürünü piyasaya sürerken tehlikeli ya da hatalı veya ayıplı olduğunu biliyor, sonucunda doğabilecek zarara ilişkin özel bir kastı olmamakla birlikte umursamaz bir şekilde adeta "doğarsa doğsun" tavrı sergiliyorsa, doğan zarar işbu kloz kapsamında teminat dışında kalır. Son olarak sigorta ettirenin rizikoya ve zarara ilişkin kastının bir arada bulunması gerektiği kabul edilirse de bu bilinçli ancak umarsız tavrın rizikoya ilişkin kast anlamına gelip gelmeyeceği değerlendirilir. Bir kişinin bir hareketi bilerek ancak sonucunu umursamayarak gerçekleştirdiği bilinçli harekete ceza hukuku tabiri ile "olası kast" denilmektedir. Zarara ilişkin bu olası kast, kastın varlığı için yeterli kabul edilirse zarar teminat kapsamı dışında kalır ancak yetersiz bulunursa da sigortacı teminattan sorumlu olmaya devam eder.

1191 **Eagleston/Madge**, s. 84-85; **Mildred,** s. 240, N. 5.66.

1192 **Dinç**, s. 189.

1193 Yazar bu hususu olası kast ve bilinçli ihmal kavramları ile ifade etmektedir. Buna göre, olası kast, fiilin kasten işlenmesi ve sonucuna razı gelinmesidir. Bilinçli ihmalde ise zararlı sonucun gerçekleşmeyeceği ümit edilmektedir. Bu doğrultuda olası kast hüküm kapsamında kast olarak yorumlanıp zararın teminat kapsamı dışında kalmasına hizmet ederken, bilinçli hareketin kast yerine geçmeyerek teminatı engellemeyeceği kabul edilmektedir. **Ünan**, Cilt II, s. 346-347.

Tüm bu hususlar bir arada değerlendirildiğinde, kanaatimizce sonucunun umursanmadığı bir harekete kast diyebilmek için kanun koyucunun bu harekete açıkça kast sonucunu bağlaması veya buna işaret etmesi gerekir. Ancak gerçekten de fiilin sonuçlarının umursanmaması, ceza hukuku tabiri ile "olası kast" niteliği taşır ve sonuca ilişkin bu tutum fiili kastın varlığını kabul etmemize engel teşkil etmez. Dolayısıyla bize göre Türk Hukuku açısından da ürünlerin tehlikeli ya da hatalı veya ayıplı olduğu biliniyor olmasına karşın sonucun doğmasına ilişkin pervasız tavırlarla piyasaya sürülen veya devredilen ürünlerin sebep olduğu zararlar hangi görüş benimsenirse benimsensin, poliçede özel bir hüküm bulunmasına gerek kalmaksızın kast olarak yorumlanarak teminat kapsamı dışında kalmalıdır. Bu kabul ve uygulama ürün sorumluluk sigortasının ruhuna da daha uygun olur. Ancak yine de yapılması gereken, tüm şüpheleri ortadan kaldırmak amacıyla Alman AVB BHV § A3-8.2'te olduğu gibi bu harekete bağlanan özel bir sonucun ÜSSGŞ'de özel olarak düzenlenmesidir[1194].

4.2.2.1.2.3. Karşılaştırmalı Hukukta

Kastın teminat kapsamı dışında kalması incelenen diğer hukuk sistemlerinde de yer almaktadır. Öncelikle Alman AVB BHV § A3-8.1 (ProdHM § 6.2.4)'de kasten sebep olunan zararların teminat kapsamı dışında olduğu düzenlenmektedir. Hüküm uyarınca kastî hareketi ile veya (özel olarak düzenlenmiş olması şartı ile) kanunî veya idarî düzenlemelerden veya müvekkilinin/işverenin/müşterinin yazılı talimat veya taleplerini kasıtlı olarak ihlâl ederek zarara neden olan kişilere karşı ileri sürülen tazminat talepleri sigorta teminatı dışında bırakılmaktadır[1195]. Tarafların aralarında anlaşarak sözleşmeye aksi yönde bir hükmü eklemeleri mümkündür.

O halde Alman Hukukunda "*Bewusstet Abweichen*" kasten sapma (ihlâl) veya "*Pflichtwidrigkeitsklausel*" yükümlülük ihlâli klozu[1196] olarak adlandırılan bu kloz, ilk bakışta üç temel açıdan ÜSSGŞ'de yer alan düzenlemeden ayrılmaktadır. Öncelikle Türk Hukukunun aksine, Alman ürün sorumluluk sigorta sözleşmesinde işbu hükmünün dışında bir düzenleme getirilmesi mümkün kılınmıştır. İkinci olarak, Alman Hukukunda sigorta ettirenin kastî hareketi

---

1194 Aynı yönde bkz. **Ünan**, Cilt II, s. 347.

1195 Hükmün devamında genişletilmiş ürün sorumluluk sigortası tercih edilmiş olması halinde AVB BHV § A3-2.3'ün geçerli olmayacağı ve hükmün ikinci kısmının AVB BHV § A3-7'nin özel olarak kararlaştırılmış olmak kaydı ile geçerli olduğu ifade edilmektedir.

1196 **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 6 ProdHM, N. 6; **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski***, ProdHM, N. 191; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 59; **Littbarski**, Ziff. 6, N. 160; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, E, N. 72; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 383; **Thürmann/Kettler**, s. 232.

ile sebep olduğu zararlar ile kanunî veya idarî düzenlemelere veya müvekkilinin/işverenin/müşterinin yazılı talimat veya taleplerine kasten aykırı davranarak sebep olunan zararlara açıkça aynı sonuç bağlanmaktadır. Son olarak ise ÜSSGŞ'de kastî hareketinden söz edilen yalnızca sigorta ettiren iken AVB BHV'de sadece sigorta ettirenden değil kişilerden bahsederek bu kapsamı genişletmektedir.

Bu kapsamda ilk olarak Alman Hukukunda kastî bir hareket ile sebep olunan zararlar ile kanunî veya idarî düzenlemelere veya müvekkilinin/işverenin/müşterinin yazılı talimat veya taleplerine kasten aykırı davranarak sebep olunan zararlara açıkça aynı sonuç bağlanması hususu üzerinde durulabilir. Bu tür zararlar Türk ÜSSGŞ'de özel bir hüküm olarak yer almamaktadır. Ancak bu zararların ÜSSGŞ m. A.3.b "kast" hükmü kapsamında yer alıp almayacağı değerlendirilebilir.

Öncelikle tacir niteliğindeki sigorta ettirenin kendisinin uyması gereken kanunî ve idarî düzenlemeleri bilmesi ve bunlara uygun hareket etmesi gerekeceğinden, aksi bir davranış hüküm içerisine giren kast olarak yorumlanmalıdır. Sözleşmenin kasten ihlâli halinin ise ÜSSGŞ'deki kast istisnası kapsamına gireceği kanaatimizce şüphelidir. Bu karar bize göre kastın yönelimi hususundaki tartışmada verilen cevaba göre değişkenlik gösterir. Eğer yalnızca rizikoya dair kastın varlığı, kast istisnasının uygulanması için yeterli kabul edilirse, bu halde müvekkilinin/işverenin/müşterinin yazılı talimat veya taleplerine kasten aykırı davranmak suretiyle doğan zararlar istisna kapsamında değerlendirilerek teminat kapsamı dışında kalır. Ancak eğer sadece rizikoya değil ayrıca zarara dair bir kast da aranıyorsa, o halde sonuç değişebilir. Zira bir sözleşmenin kasten ihlâl edilmiş olması zarara kasten sebebiyet verildiği anlamına gelmeyebilir. Bu durumda da somut olayın özelliklerine göre yorum yapmak gerekir.

Diğer farklılık ise AVB BHV § A3-8.1 b)'de zarara sebep olan kişiler açısından geniş bir çerçeve çizilerek "*kasten zarara sebep olan kişilerden*" söz edilmesidir[1197]. Hükmün lafzı gereği sadece sigorta ettiren değil başka diğer kişiler de kapsam içerisine girebilmektedir. Bu kişilerden ilki şüphesiz sigorta ettirenin temsilcileridir. Temsilci, sigortalanan riskin ait olduğu iş alanında, akdî bir ilişki (ticarî temsilci, acente ve benzeri) temelinde sigorta ettirenin yerini alan ve bu nedenle belirli bir ölçüde bağımsız hareket etme yetkisine sahip olan kişidir. Bu sebeple temsilcilerin ihlâlleri, sigorta ettirene atfedilir. Ancak bu sonuç yalnızca sigorta ettiren için geçerlidir. Kasten davranan temsilci, yalnızca sigorta ettirene ait bir temsilci olduğundan,

[1197] **Littbarski**, Ziff. 6, N. 168; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 388

kendisi ile sözleşme ilişkisi içerisinde bulunmayan sigortalının teminatını etkilememelidir[1198]. Temsilci niteliğinde olmayan bir çalışanın (ticarî vekil, işçi ve benzeri) sigorta ettiren veya temsilcilerinin bilgisi ve iradesi dışında kastî hareketi ile zarara sebep olması ise işbu istisna kapsamında yer almamaktadır. Öte yandan nadir de olsa sigorta ettirenin zarara doğrudan neden olması halinde ortak sigortalıların tamamının sigorta teminatını kaybetmiş sayılmaları mümkündür[1199]. ÜSSGŞ m. A.3.b'de ise yalnızca sigorta ettirenden söz edilmektedir. Buna karşın doktrinde, TTK m. 1412 hükmü gereği, temsilcinin rizikoyu kasten veya ihmalen gerçekleştirmesi halinde sigorta ettirenin bu hareketten sorumlu olacağı ve sigortacının tazminat ödeme borcunun sona ereceği kabul edilmektedir[1200]. Bu görüşün temelinde, tıpkı Alman Hukukunda olduğu gibi temsilcinin, sigorta ettiren adına hareket ederek onun yerini alabilmesi yatmaktadır[1201].

Kanunî ve idarî düzenlemelerin içerisine kanun, yönetmelik ve ürün güvenliği gibi teknik düzenlemeler girer[1202]. Sigorta ettirenin kasten uymadığı müvekkilinin/işverenin/müşterinin yazılı talimat veya taleplerine örnek olarak ise malzeme kalınlıkları, boyutlandırma için veya ürünlerde veya üretim süreçlerinde değişiklik yapılması durumunda bildirim ve onay çekinceleri gibi spesifikasyonlar gösterilebilir[1203]. Yazılılık esas olduğundan, sözlü talimatlar ve ayrıca bağlayıcılık açısından broşür veya imalatçı tavsiyeleri hükmün kapsamı için yeterli kabul edilmez[1204]. Bu hâl bir örnek ile şu şekilde örneklendirilebilir; sigorta ettiren, otomobillere monte edilmek üzere regülatör üretmektedir. Otomobil üreticisi ile yapılan yazılı sözleşme, üründe veya üretim yönteminde yapılacak herhangi bir değişikliğin piyasaya sürülmeden önce otomobil üreticisine bildirilmesini ve onaylanmasını şart koşmaktadır. Sigorta ettiren, regülatör için gerekli kondansatörü yabancı bir üreticiden daha ucuza temin etmiş ve otomobil üreticisini bilgilendirmeden sadece biraz farklı

1198 **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 6 ProdHM, N. 7; **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski***, ProdHM, N. 194; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 59a; **Littbarski**, Ziff. 6, N. 169; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 388; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 292; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 28 VVG, N. 117 vd.; **Thürmann/Kettler**, s. 236-237.

1199 **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 6 ProdHM, N. 7; **Bruck/Möller/Koch**, § ProdHM 2008/2015, Ziff. 6, N. 14; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 194; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 388

1200 **Ünan**, Cilt I, s. 127; **Şenocak, Kemal/Ünan, Samim/Yazıcığlu, Emine**, TTK m 1412 Anlamında Sigorta Ettirenin Temsilcileri, Sigorta Hukuku Sempozyumları, (Ed. Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu), İstanbul 2018, s. 199; **Ortaç Orbay**, s. 115.

1201 **Ünan**, Cilt I, s. 123; **Şenocak/Ünan/Yazıcığlu**, s. 194; **Ortaç Orbay**, s. 115.

1202 **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 6, N. 14; **Littbarski**, Ziff. 6, N. 171

1203 **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 6 ProdHM, N. 6; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 6, N. 16; **Littbarski**, Ziff. 6, N. 173

1204 **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 6, N. 16; **Littbarski**, Ziff. 6, N. 174; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 293; **Thürmann/Kettler**, s. 235.

olan bu kondansatörü otomobillere takmaya başlamıştır. Daha sonra takılan bu yeni tip kondansatörün, yabancı üreticisi tarafından kullanılan ve kalıntılar bırakan temizlik maddesi nedeniyle arızalanmaya son derece yatkın olduğu tespit edilmiş ve tüm regülatörlerin değiştirilmesi gerekmiştir. İşte sigorta ettirenin bu zararı, müşterinin yazılı şart ve koşullarına kasten aykırı davranmış olması sebebi ile teminat kapsamı dışında kalacaktır[1205].

Öte yandan kastın yönelimi Alman doktrinde de üzerinde durulan hususlardan biridir. Yazarlar AVB BHV § A3-8.1'in ilk kısmı için bu değerlendirmeyi yaparken hükmün temelinde yer alan VVG § 103'e yer vermektedir. VVG § 103, sigorta ettirenin, üçüncü kişinin uğradığı zarara kasten ve hukuka aykırı olarak[1206] sebep olması halinde, sigortacının tazminatı karşılamakla yükümlü tutulamayacağını düzenleyen bir hükümdür[1207]. Doktrinde, VVG § 103'ün açık ifadesi gereği sigorta ettirenin sadece hareketi kasten gerçekleştirmesinin değil, aynı zamanda zarara da kasten yol açmış olmasının arandığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla ürün sorumluluk sigortasında "kasten sebep olunan zarar" ile anlaşılması gereken hem rizikoya hem de zarara ilişkin kasttır. AVB BHV § A3-8.1'in ikinci kısmında ise sigorta ettirenin veya sigortalıların kanun, yetkili makam veya diğer yollarla belirlenen yükümlülükleri bilinçli olarak ihlâl ederek zarara neden olmaları aranmaktadır[1208]. Burada sigorta ettirenden beklenen, zararın meydana gelmesine değil, rizikoya ilişkin bir bilinç, bir farkındalıktır. Sigorta ettiren bu kastî hareketi sonucunda bir zarar meydana geleceğini beklemiyor olsa bile istisna uygulanır. Mutlaka zararın doğmasını arzu ederek veya sonucunda ne doğacağını tam olarak bilerek hareket etmiş olması gerekmez. Kendisi için bağlayıcı olan bir talimattan saptığını bilmesi ve bunu bilerek hareket etmesi yeterlidir[1209].

1205 **Thürmann/Kettler**, s. 236.

1206 ÜSSGŞ m. A.3.b'de ise sadece kasttan söz edilmekte, hukuka aykırılık ifadesi metinde geçmemektedir. Aynı durum TTK m. 1477 için de geçerlidir. Buna karşın doktrinde sigortacının, sigortalının hukuka aykırı olmayan fiili kasten gerçekleştirmesi neticesinde meydana gelen zararlardan kurtulamaması gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. **Ünan**, Cilt II, s. 345. Kanaatimizce de hükümde açıkça yer almıyor olsa bile aksi düşünülememelidir. Hukuka aykırı olmayan bir fiili kasten işlemek sebebiyle doğan zarar teminat altına olmaya devam etmelidir. Nitekim ÜSSGŞ m. A.3.a'da da açıkça hukuka aykırı fiil ile gerçekleştirilen üretim faaliyetine konu zararların teminat kapsamında olmadığı yer almaktadır.

1207 **Littbarski**, Ziff. 1, ProdHM, N. 92; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 59.

1208 **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 6, N. 11; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 59; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 387.

1209 **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 6 ProdHM, N. 7; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 191; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 6, N. 11; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 60; **Littbarski**, Ziff. 6, N. 164; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, E, N. 72; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 386-387; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 289; **Thürmann/Kettler**, s. 234-235. Aynı yönde Alman Federal Mahkemesi kararı için bkz. BGH VersR 1991, 176, 177

Son olarak sigortacının, sigorta ettirenin kasten veya bilinçli olarak bu kural veya taleplere aykırı davrandığını ve bu davranış ile zarar arasında illiyet bağı olduğunu ispat ederek teminatı ödemekten kurtulabileceği eklenmelidir[1210]. Doktrinde ayrıca aykırı davranılan bu kural veya talimatın zarara neden olmaya uygun olması gerektiği de ifade edilmektedir. Aykırı davranılan kural örneğin motorlu yakıtların renklendirilmesi gibi maddi bir olguyu düzenliyor ve böyle bir korumaya hizmet etmiyorsa hükmün kapsamında değerlendirilmeyebilir[1211].

İngiliz ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerinde ise sigorta ettirenin, açıkça tesadüfen/kazaen meydana gelen bedensel veya malvarlığı zararı sebebiyle doğan hukukî sorumluluğa karşı korunduğu görülmektedir. Bir diğer ifade ile bu sözleşmelerde genellikle sigorta ettirenin bilinçli (tesadüfi olmayan) fiili ile sebep olması halinde doğan zarar ürün sorumluluk sigortası teminatı kapsamı dışında tutulmaktadır[1212].

Uygulamada bu tür zararların, incelenen hukuk sistemlerinden farklı olarak, öncelikle ve sıklıkla *operative kloz*da açıkça "tesadüfen, kasıtsız veya kaza eseri" gibi bir ifade kullanılarak teminat kapsamı dışında bırakıldığı görülmektedir[1213]. Ancak bu kabulün sözleşmede, "*Sigortacı, sigorta ettirenin kasıtlı bir fiilinden kaynaklanan zararlara karşı sigorta ettireni tazmin etmez*" [1214] şeklinde kısa bir istisna hükmü ile veya *"Sigorta ettiren, ortakları, yöneticileri veya çalışanlarının kastî veya bilinçli davranışından kaynaklanan ve bu fiilin niteliği ve koşulları göz önüne alındığında doğması makul şekilde beklenebilen bedensel veya malvarlığı zararı ile ekonomik zararlar teminat kapsamı dışındadır"*[1215] şeklinde geniş bir hüküm ile teminat kapsamı dışında bırakıldığına da rastlamak mümkündür[1216].

4.2.2.1.3. Alkol, Uyuşturucu ya da Narkotik Maddelerin Tesiri Altında Meydana Gelen Zararlar

ÜSSGŞ m. A.3.c kapsamında "*sigorta ettiren veya çalıştırdığı kişilerin, poliçede belirtilen üretim faaliyetini ifa ederken alkol, uyuşturucu ya da narkotik maddelerin tesiri*

1210 **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 6 ProdHM, N. 7; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 191; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 6, N. 17-18; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 59; **Littbarski**, Ziff. 6, N. 166; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, E, N. 72-73; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 290; **Thürmann/Kettler**, s. 234.

1211 **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 6, N. 17; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 388; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 288.

1212 **Eagleston/Madge**, s. 84; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.78; **Mildred,** s. 240, N. 5.66.

1213 **Eagleston/Madge**, s. 85; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.78; **Mildred,** s. 240, N. 5.67.

1214 **Mildred**, s. 261, N. 5.159.

1215 **Mildred,** s. 240, N. 5.67.

1216 Çeviriler yazara aittir.

altında bulunması sonucunda meydana gelen olaylardan" kaynaklanan zararlar teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Bu tür zararlardan kaynaklanan taleplerin tarafların aralarında anlaşarak poliçe kapsamında teminat altına alınmaları da mümkün değildir.

Böylece kişinin kendi isteği ile ayırt etme gücünü geçici süre ile bile olsa ortadan kaldırdığı hallerde meydana gelen zararlar sigorta ettirene yüklenmekte, sigortacıyı bu zararlara karşı korunmaktadır. Öte yandan doktrinde, kişinin zararın meydana geldiği sırada alkol, uyuşturucu veya narkotik madde tesiri altında olduğu tespit edilmiş olsa bile zararın bu sebeple doğmadığına dair ispatın mümkün olması gerektiği de haklı olarak savunulmaktadır[1217].

İncelenen diğer ülkelere ait ürün sorumluluk poliçelerinde ise bu hükme benzer bir hükmün yer almadığı görülmektedir. Örneğin Alman Hukukunda, sorumluluk sigortaları için getirilen VVG § 103 uyarınca kasten ve hukuka aykırı olarak verilen zararlar teminat kapsamı dışında bırakılmakta, ağır ihmalden ise söz edilmemektedir[1218]. Dolaysıyla sorumluluk sigortalarında ağır ihmâlin varlığı halinde sigorta teminatının olduğu kabul edilmektedir[1219]. Bu durumda ağır ihmâlin en sık gösterilen örneği olan alkollü iken işlenen fiillerden sorumluluk, VVG § 103 kapsamında teminatı dışlamaya yetmez. Bunun için ancak kast seçeneği düşünülebilir. Alkolün kastı etkileyip etkilemediği ise somut olayın özelliklerine bağlıdır. Eğer kast tespit edilirse, sigortacının VVG § 103 uyarınca sorumluluktan kurtulması mümkün olabilir[1220]. O halde Alman Hukukunda Türk Hukukunun tersine alkol, uyuşturucu ya da narkotik maddelerin tesiri altında meydana gelen olaylardan kaynaklanan zararlar kast sebebiyle meydana geldiği kanıtlanmadıkça teminat kapsamı dışında kalamayacak ve VVG § 81'de olduğu gibi tazminatta indirime dahi sebep olmayacaktır. Benzer bir hükmün yokluğu Alman ürün sorumluluk sigortası için önemli bir eksikliktir.

1217 **Ünan, Samim**, Zorunlu Hekim Sorumluluğu Sigortası (Genel Şartlar Şerhi), Sigorta Hukuku Türk Derneği, İstanbul 2012, s. 28; **Ünan**, Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 306; **Dinç**, s. 187.

1218 **Veith, Jürgen/Gräfe, Jürgen/Lange, Oliver/Rogler, Jens,** Der Versicherungsprozess, 5. Bası, Baden-Baden 2023, § 1, N. 542; **Bruck, Ernst/Möller, Hans/Baumann, Horst,** Versicherungsvertragsgesetz, Großkommentar, Dritter Band, 9., Bası, Berlin 2009, § 81, N. 8. Alman Hukukunda VVG § 81'de sigortacının, sigorta ettirenin kasıtlı olarak sigorta olayına sebep olması halinde zarara ilişkin talepleri karşılamak zorunda olmadığı; sigorta ettirenin sigorta olayına ağır ihmalle sebep olması halinde ise karşılanacak zararın, sigorta ettirenin kusurunun ciddiyetine karşılık gelen oranda indirileceği düzenlenmiştir. Doktrinde ağır ihmale örnek olarak, sigorta ettirenin alkol ve bu gibi bir madde etkisindeyken sigorta olayına sebebiyet vermesi gösterilmektedir. Üstelik indirimin, ödemenin tamamen ortadan kalkmasına sebep olması da mümkündür. Ne var ki sorumluluk sigortalarına özgülenen VVG § 103, zarar sigortaları için getirilmiş VVG § 81'i geçersiz kılmaktadır. **Beckmann/Matusche-Beckmann/Heß**, § 81 VVG, N. 79; **Veith/Gräfe/Lange/Rogler**, § 1, N. 546, 548; **Langheid/Wandt/Looschelders** VVG § 81, N. 66; **Bruck/Möller/Baumann**, § 81, N. 8.

1219 **Höra/Schubach/Kummer**, § 12, N. 157.

1220 **Veith/Gräfe/Lange/Rogler,** § 1, N. 546; **Langheid/Wandt/Looschelders** VVG § 81, N. 67.

4.2.2.2. Aksi Kararlaştırılabilen İstisna Hükümleri (Nispi İstisnalar)

4.2.2.2.1. Başka Bir Ülke Mahkemesinde İleri Sürülen Talepler

Sigorta konusu ürün, yalnızca poliçenin imzalandığı ülkede kullanılması/tüketilmesi amacıyla üretiliyor veya satılıyor olsa bile başka bir ülkede zarara sebebiyet vermesi mümkündür. Böyle bir durumda zarar gören, zararına ilişkin talebini üreticinin/satıcının ülkesi yerine olayın gerçekleştiği yerde ileri sürmek isteyebilir. Örneğin, Türkiye'de satılan hatalı bir ürün sebebiyle İngiltere'de zarar gören bir kişinin Türkiye'deki mahkemeler aracılığıyla tazminat talebinde bulunması beklenemez. Bu hem nakden hem de fiziken zahmetli bir yoldur[1221]. Bu sebeple ürün sorumluluk sigortasının hukukî yetki anlamında sınırlarının çizilmesi hem sigortalı hem de sigortacı açısından önemlidir. Bu kapsamda bazı poliçelerde sigorta olayının poliçenin imzalandığı ülkede doğup doğmadığına bakılmaksızın talebin poliçenin imzalandığı ülkede ileri sürülmesi teminat için yeterli kabul edildiği; bazı poliçelerde ise poliçenin imzalandığı ülkede doğup doğmadığına bakılmaksızın herhangi bir ülkede ileri sürülen taleplerin koruma altına alındığı görülmektedir.

Türk Hukukunda ÜSSGŞ m. A.4.1.a) uyarınca "*Türkiye Cumhuriyeti mahkemeleri haricinde bir mahkemede açılan tazminat davaları ve tahkim"* açıkça ürün sorumluluk teminatı kapsamı dışında bırakılmıştır. Hüküm emredici değildir, aksi taraflarca kararlaştırılabilir. Böyle bir hükmün yer almadığı ürün sorumluluk poliçeleri ise ayıplı veya hatalı ürünlerin poliçenin düzenlendiği ülke içerisinde (bizim için Türkiye'de) bulunan tesislerde satılması veya buradan tedarik edilmesi koşuluyla dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen ve ileri sürülen zararı teminat altına alır. Bu teminat şekli, sigortacının alışık olmadığı yargı süreçleriyle muhatap olmasına, savunma yapmak veya kararları uygulamak zorunda kalmasına yol açar[1222]. Böylece Türk sigortacıları bu tür sorumluluklara karşı korunmuş olur[1223].

4.2.2.2.2. Çevre Kirliliği

Türk Hukukunda aksi taraflarca kararlaştırılmamış olmak kaydıyla ÜSSGŞ m. A.4.1. b) uyarınca "*her türlü çevre kirliliğinden doğrudan veya dolaylı olarak doğan sorumluluklar*

1221 **Littbarski**, Ziff. 5, N. 5; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 1; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** §25, N. 70.

1222 **Eagleston/Madge**, s. 95; **Mildred,** s. 243, N. 5.83; **Derrington/Ashton**, N. 11.164, s. 2347.

1223 Esas meselenin uyuşmazlığın hangi ülke mahkemesinde görüldüğü değil uyuşmazlığa hangi ülke hukukunun uygulandığı olduğu yönünde bkz. **Ünan**, Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 306. İngiliz ve Alman uygulamasında uygulamaya ilişkin detaylı bilgi için bkz. Dördüncü Bölüm § 1, V, 2.

nedeniyle ileri sürülen tazminat talepleri" teminat kapsamı dışında tutulmaktadır. Böylece çevre kirliliğine dair geniş bir istisna belirlenerek çevre sorumluluk sigortasının temelini oluşturan hususlar ürün sorumluluk teminatı kapsamından çıkartılmış olur.

Çevre kirliliğine dair sorumluluğun teminat kapsamı dışında bırakılmak istenmesinin temel nedeni kirliliğin temizlenme maliyetinin çoğunlukla öngörülemez nitelikte olmasıdır. Özellikle Amerika veya Kanada mahkemeleri, bu zararların giderilmesi ve kirliliğin temizlenmesine ilişkin kararlarda çok yüksek bedellere hükmedebilmektedir. Kimi hallerde bu bedellerin asbestten kaynaklanan zararlara ilişkin hükmedilen tazminatların dahi üzerinde olduğuna rastlamak mümkündür. Bu sebeplerle Amerika veya Kanada'da meydana gelebilecek çevre kirliliği zararlarının bilhassa teminat kapsamı dışında tutulduğu görülmektedir[1224].

Amerika'da düzenlenen sigorta poliçelerinde çevre kirliliğine ilişkin iki tür istisna hükmü bulunmaktadır. Bunlar; "nitelikli kirlilik istisnası" ve "mutlak kirlilik istisnası" olarak sıralanabilir[1225]. Nitelikli kirlilik istisnasında, ani ve tesadüfen oluşan kirlilik teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır[1226]. Ancak sigorta endüstrisi çoğu olayda kirliliğin ani veya tesadüfi olmadığı gerekçesiyle bu hükmün kendilerini korumaya yetmediğini düşünerek mutlak kirlilik istisnasını hayata geçirmiştir. Özellikle 1980'li yılların sonlarına doğru poliçelerde yer almaya başlayan bu hüküm ile yalnızca gerçekten meydana gelen kirlilik değil aynı zamanda doğması muhtemel kirlilik için de sigortacılar kendilerini koruma altına almaya başlamıştır[1227]. Ancak doktrin ve içtihatta, ticarî genel sorumluluk poliçeleri için düzenlenen bu istisna hükümlerinin

---

1224 **Mildred**, s. 261, N. 5.160-161. Amerikan yargısında çevre kirliliğinden doğan bir zararın istisna içerisinde yer alıp almadığını incelenirken kirliliğin "tipikliği" değerlendirir. Meydana gelen kirlilik, sigorta ettirenin faaliyeti kapsamında doğması muhtemel tipik bir kirlilik ise bu zarar istisna kapsamındadır. Ancak eğer sigorta ettiren tehlikeli madde üreticisi değilse veya faaliyeti kapsamında bu zehirli atıkları doğaya salmıyorsa, doğan zarar tipik bir çevre kirliliği oluşturmayacak ve istisnanın kapsamına girmeyecektir. Örneğin *Grinnell Mut. Reinsurance Co. v. Wasmuth,* 432 N.W.2d 495 (Minn. App. 1988) kararında mahkeme tipik kirliliğin beş şartını belirlemiştir. Bunlar: (1) potansiyel tehlikeli atıkların veya üretilen maddelerin kasıtlı olarak salınımı/dağıtımı, (2) yaygın kirlilik, (3) birden fazla davacı, (4) zararı doğuran fiilin işin normal seyri sırasında ve uzun süre devam etmesi ve (5) zararın, fiilin gerçekleşmesinden yıllar sonra keşfedilmesi. Ancak belirtmek gerekir ki tipik bir kirlilik durumunun bu faktörlerinden birinin veya daha fazlasının yokluğu, kirlilik istisna hükmünün söz konusu özel durum için geçerli olmadığı anlamına gelmez. Somut olayın şartlarına göre değerlendirme yapılarak, istisna uygulanabilir. Bu açıklamalar için bkz. *Bureau of Engraving, Inc. v. Federal Ins. Co*., 5 F.3d 1175, 1177 (8th Cir. 1993).

1225 **Garner, A. Bryan**, Black's Law Dictionary, 9. Bası, Minnesota 2009, s. 547.

1226 Örneğin; "*İşbu poliçe, duman, buhar, kurum, is, asitler, alkaliler, zehirli kimyasallar, sıvılar veya gazlar, atık maddeler, kirliliğe sebebiyet veren maddeler veya kirleticilerin toprağa, atmosfere, su kanalına veya kaynağına boşaltılması, dağıtılması, salınımı veya sızıntısından kaynaklanan bedensel zarar ile malvarlığı zararına uygulanmaz*". **Stanzler, Jordan/Johnson, Robert A**., Product Liability and Completed Operations Coverage: The Pollution Exclusion Does Not Apply, Environmental Claims Journal, 1992, C. 4, S. 4, s. 479; **Potente, Alexander E./Probasco, Angela**, Products Pollution Liability Insurance: Another Bridge Spanning the Pollution Exclusion Coverage Gap, Environmental Claims Journal, Cilt 33, Sayı 2, 2021, s. 150.

1227 **Ostrager/Newman**, §23.03, s. 1743-1748; **Potente/Probasco**, s. 150.

ürün sorumluluk teminatı için geçerli olmadığı baskın olarak kabul edilince[1228], Amerikan ürün sorumluluk sigortacıları üründen kaynaklanan kirlilik zararlarını teminat dışında bırakmak amacıyla "tam kirlilik istisnasını" yürürlüğe sokmuştur. Bu yeni hükmün tüm ürün sorumluluk taleplerini kapsam dışında bırakmaya yetip yetmeyeceği tartışmalıdır. Ancak bu yönde verilmiş birçok karar bulunmaktadır[1229]. Mahkemeler, teminatın söz konusu davada kullanılabilirliğini belirlerken, sözleşme hükümleri ile somut olaydaki ürünün kirletici madde olup olmadığını/içerip içermediğini ve iddia edildiği gibi bir sızıntı veya salınımın olup olmadığını inceler. Bu inceleme sırasında bazı mahkemeler kirliliğin kapsam dışında bırakılmasını sigortalılar lehine dar bir şekilde yorumlarken; diğerleri ise sigorta şirketi yararına geniş yorum yapma eğilimindedir. Dolayısıyla Amerikan içtihatlarında her iki yönde verilmiş kararlara da rastlanmaktadır. Örneğin, bazı mahkemeler çözücü ve temizleyici maddeleri kirletici madde olarak tanımlarken, bazıları bu kapsama almamaktadır[1230].

İngiliz Hukukunda ise bu yönde verilmiş bir karar yoktur[1231]. Ancak yine de sigortacılar, İngiltere'de düzenlenen ürün sorumluluk poliçelerinde çevre zararlarını teminat kapsamı dışında bırakma eğilimindedir. Özellikle sigorta ettirenin ürünlerinin çevreyi kirletebileceği veya kirlettiğine dair bir şüphenin var olduğu durumlarda ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerine çevre zararlarına ilişkin bir kloz eklenir[1232]. Sözleşmelerde genellikle İngiliz Sigortacılar Birliği tarafından onaylanan ve ani ve tesadüfi kirliliğin teminat kapsamı dışında bırakıldığı hüküm kullanılır. Söz konusu hüküm şöyledir; *"Sigorta dönemi boyunca belirli bir zamanda ve yerde meydana gelen, istenmeden ve beklenmedik ani bir olaydan kaynaklanan kirlilik veya kontaminasyona ilişkin tüm sorumluluklar teminat kapsamı dışındadır".* Hükme ayrıca kirliliğin, sigortacının ilk haberdar olduğunda meydana gelen olayla sınırlı tutulabilmesi için *"Bir olaydan kaynaklanan kirlilik veya kontaminasyonun, söz konusu olayın gerçekleştiği sırada meydana geldiği kabul edilir"* şeklinde bir cümle eklenmesi de mümkündür[1233].

Alman Modelinde ise ürün sorumluluk sigortası teminatı kapsamında bırakılabilen iki tür çevre zararı hükmü bulunmaktadır. Bunlardan ilki AVB BHV § A3-8.24 Çevre Zararı

1228 **Derrington/Ashton**, N. 11.189, s. 2371; **Stanzler/Johnson**, s. 490; **Potente/Probasco**, s. 151-152.

1229 Amerika'da bugün sigortacılar bu boşluğu doldurmak için sigorta ettirenlere, yeni geliştirdikleri ürün kirliliği sorumluluk sigortasını sunmaktadır. **Potente/Probasco**, s. 158.

1230 https://www.mynewmarkets.com/articles/104065/understanding-the-absolute-pollution-exclusion ET. 25.05.2020.

1231 **Mildred**, s. 261, N. 5.161.

1232 **Derrington/Ashton**, N. 11.189, s. 2371.

1233 **Mildred**, s. 261, No. 5.160-162.

Yasası kapsamındaki talepleri, ikincisi ise AVB BHV § A3-8.28 çevresel etki riskini içeren hükümdür.

İlk olarak AVB BHV § A3-8.24 ile Çevre Zararı Yasası veya Avrupa Birliği Çevre Sorumluluk Direktifini (2004/35/EC) temel alan ulusal mevzuat kapsamındaki çevre zararı için sigorta ettirene karşı yapılan talepler kapsam dışında bırakılmaktadır. Bu zararlar içerisine canlı türlerine ve doğal yaşam alanlarına, su kaynaklarına ve toprağa verilen zararlar girer. Ancak bunlar görüldüğü üzere ölüm, bedensel zarar veya malvarlığı zararı değil kamusal zararlardır ve dolayısıyla ürün sorumluluk sigortası zaten bu tür zararları teminat altına almamaktadır[1234]. Bu zararlar çevre sorumluluk sigortası ile karşılanır[1235]. Buna karşın Çevre Zararı Yasası veya 2004/35 sayılı Çevre Sorumluluk Direktifinin iç hukuka aktarılması sonucu oluşan mevzuat dışında kalan ve özel hukuk temelinde düzenlenen diğer yasal sorumluluk hükümlerine dayanılarak sigorta ettirene karşı ileri sürülebilecek talepler için ise sigorta teminatı var olmaya devam eder. Çünkü çevre kirliliği aynı zamanda ticarî veya meslekî faaliyetler kapsamında bir malvarlığı zararına da yol açabilir[1236].

AVB BHV § A3-8.28 uyarınca ise çevresel risklerden kaynaklanan tazminat talepleri teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Hüküm bu haliyle ürün üretildikten, hizmet sunulduktan veya iş tamamlandıktan sonra madde, titreşim, ses, basınç, püskürtme, gaz, buhar, ısı veya diğer olgular sebebiyle toprağa, havaya veya suya yayılan kirlilik sebebiyle doğan zararları teminat kapsamı dışında tutar[1237]. Burada önemli olan kirliliğin yayılmasıdır[1238]. Yayılmanın yalnızca doğrudan değil aynı zamanda dolaylı sonuçları da istisna kapsamı içerisine girer. Örneğin, sigortalının taş ocağında kullanılan ürünü sebebiyle meydana gelen patlama bir basınç dalgasını tetikleyebilir. Ortaya çıkan bu basınç dalgası karşı yamaçtaki bir kayayı gevşetir. Bu kaya gevşeme ve yerçekimi kuvveti nedeniyle yerinden kopup düşerek üçüncü kişiler üzerinde bedensel veya malvarlığı zararı doğmasına neden olabilir. Bu durumda

---

1234 **Bruck/Möller/Koch**, AHB 2016, Ziff. 7, N. 324; **Rüffer/Halbach/Schimikowski/*Schimikowski,*** Ziff. 7 AHB, N. 75; **Höra/Schubach/Kummer**, § 12, N. 259-260

1235 **Thürmann/Kettler,** s. 33.

1236 **Bruck/Möller/Koch**, AHB 2016, Ziff. 7, N. 326; **MüKoBGB/Wagner**, § 823, N. 1049; **Höra/Schubach/Kummer**, § 12, N. 261-262; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 227.

1237 Bu Alman Çevre Sorumluluk Kanunun 3. maddesinin 1. fıkrasında yapılan tanımdır. AVB BHV § A3-8.28'in amacı, söz konusu hükümde yapılan tanımdan kaynaklanan zararların teminat kapsamı dışında bırakılmasını sağlamaktır. **Bruck/Möller/Koch**, AHB 2016, Ziff. 7, N. 331; **Höra/Schubach/Kummer**, § 12, N. 263; **Staudinger, Ansgar/Halm, Wolfgang E./Wendt, Domenik H./Klein,** Versicherungsrecht, 3. Bası, 2023, Köln 2022, Nomos, UHV 1, N. 16.

1238 Yayılma konusunda detaylı bilgi için bkz. **Bruck/Möller/Koch**, AHB 2016, Ziff. 7, N. 337-338; **Staudinger/Halm/Wendt/Klein**, UHV 1, N. 17

zarar patlamanın doğrudan değil, onun tetiklediği ve havaya yayılan patlama dalgasının dolaylı bir sonucu olarak meydana gelen zararlardır ve hükmün kapsamı dışında kalır[1239].

Bu noktada Alman doktrin ve içtihadını kapalı alanlarda doğan zararın çevresel etkilerden kaynaklanan zarar olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceği sorusu meşgul etmektedir[1240]. Bir örnekle açıklamak gerekirse, bir fabrika salonunda ortaya çıkan ve buradan dışarıya yayılan zehirli buharların, dışarıda zarar gören insanlar için çevresel zarar oluşturduğu ve teminat kapsamı dışında kalacağı muhakkaktır. Peki salonun içinde zarar görenler için çevresel zarar oluşturmuş kabul edilmeli midir? Bu soruya farklı yönde cevaplar veren mahkeme kararları bulunmaktadır. Örneğin, Köln Yüksek Bölge Mahkemesi 1995 tarihli bir kararında[1241] bu soruya olumsuz cevap vermiş, boya püskürtme makinelerinin püskürtme hareketi nedeniyle doğrudan bir nesneye çarpan boya buharının neden olduğu zararın, çevresel sorumluluk istisnası kapsamında olmadığına hükmetmiştir. Buna karşın Münih Yüksek Bölge Mahkemesi ise zararın böyle bir kısıtlama içermediğini ifade ederek kapalı alanlardaki zararların da çevresel etkiden kaynaklanan zarar olarak nitelendirilebileceğine hükmetmiştir[1242]. Bu tartışma esasen işletme sorumluluk sigortası için yapılıyor olsa da kanaatimizce incelenen tüm hukuk sistemlerinde hazırlanan ürün sorumluluk sigortası için ayrı ayrı önem arz edeceği durumlar söz konusu olabilir. Yine yukarıdaki örnekten devam edeceksek olursak boya püskürtme makinesi üreticisi veya boya üreticisinin durumu da böyledir. Ürün tarımla ilgili ise söz gelimi sera veya kapalı bir alan içerisinde bulunan bir ürünün toprağa ya da suya karışarak zarar meydana getirmesi kezâ mümkündür. Bu durumda kanaatimizce bu tür zararların çevre zararları addedilerek teminat kapsamı dışında bırakılması gerekir. Aksi bir tutum hükmün amacına aykırılık doğuracağından ürünün kapalı veya açık alanda çevresel etki meydana getirmesi önem taşımamalıdır.

4.2.2.2.3. Nükleer ve Radyoaktif Zararlar

Nükleer ve radyoaktif zararlar çoğunlukla yüksek miktarda ve boyutu öngörülemez nitelikte olduklarından sigorta şirketleri tarafından teminat altına alınmak istenmeyen türden zararlardır. Nitekim ÜSSGŞ m. A.4.1.c. aa ve bb uyarınca niteliği ne olursa olsun; *"aa)*

1239 **Bruck/Möller/Koch**, AHB 2016, Ziff. 7, N. 339

1240 **Bruck/Möller/Koch**, AHB 2016, Ziff. 7, N. 332

1241 Bkz. OLG Köln 25.4.1995 – 9 U 332/94, RuS 1995 248, 249 = VersR 1996 442 vd. **Bruck/Möller/Koch**, AHB 2016, Ziff. 7, N. 333.

1242 Bkz. OLG München 27.5.1998 – 15 U 5947/97, RuS 1999 146, 147. **Bruck/Möller/Koch**, AHB 2016, Ziff. 7, N. 334.

Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu meydana gelen nükleer atıklardan kaynaklanan iyonize ışınımlar veya kirlilikten ve bb) Radyoaktif, zehirli, patlayıcı veya herhangi bir patlayıcı nükleer bileşim veya bunun nükleer bir parçasının tehlikeli özelliklerinden" doğrudan veya dolaylı olarak kaynaklanacak tazminat talepleri teminat kapsamı dışında bırakılmıştır. Tarafların bu tür riskleri özel olarak teminat altına almak istemeleri durumunda ise aralarında bu yönde özel olarak anlaşma yapmaları gerekmektedir. Hükümde tazminat talepleri ifadesi yer aldığından, her ne kadar ilk akla gelen ölüm ve bedensel zararlardan doğan talepler olsa da malvarlığı zararları ve dahi saf ekonomik zarar taleplerini de içererek teminat kapsamı dışında bırakmaktadır. Dolayısıyla kişinin bedeninde doğan yaralanmaların dışında örneğin hayvanlarının telef olması ya da toprağının zarar görmesi gibi çeşitli sebepler de bu kapsamda yer almaktadır.

Benzer şekilde İngiltere'de düzenlenen ürün sorumluluk poliçelerinde de bu tür zararların özel bir istisna hükmü ile teminat kapsamı dışında bırakıldığı görülmektedir. Bu hüküm örneğin şu şekilde düzenlenmiş olabilir[1243];

"Aşağıdakilerin doğrudan veya dolaylı olarak neden olduğu, katkıda bulunduğu veya bunlardan kaynaklanan herhangi bir nitelikteki yasal sorumluluk teminat kapsamı dışındadır:

(i) İyonlaştırıcı radyasyon, nükleer yakıt veya nükleer yakıtın yanmasından kaynaklanan herhangi bir nükleer atıktan kaynaklanan radyoaktivite kontaminasyon/kirlenme

(ii) Radyoaktif toksik patlayıcı, patlayıcı bir nükleer düzenekten veya bunun nükleer bileşeninin diğer tehlikeli özellikleri"[1244].

Alman ürün sorumluluk modelinde ve yerine geçen AVB BHV'nin A3 bölümünde bu tür zararlara ilişkin özel bir istisna hükmü yer almamaktadır. Ancak sorumluluk sigortası genel şartlarında radyasyona ilişkin özel bir hüküm. Bulunur. AHB § 7.12 uyarınca "*Doğrudan veya dolaylı olarak yüksek düzeyde enerji içeren iyonlaştırıcı radyasyonla (örn. radyoaktif maddelerden veya X ışınlarından kaynaklanan radyasyon) ilgili hasarlardan kaynaklanan sorumluluk talepleri*" teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Görüldüğü üzere bu hüküm diğer hükümlerden daha farklı ele alınmış, nükleer yakıt ve atıklardan söz edilmemiş, iyonlaştırıcı radyasyon (iyonize ışınım) üzerinde durulmuştur. Esas olarak tıpta röntgen muayenelerinde ve kanser tedavisinde kullanılan iyonlaştırıcı radyasyon, hücre veya organizma gibi bir maddenin içinden geçerken enerji yayar. Bu enerji belirli bir miktarın üzerindeyse ciddi

1243 **Eagleston/Madge**, s. 99-100.
1244 Çeviri yazara aittir.

radyasyon hasarı meydana getirebilir[1245]. Bu sebeple istisna hükmünün tıbbi ürün üretimi yapan veya bu tür ürünleri satan sigorta ettirenler için özel olarak teminat altına alınması düşünülebilir.

Öte yandan Amerika'da ise cep telefonlarının yaydığı radyasyonun sigorta poliçesi kapsamında korunan bedensel zarara sebebiyet verip vermediğinin tartışıldığı görülmektedir. Örneğin bir Washington Batı Bölgesi Bölge Mahkemesi kararına konu olayda, cep telefonu kullanımı sonucu doğan radyo frekanslı ışınım sebebiyle biyolojik bir yaralanma ve zarar gördüğünü ve sigortacının bu zararını bedensel zarar altında karşılaması gerektiğini ileri süren sigortalının talebi, ışınımın henüz bedensel zarar düzeyine gelmemesi sebebiyle reddedilmiştir[1246]. Ancak Dokuzuncu Bölge İstinaf Mahkemesi[1247], radyasyonun gerçek bir yaralanmaya mı yoksa gelecekte bir yaralanma riskine mi sebebiyet verdiğinin belirsiz olduğunu ve bu belirsizliğin sigortalı lehine yorumlayarak sigortalının yaşadığı hücresel işlev bozukluğu ve/veya hücresel reaksiyon kapsamında sigortacının zararı tazmin etmesi gerektiğine hükmetmiştir[1248]. Benzer nitelikli başka bir istinaf mahkemesi kararında[1249] da yine sigortalı tarafından ileri sürülen cep telefonundan kaynaklanan radyasyonun hücresel işlev bozukluğu ve/veya hücresel reaksiyon sebep olduğu ve zararın sigortacı tarafından karşılanması talep kabul edilmiştir.

Amerikan yargısında da bu yönde verilmiş çokça karar bulunmaktadır[1250]. Uyuşmazlıklara konu poliçeler genellikle ticarî genel sorumluluk sigortasına ait olmakla birlikte, özel bir istisna yer almadığında ileri sürülebilecek taleplerin boyutu hakkında fikir vermesi açısından önemlidir. Zira bu tür zararların nükleer ve radyoaktif zararlara ilişkin özel bir hüküm ile teminat kapsamı dışında tutulmuş sayılacağı da şüphelidir. Nitekim Amerika'da bazı sigortacıların radyasyon, röntgen gibi ışınların zararlarından korunabilmek adına genel bir ifade kullanarak elektromanyetik alanı (EMF) sorumluluk teminatının kapsamından çıkarttığı sözleşmelere rastlamak mümkündür. EMF'nin ürünün parçası mı yoksa beklenmeyen bir sonucu mu olduğu henüz belli olmamakla birlikte EMF üretimine dahil olan basiretli bir

---

1245 **Bruck/Möller/Koch**, AHB 2016, Ziff. 7, N. 353-355; **Littbarski** AHB § 4 N. 343 vd.

1246 Bkz. *VoiceStream Wireless Corp. v. Federal Insurance Co.,* No. C02-1415 (W.D. Wash. Jan. 21, 2003)

1247 Bkz. *VoiceStream Wireless Corp. v. Federal Insurance Co.,* No. 03-35158 (9th Cir. Sept. 14, 2004.) İstinaf Mahkemesi ayrıca, cep telefonlarının kullanım amacını gerçekleştirmesi, telefon görüşmeleri yapma, çağrı alma gibi işlemlerde kullanılabilmesi sebebiyle cep telefonlarının kusurlu üretildiği iddiasını reddetmiştir.

1248 **Ostrager/Newman,** § 7.05[b], s. 555-556.

1249 Bkz. *Northern Insurance Co. of New York v Baltimore Business Communications, Inc.,* No. 02-1358 (4th Cir. June 19, 2003).

1250 Bkz. *Zurich American Ins. Co. v Nokia, Inc.,* 268 S.W.3d 487 (Tex. 2008); *Samsung Electronics America, Inc. v. Federal Ins. Co.,* 268 S.W.3d 506 (Tex. 2008); *Trinity Universal Ins. Co. v Cellular One Group*, No. 07-0140 (Tex. Aug. 29, 2008); *Motorola, Inc. v Associated Indem. Corp*., 888 So. 2d 206 (La. 2004). **Ostrager/Newman,** § 7.05[b], s. 556-557.

sigortalının, kendisini koruma altına alabilmek için bu risk hakkında özel bir istisna düzenlenmediğinden emin olması gerekir[1251].

4.2.2.2.4. Asbestten Kaynaklanan Zararlar

Asbest (veya diğer adıyla amyant), solunum yoluyla vücuda giren başta kanser olmak üzere birçok hastalığa yol açan zararlı silikat mineralleri için kullanılan ortak bir terimdir. Yüzyıllardır değişik amaçlar için kullanılan[1252] ve içerisinde çeşitli kimyasalları barındıran bu maddenin oldukça tehlikeli olduğu 1960'lardan itibaren zaman içinde anlaşılmaya başlamış ve Uluslararası Kanser Araştırmaları Ajansı ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) abesti, "kesin kanserojen" olarak tanımlamıştır[1253]. Asbest sebebiyle meydana gelen hastalıkların temel özelliği, hastalığın, asbeste maruz kalınmasından yaklaşık 20 ila 40 yıl sonra ortaya çıkmasıdır. Hastalık bu süre içerisinde gizli olarak varlığını sürdürmektedir. DSÖ verilerine göre asbeste maruz kalma sebebiyle genellikle akciğer kanseri, gırtlak kanseri, yumurtalık kanseri veya tozun akciğere birikmesi sebebiyle başka ölümcül hastalıklar doğmaktadır[1254]. İşte bu maddenin sebep olduğu zararlara ilişkin ürün sorumluluk talepleri ve dolayısıyla sigorta davaları özellikle Amerika'da çığ gibi büyümüş, bugün Londra Llyod's piyasasında da etkileri hala gözlemlenmekte olan bir dava dizisi oluşturmuştur[1255].

Amerika'da görülen çok sayıda karardan asbeste maruziyet sebebiyle hasta olan davacıların uğradıkları zararlara ilişkin üreticiler aleyhine hükmedilen ilk temyiz düzeyinde karar *Borel v. Fibreboard* kararıdır[1256]. Mahkeme, asbestten kaynaklanan zararın doğada sürekli olduğuna ve bu nedenle davacının maruz kaldığı ürünleri üreten her davalının, davacının

---

1251 Elektromanyetik alanların çevre zararı oluşturabileceği de düşünülmektedir. **Mildred**, s. 262, N. 5.165-167.

1252 Asbestin inşaat sektöründe, özel kâğıt ürünlerinin, fren balatalarının, conta ve boruların üretimi ile uzay ve savunma sanayiinde sıklıkla kullanıldığı bilinmektedir. **Demir, Bahattin Murat/Ercan, Sami/Aktan, Mustafa/Öztaşkın, Harun**, Türkiye'nin Asbest Profili ve Asbest Güvenliği Sorunu, Jeoloji Mühendisliği Dergisi, Cilt 42, Sayı 2, 2018, s. 216; **Akboğa Kale, Özge/Gürcanlı, Gürkan Emre/Baradan, Selim**, Kentsel Dönüşüm Sürecinde Asbest Maruziyeti ve Korunma Yolları, Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, Cilt 23, Sayı 6, 2017, s. 694; **Bruck/Möller/Koch**, AHB 2016, Ziff. 7, N. 350.

1253 **Demir/Ercan/Aktan/Öztaşkın**, s. 218; **Akboğa Kale/Gürcanlı/Baradan**, s. 695. ILO tarafından 2006 yılında asbestin her yıl sadece meslekî maruziyet nedeniyle global olarak 100.000 can kaybına neden olduğuna ilişkin açıklama için bkz. https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_076282/lang--en/index.htm ET. 13.12.2020. Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölge Direktörü tarafından 2105 yılında Avrupa'da her yıl 15.000 kişinin asbeste maruz kalması sonucunda hayatını kaybettiğine ilişkin açıklama için bkz. https://www.euro.who.int/en/media-centre/sections/press-releases/2015/04/at-least-one-in-three-europeans-can-be-exposed-to-asbestos-at-work-and-in-the-environment ET. 13.12.2020

1254 **Demir/Ercan/Aktan/Öztaşkın**, s. 219-220; **Akboğa Kale/Gürcanlı/Baradan**, s. 695.

1255 **Mildred,** s. 246, N. 5.94.

1256 *Clarence Borel, Plaintiff-appellee, v. Fibreboard Paper Products Corporation et al. defendants-appellants, Nationalsurety Corporation,intervenor-appellee,* 493 F.2d 1076 (5th Cir. 1973)

zararından müştereken ve müteselsilen sorumlu olduğuna karar vermiştir. Amerikan Hukuku için öncü niteliğinde olan bu karardan sonra asbest sebebiyle yaşanan hastalıklara ilişkin yaklaşık yüz altmış bin adet dava açılmıştır. Kimi hallerde otuz veya daha fazla sanığın aynı anda yargılandığı bu davalar, her sanık kendi avukatını tutarak kendi savunmasını yaptığı, kendi tanıklarını dinlettiği ve her sanık için kapsamlı raporlar hazırlandığı için oldukça uzun sürmüş ve bu da (Amerikan Hukuk sistemi göz önüne bulundurulduğunda) savunma giderlerini oldukça artırmıştır. Nitekim davalar sonucunda Johns-Manville, Eagle Pincher ve UNARCO gibi büyük yalıtım malzemeleri üreticisi iflas etmiştir. Sadece bu bilgi bile bu davaların etkisinin ne denli büyük olduğunun göstergesidir[1257].

Amerikan Hukukundaki bu gelişmeler ile asbest sonucu doğan zararların boyutu ve hesaplanabilir olmaktan uzak olduğu anlaşılmış ve sigorta şirketleri bu zararları teminat altına almaktan imtina eder hale gelmiştir[1258]. Bu kapsamda incelenen tüm hukuk sistemlerinde düzenlenen ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerinde asbestten kaynaklanan zararlar açıkça teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Nitekim Türk Hukukunda da ÜSSGŞ m. A.4.1.cc) uyarınca "*asbest, asbestli ürünler veya asbest içeren ürünlerin varlığından, üretiminden, elleçlenmesinden, işlenmesinden, satış, dağıtım, depolama, bırakılma veya kullanımından kaynaklanan her tür hastalık (kanser dahil) veya asbestten kaynaklanan bütün tazminat taleplerine"* ilişkin özel bir istisna hükmü düzenlenmiştir. Böylece her ihtimâlin göz önünde tutulduğu geniş çerçevede ele alınan zarar bütünü, ürün sorumluluk teminatı kapsamı dışında bırakılmıştır. Ancak hüküm mutlak istisnalar içerisinde yer almamaktadır. Tarafların ürün sorumluluk sigorta sözleşmesinde aksi yönde bir hükme yer vermeleri de pekâlâ mümkündür.

Benzer bir durum Alman Hukuku için de geçerlidir. Almanya'da Ekim 1993'ten beri asbest üretimi ve kullanımı yasaklanmış olmasına rağmen, asbestten kaynaklanan sağlık riski devam etmekte ve günümüzde nadir de olsa tazminat talepleri ile karşılaşılabilmektedir[1259]. Bu sebeple AVB BHV § A3-8.6 uyarınca da *asbest, asbest içeren maddeler veya ürünlerin neden olduğu tazminat talepleri* teminat kapsamı dışında bırakılmıştır[1260]. AVB BHV § A3-8'de

---

1257 **Mildred,** s. 246, N. 5.94-96.

1258 **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 227; **Bruck/Möller/Koch**, AHB 2016, Ziff. 7, N. 350.

1259 **Vogel Joachim/Stockmeier Hermann/*Stockmeier***, Umwelthaftpflichtversicherung, Ziff. 7.11 AHB, 2. Auflage, Münih 2009, N. 113; **Rüffer/Halbach/Schimikowski** AHB § 7, N. 85; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 227.

1260 Asbestten kaynaklanan taleplerin teminat kapsamında bırakıldığına dair açık bir hüküm 2015 yılına kadar yenilenen ProdHM'de yer almamış, bu açıdan AHB § 7.11 uygulanmıştır. AHB § 7.11 ise ilk defa 2004 yılında metin içerisine girmiştir. **Prölss/Martin/Lücke,** AHB, Abs. 7 Ziff. 7, N. 105; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 227; **Bruck/Möller/Koch**, AHB 2016, Ziff. 7, N. 350; **Vogel/Stockmeier/*Stockmeier***, Ziff. 7.11 AHB, N. 111; **Rüffer/Halbach/Schimikowski,** AHB § 7, N. 85.

belirtildiği üzere sözleşmede aksi yönde bir hükmün kararlaştırılması mümkündür. Ancak kararlaştırılsa bile genellikle düşük miktarda teminat sağlanmaktadır[1261].

4.2.2.2.5. Diethylstilbesterol (DES), Dioxin, Urea Formaldehyde İçeren Ürünlerden Kaynaklanan Zararlar

ÜSSGŞ m. A.4.1.cc) uyarınca "*Diethylstilbesterol (DES) dioxin, urea formaldehyde içeren ürünlerin varlığından, üretiminden, elleçlenmesinden, işlenmesinden, satış, dağıtım, depolama, bırakılma veya kullanımından kaynaklanan her tür hastalık (kanser dahil) tazminat talepleri"* teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Taraflar arasında aksi yönünde bir anlaşma yapılması ise mümkündür.

DES, gebe kadınların düşük yapmasını engellemek amacıyla önerilen ancak daha sonra rahim kanserine sebebiyet verdiği anlaşılan bir hormondur. Amerikan Hukukunda gebelikleri sırasında DES hormonu içeren ilaç kullanmaları sebebiyle sadece annelerin değil, çocukların hatta torunların dahi hastalık ve sakatlık görülebileceği tespit edilmiş ve sigorta şirketleri bu zararları da gidermekle yükümlü kılınmıştır[1262].

Dioxin ise genelllikle hayvan yemlerinde, kâğıt, plastik ve elektrik üretiminde kullanılan bir tür uçucu bileşiktir. Genellikle, plastik bardak ve tabaklar, pet şişeler, köpük malzemeler, klorla ağartma işleminden geçen tuvalet kâğıtları, kağıt mendiller, süt ve meyve suyu kartonları veya çocuk bezlerinin üretiminde kullanılmaktadır. Pet şişelerde satılan suların güneş altında uzun süre bekletilmesi veya plastik malzemelerin içerisine sıcak içecek doldurulması halinde sıcaklığın etkisiyle suya geçen madde olarak tanınan[1263] dioxinin, başta kanser (özellikle bağırsak, karaciğer ve göğüs) olmak üzere üreme bozuklukları, astım, lenfoid, çocuklarda gelişim bozuklukları veya kusurlu böbrek oluşumu gibi birçok farklı hastalığa sebebiyet verdiği bilinmektedir[1264].

Urea Formaldehyde ise sunta, MDF, kontraplak ve izolasyon maddelerinin üretimi ile egzoz gazı, feul oil, deodorant veya temizlik malzemeleri gibi birçok farklı türden maddenin içerisinde yer alan bir karışımdır. Bu karışıma aşırı maruziyetin özellikle beyin, kan ve kolon

---

1261 **Rüffer/Halbach/Schimikowski**, AHB § 7, N. 85.

1262 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.04[A], N. 4-69; §14.03A[B], N. 14-34-14.37.

1263 **Güler, Ülker Aslı/Kundakçı, Özge**, Dioksin ve Benzeri Bileşiklerin İnsan ve Çevre Sağlığına Etkileri, Karaelmas Fen ve Mühendislik Dergisi, 4 (1), 2014, s. 72.

1264 **Baytok, Erol/Bingöl, Nuriye Tuğba**, Gıdalarımızla Soframıza ve Hayatımıza Giren Toksin: Dioksin, YYU Veteriner Fakültesi Dergisi, 2013, 24 (1), s. 47.

olmak üzere kansere sebebiyet verdiği, öte yandan üreme, solunum ve sinirim sistemi üzerinde de sayısız olumsuz etkilerinin olduğu tespit edilmiştir[1265].

Sonuç olarak hükümde yer alan maddelerin her biri oldukça zehirli ve insan sağlığını derinden etkileyebilecek niteliktedir. Dolayısıyla sigorta şirketleri tarafından teminat altına alınmak istenmeyecek türden zararlar doğuracakları aşikardır. İncelenen diğer hukuk sistemlerinde de ürünlerden kaynaklanabilecek bulaşıcı hastalıkların fazlalığı ve doğuracağı zararların öngörülemezliği karşısında ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerinde işbu hükme önem verildiği ve oldukça geniş çaplı düzenlenebildiği görülmektedir. Örneğin uygulamada ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerinin içerisinde, "*İşbu sigorta teminatı, Salmonella ile ilgili hastalıklar, tifo ve benzeri hastalıklar, Epızotıc BSE, TSE, NVCJD (New Variants of Creutzfeld Jacobs Disease), HIV, Hepatitis, BSE/CJD/VCJD/H5N1/ POP (Persistant Organic Pollutants), Aldrin, Chlordane, DDT, Dieldrin, Dioxin, Endrin, Furans, Heptachlor, Hexachlorobenzene, Mirex, PCB ve/veya Toxaphen veya buna benzer hastalıklardan kaynaklanacak tazminat taleplerni kapsamaz*" şeklinde düzenlenmiş hükümlere rastlamak mümkündür.

4.2.2.2.6. Yasal Sorumluluk Ölçüsünü Aşan Sözleşmelerin İfası

Ürün sorumluluk hukukunda üreticiler, ithalatçılar ve satıcılar sadece kanunen sorumluluk altına girmezler. Bu kişiler aynı zamanda müşterileri ile yaptıkları sözleşmeler ile de çeşitli sorumluluklar üstlenirler. Akdedilen bu sözleşmeler sigorta ettirenlerin ticarî hayattaki hukukî konumlarını önemli ölçüde değiştirebilir ve yükümlülük kapsamını genişletebilir. Bu da sigortacıyı riski değerlendirirken dikkate almadığı yükümlülüklerle karşı karşıya bırakabilir[1266]. Zira akdî sorumluluk saf ekonomik zararların tazmin edilebileceği temel alandır ve sigorta sözleşmesinin her iki tarafı için de akdî sorumluluğun ne ölçüde kapsam dışında bırakıldığı önem arz etmektedir[1267]. Sigortacılar, sözleşme ile üstlenilen bu gibi yükümlülüklerin poliçe teminatı ve prim bedeli belirlenirken dikkate alınmaması riskini ortadan kaldırmak için poliçeye akdî sorumluluğun yasal sınırları aştığı ölçüde veya tamamen teminat

---

1265 **Ünsaldı, Esin/Çiftçi, M. Kemal**, Formaldehit, Kullanım Alanları, Risk Grubu, Zararlı Etkileri ve Koruyucu Önlemler, YYU Veteriner Fakültesi Dergisi, 2010, 21 (1), s. 71-72.

1266 **Mildred**, s. 258, N. 5.144; **Derrington/Ashton**, N. 11.188, s. 2370; **Ünan**, Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 307.

1267 **Eagleston/Madge**, s. 94.

kapsamı dışında kaldığına dair özel bir hüküm eklemek ister[1268]. Hükmün amacı, üstlenilen ürün sorumluluğu riskini sigortacı için hesaplanabilir tutmaktır[1269].

Sigorta ettirenin sözleşme ile yükümlülük altına girdiği hallere örnek olarak sözleşmeden doğan ifa taahhütleri, zamanaşımı sürelerinin uzatılması[1270], ayıp ihbar sürelerinin uzatılması veya dayanıklılık, raf ömrü, kullanım süresi garanti beyanları (*warranty*)[1271] gösterilebilir[1272]. Bu değişiklikler sözleşme özgürlüğü kapsamında mümkün olsa bile sigorta şirketi tarafından koruma altına alınmak zorunda değildir. Örneğin, çoğu ilaç şirketi, ihmâli davranışının kanıtlanmasına gerek kalmadan klinik deneyler sırasında zarar gören gönüllülere tazminat ödemeyi, aralarında yaptıkları sözleşme ile kabul etmektedir. Böyle bir sorumluluk üstlenmek sözleşme özgürlüğü kapsamında ilaç şirketleri için mümkündür. Ancak sigorta şirketlerinin standart ürün sorumluluk sigortası ile ilaç şirketlerinin üstlendiği bu yükümlülüğü teminat altına almak istememesi anlaşılabilir bir durumdur[1273].

Türk Hukukunda ÜSSGŞ m. A4.1.ç uyarınca "*bir sözleşmenin ifasına veya özel bir anlaşmaya dayanıp, sigortalının yasal sorumluluk ölçüsünü aşan her tür talep*" teminatın kapsamı dışında bırakılmaktadır. Dolayısıyla Türk kanun koyucusu bu tür riskleri sigortacıya

---

1268 **Ostrager/Newman,** § 7.07, s. 550; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.3, N. 20; **Eagleston/Madge**, s. 94; **Kutlu**, **İhsan**, Mamul Sorumluluğu Sigortası, Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları, III. Sigorta Semineri, Ankara 1977, s. 280; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 85.

1269 **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt**, AHB Ziff. 7, N. 48; **Littbarski**, AHB § 4, N. 18; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.3, N. 20.

1270 Sigorta ettiren üçüncü kişi ile zamanaşımı süresinin akdî olarak uzatılmasını kabul edilmesi halinde bunun işbu kloz kapsamına girip girmeyeceği Alman doktrininde tartışmalıdır. Hâkim görüş (**Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 163; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt**, AHB § 7, N. 49; **Littbarski**, AHB § 4 para. 19), yasal zamanaşımı sürelerinin uzatılmasını ve feragat edilmesinin teminata zarar verdiği ve kloz kapsamında değerlendirilmesi gerektiği yönündedir. Buna karşın karşı görüş (**Prölss/Martin/Lücke**, AHB § 7, N. 24; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.3, N. 21) bu anlaşmaların A3-3.3 AVB BHV kapsamında olmadığını, yasal sorumluluğun kapsamının, talebin uygulanabilirliğine ilişkin sözleşmeye dayalı anlaşmadan etkilenmediğini belirtmektedir.

1271 **Kutlu**, s. 280-281.

1272 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.3, N. 20; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 63; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 40, 52; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 11; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 39; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 13b; **Langheid/Wandt/*Büsken***, § 300, N. 160; **Prölss/Martin/*Lücke***, AHB Ziff. 7, N. 18; **IUA's Financial Loss Report,** s. 57.

1273 Nitekim İngiliz İlaç Endüstrisi Birliğinin (ABPI) 1991 yılında yayınlanan kılavuzu uyarınca da klinik deneyler kapsamında ilaç şirketinin sorumluluğunu doğurabilecek bedensel bir zarar meydana geldiğinde, zarar görenin ilaç şirketinin ihmali davrandığını, ürünün (ilacın-tedavinin) ayıplı olduğunu veya ilaç şirketinin bedensel zarardan kusursuz sorumluluğu olduğunu kanıtlamasına gerek olmaksızın şirket tazminatı ödemelidir. **Mildred**, s. 258-259, N. 5.146-5.147. Öte yandan üretici sigortalı, alt üreticiye karşı rücu hakkını kullanamıyorsa sigortacı da kullanamayacağından sigortacı İngiltere menşeli ürün sorumluluk sigortalarına genellikle *"Sigorta şirketi, sigortalının tedarikçisine veya başka bir tarafa karşı olağan rücu haklarından feragat ettiği durumlarda, sigortalı tarafından üretilen ürünlerden kaynaklanan bedensel veya malvarlığı zararlara karşı sigortalıyı tazmin etmez"* şeklinde bir hüküm ekleyerek kendini koruma altına almak istemektedir. **Eagleston/Madge**, s. 94.

yüklemekten kaçınmaktadır. Benzer bir hükme Alman Hukukunda da rastlamak mümkündür. Alman AVB BHV § A3-3.3'te ürün sorumluluk sigortasının sigorta ettirenin sözleşme ile yükümlülük altına girdiği yasal sorumluluğunun kapsamını aşan talepler için sigorta teminat kapsamı dışında bırakılmıştır[1274]. Bu durumda Türk ve Alman sistemlerinde akdî sorumluluk tamamen teminat kapsamı dışında bırakılmamakta, kanunî sınır ile sınırlandırılmaktadır. Sigorta teminatı, yasal sorumluluk hükümlerini kapsadığı ölçüde mevcuttur.

Buna karşın İngiliz ve Amerikan menşeli ürün sorumluluk sigorta sözleşmeleri, Türk ve Alman Hukukundan farklı olarak akdî sorumluluğu teminat altına almayıp özel bir istisna hükmü ile doğrudan ve tamamen kapsam dışında bırakmaktadır. Mahkemeler de teminat hükümlerini bu şekilde yorumlamaktadır[1275]. Ancak bu uygulama, bu tür sözleşmelerin her zaman doğrudan teminat kapsamı dışında bırakacağı anlamına gelmez. Sigortacılar bu hükmü, sigorta sözleşmesinin hükümleri kesinleşmeden önce sigorta ettirenin sözleşmelerini incelemek, riski değerlendirebilmek ve prim miktarını doğru bir şekilde tespit edebilmek için getirmektedir[1276]. Yoksa tabii ki ürün sorumluluk sigortacıları poliçede yer alan faaliyet alanından kaynaklanan tipik riski teminat kapsamı dışında bırakmak niyetinde değildir. Bu bağlamda sigorta sözleşmesinde, sigortalının sözleşme şartlarına uygun bir ürün sağlayamaması nedeniyle doğan olağan tazminat yükümlülüğünü aşan miktarın teminat kapsamı dışında tutulduğuna ilişkin özel bir hüküm de yer alabilir[1277]. Ancak uygulama daha ziyade ürün sorumluluğuna ilişkin kanun ve yönetmeliklerde yer alan açık veya zımni sorumluluk hükümlerinin teminat altına alınması[1278], akdî sorumluluğun ise tamamen kapsam dışında bırakılmasına yöneliktir. Bu amaçla ürün sorumluluk sigorta sözleşmesinde örneğin, "*Sigorta şirketi, Büyük Britanya mevzuatının emredici hukuk kuralları kapsamında tazmin*

1274 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.3, N. 20; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 48; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 11; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 36; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 55. Bu hüküm ProdHM 2008 ve 2015'te yer almıyordu. AHB 7.3'te yer alan bu hüküm, AVB BHV ile ürün sorumluluk riski bölümüne eklenmiştir. Ancak daha önce ProdHM'de yer almıyor olması, akdî sorumluluğun teminat altında olduğu anlamına gelmemektedir. AHB'nin tamamlayıcı niteliği sebebiyle § 7.3 ürün sorumluluk sigortası teminatı için geçerliliğini koruyordu. Dolayısıyla bu düzenleme sadece beyan edici bir nitelik taşımaktadır. **Bruck/Möller/Koch**, § A3-3 AVB BHV, N. 3.

1275 **Clarke,** s. 89-90; **Eagleston/Madge**, s. 94. Bu yönde verilen Amerikan mahkeme kararları için bkz. *Standard Ranch Inc v Maryland Cas Co*, 89 F 3d 618 (9 Cir, 1996); *Jacobs v NPS*, 264 F 3d 365 (3 Cir, 2001).

1276 **Eagleston/Madge**, s. 94.

1277 **Derrington/Ashton**, N. 11.188, s. 2370.

1278 **Mildred**, s. 258, No. 5.144. Daha önce de üzerinde durulan *AS Screenprint v British Reserve Insurance Company Ltd* davasında, Temyiz Mahkemesi (*Court of Appeal*) bu hükmün, sözleşme ilişkisinin varlığında, ürün sorumluluğu taleplerinin kapsam dışında bırakılacağı anlamına geleceği yönündeki iddiayı reddetmiştir. **Mildred**, s. 258, N. 5.145.

yükümlülüğü bulunmamasına rağmen sigortalının iradi olarak akdettiği sözleşmemelerden doğabilecek tazmin yükümlülüğünden sorumlu değildir." şeklinde bir hüküm yer alabilir[1279].

Ancak akdî sorumluluğun teminat kapsamı dışında bırakılmasına ilişkin bu hükmün yine Türk ve Alman uygulamasından farklı olarak baskın olarak uygulanan sabit bir örneği yoktur. Aksine uygulamada tercih edilen çeşitli *wording*ler vardır ve hükmün kapsamı bu metindeki kelimelerin anlamlarına göre değişkenlik göstermektedir. Bunun için öncelikle sözleşmeye, "*Bu sigorta, poliçede belirtilen iş kolu ile bağlantılı olsun ya da olmasın, sigorta ettirenin kanundan kaynaklananlar dışında, herhangi bir sözleşme kapsamında üstlendiği sorumluluğu teminat altına almaz."* şeklinde bir hüküm eklenebilir[1280]. Öte yandan metinde çok daha spesifik ifadeler de yer alabilir. Örneğin, "*Sorumluluğun sözleşmeden bağımsız olarak var olduğu ve sözleşmeden kaynaklanmadığı tespit edilmediği sürece, sigorta ettirenin sözleşme ilişkisi içinde bulunduğu herhangi bir davacıya karşı sorumluluğu teminat kapsamı dışındadır*" yazılabilir[1281]. Bunun dışında, "*İşbu sözleşme olmasa dahi sorumluluğun doğacağı tespit edilemediği sürece sözleşme ilişkisi bulunan davacılara karşı sorumluluk teminat kapsamı dışındadır*" da mümkündür[1282]. Bu son hükümle ilgili olarak İngiliz Temyiz Mahkemesi, *Omega Proteins Limited v Aspen Insurance UK Limited*[1283] kararında, hüküm metninde haksız fiil sorumluluğunun teminat kapsamı dışında bırakılmamış olmasından hareketle, akdî sorumluluğun aynı zamanda haksız fiil sorumluluğu da doğurması halinde zararın sigorta şirketi tarafından karşılanması gerektiğine karar vermiştir. Bu karar sonrası sözleşmelere "*aynı zamanda haksız fiil sorumluluğu doğurmayan sözleşmeye aykırılıktan doğan zararlar*" şeklinde bir ekleme yapılması düşünülebilir. Dolayısıyla akdî sorumluluğu teminat kapsamı dışında bırakmak isteyen sigorta şirketleri ne tür bir sorumluluğu kapsam dışı bırakmak istiyorlarsa,

---

1279 **Eagleston/Madge**, s. 94.

1280 Çeviri yazara aittir. **Eagleston/Madge**, s. 94; **Clarke,** s. 90. **Colinvaux's Law of Insurance**, Chapter 21, N. 21-229; **Ostrager/Newman,** § 7.07, s. 551.

1281 Çeviri yazara aittir. Poliçede "*liability which attaches by virtue of a contract or agreement or arises out of or by reason of a contractual relationship*" şeklinde ifade edilebilir. Ancak bu varyasyon henüz İngiliz mahkemeleri tarafından yorumlanmamıştır. **IUA's Financial Loss Report,** s. 58.

1282 Poliçede "*liability assumed under any contract and/or agreement unless such liability would have attached in the absence of such contract or agreement*" şeklinde ifade edilebilir. Bunun dışında "*for liability which is assumed by the insured solely because of a contract or agreement"* şeklinde bir ifade de kullanılabilir. Burada da ilk örnekte varılan sonuca ulaşılır ve haksız fiilden kaynaklanmadığı sürece tüm sözleşmeye aykırılıktan kaynaklanan tazminat talepleri teminat dışında kalır. **IUA's Financial Loss Report,** s. 58. Bunun yerine; *"Sigorta şirketi, Büyük Britanya mevzuatının emredici hukuk kuralları kapsamında tazmin yükümlülüğü bulunmamasına rağmen sigortalının iradi olarak akdettiği sözleşmemelerden doğabilecek tazmin yükümlülüğüne karşı sorumlu değildir."* denilerek teminatın kapsamı daha açık bir şekilde de ifade edilebilir. **Eagleston/Madge**, s. 94.

1283 [2010] EWHC 2280 (Comm).

sigorta sözleşmesini ve klozları buna göre düzenlerler[1284]. İstisnaların geçerli olduğunu kanıtlama yükümlülüğü ise sigortacıya aittir[1285].

4.2.2.2.7. Manevi Tazminat Talepleri ve Cezalandırıcı Tazminat

Ürün sorumluluk sigortası, sigortalının hatalı veya ayıplı ürününden kaynaklanan ve ödemesi gereken her türlü tazminatı karşılamaz. Temel olarak tazminat ödeme sorumluluğu, sigortalının ürünlerinden kaynaklanan malvarlığı zararı, bedensel zarar ile bunlardan doğan dolaylı zararlar da dahil olmak üzere maddi zarar kalemlerini içerir[1286]. Türk Hukukunda manevi tazminat talepleri ÜSSGŞ m. A.4.1.d ile açıkça ürün sorumluluk teminatı kapsamı dışında bırakılmıştır. Nitekim sorumluluk sigortalarının da manevi zararı taleplerini teminat altına almayacağı kabul edilmektedir[1287]. Bu uygulamanın temel sebebi manevi zararın hesaplanmasında kullanılan genel bir hesaplama yönteminin bulunmuyor ve ayrıca tazminat miktarının taktirinin mahkemeye ait olmasıdır[1288]. Tarafların aralarında aksi yönde bir düzenleme üzerinde anlaşmalarının önünde ise bir engel bulunmamaktadır. Nitekim manevi zarar kısmında da ele alındığı üzere Alman Hukukunda bu tür zararların teminat altında olduğu kabul edilmektedir[1289].

Kıta Avrupası Hukuku için maddi ve manevi tazminat olarak ikiye ayrılan tazminat türleri; İngiliz ve Amerikan Hukukunda cezalandırıcı tazminat da bulunarak üçe ayrılmaktadır. Cezalandırıcı tazminat (*punitive/exemplary damages)*, manevi tazminatın ötesinde, mağdurun zararını telafi etmekten ziyade kasıtlı veya ağır derecede ihmalkâr davranan kişilerin bu davranışlarının cezalandırılmasını amaçlandığı bir tazminat türüdür. Dolayısıyla daha çok zarara sebebiyet veren kişinin ve başkalarının gelecekte benzer şekilde davranmasını önlemeye,

---

1284 **Clarke,** s. 90; **Eagleston/Madge**, s. 94; **IUA's Financial Loss Report,** s. 57. Ayrıca akdî sorumluluk teminat kapsamı dışında bırakılmamış olsa bile özen yükümlülüğünün ihlâlinin kasıtlı olması halinde zararın poliçe kapsamında olmadığına dair güçlü bir karine vardır. **Clarke,** s. 90

1285 **IUA's Financial Loss Report,** s. 57- 58.

1286 **Derrington/Ashton**, N. 11.159, s. 2342. Zarara ilişkin detaylı bilgi için bkz. Bölüm 3.

1287 **Kara,** H., s. 318.

1288 **Ünan**, Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 308.

1289 Detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, § 4, IV, B.

caydırmaya yöneliktir[1290]. Bu tazminata hükmedilmesi ile hem zarar karşılanır hem de zarar veren özel hukuk çerçevesinde cezalandırılmış olur[1291].

Amerikan Hukukunda mahkemeler cezalandırıcı tazminat miktarını kural olarak telafi edici tazminatın dört katını aşmayacak şekilde sınırlandırmaktadır[1292]. Ancak bu sınırlamaya rağmen hükmedilecek tazminat azımsanacak bir miktar olmayacağından özellikle İngiliz ve Amerikan Hukuku devreye girdiğinde ürün sorumluluk sigortasının cezalandırıcı tazminatı teminat altına alıp almadığı önem taşır.

Amerikan uygulamasında ürün sigorta poliçesinde genellikle cezalandırıcı tazminatın kapsam dışında bırakıldığı görülmektedir[1293]. Buna karşın poliçede özel olarak kapsam dışında bırakılmamışsa ve eyalet hukukunda cezalandırıcı tazminatın teminat altına alınması kamu düzenine aykırılık teşkil etmiyorsa Amerikan mahkemeleri, söz konusu tazminatın teminat kapsamı içinde olduğu yönünde karar verme eğilimindedir[1294]. Bu gibi uyuşmazlıklarda çözüm

---

1290 **Mildred**, s. 236, N. 5.52; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 24; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.13, N. 2; **Şenocak**, s. 463; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 390, dn. 470. Amerika'da hükmedilen en ünlü cezalandırıcı tazminat davası *Liebeck v. McDonald's Restaurants*, P.T.S., Inc., No. D-202 CV-93-02419, 1995 WL 360309 (Bernalillo County, N.M. Dist. Ct. August 18, 1994)'dır. Davaya konu olayda New Mexico'da yaşayan Stella Liebeck, McDonald's'dan satın almış olduğu kahveye otoparkta duran aracının içinde şeker ve krema ekleyebilmek için bardağı iki bacağının arasına koymuş, kapağı açarken kahve kucağına dökülmüş ve üçüncü derece yanıklarla ağır yaralanmıştır. Liebeck hastanede sekiz gün geçirdikten sonra McDonald's'tan tıbbi masraflarının karşılanması için 20.000 dolar talepte bulunmuş ancak ünlü fast-food zinciri bu talebi reddederek Liebeck'e dava açabileceği yönünde karşılık vermiştir. Davanın görülmesi aşamasında mahkeme, McDonald's'a 10 yıl içinde 700'den fazla benzer talebin ileri sürüldüğünü ve McDonald's tarafından satılan kahvelerin sadece rakip firmaların değil, aynı zamanda evde demlenen kahvelerden bile daha yüksek bir sıcaklıkta servis edildiğini tespit etmiştir. Yargılamanın sonunda mahkeme Liebeck'e zararının karşılığı olarak 200.000 dolar tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Ancak Jüri, Liebeck'in kahvenin dökülmesinin %20'sinden sorumlu olduğunu belirledikten sonra bu bedel 160.000 dolara indirilmiştir. Mahkeme ayrıca şirketin kahvesinin yüksek sıcaklığına bağlı tehlikelerin farkında olması sebebiyle 2,7 milyon dolar da cezalandırıcı tazminatın ödenmesine hükmetmiştir. Bu bedel ise Liebeck'in zararının karşılığı olarak hükmedilen tazminatın üç katı olan 480.000 dolara indirilmiştir. Her iki taraf da kararı temyiz etmiş ancak bu aşamada taraflar Liebeck'e toplam 600.000 dolar ödenmesi üzerinde uzlaşmıştır.

1291 Mahkemeler cezalandırıcı tazminata hükmederken, kişinin kastı veya ağır ihmalinin olup olmadığını, daha önce benzer davalarda cezalandırıcı tazminata hükmedilip hükmedilmediğini ve davanın görüldüğü eyalet hukukunu göz önünde bulundurmaktadır.

1292 Ancak bazı istisnai hallerde bu sınır aşılabilir. Bunlar; davacının maruz kaldığı zararın talep edilen cezalandırıcı tazminattan daha yüksek miktarda olması, mahkemenin daha yüksek tazminata hükmetmesi, zarar gören kişinin bakıma muhtaç hale gelmesi ve davalının davranışının son derece saldırgan olması olarak sıralanabilir.

1293 **Eagleston/Madge**, s. 82; **Mildred**, s. 235-236, N. 5.51, 5.53; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 5 ProdHM, N. 2.

1294 *Continental Cas. Co. v. Fibreboard Corp.,* 762 F. Supp. 1368 (N.D. Cal. 1991) davasında, sigortacı Continental, Kaliforniya'da düzenlenen sigorta poliçesinde cezalandırıcı tazminat teminatın kapsamı dışında bırakmamıştır. Batı Virginia ve Teksas'ta görülen iki davada, asbest taşına bağlı bedensel zararlar nedeniyle sigortalı Fibreboard aleyhine tazminata hükmedilmiştir ve her iki eyalette de cezalandırıcı tazminatının sigortalanması mümkündür. Sigortacı Continental, sigortalıya karşı dava açarak hükmedilen bu cezalandırıcı tazminattan poliçe kapsamında sorumlu olmadığını ve Kaliforniya Hukukunda cezalandırıcı tazminatı teminat altına alan sigorta poliçelerinin kamu düzenine aykırı kabul edildiğini ileri sürmüştür. Buna rağmen Kaliforniya Federal Bölge Mahkemesi, poliçede açıkça cezalandırıcı tazminatın kapsam dışında

poliçe dilinin yorumlanması ile elde edilir. Özellikle Amerikan menşeli sigorta poliçelerinde tazminat kavramı ifade edilirken kimi zaman "*compensation*" kimi zaman ise "*damages*" terimlerinin kullanıldığı görülmektedir. Çoğu halde metin içinde bu iki terimden birinin tercih edilmesi tazminatın kapsamı açısından bir fark yaratmaz. Nitekim Türk Hukuku açısından da hangi terim kullanılırsa kullanılsın ifade edilmek istenen tazminatın kendisidir. Ancak poliçede bu terimlerden hangisinin kullanıldığı özellikle Amerika'ya ürün ihraç edildiğinde büyük önem kazanır[1295]. Zira Amerikan mahkemeleri sigortalının ayrıca cezalandırılması gerektiğini düşündükleri hallerde poliçe diline bakar. Bu kapsamda poliçe metninde "*damages*" terimi kullanılmışsa, cezalandırıcı tazminat teminat kapsamı içerisinde yer alır ve hükmedilen miktar sigorta tarafından karşılanır. Buna karşın poliçede "*compensation*" terimi yer alıyorsa, bu defa sigortacının cezalandırıcı tazminatı teminat altına almak niyetinde olmadığı düşünülerek, hükmedilen miktara sigortalının kendisinin katlanmasına hükmedilir[1296].

İngiliz Hukukunda ise tıpkı Amerikan Hukukunda olduğu gibi davalıyı davranışı nedeniyle cezalandırmayı amaçlayan ve telafi edici tazminata ek olarak davacıya ödenen cezalandırıcı tazminat bulunmaktadır. Ancak İngiliz hukuk sisteminde cezalandırıcı tazminata sınırlı olarak hükmedilmektedir[1297]. Bu nedenle İngiliz Hukukunda 1970'lere kadar tazminat kelimesi seçimi hiçbir sorun teşkil etmemiştir[1298]. Ancak ilerleyen yıllarda *Lancashire County Council v. Municipal Mutual Insurance Limited*[1299] kararında Temyiz mahkemesi (*Court of Appeal*) oybirliği ile sigorta poliçesinde cezalandırıcı tazminatın teminat altında olup olmadığı açıkça kararlaştırılmamışsa "*compensation*" teriminin haksız fiilden zarar gören kişinin zararının tamamını dolayısıyla da cezalandırıcı tazminatı içereceğine hükmetmiştir[1300]. Kararın alınmasında tıpkı Amerikan Hukukunda olduğu gibi sigorta şirketinin bu tazminatı teminat kapsamı dışında tutmak isteseydi buna ilişkin özel bir düzenleme getireceği düşüncesi hâkim olmuştur. Sigortalılar lehine hükmedilen bu karar sonrasında ise sigortacılar poliçe metinlerini değiştirmeye başlamıştır[1301].

---

bırakılmaması sebebiyle sigortacının ancak bu tür zararların sigortalanması bir kamu politikası gereği yasaklanmışsa sigortalıyı tazmin etme yükümlülüğünden kurtulabileceğini belirterek, sigortacının diğer eyaletlerde hükmedilen cezalandırıcı tazminatı karşılaması gerektiğine hükmetmiştir. **Mildred**, s. 236, N. 5.52.

1295 **Eagleston/Madge**, s. 81-82; **Mildred**, s. 235, N. 5.51.

1296 Bunun nedeni, cezalandırıcı tazminatın telafi edici veya tazmin edici nitelikte olmadığının düşünülmesidir. **Eagleston/Madge**, s. 82; **Mildred**, s. 235, N. 5.51; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, No. 25.77.

1297 **Eagleston/Madge**, s. 82; **Mildred,** s. 236, N. 5.55; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.77.

1298 **Eagleston/Madge**, s. 82.

1299 CA 3 Apr 1996.

1300 **Mildred,** s. 237, N. 5.57-5.58.

1301 **Mildred**, s. 237-238, N. 5.59; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.77.

Kıta Avrupası Hukuk sisteminde yer alan Türk ve Alman Hukukunda ise cezalandırıcı tazminat diye bir tazminat türü bulunmamaktadır. Bu hukuk sistemlerinde tazminatın amacı telafi etmektir, cezalandırmak veya caydırmak değildir. Dolayısıyla her iki hukuk sisteminde de mahkemeler tarafından bu tür tazminatlara hükmedilmemektedir[1302]. Ancak yine de Alman AVB BHV § A3-8.18 uyarınca aksini kararlaştırmak mümkün olmakla birlikte cezaî nitelikteki tazminat talepleri, özellikle de cezalandırma veya örnek teşkil eden tazminatlar teminat kapsamı dışında bırakıldığı görülmektedir. Bu istisna öncelikle dünya çapında özellikle Amerika'da faaliyet gösteren ve bu nedenle AVB BHV § A3-6.3 uyarınca yurt dışı zararlarını teminata dahil eden sigorta ettirenler için uygulama alanı bulacağı şüphesizdir[1303]. Türk Hukukunda ise cezalandırıcı tazminata ilişkin özel bir ifade bulunmamakla birlikte ÜSSGŞ m. A.4.2.a uyarınca "*aksine sözleşme yoksa, idarî ve adlî para cezaları dahil her türlü ceza ve cezaî şartlar*" teminat kapsamı dışında bırakıldığından, bu hüküm ile ÜSSGŞ m. A.4.1.d manevi tazminat hükmü bir arada değerlendirilerek cezalandırıcı tazminatın Türk ürün sorumluluk sigortası kapsamında da teminat altında olmayacağı kanaatindeyiz.

4.2.2.2.8. Sigortalının Ortak, Danışman, Çalışan ya da Anne, Baba, Kardeş, Eş ve Çocuklarına Karşı Sorumluluğundan Doğan Tazminat Talepleri

ÜSSGŞ m. A.4.1.e uyarınca sigorta ettirenin ortak, danışman, çalışan ya da anne, baba, kardeş, eş ve çocuklarına karşı sorumluluğundan doğan tazminat talepleri teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Diğer hükümler gibi bu hükmün de aksinin taraflarca kararlaştırılması mümkündür. Hükmün amacı şüphesiz sigorta ettiren ile zarar gören taraf arasında sigortacı aleyhine muvazaalı işlem yapılmasını önlemektir. Özellikle yakın aile bağları veya diğer yakın ilişkiler söz konusu olduğunda, sigorta taleplerinin sahte olması veya sigortacı aleyhine manipüle edilmesi riski gündeme gelir[1304]. Bu ilişkinin sigorta olayının meydana geldiği tarihte mevcut olması şarttır[1305].

Hükümde kimlerin bu yakın çevreyi oluşturduğuna dair sınırlı sayıda (*numerus clauses*) kişide listelenmiştir. Hükmün ikinci kısmında sıralanan bu kişiler; anne, baba, kardeş, eş ve

---

1302 Buna rağmen Türk Hukukunda 5846 sayılı FSEK m. 68; İşK m. 17/6 ve İİK m. 67'de yer alan cezaların cezalandırıcı tazminat niteliğinde olduğu yönünde bkz. **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 390-391, dn. 470.

1303 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.13, N. 2-3.

1304 **Späte/Schimikowski/*Harsdorf-Gebhardt***, AHB, Ziff. 7, N. 80-81; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 165; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.4, N. 2; **Littbarski,** AHB Ziff. 4, N. 397.

1305 **Späte/Schimikowski/*Harsdorf-Gebhardt***, AHB, Ziff. 7, N. 90.

çocuklardır. Alman doktrininde haklı olarak çocuğun meşru veya gayri meşru olmasının önem taşımadığı kabul edilir[1306]. İstisnanın burada belirtilmeyen kişilere genişletilmesi söz konusu değildir. Örneğin, nişanlılar, boşanmış eşler, büyükanne-babalar, torunlar, kayın ilişkisi içinde olunan kişiler ya da üvey evlat veya ebeveynler gibi nispeten yakın ilişkide olunan diğer kişiler istisna kapsamında yer almamaktadır[1307]. Ancak pek tabii taraflar hükmü sözleşmeye yazarken birebir almak yerine, bu kişileri genişleterek düzenleme imkanına sahiptir. Bir diğer imkân ise başka kişilerin de müşterek sigortalı olarak sigortalanması olabilir. Böyle bir durumda listede yer almıyor olmalarına rağmen sigortalıya karşı talepte bulunmaları mümkün olmayacaktır[1308].

İstisna kapsamındaki diğer grubu ise ortak, danışman ve çalışanlar oluşturmaktadır. İlk grupta incelenen kişiler sigorta ettirene gönül bağıyla bağlı iken bu kısımdaki kişiler ile sigorta ettiren arasında maddi bir bağ bulunmaktadır. *Numerus clauses* olarak sıralanan bu kişilerin ilki ortaklardır. Ortak ifadesinin kapsamına adi ortaklık, kollektif ortaklık veya limited ve anonim şirket ortaklığı gibi TTK ve TBK'da kabul edilen türden her türlü şirket ortağı girecek şekilde anlaşılmalıdır. İfade bir sınırlama içermediğinden kanaatimizce ortağın sınırlı sorumlu olup olmaması da önem arz etmemelidir. Bu durumda bu şirketlerden herhangi bir türünde ortak sıfatına sahip olan sigorta ettirene karşı diğer ortaklar tarafından ileri sürülebilecek talepler teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. İstisna kapsamındaki diğer kişi grubu ise çalışanlardır. Çalışan olarak kastedilen muhtemelen sigorta ettirene hizmet sözleşmesi ile bağlı olan kişilerdir. Bu kişiler ticarî vekil, pazarlamacı veya sigorta ettirene bağlı olarak mutat işlerde çalışan her türlü çalışan/işçi olabilir. Her ne kadar hukukumuzda "yüklenici" olarak ifade edilmekteyse de kimi hallerde eser sözleşmesi ile çalışanların da bu kapsama girebileceği düşünebilir. Son grubu ise danışmanlar oluşturmaktadır. Ancak kanun koyucunun danışman ile ne kastettiğini tespit etmek kanaatimizce çok kolay değildir. Şayet danışman ile kastedilen sigorta ettirene vekalet sözleşmesi ile bağlı olan kişiler ise bu durumda kapsamına gerçek kişi sigorta ettiren için ticarî temsilci; sigorta ettirenin tüzel kişi olması durumunda ise ortak sıfatını haiz olmayan yönetim kurulu üyeleri ve müdürler girebilir. Öte yandan danışman ile kastedilen atipik bir sözleşme olan danışmanlık sözleşmesi ile sigorta ettirene danışmanlık veren kişiler ise bu durumda kastedilen hukukî danışman, yönetim danışmanı, şirket danışmanı veya iletişim

---

1306 **Späte/Schimikowski/*Harsdorf-Gebhardt***, AHB, Ziff. 7, N. 89; **Prölss/Martin/Lücke**, AHB Ziff. 7, N. 31; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.4, N. 6.

1307 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.4, N. 4-5; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 172; **Littbarski,** AHB Ziff. 4, N. 404.

1308 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.4, N. 4.

danışmanı olabilir[1309]. Ancak bu halde sadece bu kişiler için özel bir ifadeye yer verilmesinin ne kadar anlamlı olduğu tartışılabilir. Dolayısıyla ifadeyi daraltmadan değerlendirme yapmak gerekmekle birlikte, danışman ifadesinden ne anlaşılması gerektiği belirsizdir.

Diğer taraftan kanaatimizce burada yer alması gereken ve esas muvazaa doğurabilecek bir diğer benzersiz ilişki sigorta ettiren ile yasal danışmanı arasındaki ilişkidir. Danışman kavramı, hükümde kullanılan terminoloji ve hüküm içinde aile bağı olan kişilerden önce, onlardan ayrı ve fakat ortak ve çalışanlar ile birlikte yer alması sebebiyle "yasal temsilci" olarak anlaşılmaktan uzaktır. Öte yandan yasal danışmanlar için yalnızca "danışman" kavramını kullanmak da öte yandan son derece yetersiz bir ifadedir. Ancak yine de hükmün amacı göz önünde bulundurulduğunda, ehliyetsiz, sınırlı ehliyetli ve vesayet altındaki kişilerin yasal danışmanları ile aralarındaki ilişkiden doğabilecek muvazaalı işlemlerin kapsam dışında bırakılması da oldukça önemlidir. Bu sebeple önerimiz hükmün daha detaylı ve anlaşılır bir şekilde düzenlenmesi yönündedir. Bu değişikliğe kadar ise ürün sorumluluk sigortacılarına düşen, hükmün sözleşmede daha anlaşılabilir bir şekilde yer almasını sağlamak olmalıdır.

Bu hükmün daha detaylı bir benzeri Alman Hukukunda da yer almaktadır. AVB BHV § A3-8.4 uyarınca "*sigorta ettirenle aynı evde yaşayan veya aynı evde yaşamasalar dahi müşterek sigortalı sıfatına sahip akrabaları ile sigorta ettirenle özel bir hukukî ilişki içinde olan diğer kişilerin sorumluluk talepleri"* teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır[1310]. Akraba kavramının kapsamı Alman Hukukunda oldukça geniş çizilmiştir. AVB BHV § A3-8.4.1 uyarınca, Türk Hukukundan farklı olarak sadece resmi eşler değil aynı zamanda Alman Medeni Birliktelik Yasası kapsamındaki partnerler veya diğer ülkelerin yasaları kapsamındaki benzer partnerler, evlat edinen ebeveynler ve evlat edinilen çocuklar[1311], kayınvalide, kayınpeder ve onların çocukları, üvey ebeveynler ve üvey çocuklar, büyükanne, büyükbaba ve torunlar ve hatta uzun süreli aile benzeri ilişki içinde olan koruyucu ebeveynler ile koruma altına alınan çocuklar[1312] da akraba olarak istisnanın kapsamına dahil etmektedir. Bunun dışında yukarıda

---

1309 **Arslan Durmuş, Seda**, Danışmanlık Sözleşmesi, Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Aralık 2016, C. 3, S. 6, s. 83.

1310 Çeviri yazara aittir. **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.4, N. 1.

1311 Bu kişiler esasında zaten kanunlar önünde öz ebeveyn ve evlat olurlar. Ayrıca belirtilmesi gereksizdir. **Späte/Schimikowski/*Harsdorf-Gebhardt***, AHB, Ziff. 7, N. 89; **Bruck/Möller/*Koch*** AHB 2016, Ziff. 7, N. 176; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.4, N. 6.

1312 Alman doktrininde bir çocuğun haftanın altı günü sigortalının evinde sınırlı bir süre için bakılması, ancak hafta sonu biyolojik ebeveynleriyle birlikte yaşaması bunun için yeterli kabul edilmemektedir. Bu kabul OLG Frankfurt a. M. VersR 1978, 910 kararına dayanır. **Bruck/Möller/*Koch*** AHB 2016, Ziff. 7, N. 177; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.4, N. 7; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 174; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt**, AHB, Ziff. 7, N. 98; **Prölss/Martin/Lücke**, AHB, Ziff. 7, N. 32.

sıralanan eş, çocuk, kardeş ve ebeveynler de yine hüküm içerisinde yer almaktadır. Hüküm içerisine nişanlı, henüz aynı evde yaşamaya devam eden ancak boşanmış eşler, büyük büyükanne, büyük büyükbaba gibi kişileri ise almamaktadır[1313].

Alman hükmünün Türk hükmünden önemli farkı, sigortalının akrabalarının taleplerinin ancak sigortalı ile aynı evde yaşamaları koşuluyla istisna içerisinde yer almasıdır. Zira ancak bu halde yakın bir ilişki içerisinde bulundukları kabul edilir. Aynı evde yaşamak, somut olayın koşulları da dikkate alınmakla birlikte genellikle ortak yemek, uyku ve yaşam alanlarının olduğu kalıcı bir ortam olarak yorumlanır[1314]. Buna karşın akrabaların aynı evde yaşama şartı muhtemelen aile yapılarındaki kültürel farklılıklar sebebiyle ÜSSGŞ m. 4.1.e'de yer almamaktadır. Zira Türkiye'de aynı evde yaşamıyor olsalar bile ebeveyn ve çocuklarla ilişkilerin yakınlık derecesi genellikle değişmez[1315]. Aynı evde yaşamak kanaatimizce Türk aile yapısında ancak ikinci derecede yakınlık kurulan örneğin, büyükanne-baba, torun veya kayınvalide, kayınpeder gibi kişiler için anlam ifade edebilir. Ancak zaten bu kişiler ÜSSGŞ ile kapsam dışında bırakılan kişiler arasında yer almamaktadır. Şayet somut poliçede ÜSSGŞ'deki hükümde değişiklik yapılmak istenirse böyle bir ifade eklenmesi düşünülebilir.

Hükmün devamında ise ÜSSGŞ m. 4.1.e'den çok daha geniş ele alınmış fıkra dizesi bulunmaktadır. Buna göre; *"Sigortalının kanunen ehliyetsiz, sınırlı fiil ehliyetine sahip veya vesayet altında olan bir kişi olması halinde kanunî temsilcileri veya vasileri tarafından; sigortalının özel veya kamu hukukuna tabi bir tüzel kişi veya hukukî ehliyeti olmayan bir dernek*

1313 **Späte/Schimikowski/*Harsdorf-Gebhardt***, AHB, Ziff. 7, N. 89, 92; **Bruck/Möller/*Koch*** AHB 2016, Ziff. 7, N. 178; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 167; **Prölss/Martin/Lücke**, AHB, Ziff. 7, N. 31; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.4, N. 5; **Beckmann/Matusche-Beckmann/*Schneider*** § 30, N. 72; **Littbarski,** AHB Ziff. 4, N. 404. Buna dair mahkeme kararları için bkz. OLG Braunschweig BB 1960, 1090.

1314 **Späte/Schimikowski/*Harsdorf-Gebhardt***, AHB, Ziff. 7, N. 91, 93; **Bruck/Möller/*Koch*** AHB 2016, Ziff. 7, N. 179-182; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 171; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.4, N. 10. Boşanmış ailelerin çocuklarının iki ebeveyninin evinde de yaşıyor olarak kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. BVerfG NJW 2011, 1793; BGH r+s 2012, 516. Çocukla aynı evde yaşamayan boşanmış ebeveynin yasal olarak mümkün olduğu ölçüde çocuğunun sorumluluğunu fiilen üstlenmesi, çocuğun bu ebeveynin evinde düzenli olarak gece de dahil olmak üzere kalması durumunda sorumluluk hakkında bkz. BVerfG 12.10.2010 – 1 BvL 14/09. https://dejure.org/ Akrabalar için muafiyet klozunun geçerliliğini inceleyen diğer kararlar için bkz. OLG Frankfurt VersR 2001, 321; OLG Stuttgart VersR 1951, 33; LG Stade VersR 1957, 638; BGH r+s 1980, 133 = VersR 1980, 644; OLG Frankfurt r+s 1984, 7 = VersR 1984, 254.

1315 Alman doktrininde, çocuk eğitim amacıyla artık ebeveynleriyle birlikte yaşamıyor ancak ebeveyn evindeki odasını terk etmiyorsa ve hafta sonları veya sömestr tatillerinde orada kalmaya devam ediyorsa aynı evde yaşamaya devam ediyor kabul edilmektedir. **Späte/Schimikowski/*Harsdorf-Gebhardt***, AHB, Ziff. 7, N. 95; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 171; **Prölss/Martin/Lücke**, AHB, Ziff. 7, N. 35; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.4, N. 11.

olması halinde yasal temsilcileri tarafından[1316]*; sigorta ettiren bir adi ortaklık, komandit ortaklık veya medeni hukuka tabi bir ortaklık olması halinde, sınırsız şahsi sorumluluğa sahip ortakları tarafından; sigorta ettirenin sermaye şirketi olması halinde ortaklar tarafından ve son olarak tasfiye memurları, alacaklılar ve iflas idarecileri tarafından sigorta ettirene karşı ileri sürülen talepler"* teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Devamında, *"kanunî temsilci, vasi, tasfiye memuru, alacaklı ve iflas idarecilerinin aynı evde yaşayan akrabalarının"* talepleri için de bu sınırlamanın geçerli olduğu yer almaktadır[1317]. Dolayısıyla AVB BHV § A3-8.4.d, ÜSSGŞ m. 4.1.e'den farklı olarak tüm ortakları değil yalnızca sınırsız sorumluluğa sahip ortakların taleplerini teminat kapsamı dışında bırakmaktadır. Bu durumda örneğin, şahsi malvarlığına el konulamayan komanditer ortak tarafından ileri sürülen talepler sigorta teminatı altında kalmaya devam eder.

Alman AVB BHV'de ayrıca § A3-8.3 hükmü uyarınca, sigorta ettirenin kendisinin veya A3-8.4'te belirtilen kişilerin müşterek sigortalılara karşı talepleri ile aynı sigorta sözleşmesinde yer alan sigorta ettirenlerin veya müşterek sigortalıların birbirlerine karşı ileri sürecekleri talepleri teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Bu istisna sadece bu kişiler için değil aynı zamanda bu kişilerin aynı evde yaşayan akrabalarının talepleri için de geçerlidir. Hükmün amacı açıkça sigorta sözleşmesine dahil olan kişiler arasında sigortacı aleyhine muvazaa yapılmasını önlemektir. Münferit olayda muvazaa niyeti veya riski bulunmasa bile kloz metni açık olduğundan uygulama sabit kalır. Müşterek sigortalıların sigorta ettirene karşı talepleri ise bu hüküm kapsamında yer almamaktadır[1318]. İngiliz uygulamasında ise sigorta poliçesinde sigortalı olarak yer alan kişiler arasında bir uyuşmazlık çıktığında menfaatler çatışması çıkmasını engellemek amacıyla sigorta sözleşmesine, sözleşmenin her bir sigortalı için ayrı bir poliçe düzenlenmiş gibi yorumlanacağını belirten bir menfaat çatışması hükmü eklenmektedir. Bu hüküm bir genişletme gibi yorumlanabilir ancak hükmün varlığı sigorta bedelinin yükseldiği anlamına gelmez[1319].

4.2.2.2.9. Ürün Geri Çağırma

[1316] Yasal temsilciler, yönetim kurulu ve müdürlerdir. **Späte/Schimikowski/*Harsdorf-Gebhardt***, AHB, Ziff. 7, N. 103; **Littbarski**, AHB Ziff. 4, N. 436; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.4, N. 13.

[1317] Çeviri yazara aittir.

[1318] **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.3, N. 1-2.

[1319] **Eagleston/Madge**, s. 108-109.

4.2.2.2.9.1. Ürün Geri Çağırma Tedbiri

20. yüzyılın sonlarından bu yana, seri üretimin yaygınlaşması, teknik olarak giderek daha karmaşık ve girift ürünlerin üretilmesi, geliştirilmesi, artan güvenlik önlemleri beklentileri ve rekabet göz önüne alındığında ürünlerin geri çağırma riski de artmaktadır[1320]. Geri çağırma, bir ürünün kullanımının kullanıcı veya üçüncü kişiler açısından yarattığı riski önlemek için alınan önleyici bir tedbirdir. Tedbir kapsamında ürünün, halihazırda elinde bulunduran kişiden, henüz herhangi bir bedensel ve/veya malvarlığı zararına sebebiyet vermeden iade edilmesi amaçlanmaktadır[1321]. Geri çağırma, Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Çerçeve Yönetmelik m. 4 (1) ğ uyarınca "*Nihai kullanıcının elinde bulunan ürünün iktisadî işletmeciye geri getirilmesini amaçlayan her türlü önlem*" olarak tanımlanmaktadır. Aynı Yönetmeliğin "İmalatçının Yükümlülükleri" başlıklı 6. maddesinin (1) h bendinde ise "*Piyasaya arz etmiş olduğu bir ürünün uygun olmadığını öğrendiği veya bilmesinin gerektiği hallerde ürünü uygun duruma getirmek ve gerektiğinde ürünün piyasaya arzını durdurmak, ürünü piyasadan çekmek veya geri çağırmak için gerekli düzeltici önlemleri ivedilikle alır. Ürünün risk taşıdığı durumlarda özellikle sağlık ve güvenlik bakımından risk teşkil eden hususlar ile alınan düzeltici önlemler ve sonuçları hakkında ayrıntılı bir şekilde ve ivedilikle yetkili kuruluşu bilgilendirir*" denilmiştir[1322]. Dolayısıyla bünyesinde ayıplı veya hatalı olma riski barındıran ürünün geri çağrılması, zararın daha fazla büyümemesi adına sigorta ettiren tarafından mutlaka alınması gereken bir tedbirdir. Zararı azaltmaya yarayan bu önlem oldukça pahalı bir yöntemdir ve doğrudan saf ekonomik zararların doğmasına sebebiyet verir. Bu sebeple sigortacılar ürün sorumluluk poliçesinde ürün geri çağırma maliyetini teminat kapsamı dışında tutmayı tercih etmekte, sözleşmeye bu yönde bir istisna hükmü eklemektedir. Böylece sigortacı, ürünlerinin bilinen veya şüphelenilen bir hata veya ayıp nedeniyle geri çağrılması durumunda bu işleme ilişkin tazminat, masraf veya giderlere karşı kendisini koruma altına almış olur[1323].

1320 **Langheid/Wandt/Thürmann,** § 310, N. 6.

1321 **Bruck/Möller/Koch**, ProdRückRM, N. 1.

1322 Bu yükümlülük Yönetmelik m. 8 (1) ğ uyarınca ithalatçı için de aynen öngörülmüştür.

1323 **Derrington/Ashton,** N. 11.178, s. 2364; **Kutlu**, s. 279-280; **Rosen, Richard A./Velazquez, Lisa M.,** Settlement Agreements in Commercial Disputes: Negotiating, Drafting and Enforcement, 2. Bası, NYC 2019, §19.04D, N. 19-40; **Mildred**, s. 260, N. 5.158. Tarafların aralarında anlaşarak teminatı bu yönde genişletmeleri veya doğrudan ürün geri çağırma mâli sorumluluk sigortası (*ProdRückRM*) yaptırmaları da mümkündür. **Mildred**, s. 260, N. 5.158; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 6; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 6, N. 69; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.1, N. 6. Alman Hukukunda motorlu araç üreticileri tarafından tedarikçilerine karşı bir talepte bulunulması riski için geliştirilmiş olan "Motorlu Araçların Geri Çağrılması Nedeniyle Sorumluluk Sigortası Modeli (KfzRückRM) bulunmaktadır. **Thürmann/Kettler**, s. 34; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 6,

Nitekim Türk Hukukunda da ÜSSGŞ m. A.4.1.f uyarınca "*ayıplı ürünlerin geri çağırılması, toplatılması ve imhasına ilişkin her türlü masraf ve ödemeler"* teminat kapsamı dışında bırakılmış ancak taraflara aksi yönde bir düzenleme yapma imkânı tanınmıştır. Aynı şekilde İngiltere'de düzenlenen ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerinde de benzer nitelikte standart bir hükmün yer aldığı görülmektedir. İşbu hüküm İngiliz menşeli sigorta sözleşmelerinde; *"Sigorta ettirenin ürününün veya bir kısmının geri çağrılmasından doğan talepler teminat kapsamı dışındadır"* şeklinde veya Türk doktrininde "usul hatalarından" kaynaklanan zaralar olarak ifade edilen olarak adlandırılan "*Sigortacı, ürünün geri çağrılma maliyeti ya da sigorta ettiren tarafından geri çağrılan ürünlerden kaynaklanan sorumluluk konusunda sigorta ettirenin zararlarını tazmin etmez"* şeklinde düzenlenebilmektedir[1324].

Alman ürün sorumluluk teminatı da geri çağırma masraflarının koruma altına almamaktadır[1325]. AVB BHV § A3-7.7.3 (ProdHM § 6.2.8)'de "*genişletilmiş ürün sorumluluk sigortası teminatının, geri çağırma ile bu geri çağırma ile bağlantılı olarak ileri sürülen sökme-takma, test ve ayıklama, münferit parçaların değiştirilmesi ve takılı durumda onarılması, yeniden işleme veya imha masraflarına ilişkin taleplerin"* kapsam dışında olduğu düzenlenmektedir[1326]. Bir diğer ifade ile bu hüküm, genişletilmiş ürün sorumluluk sigortası ile koruma altına alınan zarar kalemlerini, bu kalemler sigorta ettirenin ürünlerinin geri çağrılmasıyla bağlantılı olarak ortaya çıktığı sürece sigorta kapsamı dışında bırakır[1327]. Dolayısıyla ürün geri çağırmanın neden olduğu bedensel ve malvarlığı zararlar teminat altında kalmaya devam eder. Ancak geri çağırma tedbiri genellikle bu tür zararları doğurmaz.

AVB BHV § A3-7.7.3'te geri çağırma işlemi, sigorta ettiren, yetkili makamlar veya diğer üçüncü kişiler tarafından son tüketicilere, son tüketicilere tedarik sağlayan bayilere, yüklenicilere veya diğer atölyelere, yasal bir yükümlülüğe dayanarak, ürünlerin belirtilen ayıpları/hatalarının yetkili bir kuruluş tarafından incelenmesi, bulunan ayıp/hataların giderilmesi veya özellikle belirtilen diğer önlemlerin alınması talebi olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım gereği geri çağırmanın Alman ürün sorumluluk sigortası teminatı kapsamı dışında

N. 69; **Littbarski**, Ziff. 6, N. 265; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 315; **Bruck/Möller/Koch**, ProdRückRM, N. 2.

1324 **Mildred**, s. 260, N. 5.158.

1325 **Thürmann/Kettler**, s. 34; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.1, N. 6; **Bruck/Möller/Koch**, ProdRückRM, N. 2.

1326 Çeviri yazara aittir.

1327 **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 6, N. 69; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 6; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 209

kalabilmesi için öncelikle ürünlerin fiilen geri çağrılmış olması gerekir[1328]. Ürünler fiilen geri çağrılırsa, geri çağırmanın sigorta ettirenin talebi üzerine mi (*Eigenrückruf*), yetkili bir makam tarafından (*behördlicher Rückruf*) ya da başka bir üçüncü kişi tarafından mı (*Fremdrückruf*) yapıldığı önem arz etmez. Ayrıca geri çağırmanın muhatabı da önemsizdir. Talep nihai tüketiciye, nihai tüketiciye tedarik sağlayan bir bayiye veya yetkili ya da başka bir servise yöneltilmiş olabilir[1329]. Hükümdeki "son tüketici" ibaresi de dikkat çekicidir. Bu durumda somut olayda sigorta ettiren ya da onun ürün tedarik ettiği bayi veya satıcılar ürünü son tüketiciye ulaştırmıyorsa, hüküm dar yorumlanmalı ve tacir veya şirketler son tüketici olarak adlandırılmamalıdır[1330].

Bu durumda Türk Hukukundaki zorunlu ve isteğe bağlı geri çağırma ile Alman Hukukundaki yasal zorunlu bir zorunluluğa dayanan ve dayanmayan geri çağırma birbirini karşılamaz. Öncelikle kanaatimizce Türk uygulamasındaki zorunlu geri çağırma ile ifade edilmek istenen yasal olarak zorunlu bir geri çağırmadır ve teminat dışındadır. Ancak isteğe bağlı geri çağırma da yasal olarak zorunlu bir geri çağırma olabilir. Çünkü sigorta ettiren prosedürü yasal bir zorunluluğa dayanarak kendisi başlatmış olabilir. Bu durumda isteğe bağlı geri çağırmanın yasal zorunluluğa dayanan ve dayanmayan türden olmak üzere iki farklı sebeple başlatılması mümkündür. Ancak kanaatimizce geri çağırma işlemleri, çok büyük olasılıkla her zaman yasal bir zorunluluğa dayanacaktır. Zira Türk uygulamasında geri çağırmada kamu kurumları devrede olduğundan, zorunlu olmayan bir durumda şirketlerin bu türden bir işleme kalkışmaları pek olası görünmemektedir.

Alman uygulamasındaki fiili geri çağırmanın ise yasal bir zorunluluğa dayanması şarttır. Aksi halde sadece bir uyarı veya başka bir önlem yeterli olmasına rağmen, sigorta ettirenin kendi kendine gerçekleştireceği gönüllü bir geri çağırma, bu istisna kapsamında yer almayacaktır[1331]. Bu da esasen hükmü bir bakıma anlamsız bir konuma sürükler. Zira bu

---

1328 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.7.7, N. 7; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 6, N. 70; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 316; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 209.

1329 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.7.7, N. 7; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 6, N. 71-72; **Littbarski**, Ziff. 6, N. 261; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 317; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 209.

1330 **Schimikowski, Peter**, Erprobungsklausel und Rückrufkostenausschluss in der Produkthaftpflichtversicherung, jurisPR-VersR 1/2024 Anm. 4. Yazar, OLG Köln 9. Zivilsenat, Urteil vom 15.08.2023- I-9 U 183/21 sayılı kararın yorumunda bu hususa değinmektedir.

1331 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 318; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 209; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.7.7, N. 8; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 6, N. 74; **Littbarski**, Ziff. 6, N. 261-262.

durumda, örneğin bir uyarı ile kontrol altına alınabilecek, yasal olarak gerekli olmayan bir geri çağırma işlemi istisna kapsamında değerlendirilmez ve teminat kapsamına girer.

Öte yandan Alman hukukunda "yasal geri çağırma yükümlülüğünün" ne zaman var olduğuna dair bağlayıcı bir tanım bulunmamaktadır. Bu da uygulamada çeşitli uyuşmazlıklara yol açar. Doktrinde örneğin, Köln Yüksek Bölge Mahkemesi tarafından Ağustos 2023 tarihinde verilen bir karar yorumlanırken, ayıplı parçanın takıldığı jeneratörler ile ilgili olarak denizcilik şirketinde ve hatta gemilerde yangın meydana gelmesinin hayati tehlike anlamına geldiği ve ürünün kullanılmasının böyle ciddi risklere sebebiyet vermesinin yasal zorunluluk anlamına geldiği ifade edilmiştir[1332]. Buna karşın koltuk üreticisi olan sigorta ettirenin, belirli koşullar altında koltukların gevşeyebildiklerini tespit etmesi ve uçaklara monte ettiği tüm koltukların tamir edilmesi gerekliliğinin ortaya çıkması halinde tam tersi savunulabilir. Ürün sorumluluk sigortasının faaliyet alanı gereği havacılıktan kaynaklanan zararları teminat içerisine aldığı ancak geri çağırmaları kapsam dışında bıraktığı bir senaryoda, sigortacı ürün sorumluluk sigortası kapsamında teminat ödemeyi reddedecektir. Bu halde Alman Hukuku için bu geri çağırmanın yasal bir geri çağırma olup olmaması önem arz eder. Böyle bir durumda ürünün son tüketiciden alınması gerekmediği, sadece koltukların ne zaman tamir edileceği konusunda havayolu şirketleri ile anlaşmaya varılarak hareket edileceği ileri sürülerek yapılacak işlemin yasal bir geri çağırma niteliğinde olmadığı savunulabilir. Ancak aksi bir bakış açısının savunulması da pekâlâ mümkündür. Dolayısıyla uygulamada da oldukça problem yaratan ve içeriği dar yorumlanması gereken söz konusu muafiyet maddesinin, kanaatimizce yasal zorunluluğu olan halleri kapsayıp yasal bir zorunluluk olmayan geri çağırmanın neden olduğu zararları ise teminat altında bırakmaya devam etmesinin hükmünün amacına uygun olmadığı eleştirisi yapılabilir.

4.2.2.2.9.2. Ayıp Riski Barındıran Ürünlerin Geri Çağrılması

ÜSSGŞ m. A.4.1.f'de açıkça ayıplı ürünlerin geri çağırılmasından söz edilmektedir. Dolayısıyla hükmün kapsamına ayıplı olduğundan şüphelenilen ürünlerin girip girmediği belirsizdir. Pek tabii ki sözleşmede daha açık ifadeler de yer alabilir. Ancak böyle açık bir ifade bulunmuyorsa, bünyesinde ayıp riski barındıran ancak henüz ayıplı hale gelmemiş veya geldiyse dahi tespit edilemeyen ürünlerin geri çağrılmasına ilişkin masrafların ÜSSGŞ m.

[1332] **Fortmann, Michael,** OLG Köln: Ausschlüsse und Darlegungslast bei einer Produkthaftpflichtversicherung, r+s, S. 21, 2023, s. 961.

A.4.1.f ile teminat kapsamı dışında bırakılıp bırakılmadığı sorusu gündeme gelir. Hükmün lafzının açık olması ve yalnızca ayıplı ürünlerden söz edilmesi gerekçesiyle ayıplı olduğundan şüphelenilen ürünlerin hüküm kapsamında değerlendirilemeyeceği ve bir uyuşmazlığın varlığında geri çağırmadan kaynaklanan zararın karşılanması gerektiği ileri sürülebilir. Ancak kanaatimiz aksi yöndedir. Bize göre hükmün amacı, geri çağırmadan kaynaklanan masrafları topyekûn kapsam dışında bırakmaktır. Bu kapsamda sadece ayıplı ürünlerin değil zarar doğurma ihtimâli olan ayıplı olma riski altındaki ürünlerin toplatılmasına ilişkin masraflar da hükmün kapsama girmelidir. Zira geri çağırma işlemi için sigorta ettirenin ürün sorumluluk riskine altında olması ve bu risk sebebiyle geri çağırmayı başlatılmak zorunda kalması gerekir. Nitekim Yargıtayımız, kuru üzüm ihracatı yapan sigorta ettirenin gerçekleştirdiği geri çağırma işlemine dair verdiği yeni tarihli bir kararında[1333], Sigorta Tahkim Komisyonu tarafından verilen "*…geri çağrıldığı ileri sürülen ürünlerin tüketimi veya kullanımını takip eden 360 gün içinde bedeni bir zarar, hastalık veya ölüm durumunun oluşması veya oluşması ihtimâlinin ortaya çıktığına dair herhangi bir delil bulunmadığı, aksine ürünün raftan kaldırıldığı, rizikonun gerçekleşmediği gerekçesiyle"* verdiği kararını onaylamış ve sigorta ettiren tarafından bu yönde herhangi bir belge getirilmediği için davacı sigorta ettirenin bilirkişi incelemesi yapılarak geri çağırmanın gerekli olduğunun tespiti ve davanın kabulü talebini reddetmiştir. Bu sebeple kanaatimizce söz konusu hükmün; "*ayıplı olan veya hakkında ayıplı olduğuna dair objektif somut emareler bulunan ürünlerin geri çağırılması, toplatılması ve imhasına ilişkin her türlü masraf ve ödemeler"* şeklinde değiştirilmesi düşünülebilir.

Öte yandan doktrinde ürün sorumluluk sigorta sözleşmesinde ürün geri çağırmaya ilişkin özel bir ek teminat bulunmuyor veya özel olarak ürün geri çağırma sorumluluk sigortası yaptırılmamış olması halinde, ürün geri çağırma masraflarının sigorta ettirenin zararın önlenmesi için yaptığı masrafların talep edilebileceğine dair TTK m. 1448 kapsamında karşılanıp karşılanamayacağı hususu da değerlendirilmektedir. Bu kapsamda doktrinde, ürünün yakın gelecekte zarara sebep olacağının kesin olduğu durumlarda sigorta ettiren konumunda olan üreticinin ürünleri geri çağırmasının TTK m. 1448 kapsamında bir kurtarma görevinin icrası olarak kabul edilmesi ve masrafların sigortacı tarafından karşılanması gerektiği ileri sürülmektedir. Bu görüş savunucuları, TTK m. 1448 kapsamında ileri sürülen talebin TTK m.

[1333] Y. 11. HD., E. 2022/4532 K. 2023/6658 T. 20.11.2023 www.lexpera.com.tr ET. 14.05.2024.

1452 gereğince yarı emredici nitelikte olduğu ve bu masraflar için ÜSSGŞ m. A.4.1.f uyarınca ek teminat hükmü aranması kuralının geçersiz olduğunu kabul etmektedir[1334].

İngiltere menşeli ürün sorumluluk sözleşmelerinde ise ayıp kavramı yer almaksızın doğrudan "sigortalının ürünlerinin geri çağrılması" ifadesi yer aldığından, zarar doğurma riski olan ürünlerin geri çağrılması hüküm kapsamı içerisine girer[1335]. Alman menşeli ürün sorumluluk sözleşmelerinde ise geri çağırma istisnasından yararlanabilmesi için fiili geri çağırmanın yasal bir zorunluluğa dayanması şart koşulmuştur. Doktrinde üçüncü kişiler için bedensel zarar riski varsa, her hâlükârda yasal bir zorunluluk olduğunun kabul edilmesi ve istisnanın uygulanmasının gerektiği ifade edildiği de görülmektedir[1336].

Amerika'da düzenlenen hava veya deniz sigorta sözleşmelerine, ayıplı bileşenleri tespit edebilmek amacıyla görünüşte ayıpsız olan ürünleri geri çağırma masraflarını teminat kapsamı dışında tutmaya yarayan ve *sistership* klozu olarak adlandırılan bir hüküm eklenmektedir[1337]. Söz konusu hükmün sadece ayıplı ürünlerin değil ürünlerin tamamının geri çağrılmasından kaynaklanan masrafları teminat kapsamı dışında tutabilmek amacıyla genel ticarî sorumluluk sözleşmelerine eklendiğine de rastlanmaktadır. Böylece teminatta geri çağırma masrafları açısından boşluk kalmasının önüne geçilmiş olur.

Adını, bir uçağın düştüğü ve aynı serideki kardeş uçakların ortak ayıbı gidermek için geri çağrıldığı bir olaydan alan bu istisna[1338], ayıplı ürünleri değil bu ürünlerin tabiri caizse "kardeş" ürünlerini ilgilendirmektedir. Hükmün amacı, bir üründe bilinen veya şüphelenilen bir ayıp/hata tespit edildiğinde, sigortacının bu ürüne benzer nitelikte, aynı tehlikeye sebebiyet verebilecek ürün grubundaki ürünlerin geri çağrılmasından sorumlu olmasının önüne geçmektir[1339]. Böylelikle *sistership* klozu, henüz zarara sebebiyet vermemiş kardeş ürünlerin

---

1334 **Yıldırım**, Koruma ve Kurtarma Masrafları, s. 71-72.

1335 **Mildred**, s. 262-263, N. 5.169.

1336 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 320

1337 New Jersey Supreme Court, *Atl. Mut. Ins. Co. v. Hillside Bottling Co., Inc.,* 387 N.J.Super. 224, 230, 903 A.2d 513 (App.Div.), certif. denied, 189 N.J. 104, 912 A.2d 1264 (2006) sayılı kararında, bu maddenin temel odak noktasının henüz keşfedilmemiş ayıplı bileşenleri aramak için görünüşte ayıpsız olan ürünleri geri çağırma maliyetini teminat kapsamı dışında tutmak olduğu ve kendilerinin bu istisnayı, üreticinin sadece ayıplı olanları değil, tüm ürünleri geri çağırdığında teminatı sınırladığı şekilde yorumladıkları ifade etmiştir.

1338 Klozun tarihsel geçmişine dair bu bilgi ilk defa Doğu Pennsylvania Bölge Mahkemesi'nin *Arcos Corporation v. American Mutual Liability Ins. Co.,* 350 F. Supp. 380 (E.D. Pa. 1972) kararında yer almış ve daha sonra alıntılanarak ilgili kararlarda aynen tekrarlanmıştır. Örneğin bkz. *Dev. v. Am. Empire Surplus Lines* 686 S.E.2d 855 (2009).

1339 **Derrington/Ashton,** N. 11.178, s. 2363; **Anderson/Stanzler/Masters**, N. 14-143; **Stempel on Insurance Contracts,** § 25.05B, No. 25-71-72; **Ostrager/Newman,** § 7.10, s. 565-566; **Rosen/Velazquez**, §19.04D, N. 19-38-19-39. Tanım, Amerikan Sigorta Hizmetleri Ofisi (ISO-The Insurance Services Office) tarafından 1966 yılında yayınlamıştır. **Stempel Jeffrey W./Swisher Peter N./Knutsen Erik S.,** Principles of Insurance

geri çağrılması, onarılması ve değiştirilmesine ilişkin mâliyeti kapsam dışında bırakır[1340]. Ancak kardeş ürünler ayıplı ve halihazırda üçüncü kişiye zarar vermişse, artık bu zarar klozun kapsamı dışında demektir[1341].

Klozun uygulanabilmesi için ürünlerin gerçekten geri çağrılması gerekir. Henüz geri çağrılmamış veya geri çağrıldığı kanıtlanamayan ürüne ilişkin talepler için bu kloz uygulanmaz. Ayrıca geri çağrılan ürünlerin aynı ürün grubuna ait olmaları da şarttır. Aynı ürün grubu, aynı şirket tarafından satılan ve tek bir marka adı altında pazarlanan ürünler olarak anlaşılabilir. Dolayısıyla bu istisnanın kapsadığı ürünler benzerdir ve aynı sektöre odaklanmıştır. Böylece sigortalı, ürünlerini gerçekten ayıplı olup olmadıklarına bakmaksızın geri çağırdığında *sistership* klozu devreye girer[1342]. Örneğin Minnesota Yüksek Bölge Mahkemesinin verdiği bir kararda[1343], pencere üreticisi hangi pencerelerin ayıplı bileşenle üretildiğini tespit edememiş ve bu sebeple ilgili döneme ait tüm pencereleri değiştirmesi gerekmiştir. Bu işlem sebebiyle doğacak zararlar da *sistership* klozu kapsamında değerlendirilmiştir. Kardeş ürünlerde bulunduğundan endişe edilen ayıbın neden olduğu zararlar ise bu istisna kapsamında teminat kapsamı dışına çıkartılmamaktadır[1344].

4.2.2.2.10. Sigortalı Ürünün Kendisine Gelen Zarar

Hatalı olarak üretilmiş bir ürünün sebep olduğu zararların tamamı ürün sorumluluk teminatı ile koruma altına alınamaz[1345]. Bunların başında ise ürünün kendisine gelen zararlar gelir. Ürün sorumluluk sigortası ile teminat altına alınan, sigorta ettirenin ürünlerinin kendisi dışında kişiye veya mala zarar verme olasılığıdır[1346]. Bu kural incelenen tüm hukuk sistemleri için geçerlidir[1347]. Aksi halde ürün sorumluluk sigortası, sigortalanan ürünün garantisi veya

---

Law, 4. Bası, New Jersey 2012, s. 251. Ayrıca tanımın yer aldığı Amerikan Beşinci İstinaf Dairesi (5. Circuit) kararı için bkz. *Gulf Mississippi Marine Corp v. George Engine Co.*, 697 F.2d 668, 674 (5th Cir. La. 1983).

1340 **Ostrager/Newman,** § 7.10, s. 566; **Derrington/Ashton,** N. 11.178, s. 2363-2364.

1341 **Ostrager/Newman,** § 7.10, s. 567.

1342 **Rosen/Velazquez**, §19.04D, No. 19-38.

1343 Bkz. *Bright Wood Corporation v Bankers Standard Insurance* Co 2003 Minn App LEXIS 875.

1344 **Rosen/Velazquez**, §19.04D, No. 19-39-19-40. Bu tanımın yer aldığı Amerikan İstinaf Mahkemesi (5. ve 6. Circ) kararları için bkz. *Todd Shipyards Corp. v. Turbine Service, Inc.*, 674 F.2d 401 (5th Cir. 1982) ve *Forest City Dillon, Inc. - Aetna Cas. & Sur. Co.*, 852 F.2d 168, 173 (6th Cir. 1988).

1345 **Derrington/Ashton**, N. 11.160, s. 2343; **Ostrager/Newman,** § 7.06[b], s. 586; **Kutlu**, s. 277.

1346 **Henderson**, s. 441; **Mildred**, s. 260, N. 5.155; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 91.

1347 Alman Hukukunda: **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 24, N. 31; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Zif. 1.1 AHB, N. 29. İngiliz Hukukunda: **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.72. Amerikan Hukukunda: **Derrington/Ashton**, N. 11.160, s. 2343; **Ostrager/Newman,** § 7.06[b], s. 586; **Ostrager/Newman,** 20. Bası, § 7.06[b], s. 532; **Henderson,** s. 441; **Mildred**, s. 260, N. 5.155. Amerikan Hukukunda örneğin, *Bonded Concrete v. Transcontinental Ins. Co*., 12 A.D.3d 761 2004 NY Slip Op 07892 kararında tedarik edilen ayıplı beton, başka herhangi bir yapının parçası olmaksızın doğrudan kaldırım olarak kullanılmıştır. Dolayısıyla

teminatı haline gelir ve bu bir sigortacının teminat altına almak isteyeceği en son risktir[1348]. Ancak yine de tarafların aralarında anlaşarak bu tür zararları da teminat altına almalarının önünde bir engel bulunmamaktadır.

Nitekim Türk Hukukunda ÜSSGŞ m. A.4.1.g uyarınca "*sigortalı ürünlerin kendisine gelebilecek zararlar"* açıkça sigorta teminatı dışında bırakılmıştır. İngiltere menşeli poliçelerde ise bu husus genellikle *"Bu sigorta, ürünün kendisinin zarar görmesi, onarımı, yenisiyle değiştirilmesi, çıkartılması, kaybı veya iadesini teminat altına almaz"* şeklinde bir hüküm ile ifade edilir[1349]. Esasında bu detaylı kalemler, ÜSSGŞ'nin ifadesini birebir kullanan Türkiye'de düzenlenen ürün sorumluluk sözleşmeleri için aynen geçerlidir. Zira ürünün kendisine gelebilecek her türlü zararın içerisine tüm bu varyasyonlar girebilir.

Tabii burada sözü edilen sigortalı ürünün bizzat kendisinin onarım masraflarıdır. Yoksa sigorta teminatı, zararın sigortalının hatalı veya ayıplı ürününden kaynaklanması durumunda halihazırda doğan veya gelecekte doğması beklenen onarım masrafları için geçerli olmaya devam eder[1350]. Bu doğrultuda örneğin, sigortalı tarafından müşteriye satılan televizyonun ayıplı olması sebebiyle evdeki eşyalar zarar görmüşse, bu zarar ürün sorumluluk sigortası ile teminat altındadır. Ancak televizyonun tamiri veya değiştirilmesine ilişkin masraflar sigortacı tarafından karşılanmaz[1351].

Alman Hukukunda da AVB BHV § A3-8.5 uyarınca sigorta poliçesinde ve eklerinde aksi açıkça belirtilmedikçe, sigorta ettiren tarafından (veya kendisi adına ya da hesabına) üretilen veya teslim edilen mallarda, işlerde veya diğer hizmetlerde üretim, teslimat veya hizmetin doğasında bulunan bir nedenden kaynaklanan tazminat talepleri ve bundan kaynaklanan tüm mali kayıplar teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Tüm mali zararların

---

betonun ayıplı olması yalnızca kendisine zarar verdiğinden, İstinaf Mahkemesi bu zararın teminat kapsamı dışında olduğuna hükmetmiştir. **Ostrager/Newman,** § 7.06[b], s. 586. Aynı şekilde Avusturalya'da verilen benzer nitelikli bir kararda Temyiz Mahkemesi, ayıplı kontrplağın bir gövdeye vidalar ve yapıştırıcı ile yapıştırılmasının gövdede fiziksel bir zarara sebebiyet verdiğinden hareketle kontrplağın çıkarılması ile tutkal ve vida delikleriyle ilgili onarımların teminat kapsamı içerisine girdiğine ancak kontrplağın hasar görmesi, kaybı ve yeni malzeme takma maliyetinin kapsam dışında bırakılmasına karar vermiştir. Bkz. *Austral Plywoods Pty Ltd v FAI General Insurance Ltd.* [1992] 7 ANZ Ins Cas 61-110. **Derrington/Ashton**, No. 11.160, s. 2343.

1348 **Ostrager/Newman,** § 7.06[b], s. 532; **Eagleston/Madge**, s. 98; **Mildred**, s. 260, N. 5.155-156; **Derrington/Ashton**, N. 11.177 s. 2362; **Kutlu**, s. 277; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 91.

1349 **Derrington/Ashton**, N. 11.179, s. 2364.

1350 **Derrington/Ashton**, No. 11.177 s. 2362. Bkz. *St. Paul Fire and Marine Ins. v. Futura Coatings, Inc.,* 993 F. Supp. 1258 (D. Minn. 1998) U.S. District Court for the District of Minnesota; *Jacob v. Russo Builders,* 592 NW2d 271 (Wis. Ct. App. 1999).

1351 **Eagleston/Madge**, s. 98.

kapsamına doğrudan ve dolaylı tüm saf ekonomik zararlar girer[1352]. Dolayısıyla saf ekonomik zarar doğrudan ürüne gelen zarardan kaynaklanmış olabileceği gibi, kullanım kaybı veya üretimin durması gibi dolaylı olarak meydana gelmiş saf ekonomik zararlar da teminat kapsamı dışında yer alır[1353]. Buna karşın ürünün kendisinin gördüğü zarar sebebiyle meydana gelen ölüm, bedensel zarar veya diğer mallara verilen zararlar ile bunlardan kaynaklanan dolaylı mâli zararlar tabii ki sigorta teminatı altında kalmaya devam edecektir[1354].

4.2.2.2.11. İdarî ve Adlî Para Cezaları, Cezaî Şart ve Cezaî Yargılama Giderleri

Ürün sorumluluk sigortası ile teminat altına alınan özel hukuk sorumluluğudur. Nitekim ÜSSGŞ m. A.4.2.a ve b'de "*aksine sözleşme yoksa, idarî ve adlî para cezaları dahil her türlü ceza ve cezaî şartlar ile sigortalının aleyhine cezaî takibata geçilmesi halinde, bu takibattan doğan diğer bilumum masraflar"* teminat kapsamı dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla kamu hukuku temelli idarî ve adlî para cezaları ve cezaî tatbikat giderleri ile kural olarak Türk ürün sorumluluk sigortası teminatı içerisinde yer almamaktadır.

Genel şartlardaki hüküm uyarınca tarafların aralarında aksi yönde bir anlaşma yapmaları mümkündür. Ancak bu durum kanaatimizce yalnızca idari para cezaları için geçerli olmalıdır. Zira TTK m. 1404 uyarınca adlî para cezalarının teminat altına alınması mümkün olmadığından, tarafların aksi yönde bir anlaşma yapmaları mümkün değildir. Nitekim doktrinde, aksi yönde bir anlaşmanın yalnızca ve kasten işlenen fiiller ve kamu düzenine aykırılık sebepleri ile meydana gelmediği müddetçe idarî para cezaları için geçerli olması gerektiği ifade edilmektedir[1355].

Sadece Türk ürün sorumluluk poliçelerinde değil İngiltere'de düzenlenen poliçelerde de sigortalının üründeki hatadan kaynaklanan cezaî sorumluluğunun[1356] ve idarî para cezalarının aksi poliçede açıkça kararlaştırılmadığı sürece[1357] teminat kapsamı dışında olduğu kabul

---

1352 **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 217; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt**, AHB Ziff. 7, N. 294; **Prölss/Martin/*Lücke***, AHB Ziff. 7, N. 93; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.5, N. 3.

1353 **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt**, AHB Ziff. 7, N. 297; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.5, N. 3.

1354 **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 217; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt**, AHB Ziff. 7, N. 303; **Prölss/Martin/*Lücke***, AHB Ziff. 7, N. 90; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.5, N. 4.

1355 **Ünan**, Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 309.

1356 **Eagleston/Madge**, s. 81; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.76.

1357 Böyle bir hüküm örneğin; "*Bu poliçe, sigortalıyı, müdürünü, ortağını veya çalışanını, sigorta şirketinin yazılı rızasıyla yapılan yasal masraf ve giderleri; kanunda yer alan düzenlemelerin ihlâl edilmesi nedeniyle bu kişilere karşı başlatılan kovuşturma veya davanın savunmasına ilişkin yargılama giderlerini; davanın sigorta*

edilmektedir[1358]. Dolayısıyla, tüketicilerin güvenliğini hiçe sayan uygulamalarda bulunan üreticileri cezalandırmak için hükmedilen cezalar da sigorta tazminatına kapsamında korunmayacaktır[1359].

Alman AVB BHV § A3-3.1'de ise daha geniş bir ifade kullanılarak sigortalının özel hukuk kapsamındaki yasal sorumluluk hükümlerine dayanılarak talep edilen zararlarının teminat altında olduğu açıkça ifade edilmektedir[1360]. Dolayısıyla kamu hukukundan kaynaklanan sorumluluklar ürünün hatalı olması sebebiyle meydana gelmiş olsalar dahi koruma kapsamı dışında kalmaktadır[1361].

Ceza davalarındaki savunma masraflarına ilişkin olarak ise VVG § 101 paragraf 1 cümle 2 uyarınca sigortacının, sigorta ettirenin bu masrafları sigortacının talimatıyla yapmış olması halinde üstleneceği düzenlenmektedir[1362]. Ürün sorumluluk hukuku açısından örneğin, sigorta ettiren veya yetkili temsilcisi, ayıplı bir ürünün neden olduğu bedensel zarar sonrasında taksirle yaralama suçundan kovuşturulur ve ceza davasında mahkûmiyet kararı çıkarsa, sigortacı, bu hükmün hukuk davaları üzerinde etkisi olacağını düşünerek sigortalının iyi bir ceza avukatına sahip olmasını sağlamakla ilgilenebilir ve bu avukatın masraflarını üstlenebilir. Nitekim bu gibi ihtimaller gözetilerek AVB BHV § A3-4.3'e VVG § 101'deki bu düzenlemenin bir benzeri eklenmiş ve sigortacının, sigorta kapsamında yer alabilecek nitelikte bir sorumluluk talebiyle sonuçlanabilecek sigorta olayına ilişkin olarak ceza davalarında sigorta ettiren için bir savunma avukatının atanmasını talep etmiş veya onaylamışsa, yasal giderler ve avukatlık ücretine dair masrafların sigortacı tarafından ödeneceği kararlaştırılmıştır. Dolayısıyla sigortacının talebi üzerine yapılan savunma masrafları sigorta bedelinden mahsup edilmeyecekse, bunun sigortacı ile önceden açıkça kararlaştırılması gerekir[1363].

---

süresi boyunca işlendiği iddia edilen bir suçla ilgili olması koşuluyla teminat altına alır. Bu teminat, sigortalı veya sigortalının müdürü, ortağı veya çalışanı tarafından kasıtlı eylem veya ihmalinden kaynaklanan para cezaları için geçerli değildir" şeklinde düzenlenebilir. Çeviri yazara aittir. **Mildred**, s. 265, N. 5.184.

1358 **Eagleston/Madge**, s. 109; **Derrington/Ashton**, N. 11.172, s. 2357; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.77; **Mildred**, s. 265, N. 5.183; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 100.

1359 **Derrington/Ashton**, N. 11.172, s. 2357.

1360 AVB BHV § A3-5.1'de de sigortacı tarafından yapılan savunma masraflarının sigorta bedelinden mahsup edilmeyeceği düzenlenmektedir. Dolayısıyla sigortacı tazmin yükümlülüğünü yerine getirirken yaptığı ödemeleri ve VVG § 101 paragraf 2 cümle 2 uyarınca ödenen temerrüt faizini sigorta bedelinden düşemez. **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.5, N. 21.

1361 **Thürmann/Kettler**, s. 61; **Littbarski**, Ziff. 1, N. 27; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 13a. Özel hukuk teminatının bulunduğu kabulüne şüpheli bir yaklaşım için bkz. **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anfang E, N. 10. Kamu hukuku temeline dayanan taleplerin de bu kapsamda teminat altına alınabileceğine ilişkin olarak bkz. **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski,*** ProdHM, N. 17.

1362 Bu tüm sigorta türleri için geçerli olan genel nitelikte bir düzenlemedir. Ancak tarafların aralarındaki sigorta sözleşmesinde bu hükmün uygulanmayacağını kararlaştırmaları mümkündür.

1363 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.4, N. 21.

Hükümde ayrıca her türlü cezaî şart ödemelerinin de kapsam dışında bırakıldığı görülmektedir. Cezaî şart, borcun gereği gibi ifa edilmesi hususunda borçluyu zorlamak ve alacaklının doğacağı muhtemel zararlarını önlemek için sözleşmeye eklenen bir hükümdür[1364]. Kamu hukuku temelli ceza ve giderler ile birlikte kaleme alınmış olmasına karşın cezaî şart Türk Hukukunda esasen özel hukuk alanındaki hukuki işlemlerde karşımıza çıkmaktadır[1365]. Alman Hukukunda ise AVB BHV § A3-3.3 uyarınca yasal sorumluluk kapsamını aşmadığı sürece, özel hukuk kapsamında sorumluluk doğuran cezaî şartların teminat altında olduğu görülmektedir. Ancak böyle bir cezaî şartın ürün sorumluluk alanında ancak büyük bir tesadüf sonucu doğabileceği eklenmelidir. Uygulama, cezaî şartın genellikle ürün sorumluluk teminatı ile korunmadığı şeklindedir.

4.2.2.2.12. Sigorta Bedelini Aşan Giderler

Sigorta bedeli, taraflarca sigorta sözleşmesinde öngörülmüş olan ve sigortacının ödemekle yükümlü olduğu tazminat miktarının üst sınır anlamına gelir[1366]. Bu giderlerin durumu aşağıda detaylı olarak incelendiğinden aynı hususlara burada temas edilmeyecektir[1367]. Ancak bu kısımda değinilmesi önem arz eden husus, ÜSSGŞ m. A.4.2.c'de taraflar açıkça aksini kararlaştırmadığı müddetçe "*isteme ilişkin sigorta bedelini aşan giderlerinin"* teminat kapsamı dışında bırakıldığıdır. Böylece ürün sorumluluk sigortası taraflarının bilinçli veya bilinçsiz olarak sözleşmede bu yönde bir düzenleme yapmamaları durumunda uyuşmazlık yaşanmasının önüne geçmiş ve isteme ilişkin sigorta bedelini aşan giderler sigortacı tarafından karşılanmaz. Tarafların TTK m. 1474 doğrultusunda aksine bir düzenleme yapmaları ise mümkündür[1368].

4.2.3. Genel Şartlarda Düzenlenmemiş Olan İstisna Hükümleri

Bu başlık altında ÜSSGŞ'de özel olarak düzenlenmemiş olmakla birlikte gerek Türk gerek ise Alman, İngiliz veya Amerikan ürün sorumluluk sigortalarında yer alan önemli diğer istisna hükümleri üzerinde durulmaktadır.

1364 **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 342; **Akıncı**, Borçlar Hukuku, s. 417; **Yağcıoğlu, Burcu**, Türk ve İsviçre Hukuku'nda Ceza Koşulu (Cezai Şart), Ankara 2019, s. 20-21; **Gümüş**, s. 1008.

1365 **Gümüş**, s. 1008; **Yağcıoğlu,** s. 64.

1366 **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 170; **Ünan, Samim**, Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Hukuksal Koruma Edimi, Sigorta Hukuku Sempozyumları, (Ed. Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu), İstanbul 2018, s. 352; **Çeker**, s. 66; **Bozkurt**, s. 36.

1367 Bu hususta detaylı bilgi için bkz. Dördüncü Bölüm, § 2, III.

1368 **Ünan**, Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 309.

4.2.3.1. Tasarım, Plan, Formül, Teknik Şartnamedeki Ayıplarından Kaynaklanan Zararlar

İngiliz Hukukunda tasarım, plan, formül ve teknik şartnamedeki ayıptan kaynaklanan zararlar genellikle ürün sorumluluk sigortası teminatı kapsamı dışında bırakılmaktadır. Ürün sorumluluk sigortasının İngiliz piyasalarına girdiği ilk zamanlarda sigortacılar üretim sürecinden kaynaklanması koşuluyla her türlü ayıbı teminat altına almış ancak ilerleyen süreçte özellikle teknolojinin de gelişmesi ile ürünün kusursuz olarak üretilmesine karşın ayıplı olduğu ve bu sebeple büyük zararlara sebebiyet verdiği çokça olayla karşılaşılmıştır[1369]. Sigortacılar da bu büyük riskten kaçınabilmek amacıyla ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerine bu yönde bir istisna hükmü ekleme çözümünü geliştirmiştir[1370]. Bu hüküm sözleşmede; "*Ürünün tasarımından, planından, formülünden, teknik şartnamesinden doğrudan veya dolaylı olarak kaynaklanan bedensel zararlar ile malvarlığı zararları teminat kapsamı dışındadır"* şeklinde yer almaktadır. ÜSSGŞ'de ise bu yönde özel bir istisna hükmü bulunmamakla birlikte uygulamada tasarım ayıbından doğan zararların doktrinde "usûl hataları" olarak adlandırılan bir istisna hükmü ile teminat kapsamı dışında bırakıldığına rastlanabilmektedir[1371].

Plan, bir yapının veya bir makinenin çeşitli bölümlerini gösteren çizimdir. Formül, bir ilacın veya bir kimyevi ürünün hazırlanmasında, bir sonucun elde edilmesinde izlenecek işlemlerin çeşitli sayılar ve semboller kullanılarak ifade edildiği özgün kavramdır[1372]. Teknik şartname ise alınacak malın fiziksel, estetik, kimyasal ve mekanik özelliklerini belirten ve ürün kullanıldığı sürece başvurulan dokümandır[1373]. Son olarak tasarım üretilecek ürünün fikri veya konsepti, planı veya projesi olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla bunlardan birinde bulunacak ayıp, ürün amaçlandığı gibi üretilmiş olsa bile genellikle tüm serinin ayıplı olmasına yol açacak çok geniş bir zarar riski doğurur[1374].

Klozun sözleşmede yer alıp almaması özellikle üretici sigortalı açısından önem arz eder. Buna karşın distribütör, ithalatçı gibi sigortalılar tasarım, plan, formül, teknik şartnameden

---

1369 **Eagleston/Madge**, s. 96; **Mildred**, s. 259, N. 5.150; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.92.
1370 **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 92-93.
1371 **Kutlu**, s. 278.
1372 Tanımlar için bkz. www.tdk.com ET. 01.05.2024
1373 Tanım için bkz. www.tekniksartnameler.net ET. 01.05.2024
1374 **Derrington/Ashton**, N. 11.174, s. 2359; **Fairgrieve/Goldberg,** N. 14.48. Uygulamada üretimde yaşanan bir ayıp ile tasarım veya şartnamede yer alan ayıbın ayırt edilmesi zor olabilir. Üretim ayıbı, ürünün, tasarlandığı şekliyle öngörülen kullanımı sırasında beklenmedik bir hata göstermesidir ve üretim ayıbının varlığında tasarım ayıbından söz edilemez. **Mildred**, s. 260, N. 5.154. Bu yönde bkz. *Pulte Home Corp., Inc. - Ply Gem Industries, Inc.*, 804 F. Supp. 1471 (MD Fla. 1992).

kaynaklanan tasarım hatalarını teminat kapsamı dışında bırakılmasını önemsemezler. Zira imalat kendilerine ait olmadığından rücu etme şansları vardır[1375]. Ancak her durumda bu yönde bir hükmün varlığı en azından sigortacının niyetinin açığa çıkması açısından önemlidir. Zira İngiliz sigorta piyasasında bu risklerin teminat altına alınıp alınmayacağı konusunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bir görüş, tasarım riskinin ürün sorumluluğu riskinin mütemmim cüzü olduğunu ve sigortacıların bu riski teminat altına almaları gerektiğini ileri sürerken; diğer görüş ise sigortacıların ürünün tasarımını garanti edemeyeceğini, bu risklerin ticarî risk olarak kabul edilmesi ve sigortalı tarafından karşılanması gerektiğine inanmaktadır. İşte tam da bu sebeple, görüş aykırılıklarının devam ettiği bu hususta sigortacıların sigorta sözleşmesini hazırlarken niyetlerini ortaya koymaları önemlidir[1376].

İngiliz ve Avustralya uygulamasında kimi hallerde bu istisna hükmünün içerisinde başka bir istisnayı daha barındırdığına rastlanmaktadır. Buna göre; *"(i) Tasarım, formül veya şartnamedeki bir ayıp sebebiyle sigortalı tarafından işlenmiş veya imal edilmiş ürünlerin sebep olduğu zararlar veya (ii) sigortalının kontrolünden veya fiziksel gözetiminden geçen ve sigortalının kendisi, çalışanı veya temsilcisinin bu sırada bir ayıbın veya hatanın varlığı varlığından şüphelenmek için bilgisinin veya nedeninin olduğu durumlarda bu ayıp veya hatadan kaynaklanan talepler teminat kapsamı dışındadır"*[1377]. Böylece sigortacı, tehlikeli doğası gereği şüphelenmek için bir nedeni olmasına rağmen ürünü piyasaya süren veya üçüncü bir kişiye devreden sigortalının üstlenmekten çekinmediği risklere karşı kendisini koruma altına almış olur. Hükümde aranan bir ayıbın veya hatanın var olabileceğine dair şüphe, bunların var olup olmadığına ilişkin meraktan daha fazlası, gerçek bir endişe veya güvensizlik duygusudur. Dolayısıyla burada teminat dışında bırakılan sigortalının veya ilgili yetkilisinin pozisyonundaki makul bir kişinin zihninde ayıp veya hata ile ilgili doğan gerçek bir endişedir. Klozun uygulanabilmesi için bu şüphenin varlığının ve zarar ile arasında illiyet bağının ispatlanması gerekir. Mahkeme ise ispat sırasında, bilgi veya şüphenin varlığı hakkında objektif bir değerlendirme yapılar ve bunların ürünlerin sigortalının fiziksel gözetiminden geçtiği sırada mevcut olmasını bekler. Dolayısıyla şüphenin ürün sigortalının fiziksel hakimiyetinden çıktıktan sonra doğması hükmün uygulanması için yeterli değildir[1378].

1375 **Derrington/Ashton**, N. 11.168, s. 2351; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.110.
1376 **Eagleston/Madge**, s. 96-97; **Mildred**, s. 260, N. 5.154.
1377 Çeviri yazara aittir.
1378 **Derrington/Ashton**, N. 11.175, s. 2360-2361.

4.2.3.2. Tavsiye Ayıbı

İngiltere menşeli ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerinde, sigortalı tarafından profesyonel tavsiye veya hizmet verilmesinden veya verilmemesinden[1379] ya da bunlarla bağlantılı ayıp veya ihmalden kaynaklanan sorumluluğun teminat kapsamı dışında bırakıldığına rastlanmaktadır[1380]. Bu hüküm sözleşmede; *"Ürünün kullanılmasına, uygulanmasına ya da depolanmasına ilişkin talimat, tavsiye veya bilgilerden doğrudan veya dolaylı olarak kaynaklanan bedensel zarar, malvarlığı zararı ile mali zararlar teminat dışındadır"* şeklinde düzenlenmiş olabilir[1381].

Hükme ayrıca "profesyonel tavsiye" veya "ücreti karşılığında verilen tavsiye" gibi eklemeler yapılması da mümkündür. Böylece, faaliyet kapsamı dışında kalan, tesadüfi olarak verilen tavsiyeler değil, tavsiyenin profesyonel olarak verilmesi gerektiği sonucu çıkar. Bu kullanım da beraberinde, sigortalının sorumluluğunu doğuran tavsiyenin profesyonel nitelikte olup olmadığının ayrıca araştırılması gerektiği sonucunu doğurur[1382]. Öte yandan bazı ürünlerin satışında veya kurulumunda çeşitli tavsiyelerde bulunmak işin doğası gereği zorunlu da olabilir[1383]. Dolayısıyla verilen tavsiye ile somut olayın şartları birlikte değerlendirilmelidir[1384]. Örneğin, sigortalı imalatçıdan iyi bir kombi tavsiyesi isteyip, bu tavsiye üzerine kombi siparişi veren müşteri için üretilen kombi, sigortalının yanlış tipte kazan tavsiyesi sebebiyle patlar ve müşteri de zarar görürse, bu zararın sigortacı tarafından karşılanması gerekir. Sigortacı bu sorumluluktan ancak sözleşmede tavsiye ayıbından kaynaklanan zararlara ilişkin bir istisna bulunması ile kurtulabilir. Diğer taraftan, gelen müşteri sigortalıdan tavsiye ister ve tavsiye üzerine başka bir üreticiye kombi ürettirir ve kombinin patlaması sonucunda zarar görürse, artık

---

1379 Sorumluluk tavsiyenin verilmemesinden de kaynaklanabilir. Bkz. *Hall v Adventure Training Systems* [2005] NSWSC 1079; (2006) 14 ANZIC 61-673.

1380 **Derrington/Ashton**, N. 11.186, s. 2370; **Mildred**, s. 259, N. 5.151.

1381 Doktrinde ayrıca ürün sorumluluk sigorta sözleşmesinde böyle bir hükmün bulunup bulunamayacağı meselesinin tartışıldığı da görülmektedir. Bu anlaşmazlığın temelinde yatan, öneri ve talimatların satış işleminin doğasında var olan bir bölümü oluşturup oluşturmadığı meselesidir. Buna göre, tavsiye veya talimat, ürünün satılmasında sözleşmenin ayrılmaz bir parçasını, adeta bir mütemmim cüzünü oluşturuyorsa, yanlış tavsiye veya talimattan kaynaklanan sorumluluk ürün sorumluluk sigortası tarafından teminat kapsamı dışında bırakılamaz. Buna karşın ürünün satışı ile bağlantısı olmayan öneri veya tavsiyeden kaynaklanan sorumluluk ise ürün sorumluluk sigortacılarının teminat altına almak istemediği bir risk türüdür. Bu gibi hallerde, sigortalı satıcının meslekî bir ihmali söz konusu olacağından burada meslekî sorumluluk sigortası teminatının devreye girmesi beklenir. Nitekim ürün sorumluluk sigortacılarının da sigortalının sorumluluğunu meslekî ihmale bağlayarak teminat kapsamı dışına çıkarmak istedikleri görülmektedir. **Eagleston/Madge**, s. 97.

1382 **Derrington/Ashton**, N. 11.186, s. 2370.

1383 Bkz. *GIO General Limited v Newcastle City Council (1996) 38 NSWLR 558.*

1384 Bkz. *Legal and General Insurance Australia Limited v Eather* (1986) 6 NSWLR 390.

burada sigortacının karşılaması gereken bir zarardan söz edilemez[1385]. Zira ürün sorumluluk sigorta sözleşmesinde teminat dışında bırakılan özellikle ücret karşılığında verilen tavsiye veya bilgilerin sebep olduğu zararlardır[1386]. Sigortalının tavsiyesi kötü olsa bile, bu tavsiye mal satış sözleşmesinin ayrılmaz bir parçasını oluşturmayacağından illiyet bağı kurulamaz. Dolayısıyla teminat altındaki bir risk değildir[1387].

ÜSSGŞ'de ve Türk uygulamasında ürün sorumluluk sözleşmelerinde tavsiye ayıbına ilişkin özel bir istisna hükmü bulunmamakla birlikte, bu yönde bir hükmün eklenmesinin önünde de bir engel bulunmamaktadır.

4.2.3.3. Gizli Ayıp

Gizli ayıp, makul/olağan bir inceleme ile keşfedilemeyen bir ayıp türüdür[1388]. Türk ve Alman ürün sorumluluk teminatında özel olarak ele alındığına rastlanmamakla birlikte Amerika'da düzenlenen ürün sorumluluk sözleşmelerinde özel bir hüküm ile gizli ayıbın teminat kapsamı dışında tutulduğuna rastlanmaktadır. Bu hüküm ile teminat kapsamı dışında bırakılan doğrudan sigorta ettirenin ürünündeki gizli ayıbın sebep olduğu zararlardır. Gizli ayıp, zararı değil, zarara sebep olan tehlikeyi açıklayan bir kavram olduğundan, zararın niteliği veya boyutu ya da beklenmeyen/arızi bir zarar olup olmaması önem taşımaz. Her durumda teminat kapsamı dışında olduğu kabul edilir[1389].

4.2.3.4. Hukuki Ayıp – Zapta Karşı Tekeffül

Alman Hukukunda BGB § 433 parag.1 uyarınca satıcının malı alıcıya maddî ve hukukî ayıplardan ari olarak teslim etmesi gerekir. AVB BHV § A3-8.8 (ProdHM § 6.2.2) uyarınca ise "*teslim edilen ürün veya işin bir hukukî ayıba sahip olmasından kaynaklanan talepler"* Alman ürün sorumluluk sigortası teminatı kapsamı dışında bırakılmıştır[1390]. Burada esasen BGB § 435

1385 **Eagleston/Madge**, s. 97.

1386 **Mildred**, s. 259, N. 5.151.

1387 **Eagleston/Madge**, s. 97-98.

1388 **Eren**, Borçlar Özel, s. 115, N. 335; **Yavuz/Acar/Özen**, Cilt I, s. 150; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 127. Connie's Const. Co. v. Continental W. Ins. 227 NW2d 204 (1975) davasında Iowa Yüksek Mahkemesi (*Supreme Court*), ayıplı kablonun aşırı uzun olduğunun makul özeni göstererek keşfedilemeyecek olması halinde gizli ayıptan söz edilebileceğini, çalışanların vince çok fazla kablo çekmesinin ise gizli ayıp kapsamında olmadığını kabul etmiştir. **Derrington/Ashton**, N. 11.173, s. 2358.

1389 **Derrington/Ashton**, N. 11.173, s. 2358.

1390 **Tandoğan**, Cilt I/1, s. 116. Uygulamada hukuki ayıp sebebiyle genellikle saf ekonomik zararların meydana geldiği, bu zararların da geleneksel teminat altında yer almadığı ve ProdHM 4.2 vd. düzenlenen genişletmelerin ise kural olarak hukukî ayıptan doğan saf ekonomik zararları içermediği ifade edilerek

uyarınca satılan malda, üçüncü kişinin var olduğunu iddia ettiği bir hakkına dayanarak iktisaba itiraz ettiği ve ifa nesnesini kullanamadığı için sigorta ettirene karşı talepte bulunduğu durumlar ele alınmaktadır[1391]. Kullanıma engel olan hukukî ayıp sadece özel hukuk (sınırlı ayni haklar, kira sözleşmesinden kaynaklanan haklar gibi) değil aynı zamanda kamu hukukundan (imar hukuku ve benzeri) da kaynaklanıyor olabilir[1392]. Hükümde hukukî ayıba; patent hakkı, sınai mülkiyet hakları[1393], telif hakkı, kişisel haklar, isim hakları ihlâlleri ile rekabet[1394] ve reklam ihlâllerinden kaynaklanan zararlar örnekleme yöntemi ile özel olarak gösterilmiştir[1395].

Alman Hukukunda "hukukî ayıp" olarak ifade edilen, üçüncü kişinin ürün üzerindeki üstün hakkının Türk Hukukundaki karşılığı zapta karşı tekeffüldür[1396]. TBK m. 214/I uyarınca "*satış sözleşmesinin kurulduğu sırada var olan bir hak dolayısıyla, satılanın tamamı veya bir kısmı bir üçüncü kişi tarafından alıcının elinden alınırsa satıcı, bundan dolayı alıcıya karşı sorumlu olur*". ÜSSGŞ'de ise zapta karşı tekeffüle ilişkin özel bir düzenleme yer almaktadır. Ancak kanaatimizce ürün sorumluluk sigortası sigorta ettirenin satıcı da olsa imalatçı da olsa sattığı ürün üzerindeki zapttan haberdar olmaması oldukça düşük bir ihtimaldir. Örneğin, bir imalatçı ürettiği kulaklıkların üzerine yasal hakları olmamasına rağmen *Apple* markasına ait amblemi basıyorsa, ürünler müşterisine teslim edildiğinde *Apple* tarafından yapılan bir baskın ile zapt edilebileceğini de biliyordur, bilmesi kendisinden bekleniyordur. Ürün sorumluluk sigortası ile kasten gerçekleşmeyen tesadüfi zararların teminat altına alınmasından hareketle, kanaatimizce zapta karşı tekeffülden kaynaklanan zararlar özel bir hükme gerek olmaksızın Türk ürün sorumluluk sigortası teminatı kapsamında yer almamaktadır.

---

doktrinde işbu hükmün ürün sorumluluk teminatı açısından büyük bir anlam taşımadığı düşünülmektedir. **Thürmann/Kettler**, s. 226-227; **Littbarski**, Ziff. 6, N. 138.

1391 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 279; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 6, ProdHM 2008/2015, N. 7; **Späte/Schimikowski/Schimikowski**, ProdHM, N. 189; **Thürmann/Kettler**, s. 226; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.8, N. 1; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 70; **Höra/Schubach/Stemple,** § 15, N. 379; **Littbarski,** Ziff. 6, N. 138, 140.

1392 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.8, N. 1; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 6, ProdHM 2008/2015, N. 8; **Littbarski**, Ziff. 6, N. 143; **Atamer, Yeşim/ Altunbaş Sancak, Zahide,** Satım Sözleşmesinde Zapt: Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Günümüz Sorunlarına Ne Ölçüde Cevap Verebiliyor?, Prof. Dr. Türkân Rado'nun Anısına Armağan, (Ed. Abuzer Kendigelen), İstanbul 2020, s. 85.

1393 Örneğin Düsseldorf OLG tarafından sahte ilaçların sınai mülkiyet hakkı ihlâli gerekçesiyle hukukî ayıplı olduğu kabul edilmiştir. Bkz. OLG Düsseldorf 14.12.2012 - I-17 U 68/12, NJOZ 2013 924, 925 f.

1394 Bu konuda hukukî ayıba dayalı bir talebin ileri sürülmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle kişilik haklarının ihlâli veya rekabet hukukunun ihlâlinden kaynaklanan taleplerin bu istisna kapsamına girip girmediğinin tartışmalı olduğu yönünde bkz. **Höra/Schubach/Stemple,** § 15, N. 379-380; **Thürmann/Kettler**, s. 226.

1395 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.8, N. 1; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 6, ProdHM 2008/2015, N. 8; **Höra/Schubach/Stemple,** § 15, N. 379; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 279; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 70; **Späte/Schimikowski/Schimikowski**, ProdHM, N. 189; **Littbarski,** Ziff. 6, N. 138; **Thürmann/Kettler**, s. 226; **Littbarski**, Ziff. 6, N. 142.

1396 **Tandoğan,** Cilt I/1, s. 148-149; **Eren**, Borçlar Özel, s. 80, N. 231; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 150.

Hukukî ayıp ise satılan malın hukukî niteliğindeki eksikliktir. Bir diğer ifade ile satılan maldan kamu hukukuna ait sınırlamalar sebebiyle gerektiği gibi yararlanılamamasıdır[1397]. Örneğin, satılan bir ürünün, piyasaya sürülmek ve el değiştirmek için sağlaması gereken şartları içeren regülasyonlara aykırı olması halinde hukukî ayıptan söz edilir[1398]. Menşe belgesi bulunmayan bir malı ihraç etmeye çalışmak da böyledir[1399]. Hukukî ayıba ilişkin olarak ÜSSGŞ'de bir ayrım yapılmadığından Türk ürün sorumluluk sigortası teminatı açısından üründe bulunan maddi ayıp ile hukukî ayıbın eşdeğerde olduğu düşünülebilir. Ancak yine yukarıda ifade edildiği üzere söz konusu hukukî eksikliğe sigorta ettiren kasten sebep olmuşsa veya bu ayıp sebebiyle kamu hukuku temelinde ceza ve yaptırımlar gündeme gelmişse teminattan söz edilemez.

Uygulamada maddi ayıp ile hukukî ayıbı birbirinden ayırmak ise her zaman kolay olmayabilir[1400]. Alman Federal Mahkemesi kalorifer yakıtı eklenmiş ve bu nedenle gümrük makamları tarafından el konulmuş olan dizel yakıtın satışına ilişkin olarak verdiği bir kararda, hukukî ayıbın satıcının hukuken uygun olmayan bir malı temin etmesi şeklinde tanımlandığını ifade ederek, malda maddi değil, hukukî bir ayıp olduğuna hükmetmiştir[1401]. Satış konusu otomobile kamu otoritelerince el konulması tehlikesinin bile Alman Federal Mahkemesi nezdinde hukukî ayıbın tespiti için yeterli kabul edildiği görülmektedir[1402].

Benzer sorunların Türkiye'de de yaşandığına şüphe yoktur. Örneğin, Türkiye'den Almanya'ya satılan ve satış tarihinde içerisinde bulunması gereken gaz miktarına ilişkin satış sözleşmesinde taraflar arasında özel bir hüküm kararlaştırılmamış olan ürünler, Türkiye'deki imalatçı tarafından üretilip Almanya'ya gönderildiği sırada Alman hükümeti bu tip ürünlerin içinde bulunması gereken gaz miktarını düşüren bir regülasyon yayınlamış ve yola çıkan ürünler gaz miktarına uymadığı gerekçesi ile gümrükte alıkonulmuş olabilir. Böyle bir durumda ürünlerin Türk hukuku açısından hukukî ayıplı hale geldiği kabul edilmeli midir? Türk sigorta

---

1397 **Aral/Ayrancı**, s. 144; **Eren**, Borçlar Özel, s. 109, N. 316; **Yavuz/Acar/Özen**, Cilt I, s. 142; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 124.

1398 Gümrük yasağı olan bir ürüne gümrük idaresince el konulmasına ilişkin olarak bkz. Y. HGK. 2007/19-25 E. 2007/21 K. 24.01.2007 T. **Zevkliler/Gökyayla**, s. 124.

1399 **Eren**, Borçlar Özel, s. 110, N. 316. Farklı örnekler için bkz. **Zevkliler/Gökyayla**, s. 124.

1400 Maddi-hukukî ayıp ayrımı Alman Borçlar Hukuku Modernizasyon Yasası'nın 1 Ocak 2002'de yürürlüğe girmesine kadar önem arz ediyordu. Ancak Modernizasyon Yasası ile bu iki ayıp türleri sonuçları bakımından birbirine yaklaştığından doktrinde, en azından sorumluluk hukuku bağlamındaki anlamını büyük ölçüde yitirdiği ifade edilmektedir. **Eren**, Borçlar Özel, s. 79, N. 231; **Atamer/Altunbaş Sancak,** s. 86. Oysa görüldüğü üzere teminatın belirlenmesi açısından bu ayrım bugün ürün sorumluluk sigortası teminatı için hala önemli ve günceldir.

1401 BGH 5.12.1990 – VIII ZR 75/90 sayılı kararı için bkz. BGHZ 113 106, 112 = NJW 1991 915.

1402 BGH v. 18.1.2017 – VIII ZR 234/15, NJW 2017, 1666. Karar için bkz. **Atamer/Altunbaş Sancak,** s. 87, dn. 93.

şirketi Almanya'daki şirketin zararını karşılamalı mıdır? Kanaatimizce burada ürün, Regülasyon baştan itibaren yürürlükte olmadığı ve sözleşme yapılırken de bilinmediği için hukukî ayıplı değildir. İmalatçı ürünü sözleşmeye uygun olarak üretmiştir. Ayrıca malın taşıması gereken lüzumlu vasıflarda da eksiklik yoktur. Borçlu borcunu kusuru olmaksızın ifa edemediğinden burada olsa olsa sonraki hukukî imkansızlıktan veya alacaklı temerrüdünden söz edilebilir. Ancak her iki halde de zarar, kimi zaman imkansızlıktan kimi zaman alıcının regülasyon değişikliğini bildirmemesinden kimi zaman ise alıcının ürünü teslim alamamasından kaynaklanacağından, alıcının satıcıdan herhangi bir zararını talep etmesi, talep etse bile tazmin etmesi pek mümkün değildir. Dolayısıyla somut olaydaki zarar kanaatimizce sigorta şirketinin ürün sorumluluk sigortası kapsamında ödemesi gereken bir türden zarar doğurmaz. Ancak yine de regülasyon değişiklikleri özellikle ilaç, kozmetik, takviye veya kimyasal ürün grupları için büyük bir risk alanı oluşturduğundan, sigorta sözleşmesinde buna ilişkin özel bir ifadenin yer alması şüpheleri giderecektir.

Sonuç olarak Alman ürün sorumluluk sigortası ile teminat kapsamı dışında bırakılan hukukî ayıp (*Rechtsmangel*), Türk Hukukunda bir açıdan hem hukukî ayıba hem de zapta karşı tekeffül sorumluluğuna denk düşmektedir. Zapta karşı tekeffüle denk düşen kısmı için özel bir hüküm gerekmeksizin doğan zararlar teminat kapsamı dışında kalacaktır. Ancak ayıba karşı tekeffüle denk gelen kısmı ürün sorumluluk sigortası altındadır ve teminat dışına çıkartılmak isteniyorsa özel bir istisna hükmünün düzenlenmesi gerekir.

4.2.3.5. Vadedilen Niteliklerin Eksikliği/Randıman Klozu

İngiliz ürün sorumluluk sigortasında üründe olduğu vadedilen özelliklerin bulunmaması sebebiyle doğan zararlar, Randıman Klozu (*Efficacy Clause*) olarak adlandırılan bir hüküm ile kapsamı dışında bırakılabilir[1403]. İngiliz Hukukunda vadedilen özelliklerin yokluğu ile ayıp eş değer kavramlar değildir. Bu sebeple ürünün ayıplı olmasından kaynaklanan zararlar teminat altında iken, üründen beklenen yararın sağlanamaması /vadedilen özelliklerin bulunmaması sebebiyle doğan zararların ayrıca ele alınması gerekir[1404]. Bu hüküm sözleşmede, *"Sigortalının ürünlerinin belirli bir seviyeyi, standardı veya zaman dilimini karşılayacağına ya da belirli bir sonucu üreteceğine dair vaat, garanti, koşul veya beyan iddiası veya bunlarla ilgili sorumluluk*

1403 **Mildred**, s. 259, N. 5.152; **Derrington/Ashton**, N. 11.182, s. 2366.

1404 **Derrington/Ashton**, N. 11.182, s. 2367; **Mishra, Kailash Chandra**, Insurance Demystified - Reading Beyond the Lexicon, Haydarabat 2005, s. 5.

teminat kapsamı dışındadır" şeklinde yer alabileceği gibi *"Bu poliçe, aşağıdakilerden doğrudan veya dolaylı olarak kaynaklanan veya katkıda bulunan hiçbir sorumluluğu kapsamaz: Ürünün amaçlanan işlevini doğru bir şekilde yerine getirmemesi ve/veya sigortalı tarafından garanti edilen veya vadedilen performans, kalite, uygunluk veya dayanıklılık düzeyini karşılamaması"* şeklinde de düzenlenmiş olabilir[1405]. Uygulamada özellikle kozmetik ve sağlık ürünleri üreticilerinin, tıbbi malzeme üreticilerinin ve güvenlik ve telekomünikasyon sistemleri üreticilerinin ürün sorumluluk poliçelerine bu hükmün eklendiği görülmektedir[1406].

Aynı uygulama Amerikan Hukuku için de geçerlidir ancak hükmün uygulama alanı İngiltere'ye nazaran oldukça geniştir. Bu kapsamda örneğin sigortalının ürüne ilişkin olarak reklamlarda yaptığı kalite veya performans beyanına uygun olmaması sebebiyle doğan zararlara ilişkin talepler dahi ister tüketici ister tacir tarafından ileri sürülsün işbu hüküm ile ürün sorumluluk teminatı dışına çıkartılmaktadır[1407].

Türk Hukukunda bir üründe olduğu bildirilen nitelikler ile ürünün kullanım amacı bakımından içermesi gereken niteliklerin bulunmaması TBK m. 219 kapsamında ayıba karşı tekeffül borcu doğurmaktadır[1408]. Ayıba karşı tekeffülden kaynaklanan zararlar da ürün sorumluluk sigortası geleneksel teminatı içerisinde yer aldığından İngiliz ve Amerikan uygulamasındaki gibi bir hükmün düzenlenmesi Türk Hukuku için pek olası görünmemektedir. Reklamlarda taahhüt edilen niteliklerin bulunmaması ise TKHK m. 8/2'de ele alınmaktadır. Buna göre, "*ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda, internet portalında ya da reklam ve ilanlarında yer alan özelliklerinden bir veya birden fazlasını taşımayan mallar"* ayıplı kabul edilmiştir. Bu kadarıyla imalatçının/satıcının aldatıcı reklamları sebebiyle tüketiciye karşı sorumluluğunun ürün sorumluluk sigortası kapsamında korunabileceği düşünülebilir[1409]. Ancak tüketicinin ileri sürebileceği maddi tazminat dışında kalan seçimlik haklar göz önünde bulundurulduğunda, sigortalının maruz kalabileceği zarar riski muhtemelen sigorta teminatı içerisinde yer alacak kadar önemli olmayacaktır.

1405 **Mildred**, s. 259, N. 5.152; **Derrington/Ashton**, N. 11.182, s. 2366. Çeviriler yazara aittir.

1406 Bkz. https://publicliabilitycomparison.com.au/efficacy-exclusion-product-liability-insurance-policy/ ET. 02.06.2021.

1407 **Derrington/Ashton**, N. 11.183, s. 2369. Bkz. *AMCO Ins. Co. v. Inspired Techs., Inc.* Civil No. 08-5748 (JRT/FLN) (D. Minn. Jun. 25, 2012).

1408 **Eren**, Borçlar Genel, s. 102; **Aral/Ayrancı**, s. 154; **Yazıcı**, s. 150; **Esen**, s. 61-64.

1409 Bu noktada reklamın ciddiyeti önem kazanır. Abartılı olduğu alenen belli olan reklamların nitelik vaadi taşımadığı kabul edilmektedir. Bkz. **Göle, Celal**, Ticaret Hukuku Açısından Aldatıcı Reklamlara Karşı Tüketicinin Korunması, Ankara 1993, s. 152; **Aral/Ayrancı**, s. 158; **Yavuz/Acar/Özen**, Cilt I, s. 160-161.

Öte yandan Türk uygulamasında ürün sorumluluk sigorta sözleşmeleri yurtdışından ithal edildiğinden ve hükümlerin içerdikleri ifadelerin Türk Hukukundaki karşılıkları ve anlamları araştırılmadığından, sözleşme içerisinde "*Herhangi bir ürünün (ya da ürünün bir parçasının) tasarlandığı amaca uygun performans gösterememesi, belirtilen, taahhüt ya da vadedilen özellikleri taşımaması sonucu doğan ve bedensel ve/veya malvarlığı zararına yol açmayan sorumluluklar kapsam dışındadır*" şeklinde bir hükme rastlamak mümkündür. Böyle bir hüküm, sigortalının ayıba karşı tekeffülden doğan bir kısım sorumluluklarından sigortacının muaf olduğu anlamına gelir.

Son olarak Alman Hukukunda ise AVB BHV § A3-6.2.1 uyarınca vadedilen niteliklerin rizikonun devri sırasında bulunmaması ve bunlardan kaynaklanan zararlar sebebiyle ileri sürülen tazminat talepleri açıkça geleneksel teminat kapsamında korunmaktadır[1410]. Sigortalının reklam veya tanıtım esnasında beyan ettiği nitelikler ise vadedilen niteliklerden sayılamaz. Zira bu beyanların teminat kapsamında korunabilmesi için yapılan vaadin taraflar arasındaki sözleşmenin parçası haline gelmesi şarttır[1411]. Dolayısıyla reklam veya tanıtım esnasında vadedilen niteliklerin yokluğu sebebiyle meydana gelen zararlar Alman ürün sorumluluk sigortası ile korunmayacaktır.

4.2.3.6. Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukukundan Kaynaklanan Talepler

Ürün sorumluluk sigortası yaptıran üreticilerin piyasadaki konumlarını devam ettirebilmeleri açısından en önemli kaynakları fikri hakları ile marka, patent, telif hakları ve ticarî sırlarıdır. Bunlar hukukumuzda eşya olarak nitelendirilmezler[1412].

İngiliz Hukukunda sözleşmede özel olarak belirtilmediği sürece ayıplı ürün sebebiyle patent, marka, ticaret unvanı ve fikri mülkiyet haklarına gelen zararların teminat kapsamı dışında olduğu kabul edilmektedir[1413]. Benzer şekilde Amerikan yargı kararlarında da baskın olarak ticarî sır, marka, patent ve telif hakkı ihlâllerinin mala gelen zarar kapsamı dışında olduğuna hükmedilmektedir[1414]. Bu tür zararlar örneğin, bir yedek parça üreticisinin, son

---

1410 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 62, 81; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4 ProdHM 2008/2015, N. 22-25; **Littbarski**, Ziff. 4 ProdHM, N. 31; Einl., No. 49; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 38; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 3, N. 5-6; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 119; **Thürmann/Kettler**, s. 103; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 20; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 3, N. 7.

1411 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 124.

1412 **Ünal/Başpınar**, s. 16; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 10, N. 31; **Antalya/ Topuz**, s. 64, N. 77.

1413 **Eagleston/Madge**, s. 83; **Mildred,** s. 239, N. 5.64; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.81.

1414 **Ostrager/Newman,** § 7.06[b], s. 592-593. **Lutzker Susan J**., If You Think You Are Insured Against Copyright and Trademark Infringement Claims, Look Again, 2020. *https://www.lutzker.com/if-you-think-you-are-insured-against-copyright-andtrademark-infringement-claims-look-again/*. ET. 02.05.2021.

üreticisine sattığı yedek parçalarda üçüncü bir kişinin patent hakkını ihlâl ettiğinin anlaşılması ve bu ihlâl sebebiyle ürünlerin toplatılması veya ürünlerin son ürün üreticisinin fabrikasında delil tespiti yapılarak ihtiyati tedbir yoluyla toplatılmasına karar verilmesi gösterilebilir[1415]. Amerikan mahkemeleri ise bu tür davalarda her geçen gün daha yüksek miktarda tazminata hükmetmektedir[1416]. Dolayısıyla sigortacılar, bu tür taleplere karşı kendilerini koruma altına almak amacıyla sözleşmeye fikri ve sınai hak ihlâllerinden kaynaklanan zararları özel bir istisna hükmü ekleyerek teminat kapsamı dışında bıraktığını kesinleştirmek isteyebilir[1417]. Benzer şekilde Alman AVB BHV § A3-8.8 uyarınca da patent, sınai mülkiyet hakları[1418], telif hakları, kişisel haklar, isim hakları ihlâlleri ile rekabet[1419] ve reklam ihlâllerinden kaynaklanan zararlar birer hukukî ayıp (*Rechtsmangel*) olarak nitelendirilerek örnekleme yöntemi ile özel olarak teminat kapsamı dışına çıkartılmaktadır[1420].

4.2.3.7. Sökme-Takma Klozu (Rip and Tear Clause/Exclusion)

Sökme-takma masraflarının teminat kapsamı dışında bırakılmasına ilişkin olarak sözleşmeye "*Rip and Tear*" klozu eklenebilir. Bu hüküm, sigortalının kendisi tarafından üretilen veya tedarik edilen ayıplı veya hatalı bir ürünün değiştirilmesi, sökülmesi, kaldırılması sırasında diğer malvarlıklarına verilen zarara ilişkin yükümlülüğe uygulanır ve bu kapsamda doğan masraflarını teminat dışında bırakır. İstisnanın getirilmesinin temelinde, ayıplı bir ürünü veya işi düzeltmenin son derece pahalı olabilmesi yatmaktadır[1421].

4.2.3.8. Tütüne Bağlı Zararlar

1415 **Levenson, Nathan L.**, Navigating Intellectual Property Claims Under CGL Policies and the "Intellectual Property" Exclusion, Appleman: Current Critical Issues in Insurance Law, Summer 2022, N. IV. www.lexisnexis.com

1416 Amerikan Fikri Mülkiyet Hukuku Derneğinin 2021 yılında gerçekleştirdiği ekonomik araştırma raporuna göre, bir ila on milyon dolarlık patent, ticarî marka ve telif hakkı davalarının ortalama maliyeti beş yüz bin dolar ila bir milyon iki yüz bin milyar dolar arasında değişmektedir. Bu maliyetin ilerleyen yıllarda daha da artması beklenmektedir. **Levenson,** N. I.

1417 **Levenson**, N. I-IV.

1418 Örneğin Düsseldorf OLG tarafından sahte ilaçların sınai mülkiyet hakkı ihlâli gerekçesiyle hukukî ayıplı olduğu kabul edilmiştir. Bkz. OLG Düsseldorf 14.12.2012 - I-17 U 68/12, NJOZ 2013 924-925.

1419 Bu konuda hukukî ayıba dayalı bir talebin ileri sürülmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle kişilik haklarının ihlâli veya rekabet hukukunun ihlâlinden kaynaklanan taleplerin bu istisna kapsamına girip girmediğinin tartışmalı olduğu yönünde bkz. **Höra/Schubach/Stemple,** § 15, N. 379-380; **Thürmann/Kettler**, s. 226.

1420 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.8, N. 1; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 6, ProdHM 2008/2015, N. 8; **Höra/Schubach/Stemple,** § 15, N. 379; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 279; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 70; **Späte/Schimikowski/Schimikowski**, ProdHM, N. 189; **Littbarski,** Ziff. 6, N. 138; **Thürmann/Kettler**, s. 226; **Littbarski**, Ziff. 6, N. 142.

1421 **Eagleston/Madge**, s. 99; **Derrington/Ashton,** N. 11.176, s. 2361.

Amerika'da tütün üreticileri ile tütün endüstrisine hizmet veren bileşen madde ve parça tedarikçilerinin genellikle ürün sorumluluk sigortası yaptırmadığı görülmektedir. Bunun temel sebebi, çoğunlukla, zarar gören ile dava sonuçlanmadan müzakere yöntemi ile uzlaşmaları ve kendilerinin davayı sigortacılardan daha iyi takip edeceğine olan inançlarıdır[1422]. Öte yandan sigortacılar da bu kişileri ürün sorumluluk sigortası ile koruma altına almayı tercih etmezler. Nitekim sözleşmelere, *"Bu sigorta, sigortalı tarafından üretilen, satılan, işlenen veya dağıtılan herhangi bir tütün ürününün tüketimi, kullanımından veya maruziyetinden kaynaklanan bedensel veya malvarlığı zararını teminat altına almaz*" şeklinde veya daha geniş çaplı olarak ele alınarak "*Bu sigorta, sigortalı tarafından, sigortalı için veya sigortalı adına üretilen, satılan, işlenen veya dağıtılan herhangi bir tütün ürününün tüketimi, tüketimine maruz kalınması veya kullanımının bir sonucu olarak gerçekleşen veya gerçekleştiği iddia edilen kanser, karsinom, prekanseröz lezyonlar ve kanser riski, arteriyoskleroz (damar sertleşmesi), kalp hastalığı veya başka bir hastalığın ortaya çıkması, kasılması, ağırlaşması veya şiddetlenmesi sebebiyle ortaya çıkan bedensel zararlara uygulanmaz*" şeklinde hazırlanmış bir hükme rastlanabilir[1423].

4.2.3.9. Savaş Klozu (*Kriegsklausel*)

Ürün sorumluluk sigortası teminatı için savaş klozunun önemi düşüktür. Nitekim ÜSSGŞ'de bu yönde bir hüküm de bulunmamaktadır. Ancak buna rağmen savaş, uygulamada sorumluluk sigortalarında en sık karşılaşılan istisnalardan biridir[1424]. Hükmün getirilmesinin muhtemel sebebi sigortacıların bu kloz olmaksızın uluslararası reasürans teminatı bulamayacak olmalarıdır.

Türkiye'de düzenlenen hemen hemen her ürün sorumluluk poliçesinde savaş ve terörizmden kaynaklanan zararların özel bir hüküm ile teminat dışına çıkarıldığı görülmektedir. Bu hükme genellikle terörizm, iç savaş, sıkı yönetim veya olağanüstü halin de eklendiği görülmektedir. Hükmün getirilmesinin temel amacı, yüksek risk taşıyan ve öngörülemezlikleri nedeniyle sigortacı tarafından hesaplanamayan oldukça istisnai durumlardaki zararları teminattan hariç tutmaktır[1425]. Bu hüküm örneğin; "*Terörizm, savaş, düşmanların işgal*

1422 **Mildred**, s. 263, N. 5.172.
1423 **Mildred**, s. 264, N. 5.177-5.178. Çeviriler yazara aittir.
1424 **Yongalık**, Çevre, s. 182.
1425 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.17, N. 1; **Prölss/Martin/*Lücke***, BBR Arch Abs. A4 A. Ziff. 4, N. 27; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 100, dn. 362.

hareketleri, grev, lokavt, sivil itaatsizlik, iç savaş, ihtilal, cunta veya sabotaj sonucu sigortalının sorumluluğunu doğuran tazminat talepleri teminat kapsamı dışındadır" şeklinde düzenlenebilir. Bazen de bu hüküm daha geniş ele alınarak "*Aşağıdakilerden kaynaklanan zararlar kapsam dışındadır; Zarara eş zamanlı, öncesinde veya sonrasında katkıda bulunan başka bir sebebe ya da olaya bakılmaksızın, herhangi bir terör eyleminden dolayı doğrudan ya da dolaylı olarak ortaya çıkan ve bundan kaynaklanan ya da bununla ilgisi bulunan her tür zarar, hasar veya giderler; Terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar*" şeklinde bir düzenleme öngörülebilir.

Benzer şekilde İngiliz menşeli ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerinde, *"Savaş, iç savaş, isyan, devrim, ayaklanma veya askeri ya da gasp edilmiş iktidarın (savaş ilan edilsin ya da edilmesin) doğrudan ya da dolaylı sonuçları teminatın dışındadır"* şeklinde düzenlenmektedir[1426].

Bu hüküm Alman AVB BHV §A3-8.17'de ise[1427]; "*Aşağıdaki durumlara ilişkin tazminat talepleri kanıtlanabildiği ölçüde teminat kapsamı dışında tutulmuştur;*

- savaş, diğer düşmanca eylemler (saldırılar), isyan, iç karışıklık, toplu grev, yasadışı grevden kaynaklanan zararlar veya

- hükümetin verdiği kararlar veya aldığı tedbirler nedeniyle doğan zararlar" şeklinde ele alınmaktadır[1428].

Görüldüğü üzere hükmün içeriği incelenen tüm hukuk sistemlerinde aşağı yukarı birbirine benzemektedir. Hükümlerde öncelikle savaştan kaynaklanan zararlar kapsam dışında tutulmaktadır. İsyan veya sivil itaatsizlik, bir insan grubunun halka açık bir yerde toplanması ve birleşerek kişilere veya mallara karşı şiddet eylemlerinde bulunulması demektir[1429]. Alman metninde yer alan düşmanca eylem, ülke toprağına dışarıdan yapılan tek taraflı saldırı anlamına gelir. Terör saldırıları ise ne savaş ne de düşmanca eylem içerisine girer. Türkiye'de düzenlenen poliçelerde doğrudan grev denilerek geniş bir kapsam çizilirken, Alman klozunda toplu grevler ile yasadışı grevlerden açıkça söz edildiğinden, yasal bir grevin neden olduğu zararların ürün

---

1426 **Eagleston/Madge**, s. 100. Çeviri yazara aittir.

1427 Çeviri yazara aittir.

1428 Alman Hukukundaki savaş klozunun kaynağı inşaat sigortasıdır ve o sigorta türü için oldukça anlam ifade etmektedir. Zira hiçbir sigortacı savaş sebebiyle yıkılan binaların zararını karşılamak istemez. Dolayısıyla bu sigortalanabilir bir risk değildir.

1429 Bu yönde bkz. BGH NJW 1952, 783.

sorumluluk sigortası teminatı kapsamında kalmaya devam ettiği kabul edilir[1430]. Alman klozunda yer alan ancak Türk klozlarında genellikle yer almayan "hükümetin aldığı tedbir ve önlemler" ise ürün sorumluluk sigortası için belki de en önem arz edecek kısımdır. Örneğin, Macaristan hükümetinin Almanya'dan tedarik edilen elektronik ekipmanların tamir edilmesini emretmesi halinde büyük bir ürün sorumluluk tazminatı doğabilir. Zararın bu hükmün içerisinde yer alan sebeplerden kaynaklandığını ispat yükü ise sigortacıya aittir. Hükümde hangi hallerin kapsam dışında bırakıldığı açıkça yer aldığından, dar yorumlanmalı, kapsam sigortacı lehine genişletilmeye çalışılmamalıdır[1431].

Klozun içeriği itibariyle ilk bakışta bu sebeplerle sigortacının aleyhine bir zararın doğma ihtimâli düşük olacağı düşünülebilir. Çünkü bahsedilen haller genellikle devletin işin içine girdiği büyük siyasi ve politik hadiseler olduklarından, muhtemelen kamu hukuku temelinde bir tazminata hükmedilecek ve zarar ürün sorumluluk teminatı kapsamı dışında kalacaktır[1432]. Öte yandan bu kloz, özellikle siyasi amaçlı siber saldırılarla bağlantılı olarak ürün sorumluluk sigortası için büyük önem kazanabilir. Uygulamada bilinçli sigorta ettirenlerin sırf bu sebeple siber riskin tamamen ürün sorumluluk sigortası kapsamı dışında tutulmasını talep ettikleri görülmektedir. Ancak ne Türkiye'de ne de Almanya'da ürün sorumluluk sigorta teminatları için siber risklerin tamamen kapsam dışında bırakıldığı (aksinin kararlaştırılabilir olma olasılığı ile birlikte) bir örnek hüküm henüz yayınlanmamıştır[1433]. Dolayısıyla savaş klozu şimdiye kadar sorumluluk sigortalarında küçük bir rol oynamışsa da bu rol değişeceğe benzemektedir.

4.2.3.10. Doğal Afetler

Doğal afetler ÜSSGŞ'de özel olarak kapsam dışında bırakılan hallerden değildir. Bu sebeple ürün sorumluluğu doğuran bir zararın doğma ihtimâli de oldukça düşük olduğundan Türkiye'de düzenlenen ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerinde de genellikle kapsam dışında bırakıldığı gözlemlenmemektedir[1434]. Pek tabii ki tarafların böyle bir hükmü düzenlemelerinin önünde hiçbir engel yoktur.

1430 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.17, N. 2; **Prölss/Martin/*Lücke*** BBR Arch Ziff. 4, N. 28-29.

1431 **Prölss/Martin/*Lücke***, BBR Arch Abs. A4 A. Ziff. 4, N. 27.

1432 **Şenocak**, s. 466.

1433 Alman Hukukunda sadece deniz sigortalarında siber risklerin teminat kapsamı dışında bırakılmasına dair GDV tarafından tavsiye hükmü yayınlanmıştır. Bkz. https://www.tis-gdv.de/wp-content/uploads/tis/bedingungen/avb/cyber/201125_Cyber-Blackout-Klausel.pdf

1434 **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 102.

Alman AVB BHV §A3-8.17 uyarınca ise doğal güçlerinin etkili olduğu mücbir sebeplerden kaynaklanan zararlar teminat kapsamı dışında tutulmaktadır. Mücbir sebep Alman Hukukunda, doğanın veya üçüncü kişilerin fiillerinden kaynaklanan, insan sezgisi ve deneyimine göre öngörülemeyen, ekonomik olarak makul yollarla önlenemeyen veya zararsız hale getirilemeyen, makul olarak beklenebilecek azami özenle bile önlenemeyen ve sıklığı nedeniyle işletmeler için kabul edilmeyen harici bir olay olarak tanımlanmaktadır[1435]. AVB BHV § A3-8.17 ise sadece doğal afetler sebebiyle meydana gelen mücbir sebepleri teminat kapsamı dışında bırakmaktadır. Dolayısıyla nadiren veya tamamen önlenemeyen ve öngörülemeyen deprem, çığ, volkanik patlama veya şiddetli fırtınadan kaynaklanan zararlar hüküm içerisindedir. Buna karşın alışılagelmiş ve dolayısıyla beklenebilir yoğunlukta yağmur, yangın, yıldırım[1436] veya dolu yağışı hükmün kapsamına girmez[1437]. Ürün sorumluluk teminatını tetikleyebilecek bu tür zararlara örneğin, şiddetli bir fırtına sonucunda çatıdan düşen ve bir arabaya zarar veren güneş panelinden kaynaklanan ürün sorumluluğu verilebilir. Bu zararın teminat kapsamı dışında kalabilmesi için bu fırtınanın mutlaka öngörülemeyecek şiddette olması gerekir. Zira sözleşmenin geçerli olduğu ülkede meydana gelen türden bir fırtına olduğu sürece mücbir sebep değildir ve teminat altında olmaya devam eder.

4.2.3.11. Atık Su, Çökme, Toprak Kayması, Su Baskını (*Katastrophenschadenklausel*)

Alman Hukukunda AVB BHV § A3-8.10 uyarınca "*ev tipi olmayan lağım suları, toprak kayması veya zemin çökmesi ile duran veya akan suların taşması sebebiyle doğan tüm malvarlığı ve bu zarardan kaynaklanan dolaylı zararlar"* ürün sorumluluk teminatı dışında bırakılmıştır[1438]. Hükümde açıkça malvarlığı zararları ile dolaylı zararlardan söz edildiğinden, bu sebeple doğacak bedensel zararlar teminat altında olmaya devam eder[1439].

1435 Tanım için bkz. BGH NJW 1953, 184; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.17, N. 3.

1436 Almanya'da yıldırımdan korunma cihazları kolay bulunabilir ve yaygın olduğundan, yıldırım düşmesi genellikle mücbir sebep olarak kabul edilmemektedir. **Prölss/Martin/*Voit***, UHV Ziff. 6, N. 22.

1437 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.17, N. 3.

1438 Hükmün getirilmesinin temel sebebi, sigortacıların, prim hesaplanırken öngörülemeyen, hesaplanan sigorta primi ile karşılanamayacağı muhtemel olan tehlikeli durumları karşılamaktan imtina edebilmesini sağlamaktır. **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 232. Bu yönde verilen BGH kararı için bkz. BGH NJW-RR 1994, 1368; r+s 1988, 101; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.10, N. 2.

1439 **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 233; **Littbarski** AHB § 4, N. 131; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.10, N. 3-5.

Klozda ilk olarak evsel olmayan, bir diğer ifade ile endüstriyel atık (lağım) sularının sebep olduğu zararlar kapsam dışında bırakılmaktadır. Böylece atık suların doğası veya mekanik etkisi nedeniyle normalden daha büyük, değerlendirilmesi zor hasarlara yol açma veya bunları geliştirme riski bertaraf edilmektedir[1440]. Atık su, fiziksel, kimyasal, biyolojik veya bakteriyel nitelikteki yabancı bileşenlerin eklenmesi gibi bir etki sonucunda kullanılabilirliği bozulan ve bu nedenle tahliye edilen su olarak tanımlanabilir[1441]. Atık su dışında kalan bulamaç[1442], deniz suyu[1443], yağmur suyu[1444] veya diğer türden sıvılardan kaynaklanan zararlar ise kloz kapsamında değildir[1445].

Kloz ile teminat dışına çıkarılan diğer zarar grubu ise arazi çökmesi ve toprak kayması nedeniyle meydana gelen malvarlığı zararlarıdır[1446]. Çökme, toprak katmanlarının herhangi bir nedenle kademeli olarak hacimlerini ve stabilitelerini kaybederek aşağı doğru çökmeleri anlamına gelir. Her zaman kademeli bir süreç gerektirdiğinden çökme ani bir şekilde gerçekleşmez. Bu sebeple örneğin, kazı çalışmaları sırasında bir duvarın desteğini kaybederek çökmesi ya da deprem veya patlama nedeniyle zeminin çökmesi, çökme kavramı içerisinde yer almaz[1447]. Toprak kaymasında (heyelan) ise zemin çökmez ancak toprağın bir kısmı koparak hareket etmeye başlar[1448]. Bu sürecin insan faaliyetinden mi yoksa doğal bir olaydan mı

1440 **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt,** Ziff. 7 AHB, N. 371; **Langheid/Wandt/*Büsken***, § 300, N. 233; **Prölss/Martin/Lücke**, § 200, Abs. 7 Ziff. 7, AHB, N. 118. Alman Federal Mahkemesinin bu yöndeki kararı için bkz. BGH r+s 2014, 228 = VersR 2014, 625; NJW 1973, 366 = VersR 1973, 170.

1441 **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 233; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.10, N. 4; **Prölss/Martin/Lücke,** § 200, Abs. 7 Ziff. 7, AHB, N. 116; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt,** Ziff. 7 AHB, N. 373. Bu yönde bkz. BGH NJW 1973, 366; VersR 1968, 1080; OLG Hamm VersR 1989, 1187.

1442 Yağmur suyu olukta veya iniş borusunda olduğu veya sadece kumla karıştığı sürece atık su değildir. Ancak, yağmur suyu kamuya ait kanalizasyon sistemine verilirse, artık kamu tarafından temiz olarak kabul edilmez ve atık su olarak sınıflandırılır. Bu yönde bkz. OLG Hamm r+s 1989, 179; OLG Karlsruhe VersR 1985, 978. **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.10, N. 6; **Prölss/Martin/Lücke**, § 200, Abs. 7 Ziff. 7, AHB, N. 119; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt,** Ziff. 7 AHB, N. 374.

1443 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.10, N. 4-5; **Littbarski** AHB § 4, N. 131; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt,** Ziff. 7 AHB, N. 375.

1444 **Littbarski** AHB § 4, N. 133; **Prölss/Martin/Lücke**, § 200, Abs. 7 Ziff. 7, AHB, N. 119; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt,** Ziff. 7 AHB, N. 375.

1445 **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 233; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt,** Ziff. 7 AHB, N. 374-375; **Prölss/Martin/Lücke**, § 200, Abs. 7 Ziff. 7, AHB, N. 117.

1446 Toprak üzerindeki taşınır ve taşınmazlar üzerinde meydana gelen zararlar bir ayrım yapılmaksızın hükmün kapsamı içerisinde yer alır. **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 234; **Prölss/Martin/Lücke**, § 200, Abs. 7 Ziff. 7, AHB, N. 122.

1447 **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt,** Ziff. 7 AHB, N. 386-389; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 234; **Prölss/Martin/Lücke**, § 200, Abs. 7 Ziff. 7, AHB, N. 122; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.10, N. 9.

1448 BGH r+s 1988, 101; OLG Koblenz r+s 2004, 191-192; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 235; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt,** Ziff. 7 AHB, N. 396; **Prölss/Martin/Lücke**, § 200, Abs. 7 Ziff. 7, AHB, N. 123; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.10, N 10

kaynaklandığı önemli değildir[1449]. Ürün sorumluluk sigortası bağlamında örneğin boru döşenmesi veya daha derinde yapılan bir işlem sebebiyle komşu mülkte heyelan gerçekleşmesi örnek gösterilebilir[1450].

Su baskını ile ifade edilmek istenen ise durgun veya akan suyun taşması sonucu önemli miktarlarda su birikmesiyle sonuçlanan her türlü su taşkınıdır. Duran veya akan su kavramı içerisine göller, nehirler ve denizin yanı sıra yapay rezervuar, kanal, hendek ve yüzme tesisleri de girer[1451]. Burada önemli olan arazinin sular altında kalmasıdır. Su, kıyılarından taşarak alanı sular altında bırakmalıdır[1452]. Yoksa örneğin bir alt geçitte biriken yağmur suyunun yolu geçilmez hale getirmesi su baskını olarak nitelendirilemez[1453]. Ancak bu her zaman suyun kendisi sebebiyle değil örneğin ağaç kütüğü gibi suyun taşıdığı nesnelerden de kaynaklanabilir[1454]. Sigorta ettirenin bu taşkında bir kusurunun olup olmadığı ise hükmün uygulama alnı açısından önem taşımamaktadır[1455].

Türk ÜSSGŞ'de ise bu yönde özel bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak üretim ve faaliyet alanı kapsamında böyle riskler barındırdığına inanılan sigorta ettirenler için hazırlanan ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerine TTK'nın emredici hükümlerine aykırı olmamak kaydı ile eklenmesinde bir sakınca bulunmamaktadır. Böyle bir hüküm örneğin, "*Özel ekler ile değiştirilmedikçe veya sigorta sözleşmesinde aksi kararlaştırılmadıkça, sigorta doğrudan ve/veya dolaylı olarak sarsıntı, gürültü, üzerine inşa edilen herhangi bir yapı dahil olmak üzere çökme ve heyelan ile durgun veya akan sular tarafından su baskını veya kanalizasyon borularından atık suyun geri akması sonucu meydana gelen zararlardan kaynaklanan sorumluluklar için geçerli değildir*" şeklinde düzenlenebilir[1456].

1449 Bu yönde bkz. BGH r+s 1988, 101; OLG Schleswig VersR 2011, 341. **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.10, N 10; **Prölss/Martin/Lücke**, § 200, Abs. 7 Ziff. 7, AHB, N. 123; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt,** Ziff. 7 AHB, N. 404.

1450 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.10, N. 10; **Langheid/Wandt/Büsken,** § 300, N. 235.

1451 **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt,** Ziff. 7 AHB, N. 407-409; **Prölss/Martin/Lücke**, § 200, Abs. 7 Ziff. 7, AHB, N. 125; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 236; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.10, N. 11.

1452 **Littbarski** AHB § 4, N. 176; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.10, N. 11; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 236; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt,** Ziff. 7 AHB, N. 407.

1453 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.10, N. 11; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 236; **Prölss/Martin/Lücke**, § 200, Abs. 7 Ziff. 7, AHB, N. 125. Bu yönde bkz. BGH MDR 1962, 283; OLG Koblenz VersR 2018, 735.

1454 **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 236; **Prölss/Martin/Lücke**, § 200, Abs. 7 Ziff. 7, AHB, N. 125; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt**, Ziff. 7 AHB, N. 415.

1455 **Littbarski** AHB § 4, N. 176; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.10, N. 11; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 236.

1456 Hüküm için bkz. AXA XL GTC 2016. Çeviri yazara aittir.

4.2.3.12. Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar (GDO) Klozu (*Gentechnikausschluss-GMO Liability*)

Yeni dünyanın getirdiği risklerinden biri de genetiği değiştirilmiş organizmalardır. Genetiği değiştirilmiş organizmalar (GDO), gıda taleplerinin karşılanabilmesi için bitki ve hayvanların besin değerini artırmak ve hastalıklara karşı dayanıklı hale getirme amacıyla genetik yapılarının değiştirilmesidir[1457]. Bu uygulama geçmişte daha ziyade mısır ve patates üzerine odaklı iken bugün 40'tan fazla bitki türünde test edilmektedir. Günümüzde sürekli yeni GDO'lar gelişmekte ve bu da her ürün için ayrı risk değerlendirmesi yapmayı gerektirmektedir. Zira istenmeyecek türden bir melez döllenme karmaşık riskleri beraberinde getirir[1458].

Doktrinde, genetiği değiştirilmiş ürünlerin eski Direktif kapsamında ürün olarak değerlendirileceği kabul edilmektedir[1459]. Alman sigortacılar ise bu riski bertaraf edebilmek için AVB BHV § A3-8.7 ile "*genetik mühendisliği çalışmaları, genetiği değiştirilmiş organizmalar (GDO'lar) ile GDO'lu bileşenler içeren veya GDO'lardan veya GDO'ların yardımıyla üretilen ürünlerine atfedilebilecek zararları"* ürün sorumluluk teminatı dışında bırakmayı tercih etmiştir. Bu hüküm ilk defa 2004 yılında Avrupa'da GDO üretimi iznine tepki olarak AHB'ye eklenmiştir. Genetiği değiştirilmiş organizmaların üretimi veya kullanımından kaynaklanan uzun vadeli sonuçlar bilinmediğinden, zararın meydana gelme olasılığı ve boyutu kapsamında prim miktarı belirlenirken güvenilir tahminler yapmak mümkün gözükmemektedir. Böylece sigortacılar tarafından yönetilemez bir risk olarak görülen genetik mühendisliği alanındaki riskler kapsamlı bir şekilde sigorta kapsamı dışında kalmış olur[1460].

Yapılan bu genetik değişikliğin istenmeyen bir melez döllenmeye sebep olması ve bu durumun ürünler, müşterilere teslim edilmeden önce fark edilmemesi halinde[1461], üçüncü kişiler üzerinde örneğin alerjik reaksiyon veya antibiyotiğe karşı direnç gibi bedensel zarar, kazanç kaybı gibi ekonomik zararlar ve bitkilerin genetiğinin değişmesi gibi eşya zararları

1457 **Doğan, Beşir Fatih/Işıktaş, Esra**, 5977 Sayılı Biyogüvenlik Kanunu Kapsamında Temel Esaslar ve Hukukî Sorumluluk, TAÜHFD, 5 (1), 2023, s. 35.

1458 **Ebert, Ina/Lahnstein, Christian**, GMO Liability: Options For Insurers, Ed. Koch Bernard A., Economic Loss Caused by Genetically Modified Organisms-Liability and Redress fort the Adventitious Presence of GMO's in Non-GM Crops, Viyana 2008, s. 579, N. 6.

1459 **MüKo/Wagner**, ProdHaftG § 1 N.14-15; **Kırca**, Ürün Sorumluluğu, s. 231.

1460 **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt**, Ziff. 7 AHB, N. 355; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 7 AHB 2016, N. 357; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.8, N. 1; **Prölss/Martin/Lücke**, AHB, Abs. 7 Ziff. 7, N. 108; **Langheid/Wandt/*Büsken***, § 300, N. 230.

1461 **Ebert/Lahnstein** s. 580, N. 13.

doğabilir[1462]. Hükümde ayrıca "kaynaklanan zararlardan" değil "atfedilebilir zararlardan" söz edilmektedir. Dolayısıyla sigortacının, genetiği değiştirilmiş organizmalardan kaynaklandığını göstermesi, zararın teminat kapsamı dışında bırakılması için yeterlidir. Zararın bu organizmaların diğer özelliklerinden kaynaklandığını gösteren olguları sunmak ve gerekirse kanıtlayarak bu karineyi çürütmek ise sigorta ettirene düşer[1463].

Benzer hükümler İngiliz ve Amerikan ürün sorumluluk sözleşmelerinde de yer alır. Bu hüküm, "*GDO'lu ürünlerden kaynaklanan zararlar teminat kapsamı dışındadır*" şeklinde düzenlenebilir. Riskin etkisinin tam olarak bilinmediği ve biyoçeşitliliği olumsuz etkileme potansiyeline sahip olduğu düşünülerek Amerikan poliçelerinde GDO'lu ürünlere ilişkin bu hükmün çevre zararlarına dair istisna klozlarına da eklendiğine de rastlamak mümkündür[1464].

4.2.3.13. Ayrımcılık Klozu (Diskriminierungsklausel- Unfair Discrimination Clause)

Alman AVB BHV § A3-8.9 uyarınca düşmanlık, zorbalık, taciz, eşit olmayan muameleden veya sair ayrımcılıktan kaynaklanan tazminat talepleri ürün sorumluluk teminatı kapsamı dışındadır. Bu kloz esasında 2004 genel sorumluluk sigortası şartlarına (AHB § 7.17) dahil edilmiş ve AVB BHV ile de ürün sorumluluk teminatı dışında tutulan haller içerisinde yer almıştır[1465]. İstisnanın amacı, ırk veya etnik köken, cinsiyet, din veya ideoloji, engellilik, yaş veya cinsel kimlik temelinde ayrımcılığın bir sonucu olarak meydana gelen bedensel zarar, malvarlığı zararı ve dolaylı ve/veya doğrudan ekonomik zararlara karşı teminatı sınırlamaktır[1466]. Bu riskleri karşılamak için Alman uygulamasında sigorta ettirenlere ayrımcılıktan kaynaklanan taleplere ilişkin sorumluluk sigortası adında bir sigorta

---

1462 **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt**, Ziff. 7 AHB, N. 356; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 7 AHB 2016, N. 358; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.8, N. 2.

1463 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 7 AHB 2016, N. 361.

1464 Bkz. https://partnerre.com/wp-content/uploads/2017/08/GMO_-_Not_New_But_Still_An_Emerging_Liability_Risk.pdf ET. 23.05.2024. Öte yandan bu alana ilişkin özel teminat isteyecek üreticiler de olabilir. Amerika'da ilgili istisnanın yer almadığı ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerinde aranan ortak şart, sigorta ettirenin GDO'lu tarım uygulamalarına ilişkin yürürlükteki tüm yönetmeliklere tam olarak uymasıdır. Sözleşmede ayrıca hangi bitki türlerinin ve GDO'ların teminat altına alındığı da açıkça düzenlenmektedir. Özel bir genişletme bulunmadığında bu sözleşme ile GDO'lu ürünlerden kaynaklanan bedensel ve malvarlığı zararları ile bunlardan kaynaklanan dolaylı zararlar teminat altına alınır. Saf ekonomik zararların da teminat altına alınması isteniyorsa, buna ilişkin özel bir genişletme hükmünün yer alması gerekir. **Ebert/Lahnstein** s. 579-580, N. 6-13.

1465 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.9, N. 1.

1466 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 7 AHB 2016, N. 413.

sunulmaktadır[1467]. Benzer bir uygulama İngiltere ve Amerika'da da görülmektedir. Bu ülkelerde düzenlenen ürün sorumluluk poliçelerinde açıkça "*Ayrımcılıktan, hakaret veya iftiradan kaynaklanan zararlar teminat kapsamı dışındadır*" şeklinde veya benzeri bir hükme rastlamak görülmektedir.

Türk uygulamasında ise eşit olmayan uygulamalar sebebiyle doğacak zararlar için özel olarak düzenlenmiş bir sigorta türü bulunmadığı gibi ürün sorumluluk sigortalarında da bu yönde bir hüküm bulunduğuna genellikle rastlanmamaktadır. Sebebi ise daha ziyade sosyal bir amaç güdülmesi ve böyle bir zararın bir üründen veya ürünle birlikte sunulan hizmetten kaynaklanması oldukça zor olduğu düşüncesidir. Ancak kanaatimizce özellikle küreselleşen dünya, dünya vatandaşlığı fikri, savaşlar ve isteyerek ya da mecburi göçler ayrımcılığın önüne geçilmesi fikrini daha da önemli hale getirmiştir. Dolayısıyla ürün sorumluluk sigortasında bulunacak bu yönde bir istisna hükmünün kapsamına girebilecek bir zarar, örneğin üretilen bir ürün sebebiyle bir kişi veya kişi grubunun ayrımcılık hissetmesi olabilir. Buna örnek olarak Türkiye'de Eti markası altında üretilen "negro" isimli kakaolu-kremalı bisküviler gösterilebilir. "Negro" kelimesi siyahi ırka mensup kişiler için ayrımcılık ifadesi içerdiğinden 1990 yılında beri kullanılan bu isim 2021 yılında "Nero" olarak değiştirilmiştir[1468]. Örneğin bu değişiklik öncesinde ayrımcılığa uğradığını düşünen bir kişi tarafından açılacak bir dava ve sonucunda hükmedilecek bir tazminat, bu yönde bir hüküm bulunmadığı ve bu ifade hukuka, ahlaka ve adaba aykırı olmadığı müddetçe ürün sorumluluk sigortası teminatı içerisinde yer alacaktır. Bunun dışında ürünün fiyatlandırılması sırasında da ayrımcılık yaşanabilir. Üretici bazı bölgelere özel olarak ürünü daha yüksek bir fiyattan satıyor olabilir. Ancak böyle bir durumda Rekabet Kurumu veya ilgili Denetleme ve Düzenleme Kurulu tarafından verilebilecek cezalar kamu hukuku temelinde olduklarından koruma dışındadır. Ancak böyle bir sebepten doğacak maddi ve manevi diğer tazminat talepleri bu yönde bir istisnanın bulunmaması halinde ürün sorumluluk teminatı içerisinde yer alıyor olabilir.

[1467] "*AVB Benachteiligungen*" olarak adlandırılan Ayrımcılıktan Kaynaklanan Tazminat Talepleri Sorumluluk Sigortası Genel Şartları için bkz. https://www.gdv.de/resource/blob/5914/360f5e3cd369eaafca68991c58a564a0/03-allgemeine-bedingungen-zur-haftpflichtversicherung-von-anspruechen-aus-benachteiligungen-avb-benachteiligungen-data.pdf ET. 23.05.2024.

[1468] Haber için bkz. https://www.haberler.com/soguk-haber/eti-negro-neden-nero-oldu-eti-negro-nun-ismi-14633941-haberi/#:~:text=Eti'den%20yapılan%20açıklamada%20%22negro,Nero%20ismiyle%20satışa%20çıkacağı%20belirtildi. ET. 23.05.204

4.2.3.14.Kara, Hava, Deniz ve Demir Yolu Taşıtları

ÜSSGŞ'de özel olarak belirtilmiyor olmakla birlikte Türk uygulaması da dahil olmak üzere incelenen tüm hukuk sistemlerinde ürün sorumluluk sigorta teminatlarından en az bir taşıt grubunun kapsam dışında bırakıldığı görmek mümkündür. Alman Hukukunda özellikle kara ve deniz taşıtlarının teminat kapsamı dışında bırakıldığı bu kloz "*große Benzinklausel*" (büyük benzin klozu) olarak adlandırılmaktadır.

4.2.3.14.1. Hava ve Uzay Taşıtları (*Aircrafts/ Drones/ Spacecraft-Luftfahrzeugklausel)*

ÜGSSŞ'de hava taşıtlarına dair özel bir hüküm yer almamaktadır. Ancak gerek Türk gerek ise uluslararası poliçelerde uçak ve uzay taşıtları özellikle zararların ulaşabileceği meblağların tespit edilememesi ve riskin büyüklüğü karşısında baskın olarak teminat dışında bırakıldığı görülmektedir[1469]. Pek tabii ki bu alanda hizmet veren bir üretici, ithalatçı veya dağıtıcıların sözleşmelerinde bu yönde bir istisna hükmü yer almayabilir veya özel bir genişletme ile teminatın kapsamına hava ve uzay araçları eklenebilir. Ancak genellikle sigortacılar uçak veya uzay taşıtları ile ilgili çalışmalar yapan üretici veya üretici gibi sorumlu tutulacak müstakbel sigorta ettirenlere ürün sorumluluk teminatını aşacağına neredeyse kesin gözüyle bakılacak zararlarını karşılayabilmeleri için verilebilecek en geniş teminat olan havacılık ürün sorumluluk sigortasını tavsiye etmektedir[1470].

Bu hüküm ürün sorumluluk sözleşmesinde şu şekilde düzenlenmiş olabilir[1471]; "*Aşağıdakilerden kaynaklanan zararlar teminat kapsamı dışındadır:*

- *Dronelar da dahil olmak üzere her türlü hava ve uzay aracının, bu araçların parçalarının veya bu araçların yapımı veya montajı için tasarlanmış parçaların planlanması, kurulumu, üretimi, teslimatı;*

- *Dronelar da dahil olmak üzere her türlü hava ve uzay aracına veya bu araçların parçalarına yönelik bakım, inceleme, servis, onarım, nakliye gibi her türlü faaliyet;*

1469 **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 94.

1470 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 205-206; **Littbarski**, Ziff. 6, N. 232; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.14, N. 1; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 65; **Thürmann/Kettler**, s. 246; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 411; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 6, N. 14.

1471 Bkz. AXA XL Wording 2016. Çeviri yazara aittir.

- Dronelar da dahil olmak üzere her türlü hava ve uzay aracı için hava alanlarının mülkiyeti veya işletilmesinden kaynaklanan talepler.

Yukarıdaki istisnalar, dronelar da dahil olmak üzere her türlü hava ve uzay aracına, bu araçlarla taşınan yolculara veya eşyalara verilen kişi ve mal zararları ile bu araçların neden olduğu diğer türden zararlar için de geçerlidir".

Görüldüğü üzere amaç sadece hava ve uzay taşıtlarını bir bütün olarak kapsam dışında bırakmanın çok ötesindedir. Oldukça geniş, bu alanda doğabilecek her türlü zarar düşünülerek oluşturulmuş bu ve benzeri hükümler ile bu alanda faaliyet gösteren hemen herkesin ileri süreceği talepler bertaraf edilmeye çalışılmıştır. Benzer şekilde Alman AVB BHV A3-8.14 (ProdHM 6.2.6)'te de uçaklar ve uzay taşıtları için oldukça geniş bir istisna hükmü düzenlenmektedir. Hüküm şöyledir[1472]; "*Aşağıdakilerden kaynaklanan tazminat talepleri hariçtir:*

(1) Sigorta ettiren, müşterek sigortalı veya onlar tarafından atanan veya yetkilendirilen bir kişi tarafından hava veya uzay aracının kullanımı yoluyla neden olunan veya bu aracın işleteni veya sahibi olmaları nedeniyle ileri sürülen zararlar nedeniyle doğan zararlar;

(2) Hava aracı veya uzay aracına, bunlarla taşınan eşyalara, içindekilere verilen zararlar ve bundan kaynaklanan tüm ekonomik zararlar nedeniyle doğan zararlar;

(3) Aşağıdakilerden kaynaklanan zararlar;

-Parçaların teslimat sırasında açıkça uçak veya uzay aracının yapımı veya bu araçlara monte edilmesi için tasarlanmış olması kaydıyla bu araçların veya parçalarının planlanması veya tasarımı, üretimi veya teslimatından

-Hava veya uzay araçları ya da bunların parçaları üzerinde gerçekleştirilen montaj, bakım, muayene, revizyon, onarım, nakliye gibi faaliyetlerden".

Görüldüğü üzere hüküm birkaç nüans dışında yukarıdaki istisna hükmüne oldukça benzemektedir. Zira her ikisinde de amaç hava ve uzay taşıtlarından veya parçalarından doğabilecek her türlü zararın teminat kapsamı dışında bırakılmasıdır[1473].

Öncelikle her iki hüküm de her türlü hava ve uzay taşıtlarını kapsar. 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu m. 3/b uyarınca hava aracı; "*havalanabilen ve havada seyredebilme kabiliyetine sahip her türlü araç*" olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla Türk Hukukunda havalanmayı, havada kalmayı ve bu sayede yol almayı başaran bir araç hava aracı olarak

[1472] Çeviri yazara aittir.

[1473] **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 204; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.14, N. 1.

nitelendirilebilir. Bu kapsamda doktrinde, uçak, helikopter, planör, balon, insansız hava aracı veya zeplin gibi araçların birer hava aracı olabileceği; buna karşın havalanan ancak sadece rüzgârın etkisiyle hareket eden paraşüt, balon veya fenerlerin ise hava aracı olarak nitelendirilemeyeceği ifade edilmektedir[1474]. Ayrıca maket uçak, çocuk uçurtması gibi havada seyredebilen hobi amaçlı araçların da bu kapsamda değerlendirilemeyeceği düşünülmektedir[1475]. Buna karşın Alman Hukukunda (Alman Hava Seyrüsefer Kanunu (*Luftverkehrsgesetz*) doğrultusunda) ise yerden veya sudan otuz metre yüksekte çalışabilmesi kaydı ile uçaklar, hava gemileri, planörler, bağlı balonlar, dronlar, kurtarma paraşütleri ve hava sahasında kullanılması amaçlanan diğer tüm araçlar hava taşıtı olarak adlandırılabilmektedir[1476]. Çocuk ve gösteri uçurtmaları ile yere bağlı olmayan ve yanan bir mum yardımıyla gökyüzünde beş yüz metreye kadar yükselebilen gökyüzü feneri (Türkiye'de dilek feneri olarak bilinen) olarak adlandırılan balonlar ise hava taşıtı olarak kabul edilmemektedir[1477]. Hüküm ayrıca uzay taşıtlarını da içermektedir. Alman Hukukunda yeryüzünden seksen kilometre yüksekte çalışan araçlara ise uzay taşıtları denir[1478]. Füzeler, uzay gemileri ve roketler birer uzay taşıtıdır[1479]. Buna karşın Türk Hukukunda hava aracı- uzay aracı ayrımı bulunmamaktadır. Doktrinde, yeryüzünden fırlatılmak sureti ile havada kalan ve bir süre havada kalıp sonra yere inen roket, füze gibi araçların hava aracı olmadığı ifade edilmektedir[1480]. Buna karşın roket, füze gibi bir süre havada kalıp sonra yeryüzüne inmeyen, uzayda çalışan araçların ise hava aracı olarak nitelendirilebileceği düşünülmektedir[1481].

Hükümler ayrıca sadece taşıtların kendisini değil bu taşıtlara yerleştirilen veya onlarla bağlantılı olarak kullanılan parçaları da içermektedir. Bu sebeple işbu hüküm sadece hava veya uzay aracı üreten ve üretici gibi sorumlu tutulan kişiler için değil, aynı zamanda örneğin, baş üstü kutularını sabitlemek için kullanılan bir cıvataların, araçların koltuk veya halılarında kullanılan kumaşların, araçlarda kullanılan elektronik cihazların, uçakların kompozit yapısına

---

1474 **Akkurt, Sinan Sami**, Sivil Havayolu ile Yolcu Taşımacılığından Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk, 2. Bası, Ankara 2018, s. 66; **Demir**, Hava Aracı İpoteği, s. 89-90; **Gökyayla, Emre**, Sözleşmeye Dayanan Hava Aracı İpoteği, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 69 (1) 2020, s. 134-135.

1475 **Gökyayla**, Hava Aracı İpoteği, s. 136.

1476 **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 4, AHB 2016, N. 28; **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 6, BBR PHV, Ziff. 3, N. 57; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.14, N. 2.

1477 **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 6, BBR PHV, Ziff. 3, N. 58.

1478 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.14, N. 2.

1479 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 206; **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 6, BBR PHV, Ziff. 3, N. 57.

1480 **Akkurt**, s. 66; **Demir**, Hava Aracı İpoteği, s. 89.

1481 **Gökyayla**, Hava Aracı İpoteği, s. 135, dn. 129.

katılan kimyasalların veya çantaları uçağa yükleyen bagaj konveyör bantlarının üretici veya üretici gibi sorumlu tutulacak kişiler için de önem arz edeceği göz ardı edilmemelidir[1482]..

Bu noktada Alman AVB BHV A3-8.14, istisnanın devreye girebilmesi için parçaların uçak veya uzay taşıtlarının yapımı veya kurulumu için tasarlanmış olduklarının teslimat sırasında açıkça anlaşılması gerekliliğini şart koşmaktadır[1483]. Bu oldukça iyi niyetli bir ifadedir. Aksi halde birçok sigorta ettirenin ürünlerinin kendi haberleri dahi olmaksızın hava ve uzay taşıtlarında kullanılması sebebiyle, doğan zararların karşılanmaması riski ile karşı karşıya kalması mümkündür. Nitekim ilk örnekte böyle bir ifade yer almadığından örneğin uçak koltuklarında kullanılan kumaşların üreticisinin, kendisinden satın alındıktan sonra uçak içi koltuk üreticisine satılan kumaşlarından kaynaklanan zararları ürün sorumluluk sigortası ile tazmin edilemeyebilir[1484]. Burada belirleyici faktör, sigorta ettiren konumundaki makul ölçüde dikkatli ve bilinçli bir tedarikçinin ürünlerinin kullanım amacını fark edip edemeyeceğidir. Satılan ürünlerin veya parçaların hava taşıtı yapımı veya kurulumu için tasarlandığı genel koşullardan, daha açık ifade etmek gerekirse ürünün çok amaçlı yapısından, müşteriyle yapılan görüşmelerden veya müşterinin çalışma alanından anlaşılamıyorsa sigorta teminatı verilir. Ancak sigortacı, sigorta ettirenin ihmalkâr davranışlarından sorumlu tutulamaz[1485].

4.2.3.14.2. Karayolu Taşıtları (Motorlu Taşıtlar ve Römorklar)

Ürün sorumluluk poliçelerinde kapsam dışında bırakılan bir diğer taşıt grubu motorlu taşıtlar ve motorlu araç römorklarıdır. ÜSSGŞ'de motorlu araçlara dair özel bir istisna hükmü yer almamaktadır. Ancak yine de bu yönde bir hükmün belirlenmesi, karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası ile ürün sorumluluk sigortası teminatının sınırları çizilmesi açısından oldukça önemlidir.

Bu yönde düzenlenecek bir hüküm mutlaka bu tür araçların teminat kapsamı dışında kalmasına ilişkin cümle ile başlar. Devamına ise bu istisna hükmünün uygulanmayacağı özel haller eklenir. Örneğin; *"Bir kanun hükmü uyarınca zorunlu sigorta gerektiren motorlu bir*

1482 https://www.advisenltd.com/wp-content/uploads/ABC_2013_Aviation_Article.pdf ET. 23.05.2024

1483 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 205; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 416; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.14, N. 4; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 6, N. 14; **Beckmann/Matusche- Beckmann/Schneider**, § 25, N. 66; **Bruck/Möller/Koch,** Ziff. 6, ProdHM 2008/2015, N. 66.

1484 Benzer örnekler için bkz. **Littbarski**, Ziff. 6, N. 236; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 414.

1485 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 207; **Littbarski**, Ziff. 6, N. 235-238; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 66; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.14, N. 4.

karayolu taşıtının (veya ona bağlı römorkun) kullanımına ilişkin zararlar teminat kapsamı dışındadır. Bu istisna, söz konusu aracın zorunlu sigorta teminatının gerekli veya uygulanabilir olmadığı operasyonel faaliyetler için kamu yolları dışında kullanılması durumunda geçerli değildir. Ancak her durumda, motorlu araç yarışları için teminat yoktur" ya da Alman AVB BHV 3-8.13'te olduğu gibi; "*Sigorta ettiren (veya müşterek sigortalı) tarafından veya onun tarafından atanan/yetkilendirilen bir kişinin motorlu araç veya motorlu araç römorku kullanarak neden olduğu zararlardan kaynaklanan talepler teminat kapsamı dışındadır. Bu hüküm, yukarıda belirtilen kişilerin motorlu araç veya motorlu araç römorku üzerindeki faaliyeti, bu kişilerden hiçbirinin aracın sahibi veya işleteni olmaması ve aracın bu süreçte kullanılmaması halinde uygulanmaz*" şeklinde düzenlenebilir[1486].

Karayolu Trafik Kanunu m. 3 uyarınca taşıt; "*karayolunda insan, hayvan ve yük taşımaya yarayan araçlardır. Bunlardan makine gücü ile yürütülenlere "motorlu taşıt" insan ve hayvan gücü ile yürütülenlere "motorsuz taşıt" denir*" şeklinde açıklanmaktadır. Alman Hukukunda ise motorlu taşıtlar, demiryolu raylarına bağlı olmaksızın mekanik güçle hareket eden her türden kara taşıtları olarak tanımlanmaktadır[1487]. Hükümde doğrudan motorlu taşıtlardan söz edildiğinden, insan veya hayvan gücü ile yürütülen kara taşıtları istisna kapsamı dışında kalmaktadır. Örneğin Hamm Yüksek Bölge Mahkemesi tarafından verilen bir kararda[1488], *Ameise* (karınca) olarak adlandırılan palet taşımaya yarayan bir araç olan transpaleti, motorlu taşıtın yasal tanımının gereklilikleri yerine getirilmiş olmasına rağmen bir çeki demiri kullanarak aracın yanında yürüyen bir kişi tarafından hareket ettirildiği için motorlu taşıt olarak kabul etmemiştir. Bu karar Federal Mahkeme tarafından da onaylamıştır. Römork ise esasında "*motorlu araçla çekilen insan veya yük taşımak için imal edilmiş motorsuz taşıt*" olarak tanımlanmasına karşın hükümde açıkça yer aldığından istisna kapsamında değerlendirilecektir.

Hükümlerde geçen "kullanımından" ne anlaşılması gerektiği ise belirsizdir. Alman Federal Mahkemesi yaklaşık yirmi yıldır verdiği kararlarda, benzin klozunda yer alan motorlu taşıt kullanımının geniş yorumlanması gerektiğini içtihat etmektedir. Bu kararlara göre, araç sahibi ya da işleteni tarafından özel bir alet kullanılarak aracın yüklenmesi ya da boşaltılması,

---

1486 Çeviri yazara aittir.

1487 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** BBR BHV, N. 70; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.13, N. 4.

1488 OLG Hamm VersR 1984, 883. Bkz. BGH r+s 1986, 148.

taşıta binme ve inme kloz kapsamında bir kullanım olarak kabul edilmektedir[1489]. Buna karşın aracın bakım amacıyla onarılması ise kullanım teşkil etmez[1490]. Alman doktrini ise uzun yıllardır devam eden bu içtihatı eleştirilmekte ve bir istisna hükmü kapsamında yer alan terimin her zaman dar yorumlanması gerektiği ileri sürmektedir[1491].

Kullanan kişi ise geniş biçimde ele alınmaktadır. İlk örnekte kullanan kişiden dahi söz edilmiyor oluşu buna işaret eder. İkinci örnek hükümde ise sigorta ettiren tarafından atanan/yetkilendirilen bir kişiden söz edilir. Burada bahsedilen sadece şirket çalışanları değildir. Aynı zamanda harici yüklenicilerin ve onların personelinin, özellikle taşeronların, yükleme yardımcılarının ve yardımcı sürücülerin de kapsanması amaçlanmıştır[1492]. Dolayısıyla istisnanın kapsamı aracın sahibi, zilyedi, işletmecisi veya sürücüsü ile sınırlı değildir. Sigorta ettiren tarafından görevlendirilen kişinin görevlendirdiği üçüncü bir kişi de kapsam içindedir. Bu kişiler ancak sigorta ettiren, müşterek sigortalı veya onlar tarafından yetkilendirilmiş bir kişi olmamaları halinde kapsam dışında kalırlar. Başka bir ifade ile taşıt üzerinde faaliyet gerçekleştirilirken taşıtı yetkilendirilmemiş bir kişi kullanıyorsa ancak bu halde istisna uygulanmaz[1493]. Böylece karayolları motorlu araçlar mali mesuliyet sigortası ile ürün sorumluluk sigortasını ayrımı netleşmiş olur[1494].

Sigortalının ya da bir çalışanın hatalı veya ayıplı olarak üretilmiş ya da tedarik edilmiş bir motorlu aracı kullanarak birisinin yaralanmasına sebep olduğu durumlar ise ürün sorumluluk sigortası ile değil karayolları motorlu araçlar mali mesuliyet sigortası yoluyla teminat alınabilir. Örneğin, sigorta ettiren (veya bir çalışanı) bir montaj işi yaparken zorunlu sigortaya tabi bir motorlu araç kullanırsa, bu sebeple doğan zarar ürün sorumluluk teminatı ile korunmaz. Buna karşın zarar, zorunlu sigortaya tabi olmayan bir motorlu aracın (vinç, forklift ve benzeri) kullanılmasından kaynaklanmışsa, ancak bu halde ürün sorumluluk teminatı içerisine giren bir zarar söz konusu olabilir. Zira Alman AVB BHV A3-6.6'da zorunlu sigortaya

---

1489 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.13, N. 6; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, BBR BHV, N. 73-74.

1490 Alman Federal Mahkemesi, bir tankerin üzerindeki pompa aracılığıyla boşaltılmasının hüküm kapsamında bir kullanım olduğuna hükmetmiştir. Ancak aracın bakım amacıyla onarılması kullanım olarak nitelendirilemez. Bkz. BGH NJW 1979, 2408. Aynı yönde Hamm ve Köln Yüksek Bölge Mahkemesi kararı için bkz. OLG Hamm NJW-RR 2016, 228; OLG Köln r+s 1989, 105. **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, BBR BHV, N. 74-76.

1491 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, BBR BHV, N. 73.

1492 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, BBR BHV, N. 74, **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.13, N. 3; **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 7.4.3, BetriebsHaftPfl, N. 3.

1493 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 7.4, BBR BHV, N. 17; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.13, N. 2-3; **Prölss/Martin/*Lücke*** Ziff. 7.4.3, BetriebsHaftPfl, N. 3.

1494 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.13, N. 1.

tabi olmayan bazı araçların neden olduğu zararların teminat altına alındığı bir *Wiedereinschluss* söz konusudur. Nitekim yukarıdaki örnekte verilen uluslararası hükümde de açıkça zorunlu sigortaya tabi olmayan araçların kullanılması sırasında doğan zararların istisna kapsamında olmadığı ifade edilmektedir.

4.2.3.14.3. Deniz ve Demiryolu Taşıtları

Ürün sorumluluk sigortası ile teminat kapsamı dışında bırakılan son taşıt grubu ise deniz ve demiryolu taşıtlarıdır. Bu taşıtlara ilişkin istisna hükmü; "*Sigorta ettiren tarafından sahip olunan, kiralanan veya işletilen deniz veya demiryolu taşıtları ile ilgili her türlü sorumluluk teminat kapsamı dışındadır*" şeklinde bir arada yer alabileceği gibi daha detaylı ifadeler kullanılarak ayrı ayrı düzenlenmesi de mümkündür. Örneğin, Alman AVB BHV A3-8.15 uyarınca, "*sigorta ettiren, ortak sigortalı veya bunlar tarafından atanan veya yetkilendirilen bir kişinin bir deniz taşıtını kullanarak neden olduğu veya bu taşıtın işleteni veya sahibi olarak sorumlu tutulduğu tazminat talepleri"* teminat kapsamı dışında tutulmaktadır. Deniz taşıtı, su üzerinde ve içinde yüzen, insan veya yük taşımak için tasarlanmış veya buna uygun olan tüm araçları içine alan geniş bir kavramdır[1495]. Dolayısıyla burada deniz taşıtının motorlu olarak çalışıp çalışmadığına değil, riskin gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılır[1496].

Demiryolu taşıtları ise AVB BHV A3- 8.16 uyarınca, "*Kişilerin veya malların taşınması için demiryolu taşıtlarının mülkiyeti veya işletilmesinden kaynaklanan talepler ile demiryolu faaliyetlerine bağlı veya bağımsız katılımından kaynaklanan talepler hariç tutulmuştur*" şeklinde kapsam dışında bırakılmaktadır. Hükümde bahsedilen demiryolu taşıtları sadece raya bağlı değil, raylara veya kablolara bağlı tüm insan veya nesne taşıma araçlarıdır. Bu nedenle asma veya kablolu demiryolu taşıtları, telesiyejler ve teleferikler de demiryolu taşıtı kabul edilir[1497]. Alman Hukukunda raylar üzerinde çalışan vinçler, taşıma için değil sadece hareket için kullanıldıklarından istisna kapsamında değerlendirilmemektedir[1498]. Buna karşın Türk Hukukunda Demiryolu İşletmeciliği Yetkilendirme Yönetmeliğinin 3. maddesi uyarınca

---

1495 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, BBR BHV, N. 81; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.15, N. 2.

1496 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** BBR BHV, N. 81.

1497 **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 109; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, § 4 AHB, N. 86; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4, AHB 2016, N. 29; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.16, N. 1. Küçük ve lunapark trenlerinin niteliği ise tartışmalıdır. **Langheid/Wandt/*Büsken***, § 300, N. 109'e göre demiryolu taşıtı kabul edilirken, **Späte/Schimikowski/*v. Rintelen*** AHB § 4, N. 88'de demiryolu taşıtı olarak kabul edilmemektedir.

1498 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 4, AHB 2016, N. 29; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.16, N. 1; **Späte/Schimikowski/v. Rintelen**, § 4 AHB, N. 87.

demiryolu aracı, "*hat yapım, bakım, tamir ve kontrol araçları dahil her türlü çeken ve çekilen araçlar ile tren setleri*" olarak tanımlanmaktadır. Tanımda çeken ve çekilen araç kavramları dikkat çekmektedir. Aynı hükümde çeken araç; "*demiryolu üzerinde kendi tahrik güçleriyle hareket etme yeteneği olan her türlü araç*" ve çekilen araç da "*demiryolu üzerinde kendi güçleri ile hareket etme yeteneği olmayan yük ve yolcu taşımasında kullanılan her türlü demiryolu aracı*" olarak tanımlanmaktadır. Bu durumda Türk ürün sorumluluk sigortası içerisinde yer alacak istisnanın, Alman uygulamasının ötesine geçecek ve raylar üzerinde çalışan vinç gibi araçlar taşıma amacı taşımıyor olsalar dahi Demiryolu İşletmeciliği Yetkilendirme Yönetmeliğinin 3. maddesi kapsamında "*hat yapım, bakım, tamir ve kontrol araçları"* içerisinde değerlendirilerek kapsam dışında kalacaktır.

4.2.3.15. Patlayıcı ve Yanıcı Maddeler ile Yıkım ve Patlatma İşleri

ÜSSGŞ'de patlayıcı maddeler, yanıcı maddeler ile yıkım ve patlatma işlerine ilişkin düzenlenmiş özel hükümler bulunmamaktadır. Zaten bu tür hükümler ürün sorumluluk sigortasının olmazsa olmaz klozları arasında da gösterilmezler. Nitekim Türk uygulamasında yanıcı, yakıcı, parlayıcı, patlayıcı maddeler sebebiyle doğan zararlar için bu tür maddeler üreten veya devrine vesile olan kişilere "Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası" yaptırmaları önerilmektedir. Bu sigorta ile "*tehlikeli maddelerle ilgili meslekî faaliyette bulunan gerçek ve tüzel kişilerin söz konusu meslekî faaliyetleri dolayısıyla meydana gelebilecek bir kaza sonucunda, kusurları olsun olmasın üçüncü kişilerin doğrudan doğruya uğrayacakları bedeni ve maddi zararlara karşı sorumluluklarını, poliçede yazılı tutarlara kadar"* karşılanmaktadır. Ancak yine de Alman Hukukunda ürün sorumluluk sigortasında kullanılmak üzere AVB BHV'de bu üç husus ayrı ayrı kloz halinde ele alındığı görülmektedir. Sigorta ettirenin faaliyeti alanı açısından ürün sorumluluk sigortası teminatına eklenebilmesi Türk Hukuku için de mümkün olduğundan bunlardan kısaca bahsetmekte yarar vardır.

Patlayıcı zarar klozu (*Explosivschadenklausel*) olarak adlandırılan AVB BHV A3-8.21 uyarınca "*patlayıcı maddelerin üretimi, işlenmesi veya taşınması ya da toptan satış amacıyla depolanması ile havai fişeklerin hazırlanması veya patlatılmasından kaynaklanan tazminat talepleri"* teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Dolayısıyla bu ürünlerin kullanımından, perakende satışından veya özel amaçlarla depolanmasından kaynaklanan zararlar teminat

içerisinde kalmaya devam eder[1499]. Patlayıcı maddeler ile ifade edilmek istenen ise gazlar ve karışımlar da dahil olmak üzere, doğrudan ve başka ikincil reaksiyonlar olmaksızın patlamaya neden olabilen maddelerdir[1500].

Öte yandan üçüncü kişiler bu hüküm kapsamında olmayan, patlayıcı maddelerle yapılan bir faaliyetle bağlantılı olarak zarar görmüş olabilir. Böyle bir durumda ise yangın ve patlama zarar klozu (*Explosionsschadenklausel*) olarak adlandırılan A3-8.22 AVB BHV veya benzeri bir düzenlemenin sigorta sözleşmesinde yer alıp almadığı incelenir[1501]. A3-8.22 AVB BHV uyarınca "*yanıcı veya patlayıcı maddeleri kanuna, yönetmeliklere veya diğer yükümlülüklere (yasal bir izne dayanan diğer yangın ve kaza önleme düzenlemeleri gibi*[1502]*) aykırı olarak kasten kullanmak suretiyle zarara neden olan kişilerin tazminat talepleri"* teminattan hariç tutulmaktadır. Böylece kasten verilen zararlarda ürün sorumluluğu riski alanında yangın ve patlama hasarları için teminat sağlamamaktadır[1503].

Son olarak yıkım ve yıkım çalışmaları sırasında veya patlatma sırasında ortaya çıkan malvarlığı zararı veya bunun sonucunda oluşan ekonomik zararlar A3-8.23 AVB BHV ile ürün sorumluluk sigortası teminatı dışına çıkartılmaktadır. Görüldüğü üzere kapsam dışında bırakılan malvarlığı zararı ile bu zarardan kaynaklanan dolaylı eşya zararları ile ekonomik zararlardır. Dolayısıyla bedensel zararlara bağlı talepler ve saf ekonomik zararlar (teminat kapsamındaysa) sigortalı üzerinde kalmaya devam eder[1504]. İstisna hükmü devamında yıkım ve yıkım çalışmaları ile patlatma işleri arasında ayrım yapmakta ve bazı sınırlamalar getirmektedir. Buna göre ilk olarak, yarıçap klozu (*Radiusklausel*) olarak adlandırılan hüküm ile yıkım işleri ile kapsam dışında bırakılan, yıkılacak yapının yüksekliğine karşılık gelen bir yarıçap içinde doğan zararlardır. Binanın yüksekliği çatının en üst kenarı ile belirlenir; bacalar gibi çatının üzerinde çıkıntı yapan münferit parçalar dikkate alınmaz[1505]. Binanın ölçümünde,

---

1499 **Prölss/Martin/*Lücke***, Ziff. 7.4 BetrH AT, N. 8; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.21, N. 2.

1500 **Littbarski**, Ziff. 2 AHB, N. 61; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.21, N. 2.

1501 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.21, N. 3.

1502 Doktrinde bu düzenlemelerin yanıcı ve patlayıcı maddelerin oluşturduğu risklerle mücadele etmeye hizmet etmesi ve içerik açısından yeterince spesifik olması gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 7.4.5 BetrH AT, N. 3; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.22, N. 2.

1503 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.22, N. 1-2.

1504 **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 7.6.2 BetrH AT, N. 4; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, BBR BHV, N. 109; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.23, N. 1.

1505 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.23, N. 2; **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 7.6.2, BetrH AT, N. 2.

yıkım işleri gerçekleşmeden önceki ölçüler esas alınır[1506]. Patlatma işlerinde ise yalnızca 150 metreden daha küçük bir yarıçap içerisinde zarar gören gayrimenkullere ilişkin talepler kapsam dışında bırakılmaktadır[1507].

4.2.3.16. Madencilikten Kaynaklanan Zararlar

Alman Hukukuna ürün sorumluluk sigortası veya genel sorumluluk sigortası için daha önce öngörülmemiş yepyeni bir istisna hükmü getirilmiştir; madencilik zararları. Bu tür zararların düzenlendiği AVB BHV A3-8.11 uyarınca madencilik faaliyeti sebebiyle zarar gören taşınmazlar, bunların bileşenleri ve aksesuarları ile maden çıkarma faaliyetleri sırasında grizu, su ve karbondioksit sızıntıları ve kömür tozu patlamalarından kaynaklanan zararlar teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Bu zararların içerisine ise ölüm veya bedensel zararlar ile yeraltı maden kaynaklarının araştırılması, çıkarılması ve işlenmesi sonucunda mala gelen zararlar girmektedir[1508].

4.2.3.17. İlaç ve Farmasötik Ürünler Klozu (*Pharmarisiko*)

Tıbbi ürünlerin ürün sorumluluk hukuku kapsamında birer ürün olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceği tartışmalıdır. ÜGTDK'da ürün tanımı yapılırken "*müstahzar*" kavramı[1509] kullanılmış, açıkça ilaç veya farmasötik ürünlerden söz edilmemiştir. Doktrinde, bu kelimenin ilaç veya tıbbi ürünler anlamına geldiği ve hatalı ilaçlardan kaynaklanan zararların da ürün sorumluluğu içerisinde değerlendirilmesi gerektiği baskın olarak kabul edilmektedir[1510]. Hatta kanaatimizce müstahzar kavramının, kozmetik[1511] ve farmasötik ürünleri de içine alacak şekilde geniş bir biçimde yorumlanması da mümkündür[1512].

1506 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.23, N. 2. Celle Bölge Yüksek Mahkemesinin bu yöndeki kararı için bkz. OLG Celle VersR 1976, 133.

1507 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.23, N. 2.

1508 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.11, N.1-2.

1509 Bu kavramın 1262 sayılı "İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanunu" esas alınarak kullanıldığı düşünülmektedir.

1510 **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1432; **Atamer/Kurtulan Güner**, s. 553; **Baş**, s. 370; **Çelt**, s. 90; **Polat**, Ürün Sorumluluğu, s. 986; **Sirmen**, s. 71; **Arat/Akıncı**, s. 370.

1511 Kozmetik Kanunu m. 2 uyarınca, kozmetik, "*insan vücudunun epiderma, tırnaklar, kıllar, saçlar, dudaklar ve dış genital organlar gibi değişik dış kısımlarına, dişlere ve ağız mukozasına uygulanmak üzere hazırlanmış, tek veya temel amacı bu kısımları temizlemek, koku vermek, görünümünü değiştirmek ve/veya vücut kokularını düzeltmek ve/veya korumak veya iyi bir durumda tutmak olan bütün preparatlar veya maddeler*" dir.

1512 Aynı yönde bkz. **Sağlam**, s. 124.

Avrupa Birliği Hukuku ile ilgili olarak ise doktrinde bir görüş, hatalı ilaçlardan doğacak zararlara ilişkin özel bir düzenleme yapılması gerektiğini savunurken; karşı görüş ise bu görüşün 85/374 sayılı Direktifin tüm ürünleri tek bir rejim içerisinde değerlendirme amacına uygun olmadığını ileri sürerek Direktifin ilaçları da içerecek şekilde yorumlanması gerektiğini ifade etmektedir[1513]. Yakın zamanda verilen iki ayrı ABAD kararının[1514] ardından doktrinde 85/374 sayılı eski Direktifin farmasötik ürünleri kapsayacak şekilde geniş bir biçimde yorumlanacağı kabul edilmiştir[1515]. Bu görüş 2024/2853 sayılı yeni Direktif ile de devam ediyor gibi görünmektedir. Zira Direktifin Gerekçesinde, zarar görenin 9. madde ile getirilen ispat kolaylığından yararlanılabileceği karmaşık davalar örneklendirilirken ilaçlar sebebiyle doğan sorumluluk davalarından söz edilmiştir[1516].

Bu değerlendirmenin sonucu özellikle ürün sorumluluk sigortası teminatında özel olarak tıbbi ürünlerden/ilaçlardan söz edilmiyor olması halinde önem taşır. Zira ürün sorumluluk hukuku kapsamında ürün olarak nitelendirilen ilaçlar, emtia şartlarını da taşıdıklarından ürün sorumluluk sigortası kapsamında da birer ürün olarak düşünülerek teminat altına alınabilecektir. Ancak bu durum ilaç üreten veya devrine aracılık eden sigorta ettirenler için geçerlidir. Bir önceki paragrafta değinilen *Boston Scientific* kararlarında olduğu gibi tıbbi ürünün insan vücuduna bir operasyon ile takılması tıbbi ürünün satışı veya üretimi faaliyeti olarak nitelendirilemeyecek ve doğrudan teminat kapsamı dışında kalan bir işlem olarak değerlendirilecektir. Buna karşın ürünü üreten ve operasyonu yapan kişinin aynı olması halinde sigortanın üründen kaynaklanan zararı karşılaması düşünülebilir[1517].

1513 **Koch/Borghetti / Machnikowski / Pichonnaz/ Rodríguez de las Heras/ Twigg-Flesner/ Wendehorst**, s. 37.

1514 Kararlar için bkz. *Boston Scientific Medizintechnik GmbH v. AOK Sachsen-Anhalt*, ECLI:EU:C:2015:148; 21.6.2017, C-621/15; *N. W and Others v Sanofi Pasteur* MSD SNC and Others: ECLI:EU:C:2017:484.

1515 **Koch/Borghetti/Machnikowski/Pichonnaz/Rodríguez de las Heras Ballell/Twigg-Flesner/Wendehorst**, s. 37; **Spindler**, Pros and Cons, s. 11. Bu içtihadın genelleştirilmemesi yönündeki eleştirisi için bkz. **MüKoBGB/Wagner**, ProdHaftG, § 3, N. 56.

1516 **2024/2853 sayılı Direktif Gerekçe**, No. 48.

1517 "*Ürün sorumluluk sigortası ile üretilen ürünün ve onunla ayrılmaz derecede bağlantılı olan iş ve hizmetlerden kaynaklanan zararlar teminat altına alınır. Bu durumda sigorta ettiren ürettiği tıbbi üründen pek tabii ki sorumludur ve bu sorumluluğunu teminat altına alabilir. Ancak tıbbi ürünü insan vücuduna operasyon ile takmak üretim faaliyeti veya bu ürünün satışı olarak nitelendirilemez. Dolayısıyla üründen zarar gören hastanın zararı, ürün sorumluluğu teminatına konu olamaz. Buna karşın ürünü üreten ve aynı zamanda operasyonu yapan kişi aynı ise, örneğin bu bir hastane ise, hasta ile üretici arasında bir sözleşme var demektir. Bu sözleşme uyarınca da hastanenin tıbbi ürünü ayıpsız olarak sağlama yükümlülüğü hem akdî hem de akit dışı sorumluluğu gündeme getirir*". **Koch, Robert**, Folgen der „Boston-Scientific"-Urteile des EuGH vom 5. 3. 2015 (VersR 2015, 900) und des BGH vom 9. 6. 2015 (VersR 2015, 1038) für die Produkthaftung und die Betriebs- und Produkthaftpflichtversicherung, VersR 2015, s. 1474-1475, aynen.

Türk ÜSSGŞ'de açık bir ilaç, tıbbi ürün veya farmasötik ürün ifadesi yer almamaktadır. Müstahzar gibi ilaç izlenimi verecek ve yorum yapılacak bir terim de yoktur. Öte yandan Alman Hukukunda böyle bir algıya mahal vermek istemeyenler için ürün sorumluluk teminatı içerisinde yer alabilecek bir tıbbi ürün klozu öngörülmüştür. AVB BHV A3-8.20 uyarınca "*Alman Tıbbi Ürünler Yasası (AMG) kapsamında tüketicilere tedarik edilen tıbbi ürünlerden kaynaklanan bedensel zarar talepleri ile bunlardan kaynaklanan tüm dolaylı zararlar"* teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Tıbbi ürünler AMG § 2 uyarınca, *özellikle insan veya hayvan vücudunda veya üzerinde kullanılmak üzere tasarlanmış ve insan veya hayvan hastalıklarının iyileştirilmesi veya hafifletilmesi veya önlenmesi için özelliklere sahip maddeler olarak madde veya müstahzar* olarak tanımlanmaktadır[1518]. Bu doğrultuda, AVB BHV A3-8.20 ile tıbbi ürünlerden kaynaklanan bedensel ve dolaylı zararların teminat kapsamı dışında kalabilmesi için, sigorta ettirenin AMG anlamında "müteşebbis" sıfatıyla hareket ediyor olması şarttır. Bunun için de ruhsat veya tescile tabi tıbbi ürünler için pazarlama izni veya ruhsat sahibi olmak ya da tıbbi ürünleri kendi adı altında piyasaya sürmek gerekir[1519].

Bu hüküm ile teminat kapsamı dışında bırakılan tıbbi ürünlerden kaynaklanan bedensel zararlar ile bundan doğan dolaylı zararlardır. Mala gelen zararlar teminat altında kalmaya devam eder. Bu doğrultuda, sigorta sözleşmesinde örneğin, birleşme, karışma ve işleme veya ileri işleme gibi bir genişletme mevcutsa, diğer bileşen üreticilerinin uğradıkları saf ekonomik zararlarına ilişkin olarak ilaç üreticisi sigorta ettirene karşı ileri sürecekleri talepleri teminat altında olacaktır.

4.2.3.18. Enfeksiyon Klozu

Alman Hukukunda Enfeksiyon Klozu (*Infektionsklausel*) olarak adlandırılan AVB BHV § A3-8.12 hükmü ile sigortalının hastalık bulaştırmasından kaynaklanan bedensel zararlar ile sigortalı tarafından tutulan veya satılan hayvanların hastalanması sonucu doğan malvarlığı zararları teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Her iki durumda da sigortalının kasten veya ağır ihmalle hareket etmediğini kanıtlaması halinde istisna hükmü uygulanmaz. Aksinin taraflarca kararlaştırılması ise mümkündür.

Enfeksiyon klozu bu haliyle ÜSSGŞ m. A.4.1.cc'de düzenlenen "*diethylstilbesterol (DES), dioxin, urea formaldehyde içeren ürünlerden"* kaynaklanan zararlara ilişkin klozdan

[1518] Çeviriler yazara aittir.
[1519] **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.20, N. 2.

oldukça farklıdır. Öncelikle Türk düzenlemesi, spesifik kimyasal maddelerden kaynaklanan zararları hedef alırken, Alman düzenlemesi enfeksiyon ve bulaşıcı hastalıklarla ilgili risklere odaklanmaktadır. Diğer taraftan Türk düzenlemesi üründen kaynaklanan hastalıklar sebebiyle doğan zararları kapsam dışında bırakmayı amaçlarken, Alman enfeksiyon klozu ile kapsam dışında bırakılan sigorta ettirenin kendisinden, işletmesinden veya hayvanından bulaşan hastalıklardır.

Enfeksiyon klozu, özellikle sağlık ve gıda sektörü gibi halk sağlığını doğrudan etkileyen sektörlerde önem arz eder. Bu alanlarda meydana gelebilecek bulaşma ve enfeksiyon kaynaklı zararların sorumluluğuna dair sınırlandırmalar sağlar. Hükmün ilk kısmında sigorta ettiren tarafından üçüncü kişiye hastalık bulaştırarak bedensel zarara sebep olduğu haller kapsam dışında bırakılmaktadır. Alman Federal Mahkemesi hastalık kavramını, tıbbi açıdan anormal ve tedaviye ihtiyaç duyan fiziksel veya zihinsel bir durum olarak tanımlamaktadır[1520]. Hastalığın doktorlar, laboratuvarlar veya tıbbi personel tarafından dolaylı olarak bulaştırıldığı durumlar ise teminat kapsamı dışında tutulmuştur[1521]. Ayrıca sigortalının kendisinin hasta olmamasına rağmen (bir diğer ifade ile patojenler için sadece bir konakçı olması) hastalığı bulaştırması da hüküm içerisinde değerlendirilemez. Ancak örneğin AIDS gibi ciddi hastalıklar söz konusu olduğunda, doktrinde baskın olarak sigortalının virüsü taşımasının yeterli olduğu kabul edilmektedir[1522]. Bu husus yakın geçmişte yaşanan Covid-19 Pandemisi sırasında önem kazanmış, hastalığa yakalanmış ancak henüz hastalanmamış kişilerin Covid bulaştırdığı kişileri kapsamayacağı düşünülmüştür. Zararın istisna içerisine girebilmesi için sigorta ettirenin hastalığının farkında olması veya hareketinin sonucunun farkında olmaması gerekir[1523]. Dolayısıyla Covid ile ilgili olarak en azından yetkililer tarafından emredilen karantina önlemleri

---

1520 Bkz. BGH r+s 1986, 148; 1987, 80. Benzer bir tanıma Karlsruhe Yüksek Bölge Mahkemesi tarafından verilen bir kararda da rastlamak mümkündür. Bkz. OLG Karlsruhe 17.1.1991 – 12 U 70/90, BeckRS 1991 31370409; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.12, N. 1; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 7 AHB 2016, N. 418.

1521 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.12, N. 1; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 245; **Späte/Schimikowski/*Harsdorf-Gebhardt***, Ziff. 7 AHB, N. 430; **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 7 AHB, N. 150; **Littbarski,** AHB § 4, N. 461; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 7 AHB 2016, N. 421.

1522 **Späte/Schimikowski/*Harsdorf-Gebhardt***, Ziff. 7 AHB, N. 430-431; **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 7 AHB, N. 151-152; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.12, N. 1; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 245; **Littbarski**, AHB § 4, N. 462. Buna karşın tıp bilimi HIV ile enfekte olmuş her kişinin AIDS'e yakalanacağını kesin olarak tespit etmediği sürece aksi yönde bkz. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 7 AHB 2016, N. 420.

1523 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.12, N. 1; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 245.

ihlâl edilmemişse, doktrinde, ağır ihmale ilişkin kabul edilebilir başka kanıtların gerekeceği ifade edilmiştir[1524].

Hükmün ikinci kısmında ise sigorta ettiren tarafından sahip olunan, tutulan (bakılan) veya satılan hayvanların hastalıklarından doğan malvarlığı zararlarının teminat kapsamı dışında olduğu düzenlenmektedir. Dolayısıyla hayvanın hastalığının bulaşması sebebiyle diğer hayvanların hastalanması veya bu hastalık sebebiyle başkaca malların zarar görmesi veya tahrip olması teminat dışında bırakılmaktadır[1525]. Bu istisna özellikle hayvan satıcıları ve yetiştiricileri için önem taşımaktadır[1526]. Örneğin hayvanlarından bulaşabilecek hastalıklara karşı korunmak isteyen çiftlik sahibi üreticilerin ürün sorumluluk teminatının kapsamında böyle bir hükmün yer alıp almadığını kontrol etmeleri şarttır. Ancak hükmün bu bölümünün sadece mala gelen zararları kapsam dışında bıraktığı, üçüncü kişilerin hayvan tarafından enfekte edilmesinin kapsam dışı bırakılmadığı unutulmamalıdır.

4.2.3.19. Elektronik Veri Alışverişi, Aktarılması ve Temini

AVB BHV § A3-8.25'te "Elektronik Veri Alışverişi, Aktarılması ve Temini ile Bağlantılı Zararlar" hükmü ile veri alışverişi, aktarımı ve temininden kaynaklanan zararlar kapsamlı ve doğması muhtemel olan her türlü zararı içerecek şekilde teminat kapsam dışında bırakılmaktadır. Her türlü zarar içerisine doğrudan mala veya kişiye gelen zararlar ile bunlardan kaynaklanan dolaylı zararlar ve saf ekonomik zararlar girmektedir[1527].

Hüküm şöyledir[1528]; *"Elektronik veri alışverişi, aktarılması ve temininden kaynaklanan zararlara ilişkin talepler, aşağıdakilerden kaynaklanan zararlarla ilgili oldukları ölçüde kapsam dışındadır:*

a) Verilerin silinmesi, yok edilmesi, kullanılamaz hale getirilmesi veya değiştirilmesi

b) Verilerin kaydedilmemesi veya yanlış saklanması

c) Elektronik veri alışverişine erişimin kesintiye uğraması

d) *Gizli veri veya bilgilerin iletilmesi*".

1524 **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 7 AHB, N. 151.

1525 **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 246; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.12, N. 2; **Späte/Schimikowski/*Harsdorf-Gebhardt***, Ziff. 7 AHB, N. 436; **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 7 AHB, N. 153; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 7 AHB 2016, N. 423.

1526 **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 246; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 7 AHB 2016, N. 424.

1527 **Prölss/Martin/Lücke**, AHB, Abs. 7 Ziff. 7, N. 141; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.25, N. 3; **Späte/Schimikowski/ *Harsdorf-Gehardt***, Ziff. 7 AHB, N. 418.

1528 Çeviri yazara aittir.

Bu hüküm ilk olarak 2004 yılında GDV tarafından sorumluluk sigortalarında bilişim teknolojileri risklerini ortadan kaldırmak amacıyla AHB'ye eklenen § 7.15 *IT-Risiko*/*Internetklausel* klozu ile gündeme gelmiştir[1529]. Bugün AVB BHV'de yer alan hüküm ile amaçlanan ise bu amacın ötesine geçerek, veri alışverişi alanını ürün sorumluluk sigortası sigortacısı için tamamen risksiz bir alan haline getirmektir[1530]. Nitekim Alman sigortacıların ürün sorumluluk teminatı ile kısmen dahi olsa bu sebeple doğan zararları koruma altına almadıkları, bunun yerine sigorta ettirenlere üçüncü kişi mâli sorumluluk sigortasına ek hükümler (BetrH IT) sundukları bilinmektedir[1531].

Hükümde ilk olarak, verilerin silinmesi, yok edilmesi, kullanılamaz hale getirilmesi veya değiştirilmesinden kaynaklanan zararlar kapsam dışında bırakılmaktadır. Verilerin silinmesi, bir depolamanın geri dönüşü olmayacak bir şekilde ortadan kaldırılması; verilerin yok edilmesi ise verilerin yetkili kişiler tarafından kullanılamayacak şekilde kalıcı veya azımsanmayacak geçici bir süre için erişimden kaldırılmasıdır. Veriler artık amaçlandığı şekilde kullanılamayacak şekilde zarar görürse kullanılamaz hale gelmiş olur. İçeriğinin değiştirilmesi veya içeriği değiştirmeden düz metin ve kod değişimi veya başka bir programlama diline çevrilmesi de verilerin değiştirilmesidir. Örneğin, virüs bulaşmış bir e-postanın, özel alıcının sabit diskinde depolanan verileri değiştirmesi böyledir. Bu zarar virüs, solucan, kötü amaçlı yazılımlar, manuel müdahale veya başka herhangi bir sebeple gerçekleşebilir[1532].

Hükmün c bendinde ise elektronik veri alışverişine erişimin kesintiye uğramasından kaynaklanan zararlar hariç tutulmaktadır. Burada üçüncü kişilerin bir erişim kesintisi nedeniyle verilere erişemediği, hacker saldırıları veya hedefli DoS saldırılarının neden olduğu tipik internet zararlarından söz edilmektedir[1533]. Hatalı donanım nedeniyle amaçlanan kullanımdaki aksaklıkların bu risk istisnası kapsamında olup olmadığı ise doktrinde tartışmalıdır. Bir görüş, sigorta ettiren tarafından tedarik edilen hatalı donanımın neden olduğu zararların teminat

---

1529 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 7 AHB 2016, N. 398; **Späte/Schimikowski/** ***Harsdorf-Gehardt***, Ziff. 7 AHB, N. 417-418; **Langheid/Wandt/*Büsken,*** § 300, N. 237; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.25, N. 1; **Prölss/Martin/Lücke**, AHB, Abs. 7 Ziff. 7, N. 141.

1530 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.25, N. 1, 3.

1531 **Späte/Schimikowski/** ***Harsdorf-Gehardt***, Ziff. 7 AHB, N. 418; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 7 AHB 2016, N. 398; **Prölss/Martin/Lücke**, AHB, Abs. 7 Ziff. 7, N. 141; **Langheid/Wandt/*Büsken,*** § 300, N. 237.

1532 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.25, N. 4; **Langheid/Wandt/*Büsken,*** § 300, N. 238; **Späte/Schimikowski/** ***Harsdorf-Gehardt***, Ziff. 7 AHB, N. 420; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 7 AHB 2016, N. 399-403.

1533 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.25, N. 5-6; **Langheid/Wandt/*Büsken,*** § 300, N. 239-240; **Späte/Schimikowski/** ***Harsdorf-Gehardt***, Ziff. 7 AHB, N. 421-422; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 7 AHB 2016, N. 406-408; **Prölss/Martin/Lücke**, AHB, Abs. 7 Ziff. 7, N. 142.

kapsamı dışında olduğunu, çünkü ortalama bir sigorta ettirenin bu hükmü, dışarıdan gelmesine ya da donanımın içine yerleştirilmiş olmasına bakılmaksızın, herhangi bir erişim kesintisinden kaynaklanan zararların teminat dışında bırakıldığı şeklinde anlayacağını ileri sürmektedir[1534]. Buna karşın hâkim görüşe göre ise hatalı donanım teslimatı nedeniyle bilişim teknolojileri ekipmanında meydana gelen zararlar, elektronik veri alışverişine erişimin kesintiye uğramasına yol açsa bile elektronik verilerin sağlanmasından söz edilemeyeceği için hükmün kapsamında değildir[1535].

Son olarak d bendinde ise gizli veri veya bilgilerin iletilmesinden kaynaklanan zararlar teminat kapsamı dışında tutulmaktadır. Kasıtlı davranışlar A3-8.1 AVB BHV tarafından zaten hariç tutulduğu için, bu hüküm özellikle gizli verilerin yanlışlıkla iletilmesi ile ilgilidir[1536]. Örnek olarak bir internet açık artırması veya ihalesi sırasında bir teklif sahibinin teklifinin yanlışlıkla başka bir teklif sahibine gönderilmesi gösterilebilir. Kimlik avı saldırılarının bir sonucu olarak örneğin "*phishing*" yoluyla veri iletimi ise sigorta ettirenin sorumluluğunda olmadığından hükmün kapsamında değildir.

4.2.3.20. Test Klozu

Bu başlık altında ele alacağımız son kloz ise test klozudur. Test klozu *(Erprobungsklausel),* Alman Hukukunda ürün sorumluluk teminatına özgülenmiş belki de en önemli ve uygulamada sigortacılar tarafından en çok başvurulan istisna hükmüdür[1537]. AVB BHV A3-8.26 (ProdHM 6.2.5) ile kullanımı veya etkisi teknolojinin bilinen son durumuna uygun olmayan veya başka bir şekilde yeterince test edilmemiş ürünlerin neden olduğu malvarlığı zararı ile bunlardan kaynaklanan mali kayıplardan doğan talepler teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır[1538].

1534 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.8.25, N. 6; **Langheid/Wandt/*Büsken***, § 300, N. 240.

1535 **Späte/Schimikowski/ *Harsdorf-Gehardt***, Ziff. 7 AHB, N. 422; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 7 AHB 2016, N. 408; **Prölss/Martin/Lücke**, AHB, Abs. 7 Ziff. 7, N. 143.

1536 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske,** AVB BHV § A3.8.25, N. 7; **Prölss/Martin/Lücke**, AHB, Abs. 7 Ziff. 7, **Späte/Schimikowski/*Harsdorf-Gehardt***, Ziff. 7 AHB, N. 423; N. 144. Aksi yönde bkz. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 7 AHB 2016, N. 409.

1537 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 294.

1538 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 55-64 ise bu hükmün şu şekilde değiştirilmesinin daha uygun olacağı görüşündedir; "*Sigorta ettiren, ağır ihmali olmaksızın ürünü yeterince test ettiğinin kabul edilmesi gerektiğini kanıtlamadıkça, sigorta, belirli bir amaca dair kullanımı veya etkisi teknolojinin bilinen son durumuna göre veya başka bir şekilde yeterince test edilmemiş ürünlerin neden olduğu malvarlığı zararları ile mâli zararları kapsamaz*". (Çeviri yazara aittir.)

Klozun amacı girişimcinin, maliyet veya rekabet nedenleriyle ürünleri önceden yeterince test etmeden piyasaya sürerek ek finansman sağlamaya çalışmasını önlemektir. Yoksa sigorta ettirene bir yükümlülük yükleme niyeti yoktur[1539]. Ancak yine de doktrinde sigorta sözleşmelerinin genel işlem koşulu niteliğinden olmasından hareketle, hükmün sigorta ettireni dürüstlük kuralına aykırı olarak makul olmayan bir şekilde dezavantajlı duruma düşürüp düşürmediği, düşürüyor ise hükmün geçersiz olup olmayacağı tartışılmaktadır[1540].

4.2.3.20.1. İstisnanın Şartları

Hüküm ile teminat dışında bırakılan zarara sebebiyet veren ve yeterince test edilmemiş ürün, piyasaya sürülen herhangi bir ürün olabilir. Yeni geliştirilmiş bir ürün olması gerekmez. Yeni yöntemler veya yeni malzemeler kullanılarak geliştirilmiş ve dönüştürülmüş ürünleri de kapsar[1541].

Test ise ürünün kullanım amacına uygun olup olmadığını ve bir zarar meydana getirme riski bulunup bulunmadığını ölçmeye yönelik prosedürdür[1542]. Bu test ile söz konusu ürünün üçüncü kişilerin yasal menfaatleri açısından herhangi bir risk teşkil etmediğinden emin olmak amacıyla ürünün tamamı sistematik olarak incelenir[1543]. Test için ölçüt en son teknolojidir[1544].

1539 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 295; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 61; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 22-23; **Späte/Schimikowski/Schimikowski**, ProdHM, N. 196; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM Abs. 6 Ziff. 6, N. 9; **Nickel/Nickel-Fiedler**, No. 6.2. N. 12 vd. Buna karşın, ortalama bir sigortalının klozu okuduğunda, kendisi için gerekli tedbirleri alınmasının beklendiği, risk azaltıcı davranışlar empoze edildiği fikrine kapılabileceği yönünde endişeler için bkz. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 26-27. Hükmün açık ifadesi gereği bu karşıt görüşün savunulamayacağı yönünde Bremen Yüksek Bölge Mahkemesi kararı için bkz. OLG Bremen, Urteil vom 30. Juni 1998 – 3 U 142/97.

1540 Baskın görüşe göre, hüküm genel işlem koşullarına ilişkin yasal gereklilikleri yerine getirmekte ve sigorta ettiren için makul olmayan bir dezavantaj teşkil etmemektedir. Çünkü sadece sınırlı bir zararı teminat kapsamı dışında bırakır. Burada sigorta ettiren, zarar gören üçüncü kişiye karşı ürünü yeterince test etmeden piyasaya sürdüğü için değil, haksız fiil hukuku kapsamında, teknolojideki son duruma uygun olmayan ve bu sebeple yeterince güvenli olmayan bir ürünü piyasaya sürdüğü için sorumludur. Bu gerekliliğin yerine getirilmemesi, yalnızca sınırlı sayıda vakada, teknolojinin son durumuna uygun olmayan testlerden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla sigorta ettirenin tasarım ve talimat ayıplarından kaynaklanan zararları teminat altında kalmaya devam eder. Tekniğin geldiği son noktaya uygun testler yapılmasına rağmen ölçüm veya hesaplama hataları gibi çeşitli sebeplerle meydana gelebilecek zararların varlığı da göz ardı edilmemelidir. **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 296-297.

1541 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 300; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 30; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM Abs. 6 Ziff. 6, N. 8; **Thürmann/Kettler**, s. 290.

1542 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 38

1543 **Fortmann,** OLG Köln, s. 960.

1544 Bu kural ProdHM 2000'de "bilim ve teknolojideki en son durum" idi. Bu standarda göre üretici, en son bilimsel bulgulara göre gerekli görülen ayıplara karşı önlemleri almalıydı. Bilim ve teknolojideki en son durum, bilimsel ve teknik alanda var olan uzmanlığın özü, yani genel olarak tanınan ve genel olarak mevcut olan bilgi ve teknoloji toplamı olarak tanımlanmaktaydı ve sigorta ettirene Almanya veya Almanca konuşulan bölge topraklarıyla sınırlı olmayan kapsamlı bir araştırma yükümlülüğü yüklemekteydi. Bu nedenle, diğer hususların yanı sıra, uluslararası ticaret dergilerini incelemeli, ticaret konferanslarını takip etmeli,

En son teknoloji; ortalama bir gereklilik seviyesinde ve genel teknoloji kuralların ilerisinde, ürünün piyasaya sürüldüğü tarihte bilinen en son teknolojidir. Koruma altına alınan ürün için bilinen en son teknoloji testi olmaması halinde ise ürünün "başka bir şekilde yeterli" düzeyde test edilmiş olması hükmün kapsamı için yeterli kabul edilmektedir[1545]. Doktrinde "başka bir şekilde yeterli" testin ne anlama geldiği hususunda görüş ayrılıkları bulunuyor olsa da Alman mahkemeleri bu testi uygulamaya devam etmektedir. Örneğin Frankfurt Bölge Yüksek Mahkemesi bir kararında[1546] bu hususu şu şekilde açıklanmıştır; "*Bu tür sistemlerin test edilmesi için kabul edilmiş teknoloji kuralları ya da kabul edilmiş bilim kuralları bulunmamaktadır…. Bu nedenle, sigorta sözleşmesinin C.5.7 maddesindeki risk istisnasının uygulanıp uygulanmayacağı, sıvı gaz sistemlerinin test edilmesinin "başka bir şekilde yeterli" olarak kabul edilip edilemeyeceğine bağlıdır. … Bu nedenle ölçüt, kamunun haklı güvenlik beklentisi olmalıdır. Ürün üreticisinin, gerçekleştirilen fiili testlere rağmen hatalı tasarım veya talimatlar nedeniyle tazminat taleplerine maruz kalacağından korkması gerekiyorsa, ilgili sorumluluk talepleri sigorta kapsamında yer almayacaktır"* [1547].

Test süreci, ürünün tasarlanması veya inşa edilmesi sürecinden kavramsal olarak ayrılmalıdır. Test sırasında, halihazırda tasarlanmış ürünün bilinen son teknolojiye uygunluğu sistematik bir şekilde kontrol edilir. Bu nedenle, statik hesaplamaların yeniden hesaplanması gibi kontrol işlemleri, teknolojinin bilinen son durumuna göre alışılmış ve hatta gerekli olsa bile test klozu devreye giremez[1548]. Bu nedenle testin, ürün geliştirmenin son aşamasında yapılmış olması gerekir[1549]. Alman içtihatlarında bu son aşama genellikle ürün piyasaya

---

gerektiğinde bilimsel enstitülerle yazışmalı ve benzer rakip ürünlerin özelliklerini ve yeniliklerini gözlemlemeliydi. Bu standardın çok yüksek olduğu endişeleri dile getirilmesinin ardından GDV bu standardı "teknolojinin son durumu" şeklinde revize etmiştir. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 19-21; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 304; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 63.

1545 *Schimikowski*, "başka bir şekilde yeterli" ifadesi ile ne kastedildiğinin sigorta ettiren için açık olmadığını, hak ve yükümlülüklerini anlamakta zorlanacağını, bu sebeple bu ibarenin kaldırılarak istisnanın yalnızca "teknolojinin bilinen son durumuna" göre yeterince test edilmemişse geçerli olması gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. **Schimikowski**, Die Erprobungsklausel, s. 305. Buna karşın *Koch*'a göre ise hükmün amacı test değil, ürünün kullanım amacına uygunluğunu test etmektir. Bu nedenle, "başka bir şekilde" ifadesi, tacir olan sigorta ettiren tarafından, göz önünde bulundurulması gereken teknolojik bir durum yoksa, ürünün uygunluğunu belirleme ve sağlamanın kendisine bağlı olduğu şeklinde anlaşılabilir. Bu da sigortalıya yetersiz test riskini taşıdığı açıkça belirtilmektedir. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 65.

1546 Çeviri yazara aittir. Karar için bkz. OLG Frankfurt, Urteil vom 6. März 1997 – 1 U 221/88 www.juris.de

1547 Dolayısıyla Frankfurt Yüksek Mahkemesinin, üçüncü kişilerin yasal çıkarlarını korumak için testin amacının mevcut güvenlik eksikliklerini gidermek olması gerektiğini ve bunun da ürün piyasaya sürülmeden önce yerine getirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. **Schwabe, Peter**, Die Erprobungsklausel in der Produkthaftpflichtversicherung, VersR 2002, s. 785-795.

1548 **Fortmann**, OLG Köln, s. 960.

1549 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 30; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 62; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 300; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM Abs. 6 Ziff. 6, N. 13;

sürülmeden önceki son altı aylık döneme tekabül etmektedir[1550]. Mahkemeler, ürünün ön aşamada test edilmesinin yeterli olmadığını, nihai ürünün test edilmesi gerektiğini belirtmektedir[1551]. Aachen Bölge Mahkemesi'nin bir kararına[1552] konu olayda, sigorta ettiren yapı malzemeleri üreticisidir ve pürüzsüz yüzeylerin ön işleminde bağlayıcı köprü görevi gören bir plastik dispersiyon üretmektedir. Gerekli laboratuvar testleri tamamlandıktan sonra yeni formülasyon olumlu sonuç, veren bir uygulama testine tabi tutulmuş ve sonra formülasyon değiştirilmiş ancak bu yeni formülasyon ile ürün test edilmeden sertifikası alınmıştır. Ürünün zarara sebep olması sonucunda görülen davada yapılan araştırmalarda zararın, ürün geliştirme tamamlandıktan sonra değiştirilen ana malzemeden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Mahkeme, farklı bir formülasyon ile üretilen ürün test edilmeksizin piyasaya sürüldüğünden istisna hükmünün uygulanacağına hükmetmiştir.

Ayrıca bu testin gerçek kullanım değil, amaçlanan kullanım için yapılması gerekir. Örneğin bir LPG sistemi, belirli araç tipleriyle sınırlı olmaksızın içten yanmalı motorlara monte edilmek üzere satılıyorsa, yalnızca belirli araç tiplerinde kullanımı için değil, evrensel uygunluk açısından tüm araç tipleri için test edilmelidir[1553]. Ürünün kullanım amacı belirtilmemişse, tipik kullanım amacı belirleyicidir[1554]. Ancak ürünün kullanım amacı veya kullanım şekli müşteri tarafından özel olarak belirtilmişse, testler bu kapsamda gerçekleştirilmiş olmalıdır. Başka kullanım veya amaçlar için test edilmiş olması yeterli değildir[1555].

Son olarak hükmün uygulanabilmesi için söz konusu testin yapılmamış olması aranmaktadır. Dolayısıyla testin yapılmamasının altında yatan örneğin testin neden

---

Fortmann, OLG Köln, s. 960. Örneğin henüz çok yeni tarihte Ağustos 2023'te Köln Yüksek Bölge Mahkemesi tarafından verilmiş OLG Köln 9. Zivilsenat, Urteil vom 15.08.2023- I-9 U 183/21 sayılı kararda, sigorta ettirenin test ettiği 0,5 mm kalınlıktaki saclar yerine jeneratörler için 2,0 mm kalınlıkta üretip yeterli testleri tekrar etmeden müşterisine gönderdiği anlaşılmış ve yeterli testleri yapsaydı, sacın ürüne uygun olmadığının erken bir aşamada kolaylıkla tespit edilebileceği ifade edilerek, istisna hükmü uygulanmıştır. www.juris.de

1550 Frankfurt Yüksek Bölge Mahkemesi, OLG Frankfurt, Urteil vom 6. März 1997 – 1 U 221/88 sayılı kararında, ürün piyasaya sürülmeden önceki son altı aylık dönemde yeterli düzeyde test edilmediğini, geliştirme aşaması ile test aşaması arasında ayrım yapılmaması gerektiği belirtilmiştir. www.juris.de

1551 Bremen Yüksek Bölge Mahkemesi OLG Bremen VersR 1999, 1102 sayılı kararında, aletin ön aşamada test edilmesinin yeterli olmadığını, nihai ürünün test edilmesi gerektiğine hükmedilmiştir. www.juris.de

1552 Bkz. LG Aachen VersR 1995, 286. www.juris.de

1553 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 62; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 305; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 40-45; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM Abs. 6 Ziff. 6, N. 10. İlgili Alman Federal Mahkemesi kararı için bkz. BGH v. 9.1. 1991 VersR 1991, 414 ve buna dayanan OLG Frankfurt, Urteil vom 6. März 1997 – 1 U 221/88.

1554 **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM Abs. 6 Ziff. 6, N. 8; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 45

1555 Ancak teknolojinin son durumuna göre başka veya benzer bir kullanım amacı için yapılan testlerin, tamamen veya kısmen müşterinin amacına uygun olduğu sonucuna varılması da mümkündür. Her somut olay özel olarak incelenmelidir. **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 305-306.

yapılmadığı, bilinçli ya da bilinçsiz olarak ihmal edilip edilmediği, sigorta ettirenin ya da müşterinin ya da üçüncü bir kişinin testlerin yapılmasından sorumlu olup olmadığı, test önlemlerine duyulan ihtiyacın farkına varılamaması, teknik olanakların bilinmemesi gibi nedenlerin hiçbir önemi yoktur[1556]. Bu bağlamda, günümüz ticarî hayatının rekabetçi doğası ve zaman baskısı göz önüne alındığında, sigorta ettirenin, piyasada tutunabilmek için ayrıntılı testlerin artık uygulanabilir olmadığı ve rakipler tarafından da uygulanmasının ihmal edildiği gibi argüman gibi argümanların ileri sürülmesi de kabul edilmemektedir[1557].

4.2.3.20.2. İstisnanın Uygulama Alanı

Hükmün lafzından da açıkça anlaşılacağı üzere test klozu ile mala verilen zararlar ile saf ekonomik zararları teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır[1558]. Bu saf ekonomik zararlara örnek olarak, yeni bir prosesin çalışmaması ve bu nedenle üretimin gerçekleştirilememesi gösterilebilir[1559]. Buna karşın bedensel zararlar teminat altında kalmaya devam eder[1560].

Zararın tazmin edilebilmesi için yetersiz testin en azından ürünlerin tazminat taleplerine yol açmasına katkıda bulunmuş olması, yetersiz test ile talep edilen spesifik zarar arasında illiyet bağının anlaşılıyor olması gerekir[1561]. Zira sigorta ettirenin ürününe henüz yeterince test edilmemiş bir parça takılmış ve ürün başka bir nedenden dolayı ayıplı hale gelmişse, bu istisna uygulanamaz. İlliyet bağını ispat yükü sigortacıya aittir[1562]. Bunun karşılığında sigorta ettiren üretilen ve/veya tedarik edilen ürünlerin özel kullanım amaçlarına ilişkin olarak teknolojinin en son durumuna uygun olarak yeterince test edildiğini gösteren bir kanıt sunmalıdır. Kural olarak,

---

1556 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 301; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 61, **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 37.

1557 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 302.

1558 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 294; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 196; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 64; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 31.

1559 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 197.

1560 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 294; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 196; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider**, § 25, N. 64; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 31; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM Abs. 6 Ziff. 6, N. 9.

1561 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 307; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM Abs. 6 Ziff. 6, N. 11; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 202. Buna karşın *Koch*, yetersiz test edilen ürünün ilgili niteliği ile zarar arasında illiyet bağının bulunması gerektiğini savunmaktadır. Bkz. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 48-50. Buna karşın oldukça yeni tarihli Köln Bölge Yüksek Mahkemesi tarafından verilen OLG Köln 9. Zivilsenat, Urteil vom 15.08.2023- I-9 U 183/21 sayılı kararda mahkeme, sigortacının yetersiz test sonucunda meydana gelen maddi hasar veya mâli kayıp arasında illiyet bağını kanıtlaması gerektiğine işaret etmektedir. Karar incelemesi için bkz. **Schimikowski**, Erprobungsklausel und Rückrufkostenausschluss, Anm. 4; **Fortmann**, OLG Köln, s. 959.

1562 **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM Abs. 6 Ziff. 6, N. 11; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 51; **Fortmann**, OLG Köln, s. 960.

bu kanıt sadece bir uzman tarafından verilebilir ve sigorta ettiren bu araştırmanın yapılmasına izin vermek zorundadır. Sigorta ettirenin bu ispatı, karşı bir ispat ile çürütememesi halinde sigorta ettirenin ileri sürdüğü gibi test klozu uygulama bulur[1563].

Hükmün ikinci kısmı ise klozun uygulama alanını kısıtlamaktadır. Buna göre*; "yeterince test edilmeden üretilen veya teslim edilen ürünlerle işlevsel olarak bağlantılı olmayan veya kullanım amaçlarına tabi olmayan üçüncü kişilere ait eşyalara verilen zararlar"* istisna kapsamında değildir. Dolayısıyla henüz tam olarak geliştirilmemiş ürün, işlevsel olarak ürünle ilgili olmayan ve kullanım amacına da tabi olmayan bir mülke verdiği zarar için sigorta teminatı mevcuttur[1564]. Bu ifade ile amaçlanan yeterince test edilmemiş ürünün kazara yol açtığı malvarlığı zararlarını ve bundan kaynaklanan dolaylı zararları istisnanın kapsamı dışında bırakmaktır. İşlevsel bağlantı, üçüncü kişiye ait ürün veya eşya ile yeterince test edilmemiş ürünün birlikte çalışması, belirli bir amaç için birlikte kullanılması ve fiziksel, kimyasal veya teknik bir etkileşim içinde olmaları demektir. Buna karşılık, kazara meydana gelen örneğin çevresel bir zarar ile aralarında işlevsel bir bağlantı yoktur. Örneğin, bir araba hatalı frenler nedeniyle bir ağaca çarparsa, arabadaki zararla ilgili olarak işlevsel bağlantı mevcuttur. Ancak ağaçla ilgili olarak hem işlevsel bağlantı hem de kullanım amacı eksiktir. Dolayısıyla ağaca verilen hasarla ilgili olarak istisna kapsamına giren bir zarardan söz edilemez[1565]. Başka bir örnekte ise yeterince test edilmemiş bir türbin patlar ve bağlı jeneratöre zarar verirse, bu zarardan kaynaklanan talepler için sigorta teminatı yoktur çünkü aralarında işlevsel bir bağlantı mevcuttur. Buna karşın fabrika binasının pencere ve duvarlarında meydana gelen zararlar işlevsel bağlantı bulunmadığından teminat altındadır[1566]. Kullanım amacına tabiiyet ise ürünün işlenmesi veya çalışması için gerekli olan ürün veya eşyalardır. Buna örnek olarak ise bulaşık makinesi ve çalışması için gereken kimyasallar gösterilebilir. Bu ürünler aynı kullanım amacına özgülenmiştir[1567]. Söz konusu işlevsel bağlantı veya aynı kullanım amacına tabiiyetin var olduğunu ispatlamak ise yine sigortacıya aittir[1568].

1563 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 51; **Fortmann**, OLG Köln, s. 962.

1564 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 197; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 309.

1565 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 308-309; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 33-34; **Prölss/Martin/Voit**, ProdHM Abs. 6 Ziff. 6, N. 12.

1566 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 197; **Littbarski**, ProdHM, Ziff. 6, N. 189.

1567 **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 308-309; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 197; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 34.

1568 Ancak bu bağlantıya ilişkin hususlar genellikle sigorta ettirenin faaliyet alanına ilişkin olduğundan sigorta ettirenden, sigortacının işlevsel bağlantıyı veya kullanımı açıklaması ve gerekirse kanıtlaması gerekmeden önce, neden böyle bir işlevsel bağlantının olmadığını veya ayıplı ürünün neden kullanım amacına tabi olmadığını açıklaması istenebilir. **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 6. ProdHM 2008/2015, N. 51.

5. ÜRÜN SORUMLULUK SİGORTASINDA SİGORTA OLAYI VE SİGORTA BEDELİ KAVRAMLARI

5.1. Sigorta Olayı/Riziko

5.1.1. Genel Olarak Sigorta Olayı Kavramı

TTK m. 1473/I uyarınca "*Sigortacı sorumluluk sigortası ile, sözleşmede aksine hüküm yoksa, sigortalının sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile, sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu nedeniyle zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat öder*". Sigortacının tazminat ödeme borcunu doğuran bu olay, Türk Hukukunda "sigorta olayı" olarak adlandırılır. Daha geniş bir tanım ile sigorta olayı; sigortacının teminat yükümlülüğünü doğuran veya doğruma ihtimâli olan, yükümlülüğün sebebi niteliğindeki hukuka aykırı olaydır[1569]. Bu davranışın gerçekleşmesi ile sigorta ettirenin yükümlülüğünü doğuran bir zarar meydana gelir[1570].

Sigorta olayı (riziko) sigorta sözleşmesinin esaslı bir unsurudur. Dolayısıyla rizikonun ne olduğunun sözleşmede yer alması gerekir[1571]. Ürün sorumluluk sigortasında riziko, zararın sebebi, hatalı olarak üretilmesi veya hatalı ürünün el değiştirmesidir[1572]. Bu üretim veya devir sonrası hatalı ürünün zarara sebebiyet verip vermeyeceği, verirse ne zaman vereceği veya zararın boyutu, ne sigorta ettiren ne de sigortacı tarafından bilinir[1573]. İşte ürün sorumluluk sigortası ile teminat altına alınan da bu riskin ta kendisidir.

Sorumluluk sigorta sözleşmelerinde sigorta olayı; zaman, yer ve miktar bakımından sınırlandırılmaktadır[1574]. Zira sigortacının sözleşmeye konu borcu, poliçede belirlenen süre ve

---

1569 **Ünan**, Cilt II, s. 288; **Omağ**, s. 9-10; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 136; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 53; **Sopacı Öztuna**, s. 221; **Uluğ, İlknur**, Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler, Türkiye'de Sigorta Hukuku'nun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu (19-20 Kasım 2004), İstanbul 2005, s. 318; **Kaner**, s. 6-7; **Kara**, H., s. 174-175; **Çeker**, s. 64-65; **Bozkurt**, s. 41; **Demirci, Serdar**, Ürün Sorumluluk Sigortasına Sorumluluk Hukuku ve Genel Şartlar Çerçevesinde Güncel Bir Bakış, Ankara Barosu Dergisi, 2019/3, s. 121-180, s. 163; **Dinç**, s. 25; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 447; **Kayıhan/Günergök**, s. 180.

1570 **Omağ**, s. 10; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 137; **Ünan**, Riziko, s. 27; **Uluğ**, s. 310; **Dinç**, s. 25; **Çeker**, s. 64.

1571 **Kender,** Mesuliyet Sigortası, s. 3; **Uluğ**, s. 333; **Bozkurt**, s. 41; **Kaner**, s. 7; **Kara**, s. 51.

1572 **Ünan**, Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 293.

1573 **Kender, Rayegân**, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 12. Bası, İstanbul 2013, s. 293; **Bozer**, s. 36; **Ünan**, Riziko, s. 27; **Omağ**, s. 9; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 136; **Kaner**, s. 7; **Uluğ**, s. 321; **Demirci,** Güncel Bir Bakış, s. 163; **Çeker**, s. 65; **Bozkurt**, s. 41; **Kara**, s. 175.

1574 **Mildred**, s. 241, N. 5.84; **Ünan**, Riziko, s. 27; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 53-54; **Demirci,** Güncel Bir Bakış, s. 164; **Koch, Robert**, Transparency in Liability Insurance, Particularly in the Claims Settlement, Transparency in Insurance Law, Joint Seminar Organized by Turkish&German Chapters of AIDA, İstanbul 2012, s. 92.

coğrafi sınırlar içerisinde ve poliçede öngörülen teminat limiti kapsamında karşılanır[1575]. Rizikonun gerçekleştiğini ispat ise sigorta ettirene aittir[1576].

Sorumluluk sigortalarında teminatının devreye girip girmeyeceğinin tespit edilebilmesi için ise öncelikle sigorta olayının ne zaman gerçekleştiğinin belirlenmesi gerekir[1577]. Kimi sorumluluk teminatları için bu tespiti yapmak nispeten daha kolaydır. Ancak özellikle ürün sorumluluk hukuku gibi zararın, zarara sebebiyet veren olayın meydana gelmesinden uzun bir süre sonra ortaya çıkabileceği durumlarda bu tespiti yapmak zorlaşabilir[1578]. Örneğin; hastalığın, maruziyetinden yirmi ila kırk yıl sonra ortaya çıktığı ve bu sürede vücutta gizlice varlığını sürdürdüğü asbestten kaynaklanan bedensel zararlar böyledir[1579]. Ancak tabii ki sadece asbeste ilişkin davalar değil, farklı birçok olayda zarar başlangıcından aylar, hatta yıllar sonra bilinir hale gelebilir. Kot kumaşlarının taşlanması sırasında ortaya çıkan silika maddesinin uzun süre solunması sebebiyle meydana gelen, yaklaşık yirmi yıl hiçbir belirti göstermeksizin ilerleyen ve solunum yollarının iflas etmesi ile birlikte akciğer kanseri ve akciğer nakli gerekliliğine sebebiyet veren silikozis hastalığına ilişkin talepler de bu hallere örnek gösterilebilir[1580]. Bu zararın mutlaka bedensel bir zarar olması da gerekmez. Bir inşaatta kullanılan yanlış veya ayıplı bir ürün sebebiyle zaman içinde binaların çürümesi ve nihayetinde çökmesi de böyledir[1581]. Bu gibi hallerde ise sigorta olayının ne zaman meydana geldiğinin tespiti ve dolayısıyla hangi tarihli poliçenin bu zararı karşıladığı önem arz eder. Zira bu süreçte farklı esaslar ve teminatlar içeren birden fazla poliçe yürürlükte kalmış olabilir.

5.1.2. Sorumluluk Sigortalarında Sigorta Olayının Gerçekleşme Anı Bakımından Sigorta Sözleşmesinin Dayanabileceği Esaslar

Sigorta olayı (*Versicherungsfall*); sigorta teminatının ne zaman tetiklendiğini, sigortacının teminat ödeme borcunun ne zaman doğacağını tespit etmeye yarayan zamansal bir kavramdır. Sigorta olayının gerçekleştiğinin kabulü ise poliçenin hangi esasa tabi olduğuna bağlıdır. Örneğin, Alman Hukukunda sigorta olayının gerçekleştiği zamanı tespit etmek için

---

1575 **Ünan**, Riziko, s. 27; **Demirci,** Güncel Bir Bakış, s. 164; **Uluğ**, s. 336.

1576 **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 179.

1577 **Mathias Jr., John H./Shugrue, John D./Marrinson, Thomas A.**, Insurance Coverage Disputes, 11. Bası, New York 2006, § 9.04, N. 9-60.

1578 **Mildred,** s. 244, N. 5.84; **Demirci**, Güncel Bir Bakış, s. 165.

1579 İstisna hükümleri incelenirken detaylı olarak yer verildiği üzere 1980li yılların başlarında asbest tozlarının solunmasından kaynaklanan bedensel zarara ilişkin çokça dava açılmıştır. **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.01[A], N. 4-11; **Mildred,** s. 246, No. 5.94.

1580 **Mathias Jr./ Shugrue/Marrinson**, § 9.04, N. 9-60.

1581 **Mildred,** s. 246, No. 5.97; **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.01[A], N. 4-11.

üçüncü şahıs mali mesuliyet sigortası ve ürün sorumluluk sigortasında "zarar olayı" (*Schadenereignis*), çevre sorumluluk sigortasında "zararın tespiti" (*Schadenfeststellung*) ve yönetici sorumluluk sigortasında (D&O) ise "talebin ileri sürülmesi" (*Anspruchserhebung*) esasları kullanılır.

Ürün sorumluluk poliçelerinde ise sigortacının ödeme taahhüdünde bulunduğu tazminatı etkinleştirmek için kullanılan iki temel sigorta teminat esası bulunmaktadır. Bunlar; "Olay Esası" (*Claims Occurring- Schadenereignisprinzip*) ile "Talep Esası" (*Claims Made-Anspruchserhebungsprinzip*)'dır[1582]. Bu kapsamda bir vakanın teminat kapsamında olup olmadığı sadece zararın ne zaman doğduğuna göre değil, aynı zamanda olayın ne zaman gerçekleştiği sorusunun cevabına göre de değişir[1583]. Günümüz sigorta piyasalarında sigortacıların olay esaslı poliçe yerine daha ziyade talep esaslı poliçe düzenlemeyi tercih ettikleri görülmektedir[1584].

5.1.2.1. Olay Esası

Olay esası *(Occurrence-based- Schadenereignisprinzip-Folgeereignisprinzip),* talebe konu olayın sigorta süresi içerisinde doğması yeterli kabul edilerek, talebin ne zaman ileri sürüldüğünün veya zararın ne zaman bilinir hale geldiğinin önem taşımadığı teminat şeklidir[1585]. Türkiye'de düzenlenen sorumluluk sigortalarının çoğu genellikle olay esaslı olarak düzenlenir. Bu durum incelenen tüm hukuk sistemleri için geçerlidir. "Geleneksel" olarak adlandırılan bu esas uyarınca, talebe konu sigorta olayı poliçe dönemi içerisinde gerçekleşmişse, sigortacı talebi karşılamak zorundadır[1586]. Bu noktada talebin belirli bir süre

---

1582 Bunların dışında zararın tespiti teorisi, zararın mahkeme önünde veya dışında yapılan işlemlerle kesin olarak tespiti teorisi gibi başka teoriler de bulunmaktadır. Ancak ürün sorumluluk sigorta uygulamasında sıklıkla başvurulmadıklarından bu teoriler üzerinde durulmamıştır. Bu teoriler hakkında detaylı bilgi için bkz. **Ünan**, Riziko, s. 28 vd.; **Yongalık**, Çevre, s. 86 vd.; **Şenocak**, s. 79 vd.

1583 **Eagleston/Madge**, s. 86; **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.01[A], N. 4-5; **Derrington/Ashton**, N. 11.161, s. 2344-2345; **John Noleen/West-Simons Charlie/Hodgson Laura**, Insurance Law Handbook, 5. Bası, Londra 2022, N. 37.08.

1584 **Eagleston/Madge**, s. 87; **Mildred,** s. 244, N. 5.84. Talep esasının Amerikan Hukukundaki gelişimi hakkında detaylı bilgi için bkz. **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.01[B], N. 4-17 vd.

1585 Alman Oldenburg Yüksek Bölge Mahkemesi tarafından verilen OLG Oldenburg 27.11.1996- 2 U 202/96 sayılı karara konu olayda sigorta ettiren, sigorta sözleşmesinin geçerliliği sırasında satın aldığı ayıplı şarap mantarlarını işlenmiş ve müşterisine teslim etmiştir. Şarap şişelerini kapatmak için kullanılan mantarlar zarara sebebiyet vermiştir. Yüksek mahkeme sözleşmede yer alan "olay esası" teriminin ayıplı ürünün üretimi veya teslimatı olmadığını, bunun üçüncü kişiye doğrudan zarar veren süreç, yani netice olayı olduğunu belirtmiştir.

1586 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.01[A], N. 4-5; **Derrington/Ashton**, N. 11.161, s. 2344-2345; **John/West-Simons/Hodgson**, N. 37.09; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 10; **Yongalık**, Çevre, s. 191, 193; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 308; **Ünan**, Riziko, s. 29; **Şenocak**, s. 87-88; **Kara**, s. 317-318;

geçtikten sonra ve hatta sigorta süresi sona erdikten sonra ileri sürülmesi dahi önem taşımaz. Böylelikle sigorta ettirenin, sigorta süresi sona erdikten yıllar sonra dahi sigortacıdan zararının giderilmesini talep etmesi mümkün hale gelir[1587]. Sınır ise genellikle zamanaşımıdır[1588].

Mahkeme, uyuşmazlık konusu poliçenin olay esaslı olup olmadığını tespit edebilmek için öncelikle poliçe metnini inceler. Teminatın olay esaslı olabilmesi için sözleşme metninde mutlaka zarara sebebiyet veren olayın poliçe süresi içerisinde doğmuş olması gerektiğine ilişkin bir ifade bulunması gerekir[1589]. Avustralya Hukukunda, hükmün lafzından tam olarak hangi esaslı olduğu anlaşılamıyor olsa bile geleneksel yöntem olması sebebiyle teminatın olay esaslı olduğunun kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir[1590]. Buna karşın İngiliz Hukukunda ise ürün sorumluluk poliçelerinin teminat altına aldığı sorumluluğun nitelik olarak olay esasına uygun olmadığına inanılmaktadır[1591].

Bu teminat şeklinde sigortacı, zarara sebebiyet veren olay poliçe dönemi sona erdikten sonra doğmuşsa artık ürün poliçe dönemi içerisinde üretilmiş veya piyasaya sürülmüş olsa bile söz konusu üründen kaynaklanan zararın tazmininden sorumlu değildir. Buna karşın cismani zarar veya malvarlığı zararını doğuran olayın sigorta sözleşmesi süresi içerisinde gerçekleşmesi koşuluyla; poliçe imzalanmadan önce üretilmiş, satılmış veya tedarik edilmiş mallar için dahi teminatı ifa etme riski altındadır[1592]. Bu risk, sigorta olayının sigorta süresi içerisinde meydana geldiğinin ispatına bağlıdır[1593]. Ancak bu ispatı yapmak, ürün sorumluluk alanında rizikonun uzun süre içerisinde geliştiği ve zararın kötüleşerek ilerlediği durumlarda oldukça zordur[1594].

5.1.2.2. Talep Esası

Amerika'da olay esasının belirlenmesi ile yıllar sonra dahi karşılaması gereken zararların doğduğunu gören sigorta şirketleri, potansiyel taleplere karşı endişe duymaya

---

Demirci, Güncel Bir Bakış, s. 166; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 134-135; **Dinç**, s. 34; **Bozkurt**, s. 244; **Günay**, s. 189.

1587 **Eagleston/Madge**, s. 86; **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.01[A], N. 4-10.1; **John/West-Simons/Hodgson**, N. 37.09; **Yongalık**, Çevre, s. 191; **Şenocak**, s. 89; **Ünan**, Cilt II, s. 290; **Kara**, s. 317-318; **Demirci**, Güncel Bir Bakış, s. 166-167; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 10.

1588 **Ünan**, Cilt II, s. 290; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 10.

1589 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.01[A], N. 4-9.

1590 **Derrington/Ashton**, N. 11.161, s. 2345.

1591 **Dinç**, s. 161.

1592 **Eagleston/Madge**, s. 86; **Derrington/Ashton**, N. 11.161, s. 2345; **Demirci**, Güncel Bir Bakış, s. 167.

1593 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 10.

1594 **Mathias Jr./ Shugrue/Marrinson**, § 9.04, No. 9-60; **Mildred,** s. 246, N. 5.97; **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.01[A], N. 4-11; **Şenocak**, s. 93; **John/West-Simons/Hodgson**, N. 37.09; **Demirci**, Güncel Bir Bakış, s. 167; **Dinç**, s. 161.

başlamış ve bu endişe onları bir arayışa itmiştir. Bu arayışın sonucunda ISO (*Insurance Services Office, Inc.)*[1595] önderliğinde farklı türden poliçeler düzenlenmiş ve içlerinden en çok ilgi gören ve kabul edilen talep esaslı (*Claims Made- Anspruchserhebungsprinzip*) sigorta poliçesi olmuştur. İlk defa 1986 yılında düzenlenen talep esaslı sigorta poliçeleri[1596], zaman içinde Avrupa'ya da yayılmıştır[1597].

Bu teminat türünde, bedensel zarar veya malvarlığı zararını doğuran olayın ne zaman meydana geldiğine bakılmaksızın talebin poliçe dönemi içerisinde ileri sürülmesi yeterli kabul edilmektedir[1598]. Dolayısıyla, talep esaslı poliçelerde ürünlerin yürürlükte olan poliçe dönemi içerisinde üretilmiş veya tedarik edilmiş olması gerekmez[1599]. Önemli olan talebin poliçe dönemi içerisinde ve hukuken geçerli bir şekilde sigortacıya iletilmesidir. Ancak talebin yazılı veya resmi kanallar aracılığıyla yapılmasının gerekip gerekmediği belirsizdir[1600]. Türk Hukukunda talebin mutlaka yazılı yapılması gerekmez. Ancak yazılı olmayan bir talebin ispatlanması konusunda zorluklar yaşanabileceğinden, yazılı talepte bulunmakta fayda olduğu belirtilir[1601]. Öte yandan talebin dayandığı hukukî ve fiili unsurların da asgari bir şekilde bu talepte yer alması gerektiği kabul edilmektedir[1602]. Alman Hukukunda ise ancak yazılı bir talebin muhatabına doğru bir şekilde ulaşabileceğinden hareketle, talebin yazılı olması gerektiği ifade edilmektedir. Bu yazılı metin içerisinde genel olarak talebin dayandırıldığı hukukî ve fiili

---

1595 Amerikan sigorta endüstrisinde sigorta şirketlerine danışmanlık hizmeti sunmak, poliçe dillerinin geliştirilmesini sağlamak ve prim ve risklerin belirlenmesini sağlamak amacıyla 1971 yılında kurulmuş bir kuruluştur. https://www.verisk.com/insurance/about/faq/ ET. 03.02.2020

1596 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.01[B], N 4-33-34; **Yongalık**, Çevre, s. 198.

1597 **Yongalık**, Çevre, s. 195; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 140. Kanada Temyiz Mahkemesi 1993 yılında verdiği *Reid Crowther & Partners Ltd. v. Simcoe & Erie General Insurance Co.*, (1993) 147 N.R. 44 (SCC) sayılı kararında talep esaslı poliçelere ilişkin olarak şu değerlendirmeyi yapmıştır; "*İki poliçe türü arasındaki fark, sigortacının olay esaslı poliçesi kapsamında belirsiz bir zarar geleceği riskini taşımasıdır. Talep esaslı yaklaşım ise bu riskin çoğunu sigortalıya geri çevirir. Örneğin, bir üreticinin tehlikeli bir üründen binlerce adet ürettiğinin, tek bir tüketicinin iddiası ile ortaya çıkması, o üreticinin gelecekteki sigortalanabilirliği için muazzam sonuçlar doğurur. Üreticinin bunun gibi benzer nitelikteki talepler ile gelecekte karşılaşma potansiyelinin yükselmesi ile birlikte ya sigorta primleri de hızla yükselecek ya da sigorta şirketleri teminat vermeyi veya sigorta sözleşmesini yenilemeyi reddedecektir. Alternatif olarak, sigorta şirketleri teminatı ancak tüketicinin talebi ile keşfedilen ayıptan kaynaklanan zararların teminat kapsamı dışında bırakılması şartı ile de kabul edebilir. Kısacası, talep esaslı poliçeler, sigortacıları sigortalıya teminat vermeden önce potansiyel talepler hakkında kapsamlı bilgi edinme konumuna getirerek sigortacıların, teminatın başladığı (veya yenilendiği) tarih itibariyle mevcut olan potansiyel taleplerin önemli bir kısmını tazmin etmek zorunda kalmaktan kaçınmalarını sağlar*". (Çeviri yazara aittir.)

1598 **Mildred,** s. 244, N. 5.85; **Clarke**, s. 69; **John/West-Simons/Hodgson**, N. 37.10; **IUA's Financial Loss Report,** s. 50; **Ünan**, Riziko, s. 31; **Ünan**, Cilt II, s. 292; **Yongalık**, Çevre, s. 195; **Şenocak**, s. 101; **Sopacı Öztuna**, s. 223; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 140; **Demirci**, Güncel Bir Bakış, s. 168; **Dinç**, s. 28; **Bozkurt**, s. 244; **Günay**, s. 189.

1599 **Derrington/Ashton**, N. 11.161, s. 2345.

1600 **Ünan**, Riziko, s. 31; **Dinç**, s. 29.

1601 **Ünan**, Cilt II, s. 292.

1602 **Sopacı Öztuna**, s. 231; **Dinç**, s. 29.

şartların belirtilmesi yeterlidir. Detaylı bir açıklama ve değerlendirme yapması beklenmez[1603]. Amerikan Hukukunda ise sigorta süresi içerisinde ileri sürülmesi gereken talebin, gerçek bir talep (*an actual demand*) olması gerektiğinin altı çizilmektedir. Gerçek talep olarak nitelendirilen, bir talep mektubu veya dava tebliği olabilir[1604].

Bu talep sigorta ettiren tarafından ileri sürülebileceği gibi zarar gören tarafından bizzat da ileri sürülebilir. Zira ÜSSGŞ m. B.5 uyarınca uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini, sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla, doğrudan da sigortacıdan isteyebilmektedir. Ancak eğer talep sigorta ettirene karşı ileri sürülmüşse, zarar görenin bu talebi TTK m. 1475/II uyarınca derhal sigortacıya bildirilmesi gerekecektir[1605].

Talebin sigortacıya karşı sigorta süresi içerisinde ileri sürülmüş olması ise şarttır. Uygulamada bazen poliçe süresi içinde olgunlaşmasına ve sigorta ettiren tarafından bilinmesine rağmen talebin sigorta süresi içerisinde ileri sürülmemiş olduğu olaylara rastlamak mümkündür. Örneğin; İngiliz Temyiz Mahkemesi tarafından verilen bir kararda[1606], sigorta ettiren aleyhine tazminat talebine ilişkin hazırlanan ilam talebi poliçe süresi içerisinde hazırlanmış, ancak bu süre içerisinde sigorta ettirene bildirmemiş veya tebliğ edilmemiştir. Sigorta ettiren, talep kendisine iletildiğinde müzekkereye dayanarak sigortacıdan tazminatın karşılanmasını talep etmiştir. Temyiz Mahkemesi ise talep esaslı poliçelerin amacı doğrultusunda, talebin sigorta süresi içerisinde hazırlanmış olsa da sigortacıya sigorta süresi dolduktan sonra iletildiğini belirterek zararın sigortacı tarafından karşılanmasına gerek olmadığına hükmetmiştir[1607].

Bir başka örnek ise otomotiv sektöründe kalite yönetim sistemi üzerinden verilebilir. Otomotiv sektöründe her şirket SAP yazılımını kullanır ve müşteriler satın aldıkları ürünler ile ilgili geri bildirimlerini üreticilere bu yazılım üzerinden gönderir. Bunlar örneğin; ürünün ıslanmış olduğuna veya üründe çapa göründüğüne dair her biri ürün sorumluluk zararına dönüşebilecek bildirimlerdir. SAP üzerinden gelen bu bildirimler 8D kalitesizlik bildirimi

---

1603 **Sopacı Öztuna**, s. 231.

1604 **Şenocak**, s. 104; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 141.

1605 Aksi halde TTK m. 1475/III yollaması ile TTK m. 1446/II-III uyarınca hiç bildirim yapmamak veya geç bildirimde bulunmak sebebiyle sigortacının ödeyeceği miktar artmışsa, sigorta ettirenin kusuru dikkate alınarak ödemede indirime gidilebilir. **Ünan**, Cilt II, s. 293; **Çeker**, s. 253.

1606 Bkz. *Robert Irvin & Burns v Stone & Others* (1998) Lloyd's Rep lR 2258. Karar esasında bir meslekî sorumluluk sigortası kapsamında verilmiş olmasına rağmen tüm sorumluluk sigortalarına uygulanabilecek bir esas belirlendiğinden ele alınma gereği duyulmuştur.

1607 **Mildred,** s. 244, N. 5.85.

olarak adlandırılmaktadır. Otomotiv şirketlerine SAP üzerinden ayda ortalama on adet 8D kalitesizlik bildirimi gelir. Bunlardan hangisinin ürün sorumluluk talebine dönüşeceği belirsizdir. Bu kapsamda, sigorta ettiren, talep esası belirlenmiş bir ürün sorumluluk sigorta sözleşmesinin süresi içerisindeyken, kendi üreterek sattığı otomotiv parçaları ile ilgili olarak müşterisinden SAP üzerinden bir kalitesizlik bildirimi almış olabilir. Ancak sigorta ettirenin bu bildirimi sigortacıya iletmeyip yeni dönemde ürün sorumluluk poliçesini düşük prim miktarı üzerinden yenilemeyi planlamış olması da mümkündür. Böylece sigorta ettiren hem bu talep sebebiyle yeni dönemde prim miktarının daha yüksek bir miktar olarak belirlenmesinin önüne geçmiş hem de zararını sigortacıya karşılatmış olur. Ne var ki sigorta ettirenin bu gizli planı talep esaslı sigorta poliçelerinde her zaman işlemez. Zira talep esaslı sigorta poliçelerinde talebin sigorta süresi içerisinde ileri sürülmesi şart olduğundan (uzatılmış bildirim süresi belirlenmemişse) sigortacı, zarar bu süre içerisinde meydana gelmemiş olmak kaydı ile sigorta ettirenin zarardan haberdar olduğunu ispatlayarak ödeme yapmaktan kurtulabilir. Bu ispatı yapmak SAP gibi programlar kullanan sigorta ettirenler için oldukça kolaydır. Mobilya, gıda gibi sektörlerde ise oldukça zordur. Dolayısıyla sigorta ettirenin faaliyet alanı bu ispat sırasında büyük rol oynar.

Sonuç olarak sigortacı, zarara sebebiyet veren olayın meydana gelmesinden uzun zaman sonra ileri sürülen taleplere ilişkin yapmak zorunda kalacağı ödemelere karşı kendini koruma altına almış olur[1608]. Ayrıca birden fazla ürün sorumluluk sigorta poliçesinin varlığı halinde talebin hangi poliçe teminatının kapsamında olduğuna ilişkin uyuşmazlıkların da önüne geçer. Çünkü sigortalı, talep ileri sürüldüğünde hangi poliçe yürürlükteyse, zarara o poliçenin karşılık vereceğini bilir. Dolayısıyla yıllar sonra ileri sürülen bir talep dahi o sırada yürürlükteki poliçenin teminat kapsamına girecek, olayın yaşandığı dönemde yürürlükte olan sigorta teminatı kapsamında değerlendirilmeyecektir[1609].

Diğer taraftan bu durum sigorta ettiren için de avantajlıdır. Özellikle olay esaslı poliçelerde olduğu gibi olayın gerçekleşme zamanı önem arz etmediğinden, uzun ve zaman içine yayılan bir sigorta olayının ne zaman gerçekleştiğinin tespit edilmesinde bir zorluk da yaşanmayacaktır[1610]. Buna karşın yine de sigorta ettirenler, olay esaslı poliçelere nazaran prim

---

1608 Türk Hukukunda: **Ünan**, Riziko, s. 33; **Yongalık**, Çevre, s. 195; **Dinç**, s. 162. İngiliz Hukukunda: **Eagleston/Madge**, s. 87; **Clarke**, s. 69; **John/West-Simons/Hodgson**, N. 37.10. Amerikan Hukukunda: **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.01[B], N. 4-34. Avustralya Hukukunda: **Derrington/Ashton**, N. 11.161, s. 2344.

1609 **Mildred,** s. 245, N. 5.89; **Ünan**, Riziko, s. 31; **Demirci**, Güncel Bir Bakış, s. 170; **Dinç**, s. 161.

1610 **Şenocak**, s. 102; **John/West-Simons/Hodgson**, N. 37.10, **Ünan**, Riziko, s. 31.

miktarı daha düşük olmasına rağmen talep esaslı poliçelere sıcak yaklaşmamaktadır[1611]. Bunun temel sebebi sözleşme müzakereleri sırasında sigortacıların güçlü konumudur. Sigorta sözleşmeleri yıllık sözleşmeler olduğundan sigorta şirketleri sözleşmeyi bir sonraki yıl aynı şartlarda yenilemeyebilir[1612]. Örneğin; poliçenin yenilenmesine kısa bir süre kala sigortacı, sigorta ettirenin bir parti ayıplı ürünü piyasaya sürdüğünü öğrenirse, henüz ileri sürülmemiş ancak gelecekte ileri sürülmesi muhtemel taleplere ilişkin sorumluluğun bu şekilde önüne geçebilir[1613]. Dolayısıyla sigorta ettiren, gerçekleşen ancak henüz hakkında talepte bulunulmayan olaylara karşı savunmasız kalmış olur[1614].

Bu sebeple uygulamada sigortacıların, talep esaslı poliçeleri müstakbel sigorta ettirenler için daha tercih edilebilir ve kendileri için de daha güvenilir kılabilmek adına poliçe metnine bazı klozlar ekledikleri görülmektedir[1615].

5.1.2.2.1. Uzatılmış Talep (İhbar) Süresi

Sigortacının talep esaslı sigorta sözleşmesi kapsamındaki tazminat ödeme yükümlülüğü sigorta sözleşmesinin sona ermesiyle birlikte sona erer. Bu andan sonra meydana gelen zararlar artık sigorta kapsamında değildir. Ancak söz konusu ürün sorumluluğu olduğunda, sigorta olayının münferit sonuçlarının başlangıçta değil sözleşme süresinin sona ermesinden çok sonra ortaya çıkması veya fark edilmesi mümkündür[1616]. Bu sebeple ürün sorumluluk sigortasının teminat süresi belirli bir süre daha uzatılarak sigorta dönemi sona erdikten sonra yapılan talepleri kapsayacak şekilde genişletilebilir[1617]. Uzatılmış talep (ihbar) süresi *(extended reporting period/extended cliams notification period clause-ERP)* olarak adlandırılan bu hüküm ile talep, sigorta süresinden sonra yapılmış olsa bile sigorta süresi içinde yapılmış sayılır ve sigorta ettiren olası bir talepte teminatın varlığı konusunda kendisini güvence altına almış

1611 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.01[B], N. 4-34.

1612 **Eagleston/Madge**, s. 87; **Mildred,** s. 244, N. 5.86; **Şenocak**, s. 108; **Demirci**, Güncel Bir Bakış, s. 170; **Dinç**, s. 162.

1613 **Eagleston/Madge**, s. 87.

1614 **Mildred,** s. 244, N. 5.86; **Dinç**, s. 162.

1615 **John/West-Simons/Hodgson**, N. 37.10; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 142.

1616 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 12a.

1617 **Eagleston/Madge**, s. 87; **Mildred,** s. 244, N. 5.86; **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.01[B], N. 4-34; **John/West-Simons/Hodgson**, N. 37.10; **IUA's Financial Loss Report,** s. 50; **Ünan**, Riziko, s. 33, 100; **Şenocak**, s. 105; **Sopacı Öztuna** s. 229; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 144; **Demirci**, Güncel Bir Bakış, s. 169; **Dinç**, s. 29;

olur[1618]. Bu hükme uygulamada özellikle ilaç sektörü için düzenlenen ürün sorumluluk poliçelerinde rastlanmaktadır[1619].

Bu klozun varlığı talep esaslı poliçeler için oldukça mühimdir. Çünkü; sigorta ettiren başka bir sözleşme ile bu zararları teminat altına almak istese bile talep esasında sigorta ettirenin zarardan haberinin olmaması temel şart olduğundan, bu şartın eksikliği ispatlanırsa sigorta ettiren teminat korumasından yararlanamaz. İspat aşaması zorlu olsa bile sigorta ettirenin bu riski üstlenmesine gerek yoktur. Uzatılmış ihbar süresi klozunu kullanmak şüphesiz daha risksiz bir yöntemdir[1620]. Burada önemli olan sigorta ettirenin, sigorta süresi içinde meydana gelen ve tazminat talebine yol açabilecek durumları sigortacıya bildirmesidir. Bunun için hükümde genellikle sigortalının sigortacıya mümkün olan en kısa sürede yazılı olarak bildirimde bulunmasını gerektiren bir şart yer alır[1621]. Böylelikle sigortacıya, sigorta teminatı vermeden önce, sigorta ettiren tarafından halihazırda teslim edilmiş olan ürünlerin temsil ettiği zarar potansiyeli hakkında bilgi edinme fırsatı da tanınmış olur.

Türk uygulamasında sigortacılar ürün sorumluluk poliçelerine genellikle uzatılmış ihbar süresi vermeyi tercih etmezler. Bunun sebebi, sigorta ettirenlerin bir sonraki yenilemeyi ucuza getirmek için haber vermeyi geciktirme eğiliminde olmasıdır. Sigorta ettirenler ise böyle bir hükmün varlığından çoğunlukla haberdar bile değildir. Ancak pek tabii taraflar aralarında bu yönde bir anlaşmaya varabilirler. Böylece sigortalanan tazminat dönemi içerisinde meydana gelen ve bu tazminat döneminin sona ermesinden itibaren sigortacıya bildirilen zararlar teminat kapsamı içerisine alınmış olur. Süre ise genellikle üç ay olarak belirlenir. Bu belirlemenin ek bir prim yüküne sebep olup olmayacağı ise tamamen sigortacının veya reasüransın inisiyatifindedir. Kural olarak sigortacı bu hükmün belirlenmesi ile ek bir prim ücreti almak ister ancak anlaşma şartlarının iyi olması halinde ek bir ücrete gerek kalmaksızın hükmün kabul edilmesi de mümkündür.

Amerikan uygulamasında ise ürün sorumluluk poliçelerine genellikle ücretsiz olarak ve otuz, altmış veya doksan gün ile sınırlı olmak üzere uzatılmış talep süresi klozunun eklendiği görülmektedir[1622].

1618 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.01[B], N. 4-34; **IUA's Financial Loss Report,** s. 50; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 144; **Demirci**, Güncel Bir Bakış, s. 169; **Dinç**, s. 31.

1619 **Mildred,** s. 244, N. 5.84, 5.86.

1620 **Ünan**, Riziko, s. 101.

1621 **Clarke**, s. 70.

1622 https://www.alignedinsurance.com/runoff-insurance/ ET. 01.09.2024

5.1.2.2.2. Geçmişe Etkili Teminat (*Retrospective Cover*)

Sigorta teminatının talep esaslı belirlenmesi ile sigorta şirketleri bu defa da ne zaman doğduğu belli olmayan zararlar için sigorta dönemi içerisinde teminat sağlama riski altına girer. Bu riski bertaraf edebilmek amacıyla sigortacıların talep esaslı poliçelere, sigorta süresinin başlama tarihinden önce meydana gelen, sigorta ettirenin haberinin olmadığı zararlar sebebiyle doğan sorumluluğu sınırlayan "geçmişe etkili teminat" hükmü (*Retrospective Cover)* ekledikleri görülmektedir[1623]. Böylece sigorta sözleşmesinin yürürlüğe girmesinden önce teslim edilen ürünlerin neden olduğu zararlara ilişkin talepler zamanaşımı süresinden daha kısa bir süre ile sınırlandırılmış olur[1624]. Bu sınırlama hükümde yer alan belirli bir tarih (*retroactive date*) ile mümkün kılınır. Tarih gün, ay, yıl şeklinde belirlenebilir.

Son olarak söz konusu sınırlamanın geçmişte sorumluluğa yol açan olayın sonuçları ile ilgili olduğu unutulmamalıdır. Maddi süre başlamadan önce, ancak geçmişe etkili süre içerisinde ileri sürülen talepler kapsam dışında kalmaya devam eder. Bu süre talep süresini geriye dönük uzatma işlevi görmemektedir[1625].

5.1.2.2.3. *Run-off* Teminat

İncelenen ülkelerin sigorta uygulamalarında talep esaslı ürün sorumluluk poliçelerine eklenen bir diğer hüküm ise *run-off* ürün sorumluluğu teminatıdır. Bu teminat ile amaçlanan; sigortalıyı, ürün sorumluluğu gibi zararın ve talebin uzun seneler sonra meydana gelebileceği

---

1623 **Mildred,** s. 245, N. 5.88; **Eagleston/Madge**, s. 110; **John/West-Simons/Hodgson**, N. 37.10; **Ünan**, Riziko, s. 31; **Ünan,** Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 294; **Yongalık**, Çevre, s. 195; **Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü**, s. 242; **Şenocak**, s. 106; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 142; **Demirci**, Güncel Bir Bakış, s. 169; **Dinç**, s. 163; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 12b; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 90; **Prölss/Martin/Voit,** Ziff. 7 ProdHM, N. 4.

1624 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 12b; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 90. Yargıtay önüne gelen bir olayda bu klozun varlığı sebebiyle teminatı şu şekilde yorumlamıştır; "*Dizayn A.Ş.ile sigorta firması arasında düzenlenen ürün sorumluluk sigorta poliçesinin 01.10.2003 – 01.10.2004 tarihleri arasında meydana gelen olaylar için geçerli olup, poliçenin ürün mâli mesuliyet klozu 9.maddesi ile "poliçe başlangıç tarihinden önce sigortalının elinden çıkmış ürünlerden doğan sorumlulukların" istisna olarak belirlendiği, bu kapsamda yapılan inceleme ile davacıya yerden ısıtma sisteminde kullanılmak üzere satılan boruların teslim tarihlerinin bir kısmının poliçe dönemi öncesine, bir kısmının ise poliçe dönemine girdiği, bilirkişi heyetinin 04.10.2010 tarihli raporunda davacıya teslimi yapılan borulara ilişkin fatura içeriklerine göre sigorta dönemi içinde davacıya teslimi yapılan faturaların belirlendiği ve 13 adet fatura karşılığı 178.400 m/tül borunun davacıya satışının gerçekleştirildiği saptanarak..".* Y. 11. HD. 2012/7598 E. 2013/22339 K. 06.12.2013 T. www.lexpera.com.tr

1625 **Ünan**, Riziko, s. 31-32. İngiliz uygulamasında ürün sorumluluk poliçelerinde ayrıca, *"Bu bölüm, işbu sigortanın yürürlüğe girmesinden önce meydana gelen, ancak sigortalı hakkında ilk kez sigorta dönemi içerisinde talepte bulunulan bedensel zararlar için sigorta teminatını uzatır"* şeklinde bir hükmün yer aldığı da görülmektedir. Ancak tabii bu halde bir tarih ile değil başka bir şart ile bu sürenin sınırlandırılması söz konusudur. **Mildred,** s. 245, N. 5.88.

alanlarda talep esaslı poliçelerin yalnızca sözleşme süresi içerisinde ileri sürülen talepleri karşılamayı amaçlayan yapısına karşı korumaktır. Sigortacılar özellikle sözleşme süresi sonrası yeni bir sözleşme yaptırmamakta kararlı olan veya poliçede yer alan iş kolunda üretim veya satış yapmaya devam etmeyecek olan sigorta ettirenlere yıllarca devam edecek olan sorumluluklarını teminat altına alabilmeleri için *run-off* ürün sorumluluğu teminatı önermektedir.

İlk bakışta *run-off* ile uzatılmış ihbar süresinin (ERP) birbirleri ile aynı olduğu düşünülebilir. Ancak birbirlerine oldukça yakın olan bu iki hüküm esasında birbirlerinden belirli birkaç noktada ayrılmaktadır. Öncelikle iki hüküm arasındaki en temel fark süredir. Uzatılmış ihbar süresi, uygulamada genellikle bir yıl veya daha kısa süreler için düzenlenmektedir. Bu süre satın alındıktan sonra yenilenmez, uzatılamaz ve iptal edilemez. Buna karşın *run-off* teminat ile sigorta ettiren çok uzun yıllar ürünlerinin sebep olacağı zararlara karşı koruma temin edebilir. İngiliz ve Amerikan uygulamasında bu hüküm ile genellikle beş senelik koruma verildiği görülmektedir. Ancak bu bir kural değildir. Örneğin, ilaç şirketlerinin otuz senelik süre için *run-off* yaptırdığına da rastlanmaktadır. Ayrıca bazı münferit durumlarda bu hüküm, uzatılmış ihbar süresinin aksine yenilenebilir bir temelde de yazılabilir. Bir diğer fark ise kullanım alanlarında karşımıza çıkar. Uzatılmış ihbar süresi poliçeye genellikle sigorta ettiren sigortacısını değiştireceğinde eklenir. *Run-off* ise daha ziyade faaliyetin sona ermesi veya şirket birleşme ve devralmalar sırasında sigorta ettirenin korunmaya devam etmesi için önerilen bir teminattır. Böylece birleşen veya satın alan şirket, şirket satın alması öncesinde üretilen ancak satın alma sonrasında kendisine karşı ileri sürülebilecek ürün kaynaklı taleplere karşı kendisini koruma altına almış olur[1626].

5.1.3. Ürün Sorumluluk Sigortasında Sigorta Olayının Gerçekleşme Anı Bakımından Sigorta Sözleşmesinin Dayandığı Esaslar

5.1.3.1. Türk Hukukunda

TTK m. 1473/I uyarınca sorumluluk sigortası teminatı, sigorta olayının sigorta süresi içinde gerçekleşmesi ile tetiklenir[1627]. Bu durumda Türk Hukukunda sorumluluk sigortaları için

---

[1626] **Assadi, Barzin**, Extended Reporting Period (ERP) & Run-Off Coverages. https://www.linkedin.com/pulse/20140915152949-147162213-extended-reporting-period-erp-run-off-coverages/ ET. 01.09.2024.

[1627] **Ünan**, Cilt II, s. 288-289; **Ünan,** Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 293; **Kara**, s. 317-318; **Dinç**, s. 37; **Demirci**, Güncel Bir Bakış, s. 166; **Kaner**, s. 40.

olay esası benimsenmiştir[1628]. Gerekçede bu seçimin temelinde, sigorta ettirenin ileride meydana gelecek sigorta olaylarını bilemeyeceği ve bu bilinmezlikle talep esaslı bir sigortayı tercih etmeyeceği fikrinin yattığı görülmektedir[1629].

Sorumluluk sigortalarında olay esası benimsenmiş olmakla birlikte bu kural emredici nitelik taşımamaktadır. Nitekim ÜSSGŞ de bu açıdan hiçbir zorunluluk getirmeyerek ürün sorumluluk sigorta sözleşmesi taraflarına seçme özgürlüğü tanımıştır. ÜSSGŞ m. A.1'in ikinci paragrafı uyarınca ürün sorumluluk sigortası sigortacısı,

"*a) Sözleşme süresi içinde meydana gelen olay sonucu doğan ve sorumluluk hükümleri uyarınca tazmini sözleşme süresi içinde ya da sonrasında talep edilen zararlara karşı veya*

b) Sözleşme yapılmadan önce veya sözleşme yürürlükteyken meydana gelen olay nedeniyle, sadece sözleşme süresi içinde sigortalıya ileri sürülebilecek taleplere karşı teminat sağlar".

Dolayısıyla Türk ürün sorumluluk sigortasının a bendinde olduğu gibi olay esaslı ve b bendinde yer aldığı gibi talep esaslı olarak düzenlenmesi mümkündür[1630]. Şayet taraflar aralarında bir seçim yapmamışlarsa, bir diğer ifade ile sözleşmede bu yönde bir kayıt bulunmuyorsa TTK m. 1473/I gereği olay esasının varlığı kabul edilmelidir[1631].

ÜSSGŞ m. A.1'in devamında ayrıca, "*tarafların (a) ve (b) bentlerinden birini içerecek şekilde sözleşme yapabilecekleri gibi, her ikisini içerecek şekilde"* sözleşme yapabileceğini de eklemiştir. Karma ürün sorumluluk sigortası olarak adlandırılan bu türde her iki esasın şartlarının bir arada aranması gerekçesiyle sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinden yararlanma süresi oldukça kısalmaktadır. Zira böyle düzenlenmiş poliçelerde olayın ve tazminat talebinin sigorta süresi içerisinde gerçekleşmiş olması gerekmekte ve koruma süresi bir yıla inmektedir[1632]. Uygulamada bu sorunu bertaraf edebilmek amacıyla karma ürün sorumluluk sigorta poliçeleri her sene düzenli ve kesintisiz olarak yenilenmekte ve her yenilemede ilk akdedilen sigorta sözleşmesinin tarihinden geçerli olmak üzere teminat sağlanacağı kararlaştırılmaktadır. Böylece ilk sigorta sözleşmesi kurulmadan önce meydana gelen bir olay sebebiyle doğan zararlara ilişkin olarak; örneğin sekiz sene sonra yöneltilen bir tazminat talebi,

---

1628 **Ünan,** Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 293; **Çeker**, s. 251; **Kaner**, s. 40. ETTK döneminde bu seçimin açık olmaması sebebiyle haklı eleştiri için bkz. **Ünan**, Riziko, s. 64.

1629 TTK Gerekçe, m. 1473.

1630 **Yazıcıoğlu, Emine**, Sorumluluk Sigortalarında Riziko, Sigorta Hukuku Sempozyumları, (Ed. Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu), İstanbul 2018, s. 465; **Ünan,** Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 293.

1631 **Ünan,** Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 304.

1632 **Ünan**, Cilt II, s. 294-295; **Demirci**, Güncel Bir Bakış, s. 170.

sözleşmede geçmişe etkili teminat kararlaştırılmış olmak kaydı ile sigortacı tarafından sekizinci yıl için akdedilen sigorta sözleşmesi teminatı kapsamında karşılanabilmektedir[1633].

Şayet taraflar aralarında bir seçim yapmamışlarsa, bir diğer ifade ile sözleşmede bu yönde bir kayıt bulunmuyorsa, TTK m. 1473/I gereği olay esasının varlığı kabul edilir.

5.1.3.2. İngiliz Hukukunda

İngiliz uygulamasında ürün sorumluluğu poliçeleri genellikle olay esaslı olarak düzenlenir. Ancak asbest veya tütün gibi bazı ürünlerden kaynaklanan zararların kendilerini göstermeden ilerlemeleri ve zararı doğuran olayın talep ileri sürülmeden yıllar önce meydana gelmiş olması gibi sebeplerle sigortacılar kendilerini öngöremeyecekleri zararlara karşı risk altında hissetmeye başlamıştır. Bunun üzerine İngiliz sigorta piyasalarında talep esaslı poliçelere yönelim başlamış ve sigortacının sadece sigorta süresi içerisinde yapılan talepleri karşılayacağı sabit bir uygulama halini almıştır[1634].

İngiliz sigortacıları, ürün sorumluluk sigorta sözleşmesinin esasını belirlerken özellikle ürünün türüne, daha önce ileri sürülen bir talep olup olmadığına ve ürünün piyasada kalacağı süreye dair değerlendirme yaparak karar vermektedir. Ancak özellikle saf ekonomik zararlar teminat altına alınmak isteniyorsa ve tıbbi ürünler, tütün, otomobil ve güvenlikle ilgili olmak üzere bazı yüksek riskli ürünler söz konusu ise doğacak zararların yalnızca talep esaslı poliçe ile teminat altına alındığı görülmektedir.

5.1.3.3. Amerikan Hukukunda

Amerika'da düzenlenen ürün sorumluluk poliçelerinde de genellikle talep esası tercih edilmektedir[1635]. Ancak tabii ki olay esasının tercih edildiği poliçelere de rastlamak mümkündür[1636]. Olay esasının tercih edildiği poliçelerde özellikle sigorta olayının uzun bir zamana yayıldığı hallerde, zarar olayının tam olarak ne zaman gerçekleştiğini tespit edebilmek

---

1633 **Ünan**, Cilt II, s. 295.

1634 **John/West-Simons/Hodgson**, N. 37.09-37.10; **Eagleston/Madge**, s. 87; **Mildred,** s. 244, N. 5.84; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 135.

1635 **Dinç,** s. 163. Talep esasının Amerikan Hukukundaki gelişimi hakkında detaylı bilgi için bkz. **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.01 [B], N. 4-17 vd.

1636 **John/West-Simons/Hodgson**, N. 37.09.

oldukça güçtür[1637]. Bu zorluk, söz konusu zararı doğuran sigorta olayının birden fazla sigorta dönemine denk gelmesi ile de adeta taçlanır[1638].

Yaygın zarar olayı (*Long-tail risks/claims*), olay esaslı poliçe imzalayan ürün sorumluluk sigortacısının üzerinde büyük bir risktir. Çünkü asbestten kaynaklanan *mezotelyoma* hastalığı gibi birçok zarar, kendisini göstermeden ve ürün sorumluluk sigortası kapsamında bir taleple sonuçlanmadan yıllar önce ve uzun bir süre içerisinde meydana gelmiş olabilir[1639]. Dolayısıyla teminatın tam olarak hangi anda tetiklendiğini tespit edilebilmek oldukça zordur. Bu sorunu çözüme kavuşturabilmek adına Amerikan Hukukunda farklı teoriler ortaya çıkmıştır[1640]. Her bir teori; zararın meydana gelme, belirginleşme veya maruz kalma zamanına dair farklı yaklaşımlar sunarak, sigorta poliçelerinin işleyişini ve teminatın ne zaman devreye gireceğini belirlemektedir. Bu sayede, karmaşık ve uzun süren zararların sigorta teminatı altında nasıl değerlendirileceği konusunda daha fazla netlik sağlanmış olur. Seçimi eyaletler arası değişiklik göstermekle beraber[1641]; maruziyet teorisi, tezahür teorisi, fiili zarar

---

1637 **Mathias Jr./ Shugrue/Marrinson**, § 9.04, N. 9-60; **Mildred,** s. 246, N. 5.97; **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.01 [A], N. 4-11; **Ünan**, Riziko, s. 29; **Şenocak**, s. 93; **Demirci**, Güncel Bir Bakış, s. 167; **Dinç**, s. 161.

1638 **Andrea, Nicolas R.**, Exposure, Manifestation of Loss, Injury-in-Fact, Continuous Trigger: The Insurance Coverage Quagmire, Pepperdine Law Review, C. 21, S. 3, 1994, s. 815. Detaylı açıklamalar için New Jersey Yüksek Mahkeme kararına bkz. *Owens-Illinois, Inc. v. United Ins. Co.*, 138 NJ 437, 650 A.2d 974 (1994).

1639 **John/West-Simons/Hodgson**, N. 37.09; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 136.

1640 Amerikan doktrini ve yargı kararlarında maruz kalma, tezahür ve sürekli hareket teorilerinin teminatının kapsamını sigortalı lehine genişletmek için oluşturulduğu kabul edilmektedir. **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.01[A], N. 4-14.

1641 Örneğin Texas Yüksek Mahkemesi tarafından *Don's Building Supply, Inc. v. OneBeacon Ins. Co.*, 2008 WL 3991197 (Tex 2008) davasına konu olayda, Don's Building Supply, sentetik sıva ve dış cephe yalıtım sistemlerinin (EIFS) satıcısı ve distribütörüdür. 1993-1996 yılları için OneBeacon Insurance ile arasında kapsamlı bir genel sorumluluk sigortası poliçesi imzalanmıştır. 2003-2005 yılları arasında, bazı ev sahipleri Don's Building'e karşı, kendisinden satın aldıkları EIFS'nin ayıplı olduğunu ve nemi dış cephenin arkasındaki duvar boşluklarına sızdırdığı gerekçesiyle ahşap çürümesi ve diğer hasarların tazmini için dava açmıştır. Davacılar, EIFS'nin uygulanmasından sonraki altı ay ila bir yıl içinde nem sızıntısının başladığını ancak bu hasarın dış cephe sebebiyle görülemediğini, bu sebeple de OneBeacon ile yapılan sigorta sözleşmesinin süresi sona erene kadar tespit edilemediğini belirtmişlerdir. İlk derece mahkemesi, maddi zararın teşhis edilebilir/belirlenebilir hale gelmeden oluşmuş kabul edilemeyeceği gerekçesi ile poliçenin bu zararı teminat altına almadığına karar vermiştir. Zira zarar sigorta dönemi içerisinde meydana gelmiş olmasına rağmen sigorta süresi dolmadan önce tespit edilememiştir. Böylece ilk derece mahkemesi kararında esas olarak tezahür teorisini (*manifestation trigger theory*) uygulanmıştır. Karar üzerine davacı Don's Building Supply, Yüksek Mahkemeden sorumluluk sigorta poliçesinde özel bir teori belirlenmediğinde, Texas kanunları uyarınca hangi teorinin benimsenmesi gerektiği sorusunun cevabını istemiştir. Mahkeme, standart bir genel sorumluluk sigortası poliçesi hükümleri okunduğunda fiili zarar (*the injury-in-fact trigger theory*) teorisinin esas alınması gerektiğine karar vermiştir. Mahkeme sigorta olayının meydana geldiğinin kabul edileceği anın, zararın meydana gelme anı olduğunu, keşfedilme anı olmadığını belirtmiş ve sigorta olayının söz konusu evin ahşaplarının çürümeye başladığında veya başka bir fiziksel hasara maruz kaldığında meydana geldiğine hükmetmiştir.

teorisi ve sürekli hareket teorisi[1642] olmak üzere Amerikan yargısı tarafından kullanılan toplam dört temel teori bulunmaktadır[1643].

5.1.3.3.1. Maruziyet Teorisi

İlk olarak asbest tozuna maruz kalınması sebebiyle doğan zararlara ilişkin olarak açılan davalarda karşımıza çıkan maruziyet teorisi (*Exposure Theory*), asbeste bağlı hastalıklar veya gürültüye bağlı işitme kaybı[1644] gibi ilerleyen, zaman içinde gelişen bedensel zararlara ilişkin uyuşmazlıklarda uygulanmaktadır[1645]. Asbest lifinin her defa solunması veya gürültüye maruz kalınan her an aslında kişi bedeninde yeni bir yaralanmaya neden olur[1646]. Dolayısıyla bu tozun veya gürültünün kişiyi hangi anda hasta ettiği ve hangi kısmın sigorta olayı olarak nitelendirileceği tespit edilemeyeceğinden, maruz kalınan süre boyunca yürürlükte kalan poliçelerin tamamının zarardan sorumlu olduğu kabul edilir[1647]. Ancak bazı mahkeme kararlarında kullanılmış olsa da Amerikan yargı kararlarındaki baskın görüş bu teoriyi reddetme eğilimindedir[1648].

5.1.3.3.2. Tezahür Teorisi

Tezahür teorisinde (*Manifestation Theory*), zararın teminat altına alınabilmesi için maruziyet tek başına yeterli değildir. Burada önemli olan zarara ilk defa maruz kalınma tarihi veya maruz kalma süreci değil, zararın belirlenebilir hale geldiği tarihtir. Bu teori uyarınca, hastalık kendini gösterene ve vücutta bir semptom görünene kadar bedensel zarar meydana gelmemiş kabul edilir. Bu sebeple zarar kendini gösterene kadar da sigorta olayı henüz gerçekleşmemiş sayılır. Hastalığa ilişkin semptomlar veya zarar görülmeye başladığında

---

1642 Teorilerin çevirileri yazara aittir. Bu teoriler esasen ticarî genel sorumluluk sigortası kapsamında belirlemiştir. Ancak Amerikan Hukukunda ürün sorumluluk sigortası, genel sorumluluk sigortasının bir parçası olduğundan (*General Liability/Product Liability policy*) ve ele alınan davalar da ürün sorumluluğunu ilgilendirdiğinden bu başlık altında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

1643 **Andrea**, s. 837. Amerikan mahkemeleri bu teorilerin uygulanabilmek için sözleşmeden teorilerden birini destekleyecek bir ibarenin varlığını arar. Eğer bir ibare yer almıyorsa sözleşmeyi somut olayın şartlarına göre değerlendirir. **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.03 [A], N. 4-50.

1644 Ürün sorumluluğuyla ilgili veya bağlantılı olmadığından detaylı olarak incelenmeyen ancak 3.800'den fazla dava ile bağlantılı olarak yirmi sekiz milyon doları aşan tazminat taleplerine sahne olan bu dava için bkz. *Atchison, Topeka & Santa Fe Railway Co. - Stonewall Insurance*, 275 Kan. 698 (Kan. 2003).

1645 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.03 [A], N. 4-59; **Andrea**, s. 831.

1646 **Mildred,** s. 246, N. 5.99.

1647 **Mildred,** s. 246, N. 5.99; **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.03 [A], N. 4-59; **Mathias Jr./ Shugrue/Marrinson**, § 9.04 [2], N. 9-61; **Andrea**, s. 831. Bu yönde verilmiş kararlar için bkz. *Commercial Union Ins. Co. v. Sepco Corp*., 765 F.2d 1543; *Insurance Company of North America v. Forty-Eight Insulations* 633 F.2d 1212, 1218-20, clarified 657 F.2d 814 (6th Cir. 1980) cert. denied, 454 U.S. 1109 (1981)

1648 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.03 [C], N. 4-62.

yürürlükte olan poliçenin sigortacısı zararlardan sorumlu tutulur[1649]. Amerikan Hukukunda bu teorinin çerçevesinin çizildiği en önemli karar olan *Eagle-Picher Industries,* Inc. *v. Liberty Mutual Insurance Co*[1650] kararında sigorta olayının bedensel zarar veya malvarlığı zararının makul ölçüde tanı konabilecek duruma geldiğinde gerçekleştiğinin kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Teorinin uygulanabilmesi için ise sözleşme metninden bu seçimin anlaşılıyor olması gerekir. Bunun için sözleşmede örneğin, "*sigorta süresi içerisinde doğan ancak bedensel veya malvarlığı zararına daha sonra yol açan bir sigorta olayına maruz kalınması halinde*" şeklinde geniş bir ifade kullanılabilir[1651].

İngiliz Hukukunda ise Amerikan Hukukunda olduğu gibi bu teoriler üzerinde tartışmalar yaşanmamıştır. Ancak Lordlar Kamarası'nın bir kararında[1652], çalışma süreleri boyunca zehirli toz soludukları için *pnömokonyoz* hastalığına (akciğerde toz birikmesi sebebiyle oluşan bir hastalık) yakalanan çelik ustalarının taleplerinin zamanaşımına uğrayıp uğramadığını belirleyebilmek için zararın ne zaman meydana geldiğinin tespit edilmesi gerekmiştir. Bu kararda Lordlar Kamarası, tezahür teorisine benzer bir yorumda bulunarak, zararın ilk defa görülmeye başladığı tarihte doğduğuna karar vermiştir. Bir diğer ifade ile mahkeme, zarara sebep olayın ne zaman meydana geldiği ile değil, bu zararın ne zaman tespit edilebilir olduğu ile ilgilenmiştir[1653]. Lordlar Kamarasının bu kararının ardından İngiliz Temyiz Mahkemesinin de benzer nitelikte kararlar verdiği görülmüştür. Örneğin; asbestin sebep olduğu *mezotelyoma* (akciğer zarı kanseri) hastalığı sebebiyle vefat eden şantiye işçisinin zararının sigorta tarafından karşılanması ile ilgili bir davada[1654] sigortacı, maruziyet sırasında sigorta poliçesi yürürlükte olmadığı için teminatı reddetmiş ancak Temyiz Mahkemesi hastalığın belirti gösterdiği zaman yürürlükte olan poliçenin teminatı karşılama yükümlülüğü altında olduğuna hükmetmiştir.

5.1.3.3.3. Sürekli Hareket Teorisi

1649 Bu sebeple sadece olay esaslı değil aynı zamanda talep esaslı poliçelerde de uygulandığına rastlanmaktadır. **Mildred,** s. 246, N. 5.100; **Mathias Jr./ Shugrue/Marrinson**, § 9.04 [2], N. 9-61-62.

1650 Bkz. *Eagle-Picher Industries*, Inc. *v. Liberty Mutual Insurance Co*., 682 F.2d 12 (1st Cir.1982).

1651 **Mathias Jr./ Shugrue/Marrinson**, § 9.04 [2], N. 9-62-9.63. İlgili Teksas Yüksek Mahkeme kararı için bkz. *Don's Building Supply, Inc. v. OneBeacon Ins. Co.,* 2008 WL 3991197 (Tex 2008)

1652 Bkz. *Cartledge v E. Jopling & Sons Limited* [1963] 1 All ER 341.

1653 **Mildred,** s. 247, N. 5.104.

1654 Bkz. *Bolton Metropolitan Borough Council v Municipal Mutual Insurance Ltd ve Commercial Union Assurance Co Ltd.* [2006] EWCA Civ 50, Times 09-February-2006, [2006] 1 WLR 1492, [2007] Lloyd's Rep IR 173.

Amerikan yargı kararlarında benimsenen tezahür veya maruziyet teorileri ile amaçlanan yaygın zararın sonuçlarına karşı sigorta ettireni koruma fikridir. Ancak uygulamada teorilerin istenilen amacı yeterince yerine getiremediği fark edilmiş ve kısa zaman içinde maruziyet ve tezahür teorisine ait unsurların birleşmesiyle oluşturulmuş yeni bir teori olan sürekli hareket teorisi (*Triple Trigger/Continuous Trigger Theory*) doğmuştur[1655].

Birbirini izleyen poliçe dönemleri boyunca sürekli veya giderek kötüleşen bedensel zararları teminat altına alma amacı taşıyan bu teori ile sigortalıya en kapsamlı teminat sağlanmaktadır[1656]. Bu teoriye göre; maruziyet sona ermiş olsa bile hastalık süreci yeni zararlara sebebiyet veriyorsa, maruz kalınan ilk tarihten zararın belirti gösterdiği tarihe yani tezahürüne kadar sigortacı teminat yükümlülüğü altındadır. Burada; tek bir sigorta olayı sürecinin var olduğu ve bu süreçte yürürlükte olan tüm sigorta sözleşmelerinin teminattan sorumlu olduğu kabul edilir. Böylece sigorta ettirenler hastalık belirti göstermeye başlayana kadar olan maruziyet süresi boyunca ve zarar artık görünür ve tespit edilebilir hale geldiğinde muhtemelen bir dizi sigorta poliçesi tarafından koruma altında olacaktır[1657].

Columbia İstinaf Mahkemesi tarafından verilen *Keene Corporation v Insurance Company of North America*[1658] kararı ise Amerikan Hukukunda sürekli hareket teorisinin uygulama alanı açısından dönüm noktası niteliği taşımaktadır. Bu karar ile mahkeme, asbeste ilk maruz kalma anından itibaren her sigorta poliçesinin kendi tazminat sınırları içerisinde bu zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olduğu kabul etmiştir[1659]. Kararın ardından özellikle sorumluluk sigortalarına ilişkin teminat uyuşmazlıklarında uygulanan söz konusu teori, bazen kararlarda tanımlanmak suretiyle geniş biçimde ele alınmış bazen ise ismi dahi geçirilmeden doğrudan uygulanmıştır[1660].

Amerikan mahkemeleri tarafından bu kararı takip ederek verilmiş çok sayıda ürün sorumluluk davası bulunmaktadır[1661]. Farklı eyalet mahkemelerine ait örneğin; elektrik ark kaynağı üretimi sırasında kaynak çubuklarından çıkan duman ve gazlara maruz kalınması

1655 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.02 [A], N. 4-40.

1656 **Mathias Jr./ Shugrue/Marrinson**, § 9.04 [3], N. 9-64.

1657 **Mildred,** s. 246-247, N. 5.101; **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.01[A], N. 4-12; § 4.02 [A], N. 4-36-4.37; **Mathias Jr./Shugrue/Marrinson**, § 9.04 [3], N. 9-64.

1658 667 F. 2d 1034. DC Cir. 1981.

1659 **Mildred,** s. 246-247, N. 5.101; **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.02 [A], N. 4-36; **Mathias Jr./Shugrue/Marrinson**, § 9.04 [3], N. 9-65.

1660 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.02 [B], N. 4-54.

1661 Bkz. *American Home Product Corporation v Liberty Mutual Insurance Company* 565 F. Supp. 1485. Aksi yönde bkz. *Abex Corporation v. Maryland Casualty Company*, 790 F.2d 119 (DC Cir. 1986).

sebebiyle doğan bedensel zararlara ilişkin[1662], silikon jel meme implantlarının sızıntı yaparak çeşitli sistemik otoimmün hastalıklara neden olduğuna ilişkin[1663], yeraltı benzin depolama tanklarının sızdırmasına ilişkin[1664], ahşap malzemede görülen termit hasarına ilişkin[1665], havuz inşaatı sırasında boruların sızdırması sonucu doğan toprak kayması ve buna bağlı zararlara ilişkin[1666], elektromanyetik alana maruz kalan ineklerde sinirlilik, süt üretiminde düşüş, üremede başarısızlık, hastalık ve bazen ölüm dahil olağandışı hallerin görülmesine ilişkin[1667] ve gürültüye bağlı işitme kaybına ilişkin[1668] davalarda bu teorinin uygulandığı görülmektedir[1669]. Çünkü; örneğin silikon jel meme implantlarının vücuda yerleştirilmesiyle ilgili davalarda Amerikan yargısında baskın uygulama sürekli hareket teorisinin uygulanması ve dolayısıyla zarar süresi boyunca yürürlükte olan tüm poliçelerin devam eden zarardan sorumlu tutulması gerektiği yönündedir. Bu uygulamanın temel sebebi; implantların vücuda yerleştirilmesinin, bu işlem ile başlayan ve ilerleyen bir bağışıklık sistemi hastalığına sebep olması ve taleplerin asbest vakalarında olduğu gibi giderek artan ve sürekli bir bedensel zarara dayanmasıdır[1670]. Benzer şekilde su tesisatında kullanılan ayıplı ürünlerin çıkarılıncaya kadar tesisatın su sızdırmaya devam etmesi ancak zararın sızıntılar görülebilir hale gelene kadar fark edilmemesi sebebiyle verilen kararda ise mahkeme, montaj anından sızıntı sebebiyle bu ürünlerin çıkartılmasına kadar geçen süre içerisinde yürürlükte kalan tüm poliçeleri söz konusu malvarlığı zararından sorumlu tutmuştur[1671].

1662 Bkz. *Air Products & Chemicals v. Hartford Acc. & Indem.*, 707 F. Supp. 762 (E.D. Pa. 1989).

1663 Bkz. *In Re Silicone Implant Litigation,* 667 N.W.2d 405 (Minn. 2003). Minnesota Yüksek Mahkemesi (*Supreme Court*) tarafından verilen kararda, fiili zarar teorisinin kural değil istisnaen uygulanan bir teori olduğunu, yalnızca çok gerekli durumlarda kullanılması gerektiğini belirtmiş, bölge mahkemesinin, implantın takılmasını devam eden bedensel zarar sürecinin başlangıcı olarak nitelendirdiğini ve bunun tüm davacıların iddia edilen zararlarının ortaya çıktığı, kolayca tanımlanabilen ayrı bir olay olduğunu ve bu sebeple söz konusu davanın, fiili zarar teorisinin tahsisinin uygun olduğu "zor davalardan" biri olmadığı sonucuna varmıştır. Mahkeme bu kapsamda, implantasyon sırasında risk altında olan sigortacıların, bu implantasyondan kaynaklanan zararları için ilgili poliçelerin tamamının sınırlarına kadar sorumlu olduğuna hükmetmiştir.

1664 Georgia Yüksek Mahkemesinin bu yönde verdiği kararı için bkz. *Boardman Petroleum, Inc. v. Federated Mutual Insurance Company*, 926 F. Supp. 1566, 1577 (S.D.Ga.1995), 150 F.3d 1327, 1328 (11th Cir. 1998). https://law.justia.com/cases ET. 13.06.2021

1665 Kuzey Georgia Bölge Mahkemesinin bu yönde verdiği kararı için bkz. *Arrow Exterminators, Inc. v. Zurich American Ins.*, 136 F. Supp. 2d 1340 (N.D. Ga. 2001). https://law.justia.com/cases ET. 13.06.2021

1666 Kaliforniya 2. İstinaf Mahkemesinin bu yönde verdiği kararı için bkz. *California Union Ins. Co. v. Landmark Ins. Co*. (1983) 145 Cal. App. 3d 462, 193. https://law.justia.com/cases ET. 13.06.2021

1667 Wisconsin İstinaf Mahkemesinin bu yönde verdiği kararı için bkz. *Wisconsin Elec. Power v. California Union Ins*. 142 Wis. 2d 673 (1987) 419 N.W.2d 255. https://law.justia.com/cases ET. 13.06.2021

1668 Kansas Yüksek Mahkemesinin bu yönde verdiği kararı için bkz. *Atchison, Topeka & Santa Fe Railway Co. v. Stonewall Insurance*, 275 Kan. 698 (Kan. 2003). https://law.justia.com/cases ET. 13.06.2021

1669 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.02[B], N. 4-42-42.1.

1670 Kararların detayları için bkz. **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.02[B], N. 4-43-44.

1671 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.02[B], N. 4-52.

5.1.3.3.4. Fiili Zarar Teorisi (*Injury-In-Fact Theory*)

Amerikan yargı kararlarında hükme esas teşkil eden son teori ise fiili zarar teorisi (*Injury-In-Fact Theory*) dir. Fiili zarar teorisinde teminat yalnızca gerçek zararın meydana geldiği an, başka bir anlatımla yabancı bir madde insan vücuduna zarar verdiği an tetiklenir. Bu teori uyarınca zararı doğuran olaya maruz kalma anı, süreci veya zararın gelişim süreci önem taşımaz. Zarar ilk doğduğu anda sigorta olayı gerçekleşmiştir ve yürürlükte olan poliçenin sigortacısı zarara ilişkin talepten sorumludur. Dolayısıyla söz konusu poliçe, yalnızca davacının sigorta süresi içerisinde gerçekten zarar görmüş olması halinde teminat sunar[1672]. Bu sebeple diğer teorilerin uygulandığı kararların aksine, bu teoriyi esas alan mahkemeler zararın poliçe dönemi içerisinde meydana geldiğine ilişkin somut bir bulguya ihtiyaç duyar[1673]. Bu anda zarar miktarının az ya da çok olması ise önemli değildir[1674].

Fiili zarar teorisi Amerikan Hukukunda ilk olarak New York Federal Bölge Mahkemesi tarafından kabul edilmiş[1675] ve bu karar istinaf mahkemesi tarafından onaylanmıştır[1676]. Ürün sorumluluğunu ilgilendiren söz konusu kararda, DES hormonu içeren ilaçlar[1677] sebebiyle yaşanan bedensel zararlardan doğan sorumluluğun poliçe teminatı içerisinde olup olmadığı değerlendirilmiştir[1678]. Kararda özet olarak, teminat sırasında yaralanmaya neden olan bir risk

---

1672 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.04[B], N. 4-70; **Mathias Jr. /Shugrue/Marrinson**, § 9.04 [4], N. 9-66.

1673 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.04[A], N. 4-64.4-64.1.

1674 Nitekim *Stonewall Ins. Co. v. National Gypsum Co*., No. 86 Civ. 9671 (S.D.N.Y. Mar. 22, 1993) davasında İstinaf Mahkemesi, bedensel zararın meydana geldiği anda keşfedilemeyecek kadar küçük olsa bile sigorta poliçesinin gerçek ancak keşfedilemeyen bu zararın meydana geldiği anda teminat sağlayacağını kabul etmiştir.

1675 Bkz. *American Home Prod. v. Liberty Mut. Ins. Co*., 565 F. Supp. 1485.

1676 Bkz. *American Home Prod. v. Liberty Mut. Ins. Co*., 748 F.2d 760 (2d Cir. 1984)

1677 DES, gebe kadınların düşük yapmasını engellemek amacıyla önerilen ancak daha sonra rahim kanserine sebebiyet verdiği anlaşılan bir hormondur.

1678 Kararda sigortalı, sigorta teminatına sürekli hareket teorinin uygulanması gerektiğini ileri sürerken, sigortacı ise sigorta teminatının poliçe süresi içerisinde meydana gelen zararları kapsadığını ve bunun da bu süre içerisinde gözlemlenebilen, ortaya çıkan zararlar olması gerektiğini ileri sürmüştür. Bölge Mahkemesi, iddiaları değerlendirmiş ve her iki tarafın da iddiasını reddederek, teminat hükmünün sigorta süresince meydana gelen zararları teminat altına aldığını ve bunun da fiili zarar teorisini gerektirdiğini kabul etmiştir. Bu kapsamda zarara sebebiyet veren olayın ne zaman oluştuğunun tespit edilip, zararın ne zaman keşfedilebilir olduğunun belirlenmesi gerekir. Mahkeme ayrıca, sigortacı tarafından ileri sürülen zararın poliçe dönemi sonrasında da devam ettiği hususuna karşılık olarak poliçe süresi sona erdikten sonra daha fazla zarar görülmüş olduğu ispat edilse bile zararın poliçe döneminde de gerçekleştiği gerçeğini ortadan kaldırmadığını belirtmiştir. Karar temyiz edilmiştir. Temyiz mahkemesi, Bölge Mahkemesinin, hükmün poliçe süresi içerisinde gerçekleşen gerçek zararı teminat altına aldığına ilişkin kararına katılmış ancak fiili zararın poliçe süresi içerisinde tespit edilebilir veya tazmin edilebilir bir zarar olması gerektiği görüşünü reddetmiştir. Böyle bir gerekliliğin aranmasının fiili zarar teorisine haksız bir sınırlama getirdiğini ileri sürmüştür. Mahkeme bu hususu kararında "Örneğin, zarar, gebeliğin belirli bir dönemine kadar teşhis edilememiş olabilir ancak hastalığın teşhisi ile evresinin bedensel zararın gebelik sırasında oluştuğu sonucuna varılabilir. Böyle bir halde teşhis edilebilirlik ile zarar aynı anda gerçekleşmez. Bu nedenle teoriye teşhis edilebilirlik şartını eklemek, fiili zarar teorisinin kapsamını teminat altına alınamayacak şekilde sınırlamak

yoksa poliçenin zararı karşılamayacağına; ancak sigorta süresinde var olduğu kanıtlanan fakat keşfedilmemiş bir bedensel zarar varsa, zararın ne zaman ortaya çıktığına bakılmaksızın teminat altında olacağına hükmedilmiştir. Bu öncü kararın ardından ise söz konusu teori benzer zararlara ilişkin davalarda uygulanmaya başlanmıştır[1679].

5.1.3.3.5. Değerlendirme

Bu dört temel teorinin her biri, teoride yaygın zarar içeren olay esaslı olarak düzenlenmiş ürün sorumluluk sigortalarına ilişkin kararlara esas teşkil edebilir. Ancak Amerikan Hukuk Enstitüsünün (ALI) 2018 yılında yıllık genel toplantısında alınan ve Ağustos 2019'da ilan edilen sorumluluk sigortaları hakkındaki yeniden düzenleme kararında[1680], olay esaslı sigorta poliçelerinde "fiili zarar teorisinin" benimsenmesi gerektiği tavsiye edilmiştir[1681]. Pek tabii bu kararın, tavsiye niteliğinden öteye gitmemekle beraber Amerikan yargı kararlarının verilmesinde yol gösterici rol oynadığı bilindiğinden[1682], mahkemeler tarafından baskın bir şekilde benimsenip benimsenmeyeceği görmek için beklemek gerekecektir. Zira Amerikan yargısında mahkemelerin hem sigortalı hem de sigortacının teminat beklentisine cevap veremeyeceği ve tarafları sonu olmayan bir tartışma içine sürükleyeceği gerekçesi ile fiili zarar teorisinin ürün sorumluluk davalarına uygulanmaması gerektiği görüşünün benimsendiği eski tarihli kararlara rastlamak da mümkündür[1683].

Türk Hukukunda ise Amerikan Hukukunda olduğu gibi yaygın zararlara ilişkin teoriler bulunmamaktadır. Ancak doktrinde bir görüşün, sorumluluğa yol açan olay ile talep arasında yaygın bir süreç olabileceğinden hareketle sorumluluk sigortalarında talep veya olay esası yerine, yaygın riziko esasının (*gedehnten Versicherungsfall*) belirlenmesinin daha uygun olduğunu ileri sürdüğü bilinmektedir[1684]. Bu esas Amerikan Hukukunda olduğu gibi olay

---

anlamına gelir. Geçmişe bakıldığında ilgili zamanda var olduğu kanıtlanan fiili ancak keşfedilmemiş zararın, keşfedilebilir hale geldiği zamandan bağımsız olarak teminat altına alınması gerekir." şeklinde ifade etmiştir. Dolayısıyla eğer teminat sırasında yaralanmaya neden olan bir risk yoksa poliçenin zararı karşılamayacağını ancak eğer bu süreçte var olduğu kanıtlanan ancak keşfedilmemiş bir bedensel zarar varsa, zararın ne zaman ortaya çıktığına bakılmaksızın teminat altında olacağına hükmetmiştir.

1679 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.04[A], No. 4-65-66.

1680 Bkz. *Restatement of the Law, Liability Insurance*. https://www.ali.org/publications/show/liability-insurance/ ET. 28.12.2020. Bu kararların öncelikle mahkemelere yönelik olduğu, teamül hukukunun ve yasal unsurlarının açık bir şekilde ortaya koyulmasını ve ortak hukukun gelişmesini hedeflediği yönünde bkz. https://www.ali.org/about-ali/how-institute-works/ ET. 28.12.2020.

1681 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.01[A], No. 4-16.

1682 Kurum hakkında detaylı bilgi için bkz. https://www.ali.org/

1683 Bkz. *Bristol-Myers Squibb Co. v. AIU Insurance Co.*, No. A-145, 672 (Tex. Dist. Ct. May 3, 1996). **Anderson/Stanzler/Masters**, § 4.02[B], N. 4-45, naklen.

1684 **Ünan**, Riziko, s. 48; **Uluğ**, s. 337.

esasının belirlendiği poliçelerde tespiti kolaylaştırmak adına getirilmiş bir teori değil, tıpkı olay esası veya talep esası gibi temel bir riziko esasıdır. Tamamen aynı olmamakla birlikte sürekli hareket teorisine benzeyen yaygın riziko esasında zarara sebep veren olay ile talep arasındaki sürede olay, zarar veya talep riziko niteliği taşıyabilmekte böylece sigorta ettiren tüm tartışmalardan uzak bir şekilde koruma elde edebilmektedir[1685].

5.1.3.4. Alman Hukukunda

Alman Hukukunda *Versicherungsfall* (sigorta olayı) terimi yukarıda da izah edildiği üzere zaman tahsisi için kullanılmaktadır. Alman Hukukunda ürün sorumluluk sigortasında sigorta olayı, zarar olayı (*Schadenereignis)'*dır[1686]. Bu husus AVB BHV § A3-3.1'de şu şekilde açıklanmaktadır; "*Sigorta teminatı, sigortanın geçerliliği sırasında meydana gelen ve bedensel zarar, mala gelen zarar veya dolaylı zarar ile sonuçlanan bir zarar olayı (sigorta olayı) nedeniyle üçüncü bir tarafça sigorta ettirene karşı bir tazminat talebinde bulunulması durumunda mevcuttur. Zarar olayı, üçüncü kişiye verilen zararın doğrudan sonucu olarak meydana gelen olaydır. Zarar olayına yol açan (zarar) nedenin ne zaman meydana geldiği önemsizdir"*[1687]. Ayrıca AVB BHV § A3-7.6'nın ilk cümlesi uyarınca da bu tanım tekrarlanmış ve "*sigorta olayı, A3-3.1'e göre sözleşmenin geçerliliği sırasında meydana gelen zarar olayıdır*." denilmiştir. Dolayısıyla zarar olayı; sigorta ettirenin ayıplı ürünü sebebiyle üçüncü kişinin zarar görmesine doğrudan neden olduğu sürecin kendisidir[1688]. Bu da zarar olayının tam olarak ne zaman gerçekleştiğinin tespit edilmesini zorunlu kılar.

Öncelikle zararının sebebinin ne zaman doğduğunun bu hesaplamada bir etkisi yoktur. Zararın sebebi olarak örneğin ayıplı ürünün piyasaya sürülmesi ile zarar olayının meydana geldiği zaman birbirinden çok uzak olabilir[1689]. Zararın meydana geldiği zaman ise çoğunlukla zarar olayının meydana geldiği zaman ile birbirine yakındır. Ancak; özellikle ürün sorumluluğu

---

1685 Yaygın riziko esası için bkz. **Ünan**, Riziko, s. 36.

1686 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 10; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 8, N. 4; **Rüffer/Halbach/Schimikowski**, AHB Ziff. 1, N. 12; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 91; **Langheid/Wandt/ Thürmann**, § 310, N. 329; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 446; **Thürmann/Kettler**, s. 259; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.3, N. 3.

1687 Çeviri yazara aittir. Zarar olayın bu tanımı, BGH'nin Mähbinder olarak adlandırılan kararına dayanmaktadır. Alman Federal Mahkemesi bu kararda, sigorta teminatını tetikleyen olayın, zararın nedenin değil, zararı veren olayın kendisi olduğunu belirtmiştir. Karar için bkz. BGH NJW 1957, 1477- Mähbinder. **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.3, N. 6.

1688 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 220; **Littbarski**, Ziff. 8, N. 21; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.7.6, N.2. Bu yönde bkz. OLG Stuttgart VersR 2006, 65; OLG Oldenburg r+s 1997, 57; OLG Karlsruhe r+s 2004, 104, 413.

1689 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 220

söz konusu olduğunda zararın, zarar olayı gerçekleştikten çok daha sonra meydana gelmesi mümkündür. Bu sebeple Alman Federal Mahkemesi 2014 yılında verdiği öncü nitelikteki kararında, zarar olayının mutlaka üçüncü tarafa verilen zarardan önce meydana gelmesi gerektiğine; zararın, zarar olayının bir sonucu olduğu gerekçesi ile hükmetmiştir[1690]. Dolayısıyla Alman Hukukunda ürün sorumluluk sigortası için teminat şu sıralama ile tetiklenmektedir; zararın nedeni (ihlâl) (*Ursache/Verstoß*), zarar olayı (*Schadenereignis*), zararın oluşması (*Schadeneintritt)*, zararın tespiti (*Schadenfeststellung*) ve talep (*Anspruchserhebung*).

Bu hususu bir örnek üzerinden izah etmek gerekirse; sigorta ettiren 2019 yılında müşterisi A'ya şarap üretimi için kullanılan tanklara monte edilmesi amacıyla metal aksam tedarik etmiştir. Metal aksam ayıplıdır ancak müşteri A bu ayıp tespit edemeden tanklara monte etmiştir. Bu tanklardan biri 2020 yılında müşteri B'ye satılmış ve Müşteri B 2020 yılından itibaren tankı kullanarak şarap üretmiştir. 2024 yılında tank sisteminin düzgün çalışmadığı keşfedilmiş ve arızanın nedeninin sigorta ettiren tarafından tedarik edilen ve A tarafından monte edilen metal parçaların korozyona uğraması olduğu tespit edilmiştir. Sigorta ettiren 2019 yılında X sigorta ve 2022 yılından itibaren de Y sigorta ile olay esaslı ürün sorumluluk poliçesi yapmıştır.

Örnekte zararın nedeni (*Ursache/Verstoß*) ayıplı metal parçaların 2019 yılında tanka monte edilmesidir. Zarar olayı (*Schadenereignis*) korozyondur. Korozyon ise sistemin gerektiği gibi çalışmamasına sebep olmuştur. Sistemin gerektiği gibi çalışmaması zararın oluştuğu (*Schadeneintritt)* anlamına gelir. Zararın tespiti (*Schadenfeststellung*) ise 2024 yılında gerçekleşmiştir. Klasik bir ürün sorumluluk sigortası zararın nedenini veya zararın ne zaman oluştuğunu değil, zarar olayının ne zaman meydana geldiğini esas almaktadır. Bu sebeple zarara ilişkin sorumluluğun hangi sigorta sözleşmesinin teminatı altında olduğunu tespit edebilmek için zarar olayının ne zaman gerçekleştiğini tespit edebilmek gerekir. Zarar olayı (*Schadenereignis*) korozyon hala devam ettiği için 2020-2024 yılları arasında gerçeklemiştir. Bu durumda zarar her durumda sigortacı Y'nin sigorta sözleşmesi kapsamında karşılanacaktır. Bu örneğin; devamında sigorta ettiren 2025 yılında sigortacı Z ile talep esaslı bir ürün sorumluluk poliçesi imzalamış olsaydı ve talep (2024 yılında sigorta ettirenin haberi

[1690] BGH r+s 2014, 228. 232; **Schimikowski, Peter,** Der Versicherungsfall in der Betriebs- und Produkthaftpflichtversicherung, r+s 2017, s. 396; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 8, N. 6; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.3, N. 7.

olmaksızın) 2025 yılında ileri sürülmüş olsaydı, bu defa sigortalı olayın 2025 yılında meydana geldiği varsayılırdı ve sorumluluk sigortacı Z'ye ait olurdu.

AVB BHV § A3-7.6 (ProdHM § 8) cümle 1 uyarınca bedensel zararlar ile mala gelen zararlar için belirleyici olan zarar olayı (*Schadenereignis*)'dır. Buna karşın genişletmeler yardımıyla teminat altına alınan saf ekonomik zararların ne zaman gerçekleştiğinin tespiti oldukça güç olduğundan AVB BHV § A3-7.6 cümle 3'te yer alan a-f b bentlerinde, AVB BHV § A3-7.1 ve devamında (ProdHM § 4.2 ila 4.5) düzenlenen her bir genişletme için sigorta olayının gerçekleşme zamanı özel olarak tanımlanmıştır. Böylece piyasanın her iki tarafında da yeknesak olarak uygulanan bir anlayış ortaya çıkmıştır[1691]. Buna göre; "birleşme, karışma ve işleme" genişletmesi kapsamına giren bir zarar durumunda zarar olayı, ürünlerin birleştirilmesi, karıştırılması veya islenmesi sırasında; "sökme-takma" genişletmesi içine giren bir zarar meydana geldiğinde zarar olayı, ürünlerin sökme, takma, kurulum, uygulama veya döşenmesi sırasında; zararın "ileri işleme" genişletmesi kapsamına girdiği hallerde zarar olayı ileri işleme sırasında; "makine klozu" kapsamına giren bir zarar meydana geldiğinde zarar olayı ayıplı veya hatalı makine ile ürünlerin üretilmesi veya işlenmesi sırasında gerçekleşmiş kabul edilmektedir. "Muayene ve ayıklama" genişletmesi kapsamına giren bir zarar söz konusu olduğunda ise diğer genişletmeler için uygulanan esaslar geçerlidir[1692]. Dolayısıyla Alman ürün sorumluluk sigortası genişletmeleri için zarar olayının gerçekleşme anı, ayıplı ürünün üretim veya işleme sürecine girdiği andır demek yanlış olmasa gerekir[1693]. Ancak bu kural yalnızca bahsi geçen genişletmeler içerisine giren saf ekonomik zararlar ile ilgilidir. Bedensel zarar ve malvarlığı zararı ile bunlardan kaynaklanan dolaylı zararlar için ProdHM § 8.1 sözleşmenin geçerliliği sırasında meydana gelen zarar olayı hükmü geçerliliğini korumaya devam eder[1694]. Bu

---

1691 **Langheid/Wandt/ Thürmann,** 310, N. 330; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 448; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 222; **Prölsss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 8, N. 2; **Thürmann/Kettler**, s. 262; **Littbarski**, Ziff. 8, N. 23-28 ve 36; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.7.6, N. 4.

1692 **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 8, N. 5; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 74; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 448-449; **Thürmann/Kettler**, s. 263.

1693 **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 8, N. 4; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** §25, N. 74; **Langheid/Wandt/ Thürmann,** 310, N. 331. Böyle özel bir düzenleme söz konusu olmasa bile ProdHM § 8.1 uyarınca sigorta olayı, sözleşmenin geçerliliği sırasında meydana gelen zarar olayı olarak belirlendiğinden aynı sonuca zaten varılabileceğini zira zarar olayının ayıplı ürünün üretimi veya sigorta ettiren tarafından teslimatı sırasında değil ayıplı ürünün birleştirildiği, karıştırıldığı, işlendiği, kurulduğu ve benzeri sırada meydana geleceğine dair bkz. **Langheid/Wandt/ Thürmann**, § 310, N. 329; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 8, N. 6.

1694 **Littbarski**, Ziff. 8, N. 34-35. Aksi yönde bkz. **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 92. Yazara göre sigortacının yalnızca genişletme kapsamındaki saf ekonomik zararları mı kapsayacağı yoksa bedensel ve malvarlığı zararlarını da içereceği belirsizdir. Bu konuda henüz verilmiş bir yargı kararının da bulunmadığını eklemektedir.

genişletmelerden birkaçının birlikte meydana gelmesi halinde ise zarar olayı her biri için ayrı ayrı belirlenir. Aynı kabul, çok aşamalı bir üretim sürecinin bir parçası olarak çeşitli aşamalarda art arda meydana gelen ve bağımsız sigortalı olaylar oluşturan hasarlar için de geçerlidir[1695].

Genişletme hükümleri açısından zarar olayının gerçekleşme anının tespiti için düzenlenen bu özel hükümlerin varlığı son derece önemlidir. Örneğin; sigorta ettiren, sigortacı ile 1 Ocak 2005 ilâ 31 Aralık 2005 tarihleri arasında geçerli olacak genişletilmiş ürün sorumluluk sigortası akdetmiş ve poliçenin olay esaslı olması kararlaştırılmıştır. 1 Ocak 2006 tarihinde ise deponun inşaatı sırasında sigorta ettirenin yanlış bir uygulaması nedeniyle depoda çökme meydana gelmiştir. Bu durumda, zarar olayının sözleşmenin geçerlilik süresi dolduktan sonra meydana geldiği ve olay esaslı poliçenin bu zararları karşılamayacağı düşünülebilir. Ancak genişletmeler için düzenlenen bu hükümler tam da böyle anlarda sigorta ettiren için büyük yarar sağlar. Somut olayda AVB BHV § A3-7.6 uyarınca birleştirme, karıştırma ve işlemeden kaynaklanan bir zarar söz konusu ise zarar olayının bu işlemlerin yapıldığı sırada gerçekleştiği kabul edilir ve zarar ürün sorumluluk sigortası tarafından karşılanır.

Başka bir örnekte ise, sigorta ettiren farklı tedarikçilerden çeşitli baharatlar satın alır ve bunları üretim tesisinde pizza baharat karışımı haline getirerek distribütörüne teslim eder. Hammaddelerden birinin kontamine olması sebebiyle baharat karışımına Salmonella virüsü bulaşır. Distribütör bulaştan habersiz bir şekilde ayıplı karışımı bir müşterisine satar ve müşteri de bu karışımı üç ay boyunca stokta tuttuktan sonra dondurulmuş hazır pizza yapımında kullanır. Pizza daha sonra bir süpermarket zincirine teslim edilir; en nihayetinde pizzanın ayıplı olduğu ise satışlardan ve bunun sonucunda müşterilerde ortaya çıkan sağlık sorunlarından sonra anlaşılır. Bu da halihazırda teslim edilmiş olan ve pizza fırınında hala stokta bulunan pizzaların imha edilmesini gerektirir. Bu olayda zararın nedeni (*Ursache/Verstoß*) ayıplı baharatın pizza yapımında kullanılmasıdır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken sadece saf ekonomik zararların değil aynı zamanda bedensel zararların da doğduğu gerçeğidir. Dolayısıyla bir ayrım yapmak gerekecektir. Öncelikle somut olayda birleşme, karışma ve işleme söz konusu olduğundan sigorta olayının ne zaman meydana gediğini tespit edebilmek için AVB BHV § A3-7.6'ya başvurmak gerekir. Buna göre, "birleşme, karışma ve işleme" genişletmesi kapsamına giren bir zarar durumunda sigorta olayı, ürünlerin birleştirilmesi, karıştırılması veya islenmesi sırasında meydana gelmiş kabul edilir. Bu durumda somut olayda saf ekonomik

[1695] **Langheid/Wandt/ Thürmann**, § 310, N. 332.**Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 74a; **Thürmann/Kettler**, s. 264; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.7.6, N. 4.

zararlar için zarar olayı, ayıplı pizzaların üretimi sırasında gerçekleşmiştir. Bedensel zararlar ile dolaylı zararlar için ise sigorta olayı, zarar olayı gerçekleştiğinde meydana gelmiş kabul edilir[1696]. Burada zarar olayı (*Schadenereignis*), Salmonella virüsünü içeren pizzanın tüketilmesi olarak kabul edilebilmelidir. Zarar (*Schadeneintritt)*, satılan pizzaların müşterilerin sağlığını etkilemesi ile; zararın tespiti (*Schadenfeststellung*) ise müşterilerde meydana gelen sağlık sorunlarından kaynaklanan taleplerle gerçekleşir. Eğer pizzanın üretimi ve tüketimi zaman olarak birbirinden uzaksa ve bu sırada sigortacı değişikliği olmuşsa, iki farklı sigortacının sorumluluğu dahi gündeme gelebilir.

2023 yılında Köln Yüksek Bölge Mahkemesi tarafından verilmiş önemli bir ürün sorumluluk sigortası kararında ise gemi yapımında kullanılan jeneratörleri geliştiren ve üreten sigorta ettiren, Ekim 2007'den 2010'a kadar davacıya jeneratör tedarik etmiş ve tedarik ettiği jeneratörlerin ayıplı olduğuna dair bildirimler almaya başlamıştır. Sigortalının tedarik ettiği ve gemilere takılan toplam 201 adet jeneratör potansiyel olarak risk altında kabul edilmiştir. Bu ayıplı jeneratörlerin neden olduğu zararları doğuran zarar olayının ise ayıplı parçaların montajı olduğu ifade edilmiştir[1697].

Dolayısıyla Alman ürün sorumluluk sigortasındaki "zarar olayı" esasında ürün sorumluluk sigortasının "olay esaslı" olduğunu göstermektedir. Ancak Alman uygulamasında bu bir adım öteye götürülerek sigorta olayının doğrudan zarar olayı olarak ifade edilmesi uygun görülmüştür. Çünkü Almanya'da ürün sorumluluk sigortası poliçelerinin talep esaslı olarak düzenlenmesi son derece nadirdir. Şayet ürün sorumluluk sigortası talep esaslı düzenlenecekse, AVB BHV § A3-3.1 ve A3-7.6 buna uygun olarak değiştirilmelidir. Örneğin; "zarar olayı" ifadesi yerine "ilk yazılı talep" (*erste schriftliche Anspruchserhebung*) teriminin kullanılması gerekir. Böylece hüküm muhtemelen, "Sigorta olayı (*Versicherungsfall*), sigorta süresi veya sonraki bir talep süresi boyunca sigorta ettirene veya sigortalıya karşı ileri sürülen ilk yazılı sorumluluk talebi ile gerçekleşmiş kabul edilir." halini alacaktır[1698]. Sözleşmede ayrıca uzatılmış talep bildirim süresinin de düzenlenmesi şarttır. Ürün sorumluluk sigortasında sigorta olayı (*Versicherungsfall*) teriminin kullanılması alışıldık bir durum olmadığından, bu terimin

1696 **Thürmann/Kettler**, s. 263-264.

1697 **Fortmann,** OLG Köln, N. 44, s. 962. Karar için bkz. OLG Köln 15.08.2023- 9 U 183/21.

1698 *"Versicherungsfall ist die erstmalige schriftliche Geltendmachung eines Haftpflichtanspruchs gegen den VN oder eine versicherte Person während der Dauer des Versicherungsvertrages oder einer sich ggf. hieran anschließenden Nachmeldefrist."*. Çeviri yazara, metin Prof. Dr. Peter Schimikowski'ye aittir.

açıklanması da yerinde bir yaklaşım olur. Ancak tabii bu değişikliğin standart bir formu yoktur, farklı şekillerde formüle edilmesi mümkündür.

5.1.4. Sigorta Olayının Zaman Bakımından Sınırlandırılması

5.1.4.1. Sigorta Dönemi ve Sigorta Süresi

Sigorta teminatının geçerli olduğu süreye TTK m. 1410 uyarınca sigorta süresi (*Versicherungsdauer*) denir[1699]. Şeklî sigorta süresi olarak da adlandırılan bu kavram, sigorta sözleşmesinin başlangıcı ile bitişi arasındaki süreyi ifade eder[1700]. Sigorta dönemi (*Versicherungsperiode*) ise sigorta sözleşmesinin geçerli olduğu süreyi ifade etmektedir. Sigorta poliçeleri, tarafların aralarında daha kısa bir süre belirlenmemiş olması kaydı ile TTK m. 1411 uyarınca bir yıl için düzenlenirler. Bu esasen teknik süredir. İlk primin ödenmesi ile başlayan bu bir yıl ile ise maddî süre başlar ve bu süre içinde sigortalı sigorta himayesi altındadır[1701]. Kural olarak olay esaslı poliçelerde olayın sigorta süresi içerisinde meydana gelmesi, talep esaslı poliçelerde ise talebin sigorta dönemi içerisinde ileri sürülmüş olması gerekmektedir. Olayın sigorta süresi içerisinde gerçekleştiğini veya talebin bu süre içerisinde ileri sürüldüğünü ibraz ve ispat etmek sigorta ettirene aittir[1702].

5.1.4.2. Ürün Sorumluluk Sigortasında Sigorta Olayının Gerçekleşme Anı Bakımından Belirlenen Esasa Göre Değişkenlik Gösteren Zaman Sınırı

5.1.4.2.1. Türk Hukukunda

Türk Hukukunda ürün sorumluluk sigortası ÜSSGŞ m. A.1 (a) kapsamında olay esaslı olarak akdedilmişse, ÜSSGŞ m. B.1 uyarınca "*sigortalının, sözleşme süresi içinde piyasaya sürmüş olduğu ürünler dolayısıyla gerek sözleşme dönemi gerekse sözleşmenin bitiminden itibaren iki yıl içinde başkalarının zarara uğraması sonucunda riziko gerçekleşmiş olur".*

1699 **Eagleston/Madge**, s. 86; **Mildred,** s. 243-244, N. 5.84; **Arseven**, s. 73; **Kender**, Sigorta Hukuku, s. 227; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 168; **Bozkurt**, s. 109; **Kaner**, s. 12; **Kayıhan/Günergök**, s. 149; **Günay**, s. 59; **Kara**, s. 167.

1700 **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 4; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.3, N. 4; **Prölss/Martin/Lücke**, AHB Ziff. 1, N. 5; **Kender**, Sigorta Hukuku, s. 227; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 168; **Kayıhan/Günergök**, s. 149; **Kara**, s. 168.

1701 **Arseven**, s. 74; **Kender**, Sigorta Hukuku, s. 227-228; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 169; **Bozkurt**, s. 110; **Kayıhan/Günergök**, s. 150; **Günay**, s. 60; **Nomer**, s. 125; **Kaner**, s. 12; **Kara**, s. 169.

1702 BGH NJW 1981, 870; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.3, N. 4.

Dolayısıyla olay esaslı ürün sorumluluk sigortasında rizikonun gerçekleşmiş sayılması için iki temel şart vardır; sigorta ettirenin ürünlerinin sözleşme süresi içerisinde piyasaya sürülmüş olması + bu ürünler sebebiyle sözleşme süresi içinde veya sürenin bitiminden itibaren iki yıl içinde zarar doğmuş olmasıdır.

Bu durumda; sigorta olayı sözleşme süresi içerisinde doğmuş olmak ve sigorta konusu ürünler de bu süre içerisinde piyasaya sürülmüş olmak kaydı ile, söz konusu ürünün sebep olduğu olay neticesinde meydana gelen zarar sözleşme süresi içerisinde veya sürenin bitiminden itibaren iki yıl içinde meydana gelmiş olmalıdır. Zarara ilişkin talep ise zamanaşımı dolana kadar ileri sürülebilir. Öte yandan kanaatimizce B.1 hükmünde esas alınması gereken sigorta olayının sözleşme süresi içerisinde gerçekleşip gerçekleşmediği olmalıdır. Kanun koyucunun bu hükmü ürünlerin sigorta süresi içerisinde piyasaya sürülmüş olup olmaması ve zararın doğduğu zaman dilimi hususlarına odaklandığı anlamak güçtür[1703]. Olay esaslı ürün sorumluluk sigorta sözleşmesindeki hükümleri sigortacı lehine daraltmak pek tabii mümkündür. Ancak bize göre bu seçimin taraflara bırakılmayıp kanun koyucu eli ile gerçekleştirilmesi ve hükmün asıl içermesi gereken ifadeleri ve sınırlamaları içermesi daha uygun olurdu.

Ürün sorumluluk sigortasının ÜSSGŞ m. A.1 (b) kapsamında talep esaslı olarak akdedilmiş olması halinde ise ÜSSGŞ m. B.1 uyarınca riziko, "*bir yıldan az olmamak kaydıyla sözleşme yapılmasından önce veya sözleşme yürürlükteyken meydana gelen olaya bağlı olarak;*

a) Sigortacının bilgisi ve yazılı muvafakati dâhilinde olmak koşuluyla sigortalı tarafından ödeme yapılması veya

b) Zararın gerçekleştiğinin ve bu zararın sigortalının sorumluluğundan kaynaklandığının mahkeme tarafından karar altına alınması hallerinde" gerçekleşmiş sayılır. Bu durumda talep esaslı ürün sorumluluk sigortasında rizikonun gerçekleşebilmesi için üç temel şart aranmaktadır; sözleşme yapılmadan en az bir yıl öncesinde veya sözleşme sırasında meydana gelen bir olayın varlığı + sigortalının bu olaydan kaynaklanan zararı sigortacının bilgisi dâhilinde ödemesi veya mahkemenin zararın sigortalıya ait olduğuna dair karar vermesi + talebin en geç sözleşme bitimine kadar ileri sürülmesidir.

Talep esaslı sigorta poliçesinde en önemli unsur talebin sigorta süresi içerisinde ileri sürülmesidir. Nitekim bu şart hükümde açıkça yer almaktadır. Ancak kanun koyucu talep esaslı ürün sorumluluk poliçesini sigortacı lehine daraltmakta ve sigorta olayının meydana gelme

[1703] Aynı yönde bkz. **Ünan**, Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 311-312.

zamanına ilişkin bir sınır getirmektedir. Zararın ancak sözleşme yapılmadan en az bir yıl öncesinde veya sözleşme sırasında meydana gelen bir olayın neticesinde meydana gelmiş olmasını şart koşmaktadır. Öte yandan zararın mahkeme tarafından tespit edilmesi veya talebin karşılanıp karşılanmaması talep esaslı poliçenin zararı kapsayıp kapsamadığına ilişkin önem taşıyan unsurlar değildir. Dolayısıyla bu şartların hükümde neden yer aldıklarını anlamak yine oldukça güçtür[1704].

Türk uygulamasında ürün sorumluluk sigortasının genellikle talep esaslı düzenlendiği ve bu poliçelere ÜSSGŞ m. B.1 uyarınca bir yıldan az olmamak kaydı ile geçmişe etkili teminat sınırı eklendiği görülmektedir. Ancak bu gerçek anlamda bir geçmişe etkili kloz değildir. Türk sigortacılar ürün sorumluluk poliçelerine ekledikleri bir yıldan az olmayan *retroactive date* ile sadece bu tarihten önce meydana gelen olayları değil, "bu tarihten sonra üretilen ürünlerden ve yalnızca bu ürünler sebebiyle ve yine bu tarihten sonra meydana gelen zararlardan kaynaklanan talepleri" de teminat altına almaktadır. Böylece sigortacının tazminat yükümlülüğü çok daha kapsamlı bir şekilde sınırlandırılmış olur. Bu gibi talep esaslı poliçelerin prim miktarları, olay esaslı ürün sorumluluk poliçe primlerine nazaran oldukça düşüktür. Ancak talep esaslı ürün sorumluluk sigortalarını her sene yenilemek şarttır. Aksi halde düzenli bir teminat elde edilemez. Buna karşın olay esaslı poliçe yaptırılmışsa, teminatın bir sene eksik kalması sadece bir senelik teminat kaybına yol açar. Oysa talep esaslı poliçede bir senelik ara çok daha büyük bir kayba mal olabilir. Bu sebeple uygulamada bir üretici veya satıcı bu alanda ilk defa çalışmaya başlayacaksa mutlaka olay esaslı ürün sorumluluk sigortası yaptırması önerilir. Böylece sigorta ettiren ilk andan itibaren tüm taleplere karşı ürün sorumluluk sigortası ile korunmuş olur.

5.1.4.2.2. Alman Hukukunda

Alman ürün sorumluluk sigortasında da sigortacının sözleşme süresi içerisinde meydana gelen sigorta olayları için karışılmayı taahhüt ettiği sigorta teminatı zaman sınırlamalarına tabidir[1705]. AVB BHV § A3-11 (ProdHM § 7) uyarınca, "*A3-7.1 ve devamında yer alan düzenlemeler kapsamında sigorta teminatı, sigorta sözleşmesinin geçerliliği sırasında meydana gelen ve sözleşmesinin sona ermesinden sonra en geç üç yıl içinde sigortacıya*

[1704] Aynı yönde bkz. **Ünan**, Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 313-314.

[1705] **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 323; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 12-12a; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 89; **Thürmann/Kettler**, s. 255.

bildirilen tüm sigorta olaylarının sonuçlarını kapsar. Sözleşmeden doğan bildirim yükümlülükleri bundan etkilenmez. Sigorta teminatına ilişkin bu üç yıllık sınır, sigorta ettirenin süreyi kendi kusuru olmaksızın kaçırdığını ispatlaması halinde uygulanmaz"[1706].

Alman olay esaslı ürün sorumluluk sigorta teminatı, kural olarak ne zaman bildirildiklerine bakılmaksızın sigorta süresi boyunca meydana gelen tüm zarar olaylarını (sigorta olayları) kapsar. Dolayısıyla sigortacı yaygın zararları karşılama riski ile karşı karşıyadır[1707]. Sigortacının üstlendiği bu risk karşısında uzlaşmacı bir çözüm getirmek isteyen GDV; teminatı, saf ekonomik zarar doğuran sigorta olayları için sözleşmenin sona ermesinden itibaren üç yıl içerisinde bildirilen talepler ile sınırlandırmış ve böylece sigortalanan riski belirli sınırlar içerisinde yönetilebilir tutabilmeyi amaçlamıştır[1708].

Söz konusu üç senelik sınır, hükümde açıkça belirtildiği üzere yalnızca halihazırda meydana gelmiş saf ekonomik zararlar için geçerlidir[1709]. Zira AVB BHV § A3-7.1 ve devamında (ProdHM § 4.2 vd.) düzenlenen genişletilmiş ürün sorumluluk teminatıdır. Bedensel zarar ve malvarlığı zararları ile bunlardan kaynaklanan dolaylı zararları içeren geleneksel ürün sorumluluk riski ilgili zamanaşımı sürelerince devam eder[1710]. Hükmün devamında ise sözleşmeden doğan bildirim yükümlülüklerinin bu sınırdan etkilenmeyeceği ve sınırın sadece sigorta ettirenin kusurlu bir şekilde bildirim tarihlerine uymaması durumunda geçerli olduğu yer alır[1711]. Sigortacı VVG § 28 uyarınca sigorta olayının varlığından derhal haberdar edilmelidir[1712]. Hükümde getirilen üç senelik sınır, sigorta ettirenin bu yükümlülüğe kusurlu bir biçimde aykırı davranması halinde yürürlüğe girer. Aksi halde sigorta ettiren kendi kusuru olmaksızın bu süreyi kaçırdığını kanıtlamalıdır. Bu aksini ispat sonrasında üç yıllık müteakip bildirim süresi değil, ilgili zamanaşımı süreleri geçerli olur[1713]. Üç yıllık zaman sınırının münferit durumlarda sözleşmeyle uzatılabilmesi ise mümkündür. Ancak bu uzatma, uzatılan

---

1706 Çeviri yazara aittir.

1707 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 213; **Littbarski**, Ziff. 7, N. 9.

1708 **Littbarski**, Ziff. 7, N. 10-11; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 211; **Thürmann/Kettler**, s. 255; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.11, N. 1.

1709 **Littbarski**, Ziff. 7, N. 18; **Thürmann/Kettler**, s. 255; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.11, N. 2.

1710 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 210; **Prölsss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 7, N. 1; **Littbarski**, Ziff. 7, N. 16; **Thürmann/Kettler**, s. 255; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.11, N. 2. Aksi bir bakış açısıyla hükümde teminatın sadece kişiye ve mala gelen zararlarla sınırlı olmadığına dikkat çekmek saf ekonomik zararların özel olarak ifade edildiği yönünde bkz. **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 89.

1711 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 213.

1712 **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 89; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 441; **Littbarski**, Ziff. 7, N. 20-21; **Thürmann/Kettler**, s. 255.

1713 **Thürmann/Kettler**, s. 256.

sürenin kanunî zamanaşımı süresini aşıyor olması halinde anlamlı olabilir. Zira sınır zaten zamanaşımı süresidir[1714]. Ancak sözleşme ile üstlenilen yasal sınırı aşan sorumluluk kural olarak ürün sorumluluk teminatı dışında bırakıldığından, yapılan bu değişikliğin sözleşmede yer alan istisna hükümleri ile uyumlaştırılması gerekir. Aksi halde yine yapılacak bu değişikliğin hiçbir anlamı kalmayacaktır[1715].

Alman uygulamasında zaman sınırına ilişkin değinilebilecek bir diğer husus ise sigorta sözleşmesi yürürlüğe girmeden önce teslim edilen (satış veya piyasaya sürmek yolu ile) ayıplı ürünlerden kaynaklanan taleplere ilişkindir[1716]. AVB BHV § A3-11.2 uyarınca "*Bu sigorta sözleşmesi yürürlüğe girmeden önce teslim edilen sigorta ettirenin ürünlerinin neden olduğu zararlar nedeniyle AVB BHV § A3-7.1 ve devamında yer alan hükümler (ProdHM § 4.2 vd.) kapsamında ileri sürülen talepler için sigorta teminatı yalnızca özel bir anlaşma ile sağlanır"*[1717]. Dolayısıyla sözleşme kurulmadan önce yapılan ön satışların sebep olduğu saf ekonomik zararlar teminat kapsamı dışındadır[1718]. Bu ürünlerden kaynaklanan bedensel ve malvarlığı zararları için ise sınırlama geçerli olmayacak ve teminat sağlanmaya devam edilecektir. Öte yandan hükümde yalnızca ürünlerden kaynaklanan zarardan söz edildiğinden, sigorta ettirenin ürünü ile sıkı sıkıyla bağlantılı iş veya hizmetinden kaynaklanan zararlar da yine bu sınırlama içerisinde yer almayacaktır[1719].

Hüküm ile amaçlanan; sigortacının, sözleşmenin başlangıcından önce teslim edilen, prim almadığı ancak teminat vermek zorunda olduğu ürünler nedeniyle sözleşme süresi boyunca meydana gelebilecek sigorta olaylarına karşı üstlendiği riski bir nebze olsun sınırlandırabilmektir. Bu endişe de esasında ancak sigortacının değişmesi durumunda veya ilk defa sigorta korumasından yararlanılacağında gündeme gelebilir[1720]. Bu Alman sigorta piyasalarında yaygın olarak uygulanan bir hükümdür. Yeni sigortacı, sigorta ettirenin kendisi ile sözleşme kurulmadan önce teslim ettiği ürünlerin sebep olduğu ve sigorta süresi içerisinde

---

1714 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 215; **Littbarski**, Ziff. 7, N. 39; **Thürmann/Kettler**, s. 256.

1715 **Littbarski**, Ziff. 7, N. 40-41.

1716 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 216; **Prölsss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 7, N. 2.

1717 Çeviri yazara aittir.

1718 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 12b; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 90; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 325; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 443; **Prölsss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 7, N. 2; **Littbarski**, Ziff. 7, N. 48; **Thürmann/Kettler**, s. 255; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.11, N. 4.

1719 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 444; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 219; **Littbarski**, Ziff. 7, N. 48, 54; **Thürmann/Kettler**, s. 256; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.11, N. 4.

1720 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 217; **Prölsss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 7, N. 2; **Littbarski**, Ziff. 7, N. 50; **Thürmann/Kettler**, s. 256.

doğan zarar olayı (sigortalı olay) için doğrudan bir teminat vermek istemez. Bu tür zararların teminat altına alınabilmesi için tarafların aralarında özel olarak anlaşmış olmaları beklenir. Bu da sigortacıların (özellikle unterwriter'ların) sigorta ettirenin geçmişte teslim ettiği ürünlerin doğurabileceği zarar potansiyeline ilişkin ürünün türü, dağıtım alanı ve üretimin kalitesi gibi ayrıntılı bir risk analizi yapması ve halihazırda belirlenmiş olan riskleri göz önünde bulundurması ile mümkündür[1721].

Tüm bu hususlar bir arada değerlendirildiğinde, Alman olay esaslı ürün sorumluluk sigortasına ilişkin sınırlamaların, Türk uygulamasından farklı olduğu açıktır. Öncelikle Türk olay esaslı ürün sorumluluk poliçelerinde her türden zarar talebi iki sene ile sınırlandırılmakta ve genişletmeler ile teminat altına alınan saf ekonomik zararlar için bir ayrım yapılmamaktadır. Buna karşın Alman uygulamasında üç yıl olarak belirlenmiş zaman sınırı sadece saf ekonomik zararlar için geçerlidir. Öte yandan Alman uygulamasında saf ekonomik zararlar için getirilen bu üç senelik sınırın uygulanabilmesi için sigorta ettirenin bildirim yükümlülüğüne kusurlu biçimde aykırı davranmış olması şartı aranmaktadır. Türk uygulamasında ise iki senelik sınırın uygulanması için böyle bir şart aranmamakta, iki senelik sınır her durumda geçerliliğini korumaktadır. Buraya kadarki kısım için Alman olay esaslı ürün sorumluluk poliçesi, Türk olay esaslı sigorta poliçesine nazaran sigorta ettiren açısından daha avantajlıdır. Sözleşme kurulmadan önce yapılan ön satışların sebep olduğu saf ekonomik zararlara ilişkin sınırlama ise Türk uygulamasının kendine özgü geçmişe etkili teminatına az da olsa benzemektedir. Pek tabii bu, Türk uygulamasında talep esaslı poliçelere eklenen bir hüküm ise de hedeflenen yine sigortacının sözleşmeden önce teslim edilen ayıplı ürünlere karşı kendisini koruma altına alma içgüdüsüdür. Ne var ki yine Türk uygulamasında her türden zarar kapsam dışında bırakılıyorken Alman uygulamasında söz konusu sadece saf ekonomik zararlardır ve sigortalı nispeten daha iyi bir konumdadır.

5.1.4.2.3. İngiliz ve Amerikan Hukukunda

İngiliz ve Amerikan uygulamasında standart bir ürün sorumluluk sigortası poliçesi, sigorta ettirenin ürünü sebebiyle sigorta süresi içerisinde meydana gelen bedensel veya malvarlığı zararlarını teminat altına alır[1722]. Talep esaslı poliçelerde ise mutlaka bir *retroactive*

1721 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 217; **Littbarski**, Ziff. 7, N. 47, 49; **Thürmann/Kettler**, s. 256; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.11, N. 4.

1722 **Eagleston/Madge**, s. 86; **Mildred,** s. 243-244, N. 5.84.

cover belirlenir. Bu genellikle sigorta süresinin başlangıcıdır. Ayrıca poliçeye uzatılmış ihbar süresi eklenerek olayın sigorta süresi içinde bildirilmiş olması kaydı ile sigorta süresi sona erdikten sonra ileri sürülen taleplerin karşılandığı da bilinmektedir[1723].

İngiltere ve Amerika'da düzenlenen talep esaslı ürün sorumluluk poliçelerinde genellikle ek bir prim ödenmesine gerek kalmaksızın sigorta süresinin sona ermesinden itibaren otuz, altmış veya doksan gün içerisinde meydana gelecek taleplerin karşılanacağı bir genişletilmiş ihbar süresinin yer aldığı görülmektedir. Sigorta ettirenler ayrıca ek prim ödeyerek sigorta süresinin bitiminden itibaren örneğin beş yıllık süre içerisinde bulunacakları taleplere karşı da *run off* teminat satın alarak kendilerini koruma altına alabilirler[1724].

5.1.4.3. Zamanaşımı

Ürün sorumluluğu bünyesinde uzun süreli sorumluluk risklerini barındırır. Özellikle piyasada uzun süre kalacak uzun ömürlü ürünler söz konusu olduğunda bu risk daha da artar. Ne yazık ki münferit ürünlerden kaynaklanan bu riskler, kanunî zaman aşımı süreleri veya genel şartlardaki sorumluluk muafiyetleri ile birlikte aynı ölçüde azalmaz çünkü piyasada sürekli yeni riskler ortaya çıkmaktadır. Sigorta ettiren bu risklerin, kendi sorumluluğu devam ettiği sürece sigorta koruması altında olmasını ister[1725]. Buna karşın sigortacı ise bu sorumluluk riskini mümkün olduğunca sınırlandırma telaşındadır. Bu sorunun çözümü için sigortacıya karşı ileri sürülecek taleplere ilişkin zamanaşımı süreleri belirlenmektedir.

Sigorta ettirenin kendisi ve TTK m. 1478 uyarınca zarar gören, uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini, sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla doğrudan sigortacıdan isteyebilir[1726]. Zamanaşımı süresi ise TTK m. 1420 ve TTK m. 1482'de düzenlenmektedir. TTK m. 1420 uyarınca, "*sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve 1482nci madde hükmü saklı kalmak üzere, sigorta tazminatına ilişkin istemler her halde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrar*". TTK m. 1482'de ise "*sigortacıya yöneltilecek*" tazminat istemlerinin, sigorta konusu olaydan itibaren on yılda zamanaşımına

1723 **John/West-Simons/Hodgson**, N. 37.10.
1724 **Demirci**, Güncel Bir Bakış, s. 169, dn. 201.
1725 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 212.
1726 **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 156; **Kara**, s. 324; **Yeşilova Aras, Ecehan**, Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı (TTK m. 1478), Ankara 2013, s. 95.

uğrayacağı düzenlenmiştir[1727]. Bu durumda ister sigorta ettiren isterse doğrudan zarar gören tarafından ileri sürülmüş olsun ürün sorumluluk sigorta sözleşmesinden kaynaklanan ve sigortacıya yöneltilecek olan tüm taleplere ilişkin zamanaşımı süresi alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve her halde sigorta olayının meydana geldiği tarihten itibaren on yıldır.

Kanun koyucunun TTK m. 1482'de yalnızca sigortacıya yöneltilecek taleplere ilişkin bir zamanaşımı süresi öngörmüş olması, aynı sürenin zarar gören tarafından sigorta ettirene yöneltilecek talepler için de uygulanıp uygulanmayacağı sorusunu gündeme getirir. Doktrinde, hükümlerin lafzı gereği zarar gören tarafından sigorta ettirene karşı ileri sürecek taleplerde zamanaşımı süresinin TTK m. 1420/I kapsamında alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl olarak uygulanması gerektiği anlamının çıktığı ifade edilmektedir[1728]. Öte yandan doktrinde haklı olarak, sorumluluk sigortacısının sigorta ettirenden daha uzun süre sorumluluk altına girmesinin sigorta hukuku ilkelerine aykırı olduğu ve bu sebeple zarar görenin sigorta ettirene veya doğrudan sigortacıya karşı ileri süreceği taleplere ilişkin zamanaşımı süresinin aynı olması gerektiği de vurgulanmaktadır[1729]. Bu noktada ilerleyen yıllarda TTK'daki sorumluluk sigortalarına ilişkin zamanaşımı süreleri hakkında bir değişiklik yapılması gerekecek gibi görünmektedir.

Öte yandan TTK'da belirlenen zamanaşımı süreleri ÜSSGŞ ile de benimsenmiş ve m. C.9 uyarınca, "*sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemlerin, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve her halde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren on yıl geçmekle zaman aşımına"* uğrayacağını açıkça düzenlemiştir. Hükümde "sözleşmeden doğan bütün istemler" denildiğinden, kanaatimizce ürün sorumluluk sigortası açısından talep sahibi veya talebin ileri sürüldüğü kişinin niteliği önem taşımaksızın zamanaşımı süreleri alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren iki yıl ve sigorta olayının doğduğu tarihten itibaren on yıl olarak kabul edilmelidir[1730].

Türk ürün sorumluluk sigortasında talep zamanaşımı süresi olarak iki ve on yıllık sürenin belirlenmesinde 2012 yılında yürürlüğe giren TTK m. 1420 ve 1482'nin yanı sıra,

---

1727 **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 331-332; **Ç Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 187-188; **Çeker**, s. 125-126, 261; **Bozkurt**, s. 252-253; **Kayıhan/Günergök**, s. 269; **Günay**, s. 207-208; **Kaner**, s. 67; **Kara**, s. 411.

1728 **Ünan**, Cilt II, s. 385-386; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 332; **Kara**, s. 413; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 213.

1729 **Ünan**, Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 321-323; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 190; **Yeşilova Aras**, s. 96.

1730 TTK m. 1482'de tüm sorumluluk sigortaları için talep imkânı on yıllık bir süreye yayılmışken, Genel Şartlar ile bu sürenin iki yıl ile sınırlandırılmasının anlaşılabilir olmadığı ve bu sebeple ÜSSGŞ m. C.9'un TTK m. 1482 karşısında uygulanma kabiliyeti olmadığı yönünde bkz. **Dinç**, s. 148.

ÜSSGŞ'nin yürürlüğe girdiği 17.07.2014 tarihinden yaklaşık 8 ay önce yürürlüğe giren ve o zaman için ürün sorumluluğunun düzenlendiği tek kaynak olan 6502 sayılı TKHK'nın etkisi olması da muhtemeldir. ÜSSGŞ hükümlerinin hazırlanmasının biraz daha eskiye dayanması halinde ise karşımıza uzun yıllar Türk Hukukunda ürün sorumluluğunun düzenlendiği tek kanun olan 4077 sayılı mülga TKHK çıkar. Bu durumda ise ÜSSGŞ'de 4077 sayılı mülga TKHK yer alan ayıplı malın sebep olduğu zararlara karşı talep zamanaşımı sürelerinin esas alınmış olması düşünülebilir. Buna göre, eTKHK m. 4 uyarınca; "*Bu madde ile ayıba karşı sorumlu tutulanlar, ayıba karşı daha uzun bir süre ile sorumluluk üstlenmemişlerse, ayıplı maldan sorumluluk, ayıp daha sonra ortaya çıkmış olsa bile malın tüketiciye teslimi tarihinden itibaren iki yıllık zamanaşımına tabidir. Bu süre konut ve tatil amaçlı taşınmaz mallarda beş yıldır. Ayıplı malın neden olduğu her türlü zararlardan dolayı yapılacak talepler ise üç yıllık zamanaşımına tabidir. Bu talepler zarara sebep olan malın piyasaya sürüldüğü günden başlayarak on yıl sonra ortadan kalkar*". Dolayısıyla her durumda ÜSSGŞ'de neden iki ve on yıllık sürelerin benimsendiğini anlamak çok da zor değildir. Öte yandan bu süreler bugün için genel haksız fiil zamanaşımı süreleri ile de uyumludur. TBK m. 71 ve 72 uyarınca zamanaşımı süreleri mağdurun, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren iki yıl, herhalde haksız fiil tarihinden itibaren on yıl olarak düzenlenmiştir.

Bugün ise ÜGTDK m. 6 (6) uyarınca ürün sorumluluk tazminatı için "*zamanaşımı süresi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren üç yıl ve her halde zararın doğduğu tarihten itibaren on yıl"* olarak düzenlenmektedir. Bu düzenleme ayrıca 85/374 sayılı eski ve 2024/2853 sayılı yeni Avrupa Birliği Ürün Sorumluluk Direktifleri ile de uyumludur. Ancak bünyesinde önemli bir farklılık da barındırmaktadır. Hükümden kolaylıkla görüleceği üzere uzun sürenin başlangıcı, ürünün piyasaya sürüldüğü tarih değil, zararın meydana geldiği tarih olarak değiştirilmiştir. Böyle bir durumda imalatçıların ürün piyasaya sürüldükten belki elli, belki yüz sene sonra bile sorumluluklarının gündeme gelme ihtimâli bulunmaktadır[1731]. Bu tabii üreticiye yüklenmiş büyük bir yüktür ve sigortacı bu kadar ağır bir yükü haklı olarak üstlenmek istemeyecektir. Bu sebeple rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren on yıllık uzun zamanaşımı süresinin devam etmesi kaçınılmazdır. Zira bu kısımda bir değişiklik yapılması sigortacının riski doğru değerlendirememesine sebep olabilir ve sigorta primlerinin alt üst olması ile sonuçlanabilir. Henüz çok yeni bir tarihte, 8 Aralık 2024'te yürürlüğe giren

[1731] Hükmün Türk imalatçıları AB ülkeleri imalatçıları karşısında dezavantajlı bir konuma sokacağı yönünde haklı eleştiriler için bkz. **Kanışlı**, Üreticinin Sorumluluğu, s. 1453; **Atamer/Kurtulan Güner**, s. 582; **Çelt**, s. 105; **Polat**, Ürün Sorumluluğu, s. 1034; **Sirmen**, s. 90; **Arat/Akıncı**, s. 401.

2024/2853 sayılı yeni Direktif ile hatalı ürün sebebiyle bedensel zarar gören tarafın on yıl içinde dava açamaması halinde mutlak zamanaşımı süresi yirmi beş yıla çıkartılmıştır. Avrupa Birliği üye devletlerin 9 Aralık 2026 tarihine kadar, önümüzdeki yaklaşık iki yıl içerisinde iç hukuklarını Direktif ile uyumlaştırmaları gerekeceğinden, yakın zamanda Avrupa'da da ürün sorumluluk sigortaları için zamanaşımı sürelerinin gözden geçirilmesi gündeme gelmesi muhtemeldir.

Tüm bu hususlar ve gelişmeler bir arada değerlendirildiğinde kanaatimizce ÜSSGŞ'de belirlenen hem kısa hem de uzun zamanaşımı sürelerinin gelecekte değişmesi gerekecektir. Öncelikle uzun zamanaşımı süresinin sigorta olayının meydana geldiği andan itibaren başlıyor olması ürün sorumluluk sigortası teminatının uygulanabilirliğini daraltmaktadır. Yaygın zararlar incelenirken de bahsedildiği üzere özellikle bedensel zararların sigorta olayının meydana gelmesinden uzun yıllar sonra doğması mümkündür ve bu tür zararlarla ürün sorumluluğu alanında oldukça sık karşılaşılmaktadır. Bu doğrultuda zamanaşımı süresinin ya "zararın meydana geldiği tarihten itibaren 10 yıl" olarak değiştirilmesi, sigorta olayının meydana geldiği tarihten itibaren başlatılması hususunda ısrarcı olunması halinde ise en azından bedensel zararlar için 10 yıllık sürenin uzatılması bize daha uygun görünmektedir.

Kısa zamanaşımı süresi ise bu haliyle ÜGTDK'daki ürün sorumluluğu kısa zamanaşımı süresi ile örtüşmemekte ve ürün sorumluluk sigortası klasik ürün sorumluluğunu bile kapsamaktan aciz bir konuma düşmektedir. Üstelik ürün sorumluluk sigortası akdeden her bir sigorta ettirenin teminatın ürün sorumluluk zamanaşımı süresi boyunca zamanaşımına uğramayacağını düşünmesi de oldukça olağan bir beklentidir. Dolayısıyla kanaatimizce sigorta ettirenin oldukça uzun olan sorumluluğunun karşısında ürün sorumluluk sigortasının kısa zaman aşımı süresinin ÜGTDK'daki düzenleme ile eşitlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda önerimiz söz konusu hükmün "*Sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemlerin, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak üç yıl ve her halde zararın meydana geldiği tarihten itibaren on yıl geçmekle zaman aşımına uğrar*" şeklinde veya "*Sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemlerin, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak üç yıl ve her halde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren on yıl geçmekle zaman aşımına uğrar. Bu son süre bedensel zararlar söz konusu olduğunda yirmi sene olarak uygulanır*" şeklinde değiştirilmesidir.

Son olarak seri hasar klozunun birden fazla sigorta olayını ilkinin gerçekleştiği anda gerçekleşmiş kabul etmesi zamanaşımı süresinin hesaplanmasında da önem taşır. Çünkü seri

hasar klozu ile birleştirilen her bir sigorta olayı için zamanaşımı süresi olayın meydana geldiği anda değil, ilk sigorta olayının meydana gelmesi ile başlamış kabul edilmelidir[1732].

5.1.5. Sigorta Olayının Yer Bakımından Sınırlandırılması

Günümüzde şirketler uluslararası çalışmakta ve ürün sorumluluk riskleri geniş alanlara yayılmaktadır[1733]. Bu sebeple özellikle çok uluslu büyük şirketler için sigorta sözleşmesindeki coğrafi sınırların belirlenmesi ve yurtdışı teminatının somutlaştırılması önem taşır[1734]. Sigorta olayının coğrafi bakımdan sınırlandırılması, poliçenin coğrafi sınırları ile ilgilidir. Bu sınırlar ise genellikle sigorta olayının gerçekleştiği yer ve bu sebeple doğan zararın nerede ileri sürüldüğü esas alınarak düzenlenir.

5.1.5.1. Sigorta Ettirenin İşyerinde Meydana Gelen Sigorta Olayı

Ürün sorumluluk sigortası, ürünlerin sigortalının gözetiminden/hakimiyetinden veya kontrolünden çıktıktan ya da tesisinden ayrıldıktan sonra sebep olduğu zararlara karşı koruma sağlar. Bu sebeple, sigorta olayı henüz sigortalının tesisindeyken gerçekleşmişse ürün sorumluluk teminatından söz edilemez[1735]. Örneğin; üçüncü bir kişi havai fişek üretilen bir tesisi ziyaret ettiği sırada havai fişek patlaması sebebiyle zarar görürse, sigorta olayı henüz üretim süreci içerisinde meydana geldiği için doğan zarar ürün sorumluluk sigortası ile değil, ancak üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası teminatı ile karşılanabilir[1736]. Ürün sorumluluk sigortası teminatı ise üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası teminatının sona erdiği yerde başlar.

Bu gibi durumlarda belirleyici olan sorumluluğu oluşturan sigorta olayının değil zararın meydana geldiği yerdir. Dolayısıyla sigortalının tesisinde, ürünün üretimi veya satışı sırasında ihmâli bir davranış gerçekleşmiş ancak buna ilişkin zarar, ürün zilyetlikten çıktıktan sonra sigortalının tesisinden uzakta meydana gelmişse, söz konusu sorumluluk ürün sorumluluk sigortası teminatı kapsamına girer[1737]. Benzer şekilde havai fişekler üreticinin tesisinden ayrıldıktan sonra satıldığı mağaza içindeyken patlar ve insanların yaralanmasına sebep olursa,

---

1732 **Fortmann**, OLG Köln, s. 963.
1733 **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 64; **Kutlu**, s. 276.
1734 **Eagleston/Madge**, s. 89.
1735 **Eagleston/Madge**, s. 86; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.76; **Derrington/Ashton**, N. 11.163, s. 2346.
1736 **Eagleston/Madge**, s. 86.
1737 **Derrington/Ashton**, N. 11.163, s. 2346.

bu durumda yaralanan kişilerin talepleri üreticiye karşı olur ve zarar yine ürün sorumluluk teminatı kapsamındadır[1738].

Bu kural sadece üretilen ürünler için değil aynı zamanda teslim edilen ürünler için de geçerlidir. Tedarik edilen ürünün hatalı olması sebebiyle alıcıya teslim edilmeden önce, henüz sigortalının elindeyken meydana gelen zararlar ürün sorumluluk sigortası kapsamında değildir. Dolayısıyla, zararın ürünün sigortalı tarafından depolandığı veya sergilendiği sırada doğması, ürün sorumluluk sigortasının değil yine ancak üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası kapsamında değerlendirilebilir[1739].

Son olarak zararın sigorta ettirenin işyeri dışında fakat ürünü ile faaliyet gerçekleştirdiği sırada meydana gelmesi ele alınabilir. Örneğin; bir yedek parçanın bir makineye takılması sırasında somunlardan birinin yeterince sıkılmaması, yedek parçanın gevşemesine ve sigortalı tarafından yapılan ilk test çalışması sırasında makinenin diğer parçalarına zarar vermesine neden olursa, bu zarar yine üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası kapsamına girer[1740]. Bu gibi hallerde ürün sigorta ettirenin işyerinde değildir ama ürün hala sigortalının hakimiyeti altındadır. Bu sebeple zarar yine ürün sorumluluk teminatı altında olmayacaktır.

5.1.5.2. Coğrafi Sınır

Türk Hukukunda ÜSSGŞ m. A.2. uyarınca ürün sorumluluk sigortasının coğrafi sınırı çizilmemiş, taraflarca belirlenen coğrafi sınırlar içinde geçerli olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla taraflar ürün sorumluluk sigortası teminatının coğrafi sınırlarını özgürce belirleyebilmektedir. Uygulamada bunun, bazı ülkelerin (Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, İran, Irak gibi) kapsam dışında bırakılmak koşuluyla ürün sorumluluk teminatının dünya üzerindeki her yerde meydana gelen sigorta olaylarının sebep olduğu zararlara karşı koruma sağlanması şeklinde cereyan ettiği görülmektedir[1741].

Benzer şekilde İngiliz Hukukunda da taraflar sözleşmenin coğrafi sınırları hususunda serbestçe karar verebilmektedir[1742]. İngiliz sigorta piyasasındaki genel eğilim ürün sorumluluk sigortasının ek prim ödenerek dünyanın herhangi bir yerinde gerçekleşen sigorta olayları sebebiyle sigorta ettirene karşı ileri sürülen tazminat taleplerini teminat altına alması

1738 **Eagleston/Madge**, s. 86.
1739 **Derrington/Ashton**, N. 11.165, s. 2347-2348.
1740 **Bruck/Möller/Koch**, Ziff 1, ProdHM 2008/2015, N. 25; **Prölss/Martin/Voit** ProdHM Ziff. 1, N. 7.
1741 Bu inceleme yazar tarafından kendi imkanları ile temin ettiği poliçelerde karşılaştığı görüntüden ibarettir. Aksi bir değerlendirmenin yapılabileceği poliçeler piyasada bulunabilir.
1742 **Derrington/Ashton**, N. 11.164, s. 2347; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.91.

yönündedir[1743]. Fakat her ne olursa olsun İngiliz uygulamasında sigorta koruması yalnızca poliçede belirtilen bölgesel sınırlar içerisinde yer alan sigortalı tesislerinde üretilen, satılan veya tedarik edilen ürünler için geçerlidir. Sigorta ettirenin poliçede yer alan sınırların dışında kalan yerlerde bulunan üretim tesisinde, şubesinde ve benzeri bir yerde üretilen, satılan veya tedarik edilen ürünler tesisin bulunduğu ülkede ayrıca sigortalanmalıdır. Ancak tabii yine de aksine anlaşmalar mümkündür. Piyasada sigortalının tesisi nerede olursa olsun dünya çapında koruma sağlayan sigorta poliçeleri de bulunmaktadır[1744].

Alman Hukukunda da yurtdışında meydana gelecek zararlar için sigorta teminatı belirlenmemiştir. ProdHM § 5 uyarınca teminatın sınırlarının taraflar arasındaki sözleşmeye göre çizileceği düzenlenmiş ve hüküm Model yürürlüğe girdiği tarihten beri hiç değişmeden varlığını korumuştur[1745]. Bu kapsamda Model'in esas alındığı poliçelerde, teminatın uygulanacağı coğrafi sınırlar taraflar arasında özel bir anlaşma veya poliçeye eklenecek bir hüküm ile belirlenir[1746]. Ancak sigorta ettirenin Avrupa Birliği üye devletlerdeki daimî işyerleri de ürün sorumluluk sigortası kapsamda sigortalanmaktadır. Dolayısıyla Alman klasik ürün sorumluluk poliçesi daimî bir şube olduğu müddetçe Avrupa Birliği üye devletlerinde ileri sürülen talepleri teminat altına almakta, buna karşın sigorta ettirenin daimî bir kuruluşu olduğu Avrupa Birliği üye devletler dışında kalan diğer tüm ülkelerde ve aksine bir düzenleme olmadığı müddetçe Amerika ve Kanada'da ileri sürülen talepler teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır.

5.1.5.3. Yurtdışında Meydana Gelen Sigorta Olayı

Sigorta konusu ürün yalnızca poliçenin imzalandığı ülkede kullanılması/tüketilmesi amacıyla üretiliyor veya satılıyor olsa bile başka bir ülkede zarara sebebiyet verebilir. Günümüzde şirketler uluslararası çalışmakta ve ürün sorumluluk riskleri geniş alanlara yayılmaktadır[1747]. Kanun koyucular ve sigorta dernekleri ise konunun önemine ve çeşitliliğine binaen bu sınırları belirleme görevini taraflara bırakmıştır. Böylece karşılıklı müzakere ile

---

1743 **Eagleston/Madge**, s. 85; **Mildred,** s. 242, N. 5.76; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.91. Zararın meydana geldiği ülkeden başka bir ülkede dava açılması zahmetlidir ayrıca kimi hallerde örneğin Amerika gibi mahkemelerin yüksek tazminatlara hükmettiği ülkelerde dava açmak çok daha avantajlı olabilir. Bkz. **Eagleston/Madge**, s. 85.

1744 **Eagleston/Madge**, s. 88; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.91.

1745 **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 64; **Littbarski**, Ziff. 5, N. 1; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 2.

1746 **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski***, ProdHM, N. 175.

1747 **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 64.

sigortacının sigorta ettirenin geçmişte meydana gelen yurtdışı vakalarını detaylıca inceleme ve sigorta ettirenin ise ne genişlikte bir koruma arzu ettiğini açıklama imkânı doğar[1748].

5.1.5.3.1. Yurtdışı Kavramı

Yurtdışı, poliçenin imzalandığı ülke dışındaki tüm ülkelerdir. Bu ifadeden Türkiye'de imzalanan poliçeler için Türkiye, Almanya'da imzalanan poliçeler için Almanya dışında kalan ülkeler anlaşılır. Ancak bu sadece kara sınırlarından ibaret bir sınırlandırma değildir. Ürünün yurtdışında zarara sebebiyet verip vermediği değerlendirilirken milletler özel hukukundan yararlanılır. Örneğin teminatı tetikleyecek sigorta olayının gemide gerçekleşmesi halinde geminin olay esnasında nerede olduğuna bakılır. Ticarî bir gemi yabancı bir devletin karasularında ise niteliği önem arz etmeksizin o devlet ülkesi sınırları içerisinde bulunduğu kabul edilir. Dolayısıyla yaşanan olay da yurtdışında gerçekleşmiş olur[1749]. Açık denizlerde seyir halindeki gemiler ise yurtiçinde bulunuyormuşçasına muamele görür[1750]. Uçaklar ise havalimanından ayrıldıktan sonra havayolu şirketinin ülke toprağında kabul edilir. Dolayısıyla yurtiçinde ancak yabancı bir havayolu şirketi ile gerçekleştirilen uçuş sırasında doğan zararlar, uçak havalandıktan sonra meydana gelmeleri halinde yurtdışı teminatına tabi olacaktır[1751].

Sigorta ettirenin ürünlerinin yurtdışında bulunması doğrudan veya dolaylı yöntemlerle gerçekleşebilir. Buna göre ürün, doğrudan sigorta ettirenin yapacağı bir satış işlemi, bir diğer ifade ile doğrudan ihracat yolu ile yurtdışında bulunabilir. Sigorta ettiren tarafından yapılan doğrudan ihracat hem poliçenin yazımı hem de fiyatlandırma açısından büyük önem taşır. Zira sigortacı burada, dolaylı ihracattan farklı olarak, sigorta ettirenin ihracat faaliyetlerinin türü ve kapsamı hakkında bilgi edinebilir ve dolayısıyla riski hesaplayabilir. Sigorta ettirenin ürünü yurtiçinde sattığı kişi bu ürünü, üzerinde hiçbir değişiklik veya işlem yapmaksızın yurtdışına satıyor da olabilir. Bu işlem de yine uygulamada genellikle doğrudan ihracat olarak değerlendirilmektedir[1752]. Öte yandan sigorta ettirenin ürününün, ürünün yurtiçinde satılan kişi tarafından başka bir ürünle birleştirilmesi veya işlenmesi sonrası yurtdışına satılması[1753] gibi

---

1748 **Littbarski**, Ziff. 5, N. 4.

1749 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 3; **Littbarski**, Ziff. 5, N. 12; **Littbarski**, AHB, § 4, N. 53; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 221.

1750 **Littbarski**, Ziff. 5, N. 12.

1751 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 11.

1752 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 12-13.

1753 Örneğin; sigorta ettirenin poliçenin imzalandığı ülkedeki müşterisi, sigorta ettiren tarafından tedarik edilen manyetik muhafazaya elektrotlu bir selenoid bobin yerleştirir, fişe takar ve diğer malzemeleri kullanarak yeni bir düzenek üretir. **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 19.

dolaylı ihracat yoluyla da yurtdışında bulunması söz konusu olabilir[1754]. Dolayısıyla bazı hallerde sigorta ettiren ürünün yurtdışına çıkacağını zaten bilir veya bilmesi kendisinden beklenir. Bazı hallerde ise haberi dahi olmaz. Örneğin tüketicilerin sigorta ettirenin ürününü satın aldıktan sonra bu ürün ile yurtdışına çıkması böyledir[1755].

Ürünün yurtdışında nasıl bulunduğu kimi hallerde önem taşıyabilir. Örneğin; Türk ürün sorumluluk poliçelerinde sigortacıların genellikle sigorta ettirenin doğrudan satış yaptığı ülkelerde doğan sigorta olaylarından kaynaklanan zararları karşılama eğiliminde oldukları görülmektedir. Alman uygulamasında ise ihracat riski olarak adlandırılan AVB BHV § A3-6.3.1 uyarınca ürün sorumluluk sigortası ile sigorta ettirenin doğrudan Avrupa ülkelerine teslim ettiği veya ettirdiği ürünlerden kaynaklanan zararlar ile yurtdışına teslim etmemesine veya ettirmemesine rağmen yurtdışına teslim edilen ürünlerden kaynaklanan zararlar teminat altına alınmaktadır[1756].

5.1.5.3.2. Sigorta Olayının Yurtdışında Gerçekleşmesi

Sigortalının yukarıda sayılan bir sebepten yurtdışında bulunan ürününden kaynaklanan zararın sigorta sözleşmesinin coğrafi sınırları içerisinde olup olmadığı belirlenirken değerlendirilecek kriter sigorta olayının (sözleşmenin geçerli olduğu süre içerisinde olmak kaydıyla) yurtdışında gerçekleşip gerçekleşmediğidir[1757]. Bunun dışında uyuşmazlığa hangi hukukun uygulanacağı, davanın hangi mahkemede görüleceği veya zarar gören kişinin yabancı uyruklu olup olmaması gibi hususlar değerlendirme sırasında hesaba katılmaz[1758].

Ürünün hatalı olarak üretilmesi, satılması veya piyasaya sürülmesi ise tek başına sigorta olayı olarak kabul edilmez. Bir sigorta olayının yurtdışında gerçekleşmiş kabul edilebilmesi için genellikle yurtdışında bir zarara sebep olmuş olması aranır[1759].

1754 **Eagleston/Madge**, s. 85; **Mildred,** s. 242, N. 5.76; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 12; **Prölss/Martin/Voit,** Ziff. 5 ProdHM, N. 1.

1755 Bu tür durumlar Alman Hukukunda AHB § 7.9.1 sigortalı tarafından teslim edilmeden veya teslim ettirilmeden yabancı bir ülkeye ulaşan ürünler kapsamında incelenmekte ve bilinmeyen dolaylı ihracat olarak adlandırılmaktadır. **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 11.

1756 § 110 SGB VII'den doğan talepler de yine teminat altındadır.

1757 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 174; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 16; **Littbarski**, Ziff. 5, N. 15; **Littbarski**, AHB, § 4, N. 54. OLG Karlsruhe'nin bir kararına göre, primler sigorta ettiren tarafından sürekli olarak bir Alman banka hesabından transfer edilmişse, sigorta ettirenin ikametgahının o sırada sigortacının bilgisi dâhilinde yurtdışında olması önem taşımaz. Sigorta ettiren yine de yurtdışında meydana gelen sigorta olayından kaynaklanan tazminat talepleri için sigortacıya başvurabilir. Bkz. OLG Karlsruhe VersR 2000, 448f.; **Littbarski**, Ziff. 5, N. 15; **Littbarski**, AHB, § 4, N. 54.

1758 **Littbarski**, Ziff. 5, N. 16; **Littbarski**, §4 AHB, N. 56; **Langheid/Wandt/Büsken**, § 300, N. 220.

1759 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 174.

5.1.5.3.2.1. Yurtdışında İleri Sürülen Talepler

5.1.5.3.2.1.1. Genel Olarak

Ürün sorumluluk sigortası kural olarak yurtiçinde, bir diğer ifade ile sözleşmenin akdedildiği ülke mahkemelerinde ileri sürülen talepleri teminat altına alır. Ancak yurtdışında doğan bir sigorta olayından kaynaklanan tazminat talebinin her zaman yurtiçinde ileri sürülmesi beklenemez. Olağan olan bu talebin zararın meydana geldiği yerde talep edilmesidir. Ancak sigortacılar sigorta olayının meydana geldiği yer konusunda geniş bir çerçeve çizmekten çekinmemekle birlikte bu olaya bağlı talebin ileri sürüleceği yer hususunda katı bir tutum sergilemektedir.

Türk Hukukunda kural olarak teminatın coğrafi bir sınırı yoktur. Ancak ÜSSGŞ m. A.4.1.a uyarınca "*Türkiye Cumhuriyeti mahkemeleri haricinde bir mahkemede açılan tazminat davaları ve tahkim aksine bir düzenleme yapılmadığı müddetçe"* teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Bu da dünya üzerinde herhangi bir yerde gerçekleşmiş sigorta olaylarından kaynaklanan zararların yalnızca Türk mahkemelerinde ileri sürülmeleri koşuluyla karşılanacakları anlamına gelir[1760]. Aksine bir düzenleme yapılmadığı müddetçe Türk uygulamasında esas alınan sınır özellikle ihracat yapan sigorta ettirenler için oldukça dardır ve coğrafi sınırın geniş bir biçimde çizilmesi teoriden başka bir şey değildir. Zira yurtdışında meydana gelmiş bir zararın Türk mahkemelerinde ileri sürülmesi genellikle düşük ihtimal dahilindedir ve sigortacı bu hüküm ile bu tür zararların karşılanma riskinden kurtulmuş olur. Bu_durumda sigorta ettirene önerilebilecek olan sigorta sözleşmesini dikkatlice okumak ve ÜSSGŞ m. A.4.1.a)'nın aksinin kararlaştırılması veya en azından hafifletilmesi hususunda

[1760] İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi önüne gelen bir davada sigorta ettiren ile sigortacı arasında iki farklı sigorta sözleşmesi imzalanmıştır. Bunlar; Genel Sorumluluk Sigortası ile Kamu ve Ürün Sorumluluk Sigortası sözleşmesidir. Bunlardan Kamu ve Ürün Sorumluluk Sigortası hükümleri kapsamında Birleşik Arap Emirlikleri mahkemelerinin yetkilendirilmiştir. Taraflar arasında imzalanan Genel Sorumluluk Sigortası uyarınca ise yetkili mahkeme olarak Türk yargı ve mahkemelerinin tayin edildiği görülmektedir. Uyuşmazlık, böyle bir durumda zararın tazminine ilişkin hangi ülke mahkemesinin yetkili olduğu üzerine toplanmıştır. Davada sigorta şirketi, Genel Sorumluluk Sigortası poliçesinin, Kamu ve Ürün Sorumluluk Sigortası poliçesine göre özel şart niteliği ihtiva ettiğini, poliçedeki özel şartların genel şartlara nazaran öncelikli olarak uygulandığını ve özel şartlarda yetkinin Türk mahkemelerine ait olduğunu savunmuştur. BAM ise "*İş bu sigorta Türk Mahkemelerinde yapılacak tazminat talepleri bakımından teminat sağlar*." *şeklinde bir açıklamanın bulunduğu, dolayısıyla her ne kadar Mahkemece davalı tarafından sunulan poliçenin geçerli olup olmadığı değerlendirilmemiş ise de, uyuşmazlığa tarafların sundukları poliçelerden hangisinin uygulanacağı kabul edilirse edilsin uyuşmazlıkta Türk Mahkemelerinin yetkili olduğunun açık olduğu, bu minvalde Mahkemece davanın esasına girilerek yargılama yapılması…"* gerektiğini belirterek ilgili uyuşmazlıkta Türk mahkemelerini yetkili kılmıştır. İstanbul BAM 13. HD., E. 2024/448 K. 2024/528 T. 21.3.2024. www.lexpera.com.tr

sigortacıyı ikna etmektir[1761]. Bu kapsamda örneğin, sigorta ettirenin ihracat yaptığı ülkeleri kapsayacak şekilde bir hüküm belirlenebilir; "*İspanyol mahkemelerinde ileri sürülen talepler hariç olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti mahkemeleri haricinde bir mahkemede açılan tazminat davaları ve tahkimde ileri sürülen tazminat talepleri ve bunlara ilişkin ödemeler teminat kapsamı dışındadır*".

İngiliz uygulamasında sigortacı, sadece yurt içinde ileri sürülen taleplere değil aynı zamanda yurtdışında ileri sürülen talep veya açılan davalara karşı da koruma sağlar. Ancak bunun genellikle, *"Sigortalının şubesi, çalışanı veya temsilcisinin bulunmadığı Birleşik Krallık dışındaki herhangi bir yer mahkemesinde açılan her türlü tazminat talebi teminat altındadır"* şeklinde bir hüküm ile sınırlandırıldığı görülmektedir[1762]. Böylece sigortacılar, sigortalının şubesi, temsilciği veya malvarlığı olmadığı müddetçe Birleşik Krallık dışındaki bölgelerde doğacak sorumluluğa karşı kendisini koruma altına almış olur[1763]. Öte yandan Türk uygulamasında olduğu gibi tarafların dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen zararın ancak sözleşmenin akdedildiği yer mahkemelerinde ileri sürülmesi halinde teminat kapsamında olacağına dair bir hüküm üzerinde anlaşmalarının önünde bir engel bulunmamaktadır[1764].

Alman Hukukunda ise yurtdışında ileri sürülen taleplere ilişkin teminat ürün sorumluluk sigorta poliçesi düzenlenirken esas alınan Modele göre değişkenlik gösterir. Eğer poliçe düzenlenirken ProdHM'nin 2008 veya 2015 versiyonu esas alınmışsa; tarafların yurtdışında ileri sürülen talepleri teminat kapsamı dışında tutmak istemeleri halinde genellikle AHB § 7.9 hükmünün[1765]; coğrafi sınırları genişletmek istemeleri halinde ise BBR BHV § 7.7'nin esas

---

1761 Örneğin Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, ürün sorumluluk sigorta poliçesi kapsamında korunan dökme mallar için FIBC çantalar ve sıvı malların taşınması için imâl edilen esnek tankların, yağ ihraç etmek için kullanmaya başlandıklarında defolu olmaları nedeni ile yurt dışına taşıma sırasında bir miktar yağ sızıntıya uğraması ve bu nedenle oluşan zararının tahsili talebi ile davacı şirket aleyhine 30.03.2010 tarihinde Tunus mahkemelerinde açılan davanın yargılaması sonucunda davacı şirketin mahkum edildiği 356.159.914 Tunus Dinarı ve yargılama giderlerinin sigorta şirketi tarafından karşılanıp karşılanmayacağına ilişkin olarak verdiği kararda sigortacının sigorta bedeli miktarı ile sınırlı olmak üzere zararı karşılaması gerektiğine hükmetmiştir. Y. 11. HD. 2022/5717 E. 2024/1838 K. 6.3.2024 T. www.lexpera.com.tr

1762 **Eagleston/Madge**, s. 85. Çeviri yazara aittir.

1763 **Eagleston/Madge**, s. 95; **Derrington/Ashton**, N. 11.185, s. 2369; **Mildred,** s. 243, N. 5.78. Bu hususta İngiliz Hukukunda verilen önemli nitelikli bir karar olan *Berliner Motor Corporation v. Sun Alliance and London Insurance Ltd* [1983] 1 Lloyd's Rep 320 incelenebilir.

1764 **Eagleston/Madge**, s. 86; **Mildred,** s. 243, N. 5.78.

1765 **Littbarski**, Ziff. 5, N. 9.

alındığı görülmektedir[1766]. Ancak böyle bir sınırın çiziliyor olmasının, Avrupa Birliği içerisinde malların serbest dolaşımı ve hizmet sunma özgürlüğünü ihlâl etmediği de eklenmelidir[1767].

AHB § 7.9 yurtdışında meydana gelen sigorta olaylarından kaynaklanan tazminat taleplerinin sigorta teminatı dışında bırakılmasını düzenleyen bir hükümdür[1768]. Bu hüküm, AHB'nin ProdHM karşısındaki konumu sebebiyle[1769], ürün sorumluluk poliçesinde coğrafi sınıra ilişkin özel bir düzenleme bulunmadığında uygulama alanı bulur ve yurtdışında meydana gelen sigorta olaylarından doğan talepleri teminat kapsamı dışında bırakır[1770]. Öte yandan özellikle ihracat ile uğraşan sigorta ettirenlerin poliçelerinde ise sigorta teminatının coğrafi sınırlarının BBR BHV § 7.7 esas alınarak yurtdışına genişletildiği görülmektedir[1771]. BBR BHV § 7.7.1 hükmü ile iş seyahatleri, sergi, kongre, fuar veya pazarlara katılım ile bağlantılı olarak meydana gelen zararlar; sigorta ettirenin dahli olarak ve olmaksızın diğer Avrupa ülkelerine teslim edilen veya ettirilen ürünlerden kaynaklanan zararlar[1772] ve Almanya veya diğer Avrupa ülkelerinde görülen inşaat, montaj, onarım ve bakım işleri (ayrıca muayene ve müşteri hizmetleri) veya diğer hizmetlerden kaynaklanan zararlar teminat altına alınmaktadır[1773].

ProdHM'nin yerine Eylül 2021 tarihi ile yayınlanan AVB BHV'nin esas alındığı ürün sorumluluk poliçelerinde ise § A3-6.3.1 uyarınca, sigorta ettirenin Almanya veya diğer Avrupa ülkelerindeki iş veya hizmetlerden, sigorta ettirenin yurtdışına teslim etmemesine veya ettirmemesine rağmen yurtdışına teslim edilen ürünlerden ve sigorta ettirenin diğer Avrupa ülkelerine teslim ettiği veya ettirdiği ürünlerden kaynaklanan zararlar teminat altına alınmaktadır[1774]. Ancak bu koruma sadece ihracat riski için geçerlidir. Bu teminat, sigorta

---

1766 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 1; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 5, ProdHM 2008/2015, N. 1.

1767 Karlsruhe ve Frankfurt Bölge Yüksek Mahkemelerinin bu yöndeki kararları için bkz. OLG Karlsruhe, 20 April 2016, 7 U 241/14, VersR 2017, 1342; OLG Frankfurt 21. März 2018 – 4 U 269/16. www.juris.de

1768 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 1; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** §25, N. 70. Hükümde ayrıca § 110 SGB VII'den kaynaklanan taleplerin hariç tutulduğu belirtilmiştir. Bu; sigorta ettiren tarafından yurtdışında istihdam edilen veya orada iş yapmakla görevlendirilen kişilerin yurtdışında meydana gelen sigorta olayları nedeniyle meydana gelen iş kazaları ve meslek hastalıklarından kaynaklanan yasal sorumluluğun teminat altında olduğunu düzenler. **Littbarski**, Ziff. 5, N. 20-22; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 22; **Littbarski**, AHB, § 4, N. 57-59.

1769 AHB ve ProdHM arasındaki ilişki hakkında detaylı bilgi için bkz. Birinci Bölüm, § 1, III, A.

1770 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 70.

1771 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 1; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 5, ProdHM 2008/2015, N. 1.

1772 Sigorta ettiren tarafından yapılan doğrudan ihracat hem poliçenin yazımı hem de fiyatlandırma açısından büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple sigorta ettirenin, § 16 veya § 23 VVG doğrultusunda sigortacıyı doğrudan veya bilgisi dâhilinde yapılan dolaylı ihracat hususunda bilgilendirilmesi tavsiye edilmektedir. **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 12-13.

1773 **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski***, ProdHM, N. 175; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 13.

1774 § 110 SGB VII'den doğan talepler de yine teminat altındadır.

ettirenin yurtdışında kalıcı olarak bulunan üretim veya satış yaptığı işyerleri, şubeleri, depoları ve benzerleri için geçerli değildir[1775]. Dolayısıyla ilk olarak bu düzenleme İngiliz uygulamasından tamamen farklı olmakla birlikte; AVB BHV § A3-6.3.1 hükmü, BBR BHV § 7.7.1'in ürün sorumluluk sigortası teminatına uygun hale getirilmiş bir versiyonudur. Hükmün devamında, AVB BHV § A3-6.3.2'de ise yabancı mahkemelerde üçüncü kişiler tarafından ileri sürülen taleplere karşı adlî ve mahkeme dışı savunma masrafları, özellikle avukat, bilirkişi, tanık ve mahkeme masrafları için yapılan harcamaların sigorta bedelinden mahsup edileceği yer almaktadır. Hesaplanması zor olan yüksek maliyetler göz önüne alındığında, sigortacının tazminat yükümlülüğünü sigorta bedeli ile sınırlandırmakta haklı bir menfaati vardır[1776].

Tahkim yargılamalarına ilişkin düzenleme ise GDV tarafından Mart 2024'te yayınlanan AVB BHV metninin A(GB) bölümünde yer almaktadır. AVB BHV § A(GB) 4[1777] genel olarak sigorta uyuşmazlıklarında tahkimin nasıl uygulanması gerektiğini düzenleyen bir hükümdür[1778]. Hükümde yer alan şartların yerine getirilmesi halinde tahkim yargılamasının kural olarak ürün sorumluluk teminatı altında olduğu kabul edilir ve sigortacı tahkim kararı ile bağlıdır. Sigortacının tahkim yargılaması ile bağlı olmaması için ya şartların sağlanmaması ya da tahkimin kişisel sorumluluk riskleri ve ayrımcılıktan kaynaklanan sorumluluk riskleri için gerçekleştirilmiş olması gerekir[1779]. Böyle bir hükmün varlığı, sigorta ettiren uzlaşmayı ve ayrıca yargılamanın yürütülmesini sorumluluk sigortacısına bırakmak zorunda olduğu için önemli ve gereklidir. Ancak yine de bu hükmün her ürün sorumluluk sigorta poliçesinde bulunması şart değildir ve tarafların aralarında farklı bir hüküm belirlemeleri mümkündür.

1775 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 21.

1776 **Littbarski/Tenschert/Klein/Klian/Schaloske**, AVB BHV A3-6.3, N. 9.

1777 "A(GB)-4-1: *Sigortalı olayın meydana gelmesinden önce tahkim yargılamasının kabul edilmesi, tahkim heyetinin aşağıdaki asgari gereklilikleri yerine getirmesi halinde sigorta teminatını etkilemez:*
Tahkim heyeti en az üç hakemden oluşmalıdır. Başkan bir avukat olmalı ve yargı görevinde bulunma yeterliliğine sahip olmalıdır. Tarafların farklı ülkelerde ikamet etmeleri halinde, başkan taraflardan herhangi birinin ülkesine mensup olmayabilir.
Tahkim heyeti, sadece kendi takdirine göre değil, maddi hukuka göre karar verir (Sulh durumu hariç olmak üzere, sigortacının yargılamaya katılmasına izin verilmiş olması koşuluyla). Uygulanacak maddi hukuk tahkim anlaşması yapılırken belirlenmelidir.
Tahkim kararı yazılı olarak verilir ve gerekçeleri belirtilir. Gerekçelerde kararın dayandığı hukukî normlar belirtilmelidir.
A(GB)-4.2: *Sigorta ettiren, tahkim yargılamasının başlatıldığını derhal sigortacıya bildirmek ve sigortacının tahkim yargılamasına, sigortacının olağan mahkemelerdeki yargılamalara katılımına uygun olarak katılmasını sağlamakla yükümlüdür. Sigorta ettiren tarafından atanacak hakemin seçimi ile ilgili olarak, sigortacıya mutlak bir iş birliği sağlanacaktır. Sigorta ettiren bu yükümlülüklerden birini ihlâl ederse, B3-3.3 (Yükümlülüklerin ihlâlinin hukukî sonuçları) uygulanacaktır."* (Çeviri yazara aittir.)

1778 **Littbarski/Tenschert/Klein/*Tenschert***, AVB BHV § AGB. 4, N. 3.

1779 **Littbarski/Tenschert/Klein/*Tenschert***, AVB BHV § AGB. 4, N. 4; **Prölss/Martin/*Lücke***, VVG § 106, N. 7.

5.1.5.3.2.1.2. Amerika ve Kanada Riski

Avrupa'da düzenlenen ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerinde genellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'da doğan sigorta olayları ve bunlara bağlı olarak ileri sürülen tazminat talepleri özel bir istisna hükmü ile sınırlandırılmaktadır. Bunun için sigorta ettirenin mutlaka Amerika Birleşik Devletleri veya Kanada'ya ihracat yapıyor olması gerekmez. Sigortacı, görünürde doğrudan ihracat yapmıyor olsa bile sigorta ettirenin ürünlerinden kaynaklanan ve bu bölgelerde doğan sigorta olayından kaynaklanan zararı teminat kapsamı dışında tutmak isteyebilir. Bu uygulamanın temelinde Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada mahkemelerinde genellikle yüksek tazminatlara hükmediliyor olması, tanık ve bilirkişi masrafları ile vekalet ücretlerinin Kıta Avrupası'na oranla oldukça yüksek olması yatar. Bu hukuk sistemlerinde bağımsız bilirkişilik kurumu yoktur. Dolayısıyla taraflar kendi bilirkişilerini temin etmekte ve bu da büyük bir maddi kaleme tekabül etmektedir. Ayrıca ürün sorumluluğu davalarında kazanan taraf lehine masrafların geri ödenmesi de söz konusu değildir. Bu gibi zarar kalemlerinin, masraf ve giderlerin öngörülemez miktarlara ulaşabilecek olması sebepleriyle sigortacılar aşina olmadıkları bir yargı sisteminde savunma yapmak ve mahkeme kararlarını uygulamaktan kaçınmaktadır[1780]. Bu sebeple ABD riski (*The US Risk*) olarak adlandırılan bir istisna hükmü ile bu tür zarar ve masraf kalemleri kapsam dışında bırakılır[1781].

Türk uygulamasında genellikle teminat kapsamı dışında bırakılan bu ülkeler için ÜSSGŞ'de özel bir hüküm bulunmamaktadır. Buna karşın Alman Hukukunda Amerika ve Kanada'da meydana gelen sigorta olaylarının veya buralarda ileri sürülen taleplerin teminat kapsamı dışında bırakıldığı açıkça düzenlenmektedir. Bu husus geniş bir yurtdışı teminatı sunan ve yukarıda ele alınan AVB BHV § A3-6.3 (BBR BHV § 7.7.1)'ün devamında ele alınmış ve sigortalının kendisinin dahli olarak ve olmaksızın diğer Avrupa ülkelerine teslim edilen veya ettirilen ürünlerden kaynaklanan zararların kapsamına ABD, ABD toprakları veya Kanada'nın girmediği belirtilmiştir. Ancak hüküm emredici değildir. Tarafların aralarında anlaşarak bu bölgeleri özel bir anlaşma ile teminat altına almaları da mümkündür[1782].

1780 **Eagleston/Madge**, s. 99; **Jess**, s. 223, N. 7-47; **Mildred,** s. 242-243, N. 5.77-5.80; **Derrington/Ashton**, N. 11.164, s. 2347; **Merkin/Goldrein QC/Mance**, N. 25.91; **Langheid/Wandt/Thürmann**, § 310, N. 23; Nart, s. 8; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 105.

1781 **Mildred,** s. 242, N. 5.77; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 104.

1782 **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski***, ProdHM, N. 175; **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 13.

5.1.5.3.2.2. Yurtiçinde Meydana Gelen Ancak Yurtdışında Fark Edilen Sigorta Olayına İlişkin Talepler

Yurtiçinde meydana gelmiş sigorta olayına ilişkin zararın yurtdışında keşfedilmesi de mümkündür. Örneğin Türkiye'de bir sabun kesesi imalatçısı ürettiği keselerin içerisine sabunları koyarak bunları Fransa'ya ihraç etmek niyetinde olsun. Sigorta ettirenin sabun keseleri üretimdeki bir hata sebebiyle sabunla bir araya geldiklerinde oksitlenerek küflenmiş ve bu küflenme ancak sabunlar Fransa'daki alıcıya vardığında kutuların açılması ile tespit edilebilmiş olabilir. Burada zararı meydana getiren sigorta olayı yurtiçinde gerçekleşmiş ve zarar henüz yurtiçindeyken doğmuştur. Ancak zararın keşfedilmesi yurtdışında gerçekleşmiştir. Bu gibi yurtdışında ileri sürülen ancak esasen yurtiçinde gerçekleşen sigorta olaylarına ilişkin talepler için Alman Hukukunda AVB BHV § A3-6.4 uyarınca yurtdışı teminat hükümlerinin birebir uygulanacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla yurtiçinde doğan ancak yurtdışında (ABD, Amerika toprakları ve Kanada hariç) fark edilen bu tür zararlara ilişkin talepler sigortacı tarafından sigorta bedeli ile sınırlı olarak karşılanacaktır[1783].

Türk Hukukunda ise durum Alman uygulamasının tersi yönünde gelişmiştir. Tarafların aralarında ÜSSGŞ m. A.4.1.a)'nın aksi yönünde anlaşmış olmaları halinde zararın nerede doğduğunun bir ehemmiyeti yoktur. İster yurtiçinde ister yurtdışında doğsun, Türk uygulamasında dikkat edilecek olan talebin nerede ileri sürüldüğü olduğundan; bu tür bir zarar için sigorta ettiren sigorta teminatından faydalanamayacaktır.

5.2. Sigorta Bedeli

5.2.1. Sigorta Bedeli ve Limitler

Ayıplı bir ürün sebebiyle zarar gören üçüncü kişinin, doğan bedensel veya malvarlığı zararının karşılanması için imalatçı, tedarikçi veya satıcıya karşı bulunacağı talep, miktar açısından herhangi bir hukukî sınırlamaya tabi değildir[1784]. Sorumluluğun bu denli sınırsız olması sigorta ettirenlerin kendilerine karşı ileri sürülen taleplerin tamamının veya en azından

---

1783 **Nickel/Nickel-Fiedler**, Ziff. 5 ProdhaftpflVersR, N. 19.

1784 Türk Hukukunda ÜGTDK'da ürün sorumluluğuna dair azami veya asgari bir tazminat sınırı düzenlenmemiştir. Oysa 85/374 sayılı Direktif m. 9 uyarınca hatalı ürünün kendisi dışındaki herhangi bir mala gelen zararlarda 500 Euro; m. 16 uyarınca ise ölüm veya yaralanma sonucu ortaya çıkan ve aynı hataya sahip özdeş ürünlerin neden olduğu zarar bakımından üreticinin toplam sorumluluğunun 70 milyon Euro alt sınır mevcuttur. Bu sınır Alman ProdHG § 10 uyarınca 85 milyon Euro olarak belirlenmiştir. **Arat/Akıncı**, s. 387. 2024/2853 sayılı yeni Direktif ise bu miktar sınırını ÜGTDK'da olduğu gibi tamamen kaldırmaktadır.

önemli bir kısmının sigortacı tarafından karşılanması beklentisi içine girmesine neden olur[1785]. Ancak sigortacılar şüphesiz böyle sınırsız bir tutar için koruma riski taşımak istemez ve poliçeye bu yönde bir sınır ekler. İşte bu sınır, sigortacının sigorta ettirene karşı ileri sürülen talebin ne kadarını karşılayacağını gösteren sigorta bedelidir[1786]. Sigorta bedelinin belirlenmesi ile sigortacının üstlendiği risk hesaplanabilir hale gelir. Sigorta ettiren ise teminatın sınırsız olmadığını, riskin şeffaf ve sınırlandırılabilir olduğunu ve dolayısıyla teminatı elde etmek için elinden gelen çabayı göstermesi gerektiğini anlar[1787].

Türk Hukukunda sorumluluk sigortaları için genel hüküm niteliğinde olan TTK m. 1473/I'de sigortacının sorumluluk sigortası ile zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat ödeyeceği düzenlenmiştir[1788]. Bunun dışında ÜSSGŞ'de sigorta bedeline dair özel bir hüküm bulunmamaktadır. Yalnızca madde B.5'te doğrudan dava hakkı düzenlenirken "*Zarar gören, uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini…doğrudan sigortacıdan isteyebilir*" denilmiş ve sigortacının sigorta bedeline kadar olan kısmı ödeyeceği tekrarlanmıştır. İngiltere'de düzenlenen ürün sorumluluk poliçelerinde ise bu hususa ilişkin olarak *"Sigorta şirketinin, sigorta dönemi içinde doğan zararlara ilişkin tazminat taleplerine karşı sorumluluğu sigorta bedeli sınırını aşamaz"* ya da "*Bu poliçenin yürürlükte olduğu sırada gerçekleşen sigorta olaylarının sonucunda meydana gelen bedensel ve malvarlığı zararları ile diğer tüm zararlar için ödenecek toplam tutar, sözleşmede belirlenen sigorta bedelini aşamaz"* şeklinde hükümlerin yer aldığı görülmektedir[1789]. Dolayısıyla her iki hukuk sistemindeki uygulamadan çıkan anlam şudur; sigorta bedeli bir milyon Euro olan bir ürün sorumluluk poliçesi düzenlendiğinde sigortacı, ilaç üreticisinin ürettiği ayıplı ilaçlar sebebiyle doğan taleplerin bir milyon Euro tutarına kadar olan kısmını karşılamak durumundadır. Bu limiti aşan kısımdan ise sigortalı kendisi sorumlu olur[1790].

Sigortacının, sigorta sözleşmesinde öngörülen şartların gerçekleşmesi halinde sigorta dönemi boyunca ödemekle yükümlü olduğu tazminat miktarının üst sınırına Türk

---

1785 **Ünan,** Sorumluluk Sigortalarının Değerlendirilmesi, s. 37; **Ünan**, Cilt II, s. 137; **Stempel on Insurance Contracts,** § 9.03, N. 9-75; **Jess,** s. 198, N. 7-01; **Kutlu**, s. 275.

1786 **Bozer**, s. 36-37; **Kender**, Sigorta Hukuku, s. 300; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 143; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 170; **Kara**, s. 182; **Bozkurt**, s. 36; **Kayıhan/Günergök**, s. 47; **Günay**, s. 85.

1787 **Littbarski**, Ziff. 9, N. 31-32; **Ünan,** Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 295.

1788 **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 144; **Çeker**, s. 250.

1789 **Mildred**, s. 248, N. 5. 110.

1790 **Eagleston/Madge**, s. 90-91; **Derrington/Ashton**, N. 11.167, s. 2349.

uygulamasında "yıllık sigorta bedeli" (*Aggregate limit of indemnity*)[1791] denir[1792]. Bu bedel, sigortacının bir sigorta dönemi içerisinde tüm sigorta olayları için sağlamak zorunda kalacağı azami teminattır. Dolayısıyla sigortacının sigortalanan ürünler sebebiyle doğan zararlara ilişkin tazminat ödeme yükümlülüğü bir sigorta yılı içindeki sigorta olayı sayısına bakılmaksızın kararlaştırılan bu tutarla sınırlandırılmış olur[1793]. Bu miktarın belirlenmesi tamamen taraflara aittir[1794]. Ancak sigorta bedeli ne kadar yüksekse, sigorta ettirenin ödeyeceği prim de aynı oranda yükselir[1795]. Zira prim, sigorta ettiren tarafından sigortacıya, sözleşmedeki riske ait zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının karşılanması şartı ile ödenen bedeldir[1796].

Alman hukukunda ise uygulama şu şekildedir; sigorta bedeli (*Versicherungssumme*) sigorta olayı başına yalnızca bir kez kullanılabilir[1797]. AVB BHV § A3-5.1 (ProdHM § 9.1) uyarınca sigorta bedeli; "*Bedensel zararlar için sigorta edilen meblağ... EUR, mala gelen zararlar için ... EUR ve Kloz 4 genişletmesi kapsamında sigortalanan zararlar için ... EUR'dur*" şeklinde düzenlenmektedir[1798]. Sigorta olayı başına belirlenen tazminat limitinin poliçe dönemi boyunca kaç kez uygulanabileceğini veya bu limitin toplamda ne kadar olabileceğini düzenleyen limite ise maksimizasyon (*Maximierung/Jahreshöchstleistung*) denir[1799]. AVB BHV § A3-5.2 (ProdHM § 9.2) uyarınca bu sınır, "*Bir sigorta döneminde gerçekleşen tüm sigorta olayları için maksimum sigorta bedeli bedensel zararlar için ... EUR, mala gelen*

1791 Bu ürün sorumluluk ve meslekî sorumluluk sigortalarında kullanılan bir terimdir. Mal sigortalarında ise bu terim yerine azami sigorta bedeline ilişkin olarak "*sum insured*" teriminin tercih edildiği görülmektedir. Sigorta Terimleri Sözlüğü, s. 14.

1792 **Yongalık**, Çevre, s. 212, dn. 400; **Ünan,** Hukuksal Koruma Edimi, s. 352; **Ünan**, Riziko, s. 105; **Can,** Sigorta Hukuku, s. 76; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 170; **Şenocak**, s. 173; **Kutlu**, s. 286; **Sopacı Öztuna**, s. 198; **Bozkurt**, s. 37; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 113-114; **Dinç**, s. 43; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 99; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 1; **Mildred**, s. 248, N. 5. 109.

1793 **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 6; **Littbarski**, Ziff. 9, N. 30; **Eagleston/Madge**, s. 90-91; **Derrington/Ashton**, No. 11.167, s. 2349; **Yongalık**, Çevre, s. 212, dn. 400; **Kutlu**, s. 286.

1794 **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 171; **Ünan,** Hukuksal Koruma Edimi, s. 352; **Yazıcıoğlu Emine**, Sorumluluk Sigortalarında Riziko, Sigorta Hukuku Sempozyumları, (Ed. Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu), İstanbul 2018, s. 433; **Acar, Serdar**, Sorumluluk Sigortacısının Doğrudan Davada Dayanabileceği Savunmalar, İstanbul 2012, s. 61; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 99; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 24, N. 145.

1795 **Eagleston/Madge**, s. 90.

1796 **Arseven**, s. 95; **Kender**, Sigorta Hukuku, s. 230; **Bozer**, s. 37; **Kara**, s. 179.

1797 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 246; **Prölsss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 9, N. 2; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 9, N. 3;

1798 Tabii bu hüküm, tarafların aralarında olay başı sigorta bedeli için tek bir sabit miktar belirlemelerine engel değildir.

1799 **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 9, N. 3; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 99; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 1; **Prölsss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 9, N. 2.

zararlar için ... EUR ve Kloz 4 uyarınca sigortalanan saf ekonomik zararlar için ... EUR ile sınırlıdır" şeklinde düzenlenmektedir. Dolayısıyla Alman uygulamasında yıllık sigorta bedeli genellikle önce zarar başına ayrılır ve sonra zarar başına belirlenen sınırın da sigorta dönemi içerisinde kaç defa uygulanabileceği belirlenir. Bir örnek üzerinden açıklamak gerekirse; sigorta poliçesinde talep başına veya bedensel zarar ve mala gelen zararlar için toplam sigorta bedeli olarak üç milyon € ve iki kat maksimizasyon kabul edilmişse, bu ifade sigortacının talep veya zarar başına en fazla üç milyon € olmak üzere bir sigorta yılındaki tüm talepler için en fazla altı milyon € ödeyeceği anlamına gelir. Maksimizasyonun uygulamada genellikle sigorta bedelinin iki katı şeklinde kararlaştırıldığı görülmektedir[1800]. Bu bir zorunluluk değildir. Taraflar aralarında farklı bir miktar üzerinde de anlaşabilir. Ancak uygulamada üç kattan fazla maksimizasyon nadiren görülmektedir[1801].

Olay başına (*per-occurrence)* veya talep başına (*per-claim*) sigorta bedeli olarak ifade edilen limitler ise yıllık sigorta bedelinden farklıdır. Yıllık sigorta bedeli, sigortacının bir yıl içerisinde ödeyebileceği toplam sigorta limitidir. Olay başı sigorta bedeli (beher olay limiti) ise aynı sigorta olayından kaynaklanan zararlar için sigortacı tarafından ödenecek azami tazminat sınırını ifade eder[1802]. Talep başına sigorta bedeli de bir sigorta yılı içerisinde sigortacının talep başına ödeyeceği azami tazminat sınırıdır. Türk uygulamasında ürün sorumluluk sigortası için sigorta bedeli belirlenirken yıllık toplam sigorta bedelinin yanı sıra genellikle talep veya olay başına bir sınır da eklenmektedir. Sözleşmede örneğin, "*Bir poliçe dönemi içerisinde olay başı 1 milyon Euro olmak üzere yıllık toplam 3 milyon Euro*" veya "*Bir poliçe dönemi içerisinde talep başı 1 milyon Euro olmak üzere yıllık toplam 3 milyon Euro*" gibi bir hüküm bulunabilir. Ancak bunun dışında bazı zarar türleri de bu sınıra eklenebilir. Örneğin; "*Bir poliçe dönemi içerisinde en fazla 500.000 TL'ye kadar olan saf ekonomik zararlar olmak üzere olay başı 1 milyon Euro ve yıllık toplam 3 milyon Euro*" veya "*Bir poliçe dönemi içerisinde en fazla 500.000 TL'si saf ekonomik zarar ve 200.000 TL'si geri çağırma masrafları olmak üzere olay*

1800 **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt** AHB Ziff. 6, N. 9; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 7.

1801 **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 7.

1802 **Ünan**, Riziko, s. 105; **Ünan,** Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 295; **Şenocak**, s. 173-174; **Sergici**, s. 69; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 113. Örneğin İngiltere'de hatalı kablo sebebiyle çıkan yangından kaynaklanan zararların giderilmesi için yapılan talebe ilişkin olarak görülen *Citibank NA - Excess Insurance Company Limited* (1999) Lloyd' Rep IR 122 davasında sigorta ettiren zararların farklı nedenlerle doğduğunu ve bu sebeple iki farklı teminatın işlemesi gerektiğini ileri sürmüştür. Mahkeme ise poliçenin talep esaslı olduğunu ve talep esaslı poliçelerde önemli olanın zararların nedenlerinin değil sigorta olaylarına bağlı taleplerin sayısı olduğuna hükmederek sigorta ettirenin talebini reddetmiştir. **Mildred**, s. 249, dn. 58.

başı 1 milyon Euro ve yıllık toplam 3 milyon Euro" şeklinde düzenleme yapılması da mümkündür.

Bu noktada Türk Hukukunda, evrensel uygulamanın dışına çıkan bir uygulamadan bahsetmek gerekir. Evrensel sigorta uygulaması doğrultusunda sözleşmede "*Bir poliçe dönemi içerisinde olay başı 1 milyon Euro olmak üzere yıllık toplam 2 milyon Euro*" ödeneceği kararlaştırılmış ve sigorta süresi içerisinde ilki yedi yüz bin Euro, ikincisi bir milyon beş yüz bin Euro ve üçüncüsü ise bir milyon Euro tutarında zararın meydana geldiği üç olay gerçekleşmişse sigortacı ödemeleri şu şekilde gerçekleştirecektir: İlk olayda zarar olay başı limiti aşmadığı için zararın tamamı olan yedi yüz bin Euro, ikinci olay için olay başı limite kadar olan bir milyon beş yüz bin Euro ve üçüncü olay için ise yıllık sigorta bedelinin kalan kısmı olan üç yüz bin Euro. TTK m. 1428/I ise bu uygulamanın dışına çıkarak, *sorumluluk sigortası dışındaki sigortalarda, aksine sözleşme yoksa, sigorta süresi içinde yapılan kısmi tazminat ödemeleri sigorta bedelinden düşüleceğini* düzenlenmiştir. Bu hüküm doğrultusunda doktrinde, yıllık sigorta bedeli limitinin devre dışı kalacağı ve yalnızca olay başı limitin esas alınacağı ileri sürülmektedir[1803]. Buna göre yukarıdaki olayın Türkiye'de meydana gelmesi halinde; ilk olayda zarar olay başı limiti aşmadığı için zararın tamamı olan yedi yüz bin Euro, ikinci olay için olay başı limite kadar olan bir milyon Euro ve üçüncü olayda ise yine olay başı limite kadar olan bir milyon Euro ödeme yapılması gerekecektir.

5.2.2. Sigorta Bedelinin Belirlenmesi

Sigortacılar, ürün sorumluluk sigortasında sigorta bedelini belirlerken, diğer tüm sistemlerde olduğu gibi sigorta ettirenin faaliyet alanı (otomotiv, makine, gıda, mobilya ve benzeri), ürün analizi, risk oranı, önceki talepler, proses analizi, üretim hacmi ve sigorta ettirenin ödeyebileceği prim miktarı gibi hususları değerlendirirler. Ayrıca sigorta poliçesinin coğrafi kapsamı, tazminat limitleri, ek teminatlar ve sigorta ettirenin sigorta geçmişi de bu miktarın belirlenmesinde etkilidir. Türk uygulamasında, sadece Türkiye içerisinde satış yapan sigorta ettirenlere bir milyon Euro, ihracat yapan şirketlere ise genellikle üç milyon Euro değerinde sigorta bedeli yeterli görülmektedir. Sigorta ettiren Amerika'ya ihracat yapıyorsa bu miktar genellikle artar. Reasürans kabulüne bağlı olarak beş ila on milyon dolar arasında bir miktar belirlenmesi uygundur.

[1803] **Ünan**, Ürün Sorumluluğu Sigortası, s. 295.

Alman ürün sorumluluk sigortası uygulamasında bugün sigorta bedelinin beş milyon Euro olarak belirlenmesi olağandır. Ancak belirlenen, genellikle üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası ile ürün sorumluluk sigortası için ortak bir sigorta bedelidir. Küçük işletme ve şirketler için ise sigorta bedelinin üç milyon Euro olarak belirlenmesi yaygındır. Burada ihracat özel bir rol oynamaz. Sigortacıların, kural olmamakla birlikte, nispeten daha büyük şirketler için genellikle on milyon Euro değerinde bir sigorta bedeli teklif ettikleri görülmektedir. Yirmi milyon veya yirmi beş milyon Euro gibi daha yüksek bedellerin belirlenmesi de mümkündür ancak bunun oldukça nadir olduğu belirtilmelidir. Sigortalanan meblağların yılda iki kez maksimize edilmesi de olağandır. Toplam sigorta bedeli yirmi milyon Euro veya daha yüksekse, yılda tek bir maksimizasyon da yapılabilir. Daha küçük sigorta tutarları için (beş milyon Euro'ya kadar) üçlü maksimizasyon mümkündür, ancak bu uygulama ile de yine istisnaen karşılaşılmaktadır.

Benzer şekilde İngiliz uygulamasında da ürün sorumluluk sigortası ile üçüncü kişi mâli sorumluluk sigortası (*public liability insurance*) birlikte yaptırılır ve limitleri genellikle eşit olur. En düşük limit bir milyon sterlindir ancak son birkaç yılda mahkemelerin bedensel zararlara ilişkin tazminat kararlarında önemli bir artış olması nedeniyle birçok sigorta şirketi bugün sigorta bedelini genellikle beş milyon sterlin olarak kararlaştırmaktadır. Sigorta bedeli, talep başına ve toplamda yıl başına şeklinde belirlenir. Amerika'nın teminata eklenmesi ve genişletmeler bedeli yükseltebilir.

5.2.3. Sigorta Bedelini Aşan Giderler

Sigorta zararı, rizikonun gerçekleşmesi ile ortaya çıkan nihai miktardır[1804] ve sigorta bedelinin üzerinde bir miktarla sonuçlanması mümkündür. Sigortacı kural olarak yalnızca kararlaştırılan bu bedele kadar olan miktarı öder ve üzerindeki miktarı karşılamak sigortalının kendisine düşer. Bu incelenen tüm hukuk sistemleri için genel geçer bir sigorta kuralıdır.

Öte yandan aşkın kısmın sigorta ettirene düşmediği, sigortacı tarafından karşılandığı haller de gündeme gelebilir. TTK m. 1474/I uyarınca "*sigortalı aleyhine bir istem ileri sürüldüğünde, isteme ilişkin makûl giderler sigortacı tarafından karşılanır; sigorta bedelini aşan giderlerin ödenebilmesi için sözleşmede hüküm bulunmalıdır"*. Hükmün ÜSSGŞ'deki görünümü ise madde B.3.1'de yer alır. Buna göre, "*Sigortacı, zararı önleme, azaltma,*

[1804] **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 171; **Ünan,** Hukuksal Koruma Edimi, s. 352; **Ünan**, Cilt II, s. 134; **Can**, Sigorta Hukuku, s. 81.

artmasına engel olma ve rücu haklarının korunmasına yönelik sigortalının yaptığı makul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar bile, sigorta tazminatından ayrı olarak tazmin eder". Burada sigortacının ödeme yükümlülüğü altında olan sigorta zararı değil, tazminat isteminin ileri sürülmesinin ardından sigortalının kendi haklarını korumak için katlandığı giderlerdir[1805]. Vekaletname giderleri, yargı ve icra harçları, posta harçları, bilirkişi ücreti, vekalet ücreti veya mütalaa ya da teknik inceleme giderleri makul olmaları halinde bu tür giderlere örnek olarak gösterilebilir[1806]. Sorumluluk sigortalarında taraflar aralarında sigorta bedeli limitine tabi olan ancak bu limiti aşan giderlerin ödeneceğine dair bir hüküm de belirleyebilirler[1807]. Hakkı koruyucu işlemlerden doğan masraflar büyük meblağlara ulaşabildiğinden kanun koyucu tarafların bu konuda özel olarak anlaşmalarını istemiştir[1808]. Nitekim ÜSSGŞ m. A.4.2.c ile de "*isteme ilişkin sigorta bedelini aşan giderler"* tarafların açıkça aksini kararlaştırmadığı müddetçe teminat kapsamı dışında olduğu düzenlenmiştir.

Sigorta bedelinin sınır kabul edilmediği bazı özel haller Alman Hukukunda da bulunmaktadır. Bunlar yasal masraflarla ilgilidir[1809]. Bunlardan ilki, VVG §101 (1) 2. cümle ve AVB BHV § A3-4.3 uyarınca sigorta bedeli tükenmiş olsa bile sigortacının talimatıyla yapılan ceza yargılaması giderlerinin sigortacı tarafından karşılanmasına ilişkindir[1810]. Sigortacının neden olduğu bir gecikme nedeniyle sigorta ettirenin zarar gören tarafa borçlu olduğu faiz de yine sigorta bedelini aşsa bile sigortacı tarafından karşılanmalıdır[1811]. Hukuk davalarında ise VVG §101 (2) uyarınca mahkeme masrafları, kendi masrafları ve karşı tarafa geri ödenecek masraflar sigorta bedelini aşsa bile yine sigortacının sorumluluğundadır. Asılsız dahi olsa taleplere karşı sigorta ettireni savunma yükümlülüğü, davanın kazanılmasına rağmen karşı taraftan geri alınamayan masraflar ve kısmen veya tamamen haklı çıkması halinde sigorta bedelini aşmayan masrafların tamamı sigortacının sorumluluğundadır[1812]. Sigorta olayından

---

1805 **TTK Gerekçe**, m. 1474; **Ünan,** Hukuksal Koruma Edimi, s. 349; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 322; **Bozkurt**, s. 246; **Günay**, s. 191; **Kaner**, s. 40; **Kara**, s. 322.

1806 **Ünan,** Hukuksal Koruma Edimi, s. 350-351; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 323; **Ünan**, Hekim Sorumluluğu Sigortası, s. 12; **Dinç**, s. 152.

1807 **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s. 171; **Ünan,** Hukuksal Koruma Edimi, s. 352.

1808 TTK Gerekçe, m. 1474.

1809 **Langheid, Theo/Rixecker, Rolland**, Versicherungsvertragsgesetz, 7. Bası, 2022, VVG § 101, N. 8; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N.

1810 **Rüffer/Halbach/Schimikowski/*Schimikowski***, VVG § 101, N. 4; **Prölss/Martin/Lücke**, VVG § 101, N. 8; **Langheid/Wandt/Littbarski**, § 101, N. 58;

1811 **Rüffer/Halbach/Schimikowski/*Schimikowski***, VVG § 101, N. 3; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 5.

1812 **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt** AHB Ziff. 6, N. 4; **Prölsss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 9, N. 3; **Langheid/Rixecker**, VVG § 101, N. 12; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 9, N. 4; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 5-22.

kaynaklanan haklı tazminat taleplerinin sigorta bedelini aşması halinde ise AVB BHV § A3-5.6 uyarınca sigortacı, dava masraflarını, sigorta bedelinin bu taleplerin toplam tutarına oranı kadarını üstlenir[1813]. Örneğin sigorta bedelinin bir milyon Euro ve haklı tazminat talebinin ise bir milyon beş yüz bin Euro olduğu bir senaryoda, masrafların üçte ikisi sigortacı tarafından, üçte biri ise sigorta ettirenin kendisi tarafından karşılanır[1814]. Bu oranlama prosedürü yalnızca haklı bulunan tazminat talepleri ve yasal masraflarla ilgilidir[1815]. Eğer talep mahkemece haklı bulunmazsa yasal masraflar oranlanamaz. Aynı durum kabul edilen tazminat taleplerinin tutarının sigorta bedelinden az olması halinde de geçerlidir[1816]. VVG § 101 emredici değildir. Ürün sorumluluk sözleşmesinde aksi yönde hükümlerin kararlaştırılması mümkündür[1817]. Türk Hukukunda ise benzer bir oran usulü bulunmamaktadır.

Alman Hukukunda ayrıca birden fazla zarar gören kişinin var olması ve sigorta bedelinin bu kişilerin tazminat taleplerini karşılamaya yetmemesi halinde uygulanan bir dağıtım prosedürü de bulunmaktadır. VVG § 109'a göre zarar gören üçüncü kişilerin talepleri, talebin sigorta bedeline oranına göre yüzde bazında dikkate alınır ve sigortacı tazminat taleplerini bu oran bazında karşılar. Örneğin sigorta bedeli bir milyon Euro ancak zarar gören üç kişi tarafından ileri sürülen talepler üç milyon Euro ise; her bir talep sahibine üçte bir oranda ödeme yapılır. Ancak bu ödeme yapılıp sigorta bedeli tükendikten sonra başka bir üçüncü kişi tazminat talebinde bulunursa, sigortacı bu talebin ileri sürülmesini beklemiyorsa ve bu beklentisinde haklı ise zararı karşılamak zorunda değildir. Bu durumda, zarar gören üçüncü kişiye karşı tazminat talebinin tek borçlusu sigorta ettirendir[1818]. Türk Hukukunda ise yine benzer bir uygulama bulunmamaktadır.

5.2.4. Sigorta Bedeline Dahil Olmayan Ödemeler

Ürün sorumluluk poliçelerinde zararın bir kısmının sigorta ettiren tarafından üstlenilmesi gerektiğine dair bir hükme rastlanabilir. Zararın bir kısmının sigorta ettiren tarafından karşılanması (*Selbstbehalt),* tazminatın ödenmesi sırasında sigortalının kendisi

---

1813 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 22; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt** AHB, Ziff. 6, N. 43.

1814 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 23.

1815 OLG Köln VersR 2009, 391; **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt** AHB, Ziff. 6, N. 43; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 22.

1816 **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 22.

1817 **Rüffer/Halbach/Schimikowski**/***Schimikowski***, VVG § 101, N. 3; **Prölss/Martin/Lücke**, VVG § 101, N. 33; **Langheid/Rixecker**, VVG § 101, N. 3-13.

1818 **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 4.

tarafından karşılanması gereken meblağı işaret eder[1819]. Poliçede genellikle yüzdelik oran (zararın %10'unu) şeklinde gösterilen bu karşılama, her türlü zarar için geçerlidir. Dolayısıyla hem geleneksel ürün sorumluluğu zararlarına hem de genişletilmiş ürün sorumluluk sigortası kapsamında doğan zararlara uygulanabilmektedir[1820]. Ancak cismani zararlar, mala gelen zararlar ve saf ekonomik zararlar ile sınırlı olması veya yalnızca yurtiçi veya yurt dışında gerçekleşecek zararlar için ya da herhangi bir genişletme kapsamındaki belirli olayları kapsaması da mümkündür[1821].

Hükmün amacı, sigorta ettireni daha fazla özen göstermeye ve böylece hasarı önlemeye ya da en azından en aza indirmeye teşvik etmektedir[1822]. Bu teşvik önemlidir, zira özellikle sorumluluk sigortalarında sigortalıların sorumluluk duygularında bir azalma gözlemlenmektedir. Bunun nedeni, kendisine talepte bulunulan kişinin halihazırda sigortalı olması ve sorumluluk sigortacısının bu talebe karşı ödeme yapmak zorunda kalacağına dair inançtır. Sigortalılar bu gerekçe ile zararın meydana gelmesinin çok da kötü olmadığını varsayarak hareket ederler. Sadece ahlâki vicdana hitap etmek artık yeterli olmadığından, sigortalı üzerine belirli bir mali yük bırakmak zarara dair savunmaya aktif olarak katılmalarını sağlayacaktır[1823].

Sözleşmede, sigorta ettiren tarafından "zararın belirli bir oranının" veya "zararın belirli bir miktarının" karşılanacağı kararlaştırılabilir. Alman AVB BHV § A3-5.4 uyarınca (ProdHM § 9.3); "*Sigorta ettiren her bir sigorta olayı için tazminatın ... EUR tutarını karşılamalıdır*"[1824]. Bu tür bir belirlemeye ise tenzili muafiyet (*Abzugfranchise*) denir. Tenzili muafiyette sigorta ettiren belirlenen miktarı her zaman kendisi karşılar, sigortacı bu miktar düşüldükten sonra

---

1819 **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 99; **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 247; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 9, N. 4; **Littbarski**, Ziff. 9, N. 54; **Yongalık**, Çevre, s. 214; **Şenocak**, s. 190; **Yongalık, Aynur,** Sigortalının Zararın Bir Kısmına Katılması (Bizzat Katılma), Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, Ankara 1998, s. 160-161; **Sergici**, s. 82-83.

1820 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 247; **Prölsss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 9, N. 3-4; **Şenocak**, s. 190; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 116.

1821 **Littbarski**, Ziff. 9, N. 73.

1822 **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt** AHB Ziff. 6, N. 28; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 18; **Littbarski**, Ziff. 9, N. 56; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 116.

1823 **Littbarski**, Ziff. 9, N. 57.

1824 AVB BHV metninin birebir kullanılması zorunlu olmadığından, muafiyetin de belirlenmesinin de zorunlu olmadığı düşünülmektedir. Ancak doktrinde bu metin kullanılacaksa muafiyetin kullanılmasının zorunlu olduğu anlamının çıktığını düşünen yazarlar da vardır. **Littbarski**, Ziff. 9, N. 61; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 9, N. 3.

kalan kısmı öder[1825]. Sigortacının savunma yükümlülüğü ise tazminat talebi tenzili muafiyet limitinin altında olsa bile devam eder[1826].

Muafiyet (*Franchise*) ise sorumluluğunu doğuran düşük miktardaki tazminat taleplerinin sigorta ettirenin kendisi tarafından karşılanması anlamına gelir. Sigortacı, zararı ancak bu miktarın üzerindeyse karşılar[1827]. Bu hüküm örneğin; "*100 bin TL'ye kadar olan zararları sigorta ettiren karşılar*" şeklinde belirlenebilir. Böylece sigortacı küçük hasarlarla uğraşmak zorunda kalmaz[1828].

Poliçede yer alan hükmün muafiyet mi yoksa zararın bir kısmının karşılanması mı olduğu ise önemli değildir, her iki hüküm bir arada da bulunabilir. Örneğin, "*Sigorta ettiren, her bir talebin %10'unu, ancak her durumda zararın 10.000 Euro değerindeki kısmını karşılar*" şeklinde bir hüküm yer alabilir. Böyle bir durumda tazminat miktarı on bin Euro'nun altında kalırsa sigorta ettiren tüm zarardan sorumlu olur ancak zarar sınırın üstünde ise de zararın bir kısmı karşılanmış olur[1829]. Seri hasarın varlığında ise hükmün devamına genellikle bir cümle eklenerek muafiyetlerin her bir sigorta olayı için ayrı ayrı uygulanmasının önüne geçilmeye çalışılmakta ve sigorta ettirenin sırtına büyük bir mali yük yüklemekten kaçınılmaktadır[1830]. Bu hüküm Alman uygulamasında *"Sigorta ettiren seri hasar durumunda, bu serideki tüm sigorta olayları için ... EUR tutarını kendisi karşılayacaktır"*[1831] şeklinde düzenlenmektedir[1832].

Bu hususta son olarak; sigortacı tarafından kabul, mutabakat veya sulh yoluyla ödenmesi kabul edilen tazminat talebinin sigorta ettirenin davranışı nedeniyle yerine getirilememesi halinde doğan ek tazminat, faiz ve masrafların sigortacı tarafından karşılanmayacağı üzerinde durulabilir[1833]. A3-5.8 AVB BHV'de düzenlenen bu hüküm

---

1825 **Yongalık**, Çevre, s. 214; **Yongalık**, Bizzat Katılma, s. 157-158; **Şenocak**, s. 191; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 17; **Littbarski**, Ziff. 9, N. 74; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 117.

1826 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 247; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 19; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 9, N. 3; **Dinç**, s. 45; **Littbarski**, Ziff. 9, N. 67.

1827 **Ünan**, Riziko, s. 105; **Şenocak**, s. 191; **Yongalık**, Çevre, s. 214; **Yongalık**, Bizzat Katılma, s. 151; **Ulaş**, s. 661; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 116.

1828 **Littbarski**, Ziff. 9, N. 56.

1829 **Littbarski**, Ziff. 9, N. 72.

1830 **Späte/Schimikowski/Schimikowski**, ProdHM, N. 248; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 20; **Littbarski**, Ziff. 9, N. 81; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 9, N. 5.

1831 Çeviri yazara aittir.

1832 Bu uygulama Alman Hukukunda yalnızca klasik seri hasar klozu için geçerlidir. Alternatif klozda bu hüküm uygulanmaz. **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 9, N. 5.

1833 **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 26; **Littbarski**, AHB § 3, N. 231; **Prölss/Martin/Lücke**, AHB, Ziff. 6, N. 23. Sigortacının davayı savunma yükümlülüğü ise bu özel halde dahi devam etmektedir. **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt**, AHB Ziff. 6, N. 68; **Littbarski**, AHB § 3, N. 234; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 26.

uyarınca sigorta ettirenin bu davranışının VVG 28 uyarınca kasıtlı veya ağır ihmalkâr bir davranış olması şarttır[1834]. ÜSSGŞ'de ise bu yönde bir açık bir hüküm bulunmamakla birlikte m. A.3.b uyarınca sigorta ettiren tarafından kasten sebep olunan her türlü zarar teminat kapsamı dışında kaldığından, sigorta ettirenin kendi davranışı ile sebep olduğu masraflar da bu kapsamda sigorta koruması altında olmalı ve taraflarca aksi yönde bir hüküm kararlaştırılamamalıdır.

5.2.5. Seri Hasar Klozu

Ürün sorumluluk sigortacıları için sigorta ettiren tarafından üretilen potansiyel ayıplı ürünlerin fazla sayıda olması ve özellikle seri üretim bünyesinde özel bir risk barındırmaktadır[1835]. Örneğin, ilaç üreten ve bu ilacı 1990 ila 2010 yılları arasında piyasaya süren bir ilaç şirketine karşı 2010 yılı itibariyle söz konusu ilacın reaksiyon gösterdiğine ilişkin bildirimler gönderilebilir ve bu sebeple ilaç şirketine karşı onlarca tazminat davası açılabilir[1836]. Sigortacılar ise seri üretim sürecinde görülen bir dizi ayıptan kaynaklanan çok sayıda hak talebine karşı kendilerini koruma altına almak ister[1837]. Bu risk karşısında ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerine uygulamada sıklıkla "Seri Hasar Klozu" *(Batch Clause-Serienschadenklausel)* eklenmektedir[1838].

Seri Hasar Klozu, ayıplı ürünlerden kaynaklanan farklı zamanlarda ve farklı yerlerde meydana gelen ve zarara sebebiyet veren sigorta olaylarının, ilkinin gerçekleştiği anda gerçekleşmiş olarak kabul edilmesini sağlar[1839]. Böylece serideki tüm sigorta olayları, tamamen farklı tarihlerde meydana gelmiş olsalar bile aynı sigorta yılına aktarılmış olur[1840]. İşte bu da

---

1834 **Späte/Schimikowski/Harsdorf-Gebhardt** AHB, N. 65; **Littbarski/Tenschert/Klein/Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.5, N. 26

1835 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 76; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 93-96; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 450-451; **Kutlu**, s. 276; **Şit İmamoğlu**, s. 193; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 114.

1836 **Mildred,** s. 245, N. 5.91.

1837 **Derrington/Ashton**, N. 11.167, s. 2349.

1838 **Mildred,** s. 245, N. 5.92; **Derrington/Ashton**, N. 11.167, s. 2350; **Anderson/Stanzler/Masters**, § 9.09, No. 9-69; **Yongalık**, Çevre, s. 205; **Şenocak**, s. 178; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 115.

1839 **Yongalık**, Çevre, s. 205; **Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü**, s. 30; **Mildred,** s. 245, No. 5.92; **Derrington/Ashton**, N. 11.167, s. 2350; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 8, N. 11; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 97; **Langheid/Wandt/*Thürmann***, § 310, N. 345; **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM, Ziff. 8, N. 3; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 232; **Littbarski,** Ziff. 8, N. 74; **Demirci**, Ürün Sorumluluk Sigortası, s. 115.

1840 **Späte/Schimikowski/ *Schimikowski***, ProdHM, N. 233; **Prölsss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 8, N. 3.

seri hasar klozunun sigortalı için dezavantajıdır[1841]. Bu sebeple sigorta ettirene önerilebilecek olan, olay başına belirlenen poliçe limitinin olabildiğince yüksek belirlenmesi olabilir[1842].

5.2.5.1. Türk Hukukunda

Türk Hukukunda seri hasar klozu ÜSSGŞ m. B.1'in üçüncü paragrafında düzenlenmektedir. Buna göre; "*Teminatın geçerli olduğu süre içerisinde aynı sebepten dolayı ortaya çıkan ve/veya aynı ayıptan kaynaklanan, aynı ürünlerin tedarikine bağlı olarak ortaya çıkan ve/veya aynı kusuru gösteren ürünlerden kaynaklanan tüm hasarlar tek bir hasar gibi dikkate alınacak ve poliçe vadesi içinde meydana gelen ilk hasar zamanında meydana gelmiş olarak kabul edilecektir*".

Hüküm kanaatimizce hatalı ve karışık bir biçimde ele alınmıştır. Öncelikle seri hasar klozu esas olarak belirli şartlar altında birden fazla sigorta olayını ilk olayın meydana geldiği zamanda birleştirmekte ve tek bir sigorta olayı olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla burada bir araya getirilen zarar değil sigorta olaylarıdır. Ancak hükümde sigorta olayı yerine zarardan söz edilmiş, sigorta olayına ise hiç değinilmemiştir. Kanaatimizce kanun koyucu bir kavram kargaşası yaşayarak zarar kavramı ile sigorta olayını ifade etmek istemiştir. Zira şartları sağlayan zararları tek bir zarar çatısı altında birleştirmek, seri hasar klozunu teminat limitini kısıtlama amacı taşıyan bir konuma getirir. Halbuki seri hasar klozu esasında sigorta olaylarının zaman açısından tek bir ana toplanması ve tek bir olay olarak değerlendirilerek poliçedeki olay limitine endekslenmesi anlamına gelir. Hükmün sonundaki "*…meydana gelen ilk hasar zamanında meydana gelmiş olarak kabul edilecektir"* ifadesinden de anlaşılan sigorta olaylarının meydana gelme zamanının birleştirildiğidir. Öte yandan zararın ne zaman gerçekleştiğinin hiçbir ürün sorumluluk poliçe esası açısından bir önemi de yoktur. Olay esaslı poliçeler olayın ne zaman gerçekleştiğine, talep esaslı poliçeler ise talebin ne zaman ileri sürüldüğüne odaklanır.

Hükümde ayrıca gerekçesini anlayamadığımız bir sebeple aynı cümle içerisinde ayıp kavramı peş peşe iki farklı şekilde ifade edilmiştir. İlk önermede "aynı ayıp" ikinci önermede ise "aynı kusur" ifadesi geçmektedir. Kusur insanlara özgü, hata veya ayıp ise ürünlere özgü terimler olduğundan, "kusurlu ürün" ifadesi ne genel şartların yayınlandığın tarih için ne de

---

1841 **Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü**, s. 30; **Derrington/Ashton**, N. 11.167, s. 2349; **Mildred,** s. 245, N. 5.93.

1842 **Flanigan, George B.**, CGL Policies of 1941 to 1966: Origins of Product Liability, CPCU eJournal, Ağustos 2005, s. 4.

bugün için hukuken geçerli bir kullanım değildir. Sebebinin bu olmadığına neredeyse emin olmakla birlikte eğer kastedilen; ürün sorumluluğu ve haksız fiil sorumluluğunu ayırmak ve ürün sorumluluğu için hatalı ürün, haksız fiil için ayıplı ürün ibaresine yer vermek idiyse, kanaatimizce buna da gerek yoktur. Zira bu terimlerden birinin seçilmesi veya ikisinin aynı anda tek bir ifade içerisinde örneğin "aynı ayıp veya hatadan" şeklinde kullanılması da mümkündür.

Bir diğer eleştirimiz ise *"aynı sebepten dolayı ortaya çıkan ve/veya aynı ayıptan kaynaklanan"* ifadesinedir. Anladığımız kadarıyla kanun koyucunun bu ifade ile anlatmak istediği öncelikle aynı sebebe bağlı olarak gelişen olayların varlığıdır. Bu sebep, ürünlerin aynı ayıba sahip olması olabileceği gibi olmayabilir de. Ancak bu şekilde ifade edilmesi halinde, aynı ayıba sahip ürünlerden kaynaklanan zararları doğuran sigorta olaylarının aynı sebebe bağlı olarak doğmak zorunda olmadığı anlamı çıkar. Halbuki esasında bunlar tam da aynı sebebe bağlı olarak meydana gelmiş sigorta olaylarıdır.

Sonuç olarak tüm bu eleştirilerimizi bir arada değerlendirerek alternatif bir hüküm önermek gereği doğmaktadır. Bu alternatif bir hüküm şu şekilde kaleme alınabilir; "*Teminatın geçerli olduğu süre içerisinde aynı ayıba sahip olmak gibi aynı sebebe bağlı olarak ortaya çıkan sigorta olayları ya da aynı ürünlerin ve/veya aynı ayıba sahip ürünlerin teslimatına bağlı olarak ortaya çıkan sigorta olayları tek bir sigorta olayı olarak dikkate alınır ve poliçe vadesi içinde meydana gelen sigorta olaylarından ilki sırasında meydana gelmiş olarak kabul edilir*.".

Bu durumda Türk Hukukunda sigorta olaylarının seri hasar klozu ile bir araya getirilebilmesi için esasında iki temel varyasyon bulunmaktadır. Bunlar; aynı sebebe bağlı olarak ortaya çıkan sigorta olayları (bu sebep aynı ayıba sahip olmak olabileceği gibi olmayabilir de) ile aynı ürünlerin ve/veya aynı ayıba sahip ürünlerin tedarikine bağlı olarak ortaya çıkan sigorta olaylarıdır. Her iki halde de önemli olan birleştirilecek sigorta olaylarının poliçe süresi içerisinde meydana gelmesi gerekliliğidir.

5.2.5.1.1. Aynı Sebebe Bağlı Olarak Ortaya Çıkan Zararları Doğuran Sigorta Olayları

Türk seri hasar klozu içerisinde ele alınacak ilk hal aynı sebebe bağlı olarak poliçe süresi içerisinde gelişen sigorta olaylarının birleştirilmesidir. Burada sigorta olaylarını doğuran sebep, ürünlerin aynı ayıba sahip olmaları olabilir. Aynı ayıp ile ifade edilen; aynı tür tasarım, üretim ayıbı veya talimat ayıbı olabilir. Öte yandan sigorta olayları ayıp dışında başka ortak bir

sebepten de kaynaklanabilir. Sigortalının bir çalışanının farklı ayıplara sahip ürünleri kalite kontrolden kasten geçirmesi[1843] veya çalıştıkları şirket yanlış bir kimyasal analiz hazırladığı için sigortalı şirketin yanlış kullanım talimatları hazırlayıp yayınlanması böyledir[1844]. Bu husus İstanbul 4. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin bir kararına konu olmuştur[1845]. Kararda Amerika'ya nar taneleri ihraç eden sigorta ettiren, ürünlerini kullanarak nar suyu imal eden Amerikalı meyve suyu şirketinin ürettiği meyve sularından insanların Hepatit-A (Sarılık) hastalığına yakalanmaları sebebiyle birçok dava açılmış ve karşılanması zorunlu olan yüksek miktarda dava masraflarına hükmedilmiştir. Poliçede seri hasar klozu yer aldığından, ilk derece mahkemesi, narlardan bulaşan hastalık sebebiyle birden fazla sigorta olayı doğmuş olsa bile bunların tek bir sebebe dayanmaları sebebiyle tek bir sigorta olayı olarak değerlendirilmelerinin gerektiğine hükmetmiştir[1846].

Türk seri hasar klozundaki bu ilk varyasyon, her açıdan Alman seri hasar klozu içinde yer alan Sebep Klozu'na (*Ursachenklausel)* benzer. Bu sebeple Alman doktrininde kabul edildiği gibi bahsi geçen ortak sebeplerin tesadüfe bağlı olarak ortaya çıkmamış olması gerekliliği Türk uygulaması için de benimsenebilir[1847].

5.2.5.1.2. Aynı Ürünlerin ve/veya Aynı Ayıba Sahip Ürünlerin Teslimatına Bağlı Olarak Ortaya Çıkan Zararları Doğuran Sigorta Olayları

1843 **Thürmann/Kettler**, s. 266.

1844 **Späte/Schimikowski/Schimikowski** ProdHM, N. 228.

1845 E. 2017/77 K. 2019/334, T. 19.4.2019.

1846 Taraflar arasındaki ürün sorumluluk sigorta poliçesinde olay başına 1.000.000 USD, yıllık ise 2.000.000 USD limitle sigorta teminatı sağlanmış, ABD ve Kanada'ya olası sorumluluk riskleri bakımından 50.000 USD muafiyet düşülmesi kararlaştırılmıştır. Poliçede ayrıca; "*Aynı nedenden kaynaklanan (tasarım, imalat, kullanım kılavuzları veya etiketlendirmede bulunan aynı kusur) b) Aynı ürünlerin tedarikine veya aynı kusuru taşıyan ürünlere atfedilebilecek tüm olaylar tek bir olay olarak değerlendirilecektir."* Şeklinde seri hasar klozu da bulunmaktadır. Sigorta ettiren açılan davaların seri hasar klozu uygulanarak tek bir olay olarak değerlendirilmemesi gerektiğini ileri sürmüş, sigortacı ise bu talebin reddedilmesi gerektiğini belirtmiştir. İlk derece mahkemesi ise "*Muafiyet sınırı düşüldükten sonra davalı tarafın sorumluluğu olay başına 950.000.USD, birden fazla olayda ise yıllık 1.950.000.USD olarak belirlenmiştir. Davacı tarafın ABD'de aleyhine açılan davalar birden çok kişi tarafından açılan birden çok dava olsa dahi davacının tazminat ödeme sorumluluğuna sebep olan davacı tarafından ihraç edilen Nar emtiasından ortaya çıktığı iddia edilen Hepatit A- sarılık hastalığı tek bir sebebe ilişkin olduğundan mahkememizce tek olay olarak değerlendirilmiştir. Taraflar arasında düzenlenmiş bulunan "ÜRÜN SORUMLULUK SİGORTA POLİÇESİ" uyarınca davalının zararlardan dolayı sorumluluğu olay başına 1.000.000.USD. olup 50.000.USD. muafiyet bedeli düştükten sonra 950.000.USD. olduğundan, davacı tarafın dava konusu talebinin 950.000.USD dışında talep edilen bedele ilişkin bulunduğu anlaşılmaktadır*" diyerek TTK m. 1474/1 gereği bu bedeli aşan düzeyde ödeme yapılamayacağı yönünde karar vermiştir. www.lexpera.com.tr ET. 14.05.2024.

1847 **Langheid/Wandt/ Thürmann**, 300, N. 337; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 229; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** §25, N. 77; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 453.

Türk seri hasar klozu içerisinde yer alan bir diğer ihtimal ise aynı ayıba sahip ürünlerin ve/veya aynı ürünlerin teslimi ile meydana gelen zararları doğuran sigorta olaylarını birleştirilebilmektedir. Böylece sigorta olaylarının ilki meydana geldiğinde, devamında ve poliçe süresi içerisinde meydana gelen sigorta olayları da bu ilk anda gerçekleşmiş sayılır. Bu uygulama Alman seri hasar klozundaki Emtia Klozu'na (*Warenklausel*) oldukça benzerdir, ancak bir yönden farklıdır. Alman emtia klozu yalnızca aynı ayıplara sahip ürünlerin teslimatından kaynaklanan sigorta olaylarını birleştirmektedir. Oysa Türk klozuna bir ekleme daha yapılarak sadece aynı ayıba sahip ürünlerin değil aynı zamanda aynı ürünlerin tesliminden doğan sigorta olaylarının da birleştirilebileceğini düzenlemiştir.

Bu durumda iki farklı senaryodan söz edilebilir; ilk olarak aynı ayıba sahip ürünlerin sebep olduğu zararları doğuran sigorta olayları, ilkinin gerçekleştiği sırada gerçekleşmiş kabul edilir. Burada ürünlerin aynı veya benzer olması değil yalnızca ayıpların aynı olması aranır. Dolayısıyla sigortalının farklı ürünlerindeki aynı türden ayıplar klozun uygulanması için yeterlidir. Örneğin, sigorta ettirenin kimya fabrikasında kontemine olmuş bir maddenin gıda, ilaç veya kozmetik gibi farklı türden ürünlere bulaşması böyledir. İkinci olarak ise sigortalının aynı tür ürünlerinin sebep olduğu zararları doğuran sigorta olayları, ilkinin gerçekleştiği sırada gerçekleşmiş kabul edilmektedir. Burada aranan ise yalnızca ürünlerin aynı olmasıdır. Zararın veya ürünlerdeki ayıbın aynı veya benzer olması önem taşımaz. Tek ortak nokta ürünlerin kendisindedir. Örneğin, ürünün tehlikeli doğası farklı ayıplara sebep olmuş ve ürün sebebiyle bambaşka zararlar meydana gelmiş olabilir.

5.2.5.2. Alman Hukukunda

Alman AVB BHV A3-5.3 (ProdHM § 8.3) uyarınca "*Sözleşmenin geçerli olduğu süre boyunca aralarında dahili bir bağlantı olmadığı sürece aynı nedenden, örneğin aynı tasarım, üretim veya talimat ayıbından ya da aynı ayıplara sahip ürünlerin teslimatından kaynaklanan birden fazla sigorta olayı, gerçekte meydana gelip gelmediklerine bakılmaksızın, bu sigortalı olaylardan ilkinin meydana geldiği zamanda meydana gelmiş sayılır*"[1848].

Hüküm kapsamında birden fazla sigorta olayı ya aynı sebeplere (*Sebep Klozu-Ursachenklausel*) ya da aynı ayıplara sahip ürünlerin teslimatlarına (*Emtia Klozu-Warenklausel*) dayanmaları koşuluyla serideki ilk sigorta olayının meydana geldiği anda

[1848] Çeviri yazara aittir.

gerçekleşmiş sayılır[1849]. Dolayısıyla AVB BHV A3-5.3 (ProdHM § 8.3) esasen zamansal bir kurgu içermektedir[1850]. Sigorta olaylarının hangi türden zarar içerdiği ise önemli değildir[1851]. Aksine her iki tür için de önemli olan ilk defa ve sonrasında meydana gelen birleştirilecek sigorta olaylarının sigorta sözleşmesi süresi içerisinde meydana gelmiş olmalarıdır[1852]. Böylece seri hasar klozu ile sözleşme süresi içerisinde meydana gelmiş olmak kaydı ile serideki tüm sigorta olayları hakkında ilk sigorta olayının meydana geldiği tarihte geçerli olan sigorta teminatı ve koşulları uygulanır[1853]. Sigortacı, bu şartları sağlayan seri hasarlar için bu olaylardan ilkinin meydana geldiği yıl için belirlenen yıllık sigorta bedeli üzerinden değil, eğer belirlenmişse olay başı sigorta bedeli üzerinden ve maksimizasyonu değerlendirerek ödeme yapar[1854].

Öte yandan serinin birden fazla poliçe yılı boyunca devam etmesi de mümkündür. Bu da poliçelerin aynı veya farklı sigortacılardan yaptırılmış olma ihtimâlini gündeme getirir. Aynı sigortacı ile devam eden sigorta ilişkisi içerisinde birkaç poliçe yılını kapsayan seri hasarın varlığı halinde yalnızca ilk sigorta olayının bulunduğu poliçedeki seri hasar klozu, yine yalnızca o sigorta yılı içerisinde meydana gelen sigorta olaylarına uygulanır. Sözleşmenin bitiminden sonra meydana gelen zarar olayları için ise teminat yoktur. Onlar için tek bir maksimizasyon uygulanacak ve istifleme şeklinde her bir poliçe için kendi yılı içerisinde meydana gelmiş seri hasarlar ayrı seriler olarak kabul edilmeyecektir[1855]. Buna karşın eğer seri farklı sigorta poliçeleri süresince devam ediyorsa, öncelikle hala her poliçe kendi süresi kapsamındaki seri hasarlardan sorumlu olacaktır. Dolayısıyla yeni sigortacı da mevcut bir seride yeni meydana gelen sigorta olaylarından sorumlu olabilir. Sigorta ettiren ayrıca yeni sigortacıya önceki

---

1849 **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** §25, N. 76; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 93-96; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 450-451; **Prölsss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 8, N. 3; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.7.6, N. 5; **Thürmann/Kettler**, s. 265; **Yongalık**, Çevre, s. 206; **Şenocak**, s. 178. Sebep klozu ve emtia klozunun alternatif olarak yan yana bulunması, münferit durumlarda her ikisinin de gerekliliklerinin yerine getirilebileceği bir olayın doğma ihtimalini ortadan kaldırmamaktadır. **Langheid/Wandt/ Thürmann**, 300, N. 335.

1850 **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 8, N. 11; **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 97; **Langheid/Wandt/*Thürmann***, § 310, N. 345; **Prölss/Martin/*Voit*** ProdHM, Ziff. 8, N. 3; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 233; **Littbarski,** Ziff. 8, N. 74; **Thürmann/Kettler**, s. 269.

1851 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 234.

1852 **Littbarski**, Ziff. 8, N. 19; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 455; **Prölsss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 8, N. 4; **Thürmann/Kettler**, s. 269.

1853 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 233;

1854 **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 451; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 8, N. 12; **Langheid/Wandt/*Thürmann***, § 310, N. 345; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski***, ProdHM, N. 233; **Littbarski,** Ziff. 8, N. 77; **Prölsss/Martin/Voit** ProdHM, Ziff. 8, N. 3; **Thürmann/Kettler**, s. 270.

1855 **Thürmann/Kettler**, s. 270.

hasarları ve mevcut seriyi bildirmekle yükümlüdür (VVG § 19). Ancak sigorta ettiren yükümlülüğünü ihlâl etse bile yeni sigortacı sözleşmeyi imzalamadan önce sözleşmenin başlangıcından önce teslim edilen ürünler için teminat sunup sunmamak için detaylı incelemeler yapar. Bu incelemeler sırasında seri hasar tespit edilirse, zaten bu zararlar teminat kapsamı dışında bırakılır. Dolayısıyla bu senaryoda sigorta ettirenin devam eden bir seri için teminat alması fiilen imkansızdır. Bu da klasik seri hasar klozunun dezavantajıdır. Örneğin, 2024 yılında sigorta şirketi X'ten yapılan sigorta sözleşmesi süresi içerisinde aynı nedenlere dayanan beş adet zarar olayı meydana gelmiş ve sigortacı X seri hasara ilişkin ödemesini yapmasının ardından sözleşmeyi feshetmiştir. Bu fesih üzerine, 2025 yılında aynı sebeplerden başka zarar olaylarının meydana gelebileceği öngörülebiliyorsa artık sigorta ettiren bu zararlar için yeni bir sigortacı bulamaz.

5.2.5.2.1. Sebep Klozu

AVB BHV § A3-5.3 (ProdHM § 8.3)'ün ilk cümlesine göre, sigorta sözleşmesinin geçerliliği sırasında aynı sebepten meydana gelen birden fazla sigorta olayı, bu sigorta olaylarından ilkinin meydana geldiği anda, fiilen meydana gelip gelmediklerine bakılmaksızın meydana gelmiş sayılır. Buna Alman uygulamasında Sebep Klozu (*Ursachenklausel)* denir. Aynı sebepten kaynaklanan sigorta olayları, örneğin aynı tasarım, üretim veya talimat ayıbına dayanan olaylardır. Dolayısıyla burada önemli olan zararların değil sebeplerin benzerliğidir. Birbirlerinden tamamen farklı zararların, farklı kişiler veya mallar üzerinde ve farklı zamanlarda doğmuş olması önem taşımaz[1856]. Örneğin, bir seri koltukta var olan tasarım ayıbı, bir dizi traktör koltuğunun yeteri kadar güvenli olmamaları sebebiyle değiştirilmesine neden olabilir. Bu saf ekonomik bir zarardır. Ancak münferit vakalarda aynı tasarım ayıbı koltuğun kırılması sebebiyle üçüncü kişilerin yaralanmasına veya malvarlığı zararının doğmasına da neden olmuş olabilir[1857].

Hüküm kapsamında sigorta olaylarının birleştirilebilmesi için zararların sebepleri arasında dahili (içsel) bir bağlantının bulunması şarttır[1858]. Ancak bu içsel bağlantı yalnızca

---

1856 **Langheid/Wandt/ Thürmann**, 300, N. 336; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 8, N. 8; **Bruck/Möller/Koch**, Ziff. 6 AHB 2016, N. 18, 26; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** §25, N. 77; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 453; **Littbarski**, Ziff. 8, N. 61; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 8 ProdHM, N. 6; **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski***, ProdHM, N. 226; **Thürmann/Kettler**, s. 266; **Şenocak**, s. 182.

1857 **Langheid/Wandt/ Thürmann**, 300, N. 336; **Späte/Schimikowski/** ***Schimikowski***, ProdHM, N. 226.

1858 Bu gereklilik Alman Federal Mahkemesinin dahili (içsel), olgusal ve zamansal bir bağlantıdan vazgeçen bir seri hasar klozunun çok geniş ve dolayısıyla geçersiz olduğunu düşündüğü bir kararına dayanmaktadır. BGH'nin kararına göre, sigortacılar iç bağlantı şartını klozun lafzına dahil etmişlerdir. Eğer içsel bir bağlantı

tesadüfe dayanmamalıdır[1859]. Örneğin, sigorta ettirenin bir çalışanının kalite kontrol sırasında yanlışlıkla üründeki ayıbı gözden kaçırması ve sonra başka bir çalışanın da aynı hatayı yapması ile ortaya çıkan zararı doğuran sigorta olayları arasında bu bağlantı kurulamaz[1860]. Çünkü sebepler tamamen tesadüfen gerçekleşmiştir. Buna karşın şirketinin bir bölümünde yapılan planlama hatalarının daha sonra münferit tesislerdeki farklı üretim süreçlerini etkilemesi veya aynı iş talimatına atfedilecek üretim ayıplarının varlığı durumunda sebepler arasında bir iç bağlantı bulunmaktadır[1861]. Dolayısıyla burada dikkat edilmesi gereken iç bağlantının sigorta olayları arasında değil sadece sebepler arasında arandığıdır. Doktrinde, klozun lafzından sebepler arasındaki dahili bağlantının genellikle varsayıldığından hareketle seri hasar klozunun uygulanmasını istemeyen sigorta ettirenin dahili bağlantının olmadığını ispatlaması gerektiği ifade edilmektedir[1862].

5.2.5.2.2. Emtia Klozu

Alman seri hasar klozunun ikinci kısmında ise sigorta sözleşmesinin geçerliliği sırasında *aynı ayıplara sahip ürünlerin teslimatından* kaynaklanan sigorta olayları ele alınmaktadır. Emtia klozu *(Warenklausel)* olarak adlandırılan bu klozda, sebep klozunda olduğu gibi doğan zararın aynı sebebe bağlı olması gerekmez. Ürünlerin aynı olması da aranmaz. Aksine, her biri aynı ayıba sahip olduğu sürece farklı türde ürünlerden kaynaklanan zararları doğuran sigorta olayları birleştirilmektedir[1863]. Buradaki tek şart, aynı ayıbın münferit ürünlerde belirgin hale gelmiş olmasıdır[1864]. Aynı ayıp, benzer ayıp değildir, doktrinde aynı türden ayıp olarak anlaşılabileceği ifade edilmektedir[1865]. Örneğin; kimya alanında hizmet veren bir sigorta ettiren tarafından ilaç ve düşük kalorili (diyete uygun) yiyecek üretiminde

---

yoksa, seri hazar değil sigorta bedelinin (maksimizasyon sınırına kadar) kullanılabileceği münferit bir hasar söz konusudur. Karar için bkz. BGH, Urteil vom 28. November 1990,- IV ZR 184/89.

1859 **Langheid/Wandt/ Thürmann**, 300, N. 337; **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 229; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 77; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 453; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 8, N. 9; **Littbarski,** Ziff. 8, N. 63; **Thürmann/Kettler**, s. 266.

1860 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 229; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 453; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 8, N. 9; **Thürmann/Kettler**, s. 266.

1861 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski,*** ProdHM N. 228; **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 8, N. 9; **Littbarski**, Ziff. 8, N. 62.

1862 **Späte/Schimikowski/*Schimikowski*** ProdHM, N. 230; **Langheid/Wandt/ Thürmann**, § 300, N. 337; **Littbarski**, Ziff. 8, N. 61; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 77.

1863 **Langheid/Wandt/ Thürmann**, § 300, N. 340; **Späte/Schimikowski/Schimikowski,** ProdHM, N. 231; **Littbarski,** Ziff. 8, N. 69; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** §25, N. 77a; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 454.

1864 **Langheid/Wandt/ Thürmann**, § 300, N. 341; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 77a.

1865 **Späte/Schimikowski/Schimikowski,** ProdHM, N. 231; **Prölss/Martin/Lücke**, Ziff. 6 AHB, N. 14.

kullanılan bir hammadde kontamine olmuşsa, söz konusu ilaçların kullanımı ve yiyeceklerin tüketiminden kaynaklanan sigorta olayları artık bir serinin parçasıdır[1866]. Dolayısıyla zararlar da aynı türden olmak zorunda değildir. Farklı kişiler üzerinde veya mallarında doğmuş olabilir[1867].

5.2.5.2.3. Alternatif Seri Hasar Klozu

Sebep ve emtia klozları sadece sözleşmenin geçerliliği sırasında meydana gelen sigorta olayları için uygulanır. Bu, hem ilk sigorta olayının hem de seriye ait diğer tüm sigorta olaylarının sigorta sözleşmesinin süresi içinde meydana gelmiş olması gerektiği anlamına gelir[1868]. Bu nedenle; seri bu sürenin sona ermesine rağmen devam ederse, yalnızca sigorta süresi içinde meydana gelen sigorta olayları, bu olayların ilkinin meydana geldiği dönemle ilişkilendirilir[1869]. Ancak bu uygulama hem sigorta ettiren hem de sigortacı için dezavantajlı olabilir. Sigortacı, yükümlü olduğu seri hasarı tazmin ettikten sonra bir seri hasarla karşı karşıya olduğunu fark ederek sigorta ettiren ile sözleşme ilişkisine devam etmek istemeyebilir. Bu durumda sigorta ettiren daha sonraki seri hasarlara dair sorumluluğu ile baş başa kalır. Zira sigorta bedelinin artırılması veya aynı sigortacı ile devam sigortası yaptırmak kendisi için çok pahalı olacaktır. Yeni sigortacı ise durumdan haberdar olduğunda seri hasarları muhtemelen teminat kapsamı dışında bırakmak ister veya prim miktarını çok yükseltir. Bu sebeple sigorta ettiren, genellikle devam eden bir seri hasarın ortasında olduğu gerçeğini gizleyerek başka bir sigortacı ile yeni bir sorumluluk sigortası yaptırır. Yeni sigortacı, sigorta ettirenin sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünü (VVG § 19) ihlâl ettiğini ispatlayamazsa kalan kısmi seri hasarı karşılamak zorunda kalır[1870].

Alman sigorta uygulamasında, uygulamada sıklıkla karşılaşılabilecek bu gibi hallerde her iki tarafı da koruyabilmek adına sigorta uygulamasında alternatif bir uygulama geliştirilmiş[1871] ve sigorta ettirene klasik seri hasar klozu yerine alternatif bir seri hasar klozu

---

1866 **Langheid/Wandt/ Thürmann**, § 300, N. 340; **Späte/Schimikowski/Schimikowski,** ProdHM, N. 231; **Thürmann/Kettler**, s. 268-269.

1867 **Späte/Schimikowski/Schimikowski,** ProdHM, N. 231.

1868 **Littbarski**, Ziff. 8, N. 19; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 455; **Prölsss/Martin/Voit**, ProdHM, Ziff. 8, N. 4; **Thürmann/Kettler**, s. 269; **Späte/Schimikowski/Schimikowski**, ProdHM, N. 237.

1869 **Späte/Schimikowski/Schimikowski,** ProdHM, N. 237.

1870 **Späte/Schimikowski/Schimikowski,** ProdHM, N. 239; **Langheid/Wandt/ Thürmann**, § 300, N. 349.

1871 **Bruck/Möller/Koch**, ProdHM 2008/2015, Ziff. 8, N. 13; **Langheid/Wandt/ Thürmann**, § 300, N. 350; **Littbarski,** Ziff. 8, N. 80 vd.; **Späte/Schimikowski/Schimikowski,** ProdHM, N. 239.

sunulmaya başlanmıştır[1872]. Alternatif seri hasar klozunda (*Alternative Serienschadensklausel*) klasik seri hasar klozundan farklı olarak serideki sigorta olaylarının sözleşme süresi sona erdikten sonra devam ediyor olması önem taşımaz. Sözleşme sona erdikten sonra meydana gelen sigorta olaylarının da sözleşme süresi boyunca meydana gelen sigorta olaylarının bir parçası olduğu kabul edilir. Bir diğer ifade ile bu klozda seriyi bozmak mümkün değildir[1873]. Böylece şartları sağlayan sigorta olaylarının hepsi, sözleşme süresi içerisinde meydana gelmiş olup olmadıklarına bakılmaksızın ilkinin meydana geldiği anda meydana gelmiş kabul edilir ve hepsi için tek bir sigorta olayı için belirlenen sigorta tutarı uygulanır[1874].

Bu hüküm uygulamada genellikle şu şekilde düzenlenmektedir; *"Sebepler arasında içsel bir bağlantı olmadığı sürece ürünlerdeki aynı sebepten (aynı tasarım, üretim veya talimat ayıbı gibi) veya aynı ayıplara sahip ürünlerin teslimatından kaynaklanan birden fazla sigorta olayı fiilen meydana gelip gelmediklerine bakılmaksızın tek bir sigorta olayı olarak kabul edilir ve bu sigorta olaylarından ilkinin meydana geldiği anda meydana gelmiş sayılır. Yalnızca ilk sigorta olayının sigortanın geçerliliği sırasında meydana gelmesi yeterlidir. Serinin devamı sözleşme süresi sona erdikten sonra meydana gelmiş olsa bile seri hasarın varlığı kabul edilir."*[1875].

Bu durumda serideki ilk münferit olayın sigorta sözleşmesi yürürlüğe girmeden önce meydana gelmiş olması halinde seri için hiçbir sigorta teminatı yoktur. Bu talihsiz durumda ilk vaka hariç seri hasarın neredeyse tamamı sigorta süresi içerisinde gerçekleşmiş olsa bile tazmin edilmez[1876]. Sigortacıların münferit hallerde teminatta doğabilecek bu boşluğu doldurabilmek adına alternatif kloza; "*Sigorta süresinin başlangıcında halihazırda devam eden bir seri hasar varsa ve sigorta ettiren bu seri hasarın farkında değilse sigorta süresi boyunca meydana gelen seri vakalar teminat altındadır*." şeklinde bir ekleme yaptıklarına rastlanabilmektedir[1877].

1872 **Looschelders/Pohlmann/Lenz**, Anhang E, N. 98; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 77b; **Späte/Schimikowski/Schimikowski,** ProdHM, N. 238; **Langheid/Wandt/ Thürmann**, § 300, N. 342; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 456; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 8 ProdHM, N. 5; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.7.6, N. 5.

1873 **Langheid/Wandt/ Thürmann**, § 300, N. 349-351; **Beckmann/Matusche-Beckmann/Schneider,** § 25, N. 77b; **Höra/Schubach/Stempfle**, § 15, N. 457; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 8 ProdHM, N. 5; **Späte/Schimikowski/Schimikowski,** ProdHM, N. 240; **Littbarski/Tenschert/Klein/ Kilian/Schaloske**, AVB BHV § A3.7.6, N. 5.

1874 **Langheid/Wandt/ Thürmann**, § 300, N. 350.

1875 Hüküm ProdHM 8.3'te yer almaktadır. Çeviri yazara aittir ve daha anlaşılabilir olması için birebir çeviri yapılmamıştır.

1876 **Späte/Schimikowski/Schimikowski,** ProdHM, N. 242; **Prölss/Martin/Voit**, Ziff. 8 ProdHM, N. 5; **Thürmann/Kettler**, s. 271.

1877 **Langheid/Wandt/ Thürmann**, § 300, N. 352; **Späte/Schimikowski/Schimikowski,** ProdHM, N. 244.

Öte yandan serinin iki farklı sigortacının sigorta süresi boyunca devam ediyor olması da mümkündür. Örneğin, sigorta ettiren tarafından üretilen transistör partilerinden biri, sigortacı değiştirildikten sonra kullanılmış ve ayıplı olduğu anlaşılmışsa, her bir sigortacı için kendi sözleşmesinin geçerliliği sırasında meydana gelen vakalar bir seri oluşturur[1878]. Buna karşın seri hasarın aynı sigortacıdan yapılan birden fazla sigorta sözleşmesi süresi içerisinde gerçekleşmesi halinde ise durum farklıdır. Bu halde sözleşme süresini aşıyor olsa bile sigorta olaylarının tümü, ilk sigorta olayının gerçekleştiği anda gerçekleşmiş sayılır ve zararlar için o yıla ait maksimum bedel üzerinden ödeme yapılır. İkinci yıla ait sigorta sözleşmesinde yer alan sigorta bedeli veya teminat sınırları hesaba katılmaz ve oradan ödeme yapılmaz.

Alternatif seri hasar klozu ile klasik seri hasar klozu arasındaki ayrımı bir örnek üzerinden incelemek farkın daha anlaşılabilir olmasını sağlayabilir. Örneğin; 2023 ve 2024 yıllarında, sigorta ettirenin ürünlerinin neden olduğu aynı nedenlerden kaynaklanan zararlar meydana gelmiştir. İlki mart ayında olmak üzere 2023 yılında her biri iki milyon Euro değerinde üç adet sigorta olayı, 2024 yılında ise yine her biri iki milyon Euro değerinde olan üç adet sigorta olayı gerçekleşmiştir. Sözleşmede sigorta bedeli sigorta yılı başına on milyon Euro olarak belirlenmiş ve iki kez maksimize edilmiştir.

Sigortacı X ile sigorta ettiren arasında 2023-2024 yılları için klasik seri hasar klozunun belirlendiği bir ürün sorumluluk sözleşmesi imzalandığı senaryoda, ilk sigorta olayı Mart 2023 tarihinde gerçekleştiğinden, aynı sebeplerden kaynaklanan diğer beş olayın da bu tarihte gerçekleştiği kabul edilir. Sözleşmede, sigorta bedelinin, sigorta yılı başına on milyon Euro olmak üzere iki kez maksimize edildiği düzenlendiğinden, seri hasar klozu için en fazla yirmi milyon Euro ödenebilir. Bu durumda zarar olaylarının sebep olduğu zararın tamamı olan on iki milyon Euro sigortacı tarafından karşılanır. Buna karşın, sigortacının 2023 yılının sonunda sözleşmeyi feshetmiş olması halinde ise teminat, 2023 yılında meydana gelen ve toplam altı milyon Euro tutarındaki zarar olayları için mevcuttur. 2024 yılından itibaren meydana gelen altı milyon Euro değerinde zarara sebebiyet veren olaylar ise teminatsız kalır. Böyle bir durumda sigorta ettirenin serinin devamı için yeni bir sigortacı bulması pek olası değildir. Ancak sigorta ettiren 2024 yılı için yeni bir sigortacı bulmayı başarırsa, bu sigortacı sözleşmenin olay esaslı mı yoksa talep esaslı mı olduğuna bakılmaksızın ödeme yapmakla yükümlüdür.

[1878] **Langheid/Wandt/ Thürmann**, § 300, N. 346.

Buna karşın Sigortacı X ile sigorta ettiren arasında 2023-2024 yılları için alternatif seri hasar klozunun belirlendiği bir ürün sorumluluk sözleşmesi imzalandığı senaryoda ilk sigorta olayı Mart 2023 tarihinde gerçekleştiğinden, yine aynı sebeplerden kaynaklanan diğer beş olayının da bu tarihte gerçekleştiği kabul edilir. Ancak bu defa teminat 2023 yılı için sigorta tutarı olan on milyon Euro üzerinden değerlendirilir. Zira maksimizasyon sadece birden fazla sigorta olayı olması durumunda geçerlidir. Dolayısıyla on iki milyon Euro'nun tamamı bu defa karşılanamaz ve iki milyon Euro teminatsız kalır. Bu senaryoda sigortacı 2023 yılının sonunda sözleşmeyi feshetse bile 2023 ve 2024 yıllarındaki tüm zarar olayları tek bir zarar olayı olarak kabul edilir. Sigorta ettiren 2024 yılı için yeni bir sigortacı bulmayı başarırsa, bu durum muhtemelen kısmi çifte sigorta ile sonuçlanır. Ancak bunun tamamen teorik bir sonuç olacağı eklenmelidir.

5.2.5.3. Amerikan ve İngiliz Hukukunda

Amerika ve İngiltere'de düzenlenen ürün sorumluluk poliçelerinde de seri hasar klozu bulunur. Bu hüküm Amerika'da düzenlenen poliçelerde; "*Adı geçen sigortalı tarafından veya onun adına hazırlanan ya da elde edilen bir parti üründen kaynaklanan tüm zararlar, tek bir sigorta olayından kaynaklanmış olarak kabul edilir"* şeklinde[1879] ve İngiltere'de düzenlenen poliçelerde ise "*Doğrudan veya dolaylı olarak aynı fiili veya iddia edilen olayla bağlantılı veya bu nedenle ortaya çıkan zararlar, zararların ortaya çıktığı zamana veya fiili zarar miktarlarına bakılmaksızın birleştirilerek tek bir sigorta olayı olarak değerlendirilir"* şeklinde yer alabilir[1880]. Böylece poliçede yer alan toplam tazminat sınırı tüm bu talepler için geçerli olur[1881]. Öte yandan klozun poliçede belirli üretim tarihi, parti numarası, lot numarası veya kontrol numarası ile ayırt edilebilen ürünlerle sınırlandırılması da mümkündür. Uygulamada ayrıca ürün sorumluluk poliçesinde sigortacıların, daha önce ürün sorumluluk davasına konu olmuş veya resmi makamlarca hakkında soruşturma başlatılmış ürünler için teminat sağlamak istemedikleri durumlara rastlamak mümkündür. Sigortacı, sigortalının söz konusu ürünlerine örneğin malzeme, işlev veya tasarım açısından benzer ürünlerini veya başka sigortalılar ile edindiği deneyimlere dayanarak çeşitli başka ürünleri de aynı madde içerisinde teminat dışında tutabilir. Böyle bir istisna hükmünün poliçede yer alması halinde, en azından belirli türden

1879 **Ostrager/Newman,** § 9.02[d], s. 773. Çeviri yazara aittir.
1880 **Mildred,** s. 245, N. 5.92. Çeviri yazara aittir.
1881 **Mildred,** s. 245, N. 5.93; **Anderson/Stanzler/Masters**, § 9.09, N. 9-69.

ürünler için seri hasar klozu artık uygulanamaz hale gelir. Uygulamada silikon, metal-metal eklem implantları veya hormon replasman tedavisi ürünlerinin bu şekilde teminat kapsamı dışında bırakıldığı görülmektedir. Böyle bir düzenleme ile aynı zamanda seri üretimden ne anlaşılması gerektiği hususunda doğabilecek tereddütler de ortadan kalkmış olur[1882].

Seri hasar klozunun uygulanabilmesi için zarara sebebiyet veren olayın üretim veya dağıtım aşamasında yaşanan bir ihmalden kaynaklanıp kaynaklanmadığının veya olaya ilişkin talep sayısının önemi yoktur. Aynı şekilde talepleri ileri süren tarafların aynı olması veya taleplerin aynı davanın bir parçası olması da gerekmez. Ancak taleplerin, aynı olay kapsamında ortaya çıkmış olarak değerlendirilebilmesi için birbirleriyle ne kadar ilişkili olmaları gerektiği hususu önem taşır. Burada ürün sorumluluk sigortası bağlamında tartışılabilecek mesele, seri hasar klozunun sadece aynı ayıptan kaynaklanan talepler için geçerli olup olmadığıdır. Çünkü sigorta poliçelerinde "bağlantılı", "ilişkili" gibi ifadeler özel olarak tanımlanmamaktadır[1883].

Bu hususta Amerikan Hukukunda eyaletlerin farklı uygulamaları bulunmaktadır. Yakın zamanda verilmiş kararlarda da bunu görmek kaçınılmazdır. Örneğin doktrinde önemli olarak nitelendirilen bir Illinois İkinci Bölge İstinaf Mahkemesi kararında[1884], olayların seri hasar klozu ile birleştirilebilmeleri için zararların aynı seride üretilmiş ürünlerden kaynaklanması ve ürünlerde olduğu bilinen veya şüphelenilen ayıp veya hatanın da aynı türden olması gerektiğine hükmedilmiştir. Dolayısıyla Illinois uygulamasında aynı tür ürün olsa dahi farklı serilerde üretilmiş veya aynı seride üretilmiş ve fakat farklı türden ayıplara sahip ürünlerden kaynaklanan zararların bu kloz kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Buna karşın örneğin New York mahkemeleri, taleplerin aynı sözleşmeden veya aynı temel şarttan kaynaklanması halinde aralarında yeterli bağlantı olduğunu ve seri hasar klozu ile tek bir olay olarak değerlendirilebileceklerini kabul etmektedir[1885].

Son olarak seri hasardan kaynaklanan taleplerin farklı poliçe dönemlerinde meydana gelmesi halinde yaşanacaklar üzerinde durulabilir. Amerikan Sekizinci Bölge İstinaf Mahkemesi tarafından verilen yeni tarihli bir kararda[1886] mahkeme, ayıplı ürün sebebiyle

---

1882 Bkz. https://www.medmarc.com/ ET. 02.03.2021.

1883 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 9.09, N. 9-69-70; **Derrington/Ashton**, N. 11.167, s. 2350.

1884 Bkz. *Allianz Ins. Co. v. Guidant Corp*., 900 N.E.2d 1218 (III. App. Ct. 2008). Söz konusu kararda ayıplı olarak üretilen ürün, potansiyel olarak hastanın hayatını tehdit eden aort duvarının abdominal kısmında zayıf bir bölgenin genişlemesinden kaynaklanan abdominal aort anevrizması hastalığının tedavisinde kullanılan Y şeklinde bir grefttir.

1885 **Anderson/Stanzler/Masters**, § 9.09[A], N. 9-69-70.

1886 Bkz. *National Union Fire Insurance Company of Pittsburgh, Pa. v. Donaldson Company, Inc*., No. 18-1063 (8th Cir. June 14, 2019).

görülen zararların birden fazla poliçe dönemini kapsaması halinde her bir poliçe döneminde ileri sürülen taleplerin ayrı olaylar olarak kabul edilmemesi gerektiğine, aksi halde bu durumun seri hasar klozunun getiriliş amacına aykırılık teşkil edeceğine hükmetmiştir. Fakat seri hasar klozunun farklı poliçe dönemlerinde meydana gelen olayları bir araya getirdiği yönündeki bu karara hakimlerden biri tarafından karşı oy şerhi yazılmıştır. Söz konusu şerhte, seri hasar klozunun, bir poliçe dönemi içerisinde ileri sürülen talepleri, her birinin aynı ürün lotuyla ilgili olduğu varsayımında birleştirerek tek bir olaya indirgemeye muktedir olduğu ifade edilmiştir. Şerhe göre, söz konusu zararların farklı poliçe dönemlerinde meydana gelmiş olması halinde ise bu birleştirme işlemi gerçekleştirilemez. Kanaatimizce bu sorun, Türk ve Alman uygulamasında olduğu gibi seri hasar klozundan, sigorta olaylarının poliçe dönemi içerisinde meydana gelmiş olması şartını içerip içermediğinin açıkça anlaşılamamasından kaynaklanmaktadır. Hükmün Avrupa'da kullanılan klozlara benzer bir ifade içermesi ile sorun muhtemelen çözüme kavuşacaktır.

6. SONUÇ

Ürün sorumluluk sigortası, sorumluluk hukukunun gelişimiyle paralel olarak, tüketicilerin korunması ve üreticilerin sorumluluklarının daha yönetilebilir hale getirilmesi ihtiyacından doğmuştur. Tarihsel süreçte, ilk olarak İngiltere'de geliştirilen bu sigorta türü, zamanla Amerika Birleşik Devletleri ve Kıta Avrupa'sına yayılmış, Türk hukukuna ise 2014 yılında yayımlanan Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları ile dahil olmuştur. Düzenleme uluslararası modellerden de önemli ölçüde etkilenmiştir.

Bu sigorta türü, zarar sigortalarının bir alt dalı olan sorumluluk sigortaları içinde yer almakta ve pasif bir sigorta olarak tanımlanmaktadır. Ürün sorumluluk sigortası, özellikle tesis dışındaki zararlara odaklanarak, sigorta ettirenin pasifinde meydana gelen artışları ve zarar gören üçüncü kişilerin taleplerini teminat altına alır. Ancak üçüncü kişi mâli sorumluluk sigortası ile karıştırılmamalıdır; çünkü üçüncü kişi mâli sorumluluk sigortası, ürünün genelde tesis içinde sebep olduğu zararları kapsarken, ürün sorumluluk sigortası ürün tesis dışına çıktıktan bir diğer ifade ile sigorta ettirenin gözetim veya hakimiyet alanından çıktıktan sonra sebep olduğu zararlara yönelir. Bu ayrım, Türk, Amerikan, İngiliz ve Alman hukuk sistemlerinde farklı teminat kapsamları ve hukukî düzenlemeler ile desteklenmiştir. Uygulamada müstakbel sigorta ettirenlerin, iki sigorta türünün kapsamlarının birleştirildiği poliçeleri tercih ettikleri görülmektedir. Bu durum sigorta ettiren için mâliyet avantajı sağlasa da saf ekonomik zarar doğuran ürün sorumluluk risklerinin kapsam dışında kalması durumunda eksik koruma doğurabilir.

Hukukî düzenlemeler açısından, özellikle Alman hukukundaki model düzenlemeler (ProdHM veya AVB BHV) ve Türk hukukundaki Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları (ÜSSGŞ), ürün sorumluluk sigortasına dair standartları belirlerken, tarafların sözleşme serbestisi ilkesi doğrultusunda özel hükümlerin belirlenmesine de olanak tanımaktadır. Bu sigorta türü için Türk Hukukunda öncelikle TTK m. 1401-1486 arasında sorumluluk sigortalarına ilişkin temel hükümler, sonrasında sigorta hukukuna ilişkin genel düzenlemelerin yanı sıra ÜSSGŞ esas alınmaktadır.

Terminoloji bakımından ürün sorumluluk sigortası alanında bazı temel kavramların tanımlanması ve netleştirilmesi gerekmektedir. Örneğin, "ürün veya mamul", "hata veya ayıp" ya da "üretici veya imalatçı" kavramının farklı hukuk sistemlerinde çeşitli şekillerde tanımlanmış olması, sigorta teminatının kapsamını etkileyen önemli bir husustur. Bu kapsamda

çalışmada ürün ve üretici kavramlarının kullanılması ve hukukî olarak uygun düştüğü ölçüde hata ve ayıp kavramları arasında geçiş yapılmasına karar verilmiştir.

Öte yandan ürün sorumluluk sigortasının tarafları olan sigortacı, sigorta ettiren ve sigortalı arasındaki rollerin belirlenmesi, sigorta kapsamının doğru bir şekilde tanımlanmasını sağlamaktadır. Ürün sorumluluğu, yalnızca üreticilerin değil, ithalatçıların, distribütörlerin, kendilerini üretici gibi gösteren kişilerin ve hatta ürünü esaslı biçimde değiştiren kişilerin de karşı karşıya kalabileceği bir sorumluluk türüdür. Özellikle ithalatçılar, ÜGTDK ve Avrupa Birliği mevzuatı uyarınca üretici gibi birincil sorumluluk taşımaktadır. Aynı şekilde, ürün üzerinde adını veya ticarî markasını kullanarak üretici gibi davranan kişiler de bu sorumluluğa dahildir. Bunların dışında Avrupa Birliğinde henüz çok yeni bir tarihte 8 Aralık 2024'te yürürlüğe giren 2024/2853 sayılı yeni Direktifin ürün sorumluluğu altında olduğunu düzenlediği yeni kişi gruplarının muhtemel sigorta ettiren sıfatları üzerinde de durulması gerekir.

Bunlardan ilki döngüsel ekonominin yükselişiyle birlikte, piyasada mevcut bir ürünü esaslı biçimde değiştiren aktörlerdir. Bu durum, ÜGTDK ile hukukumuza ve yeni Direktif ile Avrupa Birliği'ne getirilen düzenlemelerde açıkça vurgulanmış ve "esaslı değişiklik" yapan kişilerin üretici sıfatını kazandığı ifade edilmiştir. Dijital hizmet sağlayıcılar ve ifa aracılığı hizmet sağlayıcılar da modern ürün sorumluluk sigortası kapsamına dahil olabilecek ilgi çekici aktörlerdir. Özellikle ürünlerin işlevselliğini etkileyen dijital hizmetler, sigorta teminatına konu olmaya başlamış ve bu durum, ürün sorumluluk sigortasının kapsamını genişleten bir gelişme olarak dikkat çekmiştir. Aynı şekilde, depolama, adresleme ve nakliye gibi işlemleri gerçekleştiren ifa aracılığı hizmet sağlayıcılarının da belirli koşullar altında sorumluluğu gündeme gelebilmektedir. Türk hukukunda, bu tür aktörlerin ürün sorumluluk sigortası kapsamına dahil edilip edilmeyeceği konusunda doktrinde ve uygulamada tartışmalar yaşanmakla birlikte, uluslararası düzenlemelerden esinlenerek kapsamın genişletilmesi beklenebilir.

Ürün sorumluluk sigortasında sigorta ettiren, genellikle büyük çaplı kazanç sağlayan üretim, dağıtım veya tedarik zincirlerinde yer alan şirketlerdir. Bu şirketler, ürünlerinin sebep olduğu zararlar nedeniyle dava açılma riskiyle sıklıkla karşı karşıya kalmaktadır. Bununla birlikte, sigortalı sıfatı yalnızca şirketler için değil, aynı zamanda şirket bünyesinde çalışanlar, dağıtıcılar ve diğer bağlantılı taraflar için de genişletilebilir.

Türk ve Alman hukuklarında, sigorta ettirenin çalışanlarının "müşterek sigortalı" (*Mitversicherte Personen*) olarak teminat kapsamına dahil edilmesi mümkündür. Alman AVB BHV, şirket çalışanlarının görevlerini yerine getirirken neden oldukları zararlardan kaynaklanan sorumluluklarını sigorta kapsamına alır. Benzer şekilde, TTK m. 1473/II hükmü de sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yapılan sigortanın, aksi kararlaştırılmadığı takdirde, çalışanların ve yöneticilerin sorumluluklarını da kapsayacağını belirtmektedir. Bu teminat, doğrudan ürün sorumluluk sigortası poliçesine dahil olup, herhangi bir ek sözleşme gerektirmemesi bakımından sigorta ettirene önemli bir avantaj sağlar. Ancak zarar ile sigorta ettirenin işi arasında illiyet bağı bulunması ve zararın çalışanların kişisel bir eyleminden değil, iş faaliyetlerinden kaynaklanması bu korumanın ön şartıdır.

Öte yandan İngiliz ve Amerikan hukuk sistemlerinde de "*vendor's endorsement*" veya "*additional insured*" hükümleri ile sigorta ettirenin dağıtıcıları, satıcıları ve tedarikçileri de sigorta kapsamına alınabilmektedir. Bu uygulama, özellikle üretici ile tedarik zincirinde yer alan taraflar arasında uyuşmazlıkları önlemek amacıyla geliştirilmiştir. Örneğin, güçlü pazarlık pozisyonuna sahip bir market zincirinin, üreticiden kendisini ürün sorumluluk sigortasına dahil etmesini talep etmesi, sık rastlanan bir uygulamadır. Ancak bu tür teminat, sigorta poliçesine özel bir hüküm eklenmesini gerektirir ve zarar ile sigorta ettirenin ürünü arasında illiyet bağının bulunması koşuluna dayanır. Ayrıca, satıcı veya dağıtıcıların ürün üzerinde kasten yaptıkları değişikliklerden doğan zararlar bu teminatın kapsamı dışında bırakılmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümde teminatın konusu ve kapsamı detaylı biçimde ele alınmıştır. Ürün sorumluluk sigortası, sigorta ettirenin sorumluluklarını kapsayan çok boyutlu bir teminat sistemi sunar. Teminatın hukukî kapsamı, sigorta ettirenin üçüncü kişilere karşı yasal sorumluluklarından kaynaklanan tazminat taleplerini karşılamayı içerir. Bu sorumluluk yalnızca özel hukuk taleplerini kapsar; kamu hukukuna dayalı talepler teminat dışında tutulmuştur. Bunlar; Ürün sorumluluğu, haksız fiil ve akdî sorumluluk olabileceği gibi bu üç temelden farklı sorumluluk türlerinden kaynaklanan talepler de teminat kapsamında ele alınabilir. Ürün sorumluluğu, kusursuz sorumluluk esasına dayanır ve zarar görenin, zararın ve ürünün hatalı durumu arasındaki nedensellik bağını ispat etmesi gerekir. Haksız fiil sorumluluğu, ürün sorumluluğu kapsamına girmeyen talepler için alternatif bir yol sunar. Haksız fiil hükümleri, zarar görenin kusuru ispat etmesini gerektiren bir sorumluluk türüdür. Ayrıca, sigorta teminatı açısından haksız fiil sorumluluğu, özellikle birden fazla kişinin kusur oranlarının belirlenmesi gerektiği ticarî uyuşmazlıklarda önemli bir rol oynar. Akdî sorumluluk

ise imalatçıların ve satıcıların müşterileriyle yaptıkları sözleşmelere dayalı sorumluluklarını kapsar. Ayıplı ürünlerin teslimi, bu tür bir sorumluluğun en tipik örneğidir.

Sigortanın maddi kapsamı genellikle hatalı veya ayıplı ürünlerden kaynaklanan zararları kapsar, ancak bu kapsam ürün sorumluluk hukukunun kapsamıyla birebir örtüşmeyebilir. Ürün sorumluluk sigortasının maddi kapsamını oluşturan "ürün" kavramı hem Türk hem de Alman hukukunda geniş bir şekilde ele alınmıştır. ÜGTDK'ya göre ürün, her türlü madde, müstahzar veya eşyayı kapsar. Ancak taşınmazların kapsam dahilinde olup olmadığı tartışmalıdır. Alman hukukunda ise ürün, elektrik ve dijital dosyalar da dahil olmak üzere taşınır malları kapsar. Avrupa Birliği'nin yeni 2024/2853 sayılı Direktifi, ürün kavramını daha da genişleterek dijital üretim dosyaları ve yazılımları da ürün tanımına dahil etmiştir. Türk sigorta uygulamasında ise bu tür dijital ürünler, yalnızca fiziksel bir veri taşıyıcıya bağlı olmaları durumunda teminat altına alınabilir. Bu ürünlerin ürün sorumluluk sigortası ile teminat altına alınabilmeleri için emtia olmaları, bir diğer ifade ile ticarî olarak devredilebilir nitelikte olmalıdır. Ürünler; nihai ürün, ara ürün, yarı-mamul veya hammadde olabilir ve sigorta teminatı açısından bu ayrımın bir önemi yoktur. Ancak sigorta ettirenin poliçede belirtilen üretim veya faaliyet konusuyla ilgili ürünler teminat altına alınabilir. Kara, deniz, hava ve raylı taşıtlar gibi bazı ürün grupları, sigorta poliçesinde aksi belirtilmedikçe genellikle teminat kapsamı dışında bırakılır. Veri ve yazılım ise ancak fiziksel taşıyıcıda bulundukları sürece ürün olarak kabul edilebilir. Aksi durumda, bu tür ürünlerden kaynaklanan zararlar için siber sigortalar önerilmektedir.

Üründe sigorta ettiren tarafından vadedilen özelliklerin eksikliği nedeniyle zarar meydana gelmiş olması durumunda da sigorta teminatı devreye girebilir. Kararlaştırılandan başka bir ürünün teslimi olarak özetlenebilecek aliud ifa ise Alman Hukukunda maddi ayıba denktir ve ürün sorumluluk sigortası kapsamında olduğu kabul edilebilir. Türk hukukunda ise aliud ifa genellikle ayıp hükümleri yerine eksik ifa olarak değerlendirilir. Ürün sorumluluk sigortası ile teminat altına alınan üründen kaynaklanan zarardır. Borçlunun ifa fiilini kusurlu olarak gereği gibi yerine getirmemesi değildir. Burada zarar, sigorta ettirenin ifa fiilini gerektiği gibi yerine getirememesi, kendi hatası ile makine yağı yerine zeytinyağı göndermesi sebebiyle doğmuştur. Bu durumda, kanaatimizce aliud ifası sebebiyle doğan zararlar ürün sorumluluk sigorta teminatı ile korunmaz. Türk Hukukunda, Alman Hukukunda olduğu gibi genişletmelerin tamamı için aliud ifanın üretim ayıbına denk tutulacağına dair özel bir düzenleme yer almamaktadır. Bu sebeple Türkiye'de düzenlenen ürün sorumluluk sigortasının,

aliud ifasından kaynaklanan zararları teminat altında olması isteniyorsa, sözleşmede bu yönde açık bir ifadenin yer alması gerekir.

Üstelik eksik ifanın ürün sorumluluk sigortası teminatı altına girebilecek türden bir zarara yol açma ihtimali de düşüktür. Muhtemelen ancak miktar eksikliği sebebiyle meydana gelen zararlar için teminat korumasından söz edilebilir. Miktar eksikliği Türk Hukukunda aliud ifa olarak kabul edilmemektedir. Ancak TBK m. 219 uyarınca "niteliği etkileyen nicelik eksikliği" ayıptır. Bu durumda ürünün niteliğinin belirlenmesinde önem taşıyan, olmazsa olmak nitelikteki eksiklik ayıp olarak kabul edilir ve eksik ifa ancak bu durumda ürün sorumluluk teminatı altında yer alır.

Ürün sorumluluk sigortası teminatının zaman bakımından uygulanması, teminatın ne zaman işlemeye başlayacağını belirlemek açısından büyük önem taşır. Sigorta teminatı, ürünün piyasaya sürülmesi, piyasada bulundurulması, işin tamamlanması veya hizmetin sunulması gibi farklı kriterlere bağlı olarak işlemeye başlar. Özellikle ürünün teslim şekli ve bu teslim sırasında ürün üzerindeki fiili hakimiyetin devredilip devredilmediği, teminatın başlangıcını belirlemede temel faktördür. Sigorta teminatı, genellikle ürünün piyasaya sürülmesiyle başlar. Alman doktrininde ve Türk hukukunda, ürünün piyasaya sürülmesi, ürün üzerindeki hakimiyetin sigorta ettiren tarafından bilinçli bir şekilde devredildiği an olarak kabul edilir. Bu devrin nasıl gerçekleştiği, taraflar arasında kararlaştırılan teslim biçimine bağlıdır. Tarafların teslim için aralarında aranacak borç (*Holschuld*) belirlemeleri halinde, ürün alıcı tarafından sigorta ettirenin adresinden teslim alınır. Böylece ürün, sigorta ettirenin fabrikasından veya deposundan alındığı anda alıcının kontrolüne geçer ve sigorta teminatı da ürünün teslim alındığı an itibarıyla işlemeye başlar. Götürülecek borç (*Bringschuld)*, ürünlerin alıcının adresine teslim edilmesini gerektirir. Sigorta ettiren, ürünlerin taşınması ve alıcının adresine ulaştırılması için sorumluluk üstlenir. Ancak, teminatın başlangıcı, ürünlerin alıcıya teslim edildiği anla sınırlıdır. Ürünlerin nakliye sırasında zarar görmesi halinde, bu zararlar genellikle ürün sorumluluk sigortası kapsamına girmez; bu zararlar için üçüncü kişi mâli sorumluluk sigortası devreye girebilir. Gönderilecek borç (*Schickschuld*), ürünlerin bağımsız bir taşıyıcı aracılığıyla alıcıya ulaştırıldığı teslim şeklidir. Bu seçimde ürünler, sigorta ettirenin adresinden alındıktan sonra bağımsız nakliyeciye teslim edilir. Nakliyeciye yapılan bu teslim sırasında ürünler üzerindeki fiili hakimiyet sigorta ettiren tarafından devredilmiş kabul edilir. Bu nedenle ürünlerin nakliye sırasında uğradığı zararlar, sigorta teminatı kapsamına alınabilir. Ancak doktrinde nakliyeciyle yapılan sözleşmeyi kimin kurduğu ve nakliye sırasında ürünlerin fiili

kontrolünün kimde olduğu gibi kriterlerin de teminatın başlangıcını etkileyebileceğini savunulmaktadır.

Ürün sorumluluk sigortası yalnızca üreticiler için değil, aynı zamanda ithalatçılar, dağıtıcılar ve satıcılar gibi ürünü piyasada bulunduran diğer taraflar için de koruma sağlar. Bu kişiler için teminatın başlangıcı, ürünün ticarî bir faaliyet yoluyla piyasada el değiştirmesine vesile oldukları anla başlar. Sigorta ettirenin iş veya hizmet sunması halinde ise teminatın, işin tamamlandığı veya hizmetin sunulduğu andan itibaren işlemeye başladığı kabul edilir. Türk uygulamasında, iş ve hizmet teminatı genellikle poliçeye ek bir hükümle dahil edilir ve bu düzenleme düşük bir prim farkı ile sağlanabilir. Ancak poliçede bu yönde bir düzenleme bulunmuyorsa, hizmetlerden kaynaklanan zararlar teminat kapsamında değerlendirilemez. Öte yandan ürünlerin aşamalı olarak teslim edilmesi de gündeme gelebilir. Teslim edilen parça bağımsız bir şekilde işlevsel ise sigorta teminatı bu parçalar için ayrı ayrı işlemeye başlar. Ancak teslim edilen parçalar kendi başlarına işlevsel değilse ve yalnızca birleştirildiklerinde işlevsel hale geliyorsa, teminat ancak tüm parçaların bir araya getirilmesiyle başlayacaktır.

Ürün sorumluluk sigortasının maddi kapsamına, sigorta ettirenin ürettiği ürünlerin yanı sıra işlediği veya üzerinde faaliyet gösterdiği ürünler de dahil edilebilir. Almanya'da bu tür işleme faaliyetleri, genellikle sigorta teminatı altına alınır. Sigortalının ürün üzerinde gerçekleştirdiği değişiklikler veya sunduğu hizmetler sonucunda zarar meydana gelirse, bu zarar sigorta teminatı kapsamında değerlendirilebilir. Türk hukukunda ise bu tür iş ve hizmetlerin teminat kapsamına alınması için poliçeye özel bir hüküm eklenmesi gereklidir. Son olarak ürün sorumluluk sigortası kapsamında zararların teminat altına alınabilmesi için, zararın gerçek bir ayıptan kaynaklanmış olması gerekir. Ayıp şüphesi genellikle tek başına teminatı tetiklemez. Ancak bazı durumlarda, ayıp şüphesi nedeniyle oluşan zararların da teminat kapsamına alınabilmesi için poliçeye özel bir genişletme eklenebilir. Türk sigorta uygulamasında ayıplı ürünler teminat altına alınırken, ayıp şüphesinin teminata dahil edilip edilmeyeceği poliçede açıkça belirtilmelidir.

Bu başlık altında ele alınan son husus; teminatın zarar bakımından kapsamıdır. Ürün sorumluluk sigortası kapsamında zarar, sigorta ettirenin ürettiği, işlediği veya piyasada el değiştirmesine aracılık ettiği ürünlerin hatalı veya ayıplı olması nedeniyle üçüncü kişilere verdiği zararları ifade eder. Ürün sorumluluk sigortası, esasen maddi zarar kalemlerini koruma altına alındığı bir sigorta türüdür. Bu zararlar, genel olarak ölüm, bedensel zararlar, malvarlığı zararları ve bunlardan kaynaklanan dolaylı zararlardır. Sigorta teminatı, yalnızca bu zararların

tazminiyle sınırlıdır ve saf ekonomik zararlar gibi özel nitelikteki zararlar ise ancak özel genişletmeler yardımı ile kapsama alınabilir. Manevi zararlar ise bedensel zararlar veya ölüm durumunda mağdurların yaşadığı acı, üzüntü veya psikolojik etkiler nedeniyle talep edilen tazminatlardır. Bu tür zararlar Türk ürün sorumluluk sigortası kapsamında genellikle korunmuyor olsa da Alman ürün sorumluluk sigortası tarafından tazmin edilebilmektedir.

Ürün sorumluluk sigortasının koruma alanlarından ilki şahıs varlığına gelen zararlardır. Bunlardan en önemlileri ise ölüm ve bedensel zararlardır. Bu tür zararlar, hatalı veya ayıplı bir ürünün kullanılması sonucunda bireylerin hayatını kaybetmesi, yaralanması veya sağlıklarının bozulması durumunda ortaya çıkar. Örneğin, hatalı bir tıbbi cihazın kullanımı sırasında hastanın yaralanması veya yanlış üretilmiş bir gıda ürününün tüketilmesi sonucu zehirlenme meydana gelmesi bedensel zararlara tipik örneklerdir. Türk Hukukunda, insan vücudu eşya kavramı içerisinde kabul edilmez. Bu doğrultuda vücut ile ayrılmaz şekilde birleşmiş diş dolgusu, implant gibi parçalar eşya niteliği taşımazlar ve bedensel zarara konu olurlar. Buna karşın vücuttan kolaylıkla ayrılabilen gözlük, protez, takma diş gibi parçaların ise eşya niteliğinde olduğu kabul edilmektedir. Benzer sonuçlar Alman, İngiliz ve Amerikan uygulamasında da karşımıza çıkar.

Bedensel zararlar, ürün sorumluluk sigortasında genellikle sınırsız bir şekilde teminat altına alınır, çünkü bu tür zararlar hem maddi hem de manevi tazminat taleplerine neden olabilir. Bedensel zararların tazmini, zarar görenin tedavi masrafları veya cenaze masrafları gibi doğrudan zararlar ile iş gücü kaybı veya ekonomik geleceğin sarsılması gibi dolaylı zararları da kapsamaktadır. Türk hukukunda, bedensel zararlara ilişkin tazminat talepleri, ÜGTDK kapsamında değerlendirilirken, Avrupa Birliği eski Ürün Sorumluluk Direktifine dayanan Alman hukukunda ise benzer hükümler geçerlidir. Bununla birlikte, 2024/2853 sayılı yeni Ürün Sorumluluk Direktifi psikolojik zararları da bedensel zarar kapsamında değerlendirmiş ve bu tür zararların tazminini mümkün kılmıştır. Bu noktada Alman ürün sorumluluk sigortasının psikolojik zararları ileride teminat altına alması gündeme gelecektir. Ancak Türk Hukukunda bedensel bir zarara sebep vermeyen, manevi zarar niteliğindeki psikolojik zararların koruma altına alınmayacağı düşünülmektedir. Bedensel bir zarara sebep vermeyen kişilik hakkı ihlâlleri için de aynı sonuç geçerlidir.

Ürün sorumluluk sigortası kapsamında bir diğer önemli zarar türü malvarlığı zararlarıdır. Malvarlığı zararları, hatalı veya ayıplı bir ürünün başka bir mala zarar vermesiyle ortaya çıkar. Örneğin, elektrikli bir cihazın kısa devre yaparak yangına neden olması ve bu

yangının üçüncü kişilere ait bir mülkü tahrip etmesi malvarlığı zararlarına örnektir. Bu zarar türünde eşya kavramının çerçevesinin doğru biçimde çizilmesi önemlidir. kural olarak sadece maddi mallar (ve kanun koyucunun istisnaen açıkça eşya olarak düzenlediği maddi olmayan mallar) eşya olabilir. Taşınır veya taşınmaz olabilen eşyanın katı, sıvı veya gaz olması önemli değildir. Önemli olan sınırlandırılabilmeleri, bir kap içinde tutulabilmeleridir. Doktrinde, eşya olarak nitelendirilsin veya nitelendirilmesin hayvanların ayni hakların konusu olabileceği kabul etmektedir. Teminat kapsamındaki eşya ise kural olarak sigortalıya veya sigorta ettirene ait eşya değil, diğer üçüncü kişilere ait eşyalardır. Öte yandan malı zarar gören kişinin, zarar gören nesnenin mâliki olup olmaması da tazminat talebinin ileri sürülebilmesi açısından ön koşul teşkil etmez.

Eşyaya verilen zarar, şeyin hasara uğraması (*Beschädigung*), kullanılamaz hale gelmesi (*Verderben*) veya yok olmasıyla (*Vernichtung)* sonuçlanan zarar verici olay olarak anlaşılmalıdır. Malın zıyaı ise Türk Hukukunda mala gelen zarar içerisinde yer alıyorken, Alman ve İngiliz Hukukunda kimi zaman bu kapsamda değerlendirilmemektedir. Eşyaya gelen zararın kalıcı olması da gerekmemektedir. Zarar geçici veya giderilebilir olabilir. Bu noktada önemli olan zararın boyutudur. Örneğin, bir makinenin kopan parçası kolaylıkla geri takılabiliyorsa mala gelen zarardan söz edilemez ancak parçalar hasarsız ve yerinde kalsa bile yeniden montajı çaba gerektiriyorsa mala zarar gelmiş demektir. Hatalı veya ayıplı ürünün eşyanın piyasa değerini düşürmesi de şart değildir. Zararın mutlaka fiziksel bir değişikliğe sebebiyet vermesinin gerekip gerekmediği ise Alman, İngiliz ve Amerikan Hukuklarında farklı sonuçlara tabidir.

Öte yandan bir de üründeki bir parçanın ürünün kalanını ayıplı hale getirdiği haller vardır. Sirayet eden zararlar (*Weiterfresserschäden*) olarak adlandırılan bu hallerde üründeki ayıplı parça, kusursuz kısma sirayet eder ve ürünü ayıplı hale getirir. Örneğin, hatalı bir makine parçasının, entegre edildiği daha büyük bir makineye zarar vermesi sirayet eden zarar olarak değerlendirilir. Sirayet eden zararlar, genellikle malvarlığı zararlarının bir alt kategorisi olarak kabul edilse de tazminat taleplerinde ayrı bir öneme sahiptir. Ürün sorumluluk sigortası açısından sirayet eden zararlar, tıpkı haksız fiil hukukunda olduğu gibi malzeme birliği ilkesi kapsamında çözümlenmelidir. Eğer ayıplı parça ile ürün arasında malzeme birliği varsa, yani fiili veya ekonomik nedenlerle ayrılamıyorlarsa, mülkiyet hakkı ihlâli oluşturmaz. Dolayısıyla mala gelen zarar da söz konusu değildir. Bu tür zararlar yukarıda da izah edildiği üzere ürün sorumluluk sigortası teminatı altında değildir. Buna karşın ayıplı parça ile ürün arasında

malzeme birliği yoksa, kusursuz parçaya takılan, birleştirilen vs. ayıplı parça, ürünün kalan kısmına zarar verdiğinde kusursuz parçaların mülkiyet hakkı ihlâl edilmiş olur.

Gayri-maddi malvarlığına gelen zarar hususunda ise oldukça yeni bir değişiklik gündemdedir. Yeni Direktif m. 4 (6) uyarınca verilerin uğradığı zararlar ürün sorumluluğu kapsamında tazmin edilebilir zararlardan biri haline gelmiştir. Dolayısıyla Avrupa Birliği ve Alman Hukuku için verilere verilen zararların en azından tüketiciler için birkaç sene içerisinde ürün sorumluluğu kapsamında tazmin edilebilir hale gelecektir. Ancak sigortacılar, evrensel olarak, malvarlığı zararının yalnızca maddi malvarlığına verilen zararı kapsadığını, gayri-maddi malvarlığına verilen zararın teminat kapsamı dışında tutulması gerektiğini savunmaktadır. Sigortacıların amacı, çoğunlukla maddi malvarlığına gelen fiziksel zararları karşılamaktır.

Saf ekonomik zararlar, ürünün hatalı veya ayıplı olmasından kaynaklanmayan, ancak ürünle ilişkili ekonomik kayıpları ifade eder. Örneğin, hatalı bir ürünün piyasadan toplatılması nedeniyle bir satıcının uğradığı gelir kaybı saf ekonomik zarar olarak değerlendirilir. Bu tür zararlar, genellikle ürün sorumluluk sigortasının standart teminat kapsamına dahil edilmez. Ancak sigorta poliçesine eklenen özel hüküm ve genişletmelerle saf ekonomik zararlar teminat altına alınabilir. Bu durumda sigortacılar teminat altına almak istedikleri her bir saf ekonomik zarar için ayrı bir hüküm belirlerler. Dolayısıyla yalnızca poliçede özel olarak belirtilmiş saf ekonomik zararlar teminat altına alınır. Böylece hem sigortalının bir kısım saf ekonomik zararları teminat altına alınmış, hem de sigortacının hangi türden saf ekonomik zararları karşılama riski altında olduğu kesinleşmiş olur.

Ürün sorumluluk sigortasında, bir zararın teminat kapsamına girebilmesi için hatalı ürün ile zarar arasında doğrudan bir nedensellik bağının bulunması gerekir. Teminat için gereken illiyet bağı, zararın sigorta sözleşmesinde yer almayan bir faaliyet kapsamında veya üretimi durdurulan ürünlerden kaynaklanması halinde kurulamaz.

Üçüncü bölümün ilk kısmını genişletme hükümleri oluşturur. Geleneksel teminatın yanı sıra modern ürün sorumluluk sigortası, sigorta ettirenin yasal sorumluluğunu teminat altına alırken, belirli risklerin sigorta kapsamına dahil edilebilmesine olanak tanımaktadır. Genişletmeler yoluyla eklenen bu hükümler ile teminat, temel sigorta kapsamının ötesine geçerek, ürünlerin kullanımı, işlenmesi, dağıtımı ve geri çağrılması gibi süreçlerden kaynaklanabilecek saf ekonomik zararları teminat altına alır. Bu genişletmeler, her ülkenin hukuk ve sigorta sistemine göre farklılık arz etse de ortak bir temelde buluşmaları mümkündür.

Bunlardan ilki birleşme, karışma ve işleme masraflarıdır. Bu genişletme ile ayıplı olarak üretilen veya tedarik edilen ürünlerin fiili veya ekonomik nedenlerle ayrılamayacak şekilde diğer ürünlerle birleşmesi, karışması veya işlenmesi nedeniyle yeni ürünün ayıplı hale gelmesi sonucu ortaya çıkan saf ekonomik zararlar teminat altına alınmaktadır. Burada koruma altına alınan; sigorta ettirenin ayıplı ürünü ile birleşen, karışan ve işlenen diğer ürün sonucu oraya çıkan yeni ürünün ayıplı olduğunun, birleşme, karışma ve işlenme süreci sona erdikten sonra fark edilmesi ve devredilemez hale gelen bu yeni ürünün ve bu ürün için yapılan tüm üretim masraflarının boşa gitmiş olmasıdır. Bunlara yeni ürünün devredilemez hale gelmesi neticesinde ortaya çıkan ek depolama giderleri, imha masrafları, üretim süreci tamamlandıktan sonra makinelerde veya üretim tesislerinde meydana gelen durma neticesinde yeni ürünün imalatçısının uğradığı doğrudan zararlar gibi saf ekonomik zararlar da eklenebilir.

Bir diğer genişletme ise ürünlerin içeriğinin bilerek değiştirilmesi, bir diğer adı ile tağyirden kaynaklanan masraflara ilişkindir. Günümüzde gıda, içecek, kozmetik, gıda takviyesi ve reçetesiz ilaç imalatçıları, ürün tağyiri, tağşişi, yabancı madde ile karıştırılması ve bunlara bağlı risklerle karşı karşıya kalmakta ve mâli açıdan büyük zarar görmektedir. Genellikle Amerikan ve İngiliz ürün sorumluluk sigortalarına eklenen ve yüksek meblağlara mal olan bu özel risk, standart ürün sorumluluğu sigortası poliçesi kapsamında yer almamaktadır.

İleri işleme zararlarına ilişkin genişletme, ayıplı olarak üretilmiş veya teslim edilmiş ürünlerin başka ürünlerle birleşme, karıştırma veya işleme faaliyeti olmaksızın ileri bir işleme tabi tutulması sebebiyle meydana gelen saf ekonomik zararlar için üçüncü kişiler tarafından yapılan yasal tazminat taleplerine karşı koruma sağlayan bir hükümdür. İleri işleme (*Weiterbearbeitung)* veya finisaj faaliyetlerine örnek olarak parlatma, taşlama, frezeleme, delme, ısıl işlemle değiştirme, sac veya folyodan parçaların zımbalanması, yün eğirme, plastiklerin kompresyonla kalıplanması gösterilebilir. Müşteri veya üçüncü bir kişi, sigorta ettirenin ayıplı ürününü işleme faaliyetinin bir parçası olarak yeniden şekillendirilmekte, yeni ürünlere dönüştürülmektedir. Dolayısıyla bu işlem, imalatın son halkası olabilir ama ürünün ilk işlemesi veya çalışması olamaz.

Bir diğer genişletme türü ise sökme-takmadan kaynaklanan masraflardır. Sökme-takma sırasında doğan bedensel zararlar ve malvarlığı zararları zaten sigorta koruması altındadır. Burada bahsedilen sökme-takma sırasında malvarlığı veya kişi varlığı zararı ile birlikte doğmayan saf malvarlığı zararlarıdır. Bu tür zararlar taraflar için o kadar önemli bir kalem teşkil etmektedir ki ürün sorumluluk sigortası teminatına yapılan genişletmeler arasında uygulamada

en sık görüneni, en önemli olanı budur. Türk uygulamasında da bu teminatın gıda, takviye veya farmasötik üretim gibi sektörler dışında kalan tüm sektörlere uygulanabildiği görülmektedir. Fiili veya ekonomik nedenlerle ayrıştırılamayacak bir bağlantının bulunması birleşme, karışma ve işleme genişletmesi ile koruma altına alındığından, burada ürünler arasında mutlaka ayrılabilir bir bağlantının olması beklenir.

Sökme-takma genişletmesi ile sigorta ettirenin ayıplı ürünlerin tamamının sökülmesi, çıkarılması, kazınması veya ortadan kaldırılması ve onların yerine sigorta ettirene veya üçüncü kişilere ait kusursuz ürünlerin kurulması, takılması, döşenmesi veya uygulanmasına ilişkin saf ekonomik zararlar ile sigortalının ayıplı ürününü ayıpsız hale getirmek için gereken kusursuz ürünün nakliyesi teminat altına alınmaktadır. Buna karşın sigorta ettiren, ayıplı ürünleri kendisi kurmuş, monte etmiş veya kendi adına, hesabına veya talimatı altında kurdurmuş veya monte ettirmişse sökme-takmadan kaynaklanan masraflar teminat altına alınamaz. Ayrıca barındırdıkları riskler sebebiyle motorlu taşıtlar, raylı taşıtlar ve deniz taşıtların parçalarını, aksesuarlarını veya ekipmanlarını sökme-takma teminatı kapsamı dışında bırakmaktadır.

Makine klozu ile ayıplı olarak üretilen veya teslim edilen makine ile üretilmiş, işlenmiş veya hazırlanmış ürünlerin ayıplı hale gelmesi sebebiyle oluşan saf ekonomik zararlar teminat altına alınmaktadır. Ayıplı makine ile üretilmiş, işlenmiş veya hazırlanmış ayıplı ürünlerin neden olduğu malvarlığı veya bedensel zararlar ise zaten halihazırda geleneksel ürün sorumluluk sigortası teminatı altında korunmaktadır. Bu kloz uygulamada yalnızca makine üreticileri ve tedarikçileri gibi gerçekten bu hükme ihtiyacı olan sigorta ettirenlere sunulmaktadır. Makine klozu ile koruma altına alınan makinenin ayıplı olması sebebiyle sigorta ettirenin müşterisinin veya üçüncü kişilerin uğradığı zararlar değil, ayıplı makine ile üretilmiş, işlenmiş veya hazırlanmış ve bu sebeple ayıplı hale gelmiş ürün sebebiyle doğan zararlardır. Dolaylısıyla burada sigorta ettirene çift şartlı bir koruma sunulmaktadır. Öncelikle sigorta ettiren tarafından üretilen, teslim edilen, monte edilen veya bakımı yapılan makinenin ayıplı olması, ikinci olarak ise bu ayıplı makine ile üretilen, işlenen veya hazırlanan ürünlerin ayıplı hale gelerek zarara sebebiyet vermiş olması gerekir

Ürünlerin hatalı olup olmadığının tespit edilmesi için yapılan muayene ve ayıklama masrafları genişletilmiş teminat kapsamında karşılanabilir. Bu masraflar, genellikle büyük çaplı üretim yapan şirketlerde kalite kontrol süreçlerinde önem kazanır. Örneğin, bir üretim hattında üretilen tüm ürünlerin hatalı olduğu şüphesiyle kontrolden geçirilmesi ve ayıklanması için yapılan masraflar bu kapsamda değerlendirilebilir. Muayene işlemi yukarıda sayılan

genişletmelere konu faaliyetlerin tamamlanmasının ardından gerçekleştirilmelidir. Sigorta ettirenin ürünlerinin daha önceki bir aşamada, örneğin sigorta ettiren tarafından gerçekleştirilen kalite kontrol veya müşterisi tarafından isleme öncesinde gerçekleştirilen bir "gelen mal denetimi" kapsamında denetlenmesi sırasında doğan masraflar bu hüküm ile korunmaz. Muayene ve ayıklama masraflarının kapsamına öncelikle muayenesi yapılacak ürünlerin ön tasnifi ve muayenesi yapılan ürünlerin ayıklanması girer. Öte yandan şüphelenilen ayıp halihazırda paketlenmiş olan ürünlerle ilgiliyse ve bu ürünlerin paketlerinin muayene için açılması ve ardından uygun şekilde yeniden paketlenmesi gerekiyorsa, yapılacak bu yeniden paketleme işlemi de bu kapsamda değerlendirilebilir

Ürün geri çağırma, hatalı veya ayıplı bir ürünün piyasadan toplatılması ve bu süreçte oluşan masrafların karşılanmasını içerir. Ürün geri çağırma için özel bir sigorta sözleşmesi yapmak yerine tarafların aralarında anlaşarak ürün geri çağırmadan kaynaklanan saf ekonomik zararları ürün sorumluluk sigortası ile teminat altına almaları da mümkündür. Bu tür masraflar, ürün sorumluluk sigortasında en yaygın talep edilen ancak oldukça pahalı olan genişletme türlerinden biridir. Türkiye'de ürün sorumluluk sigortasına eklenen geri çağırma genişletmesi ile şayet gereklilikler yerine getiriliyorsa gönüllü geri çağırmayı teminat altına alınır ve sigorta şirketi ilgili zararı karşılar. Buna karşın zorunlu geri çağırma, ek teminat hükmü ile dahi korunmaz. Geri çağırma masrafları; ürünlerin toplanması, taşınması, depolanması ve imhası gibi çeşitli giderleri kapsar.

Üçüncü bölümün ikinci kısmında ise ürün sorumluluk sigortasında belirlenebilecek istisna hükümleri detaylı bir biçimde ele alınmıştır. Sigorta sözleşmesi teminatını sınırlandıran bu hükümler belirlenirken teminat altına alınan ürünlerin tür ve özellikleri ile sigorta ettirenin faaliyet alanına ait nitelik ve riskleri değerlendirilmektedir. Türk Hukukunda ürün sorumluluk sigortası teminatı altında yer almayacak zararlar ÜSSGŞ'de özel olarak düzenlenmiştir. Bu zararlar iki temel kategoriye ayrılabilir. Bunlardan ilki tarafların aralarında aksine düzenleme yapamayacakları, her hal ve şartta teminatın kapsamı dışında kalan zararlardır. İkinci tür zararlar ise kural olarak teminat kapsamı dışında kalmakla birlikte tarafların aralarında teminat altına alınması hususunda anlaşabilecekleri zararlardır. Çalışmada önce bu ayrıma sadık kalarak Türk Hukukunda düzenlenen ve ardından ise ÜSSGŞ'de yer almamakla birlikte Alman, İngiliz ve Amerikan sistemlerinde yer alan klozlar üzerinde durulmuştur. Zira her ne kadar Türk Hukukunda açıkça düzenlenen çok sayıda istisna hükmü var olsa da uluslararası uygulamada özellikle sigorta ettirenin ürettiği veya devrettiği ürünün özellikleri, barındırdığı riskler ve

faaliyet alanı esas alınarak çok daha fazla ve çeşitli hükümlerin ürün sorumluluk sigorta sözleşmesinde yer alabildiği görülmektedir.

Türk Hukukunda aksi kararlaştırılamayan istisna hükümleri; "Hukuka, Ahlâka, Adaba Aykırı Üretim Faaliyetine Konu Ürünlerden Doğan Zararlar", "Kasten Sebep Olunan Zararlar" ve "Alkol, Uyuşturucu ya da Narkotik Maddelerin Tesiri Altında Meydana Gelen Zararlar" olarak sıralanabilir. Bu hükümlerden en önemlisi kanaatimizce kasten sebep olunan zararlardır. Hükümde "kasten sebep olunan zarar" ifadesi bulunmaktadır. İfade oldukça geniştir ve kastın hangi amaca yönelik olduğunu netleştirmemektedir. Bu sebeple kastın yalnızca rizikoya mı yoksa hem riziko hem de zarara mı yönelmesi gerektiği sorusu gündeme gelir. Bu hususta doktrinde iki temel görüş bulunmaktadır. Kanaatimizce yalnızca rizikoya yönelen bir kastın varlığı yeterli kabul edilmelidir. Zira sadece rizikonun değil aynı zamanda sonucunda doğan zararın da kastedildiğini ispat etmek gerekecektir ki bu sigorta şirketini zorlayacak türden bir ispat olur. Zarara yönelik kastı ispatlamaktansa, harekete yönelik kastı ispat etmek evladır. Bu noktada sigorta şirketi zararın doğacağına dair kastın bulunduğunu ispatlarken, sigorta ettirenin tacir olduğunu ve basiretli bir tacirin bu sonuçların doğacağını öngörmesi gerektiği ileri sürülebilir. Ancak tacir basiretli bile olsa öngöremeyeceği derecede zararlar meydana gelebilir. O halde basiretli bir tacir olarak sigorta ettirenin en azından öngöremeyeceği sonuçlar için sigorta teminatı baki kalmaya devam edebilir.

Diğer kategori ise Türk Hukukunda aksi kararlaştırılabilen istisna hükümleridir. Bunlar; "Başka Bir Ülke Mahkemesinde İleri Sürülen Talepler", "Çevre Kirliliği, Nükleer ve Radyoaktif Zararlar", "Asbestten Kaynaklanan Zararlar", "Diethylstilbesterol (DES), Dioxin, Urea Formaldehyde İçeren Ürünlerden Kaynaklanan Zararlar", "Yasal Sorumluluk Ölçüsünü Aşan Sözleşmelerin İfası", "Manevi Tazminat Talepleri ve Cezalandırıcı Tazminat", "Sigortalının Ortak, Danışman, Çalışan ya da Anne, Baba, Kardeş, Eş ve Çocuklarına Karşı Sorumluluğundan Doğan Tazminat Talepleri", "Ürün Geri Çağırma", "Sigortalı Ürünün Kendisine Gelen Zarar", "İdarî ve Adlî Para Cezaları ve Cezaî Yargılama Giderleri" ve son olarak "Sigorta Bedelini Aşan Giderler" olarak sıralanabilir.

Her biri birbirinden önemli, uygulamada sıklıkla başvurulan ve sigortacılar tarafından teminat altına alınmaktan imtina edilen bu istisna hükümlerinden birkaçı üzerinde durmak icap eder. İlk olarak mutlaka ele alınması gereken asbestten kaynaklanan zararlardan doğan sorumluluğun teminat kapsamı dışında bırakılmasıdır. Asbest, solunum yoluyla vücuda giren başta kanser olmak üzere birçok hastalığa yol açan zararlı silikat mineralleri için kullanılan

ortak bir terimdir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından "kesin kanserojen" olarak tanımlanan bu madde sebebiyle meydana gelen hastalıkların temel özelliği, hastalığın, asbeste maruz kalınmasından yaklaşık 20 ila 40 yıl sonra ortaya çıkmasıdır. Hastalık bu süre içerisinde gizli olarak varlığını sürdürmektedir. Asbestten kaynaklanan zararlara ilişkin sigorta davaları özellikle Amerika'da çığ gibi büyümüş, bugün etkileri dünyanın her yerinde gözlemlenmekte olan bir dava dizileri oluşturmuştur. İşte tam da bu sebeple asbestten kaynaklanan zararlara ilişkin ürün sorumluluk talepleri evrensel olarak ürün sorumluluk sigorta teminatları dışında tutulmaktadır.

Bir diğer önemli husus manevi tazminat ve cezalandırıcı tazminatta karşımıza çıkar. Türk Hukukunda manevi tazminat talepleri ÜSSGŞ m. A.4.1.d ile açıkça ürün sorumluluk teminatı kapsamı dışında bırakılmıştır. Tarafların aralarında aksi yönde bir düzenleme üzerinde anlaşmalarının önünde ise bir engel bulunmamaktadır. Nitekim Alman Hukukunda bu tür zararların teminat altında olduğu düşünülmektedir. Kıta Avrupası Hukuku için maddi ve manevi tazminat olarak ikiye ayrılan tazminat türleri; İngiliz ve Amerikan Hukukunda cezalandırıcı tazminat da bulunarak üçe ayrılmaktadır. Cezalandırıcı tazminat (*punitive/exemplary damages*), manevi tazminatın ötesinde, mağdurun zararını telafi etmekten ziyade kasıtlı veya ağır derecede ihmalkâr davranan kişilerin bu davranışlarının cezalandırılmasını amaçlandığı bir tazminat türüdür. Türk ve Alman Hukuklarında yer almayan bu tazminat türünün, Amerikan uygulamasında ürün sigorta poliçesinde genellikle kapsam dışında bırakıldığı görülmektedir. Buna karşın poliçede özel olarak kapsam dışında bırakılmamışsa ve eyalet hukukunda cezalandırıcı tazminatın teminat altına alınması kamu düzenine aykırılık teşkil etmiyorsa Amerikan mahkemeleri, söz konusu tazminatın teminat kapsamı içinde olduğu yönünde karar verme eğilimindedir. Aynı durum İngiliz uygulaması için de geçerlidir.

Son olarak bir de ürün geri çağırma istisnası üzerinde durulabilir. Geri çağırma, bir ürünün kullanımının kullanıcı veya üçüncü kişiler açısından yarattığı riski önlemek için alınan önleyici bir tedbirdir. Bu tedbir zararı azaltmaya yarar ancak oldukça pahalı bir yöntemdir ve doğrudan saf ekonomik zararların doğmasına sebebiyet verir. Bu sebeple evrensel olarak sigortacılar ürün sorumluluk poliçesinde ürün geri çağırma mâliyetini teminat kapsamı dışında tutmayı tercih etmekte, sözleşmeye bu yönde bir istisna hükmü eklemektedir. ÜSSGŞ m. A.4.1.f'de açıkça ayıplı ürünlerin geri çağırılmasından söz edilmektedir. Dolayısıyla hükmün kapsamına ayıplı olduğundan şüphelenilen ürünlerin girip girmediği belirsizdir. Bize göre

hükmün amacı, geri çağırmadan kaynaklanan masrafları topyekûn kapsam dışında bırakmaktır. Bu kapsamda sadece ayıplı ürünlerin değil zarar doğurma ihtimâli olan ayıplı olma riski altındaki ürünlerin toplatılmasına ilişkin masraflar da hükmün kapsama girmelidir. Zira geri çağırma işlemi için sigorta ettirenin ürün sorumluluk riskine altında olması ve bu risk sebebiyle geri çağırmayı başlatılmak zorunda kalması gerekir.

İstisna hükümlerinin ikinci kısmını da Türk Hukukunda açıkça düzenlenmemiş olan istisna hükümleri oluşturur. Bu uzunca bir listedir; "Tasarım, Plan, Formül, Teknik Şartnamedeki Ayıplarından Kaynaklanan Zararlar, Tavsiye Ayıbı", "Gizli Ayıp", "Hukukî Ayıp – Zapta Karşı Tekeffül", "Vadedilen Niteliklerin Eksikliği/Randıman Klozu", "Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukukundan Kaynaklanan Talepler", "Sökme-Takma Klozu", "Tütüne Bağlı Zararlar", "Savaş Klozu", "Doğal Afetler", "Atık Su, Çökme, Toprak Kayması, Su Baskını", "Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar (GDO) Klozu", "Ayrımcılık Klozu", "Kara, Hava, Deniz ve Demir Yolu Taşıtları", "Patlayıcı ve Yanıcı Maddeler ile Yıkım ve Patlatma İşleri", "Madencilikten Kaynaklanan Zararlar", "Tıbbi Ürünler", "Enfeksiyon Klozu", "Elektronik Veri Alışverişi, Aktarılması ve Temini" ve "Test Klozu". Her biri ayrı ayrı önem taşıyan bu klozlardan yine birkaç tanesinden bahsedilebilir.

Bunlardan ilki savaş klozudur. Esasında ÜSSGŞ'de bu yönde bir hüküm de bulunmamaktadır. Ancak buna rağmen savaş, uygulamada sorumluluk sigortalarında en sık karşılaşılan istisnalardan biridir. Hükmün getirilmesinin muhtemel sebebi sigortacıların bu kloz olmaksızın uluslararası reasürans teminatı bulamayacak olmalarıdır. Klozun içeriği itibariyle ilk bakışta bu sebeplerle sigortacının aleyhine bir zararın doğma ihtimâli düşük olacağı düşünülebilir. Çünkü bahsedilen haller genellikle devletin işin içine girdiği büyük siyasi ve politik hadiseler olduklarından, muhtemelen kamu hukuku temelinde bir tazminata hükmedilecek ve zarar ürün sorumluluk teminatı kapsamı dışında kalacaktır. Öte yandan bu kloz, özellikle siyasi amaçlı siber saldırılarla bağlantılı olarak ürün sorumluluk sigortası için büyük önem kazanabilir. Uygulamada bilinçli sigorta ettirenlerin sırf bu sebeple siber riskin tamamen ürün sorumluluk sigortası kapsamı dışında tutulmasını talep ettikleri görülmektedir. Ancak ne Türkiye'de ne de Almanya'da ürün sorumluluk sigorta teminatları için siber risklerin tamamen kapsam dışında bırakıldığı (aksinin kararlaştırılabilir olma olasılığı ile birlikte) bir örnek hüküm henüz yayınlanmamıştır. Dolayısıyla savaş klozu şimdiye kadar sorumluluk sigortalarında küçük bir rol oynamışsa da bu rol değişeceğe benzemektedir.

Diğer yandan yine ÜSSGŞ'de özel olarak belirtilmiyor olmakla birlikte Alman AVB BHV § A3-8.25'te veri alışverişi, aktarımı ve temininden kaynaklanan zararlar kapsamlı ve doğması muhtemel olan her türlü zararı kapsam dışınra bırakan "Elektronik Veri Alışverişi, Aktarılması ve Temini ile Bağlantılı Zararlar" hükmünden söz edilebilir. Hüküm ile doğrudan mala veya kişiye gelen zararlar ile bunlardan kaynaklanan dolaylı zararlar ve saf ekonomik zararlar girmektedir. Dolayısıyla kapsamı oldukça geniştir. Hükmün varlığı özellikle 9 Aralık 2024 tarihi itibariyle Avrupa Birliğinde uygulanacak olan yeni Direktifin verilere verilen zararları ürün sorumluluk hukuku kapsamında tazmin edilebilir olduğunu kabul etmesi ve bu tür zararlar için de kusursuz sorumluluk uygulanacak olması sebebiyle önem arz eder. İlerleyen zamanlarda bu yeniliğin ürün sorumluluk sigortasını nasıl etkileyeceği merak konusudur.

Son olarak test klozunun üzerinde durulabilir. Test klozu *(Erprobungsklausel),* Alman Hukukunda ürün sorumluluk teminatına özgülenmiş belki de en önemli ve uygulamada sigortacılar tarafından en çok başvurulan istisna hükmüdür. AVB BHV A3-8.26 (ProdHM 6.2.5) ile kullanımı veya etkisi teknolojinin bilinen son durumuna uygun olmayan veya başka bir şekilde yeterince test edilmemiş ürünlerin neden olduğu malvarlığı zararı ile saf ekonomik zararlardan doğan talepler teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Klozun amacı girişimcinin, mâliyet veya rekabet nedenleriyle ürünleri önceden yeterince test etmeden piyasaya sürerek ek finansman sağlamaya çalışmasını önlemektir. Test, ürünün kullanım amacına uygun olup olmadığını ve bir zarar meydana getirme riski bulunup bulunmadığını ölçmeye yönelik prosedürdür ve ürün geliştirmenin son aşamasında yapılmış olması gerekir. Hükmün ikinci kısmı ise klozun uygulama alanını kısıtlamaktadır. Buna göre*; yeterince test edilmeden üretilen veya teslim edilen ürünlerle işlevsel olarak bağlantılı olmayan veya kullanım amaçlarına tabi olmayan üçüncü kişilere ait eşyalara verilen zararlar* istisna kapsamında değildir. Dolayısıyla henüz tam olarak geliştirilmemiş ürün, işlevsel olarak ürünle ilgili olmayan ve kullanım amacına da tabi olmayan bir mülke verdiği zarar için sigorta teminatı mevcuttur.

Çalışmanın son bölümü olan dördüncü bölümde ise ürün sorumluluk sigortasında sigorta olayı ve sigorta bedeli kavramları derinlemesine incelenmiştir. Sigortacının tazminat ödeme borcunu doğuran bu olay, Türk Hukukunda "sigorta olayı" olarak adlandırılır. Daha geniş bir tanım ile sigorta olayı, sigortacının teminat yükümlülüğünü doğuran veya doğruma ihtimâli olan, yükümlülüğün sebebi niteliğindeki hukuka aykırı olaydır. Sigorta olayı (riziko) sigorta sözleşmesinin esaslı bir unsurudur. Dolayısıyla rizikonun ne olduğunun sözleşmede yer alması gerekir. Ürün sorumluluk sigortasında riziko, ürünün üçüncü kişilerin malında veya

bedeninde sebep olabileceği zararlardır. Sorumluluk sigorta sözleşmelerinde sigorta olayı, zaman, yer ve miktar bakımından sınırlandırılmaktadır. Çalışmada bu üç sınırlama üzerinde durulmuştur.

Sigorta olayı (*Versicherungsfall*), sigorta teminatının ne zaman tetiklendiğini, sigortacının teminat ödeme borcunun ne zaman doğacağını tespit etmeye yarayan zamansal bir kavramdır. Sigorta olayının gerçekleştiğinin kabulü ise poliçenin hangi esasa tabi olduğuna bağlıdır. Ürün sorumluluk poliçelerinde sigortacının ödeme taahhüdünde bulunduğu tazminatı etkinleştirmek için kullanılan iki temel sigorta teminat esası bulunmaktadır. Bunlar; Olay Esası ile Talep Esası'dır.

Olay esası, talebe konu olayın sigorta süresi içerisinde doğması yeterli kabul edilerek, talebin ne zaman ileri sürüldüğünün veya zararın ne zaman bilinir hale geldiğinin önem taşımadığı teminat şeklidir. Türkiye'de düzenlenen sorumluluk sigortalarının çoğu genellikle olay esaslı olarak düzenlenir. Bu teminat şeklinde sigortacı, zarara sebebiyet veren olay poliçe dönemi sona erdikten sonra doğmuşsa artık ürün poliçe dönemi içerisinde üretilmiş veya piyasaya sürülmüş olsa bile söz konusu üründen kaynaklanan zararın tazmininden sorumlu değildir. Buna karşın bedensel veya malvarlığı zararını doğuran olayın sigorta sözleşmesi süresi içerisinde gerçekleşmesi koşuluyla, poliçe imzalanmadan önce üretilmiş, satılmış veya tedarik edilmiş mallar için dahi teminatı ifa etme riski altındadır. Talep esasında ise, bedensel veya malvarlığı zararını doğuran olayın ne zaman meydana geldiğine bakılmaksızın talebin poliçe dönemi içerisinde ileri sürülmesi yeterli kabul edilmektedir. Dolayısıyla, talep esaslı poliçelerde ürünlerin yürürlükte olan poliçe dönemi içerisinde üretilmiş veya tedarik edilmiş olması gerekmez. Önemli olan talebin poliçe dönemi içerisinde ve hukuken geçerli bir şekilde sigortacıya iletilmesidir.

Türk ürün sorumluluk sigortasının olay esaslı veya talep esaslı olarak düzenlenmesi mümkündür. Öte yandan karma (olay ve talep esası bir arada) bir esas da belirlenebilir. Uygulamada sigortacıların talep esaslı poliçe düzenlemeyi tercih ettikleri görülmektedir. Ancak sigorta ettiren için birçok yönden daha dezavantajlı olduğundan, sigortacılar bu tür poliçeleri tercih edilebilir kılmak adına poliçeye bazı klozlar eklemektedir. Bunlar; ürün sorumluluk sigortasının teminat süresi belirli bir süre daha uzatılarak sigorta dönemi sona erdikten sonra yapılan talepleri kapsayacak şekilde genişleten "uzatılmış talep ihbar süresi"; sigorta süresinin başlama tarihinden önce meydana gelen, sigorta ettirenin haberinin olmadığı zararlar sebebiyle doğan sorumluluğu sınırlayan "geçmişe etkili teminat" ile sigortalıyı, ürün sorumluluğu gibi

zararın ve talebin uzun seneler sonra meydana gelebileceği alanlarda talep esaslı poliçelerin yalnızca sözleşme süresi içerisinde ileri sürülen talepleri karşılamayı amaçlayan yapısına karşı koruyan "run-off teminat" şeklinde sıralanabilir.

Bu noktada ürün sorumluluk sigortası için önem arz eden yaygın zarar olayı gerçekleştiğinde, olay esaslı poliçelerin ne zaman tetikleneceğini tespit edebilmektir. Çünkü asbestten kaynaklanan *mezotelyoma* hastalığı gibi birçok zarar, kendisini göstermeden ve ürün sorumluluk sigortası kapsamında bir taleple sonuçlanmadan yıllar önce ve uzun bir süre içerisinde meydana gelmiş olabilir. Bu sorunu çözüme kavuşturabilmek adına Amerikan Hukukunda farklı teoriler ortaya çıkmıştır. Her bir teori, zararın meydana gelme, belirginleşme veya maruz kalma zamanına dair farklı yaklaşımlar sunarak, sigorta poliçelerinin işleyişini ve teminatın ne zaman devreye gireceğini belirlemektedir. Bu sayede, karmaşık ve uzun süren zararların sigorta teminatı altında nasıl değerlendirileceği konusunda daha fazla netlik sağlanmış olur. Seçimi eyaletler arası değişiklik göstermekle beraber dört temel teori bulunmaktadır. Bunlar; zarara sebep olan maddenin hangi anda hasta ettiği ve hangi kısmın sigorta olayı olarak nitelendirileceği tespit edilemeyeceğinden, maruz kalınan süre boyunca yürürlükte kalan poliçelerin tamamının zarardan sorumlu olduğu kabul edilmesi gerektiğini ileri süren "maruziyet teorisi", hastalığa ilişkin semptomlar veya zarar görülmeye başladığında yürürlükte olan poliçenin sigortacısının zararlardan sorumlu olması gerektiğini kabul eden "tezahür teorisi", zarar ilk doğduğu anda sigorta olayının gerçekleştiğini ve bu anda yürürlükte olan poliçenin sigortacısının zarara ilişkin talepten sorumlu olduğunu ileri süren "fiili zarar teorisi" ve maruziyet sona ermiş olsa bile hastalık süreci yeni zararlara sebebiyet veriyorsa, maruz kalınan ilk tarihten zararın belirti gösterdiği tarihe yani tezahürüne kadar yer alan tüm sigortacıların teminat yükümlülüğü altında olduğunu savunan "sürekli hareket teorisi"dir. Amerikan Hukuk Enstitüsünün (ALI) Ağustos 2019'da ilan edilen sorumluluk sigortaları hakkındaki yeniden düzenleme kararında olay esaslı sigorta poliçelerinde fiili zarar teorisinin benimsenmesi gerektiğini tavsiye edilmiştir.

Alman Hukukunda ise incelenen diğer üç sistemden farklı olarak talep esaslı ürün sorumluluk poliçesinin düzenlenmesi oldukça nadir rastlanılan bir durumdur. Alman Hukukunda ürün sorumluluk sigortasında sigorta olayı, zarar olayıdır. Zarar olayı, üçüncü kişiye verilen zararın doğrudan sonucu olarak meydana gelen olaydır. Zarar olayına yol açan (zarar) nedenin ne zaman meydana geldiği önemsizdir. Bu durumda Alman ürün sorumluluk sigortası için teminat şu sıralama ile tetiklenir; zararın nedeni (ihlâl) (*Ursache/Verstoß*), zarar

olayı (*Schadenereignis*), zararın oluşması (*Schadeneintritt*), zararın tespiti (*Schadenfeststellung*) ve talep (*Anspruchserhebung*).

Sigorta olayının zaman bakımından sınırlandırılması ise ayrıca değerlendirilmelidir. Sigorta poliçeleri genellikle bir yıl için düzenlenir. Bu bir yıl, belirli bir poliçenin yılıdır. Sigorta teminatının geçerli olduğu bu süreye "sigorta süresi" denir. Bu kavram, sigorta sözleşmesinin başlangıcı ile bitişi arasındaki süreyi ifade eder. Türk Hukukunda olay esaslı ürün sorumluluk sigortasında rizikonun gerçekleşmiş sayılması için iki temel şart vardır; sigorta ettirenin ürünlerinin sözleşme süresi içerisinde piyasaya sürülmüş olması + bu ürünler sebebiyle sözleşme süresi içinde veya sürenin bitiminden itibaren iki yıl içinde zarar doğmuş olmasıdır. Talep esaslı ürün sorumluluk sigortasında rizikonun gerçekleşebilmesi için ise üç temel şart aranmaktadır; sözleşme yapılmadan en az bir yıl öncesinde veya sözleşme sırasında meydana gelen bir olayın varlığı + sigortalının bu olaydan kaynaklanan zararı sigortacının bilgisi dâhilinde ödemesi veya mahkemenin zararın sigortalıya ait olduğuna dair karar vermesi + talebin en geç sözleşme bitimine kadar ileri sürülmesidir. Türk uygulamasında ürün sorumluluk sigortasının genellikle talep esaslı düzenlendiği ve bu poliçelere ÜSSGŞ m. B.1 uyarınca bir yıldan az olmamakla kaydı ile geçmişe etkili teminat sınırı eklendiği görülmektedir. Ancak bu gerçek anlamda bir geçmişe etkili kloz değildir. Türk sigortacılar ürün sorumluluk poliçelerine ekledikleri bir yıldan az olmayan *retroactive date* ile sadece bu tarihten önce meydana gelen olayları değil, "bu tarihten sonra üretilen ürünlerden ve yalnızca bu ürünler sebebiyle ve yine bu tarihten sonra meydana gelen zararlardan kaynaklanan talepleri" teminat altına almaktadır. Böylece sigortacının tazminat yükümlülüğü çok daha kapsamlı bir şekilde sınırlandırılmış olur.

Zamanaşımı ise ÜSSGŞ m. C.9 uyarınca, "*sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemlerin, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve her halde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren on yıl geçmekle zaman aşımına"* uğrayacağını açıkça düzenlemiştir. Hükümde "sözleşmeden doğan bütün istemler" denildiğinden, kanaatimizce ürün sorumluluk sigortası açısından talep sahibi ister sigorta ettiren ister zarar gören olsun zamanaşımı süreleri alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren iki yıl ve sigorta olayının doğduğu tarihten itibaren on yıl olarak kabul edilmelidir. Öte yandan bu süreler güncel ürün sorumluluk zamanaşımı süreleri ile uyumsuzdur. Zira ÜGTDK m. 6 (6) uyarınca ürün sorumluluk tazminatı için *zamanaşımı süresi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren üç yıl ve her halde zararın doğduğu tarihten itibaren on yıl* olarak düzenlenmektedir. Buna karşın genel haksız fiil zamanaşımı süreleri ile de uyumlu oldukları

gözlemlenmektedir. Buna göre, TBK m. 71 ve 72 uyarınca mağdurun, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren iki yıl, herhalde haksız fiil tarihinden itibaren on yıl olarak düzenlenmiştir. Bu doğrultuda kanaatimizce hükmün; "*Sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemlerin, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak üç yıl ve her halde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren on yıl geçmekle zaman aşımına uğrar*." Şeklinde değişmesi daha uygundur. Zira mevcut halde sigorta zamanaşımı ile ÜGTDK'daki ürün sorumluluğu zamanaşımı örtüşmemekte ve ürün sorumluluk sigortası klasik ürün sorumluluğunu bile kapsamaktan aciz bir konuma düşmektedir.

Sigorta olayının yer bakımından sınırlandırılması ise ürün sorumluluk sigortası için büyük önem taşır. Türk Hukukunda ÜSSGŞ m. A.2. uyarınca ürün sorumluluk sigortasının coğrafi sınırı çizilmemiş, taraflarca belirlenen coğrafi sınırlar içinde geçerli olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla taraflar ürün sorumluluk sigortası teminatının coğrafi sınırlarını özgürce belirleyebilmektedir. Uygulamada bunun, bazı ülkelerin (Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, İran, Irak gibi) kapsam dışında bırakılmak koşuluyla ürün sorumluluk teminatının dünya üzerindeki her yerde meydana gelen sigorta olaylarının sebep olduğu zararlara karşı koruma sağlanması şeklinde cereyan ettiği görülmektedir. Ancak ÜSSGŞ m. A.4.1.a uyarınca *Türkiye Cumhuriyeti mahkemeleri haricinde bir mahkemede açılan tazminat davaları ve tahkim aksine bir düzenleme yapılmadığı müddetçe* teminat kapsamı dışında bırakılmaktadır. Bu da dünya üzerinde herhangi bir yerde gerçekleşmiş sigorta olaylarından kaynaklanan zararların yalnızca Türk mahkemelerinde ileri sürülmeleri halinde sigortacı tarafından karşılanacağı anlamına gelir. Aksine bir düzenleme yapılmadığı müddetçe Türk uygulamasında esas alınan sınır özellikle ihracat yapan sigorta ettirenler için oldukça dardır ve coğrafi sınırının geniş bir biçimde çizilmesi teoriden başka bir şey değildir. Zira yurtdışında meydana gelmiş bir zararın Türk mahkemelerinde ileri sürülmesi genellikle düşük ihtimal seyreder ve sigortacı bu hüküm ile bu tür zararların karşılanma riskinden kurtulmuş olur. Bu durumda sigorta ettirene önerilebilecek olan sigorta sözleşmesini dikkatlice okumak ve ÜSSGŞ m. A.4.1.a)'nın aksinin kararlaştırılması veya en azından hafifletilmesi hususunda sigortacıyı ikna etmektir. Bu kapsamda örneğin, sigorta ettirenin ihracat yaptığı ülkeleri kapsayacak şekilde bir hüküm belirlenebilir; "*İspanyol mahkemelerinde ileri sürülen talepler hariç olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti mahkemeleri haricinde bir mahkemede açılan tazminat davaları ve tahkimde ileri sürülen tazminat talepleri ve bunlara ilişkin ödemeler teminat kapsamı dışındadır*.".

Öte yandan Avrupa'da düzenlenen ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerinde genellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'da doğan sigorta olayları ve bunlara bağlı olarak ileri sürülen tazminat talepleri özel bir istisna hükmü ile sınırlandırılmaktadır. Sigortacı, görünürde doğrudan ihracat yapmıyor olsa bile sigorta ettirenin ürünlerinden kaynaklanan ve bu bölgelerde doğan sigorta olayından kaynaklanan zararı teminat kapsamı dışında tutmak isteyebilir. Bu uygulamanın temelinde Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada mahkemelerinde genellikle yüksek tazminatlara hükmediliyor olması, tanık ve bilirkişi masrafları ile vekalet ücretlerinin Kıta Avrupası'na oranla oldukça yüksek olması yatar.

Yurtiçinde meydana gelmiş sigorta olayına ilişkin zararın yurtdışında keşfedilmesi de mümkündür. Bu gibi yurtdışında ileri sürülen ancak esasen yurtiçinde gerçekleşen sigorta olaylarına ilişkin talepler için Alman Hukukunda AVB BHV § A3-6.4 uyarınca yurtdışı teminat hükümlerinin birebir uygulanacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla yurtiçinde doğan ancak yurtdışında (ABD, Amerika toprakları ve Kanada hariç) fark edilen bu tür zararlara ilişkin talepler sigortacı tarafından sigorta bedeli ile sınırlı olarak karşılanacaktır. Türk Hukukunda ise durum Alman uygulamasının tam tersi yönde gelişmiştir. Taraflar aralarında ÜSSGŞ m. A.4.1.a)'nın aksi yönde anlaşmış olmaları halinde zararın nerede doğduğunun çok da bir önemi yoktur. İster yurtiçinde ister yurtdışında doğsun, Türk uygulamasında dikkat edilecek olan talebin nerede ileri sürüldüğü olduğundan; bu tür bir zarara karşı sigorta ettiren sigorta teminatından faydalanamayacaktır.

Bu başlığın ikinci yarısını ise sigorta bedeli kavramı oluşturur. Sigorta bedeli, sigortacının sigorta ettirene karşı ileri sürülen talebin ne kadarını karşılayacağını gösteren miktardır. Sigortacının, sigorta sözleşmesinde öngörülen şartların gerçekleşmesi halinde sigorta dönemi boyunca ödemekle yükümlü olduğu tazminat miktarının üst sınırına Türk uygulamasında "yıllık sigorta bedeli" denir. Bu bedel, sigortacının bir sigorta dönemi içerisinde tüm sigorta olayları için sağlamak zorunda kalacağı azami teminattır. Bunun dışında Türk uygulamasında ürün sorumluluk sigortası için sigorta bedeli belirlenirken yıllık toplam sigorta bedelinin yanı sıra genellikle talep veya olay başına bir sınır da eklenmektedir. Olay başı sigorta bedeli (beher olay limiti) aynı sigorta olayından kaynaklanan zararlar için sigortacı tarafından ödenecek azami tazminat sınırını ifade eder. Talep başına sigorta bedeli de bir sigorta yılı içerisinde sigortacının talep başına ödeyeceği azami tazminat sınırıdır.

Sigortacılar, ürün sorumluluk sigortasında sigorta bedelini belirlenirken, diğer tüm sistemlerde olduğu gibi sigorta ettirenin faaliyet alanı (otomotiv, makine, gıda, mobilya ve

benzeri), ürün analizi, risk oranı, önceki talepler, proses analizi, üretim hacmi ve sigorta ettirenin ödeyebileceği prim miktarı gibi hususları değerlendirirler. Ayrıca sigorta poliçesinin coğrafi kapsamı, tazminat limitleri, ek teminatlar ve sigorta ettirenin sigorta geçmişi de bu miktarın belirlenmesinde etkilidir. Türk uygulamasında, sadece Türkiye içerisinde satış yapan sigorta ettirenlere 1 milyon Euro, ihracat yapan şirketlere ise genellikle 3 milyon Euro değerinde sigorta bedeli yeterli görülmektedir. Sigorta ettiren Amerika'ya ihracat yapıyorsa bu miktar genellikle artar, Reasürans kabulüne bağlı olarak 5 ila 10 milyon dolar arasında bir miktar belirlenmesi uygundur. Alman ürün sorumluluk sigortası uygulamasında bugün sigorta bedelinin 5 milyon Euro olarak belirlenmesi olağandır. Ancak belirlenen, genellikle üçüncü kişi mali sorumluluk sigortası ile ürün sorumluluk sigortası için ortak bir sigorta bedelidir. Küçük işletme ve şirketler için ise sigorta bedelinin 3 milyon Euro olarak belirlenmesi yaygındır. Burada ihracat özel bir rol oynamaz. Sigortacıların, kural olmamakla birlikte, nispeten daha büyük şirketler için genellikle 10 milyon Euro değerinde bir sigorta bedeli teklif ettikleri görülmektedir. 20 milyon veya 25 milyon Euro gibi daha yüksek bedellerin belirlenmesi de mümkündür ancak bunun oldukça nadir olduğu belirtilmelidir. İngiliz uygulamasında ise ürün sorumluluk sigortası için belirlenen en düşük limit 1 milyon sterlindir ancak son birkaç yılda mahkemelerin bedensel zararlara ilişkin tazminat kararlarında önemli bir artış olması nedeniyle birçok sigorta şirketi bugün sigorta bedelini genellikle 5 milyon sterlin olarak kararlaştırmaktadır.

Sigorta bedeli ile ilgili olarak bahsedilmesi gereken son husus ise seri hasar klozudur. Ürün sorumluluk sigortacıları için sigorta ettiren tarafından üretilen potansiyel ayıplı ürünlerin fazla sayıda olması ve özellikle seri üretim bünyesinde özel bir risk barındırmaktadır. Bu risk karşısında ürün sorumluluk sigorta sözleşmelerine uygulamada sıklıkla "Seri Hasar Klozu" *(Batch Clause- Serienschadenklausel)* eklenmektedir. Seri Hasar Klozu, ayıplı ürünlerden kaynaklanan farklı zamanlarda ve farklı yerlerde meydana gelen ve zarara sebebiyet veren sigorta olaylarının, ilkinin gerçekleştiği anda gerçekleşmiş olarak kabul edilmesini sağlar. Böylece serideki tüm sigorta olayları, tamamen farklı tarihlerde meydana gelmiş olsalar bile aynı sigorta yılına aktarılmış olur. Türk Hukukunda seri hasar klozu ÜSSGŞ m. B.1 uyarınca; "*Teminatın geçerli olduğu süre içerisinde aynı sebepten dolayı ortaya çıkan ve/veya aynı ayıptan kaynaklanan, aynı ürünlerin tedarikine bağlı olarak ortaya çıkan ve/veya aynı kusuru gösteren ürünlerden kaynaklanan tüm hasarlar tek bir hasar gibi dikkate alınacak ve poliçe vadesi içinde meydana gelen ilk hasar zamanında meydana gelmiş olarak kabul edilecektir.*".

Bu durumda Türk Hukukunda sigorta olaylarının seri hasar klozu ile bir araya getirilebilmesi için esasında iki temel varyasyon bulunmaktadır. Bunlar; aynı sebebe bağlı olarak ortaya çıkan sigorta olayları (bu sebep aynı ayıba sahip olmak olabileceği gibi olmayabilir de) ile aynı ürünlerin ve/veya aynı ayıba sahip ürünlerin tedarikine bağlı olarak ortaya çıkan sigorta olaylarıdır. Her iki halde de önemli olan birleştirilecek sigorta olaylarının poliçe süresi içerisinde meydana gelmesi gerekliliğidir.

Hüküm kanaatimizce hatalı ve karışık bir biçimde ele alınmıştır. Öncelikle seri hasar klozu esas olarak belirli şartlar altında birden fazla sigorta olayını ilk olayın meydana geldiği zamanda birleştirmekte ve tek bir sigorta olayı olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla burada bir araya getirilen zarar değil sigorta olaylarıdır. Ancak hükümde sigorta olayı yerine zarardan söz edilmiş, sigorta olayına ise hiç değinilmemiştir. Kanaatimizce kanun koyucu bir kavram kargaşası yaşayarak zarar kavramı ile sigorta olayını ifade etmek istemiştir. Zira şartları sağlayan zararları tek bir zarar çatısı altında birleştirmek, seri hasar klozunu teminat limitini kısıtlama amacı taşıyan bir konuma getirir. Halbuki seri hasar klozu esasında sigorta olaylarının zaman açısından tek bir ana toplanması ve tek bir olay olarak değerlendirilerek poliçedeki olay limitine endekslenmesi anlamına gelir. Hükmün sonundaki *"...meydana gelen ilk hasar zamanında meydana gelmiş olarak kabul edilecektir.*" ifadesinden de anlaşılan sigorta olaylarının meydana gelme zamanının birleştirildiğidir. Öte yandan zararın ne zaman gerçekleştiğinin hiçbir ürün sorumluluk poliçe esası açısından bir önemi de yoktur. Olay esaslı poliçeler olayın ne zaman gerçekleştiğine, talep esaslı poliçeler ise talebin ne zaman ileri sürüldüğüne odaklanır.

Hükümde ayrıca gerekçesini anlayamadığımız bir sebeple aynı cümle içerisinde ayıp kavramı peş peşe iki farklı şekilde ifade edilmiştir. İlk önermede "aynı ayıp" ikinci önermede ise "aynı kusur" ifadesi geçmektedir. Kusur insanlara özgü, hata veya ayıp ise ürünlere özgü terimler olduğundan, "kusurlu ürün" ifadesi ne genel şartların yayınlandığın tarih ne de bugün için hukuken geçerli bir kullanım değildir. Sebebinin bu olmadığına neredeyse emin olmakla birlikte eğer kastedilen ürün sorumluluğu ve haksız fiil sorumluluğunu ayırmak ve ürün sorumluluğu için hatalı ürün, haksız fiil için ayıplı ürün ibaresine yer vermek idiyse, kanaatimizce buna da gerek yoktur. Zira bu terimlerden birinin seçilmesi veya ikisinin aynı anda tek bir ifade içerisinde örneğin "aynı ayıp veya hatadan" şeklinde kullanılması da mümkündür. Bir diğer eleştirimiz ise "*aynı sebepten dolayı ortaya çıkan ve/veya aynı ayıptan kaynaklanan*" ifadesinedir. Anladığımız kadarıyla kanun koyucunun bu ifade ile anlatmak

istediği öncelikle aynı sebebe bağlı olarak gelişen olayların varlığıdır. Bu sebep, ürünlerin aynı ayıba sahip olması olabileceği gibi olmayabilir de. Ancak bu şekilde ifade edilmesi halinde, aynı ayıba sahip ürünlerden kaynaklanan zararları doğuran sigorta olaylarının aynı sebebe bağlı olarak doğmak zorunda olmadığı anlamı çıkar. Halbuki esasında bunlar tam da aynı sebebe bağlı olarak meydana gelmiş sigortalı olaylardır.

EXTENDED ABSTRACT

Product liability insurance has emerged as a crucial risk management tool in the modern industrial landscape, providing essential protection against the financial consequences of harm caused by defective or dangerous products. Originally developed in the United Kingdom, this specialized form of liability insurance was designed to safeguard consumers while simultaneously offering manufacturers a mechanism to mitigate their exposure to unpredictable legal and financial risks. In the decades since its inception, product liability insurance has evolved into a globally recognized component of product safety regimes, particularly in jurisdictions such as the United States, continental Europe, and Turkey.

The underlying principle of product liability insurance is to provide indemnity for damages—be they bodily injury or property damage—caused by a product after it has left the control of the manufacturer or the legally responsible party. Historically, this type of insurance was associated predominantly with high-risk industries such as pharmaceuticals, food production, and automotive manufacturing. However, as global supply chains have become more complex and the pace of technological innovation has accelerated, product-related risks have spread across virtually all sectors. Digital products, smart devices, AI-integrated tools, and biotechnology goods have introduced new layers of potential liability, making comprehensive insurance coverage increasingly indispensable.

Moreover, regulatory frameworks have undergone significant changes to reflect these new realities. In the European Union, for instance, the reform process of the Product Liability Directive is currently done and modernize the directive to cover emerging technologies, non-traditional manufacturers, and software-based products. Similarly, in Turkey, the enactment of Law No. 7223 on Product Safety and Technical Regulations has reinforced the need for a robust legal and insurance infrastructure. These developments underline the growing importance of harmonized and well-adapted insurance models that can respond effectively to both domestic and cross-border claims.

This thesis aims to analyze the legal and practical dimensions of product liability insurance, focusing on its current structure and potential development within Turkish law, while placing it in comparative perspective with the German, British, and American legal systems. Through this comparative lens, the study identifies key similarities and divergences in doctrinal foundations, regulatory requirements, and insurance practice. Such an approach enables a broader understanding of how different jurisdictions approach product-related harm and its financial implications.

The study is structured into four core chapters. The first chapter sets the theoretical and historical foundation. It explores the conceptual definitions of "product," "producer," and related actors under varying legal regimes. This chapter also traces the evolution of liability doctrines, including strict liability, fault-based liability, and emerging trends such as liability for software or algorithmic behavior. Special attention is paid to the expanding circle of potentially liable entities, including online marketplaces, importers, and even third-party developers in AI ecosystems.

The second chapter delves into the traditional scope of coverage under product liability insurance policies. Here, the focus is on insurable damages, namely bodily injury and property damage. The chapter highlights the challenges in defining and proving these damages and evaluates how national insurance regulations and standard policy wordings handle them.

Comparative analysis reveals different thresholds and burdens of proof across jurisdictions, which in turn affect the insurability and valuation of claims.

The third chapter examines extension clauses and exclusion clauses—two of the most distinctive features of product liability insurance. Extension clauses are particularly important because they attempt to cover pure economic losses, which are often excluded under standard liability policies but are common in modern product disputes (e.g., recall costs, business interruption). In the Turkish context, these clauses are often limited or ambiguous, prompting a need for clearer contractual drafting and regulatory guidance. Exclusion clauses, on the other hand, are analyzed both in terms of the General Conditions of Product Liability Insurance published by the Turkish Insurance Association and in light of international practices. Common exclusions include known defects, intentional misconduct, and contractual liability extensions. The interaction between these clauses and public policy limitations is critically assessed.

The fourth chapter addresses technical and procedural issues, such as the temporal and territorial scope of policies, triggering mechanisms (e.g., occurrence-based vs. claims-made coverage), limitation periods for bringing claims, and methods for calculating policy limits and deductibles. The chapter also discusses the implications of cross-border liability claims and the challenges posed by divergent conflict-of-law rules and jurisdictional doctrines.

By synthesizing these legal and practical dimensions, the thesis ultimately seeks to propose a model of product liability insurance that is both aligned with international best practices and responsive to the particular needs of the Turkish legal and economic environment. The research methodology includes a critical review of legislation, judicial decisions, insurance contracts, and scholarly literature, as well as selected case studies from industry practice. These sources provide a comprehensive basis for the policy and legislative recommendations offered in the concluding section.

In conclusion, product liability insurance is no longer a niche topic reserved for large corporations in high-risk sectors. It is now a fundamental pillar of product safety and consumer protection in the 21st century. Through this thesis, it is hoped that a more nuanced and forward-looking understanding of this field will contribute to legislative reform, judicial clarity, and ultimately, enhanced trust in the products and systems that shape everyday life.

KAYNAKÇA

Acar, Serdar, Sorumluluk Sigortacısının Doğrudan Davada Dayanabileceği Savunmalar, İstanbul 2012.

Açıkgöz, Aslı, Şok Zarara Uğrayan Kişi Tazminat İsteminde Bulunulabilir Mi?, İstanbul Hukuk Mecmuası, Cilt 80, Sayı 4, 2022, s. 1267-1297.

Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü, Milli Reasürans T.A.Ş., İstanbul 2004.

Akboğa Kale, Özge/Gürcanlı, Gürkan Emre/Baradan, Selim, Kentsel Dönüşüm Sürecinde Asbest Maruziyeti ve Korunma Yolları, Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, Sayı 23, Cilt 6, 2017, s. 694-706.

Akçaal, Mehmet, Eşya Hukuku, 3. Bası, Ankara 2023.

Akçura Karaman, Tuba, Üreticinin Ayıplı Ürünün Sebep Olduğu Zararlar Nedeniyle Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu, İstanbul 2008.

Akgün, Evrim, Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi, İstanbul 2017.

Akıncı, Şahin, Borçlar Hukuku Bilgisi (Genel Hükümler), 14. Bası, Konya 2024. (Anılış: Borçlar Hukuku)

Akıncı, Şahin, Türk Özel Hukukunda İnsan Kökenli Biyolojik Madde (Organ-Doku) Nakli Kavramı ve Bundan Doğan Hukukî Sonuçlar, Ankara 1996. (Anılış: Organ Nakli)

Akıntürk, Turgut, Eşya Hukuku, İstanbul 2009.

Akipek, Jale G., Türk Eşya Hukuku (Ayni Haklar), İkinci Kitap: Mülkiyet, 2. Bası, Ankara 1973.

Akipek, Jale/Akıntürk, Turgut/Ateş, Derya, Eşya Hukuku, 2. Bası, İstanbul 2018.

Akkurt, Sinan Sami, Sivil Havayolu ile Yolcu Taşımacılığından Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk, 2. Bası, Ankara 2018.

Andersen, Ray H., Current Problems On Products Liability Law and Products Liability Insurance, Insurance Counsel Journal, Cilt 31, Sayı 3, Temmuz 1964, s. 436-446.

Anderson, Eugene R./Stanzler, Jordan S./ Masters, Lorelie S., Insurance Coverage Litigation, 2. Bası, New York 2021.

Anderson, Owen G., Factors in Products Liability Insurance, Management Review, Cilt 40, Sayı 7, 1951.

Andrea, Nicolas R., Exposure, Manifestation of Loss, Injury-in-Fact, Continuous Trigger: The Insurance Coverage Quagmire, Pepperdine Law Review, Cilt 21, Sayı 3, 1994, s. 813-856.

Antalya, O. Gökhan/Topuz, Murat, Eşya Hukuku Cilt: IV-1, 3. Bası, Ankara 2019.

Aral, Fahrettin/Ayrancı, Hasan, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 16. Bası, Ankara 2023.

Arat, Ayşe/Akıncı, Elif, 2022/0302 Sayılı Avrupa Birliği Yeni Ürün Sorumluluk Direktif Teklifinin Getirdikleri Üzerine Bir Değerlendirme, İstanbul Hukuk Mecmuası, 82 (2), 2024, s. 363-407.

Arseven, Haydar, Sigorta Hukuku, İstanbul 1987.

Arslan Durmuş, Seda, Danışmanlık Sözleşmesi, Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Aralık 2016, C. 3, S. 6, s. 79-103.

Assadi, Barzin, Extended Reporting Period (ERP) & Run-Off Coverages. https://www.linkedin.com/pulse/20140915152949-147162213-extended-reporting-period-erp-run-off-coverages/ ET. 01.09.2024.

Atamer, Yeşim, Haksız Fiillerden Doğan Sorumluluğun Sınırlandırılması, Özellikle Uygun Nedensellik Bağı ve Normun Koruma Amacı Kuramları, İstanbul 1996. (Anılış: Normun Koruma Amacı)

Atamer, Yeşim, Avrupa Topluluğu Hukukunda İmalatçının Sorumluluğu, Tüketicinin Korunması Semineri (ed. Ebru Ceylan), Ankara 2007, s. 73-84. (Anılış: İmalatçının Sorumluluğu)

Atamer, Yeşim M./Sanlı, Kerem Cem, Hukuk ve Ekonomi Perspektifinden İmalatçının Kusursuz Sorumluluğuna Dair Bir Değerlendirme, Prof. Dr. Belgin Erdoğmuş'a Armağan, (Ed. M. Murat İnceoğlu), İstanbul 2011, s. 769-813.

Atamer, Yeşim/ Altunbaş Sancak, Zahide, Satım Sözleşmesinde Zapt: Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Günümüz Sorunlarına Ne Ölçüde Cevap Verebiliyor?, Kendigelen, Abuzer (Editör), Prof. Dr. Türkân Rado'nun Anısına Armağan, İstanbul 2020, s. 67-106.

Atamer, Yeşim M./Kurtulan Güner, Gökçe, Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ile İmalatçının Sorumluluğu Konusu Türk Hukuku Açısından Çözülmüş Müdür?, AÜHFD Cilt 70, Sayı 2, 2021, s. 543-588.

Ayhan, Rıza/Çağlar, Hayrettin/Özdamar, Mehmet, Sigorta Hukuku Ders Kitabı, 6. Bası, Ankara 2023.

Aydos, Oğuz Sadık, Ürün Sorumluluğu. Ankara 2009.

Barton, L., A Case Study in Crisis Management: The Perrier Recall, Industrial Management & Data Systems, C. 91 S. 7, 1991, s. 6-8.

Baş, Seda, 7223 Sayılı Kanun Kapsamında Ürün Sorumluluğu Kavramına Genel Bir Bakış, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Cilt 52, 2022 s. 349-382.

Baş Süzel, Ece, Gerçek Olmayan Vekaletsiz İş Görme- Menfaat Devri Yaptırımı, İstanbul 2016.

Baytok, Erol/Bingöl, Nuriye Tuğba: Gıdalarımızla Soframıza ve Hayatımıza Giren Toksin: Dioksin, YYU Veteriner Fakültesi Dergisi, 2013, 24 (1), s. 45-49.

Beckmann Roland Michael/Matusche-Beckmann Annemarie/Schneider Winfried Thomas, Versicherungsrechts-Handbuch, 3. Bası, 2015.

Bozer, Ali, Sigorta Hukuku, 2. Bası, Ankara 2007.

Bozkurt, Tamer, Sigorta Hukuku Ders Kitabı, 14. Bası, Ankara 2023.

Bruck, Ernst/Möller, Hans/Baumann, Horst, Versicherungsvertragsgesetz, Großkommentar, Band: 3, 9. Bası, Berlin 2009.

Bruck, Ernst/Möller, Hans/Koch, Robert: VVG- Großkommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, Band 5: AHB; Produkthaftpflicht; Umwelt; Cyberversicherung, 10. Bası, Münih 2023.

Buz, Vedat, Aynı Şahsın Farklı Hukukî Sebeplerle Sorumluluğu: TBK m. 60 Üzerine Düşünceler, BATİDER, Cilt XIX, Sayı 2, 2013, s. 19-57.

Büyüksağiş, **Erdem**, Yeni Sosyo-Ekonomik Boyutuyla Maddi Zarar Kavramı, İstanbul 2007.

Can, Mertol, Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı), Cilt I, Ankara 2018.

Charlesworth, John/Percy, Rodney Algernon, Ed. Walton Christopher, Charlesworth & Percy on Negligence, 13. Bası, Londra 2016.

Clarke, Malcolm A., The Law of Liability Insurance, 2. Bası, Oxon 2017.

Çağa Tahir, Ölüm ve Cismanî Zarar Hallerinde Ödenecek Tazminatın Hesabına Dair, Sigorta Hukuku Sempozyumları, (Ed. Samim Ünan/ Emine Yazıcıoğlu), İstanbul 2018.

Çağlayan Aksoy, Pınar, Hukuka ve Ahlaka Aykırılık Unsurları Çerçevesinde Salt Malvarlığı Zararlarının Tazmini, İstanbul 2016.

Çeker, Mustafa, Sigorta Hukuku, 20. Bası, Adana 2019.

Çelebi, Özgün, Şans Kaybının Tazmini, BATİDER, Cilt 34, Sayı 2, 2018, s. 121-196.

Çelt, Damla Özden, Ürün Sorumluluğunda Yaşanan Güncel Gelişme: 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, AndHD, Cilt 7, Sayı 1, Ocak 2021, s. 73-114.

Çetiner, Bilgehan/Furrer, Andreas/Müller-Chen, Markus, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2021.

De Bruyne, Jan/ Gils, Thomas/Van Gool, Elias, Tort Law and Damage Caused by AI Systems, Artificial Intelligence and the Law, 2. Bası, 2022, s. 395- 445.

Demir, Ant, Hava Aracı İpoteği, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2009. (Anılış: Hava Aracı İpoteği)

Demir, Mehmet, 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nda Taşınır Mülkiyeti (TMK m. 762-778 Şerhi), Ankara 2017. (Anılış: Taşınır Mülkiyeti)

Demir, Bahattin Murat/Ercan, Sami/Aktan, Mustafa/Öztaşkın, Harun, Türkiye'nin Asbest Profili ve Asbest Güvenliği Sorunu, Jeoloji Mühendisliği Dergisi, Sayı 42, Cilt 2, 2018, s. 215-232.

Demirci, Serdar, Ürün Sorumluluk Sigortası, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2011. (Anılış: Ürün Sorumluluk Sigortası)

Demirci, Serdar, Ürün Sorumluluk Sigortasına Sorumluluk Hukuku ve Genel Şartlar Çerçevesinde Güncel Bir Bakış, Ankara Barosu Dergisi, 2019/3, s. 121-180 (Anılış: Güncel Bir Bakış)

Derrington, Desmond/ Ashton, Ronald Shaw, The Law of Liability Insurance, Cilt 2, 3. Bası, Sidney 2014.

Dinç, İnan Deniz, Ürün Sorumluluk Sigortasında Rizikonun Konusu ve Teminatın Kapsamı, İstanbul 2017.

Doğan, Beşir Fatih/Işıktaş, Esra, 5977 Sayılı Biyogüvenlik Kanunu Kapsamında Temel Esaslar ve Hukukî Sorumluluk, TAÜHFD, 5 (1), 2023, s. 33-84,

Eagleston, Frank/Madge, Peter, A Guide to Product Liability and Insurance, Surrey 1989.

Ebert, Ina/Lahnstein, Christian, GMO Liability: Options For Insurers, Ed. Koch Bernard A., Economic Loss Caused by Genetically Modified Organisms-Liability and Redress fort the Adventitious Presence of GMO's in Non-GM Crops, Viyana 2008.

Er, Burak Hamza, Ürün Sorumluluk Sigortaları, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015.

Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. Bası, Ankara 2020.(Anılış: Borçlar Genel)

Eren, Fikret, Mülkiyet Hukuku, 7. Bası, Ankara 2023. (Anılış: Mülkiyet)

Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 10. Bası, Ankara 2022. (Anılış, Borçlar Özel)

Eren, Fikret/Dönmez, Ünsal, Eren Borçlar Hukuku Şerhi, Cilt I-II-III, Ankara 2022. (Anılış: Eren, Şerh, Cilt)

Ergün, Mevci, "Sorumluluk Hukuku ile Sorumluluk ve Genel Sigortaların İlişkisi", Yargıtay Dergisi, Y. 1984, C. X, S. 4, s. 482-508.

Esen, Emre, Satış Sözleşmesinde Aliud Teslim, İstanbul 2020.

European Law Institute, Feedback on the European Commission`s Proposal for a Revised Product Liability Directive, 2022, https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/ELI_Draft_of_a_Revised_Product_Liability_Directive.pdf ET. 04.02.2023. (Anılış: Feedback)

European Law Institute, Innovation Paper Series, Guiding Principles for Updating the Product Liability Directive for the Digital Age, European Law Institute, Viyana 2021. https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/ELI_Guiding_Principles_for_Updating_the_PLD_for_the_Digital_Age.pdf ET. 01.03.2023. (Anılış: Guiding)

Fairgrieve, Duncan/Goldberg, Richard S., Product Liability, 3. Bası, Oxford 2020.

Fairgrieve, Duncan/Rajneri, Eleonora, Is Software a Product under the Product Liability Directive?, Member State & Academic Perspectives, IWRZ: Zeitschrift für internationales Wirtschaftsrecht, 2019, S. 1, s. 24-27.

Feldthusen, Bruce/Goldberg, John C.P./ Green, Michael D/Sharkey, Catherine M., Product Liability in North America, PRODUCT LIABILITY: Fundamental Questions in a Comparative Perspective, edited by Helmut Koziol, Michael D. Green, Mark Lunney, Ken Oliphant and Lixin Yang, Berlin, Boston: De Gruyter, 2018.

Flanigan, George B., CGL Policies of 1941 to 1966: Origins of Product Liability, CPCU eJournal, Ağustos 2005.

Foerste, Ulrich/Graf von Westphalen, Friedrich, Produkthaftungshandbuch, 3. Bası, Berlin 2012.

Foerster Viktor/Foerster Tibor/Pahl Tim, Hanbook Of Product Liability/Recall/Insurance In Germany (Includıng Product Safety Act As Of December 2011), Hamburg 2012.

Fortmann, Michael, OLG Köln: Ausschlüsse und Darlegungslast bei einer Produkthaftpflichtversicherung, r+s, Sayı 21, 2023, 959 – 963. (Anılış: OLG Köln)

Fortmann, Michael, Erstattung von Ein- und Ausbaukosten in der erweiterten Produkthaftpflichtversicherung, jurisPR-VersR 1/2019 Anm. 4. *https://www.juris.de/perma?d=jpr-NLVR000000419*

Garner, A. Bryan, Black's Law Dictionary, 9. Bası, Minnesota 2009.

Gezder, Ümit, Elektronik Ticaret Hukukî İşlemlerinin Ayrımı – Dijital İçerik ve Hukukî Niteliği, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, C. 22, S. 3, 2016, s. 1119-1132.

Gökyayla, Emre, Ölüm ve Bedensel Zarar, İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu Cilt 1 Genel Hükümler, İstanbul 2018.

Gökyayla, Emre, Sözleşmeye Dayanan Hava Aracı İpoteği, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 69 (1) 2020, s. 107-188. (Anılış: Hava Aracı İpoteği)

Göle, Celal, Ticaret Hukuku Açısından Aldatıcı Reklamlara Karşı Tüketicinin Korunması, Ankara 1993.

Gsell, Beate/Krüger, Wolfgang/Lorenz, Stephan/Reymann, Christoph, Beck Online Großkommentar, BGB, Münih 2023.

Güler, Ülker Aslı/Kundakçı, Özge, Dioksin ve Benzeri Bileşiklerin İnsan ve Çevre Sağlığına Etkileri, Karaelmas Fen ve Mühendislik Dergisi, 4 (1), 2014, s. 71-75.

Gürsoy Kemal/Eren Fikret/Cansel Erol, Türk Eşya Hukuku, Gözden Geçirilişmiş 2. Bası, Ankara 1984.

Gümüş, Mustafa Alper, Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri, Ankara 2021.

Günay, M. Barış, Sigorta Hukuku, Ankara 2019.

Hacıömeroğlu, Oğuzhan Abdülhamid, Sorumluluk Sigortasında Sigorta Himayesinin Kapsamı, Aralık 2022.

Hacker, Philipp, The European AI Liability Directives- Critique of a Half-Hearted Approach and Lessons for the Future, Ocak 2023. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4279796 ET. 14.03.2023.

Harvey, William Brantley II., Products Liability Insurance Coverage, South Carolina Law Review, Cilt 31, Sayı 4, 1980, s. 718-756.

Hatemi, Hüseyin, Eşya Hukuku, İstanbul 2020.

Havutçu, Ayşe, Türk Hukukunda Örtülü Bir Boşluk: Üreticinin Sorumluluğu, İstanbul 2005.

Henderson Roger C., Insurance Protection for Products Liability and Completed Operations—What Every Lawyer Should Know, Nebraska Law Review, Cilt 50, Sayı 3, 1971, s. 415-446.

Howells, Geraint/Mildred, Mark, Infected Blood: Defect and Discoverability A First Exposition of the EC Product Liability Directive, The Modern Law Review, Cilt 65, Sayı 1, Ocak 2002, s. 96-106.

Howells, Geraint, Defect in English law – lessons for the harmonisation of European product liability, Product Liability in Comparative Perspective, Ed. Duncan Fairgrieve, Cambridge 2005.

Höra, Knut/Schubach, Arno, Münchener Anwaltshandbuch Versicherungsrecht, 5. Bası, 2022.

International Underwriting Association of London Limited, Financial Loss-What is it, and when is it covered?, A report from a Working Party of the IUA's Liability Underwriters' Group, Londra 2012. (Anılış: IUA's Financial Loss Report)

Jess, Digby Charles, The Insurance of Commercial Risks: Law and Practice, 4. Bası, Londra 2011.

John, Noleen/Weston-Simons, Charlie/Hudgson, Laura, Insurance Law Handbook, 5. Bası, London 2022.

Kaner, İnci Deniz, Sigorta Hukuku, 4. Bası, İstanbul 2021.

Kanışlı, Erhan, Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (ÜGTDK) Uyarınca Üreticinin Sorumluluğu, İstanbul Hukuk Mecmuası, 78 (3), 2020, s. 1413-1468. (Anılış: Üreticinin Sorumluluğu)

Kanışlı, Erhan, Ürün Sorumluluğunda Zarar, Ürün Sorumluluğu-Sorumluluk Hukuku Konferansları I, (Ed. Atamer Yeşim M.; Baysal Başak) İstanbul 2022, s. 111-176. (Anılış: Zarar)

Kaplan, İbrahim, İmalatçının Sorumluluğu Üzerine Düşünceler, BATİDER, Cilt 13, Sayı 1, 1985, s. 135-150.

Kara, İlhan, İmalatçının Ürün Sorumluluğu, Ankara 2021. (Anılış: Kara İ.)

Kara, Hacı, Sigorta Hukuku, 2. Bası, İstanbul 2021. (Anılış: Kara H.)

Karayalçın, Yaşar, Mesuliyet ve Sigorta Hukuku Bakımından Başlıca İşletme Kazaları, Ankara 1960. (Anılış: İşletme Kazaları)

Kayıhan, Şaban/Günergök, Özcan, Türk Özel Sigorta Hukuku, 7. Bası, İstanbul 2024.

Kender, Rayegân, Mesuliyet Sigortasının Mahiyeti ve Türleri (Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları), III. Sigorta Semineri, (İstanbul 4-7 Nisan 1977), Ankara 1977, s. 1-15. (Anılış: Mesuliyet Sigortası)

Kender, Rayegân, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 12. Bası, İstanbul 2013. (Anılış: Sigorta Hukuku)

Kılıçoğlu, Ahmet, Eşya Hukuku, Ankara 2021. (Anılış: Eşya Hukuku)

Kılıçoğlu, Ahmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 26. Bası, Ankara 2022. (Anılış: Borçlar Hukuku)

Kırca, Çiğdem, Ürün Sorumluluğu, Ankara 2007. (Anılış: Ürün Sorumluluğu)

Kırca, Çiğdem, Bilgi Vermeden Dolayı Üçüncü Kişiye Karşı Sorumluluk, Ankara 2004. (Anılış: Üçüncü Kişiye Karşı Sorumluluk)

Koch, Bernhard A./ Borghetti, Jean-Sébastien/ Machnikowski, Piotr/Pichonnaz, Pascal/ Rodríguez de las Heras Ballell, Teresa/Twigg-Flesner, Christian/ Wendehorst, Christiane, Response of the European Law Institute to European Commission's Public Consultation on Civil Liability Adapting Liability Rules to the Digital Age and Artificial Intelligence, Journal of European Tort Law, S. 13, C. 1, 2022, s. 25-63.

Koch, Robert, Versicherbarkeit von IT-Risiken: in der Sach-, Vertrauensschaden- und Haftpflichtversicherung, 2008. (Anılış: IT-Risiken)

Koch, Robert, Transparency in Liability Insurance, Particularly in the Claims Settlement, Transparency in Insurance Law, Joint Seminar Organized by Turkish&German Chapters of AIDA, İstanbul 2012.

Koch, Robert, Folgen der „Boston-Scientific"-Urteile des EuGH vom 5. 3. 2015 (VersR 2015, 900) und des BGH vom 9. 6. 2015 (VersR 2015, 1038) für die Produkthaftung und die Betriebs- und Produkthaftpflichtversicherung, VersR 2015, s. 1467-1476.

Krause, Michael, Das neue Produkthaftpflicht-Versicherungsmodell für Produktions- und Handelsbetriebe (Verbandsmodell des GDV vom März 2000), NversZ, 2001, s. 103-109.

Kulaklı, Erhan, Ürün Sorumluluğu ve Ayıp Kavramı, İstanbul 2009.

Kurtulan, Gökçe, Haksız Fiilde Hukuka Aykırılık Unsuru, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 23, S. 1, 2017, s. 465-503.

Kutlu, İhsan, Mamul Sorumluluğu Sigortası, Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları, III. Sigorta Semineri, Ankara 1977, s. 269-289.

Langheid, Theo/Wandt, Manfred, Münchener Kommentar Versicherungsvertragsgesetz: VVG, 2. Bası, Münih 2017.

Langheid, Theo/Rixecker Rolland, Versicherungsvertragsgesetz, 7. Bası, 2022, C.H. Beck.

Lesmes, Melissa C., Coverage For "Rip and Tear" Costs: A Case Law Survey, https://www.pillsburylaw.com/images/content/9/9/v2/992/ABA-Lesmes-March2013.pdf

Levenson, Nathan L., Navigating Intellectual Property Claims Under CGL Policies and the "Intellectual Property" Exclusion, Appleman: Current Critical Issues in Insurance Law, Summer 2022. www.lexisnexis.com

Littbarski, Sigurd, Produkthaftpflichtversicherung, 2. Bası, Münih 2014.

Littbarski, Sigurd/Tenschert Alice/Klein Anke, Betriebs- und Berufshaftpflichtversicherung (AVB BHV), Münih 2023.

Looschelders, Dirk/Pohlmann Petra, VVG-Kommentar, Versicherungsvertragsgesetz, 3. Baskı, 2016.

Lutzker, Susan J., If You Think You Are Insured Against Copyright and Trademark Infringement Claims, Look Again, 2020. *https://www.lutzker.com/if-you-think-you-are-insured-against-copyright-andtrademark-infringement-claims-look-again/*. ET. 02.05.2021.

Markesinis, Basil S., Markesinis's German Law of Torts: A Comparative Treatise, Ed. John Bell, André Janssen, Basil S Markesinis, 5. Bası, Londra 2019.

Mathias Jr., John H./Shugrue, John D./Marrinson, Thomas A., Insurance Coverage Disputes, New York 2006.

Merkin, Robert, Colinvaux's Law of Insurance, Birleşik Krallık 2019. (Anılış: Colinvaux's Law of Insurance)

Merkin, Robert/Goldrein QC Iain/Jonathan Mance, Insurance Disputes, 3. Bası, Oxfordshire 2011.

Mildred, Mark, Product Liability: Law and Insurance, Londra 2000.

Minnig, Yannick, Zum Verhältnis der Verarbeitung (Art. 726 Abs. 1 ZGB) zur Verbindung und Vermischung (Art. 727 Abs. 1 ZGB): eine methodische Untersuchung, Recht - Zeitschrift für juristische Weiterbildung und Praxis, Cilt 38, Sayı 3, 2020, s. 156-167.

Mishra, Kailash Chandra, Insurance Demystified - Reading Beyond The Lexicon, Haydarabat 2005.

New Appleman on Insurance Law, Library Edition, 4. Cilt, 2022.

Nickel, Friedhelm G./Nickel-Fiedler, Anke, Produkt-Haftpflichtversicherungsrecht – Kommentar, Erich 2010.

Nolan, Donal, *Product Liability: Fundamental Questions in a Comparative Perspective,* Ed. Helmut Koziol, Michael D. Green, Mark Lunney, Ken Oliphant, Lixin Yang, Berlin, Boston: De Gruyter, 2018.

Nomer, Cahit, Sigortanın Genel Prensipleri ve Reasürans, İstanbul 1977.

Oğuzman, Kemal/Seliçi, Özer/Oktay-Özdemir, Saibe, Eşya Hukuku, 25. Bası, İstanbul 2023.

Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I-II, 20. Bası, İstanbul 2022.

Okur, Sinan, Otonom Araçlarda Sözleşme Dışı Hukukî Sorumluluk, Yapay Zekâ Sorumluluk Doktrinine Mukayeseli Bir Katkı, Ankara 2021.

Oliphant, Ken/Wilcox, Vanessa, Product Liability in England and Wales, European Product Liability: An Analysis of the State of The Art in the Era of New Technologies, Part II, (Ed. Piotr Machnikowski), Cambridge 2017, s. 173-204.

Omağ, Merih Kemal, Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu (TTK m. 1291), İstanbul 1985.

Oruç, Murat, Satış Sözleşmesinde Riskin Geçişi, İstanbul 2015.

Ortaç Orbay, Nurdan, Sigortalanan Olaya Kusur ile Sebebiyet Verilmesinin Sigorta Teminatına Etkisi, ERÜHFD, C. XVI, S. 2, 2021, s. 81-138.

Ostrager, Barry R./Newman, Thomas R., Handbook On Insurance Coverage Disputes, Cilt 1, 20. Bası, New York 2020.

Özlenen Çığ, Ayşe, Ürün Sorumluluğu Sigortasında Teminatın Kapsamı, İstanbul 2015.

Öztan, Bilge, İmalatçının Sorumluluğu, Ankara 1982. (Anılış: İmalatçının Sorumluluğu)

Öztan, Bilge, Kişiler Hukuku, 11. Bası, Ankara 2021. (Anılış: Kişiler)

Palmer, Valentine/Bussani, Mauro, Pure Economic Loss- New Horizons in Comparative Law, New York 2009.

Polat, Cemre, Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukukunda Otonom Sistemleri, Ankara 2022. (Anılış: Otonom)

Polat, Cemre, Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Ürün Sorumluluğu, AÜHFD, 70 (4) (2022), s. 973-1041. (Anılış: Ürün Sorumluluğu)

Potente, Alexander E./Probasco, Angela, Products Pollution Liability Insurance: Another Bridge Spanning the Pollution Exclusion Coverage Gap, Environmental Claims Journal, Cilt 33, Sayı 2, 2021, s. 149-160.

Prölss, Jürgen/Martin, Anton, Versicherungsvertragsgesetz: VVG, 31. Bası, Münih 2021.

Ronald, M. Sandgrund, Greystone and Insurance Coverage for "Get To" and "Rip and Tear" Expenses, The Colorado Lawyer, Mart 2012, C. 41, S. 3, s. 69-79.

Rosen, Richard A./Velazquez, Lisa M., Settlement Agreements in Commercial Disputes: Negotiating, Drafting and Enforcement, 2. Bası, New York 2019.

Rüffer, Wilfried/Halbach, Dirk/Schimikowski, Peter, Versicherungsvertragsgesetz, 4. Bası, Baden Baden 2020.

Sağlam, İlyas, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'na Göre Üreticinin Sorumluluğu, Ankara 2023.

Sanlı, Kerem Cem, Haksız Fiil Hukukuna Bakış, Sorumluluk Hukukunun Ekonomik Analizi: Hukuk ve Ekonomi Öğretisi, İstanbul 2007.

Schmidt-Salzer, Joachim, Produkthaftung, Band IV, Produkthaftpflichtversicherung, Teil 1, 2. Bası, Heidelberg 1990.

Schimikowski, Peter, Die Erprobungsklausel in der Kfz-Rückrufkosten-Haftpflichtversicherung, Recht und Schaden (r+s), Sayı 6, 2019, s. 301-307. (Anılış: Die Erprobungsklausel)

Schimikowski, Peter, Produkthaftpflichtversicherung: Austauschkosten und wirtschaftlich vertretbare Ersatzlösung, r + s 2002, Sayı 2, s. 45-50. (Anılış: Austauschkosten)

Schimikowski, Peter, Erprobungsklausel und Rückrufkostenausschluss in der Produkthaftpflichtversicherung, jurisPR-VersR 1/2024 Anm. 4. (Anılış: Erprobungsklausel und Rückrufkostenausschluss)

Schimikowski, Peter, Der Versicherungsfall in der Betriebs- und Produkthaftpflichtversicherung**,** r+s, 2017, s. 393-398.

Schwabe, Peter, Die Erprobungsklausel in der Produkthaftpflichtversicherung, VersR 2002, s. 785-795.

Sergici, Erdoğan, Mesuliyet Sigortası Türleri, Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları, III. Sigorta Semineri, Ankara 1977, s. 65-84.

Serozan, Rona, Eşya Hukuku I, Genişletilmiş 3. Bası, İstanbul 2014.

Serozan, Rona/Engin Baki İlkay/Atamer Yeşim, Serozan Medeni Hukuk, Genel Bölüm, Kişiler Hukuku, İstanbul 2022.

Simpson Jr., James M., Insurance: The Products Hazard Exclusion, Arkansas Law Review, C. 30, S. 3, Fall 1976.

Sirmen, A. Lâle, Ürün Sorumluluğu, Sorumluluk Hukuku Sempozyumu Bildirileri Kitabı (Tam Metinler) – 23-24 Haziran 2022, Antalya (Ed. Öğüz Tufaz/Öz Kerem), İstanbul 2022, s. 63-92.

Slizyk, Andreas, Handbuch Schmerzensgeld, 19. Bası, 2023,

Sopacı Öztuna, Birgül, Yönetici Sorumluluk Sigortası (D&O Sigortası), 2. Bası, İstanbul 2015.

Späte, Bernd/Schimikowski, Peter, Haftpflichtversicherung, 2. Bası, Münih 2014.

Spindler, Gerhard, Die Vorschläge der EU-Kommission zu einer neuen Produkthaftung und zur Haftung von Herstellern und Betreibern Künstlicher Intelligenz, Computerund Recht, Cilt 38, Sayı 11, 2022, s. 689-704. (Anılış: CR)

Spindler, Gerarld, Different Approaches for Liability of Artificial Intelligence – Pros and Cons – the New Proposal of the EU Commission on Liability for Defective Products and AI Systems, Ocak 2023. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4354468 ET. 03.03.2023. (Anılış: Pros and Cons)

Spindler, Gerhard, Neue Haftungsregeln für Autonome Systeme, Juristen Zeitung, C. 22, S. 17, 2022, s. 793-803.

Stanzler, Jordan/Johnson Robert A., Product Liability and Completed Operations Coverage: The Pollution Exclusion Does Not Apply, Envir Claims Journal, 1992, C. 4, S. 4, s. 479-490.

Staudinger, Ansgar/Halm Wolfgang E./Wendt Domenik H., Versicherungsrecht, 3. Bası, Köln 2023.

Stempel, Jeffrey W., Stempel on Insurance Contracts, Cilt 1, 3. Bası, New York 2014. (Anılış: Stempel on Insurance Contracts)

Stempel, Jeffrey W./Swisher Peter N./Knutsen Erik S., Principles of Insurance Law, 4. Bası, New Jersey 2012.

Stresemann, Christina, Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 1: Allgemeiner Teil §§ 1-240, AllgPersönlR, ProstG, AGG, 9. Bası, Münih 2021. (Anılış: MüKoBGB/Stresemann*)*

Şenocak, Kemal, Meslekî Sorumluluk Sigortası, Ankara 2000.

Şenocak, Kemal, Sorumluluk Konusu Olaya Kasten Sebep Olma (TTK m 1477), Sigorta Hukuku Sempozyumları, (Ed. Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu), İstanbul 2018. (Anılış: Kasten Sebep Olma)

Şenocak, Kemal/Ünan, Samim/Yazıcığlu, Emine, TTK m 1412 Anlamında Sigorta Ettirenin Temsilcileri, Sigorta Hukuku Sempozyumları, (Ed. Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu), İstanbul 2018.

Şit İmamoğlu, Başak, Planlı Eskitme, Ankara 2020.

Taeger, Jürgen/Pohle, Jan/Koch, Robert, Computerrechts-Handbuch, 37. Bası, Münih 2022.

Tandoğan, Halûk, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt I/1, 6. Tıpkı Basım, İstanbul 2008. (Anılış: Cilt I/1)

Tandoğan, Halûk, Türk Mes'uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet), 1961 Yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası, İstanbul 2010. (Anılış: Mesuliyet)

Tarman, Zeynep Derya, Türk Hukukunda İmalatçının Sorumluluğuna Genel Bakış, İÜHFM, Cilt 65, Sayı 2, 2007, s. 299-326.

Tenekeci, Onur/Duman, Ahmet Doğan, Taklit, Tağşiş ve Tağyire Türk Toplumunun Bakışı. https://docplayer.biz.tr/48045791-Taklit-tagsis-ve-tagyire-turk-toplumunun-bakisi.html

Tekinay, Selahattin Sulhi/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Altop, Atilla, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1993.

Thürmann, Dagmar/Kettler, Christian, Produkthaftpflichtversicherung: Systematik, Kommentierung und Beispiele, 7. Bası, Münih 2019.

Ulaş, Işıl, Uygulamalı Sigorta Hukuku (Mal ve Sorumluluk Sigortaları), 6. Bası, Ankara 2007.

Ulaş, Işıl/Bektaş, İbrahim, Ulaş Sigorta Hukuku, İkinci Cilt-Zarar Sigortaları-II, 9. Bası, Ankara 2024.

Uluğ, İlknur, Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler, Türkiye'de Sigorta Hukuku'nun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu (19-20 Kasım 2004), İstanbul 2005, s. 308-349.

Ünal, Akın/Kalkan, Arif, Türk Hukukunda Ürün Sorumluluğu Üzerine Olan ve Olması Gereken Hukuka Dair Genel Düşünceler, TAAD, Sayı 39, 2019, s. 45-82.

Ünal, Mehmet/Başpınar Veysel, Şekli Eşya Hukuku, 12. Bası, Ankara 2021.

Ünan, Samim, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, İstanbul-1998. (Anılış: Riziko).

Ünan, Samim, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku-Cilt I Genel Hükümler, İstanbul 2016. (Anılış: Cilt I)

Ünan, Samim, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku – Cilt: II Zarar Sigortaları, İstanbul 2016. (Anılış: Cilt II)

Ünan, Samim, Türk Ticaret Kanunu Şerhi- Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, Cilt VII, Yargı Kararları, İstanbul 2021. (Anılış: Cilt VII)

Ünan, Samim, Türk Sigorta Hukuku Bakımından Sorumluluk Sigortalarının Değerlendirilmesi, Sorumluluk Sigortaları Semineri, İstanbul 2006, s. 29-51. (Anılış: Sorumluluk Sigortaları)

Ünan, Samim, Zorunlu Hekim Sorumluluğu Sigortası (Genel Şartlar Şerhi), Sigorta Hukuku Türk Derneği, İstanbul 2012. (Anılış: Hekim Sorumluluğu Sigortası)

Ünan, Samim, Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Hukuksal Koruma Edimi, Sigorta Hukuku Sempozyumları, Ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, İstanbul 2018. (Anılış: Hukuksal Koruma Edimi)

Ünan, Samim, Ürün Sorumluluğu Sigortası, Ürün Sorumluluğu-Sorumluluk Hukuku Konferansları I, (Ed. Atamer Yeşim M./ Baysal Başak), İstanbul 2022, s. 291-325. (Anılış: Ürün Sorumluluğu Sigortası)

Ünan, Samim, Ölüm Dışındaki Bedensel Zararların Özel Sigortalar Kapsamında Karşılanması, Sigorta Hukuku Sempozyumları, (Ed. Samim Ünan/ Emine Yazıcıoğlu), İstanbul 2018. (Anılış: Bedensel Zararlar)

Ünsaldı, Esin/Çiftçi, M. Kemal, Formaldehit, Kullanım Alanları, Risk Grubu, Zararlı Etkileri ve Koruyucu Önlemler, YYU Veteriner Fakültesi Dergisi, 2010, 21 (1), s. 71-75.

Veitenheimer, Ashley, Rip-and-Tear Damages In Construction: A Roadmap For Coverage Where None Existed?, Kane Russell Coleman Logan PC-22 Mayıs 2019 https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwi8yMSTsoiDAxVk0gIHHViFBR4QFnoECBcQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.krcl.com%2Finsights%2Frip-and-tear-damages-in-construction-a-roadmap-for-coverage-where-none-existed%2Fpdf&usg=AOvVaw1g4f3SzO7Owk6GPXBgu8NX&opi=89978449 ET. 16.11.2023

Veith, Jürgen/Gräfe Jürgen/Lange Oliver/Rogler Jens, Der Versicherungsprozess, 5. Auflage 2023.

Vogel, Joachim/Stockmeier Hermann, Umwelthaftpflichtversicherung, 2. Auflage, Münih 2009.

Wagner, Gerhard, Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 7: Schuldrecht - Besonderer Teil IV, 8. Bası, 2020. (Anılış: MüKoBGB/Wagner)

Wagner, Gerhard, Next Generation EU Product Liability – For Digital and Other Products, JETL 2024, 15 (2), s. 172–224. (Anılış: Product Liability)

Wagner, Gerhard, Liability Rules for the Digital Age, Journal of European Tort Law, Cilt 13, Sayı 3, 2022, s. 191-243. (Anılış: Digital Age)

Yağcıoğlu, Burcu, Türk ve İsviçre Hukuku'nda Ceza Koşulu (Cezai Şart), Ankara 2019.

Yasan Tepetaş, Candan, İmalatçının Sorumluluğu ve Uygulanacak Hukuk, İstanbul 2021.

Yavuz, Cevdet/Acar, Faruk/Özen, Burak, Türk Borçlar Hukuku (Özel Hükümler), Birinci Cilt, 11. Bası, İstanbul 2022. (Anılış: Cilt I)

Yavuz, Cevdet/Acar, Faruk/Özen, Burak, Türk Borçlar Hukuku (Özel Hükümler), İkinci Cilt, 11. Bası, İstanbul 2022. (Anılış: Cilt II)

Yazıcı, Ayşe Nur Merve, Otonom Aracın Sebep Olduğu Zararlardan Üreticinin Kusursuz Sorumluluğu, Ankara 2023.

Yazıcıoğlu, Emine, Sorumluluk Sigortalarında Riziko, Sigorta Hukuku Sempozyumları, Ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, İstanbul 2018.

Yazıcıoğlu, Emine/Şeker Öğüz, Zehra, Sigorta Hukuku, İstanbul 2019.

Yeşilova Aras, Ecehan, Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı (TTK m. 1478), Ankara 2013.

Yetiş Şamlı, Kübra, Geçici İşgöremezlik Zararlarının Zorunlu Trafik Sigortası Teminatı Kapsamında Olup Olmadığının Değerlendirilmesi, İstanbul Hukuk Mecmuası, Cilt 78, Sayı 4, 2020, s. 1763-1781.

Yıldırım, Ali Haydar, Sigortacının Koruma ve Kurtarma Masraflarından Sorumluluğu (TTK m. 1448/ f. 3-4), İstanbul 2019. (Anılış: Yıldırım, Koruma ve Kurtarma Masrafları)

Yıldırım, Kaan Can, 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 19 Hükmü ile Öngörülen Geri Çağırma Yükümlülüğü Üzerine Düşünceler**,** Kadir Has Hukuk Bülteni, 2020-2021 Akademik Yılı Derlemesi, (Ed. Başak Baysal/Nilay Arat/ N. Tuğçe Bilgetekin/ Ahmet Abut) İstanbul 2021, s. 409-437. (Anılış: Yıldırım, Geri Çağırma)

Yongalık, Aynur, Çevre Sorumluluk Sigortası, Ankara 1998. (Anılış: Çevre)

Yongalık, Aynur, Sigortalının Zararın Bir Kısmına Katılması (Bizzat Katılma), Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, Ankara 1998. (Anılış: Bizzat Katılma)

Zech, Herbert, Haftung für Trainingsdaten Künstlicher Intelligenz, NJW, 2022, s. 502-507.

Zevkliler, Aydın/Gökyayla, Emre, Borçlar Hukuku-Özel Borç İlişkileri, 21. Bası, İstanbul 2021.

ÖZGEMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyad, ad	**:**	Akıncı, Elif

Eğitim

Derece	**Eğitim Birimi**	**Mezuniyet**
Yüksek Lisans	Marmara Üniversitesi- Uygulamalı Ticaret Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı	2017
Lisans	İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi	2014

İş deneyimi

2017-	KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi- Ticaret Hukuku Bilim Dalı	Araştırma Görevlisi
2015-2017	Akıncı Hukuk Bürosu	Avukat

ankara HBM